Nutzungsbedingungen für Online-Angebote der Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel

Die Online-Angebote der Wolfenbütteler Digitalen Bibliothek der Herzog August Bibliothek (http://digbib.hab.de) sind urheberrechtlich geschützt und unterliegen Nutzungsrechten. Soweit nicht anders vermerkt, stehen sie unter einer Creative Commons Namensnennung-Weitergabe unter gleichen Bedingungen 3.0 Deutschland Lizenz (CC BY-SA).

Unter diese fallen online frei verfügbare Imagedigitalisate, Strukturdaten, Volltexte, Daten aus Datenbanken (in der über OAI abfragbaren Form), Ton- und Videodokumente sowie aktuelle Publikationen. Bitte beachten Sie, dass für über die Webseiten der Herzog August Bibliothek angebotene Dokumente Dritter andere Rechte gelten können.

Erläuterung

Die Online verfügbaren digitalen Angebote der Wolfenbütteler Digitalen Bibliothek stehen allen Interessierten weltweit frei unter einer CC BY-SA Lizenz zur Nutzung zur Verfügung. Neben den in http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/de/legalcode ausgeführten allgemeinen Einschränkungen ist bei einer Nachnutzung Voraussetzung, dass a) der Urheber in der nachfolgend beschriebene Form genannt ist und dass b) das Angebot unter den gleichen Bedingungen, d.h. vor allem frei und unentgeltlich, erfolgt.

a) Bei der **Namensnennung** (BY) ist Folgendes zu beachten (vgl. CC BY-SA, Abschnitt 4.a und 4.c). In Digitalisaten angebrachte Herkunftsnachweise – typischerweise die Fußleiste - dürfen als Nachweis nicht entfernt werden.[1] Zugleich muss auf der Angebotsseite an geeigneter Stelle, in jedem Fall aber innerhalb der Domain des Angebotes ein Nachweis in der folgenden Form angebracht werden: Sofern ein eigener persistenter Link (PURL, URN, etc.) verwendet wird, muss der persistente Link der Wolfenbütteler Digitalen Bibliothek über, unter oder neben dem eigenen persistenten Link stehen.

Im Druck:

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel <[Persistent URL[2]]>

© Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel <http://diglib.hab.de/inkunabeln/14-astron/start.htm>

oder

© HAB Wolfenbüttel: 14 Astron. <http://diglib.hab.de/inkunabeln/14-astron/start.htm>

---

[1] Beigefügte Maßtäbe unterliegen nicht dieser Beschränkung und dürfen entfernt werden.

[2] Zum Zitieren Wolfenbütteler Digitalisate s.: http://diglib.hab.de/?link=033

Im Internet (HTML Quelltext):

© Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel <Persistent URL>

oder

© HAB Wolfenbüttel <[Signatur]> CC BY SA

Z.B. Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel <14 Astron. CC BY SA

Wenn sich auf der Seite eine zusätzliche Angabe zur Autorin oder Autor eines Beitrages findet, z.B. © [Autorname] ist folgende Form einzuhalten:

Im Druck:

© [Autorname]. Work originally *published by HAB Wolfenbüttel <Persistent URL>* CC BY SA

Im Internet (HTML Quelltext):

© [Autorname]. Work originally published by HAB Wolfenbüttel <Persitent URL oder Signatur> CC BY SA

Z.B © Flemming Schock. Work originally published by HAB Wolfenbüttel < http://diglib.hab.de/edoc/ed000155/start.htm > CC BY SA

b) Bei der Bereitstellung unter **gleichen Bedingungen** ist zu beachten, dass das Werk *frei*, *unentgeltlich* und im Geiste der *Förderung der Kultur und Wissenschaften* zur Verfügung gestellt werden muss. Sofern dies gewährleistet ist, ist auch eine kommerzielle Nutzung, z.B. in der Wikipedia oder einem Open Access, unter CC BY-SA publizierenden wissenschaftlichen Verlag möglich. Nicht unter diese Lizenz fallen typische kommerzielle Produkte wie Verlagszeitschriften, die Nutzer kostenpflichtig erwerben müssen, zugangsbeschränkte Online-Angebote sowie Nutzungsarten, die ausschließlich auf Werbung oder andere nicht-wissenschaftliche Zwecke zielen. Für alle zuletzt genannten Fälle muss eine kostenpflichtige Sondernutzung vereinbart werden.

Nicht frei über die Homepage der Bibliothek verfügbare Angebote unterliegen gesonderten Nutzungsregeln, die von der Auskunft der Bibliothek (auskunft@hab.de) erfragt werden können. Im Übrigen gilt die Benutzungsordnung für Landesbibliotheken und die Gebührenordnung für die Bibliotheken des Landes Niedersachsen in der jeweils gültigen Fassung in Verbindung mit dem Niedersächsischen Verwaltungskostengesetz.

Der Direktor (2013-03-01)

Malleus male ficarum

Diuiditur hic liber mallei maleficarum in tres partes principales iuxta quas originem, cursum, progressum, & finale remedium

HAB WF

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4

Apologia auctoris in malleum maleficarum.

CUm inter ruentis ſeculi calamitates. quas prochdolor nõ tam legimus q̃ paſſim experimur. vetus oriens damno ſue ruine irrefragabili diſſolutus eccleſiam quam nouus oriens homo xp̄s ih̄s aſperſione ſui ſanguinis fecũdauit licet ab initio varijs hereſum contagionibus inficere non ceſſat. illo tamen precipue in tempe his conat᷑. quãdo mũdi veſpere ad occaſum declinante ⁊ malicia hominũ excreſcente. nouit in ira magna. vt Joh. in Apocal'. teſtatur. ſe modicum tempus habere. Quare ⁊ inſolitam quandam hereticam prauitatem in agro dominico ſuccreſcere fecit. hereſim inquã maleficarum. a principaliori in quo vigere noſcitur ſexu. denotando. Que dum innumeris machinatur inſultib⁹ hoc tamen in ſingulis. quod cogitatu terribile. deo nimiũ abominabile. ⁊ omnib⁹ xp̄ifidelibus odibile cernitur. operib⁹ expletur. Ex pacto eñ cũ inferno ⁊ federe cum morte. fetidiſſime ſeruituti. pro eaꝝ prauis explendis ſpurcitijs ſe ſubijciũt. Preterea ea q̃ in quotidianis erũnis. hominib⁹. iumentis ⁊ terre frugib⁹ ab eis deo p̄mittente ⁊ virtute demonũ concurrēte inferũtur. Inter que mala. nos inquiſitores Jacob⁹ ſprenger. vna cũ chariſſimo ab apoſtolica ſede in exterminiũ tam peſtifere hereſis ſocio deputato. licet inter diuinoꝝ eloquioꝝ profeſſores ſub p̄dicatoꝝ ordine militantiũ minimi. Pio tamen ac lugubri affectu penſantes quid remedij quid ve ſolaminis mortalib⁹ ipis ꝓ ſalutari anthidoto foret adminiſtrandum. huic operi pre cũctis alijs remedijs. pios ſubmittere humeros dignum iudicauimus cõfiſi de melliflua largitate illius. qui dat omnibus affluenter. ⁊ qui calculo ſumpto de altari. forpice tangit ⁊ mũdat labia imp̄fectoꝝ in finem optatum cũcta perducere. Uerum cũ in operibus hominũ nil fiat adeo vtile ⁊ licitum. cui non poſſit aliqua pernicies irrogari. Ingeniola etiã noſtra ad acumen non perueniũt veritatis. niſi lima alterius prauitatis plurimũ fuerint abraſa. Ideo qui de nouitate operis nos redarguendos eſtimat. ad certamẽ illius confidenter accedimus. Sciat tamen hocip̄m opus nouũ eſſe ſimul ⁊ antiquũ. breue pariter ⁊ prolixum. antiquũ certe materia ⁊ auctoritate. nouũ vero partiũ compilatione earũq; aggregatione breue ꝓpter plurimoꝝ auctoꝝ in breuem perſtrictionem. longum nihilominus ꝓpter immenſam materie multitudinem ⁊ maleficaꝝ imperſcrutabilem maliciam. Nec hoc dicimus ceteroꝝ auctoꝝ ſcriptis p̄ſumptuoſe derogando noſtrumq; opus iactanter ⁊ inaniter extollendo. cum ex noſtro ingenio pauca ⁊ quaſi nulla ſint addita. Unde nõ noſtrũ opus. ſed illoꝝ potius cenſetur quoꝝ ex dictis fere ſunt ſingula cõtexta. Qua ſimul ex cauſa nec poemata condere nec ſublimes theorias cepimus extendere. ſed excerptoꝝ more ꝓcedendo. Ad honorem ſumme trinitatis ⁊ indiuidue vnitatis. ſuper tres partes principales. originem. progreſſum ⁊ finem. Maleficaꝝ malleum tractatum nũcupando aggredimur. recollectionem operis ſocio. executionem vero his quib⁹ iudicium duriſſimũ imminet. eo ꝙ in vindictam maloꝝ. laudem vero bonoꝝ conſtituti cernũtur a deo. cui omnis honor ⁊ gloria in ſecula ſeculoꝝ Amen.

HAB-WF

Inc. Guelf. 1496

Tenoꝛ bulle apoſtolice aduerſus hereſim maleficarum cum approbatione ⁊ ſubſcriptione doctorū alme vniuerſitatis Colonien̄. in ſequentem tractatum Incipit feliciter.

Innocentius ep̄us ſeruus ſeruoꝝ dei. Ad futuram rei memoriaꝫ. Summis deſiderantes affectib⁹ ꝓut paſtoralis ſollicitudinis cura requirit. vt fides catholica noſtris potiſſime tꝑib⁹. vbiq̄ augeat͛ ⁊ floreat. ac omnis heretica prauitas. de finib⁹ fideliū ꝓcul pellatur. ea libenter declaramus. ac etiā de nouo concedimus. ꝑ que hmōi piū deſideriū noſtrū votiuū ſortiatur effectū. cūctiſq̄ ꝓpterea ꝑ noſtre opationis miniſteriū. quaſi per ꝓuidi opatoris ſarculū. erroꝛib⁹ extirpatis. eiuſdē fidei zelus. ⁊ obſeruantia in ipoꝝ corda fideliū fortius imprimatur. Sane nuꝑ ad noſtrā nō ſine ingenti moleſtia ꝑuenit auditū. ꝙ in nōnullis ptib⁹ Alamanie ſuꝑioris. necnō in Moguntin̄. Colonien̄. Treuerēſi. Saltzburgen̄. ⁊ Bremen̄. ꝓuincijs. ciuitatib⁹. terris locis ⁊ dioceſib⁹. quāplures vtriuſq̄ ſexus perſone. ꝓprie ſalutis immemores ⁊ a fide catholica deuiantes. cum demonib⁹ incubis ⁊ ſuccubis abuti. ac ſuis incantationib⁹. carminib⁹. ⁊ cōiurationib⁹ alijſq̄ nephandis ſuꝑſtitijs ⁊ ſortilegijs. exceſſib⁹. criminib⁹ ⁊ delictis. mulierū ptus. animaliū fetus. terre fruges. vinearū vuas. ⁊ arborū fructus. nec nō homines mulieres. iumenta. pecora. pecudes. ⁊ alia diuerſorū generū animalia. Vineas quoq̄ pomeria. prata. paſcua. blada. frumēta ⁊ alia terre legumīa perire ſuffocari. ⁊ extingui facere ⁊ ꝓcurare. ipaſq̄ hoīes mulieres. iumenta. pecora. pecudes. ⁊ animalia. diris tam intrinſecis q̄ꝫ extrinſecis doloꝛib⁹ ⁊ tormentis afficere ⁊ excruciare ac eoſdē hoīes ne gignere. ⁊ mulieres ne concipe. viroſq̄ ne vxorib⁹. ⁊ mulieres ne viris. actus coniugales reddere valeant impedire. Fidem ꝑterea ipam quā in ſacri ſuſceptione baptiſmi ſuſceperūt ore ſacrilego abnegare. Aliaq̄ quāplurima nefanda. exceſſus. ⁊ crimina inſtigante humani generis inimico cōmittere ⁊ ꝑpetrare nō verentur. in animarū ſuaꝝ piculum. diuine maieſtatis offenſam. ac ꝑnicioſum exemplū ⁊ ſcandalū plurimoꝝ. Quodq̄ licꝫ dilecti filij. Henrici inſtitoris in p̄dictis ptib⁹ Alamanie ſuꝑioris. i quib⁹ etiā ꝓuincie. ciuitates. terre. dyoc̄. ⁊ alia loca hmōi cōprehenſa fore cenſentur. necnon Jacobus ſprenger ꝑ certas partes linee rheni ordinis fratrū p̄dicatoꝝ. ⁊ theologie ꝓfeſſores. heretice prauitatis inq̄ſitores. ꝑ lr̄as apoſtolicas deputati fuerint. ꝓut adhuc exiſtūt. tn̄ nōnulli clerici ⁊ layci. illarū ptiū q̄rentes plura ſapere q̄ꝫ oporteat. ꝓ eo ꝙ in litteris deputatōnis hmōi. ꝓuincie. ciuitates. dyoc̄. terre ⁊ alia loca p̄dicta. illarūq̄ ꝑſone. ac exceſſus hmōi. noīatim ⁊ ſpecifice expreſſa nō fuerunt. illa ſub eiſdem ptibus minime cōtineri. ⁊ ꝓpterea p̄fatis inq̄ſitorib⁹. in ꝓuincijs ciuitatibus. dyoce. terris ⁊ locis p̄dictis. hmōi inq̄ſitionis officiū. exequi nō licere. ⁊ ad ꝑſonarū earūdem. ſuper exceſſibus ⁊ criminibus antedictis. punitionē. incarcerationē. ⁊ correctionē admitti nō debere ꝑtinaciter aſſerere nō erubeſcūt. Propter qđ in ꝓuincijs. ciuitatibus. dyoc̄. terris ⁊ locis p̄dictis exceſſus ⁊ crimina hmōi. nō ſine animarū earūdem euidēti iactura. ⁊ eterne ſalutis diſpendio remanēt impunita. Nos igitur impedimēta q̄libet q̄ per ipoꝝ inquiſitoꝝ officij executio. quomōlibet retardari poſſet de medio ſubmouere. ⁊ ne labes heretice prauitatis alioꝝq̄ exceſſuū hmōi in ꝑniciem alioꝝ innocentū ſua venena diffundat. oportunis remedijs ꝓut noſtro incūbit officio ꝓuidere volentes. fidei zelo ad hoc maxime nos impellente. ne ꝓpterea ꝯtingat. Prouincias. ciuitates. dyoc̄. terras. ⁊ loca p̄dicta ſub eiſdē ptibus Alamanie ſuꝑioris debito inquiſitōnis officio carere eiſdē inquiſitoribus. in illis officiū inquiſitionis. hmōi exequi licere. ⁊ ad ꝑſonarū earūdem ſuꝑ exceſſibus ⁊ criminibus p̄dictis. correctionē incarcerationē. ⁊ punitionē admitti debere. Perinde in omnibus ⁊ ꝑ omnia. ac ſi in litteris p̄dictis ꝓuincie. ciuitates. dyoc̄. terre ⁊ loca ac ꝑſone ⁊ exceſſus hmōi noīatim ⁊ ſpecifice expreſſa forent. auctoritate aplica tenore p̄ſentiū ſtatuimus. Proq̄ potiori cautela. litteras ⁊ deputationē p̄dictas. ad ꝓuincias ciuitates dyoc̄. terras ⁊ loca. necnō ꝑſonas. ⁊ crimina hmōi extendētes. Prefatis inq̄ſitoribus. qđ ipi ⁊ alter eoꝝ. accerſito ſecū dilecto filio Johanne gremper clerico Conſtan̄. dyoc̄. magiſtro in artibus eoꝝ moderno. ſeu quouis alio notario publico. ꝑ ipos ⁊ quemlibet eoꝝ. ꝓ tpe deputando in ꝓuincijs ciuitatibus dyoc̄. terris. ⁊ locis p̄dictis. ꝯtra quaſcūq̄ ꝑſonas. cuiuſcūq̄ cōditionis ⁊ p̄eminentie fuerint. hmōi inq̄ſitionis officiū exequi. ipaſq̄ ꝑſonas quas in p̄miſſis culpabiles repererint. iuxta earū demerita. corrigere incarcerare. punire. ⁊ mulctare. Necnō in ſingulis ꝓuinciaꝝ hmōi par rochialibꝫ eccleſijs verbū dei fideli populo quotiens expedierit ac eis viſum fuerit.ꝓponere ⁊ p̄dicare.omniaqꝫ alia ⁊ſingula in premiſſis.⁊ circa ea neceſſaria ⁊ oportuna facere ⁊ſimiliter exequi libere ⁊licite valeant.plenā ac liberam eadeꝫ auctoritate de nouo concedimus facultatem. Et nihilominus venerabili fratri noſtro. Ep̄o Argentiñ. ꝑ apoſtolica ſcripta mādamus.quatenus ip̄e per ſe vel aliū ſeu alios p̄miſſa. vbi quādo ⁊ quotiens expedire cognouerit.fueritqꝫ ꝓ parte inq̄ſitoꝝ hmōi.ſeu alterius eoꝝ legitime requiſitus.ſolenniter publicans.nō ꝑmittat eos ꝑ quoſcūqꝫ ſuper hoc ꝯtra p̄dictarū ⁊ p̄ſentiū litteraꝝ tenorem quauis auctoritate moleſtari.ſeu alias quolibet impediri.moleſtatores ⁊ impedientes ⁊contradictores quoſlibet ⁊rebelles cuiuſcūqꝫ dignitatis.ſtatus.gradus.p̄eminentie.nobilitatis ⁊ excellētie aut cōditionis fuerint. ⁊ quocūqꝫ exemptionis priuilegio ſint muniti. Per excōicatōnis ſuſpenſionis ⁊ interdicti.ac alias etiā formidabiliores.de quibꝫ ſibi videbit̄ ſentētias cenſuras ⁊ penas.omni appellatione poſtpoſita cōpeſcendo. ⁊ etiā legitimis ſuper his per eum ſeruandis ꝓceſſibꝫ.ſententias ip̄as quotiens opus fuerit aggrauare ⁊reaggrauare.auctoritate noſtra procuret. Inuocato ad hoc ſi opus fuerit auxilio brachij ſecularis. Non obſtantibus p̄miſſis ac conſtitutionibꝫ ⁊ ordinationibꝫ apoſtolicis cōtrarijs quibuſcūqꝫ. Aut ſi aliquibꝫ cōmuniter vel diuiſim ab apoſtolica ſit ſede indultū.ꝙ interdici.ſuſpendi.vel excōicari non poſſint per litteras apoſtolicas.nō facientes plenam ⁊expreſſam. ac de verbo ad verbum de indulto hmōi mentionē. ⁊ qualibet alia dicte ſedis indulgentia generali vel ſpeciali cuiuſcūqꝫ tenoris exiſtat.ꝑ quā p̄ſentibꝫ nō exp̄ſſam.vel totaliter nō inſertam.effectus hmōi gratie impediri valeat quolibet vel differri. ⁊ de qua cuiuſqꝫ toto tenore habenda ſit in nr̄is litteris mentio ſpecialis. Nulli ergo omnino hominū liceat hanc paginā noſtre declarationis.extenſionis cōceſſionis ⁊ mandati infringere.vel ei auſu temerario contraire. Si quis aūt hoc attemptare p̄ſumpſerit.indignationem omnipotentis dei ac beatoꝝ Petri ⁊ Pauli apoſtoloꝝ eius ſe nouerit incurſurū. Datum Rome apud ſanctū Petrū. Anno incarnationis dominice Milleſimoquadrinteſimooctuageſimoquarto. non̄. decemb. Pontificatus noſtri Anno primo.

¶ Sequitur in ſequentem tractatum approbatio ⁊ſubſcriptio doctorum alme vniuerſitatis Colonieñ.iuxta formam publici inſtrumenti.

IN nomine domini noſtri ihū xp̄i Amen. Nouerint vniuerſi p̄ſens publicū inſtrumentū lecturi. viſuri ⁊ audituri. Q̄d āno a natiuitate eiuſdē dn̄i nr̄i. Mcccclxxxvij. Indictioñ.q̄nta. Die vero ſabbati.decimanona menſis maij.hora q̄nta poſt meridiē vel quaſi pontificatus Sanctiſſimi in xp̄o patris ⁊ domini noſtri domini Innocentij diuina ꝓuidentia pape octaui. Anno tercio. In mei notarij publici ⁊ teſtium infraſcriptoꝝ ad hoc ſpecialiter vocatoꝝ ⁊ rogatoꝝ p̄ntia.perſonaliter cōſtitutus. Venerabilis ⁊ religioſus frater Henricus inſtitoris ſacre theologie ꝓfeſſor ordinis p̄dicatoꝝ heretici prauitatis inquiſitor. A ſancta ſede ap̄lica vna cū Venerabili ⁊ religioſo fratre Jacobo ſprenger etiaꝫ ſacre theologie ꝓfeſſore.ac ꝯuentus p̄dicatoꝝ colonieñ.priore collega ſuo ſp̄aliter deputatus. ꝑ ſe ⁊ dicto collega ſuo ꝓpoſuit atqꝫ dixit ꝙ modernus ſummus pontifex.ſ.dn̄s Inno.papa p̄fatus.ꝑ vnā patentē bullā.ꝯmiſit ip̄is inq̄ſitoribꝫ. Henrico ⁊ Jacobo ordinis p̄dicatoꝝ ⁊ ſacre theologie ꝓfeſſoribꝫ p̄dictis.facultatē inq̄rēdi ap̄lica auctoritate ſuꝑ quaſcūqꝫ hereſes. p̄cipue aūt ſuꝑ hereſim maleficarū modernis tp̄ibꝫ vigentem. ⁊ hoc ꝑ q̄nqꝫ eccleſias Metropolitanas.videlicet Moguntinā. Coloñ. Treuereñ. Saltzburgeñ. ⁊ Bremeñ. cū omni facultate cōtra tales ꝓcedendi.vſqꝫ ad vltimū exterminiū.iuxta tenoreꝫ bulle ap̄lice.quā ſuis habebat in manibꝫ.ſanā.integrā.illeſam. ⁊ nō viciatā.ſed omi prorſus ſuſpicioñ.careñ. Cuius q̄dē tenor bulle ſic incipit. Innoceñ.ep̄us ſeruus ſeruoꝝ dei. Ad futuraꝫ rei memoriam ſummis deſiderātes affectibꝫ. ꝓut paſtoralis ſollicitudinis cura req̄rit vt fides catholica noſtris potiſſime tp̄ibꝫ vbiqꝫ augeat̄ ⁊ floreat. ⁊c̄. Finit aūt ſic. Datū Rome apud ſctm̄ Petrum Anno incarnatioñ.dn̄ice. Milleſimoquadringenteſimooctuageſimoquarto.nonas decēbris.Pontificatus noſtri Anno primo. ¶ Et qꝛ nōnulli aīarū rectores ⁊ verbi dei p̄dicatores.publice in coꝝ ſermonibus ad pp̄lm.aſſerere ⁊ affirmare nō verebātur. maleficas nō eſſe. aut ꝙ nihil in nocumētū creaturarū q̄cūqꝫ opatōne efficere poſſent ex q̄bus incautis ſermonibus nōnunq̄ꝫ ſeculari brachio.ad puniendū hmōi maleficas amputabatur facultas ⁊ hoc

[illegible]

in maximū augmentū maleficarū ⁊cōfortationē illius hereſis. Ideo p̄fati inq̄ſitores totis eoꝝ viribꝫ. cūctis piculis ⁊inſultibꝫ obuiare volentes. tractatū quendam non tam ſtudioſe q̄ꝫ ⁊ laborioſe collegerūt. In quo nō tam hmōi p̄dicatoꝝ ignorantiā. ꝓ catholice fidei cōſeruatione repellere niſi ſunt. quantū etiā in exterminiū maleficarū debitos modos ſentētiādi ⁊eaſdē puniēdi. iuxta dicte bulle tenorē. ⁊ſacrorū canonū inſtituta laborarūt. At qm̄ ꝯſonū rōni eſt. vt ea q̄ ꝓ cōmuni vtilitate fiūt. etiam cōi approbatione doctorū roborētur. Ideo ne p̄fati rectores diſcoli. ⁊ p̄dicatores ſacrarū litterarū ignari. eſtimarēt p̄dictū tractatū ſic vt p̄mittit᷑ collectū. minus bene doctorū determinationibꝫ ⁊ſententijs fulcitū. eundē alme vniuerſitati Colonien̄. ſeu nōnullis ibidē ſacre pagine ꝓfeſſoribꝫ. ad diſcutiendū ⁊ collationandū obtulerūt. vt ſi qua rep̄henſibilia. ⁊a catholica veritate diſſona reperirētur eorum iudice ſic refutarētur. qđ tn̄ ꝯſona catholice veritati approbarētur. qđ ſubſcriptꝭ modis factū fuit.

¶ In primis Egregius dn̄s Lambertus de monte manu ſua ꝓpria ſe ſubſcripſit ꝓut ſeq̄tur. Ego Lambertus de monte. ſacre theologie humilis ꝓfeſſor. Decanus ꝓ tpe facultatis ſacre pagine eiuſdē ſtudij Colonien̄. fateor hac manu mea ꝓpria. iſtū tractatū triptitū. ꝑ me luſtratū ⁊ diligenter collationatū quo ad eius ꝑtes primas. nihil cōtinere ſaltim meo humili iudicio. qđ ſit ꝯtrariū. aut ſentētijs nō errantiū phoꝝ. aut ꝯtra veritatē ſancte catholice ⁊ apoſtolice fidei. aut cōtra doctoꝝ determinationes a ſctā eccl'ia approbatoꝝ aut admiſſoꝝ. Tercia etiā ꝑs vtiq̄ꝫ ſuſtinēda ⁊approbanda q̄ ad illoꝝ hereticoꝝ punitōnes de q̄bꝫ tractat inq̄ſtū ſacris canonibꝫ nō repugnat. Iterū ꝓpter expimēta in hoc tractatu narrata. q̄ vtiq̄ꝫ ꝓpter famā tantoꝝ virorū p̄cipuorū etiā inq̄ſitoꝝ credūtur eē vera. Conſulendum tn̄ videt᷑. q̄ iſte tractatus doctis ⁊viris zeloſis. q̄ ex eo ſana varia ⁊ matura ꝯſilia in exterminiū maleficarū cōferre pñt cōicetur. ſimul ⁊ eccl'iarū rectoribꝫ timoratis ⁊ cōſciētioſis dūtaxat ad quorū doctrinā ſubditorū corda in odiū tam peſtifere hereſis incitari poterūt. ad cautelā bonoꝝ ꝑiter ⁊maloꝝ inexcuſabilitatē atq̄ꝫ punitionē. vt ſic miſericordia in bonis ⁊ iuſticia in malis luce clarius pareat. ⁊in oībꝫ deus magnificet᷑ ipo p̄ſtante cui laus ⁊gloria. ¶ Deinde ad idem venerabilis mgr̄ Jacobꝫ de ſtralen. etiā ꝓpria manu ſua ſe ſubſcripſit in hunc modū. Ego Jacobꝫ de ſtralen ſacre theologie ꝓfeſſor minimus. poſt viſitationem tractatus memorati. ſentio cōformiter ꝑ oīa his q̄ ꝑ venerabilē mgr̄m noſtrū Lambertū de mōte decanum ſacre theologie. ſupius annotata ſunt. qđ atteſtor hac ſcriptura manus mee. ad dei laudē. ¶ Pariformiter eximius mgr̄ Andreas de ochſenfurt. etiam ꝓpria manu ſe ſubſcripſit vt infra. Conformiter mihi andree de ochſenfurt. ſacre theologie ꝓfeſſori nouiſſimo. Videt᷑ cenſendū de materia oblati tractatus. q̄ꝫtum prima facie apparuit. qđ cōteſtor manus mee ſcriptura. ad finē in eodem expreſſum ꝓmouendū. ¶ Conſeq̄nter aūt Egregius mgr̄ Thomas de ſcocia. ſimiliter ſe ꝓpria manu ſua ſubſcripſit, ꝓut ſeq̄tur. Ego Thomas de ſcocia ſacre theologie doctor. licet immeritus cōformiter ſentio ꝑ oīa venerabilibꝫ mgr̄is nr̄is p̄cedentibꝫ. in materia p̄fati tractatus. ꝑ me examinati. qđ atteſtor manu ꝓpria mea. ¶ Subſeq̄nter ⁊ ſcd̄a ſubſcriptio cōtra p̄fatos p̄dicatores incautos ſic acta fuit. In primis poſiti fuerunt articuli prout ſeq̄tur. Primo inq̄ſitores heretice prauitatis deputatos auctoritate ſedis aplice. iuxta formā canonū. ꝯmendāt magiſtri ſacre theologie ſubſcripti ⁊ hortātur qđ dignētur ꝓſeq̄ cū zelo eoꝝ officiū. ¶ Secūdo q̄ maleficia poſſe fieri ꝑmiſſione diuina. ex coopatione diaboli ꝑ maleficos aut maleficas nō ē cōtrariū fidei catholice. ſed conſonū dictis ſacre ſcripture immo neceſſariū ē. iuxta ſn̄ias ſctōꝝ doctoꝝ. illa q̄nq̄ꝫ poſſe fieri admittere. ¶ Tercio p̄dicare ergo maleficia nō poſſe fieri erroneū ē. q̄ꝛ ſic p̄dicātes impediūt q̄ꝫtū in eis ē opus piū inq̄ſitorū in p̄iudiciū ſalutis aīarū. ſecreta tn̄ q̄ q̄nq̄ꝫ ab inq̄ſitoribꝫ audiūtur. nō ſunt oībꝫ reuelanda. ¶ Ultimo exhortādi veniūt om̄es principes ⁊ q̄cūq̄ꝫ catholici. vt aſſiſtere dignentur tam pijs votis inq̄ſitorū ꝓ defenſione ſctē catholice fidei. ¶ Demum ꝟo ſubſcripti ⁊ ſupraſcripti doctores p̄dicte facultatis theologie. manibꝫ ꝓprijs ſe ſubſcripſerūt. prout ego Arnoldus notarius infraſcriptus ex reuelatōne honeſti Johānis vorda. de Mechlinia alme vniuerſitatis Colonien̄. bedelli iurati. q̄ mihi hoc retulit audiui. ⁊vt ex manibꝫ etiā ſupra ⁊ infraſcriptis apparuit vidi in hūc q̄ ſeq̄tur modū. Ego Lambertus de monte ſacre theologie humilis ꝓfeſſor. ita ſentio vt p̄ſcribit᷑. teſte hac manu mea ꝓpria ꝓ tpe decanus. ¶ Ego Jacobꝫ de ſtralen. ſacre theologie ꝓfeſſor minimus. ita ſentio vt ſupra ſcribitur. qđ teſtificor manu mea ꝓpria. ¶ Ego Udalricus kridiviß de eßlingen ſacre theologie profeſſor nouiſſimus vt p̄ſcriptū ē ita ſentiendū. hac manus ꝓprie ſcriptura cenſeo. ¶ Et ego Conradus de campis ſacre theologie ꝓfeſſor hūilimus ꝓut ſupra cū maioribꝰ meis in idē ꝯcurro iudiciū. ¶ Ego Cornelius de breda minimus ꝓfeſſor ita ſentio vt ꝑſcriptum ē. qđ teſtificor manu mea ꝓpria. ¶ Ego Thomas de ſcocia. ſacre theologie ꝓfeſſor licꝫ immeritus ꝯformiter ſentio venerabilibꝰ ꝓfeſſoribꝰ ꝑſcriptis teſte manu mea ꝓpria. ¶ Ego Theodericus de būmell ſacre theologie hūilimus ꝓfeſſor ita ſentio ſicut ſcriptū eſt ꝑ magiſtros meos ꝑſcriptos. qđ teſtor manu mea ꝓpria. ¶ In aſſertōne articuloꝝ ꝑſcriptoꝝ ꝯformis iudicij ſum cū venerādis mgr̄is noſtris ꝓceptoribꝰ meis. Ego Andreas de ochſenfurt. ſacre theologie facultatis ꝓfeſſor. ac theologorū vniuerſitatis Colonieñ. collegij minimus. ¶ Nouiſſime aūt ⁊ finaliter iam dictus venerabilis ⁊ religioſus frater Henricus inſtitoris inqſitor. habuit ⁊ tenuit in ſuis manibꝰ q̄ndam aliā litterā ꝑgameneā. Sereniſſimi regis romanoꝝ. ſigillo ſuo rubeo rotūdo in capſa cere glauce impſſa. impſſula ꝑgameni inferiꝰ impendeñ. ſigillatam ſanam ⁊ integrā. nō viciatā nō cancellatā neqꝫ in aliq̄ ſui ꝑte ſuſpectam. ſed omi ꝓrſus vicio ⁊ ſuſpicioñ. careñ. Ita ꝙ in faciliorē expeditionē huius negocij fidei idē Sereniſſimus dn̄s Romanoꝝ rex ꝑfatus ipam eandē bullā aplicam ſupra tactā. tanꝙ xp̄ianiſſimus princeps tueri ⁊ defendere voluit atqꝫ vult ⁊ ipos inqſitores in ſuā oīmodā ꝓtectionē ſuſcipit. Mandans ⁊ ꝓcipiens oībꝰ ⁊ ſingulis romano impio ſubditis vt in executōe taliū negociorū fidei ipis inqſitoribꝰ omnē fauorē ⁊ aſſiſtentiā exhibeāt. ac alias faciāt ꝓut in eadē littera pleniꝰ ꝯtinet ⁊ habet. Cuiꝰ quidē littere regalis principiū ⁊ finis hic infra annotātur in hūc modū Maximilianꝰ diuina fauēte clemētia Romanorū rex ſꝑ auguſtus. Archidux Auſtrie. dux burgūdie. Lothar. Brabantie. Lymburgie. Lutzenburgie ⁊ Gelrie. Comes flandrie ⁊c. Finis vero. Datū in oppido noſtro bruxelleñ. noſtro ſub ſigillo. mēſis nouembris die ſexta. Anno domini Milleſimoquadringenteſimooctuageſimoſexto regni noſtri Anno primo.

¶ De ⁊ ſuꝑ premiſſis oībꝰ ⁊ ſingulis iam dictus venerabilis ⁊ religioſus frater Henricus inquiſitor ꝓ ſe ⁊ collega ſuo antedicto ipis a me notario publico ſupra ⁊ infraſcripto fieri ⁊ confici vnū vel plura publicū ſeu publica inſtrumentū ⁊ inſtrumēta in meliori forma petijt. Acta ſunt hec Coloñ in domo habitatioñ. venerabilis magiſtri Lamberti de monte ꝑdicti infra emunitatē eccleſie ſancti Andree Coloñ. ſit. in camera negociorū ⁊ ſtudij eiuſdē magiſtri Lamberti inferius Sub anno dn̄i. indictioñ. menſis. die horis. ⁊ pontificatu quibus ſupra ꝑſentibꝰ ibidē ꝑdictis magiſtro Lamberto ⁊ Johanne bedello Necnō honeſtis viris Nicolao cuper de venroide. venerabilis curie. Coloñ. notario iurato. ⁊ Criſtiano iuintzē de enſkirchen clerico coloñ. dyoc. teſtibꝰ ad p̄miſſa fidedignis rogatis ⁊ requiſitis.

¶ Et ego Arnoldus kolich de enſkirchen clericus Coloñ. iuratus. Quia premiſſis omnibꝰ ⁊ ſingulis dum ſic vt p̄mittit̃ fierēt ⁊ agerētur vnacū p̄nominatis teſtibus p̄ñs fui. Eaqꝫ ſic fieri vidi ⁊ vt ꝑfertur ex relatione bedelli audiui. Idcirco p̄ñs publicū inſtrumētū manu mea ꝓpria ſcriptū ⁊ ingroſſatū exinde confeci ſubſcripſi publicaui ⁊ in hanc publicā formā redegi. Signoqꝫ ⁊ nomine meis ſolitis ⁊ conſuetis ſignaui rogatus ⁊ requiſitus in finem ⁊ teſtimoniū omniū ⁊ ſingulorum premiſſorum.

Sequitur tabula ſubſequentis operis ſeu tractatus.

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4

Super bullã ergo Innocentij octaui aduerſus hereſum maleficaꝝ nouiſſime emanatam qſtiones quadragintaocto diſcutiẽde. tria principaliter habẽt declarare. Primo originẽ. ſecũdo progreſſum. tercio finale remediũ. Originem quo ad multiplicatõnem. finale remediũ quo ad illius hereſis exterminiũ. Prima pars ſuꝑ tria q̃ ad maleficialẽ effectũ cõcurrunt. vt ſunt demon. maleficus ⁊ diuina permiſſio/continet in numero qſtiones decem ⁊ octo. quarũ quatuor ſuper potentiam demonis relique ſuꝑ eorum opera. Eſt autẽ prima ⁊ totius opis introductoria. 1 An aſſerere maleficas eſſe ita cenſetur catholicũ ꝙ eius oppoſitũ ptinaciter defendere omnido ſit hereticũ. 2 Secũda an catholicuꝫ ſit aſſerere. ꝙ ad effectum maleficialẽ. ſemꝑ habeat demon cũ malefico cõcurrere. vel qđ alteꝝ ſine adminiculo alterius talem effectum poſſit ꝓducere. 3 Tercia an catholicũ ſit aſſerere. ꝙ hmõi effectus per incubos ⁊ ſuccubos demones ſic ꝓcurantur. ꝙ etiam veri homines in multiplicationẽ ⁊ originem maleficoꝝ ꝑ tales demones procreãtur. 4 Quarta qſtio. an catholicuꝫ ſit aſſerere ꝙ actus incuboꝝ ⁊ ſuccuboꝝ demonũ tantũmodo infimis ſpiritibus conueniat. 5 Quinta an quoq̃ modo poſſit catholice cenſeri. ꝙ origo ⁊ multiplicatio maleficoꝝ operum ex influentijs procedat corpoꝝ celeſtiũ. abſqꝫ adminiculo demonũ. Seu a ſubſtantijs ſeꝑatis vt ſunt motores orbium celeſtium. Seu etiam a malicia hominũ cõcurrente ad voces ⁊ verba quacũqꝫ virtute ſtellarum. 6 Sexta quo ad maleficos cũ demonibꝰ cõcurrentes. Cur mulieres amplius inueniuntur hac hereſi infecte q̃ꝫ viri. Cuiuſmodi etiam mulieres p̃ ceteris ſunt inuolute declaratur ꝑ quinqꝫ ſeq̄ntes qſtiones. 7 Septima an malefice virtute demonũ mentes hominũ ad odiũ vel amorem inordinatũ incitare valeant. ⁊ de modo ꝓponendi hmõi materiaꝫ in ſermonibꝫ ad populum. 8 Octaua an generatiuam potentiã ſeu actum venereũ impedire ⁊ maleficiare poſſunt. cum quadam incidentali queſtione. cur interdum actus ille impedit̃ reſpectu vnius ⁊ nõ reſpectu alterius ꝑſone. 9 Nona an preſtigioſa illuſione membra virilia quaſi ſint a corporibꝫ euulſa auferre ſolẽt. cum certis alijs annexis difficultatibꝫ. 10 Decima an homines in beſtiales formas poſſint tranſmutare. cũ incidentali alia difficultate. 11 Undecima de obſtetricibꝫ maleficis cõceptꝰ in vtero ⁊ extra diuerſimode iterimẽtes. 12 Duodecima ſuper permiſſionẽ diuinam que ad demonem ⁊ maleficam habet cõcurrere. An diuinam ꝑmiſſionem in his operibꝫ maleficarũ cõmendare ita ſit catholicum ꝙ eius oppoſitum. ſ. illam redarguere omnino ſit hereticum. 13 Tredecima etiam incidentalis ſuꝑ duas diuinas permiſſiones. circa caſum diaboli ⁊ primoꝝ parentum. ex quibꝫ cũcta maleficoꝝ opera iuſte permittũtur. 14 Quartadecima an premiſſis non obſtantibus peccata maleficoꝝ grauiora ſint peccatis maloꝝ angeloꝝ ⁊ prioꝝ parentum. ⁊ eſt tota materia p̃dicabilis. cum declaratõne ꝙ grauiſſimas mererentur penas etiam in preſenti vltra omnes flagitioſos mundi. 15 Quintadecima an propter peccata maleficoꝝ innoxij ſepe maleficiãtur 16 Sextadecima. an hereſis maleficarum oẽs alias ſuperſtitionis ſpecies excedat. 17 Decima ſeptima eſt declaratiua quartedecime grauitatem criminis in maleficis ad peccata quecũqꝫ demonũ compãdo. 18 Decimaoctaua cõtra quinqꝫ argumenta laicorum ꝙ deus non permittat tantã poteſtatem diabolo ⁊ maleficis ⁊ in hac materia cõiũgitur finis ſuo principio. dum hec vltima qſtio annectit̃ prime.

Secunda pars operis cõtinet ſedecim capitula ſub duabus qſtionibꝫ quaꝝ vna in principio ⁊ altera in fine ponitur. ⁊ prima ſuper remedia preſeruatiua. altera ſuper remedia maleficia ammouẽtia. capitula autem intermedia modum procedẽdi maleficorum in maleficijs inferendis pertractant. Prima queſtio. An quis poſſit per bonos ãgelos ita beneficiari ꝙ a maleficis ⁊ demonibꝫ non poſſit maleficiari. Capitulũ primũ de diuerſis medijs quibꝫ demones ad augmentum illius perfidie alliciũt per maleficas innoxios ⁊ honeſtas puellas. Secundũ capitulum de modo ſacrilege ꝓfeſſionis eaꝝ cũ delcaratõne omagij preſtãdi diabolo. Terciũ ſuꝑ modũ quo de loco ad locũ corꝑaliter tranſferũtur. Quarto de modo quo ſe incubis demonibꝫ ſubijciũt. in quo etiam tractat̃ qualiter ex his multiplicãtur. ⁊ an ſemꝑ cũ deciſione ſeminis incubꝫ maleficã aggreditur. ⁊ an potius vno temꝑe q̃ꝫ altero ⁊ ſimiliter de loco. ⁊ an viſibiliter illas ſpurcitias agitant. cũ maiori vel minori venerea delectatione. ⁊ an incubi tantummõ mulieres ex eaꝝ ſpurcitijs ꝓcreatas aggrediũtur. Quintũ capitulum de mõ generali quo ꝑ ſacramenta eccleſie ſua maleficia exercent. ⁊ de ſex modis quibus omnibꝫ creaturis corporalibꝫ. demptis corporibꝫ celeſtibꝫ veras infirmitates licꝫ nõ veras ſanitates virtute naturali inferre pñt. Sextum de modo quo vim generatiuã impedire ſolent. Septimũ de mõ quo membra virilia auferre ſolẽt. qꝛ ea q̄ i prima ꝑte tacta ſunt ſuper potentiaꝫ faciendi. iam ꝑ modos operādi declarātur. vn̄ nō eſt eadem vtrobiqꝫ materia. Octauū de mō quo homines in beſtiales formas tranſmutant. Nonū de mō q̄ demones intra corꝑa ſine leſione exiſtūt qn̄ p̄ſtigioſas oꝑant̄ trāſmutationes. Decimū de mō quo demones ſubſtātialiter ꝑ maleficarū oꝑationes homines inhabitant. Undecimū de modo quo om̄e genus infirmitatis inferre pn̄t. hoc tamē in generali tractatur. In ſpeciali vero ſeq̄nti duodecimo caplo quo grauiores infirmitates inferūt. Terciūdecimuꝫ ſuꝑ modū quo malefice obſtetrices p̄ omnibꝫ alijs maiora damna inferūt infantes aut interimendo. aut demonibus offerēdo. Quartūdecimū ſuꝑ modum quo iumētis varia nocumēta inferūt. Quintūdecimū ſuꝑ modum quo grādines ⁊ tempeſtates concitare ac fulgura fulminare ſolent. Sedecimū ſuper tres modos quo viri reꝑiūtur maleficijs infecti ⁊ nō mulieres. Et primo de maleficis ſagittarijs. Secūdo de incantatoribus q̇ per carmina ſacrilega arma leſiua cōtra q̄cunqꝫ nocumenta incantare ſciūt ⁊ hoc ꝑ verba. Tercio q̇ per breuia ſcripta.

Sed quo ad remedia maleficia amouē uentia. qđ eſt ſecundū principale huius ſecūde ꝑtis. Primo ponitur q̄ſtio Utrum ſit licitum maleficia ꝑ alia maleficia aut ꝑ illicita tollere. Et habet capitula nouē. Primū ſuꝑ remediū eccleſiaſticū cōtra incubos ⁊ ſuccubos demones. Secūdum ſuꝑ remedia cōtra vim generatiuā maleficiatā. Terciū ſuꝑ remedia cōtra maleficiatos ſuꝑ amorem vel odiū inordinatū. Quartū ſuꝑ remedia vbi p̄ſtigioſa arte membra virilia auferūtur. ⁊ vbi homines in beſtiales formas trāſmutant̄. Quintū ſuꝑ remedia cōtra obſeſſos ex maleficio. Sextū ſuꝑ remedia cōtra quaſcūqꝫ infirmitates a maleficis illatas. ⁊ hoc ꝑ licitos exorciſmos. Septimū ſuper remedia contra grandines ⁊ fulmina. ac etiam ſuꝑ iumenta maleficiata. Octauū ſuꝑ remedia q̄dā occulta cōtra quaſdam occultas demonū infeſtationes. Nonum ſuꝑ remedia ꝓ illis q̇ ſe demonibꝫ intuitu alicuius cōmodi tp̄alis totaliter deuouiſſent.

Tercia pars operis ſuꝑ remedia vltima nō tam ꝯtra eaꝝ opera q̄ꝫ ꝑſonas maleficaꝝ ſuper ipoꝝ exterminiū ꝯtinet tres ꝑtes principales. ſ. modū inchoandi ꝓceſſum iudicij. ⁊ moduꝫ cōtinuandi. ⁊ modū ſententiandi puniendi ⁊ plectendi q̄ſtiones. Et prima pars cōtinet q̄ſtiones quinqꝫ. Secūda duodecim. Tercia viginti. Et prima ⁊ omniū ſeq̄ntiū q̄ſtionum introductoria ē. Utrū malefice ⁊ eaꝝ fautores receptatores ⁊ defenſores ita ſubijciuntur tam eccleſiaſtico q̄ꝫ ciuili iudicio. ꝙ ab earuꝫ inquiſitōne valeant heretice prauitatis inq̇ſitores eſſe exonerati. Demū ſuper modū inchoandi ꝓceſſum. Prima q̄ſtio. Quis ſit modus cōpetens iudici ad inchoandū ꝓceſſum fidei contra maleficas. Secūda q̄ſtio de numero teſtiū. Tercia quotiens poſſint examinari. Quarta de cōditione teſtiū. Quinta an inimici capitales ad teſtificandū admittunt̄. Suꝑ ſecūdam ꝑtem. qualiter ꝓceſſus talis ē cōtinuandus ē queſtio ſexta. Et primo qualiter teſtes ſunt citandi ⁊ interrogandi. Secūdo qualiter interrogatoria generalia ꝓ ꝑmo actu maleficis ꝓponūtur. Tercio qualiter interrogatoria ꝑticularia. Queſtione ſeptima varia dubia ſuꝑ reſpōſiones negatiuas maleficaꝝ declarant̄. ⁊ quādo poteſt incarcerari quādo etiam ꝓ manifeſte dep̄henſa in hereſi maleficaꝝ ſit habenda. ⁊ eſt actus ſecundus. Queſtio octaua quomō ſit capienda ⁊ incarceranda. erit actus tercius. Nona q̄ſtio. An deponētiū nomina ſint ei poſt captionem manifeſtanda. actus quartus. Decima. qualiter defenſiones ſunt cōcedende cuꝫ deputatione aduocati. actus q̇ntus. Undecima quid faciet aduocatus cū ſibi teſtiū nomīa nō publicantur. actus ſextus. Duodecima magis declaratiua quō ſit capitalis inimicitia inter delatam ⁊ teſtes inueſtiganda. ⁊ eſt actus ſeptimus iudicis. Tredecima q̇d faciet iudex vbi delatus vult eū recuſare. actus octau⁹. Quartadecima de his q̄ iudex habet aduertere an̄ locū carceris ⁊ torture. ⁊ ꝙ nō ſit facilis ad exponendū maleficam tormentis ꝓpter maleficiū taciturnitatis actus nonus. Quintadecima de modo ſententiādi delatam ad q̄ſtōnes. ⁊ qualiter prima die ſit q̄ſtionanda. Sedecima quō q̄ſtiōes ſunt cōtinuāde. Et de ſignis ex q̇bꝫ malefica cognoſcitur. ⁊ quō ſunt abradende. Et de varijs cautelis ſuꝑ maleficiū taciturnitatis. ⁊ eſt actus vndecimus iudicis. Decimaſeptima de temꝑe ⁊ de ſecūdo modo interrogandi. ⁊ de cautelis extremis a iudice obſeruandis.

Super modos vero ſententiādi viginti in numero eſt prima q̄ſtio. an ſuper examen ⁊ iudiciuꝫ candentis ferri vbi ad illud appellant poſſint ſententiari. Secunda de his que generaliter iudex debet obſeruare tam circa ſentētias in⸗

terlocutorias ꝗ̄ diffinitiuas. Tercia. Quot modis iudex poteſt delatū habere ſuſpectū ⁊ ſuper quibꝫ poteſt ferre ſententiam. Quarta. Quomodo ſit ſententia ferenda ſuper perſonam. ſed immunem totaliter. Quinta. qualiter ſit ferenda ſuper delatam ⁊ diffamatam generaliter. Sexta. qualiter ſuꝑ delatā. diffamatam queſtionibꝫ tamen ⁊ tormentis exponendam aliqualiter. Septima. qualiter ſuꝑ ſuſpectā de illa hereſi leuiter. Octaua. Qualiter ſuper ſuſpectam vehementer. Nona. q̄liter ſuper ſuſpectam violēter. Decima. Qualiter eſt ferenda ſuꝑ diffamatam ⁊ ſuſpectam inſimul ⁊ cōmūiter. Undecima. Qualiter ſuper confeſſam illam hereſim ſed nō relapſam ⁊ penitentem. Duodecima qualiter ſuꝑ confeſſam hereſim ⁊ penitentē ſed relapſam ꝓbabiliter. Tredecima. Qualiter ſuꝑ confeſſam ⁊ impenitentem. ſed relapſam realiter. Quartadecima. qualiter ſuper cōfeſſam hereſim ⁊ impenitentē atqꝫ relapſaꝫ certitudinalit̄. Quintadecima. Qualiter ſuper non confeſſam ſed cōuictam de hereſi legitimis teſtibꝫ ⁊ alias iudicialiter. Sedecima. qualiter ſuꝑ cōuictam ſed fugitiuam vel ſe abſentantē cōtumaciter. Decimaſeptima. Qualiter ſuper delatam ab alia malefica incinerata. ſed nō cōfeſſam. Decimaoctaua. Qualiter ſuper delatam nō maleficia inferentem ſed tollentem. Decimanona. Qualiter ſuper ſagittarios maleficos. armorum incantatores. ⁊ quoſcūqꝫ nigromanticos. Uiceſima ſuper obſtetrices maleficas omnes alias in maleficijs excedentes. Concludendo de remedio appellationis vbi delata quecunqꝫ ad illud confugeret. quid iudici eccleſiaſtico ſeu ciuili ſit faciendum.

Prima queſtio in ordine.

Utrum aſſerere maleficos eſſe ſit adeo catholicum ꝙ eius oppoſitū ꝑtinaciter defendere omnino ſit hereticum. Et arguitur ꝙ nō ſit catholicū quicqꝫ de his aſſerere. xxvi. q. v. epi. Qui credit poſſe fieri aliquā creaturam aut in melius deteriuſue tranſmutari. aut in aliam ſpeciem vel ſimilitudinem transfformari ꝗ̄ ab ipo omniū creatore. pagano ⁊ infideli deterior ē. Talia aūt cum referūtur fieri a maleficis ideo talia aſſerere non eſt catholicum ſed hereticum. Preterea nullus effectus maleficialis eſt in mūdo. Probatur. Quia ſi eſſet operatione demonū fieret. Sed aſſerere ꝙ demones poſſint corporales trāſmutationes aut impedire aut efficere nō videtur catholicum. quia ſic perimere poſſent totum mundū. Preterea om̄is alteratio corporalis puta circa infirmitates aut ſanitates procurandas reducitur in motum localē. patet ex ſeptimo phyſicorum. Quorūcunqꝫ eſt motus celi. Sed demones motum celi variare nō poſſunt. Dyoniſius in epiſtola ad Policarpum. Quia hoc ſolius dei eſt. ergo videtur ꝙ nullam trāſmutationem ad minus veram in corporibus cauſare poſſunt. ⁊ ꝙ neceſſe ſit huiuſmodi traſmutationes in aliquam cauſam occultā reducere. Preterea ſicut opꝰ dei ē fortius ꝗ̄ opus diaboli. ita ⁊ eius factura. Sed maleficium ſi eſſet in mūdo eſſet vtiqꝫ opus diaboli contra facturam dei. ergo ſicut illicitum eſt aſſerere facturam ſuperſticioſam diaboli excedere opus dei. ita illicitū eſt credere vt creature ⁊ opera dei in hominibus ⁊ iumentis valeant viciari ex operibus diaboli. Preterea id quod ſubiacet virtuti corporali non habet virtutē imprimendi in corpora. Sed demones ſubduntur virtutibus ſtellarum quod patet ex eo. ꝙ certi incantatores conſtellationes determinatas ad inuocādum demones obſeruant. ergo non habent virtutem imprimendi aliquid in corpora. ⁊ ſic multo minus malefice. Itē demones non operantur niſi per artem. Sed ars non poteſt dare verā formā. vn̄ in. c. de mineris dicit̄ Sciāt auctores alchimie ſpēs tranſmutari nō poſſe. Ergo ⁊ demones ꝑ artē oꝑantes veras q̄litates ſanitatis aut īfirmitatis īducere nō pn̄t. ſed ſi vere ſunt hn̄t aliquā aliā cauſaꝫ occultā abſqꝫ ope demonū ⁊ maleficorū. Sꝫ contra in decre. xxxiij. q. i. ſi per ſortiarias atqꝫ maleleficas artes non nunꝗ̄ occulto iuſto dei iudicio permittente ⁊ diabolo preparante. ⁊c̄. loquitur de impedimento maleficiali quo ad actus cōiugales tria cōcurrere. ſ. maleficam. diabolum ⁊ dei permiſſionem. Preterea fortius agere poteſt in id quod ē minus forte. Sed virtus demonis ē fortior virtute corporali. Job. xl. Non eſt poteſtas ſuꝑ terram q̄ ei valeat compari. qui creatus eſt vt neminē timeret. Rn̄ſio. Hic impugnandi ſunt tres errores hereticales quibꝫ reprobatis veritas patebit. Nam q̇dam iuxta doctrinaꝫ. ſ. tho. in. iiij. di. xxiiij. vbi tractat de impedimēto maleficiali conati ſunt aſſerere maleficiuꝫ nihil eſſe in mūdo niſi in opinione hominuꝫ q̄ naturales effectus quoꝝ cauſe ſunt occulte maleficijs imputabāt. Alij q̇ maleficos cōcedūt ſed ad maleficiales effectus illos tantūmodo imaginarie ⁊ fantaſtice concurrere aſſerūt. Tercij q̇ effectus maleficiales om̄ino dicunt eſſe fantaſticos ⁊ imaginarios. licet demon cū malefica realiter cōcurrat. Hoꝝ errores ſic declarant̄ ⁊ reprobantur. Nam primi omnino de hereſi notātur ꝑ doctores in. iiij. ꝓfata di. ꝓcipue ꝑ ſctm̄ Tho. in. iiij. ar. ⁊ in corpore. q. dicens illam opinionem eſſe omnino ꝯtra auctoritates ſanctoꝝ ⁊ ꝓcedere ex radice infidelitatis. Quia vbi auctoritas ſcripture ſacre dicit ꝙ demones habēt poteſtatē ſupra corꝑalia ⁊ ſupra imaginationē hoīm qn̄ a deo ꝑmittūtur. vt ex multis ſcripture ſacre paſſibꝫ notatur. Ideo illi q̇ dicunt maleficiū nihil eſſe in mūdo niſi in eſtimatione hoīm. Etiā nō credūt eſſe demones niſi in eſtimatione vulgi tm̄ vt terrores quos homo ſibi ipi facit ex ſua eſtimatione imputet demoni. Et ꝙ etiā ex imaginatione vehemēti aliq̄ figure apparent in ſenſu tales quales hō cogitat ⁊ tūc creduntur demones videri dicamus vel etiā malefici. Et qm̄ hec vera fides repudiat ꝑ quā angelos de celo cecidiſſe ⁊ demones eē credimus. Ideo ⁊ fatemur ipos ex ſubtilitate ſue nature multa poſſe q̄ nos nō poſſumꝰ. Et illi q̇ eos ad talia faciēda inducūt malefici vocātur. hec ibi. Quia ꝓo infidelitas in baptiſato hereſis nomīatur ideo tales de hereſi rep̄henduntur. Alij duo errores demones ⁊ eoꝝ naturalē potentiā nō negantes ſed inter ſe quo ad effectum maleficialē ⁊ ipam maleficam diſſidentes inquātū vnus ꝯcedit maleficam realiter cooꝑari ad effectū nō tamē verū ſed fantaſticū. Alter vero ꝑ ꝯtrariū effectū realem in leſo ꝯcedens ſed maleficam fantaſtice putat cooꝑari. Fundamentū erroris ex duobus paſſibus canoñ. q̇ hn̄tur. xxvi. q. v. epi. ſumpſerūt. vbi p̄mo rep̄hēdūtur mulieres q̄ credūt ſe cū dyana vel herodiana nocturnis horis eq̄tare. Inſpiciat̄ ibi canon. Et qꝛ ſepe fantaſtice ⁊ imaginarie talia ſolummodo fiunt. ideo ⁊ illi errantes de omnibus alijs effectibus ita fieri indicant. Secundo. Quia ibi continetur ꝙ qui credit vel aſſerit poſſe fieri aliquam creaturam aut in melius deteriuſue immutari aut tranſformari in aliam ſpeciem vel ſimilitudinem q̄ꝫ a deo omniū creatore. infidelis eſt ⁊ pagano deterior. Unde propter hoc quod ibi dicitur deteriuſue immutari dicunt illum effectum non eſſe realeꝫ in maleficiato ſed tantūmodo fantaſticum. Sed ꝙ hi errores hereſim ſapiant ⁊ contra ſanum intellectum canonis militant. oſtenditur primo tam per legem diuinam q̄ꝫ etiaꝫ eccleſiaſticam ⁊ ciuilem. ⁊ hoc in generali. demum in ſpeciali verba canonis exprimendo licet etiam in ſequenti queſtione clarius hoc deduceretur. Nam lex diuina in pleriſqꝫ locis precipit maleficas non ſolum eſſe vitandas ſed etiam occidendas. cuiuſmodi penas non imponeret ſi nō veraciter ⁊ ad reales effectus ⁊ leſiones cum demonibus concurrerent. Mors enim corporalis non infligit̄ ſine corꝑali ⁊ graui peccato licet aliud de morte anime que ex fantaſtica illuſione ſeu etiam tentatiue oriri poteſt. Hec eſt ſententia ſancti Tho. in. ij. diſtin. vij. in queſtione. An vti auxilio demonū ſit malum. Nam Deutroñ. xviij. precipitur omnes maleficos ⁊ incantatores interfici. Leuitici etiā. xix. dicitur. Anima que declinauerit ad magos ⁊ ad ariolos ⁊ fornicata fuerit in eis ponam faciem meaꝫ contra eam ⁊ interficiam eam de medio populi mei. Et iterum. xx. Uir vel mulier in q̇bus phitonicus vł diuinus ſpūs fuerit moriatur lapidibus obruēt eos. Et dicūtur phitones in quibus demon operatur miros effectus. Preterea hec ſunt ꝙ ꝓpter hoc pctm̄ ochozias infirmꝰ mortuꝰ fuit. iiij. Reg. i. ⁊ ſaul. i. paralipo. x. Diuinorū deniqꝫ eloq̇oꝝ tractatores q̇d aliud in eoꝝ ſcriptis ſuꝑ. ij. diſti. vij. ⁊ viij. tradiderūt de ꝑtāte demonū ⁊ magicis artibus eoꝝ ſcripta inſpiciātur cuiuſcūqꝫ doctoris ſuꝑ. ij. li. ſen. ⁊ inueniet nullo diſcrepāte magos ⁊ maleficos virtute demonū ꝑmittente deo miros effectus nō fantaſticos poſſe ꝓducere. Taceo de varijs alijs locis in q̇bus ſanctus Tho. diffuſe de hmōi ꝯꝑibus ꝑtractat vt in ſumma cōtra genti. li. iij. c. i. ⁊. ij. in prima parte. q. cxiiij. ar. iiij. Et in ſecunda ſecunde. q. xcij. ⁊. xciij. Inſpiciantur deniqꝫ poſtillatores ⁊ gloſatores de magis pharaonis. Exodi. vij. Inſpiciantur ⁊ dicta Auguſtini. xviij. de ciuitate dei. ca. xvij. Et in ſecūdo de doctrina chriſtiana. Similiter alioꝝ

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4

doctorum quibꝫ omnibus cōtradicere valde absurdū ē nec a vicio heresis excusari pt imo in iure hereticus cēsetur q̇cūqꝫ errat in expositōne sacre scripture. xxiiij. q. i. heresis. Et q̇cunqꝫ aliter sentit de his q̄ fidē ꝯcernūt q̄ꝫ romana tenet ecclia. c. c. ⁊. q. Hec ē fides ꝙ deniqꝫ ꝯtra sanū intellectum canonis militant ostēdit̄ ꝑ legem ecclesiasticā. Nam ⁊ canonū doctores sup. c. Si ꝑsortiarias ⁊ maleficas artes. xxiiij. q. i. ⁊ extra de frigidis ⁊ maleficiatis. q̇d aliud ꝑtendūt nisi de maleficiali impedimento circa actus ꝯiugales declarare quō dirimit ꝯtractū aut ꝯtrahendū matrimoniū. Dicūt em̄ sicut ⁊ Tho. in. iiij. vbi supra. ꝙ si maleficiū superueniat matrimonio añ carnalē copulā. tūc si ē ꝑpetuū impedit ⁊ dirimit matrimoniū ꝯtractū. cuiusmōi sentētia nō datur sup illusoriū ⁊ fantasticū effectum vt de se patet. Videatur Hosti. in summa copiosa. similiter Gotfri. ⁊ Raymūdus q̇ etiā nullibi leguntur difficultasse. An talis effectus posset censeri imaginarius ⁊ nō realis. sed hoc tanq̄ꝫ ꝑ se notū relinq̄bant. Et quō posset cēseri ꝑpetuus vel tempalis declarāt si post triēniū duraret nec dubitabāt an imaginarie ꝑ maleficam seu illusorie intromitteret̄. Sed ꝙ vere ⁊ realiter pōt talis defectus ꝓcurari virtute demonis ꝓpter pactū cū eo initum. vel etiā ꝑ ipm demonē absqꝫ malefica. licet hoc rarissime fiat in ecclesia vbi sacramentū matrimonij meritoriū existit. sed ꝙ inter infideles hoc cōtingat hoc ē qꝛ iusto titulo illos possidere se cernit vt petrus de palude in suo quarto recitat de sponso q̇ desponsauerat ydolū ⁊ nihilominus cōtraxerat cū quadā iuuencula. quā tñ cognoscere nō potuit ꝓpter diabolum q̇ semꝑ se in corꝑe assumpto īterposuerat. cū tamē in ecclesia diabolus conatur potius ꝑ maleficas ꝓpter suū lucrū in ꝑditionē aīarū tales effectus intromittere. ⁊ qualiter hoc facere pōt ⁊ quibꝫ medijs inferius declarabit̄. vbi de septē modis nocēdi hominibꝫ ꝑ consimiles effectus tractabit̄. Ex alijs etiā questionibus quas theologi ⁊ canoniste circa hanc materiā mouent hoc idem patet. discutiētes quō possit tolli ⁊ an licitum sit ꝑ aliud maleficiū tollere ⁊ q̇d si malefica mortua sit ꝑ quam maleficiū est immissum. De quo casu Gotfridus in sua summa mentionem facit. de q̇bus in q̄stionibus tercie ꝑtis patebit. Cur deniqꝫ tam diligēter canoniste varias penas ꝓmulgassent distinguendo de occulto ⁊ manifesto peccato maleficoꝝ seu potius diuinatoꝝ cuꝫ notoria supersticio varias habeat species vt si notoriū sit eukaristia denegeť. Si occultuꝫ penitentia. xl. dierū. de conse. di. ij. ꝑ dilectōe. Itē si clericus ꝙ deponēdus ⁊ ī monasterio detrudendus. Si laycus excōmunicandus. xxvi. q. v. Non oportet. Item ꝙ tales infames debeant censeri ⁊ qui ad eos concurrūt immo nec ad accusationem debent admitti. ij. q. viij. quisquis nec. Sed ⁊ per legem ciuilem hoc idem ostēditur. Nam Azon in summa super. ix. libro Codicis Rubrica de maleficis. l. post corneliam. de siccarijs ⁊ homicidijs dicit. Sciendū ꝙ omnes illi quos vulgus maleficos vocat ⁊ etiam illi qui artem diuinandi sciunt patiuntur capitalem penam. vt. l. nemo. C. de maleficis. Item inferunt penam. l. culpa. l. nullus. Hec enī leges his verbis vtuntur. Nemini permittitur diuinare alioquin supplicium capitis gladio vltore feret prostratus ⁊ subdit. Sunt ⁊ alij qui arte magica vite innocentum insidiātur animos mulierum ad libidinem flectunt. et hi bestijs obijciuntur vt eo. C. l. multi. Decernūt etiā leges ꝙ ad eorum accusationem quilibet admittatur sicut ⁊ canoñ. in ca. in fauorem fidei. libro. vi. de here. Unde subditur ibidem Ad hanc accusationem quilibet admittitur quasi in crimine lese maiestatis. Ipsam enī prope modum pulsant maiestatem diuinam. Item ꝙ questionibus ad interrogādū subijciant̄ subdit. Et quilibet nulla dignitate obstante questioni subijcitur ⁊ qui conuincitur vel si detegat facinus suū sit eculeo deditus vngulisqꝫ sulcantibus latera perferat penas dignas suo facinori vt eo. C. l. si ex. ⁊c̄. Nota ꝙ olim duplici pena tales plectebantur. capitis ⁊ vngulis ad dilacerationeꝫ corporis seu ad deuorandum bestijs obijciendo. Iam autem cremantur forte propter femineū sexum. Item prohibent participationē. Unde subditur. sed nec permittantur tales ad limē alterius accedere alioquin concremantur bona. nec aliquis debet eos suscipere vel consulere alioquin deportantur in insulam ⁊ oīa bona publicantur. Hic notatur pena exilij cuꝫ amissione omniū bonorum qui tales consulunt aut suscipiunt. Has penas vbi predicatores populis ⁊ rectoribus terrarum publicant. plus aduersus maleficas q̄ꝫ ex alijs scripturarum allegationibus marcescunt. Preterea ⁊ per leges cōmendantur qui eorum maleficijs obstant. Vñ vbi supra. l. eoꝝ. Alij autem qui faciunt id ne labores hominū ventorū grandinisqꝫ lapidatione sternūtur. nō pena sed p̄mio digni sunt. Qualiter aūt sit licitū talia impedire inferiꝰ patebit vt priꝰ tactū ē. Omnia autem hec negare aut friuole illis

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4

resistere quō pōt scrupulo heretice prauitatis carere. Iudicet vnusquisqꝫ nisi fortassis euꝫ ignorātia excusabit. sed cuiusmōi ignorantia excusaṫ statim inferius patebit. Concludendo ex omnibus p̄missis catholicam ⁊ verissimam assertionē ꝙ malefici sunt qui demonū auxilio propter pactum cum eis initum maleficiales reales effectus ꝑmittente deo ꝓcurare possunt nō excludendo quin ⁊ prestigiosos effectus ⁊ fantasticos etiam ꝑ media p̄stigiosa producere valeant. Sed quia presens speculatio super maleficiales effectus versaṫ qui plurimū ab alijs differunt. ideo per hoc nihil ad ꝓpositum. cum tales potius sortilegi vel incantatores dicūtur ꝙ̄ malefici. Demuꝫ quia fundamentū sui erroris capiunt ex verbis canonis precipue duo vltimi errores nō loquendo de primo qui seipsum condemnat dum nimiū contra veritatem scripture exorbitat. Ideo ad sanū intellectum canonis est procedendum. ⁊ primo contra primū erroreꝫ dicentis mediū esse fantasticuꝫ sed extrema eē realia. Ubi notanduꝫ ꝙ dum quatuordecim sunt species capitales in genere sup̄stitionis quas recitare causa breuitatis nō expedit. tū quia clare recitantur ab Isido. viij. ethimoƚ. ⁊ secūda secūde per sanctū Tho. q. xcij. Tuꝫ etiam quia inferius vbi de grauitate huiꝯ heresis tractabitur de ipis mentio erit. ⁊ hoc q̄stione vltima huius prime partis. Et species sub qua hmōi mulieres continētur vocaṫ species phitonū in quibus demon vel loquitur vel mira operatur. Et est sepius prima in ordine. Species aūt sub qua malefici continētur vocatur species maleficoꝝ. Et quia inter se plurimū distant. nec oportet ꝙ qui in vna specie laborat ꝙ etiam sub alijs cōprehendaṫ. Ideo sicut canon de illis mulierculis mentionē facit ⁊ nō de maleficis. ita false canoneꝫ interp̄tatur qui hmōi imaginarias deductōnes corporū ad totum genus sup̄stitionis ⁊ omnes species eius reducere velint vt sic ille mulieres imaginarie solū ita ⁊ oīes malefice transferanṫ. ⁊ ꝑamplius canoneꝫ falsificat q̄ ex illo arguere vellet maleficam solūmodo imaginarie ad effectum maleficialem egritudinis vel morbi cōcurrere. Preterea tales sic errantes ꝑamplius rep̄hendūtur dum extrema concedunt realia. s. demonem opantem ⁊ effectum morbi realem. mediū autem instrumenti. s. personam maleficam dicūt fantastice concurrere cum tamen mediū semꝑ naturam participat extremoꝝ. Nec valet si dicaṫ ꝙ etiam fantasia sit quid reale quia sicut fantasia vt talis nil potest efficere nec concurrere ad demonis operationē nisi per pactū initum cuꝫ demone. in quo pacto malefica se totam obtulit ⁊ astrinxit diabolo vere ⁊ realiter ⁊ non fantastice ⁊ imaginarie solum. ita etiaꝫ oportet ꝙ cooperetur diabolo vere ⁊ corporaliter. Nam ⁊ ad hoc sunt omnia maleficoruꝫ opera vbi semper aut per pactum aut per visum. aut per locutionem seu per alicuius maleficij instrumēti repositi sub limine domus operatione sua maleficia exercent. prout in sequenti q̄stione patebit. Preterea si quis verba cano. diligenter inspiciet cōsiderabit quatuor que predicatores ⁊ sacerdotes ꝑ ecclesias sibi cōmissas omni cū instantia populo p̄dicare deberent. s. ꝙ extra vnū deū nemo arbitretur aliq̄d esse numinis vel diuinitatis. Secūdo ꝙ cū dyana vel herodiade equitare est cum diabolo qui se ita fingit ⁊ nominat transmeare. Tercō ꝙ talis equitatura fit tūc fantastice. quādo diabolus mentē ꝑ infidelitatem sibi subiectam agitat taliter vt ea q̄ solo spiritu fiant. corporaliter fieri creduntur. Quarto ꝙ tali domine habeāt in omībꝰ obedire. Unde ad maleficiales actus hec v̄ba extendere est absurdum. cum sint diuerse sp̄es. An autem malefici etiam localiter trāsferantur in sua specie sup̄stitōnis vel solum imaginarie sicut phitones. tractabiṫ de illo in capitulis secunde partis capitulo tercō ꝙ vtroqꝫ modo. Et sic secūdus error cum primo eliditur quo ad fundamētum ⁊ sanum intellectuꝫ canonis. Tercius insuper qui ex verbis canonis effectum maleficialem asserit fantasticum ex verbis canonis etiam eliditur. Nam in eo ꝙ dicit qui credit posse fieri aliquā creaturam aut in melius deteriusue transmutari aut in aliam speciem vel similitudinē trāsformari ꝙ̄ ab ipo omniū creatore ⁊c̄. infideli deterior ē. He tres partes si nude intelligantur sunt cōtra ꝓcessum scripture ⁊ determinationem doctoꝝ. Nam posse fieri aliquas creaturas a maleficis vt pote vera aīalia imp̄fecta. inspiciaṫ seq̄ns canō. nec mirū post allegatū canoñ. epi. q̄d Augusti. determinat de magis pharaonis q̄ virgas in serpētes verterūt inspiciaṫ glo. suꝑ illud Exo. vij. Uocauit pharao sapientes. inspiciaṫ ⁊ alia glo. strabi. ꝙ demones discurrūt ꝑ mūdū qñ ꝑ incantatōem malefici ꝑ eos aliq̄d efficere conāṫ ⁊ colligūt diuersa semīa. ⁊ ex eoꝝ adaptione pñt ꝓrūpe diuerse sp̄es. Inspiciaṫ ⁊ Alb. in de aīalibꝰ. Inspiciaṫ ⁊. s. tho. i. ꝑ. q. c. xiiij. ar. iiij. Quoꝝ dicta breuitatis cā obmitūṫ. solum hoc supest vt intelligaṫ ibi fieri pro creari. Scdm̄ etiam ꝙ in melius deteriusue valeat transmutari intelligatur ſolummodo a deo auctoritate ⁊ ad correctionē ſeu etiā punitionē. ſepi⁹ tn̄ iſta miniſterio demonū exercetur. Et ſic de p̄mo dr̄. dn̄s percutit ⁊ ipſe medet̄. ⁊ ego occidā ⁊ ego viuere faciā. Ita de ſcd̄o dr̄ immiſſionē p angelos malos vt ſup tactū ē. In p̄fato deniq3 ca. nec mirū. inſpiciātur verba auguſti. q̄ dicūtur malefici ⁊ cuiuſmōi coꝝ opationes qn̄ hoībus īterdū nō ſolū īfirmitates ſed eē morte īferunt. Terciū eē ſane intelligere expedit cū moderni malefici ſepi⁹ ope demonū trāſformāt̄ ī lupos ⁊ alias beſtias. Sȝ canon loq̄tur de reali trāſformatōe ⁊ eēntiali. ⁊ nō de p̄ſtigioſa q̄ ſepi⁹ fit. de q̄ eē aug⁹. xviij. d̄ ci. dei. c. xvij. mľta refert vt de famoſiſſima maga circes. ⁊ de ſocijs dyomedis ⁊ de p̄re p̄ſtancij De q̄ materia ī capľis ſcd̄e ptꝭ patebit. Et an ſemp ſunt p̄ntes vel abſentes malefici ⁊ an illam formā diabolus aſſumat vel ipſe hō p ſe videatur talis. caplō. vi. ⁊ vij.

Sed qz ſcd̄a ps q̄ōnis dic̄ q̄ his oppoſitū aſſerere ꝑtinaciter ſit hereticum. Querit̄. an tales debeāt hr̄i tāq3 manifeſte dep̄henſi ī heretica prauitate. vel ſolū vt de hereſi vehemēter ſuſpecti. Et vr̄ q̄ p̄mo mō. nā Bern̄. ī glo. ordīaria ī. c. ad abolendā. §. p̄nti. ⁊ ver. dep̄henſi. extra de here. P̄nti nihilominꝰ ordīatione ſancim⁹ vt q̄cūq3 manifeſte fuerint in hereſi dep̄henſi ⁊c̄. declarat q̄ trib⁹ modis q̄s cēſet̄ maifeſte dep̄hēſus. facti videlȝ euidētia. puta qz publice p̄dicat hereſim vľ legitiā ꝓbatōe p teſtes. vľ ex ſua ꝯfeſſione. Et qz tales publice p̄dicāt ſeu temere ꝯ p̄fata oīa ſe opponūt aſſerētes maleficas ñ eē. aut q̄ nullo mō valeāt hoīb⁹ nocere. iō tanq3 maīfeſte dep̄henſi ī tali prauitate ſub hac diſtinctōe ꝯtinētur. Ad eūdem eē ſenſum ē eiuſdem Bern̄. glo. in. c. excōicam⁹. ſcd̄o ſup verbo dep̄henſi publice. Ad idē eē facit. c. ſup q̄buſdā. extra de ver. ſig. Inſpiciat ibidē lector c. ⁊ repiet veritatē. Sȝ ꝯ. qz hoc nimis durū vr̄. tū ꝓpter penā annexā q̄ notat̄ in. c. ad abolendā. §. p̄nti. extra de here. vbi ī clerico ponitur degradatio. ⁊ q̄ ſecularis relinq̄tur arbitrio p̄tātis ſecularis aīaduerſione debita puniēdus. tū eē ꝓpter ignorātiā ⁊ mľtitudinē coꝝ q̄ culpabilis ī tali errore cernit̄. Et ex mľtitudine tali rigor iuſticie ē tempand⁹. diſ. xl. vt ꝯſtitueret̄. Rn̄. Cū nr̄a ſit intentio poti⁹ a vicio hereſis hmōi p̄dicatores ꝓ poſſe excuſare q̄3 incuſare cū vt d̄r extra de p̄ſump. c. literas. §. q̄ circa. mandam⁹ q̄ten⁹ cū ꝓpter ſolā ſuſpitōem quāuis vehementē nolum⁹ illum de tam graui crimīe ꝯdēnari ⁊c̄. vbi glo. ſup ver. ꝯdemnari. Procedi p̄t ꝯ tālē ſic vehemēter ſuſpectū ſed nō debȝ ꝓpterea ꝯdēnari. niſi aſſit vt ibidē declarat̄ violēta ſuſpitio. attn̄ quia ſuſpitionem excludere non poſſumus. ⁊ hoc propter friuolas coꝝ aſſertiones contra fidei veritatem. Et cum hoc triplex ſit ſuſpitio. leuis. vehemens. ⁊ violēta. de quibus in ca. accuſatus. ⁊. ca. cum contumacia. lib. vi. de here. ⁊ per notata per Archidiaconum ⁊ Jo. andree. ſuper ca. accuſatus ⁊ verbo vehemens. ⁊ de preſump. ca. litteras. De violenta etiam loquitur canon. diſtin. xxxiij. quorūdam. Ideo querendum cuiuſmodi ſuſpitioni talis predicans ſubiacet. Et quidē cuȝ talia dogmatizantes non equaliter ſe ad huiuſmodi errores habere noſcuntur. eo q̄ aliqui ex ſimplici ignorantia iuris diuini. aliq̄ etiam ſufficienter informati adhuc fluctuant facillando ⁊ plene aſſentire nolunt ⁊ cum error in mente hereticum non faciat niſi aſſit ꝑtinacia voluntatis. oportet etiaȝ dicere q̄ ad ſuſpitionem ſuper crimen hereſis nō ſe equaliter habeant. Attamen quia per ignorantiaȝ putant ſe poſſe euadere. Aduertant paululuȝ q̄3 grauiter peccant qui ex huiuſmodi ignorantia delinquūt. Nā licet multiplex ſit ignorantia. tamen in rectoribus animarum ignorantia quecunq3 ſit non poteſt dici ignorantia inuincibilis ſeu ignorantia particularis ſm̄ philoſophos que a iuriſtis ⁊ theologis dicitur facti. Sed cenſetur in eis ignorantia vniuerſalis que eſt ignorantia iuris diuini. quia eſt eorum que quis de iure et lege diuina ſcire tenetur. diſtin. xliij. Nicolaus papa. Diſpenſatio celeſtis ſeminis nobis iniuncta eſt. Ue ſi non aſperſerimus. Ue ſi tacuerim⁹. Tenentur enim habere ſcientiam ſacre ſcripture di. xxxvi. per totum. Et ad hoc ad ſubditorum animas informandas eadem diſti. ca. ij. §. ecce. ⁊. §. ſi q̄s vult. licet ſm̄ Ray. Hoſtien. Tho. non requiratur q̄ habeat ſcientiam eminentem. ſed q̄ habeat cōpetentem id eſt ſufficientem ad ſuū officium exequenduȝ. Attamen pro eorum aliquali cōſolatione dū modo damna precedentia lucris ſequentib⁹ deinceps recōpenſant eſt eis aduertendum. Qz hec ignorantia iuris licet dicatur interdum affectata craſſa ⁊ ſupina. Dicitur tamē affectata id eſt voluntaria dupliciter. Quia interdum cum ſcientia intentionis. Interdum cum ignorantia tentionis. Prima licet in nullo excuſat ſed damnat. De qua Pſal. noluit intelligere vt bene ageret. Secunda tamen diminuit voluntarium ita ⁊ peccatum. Quia fit quando quis tenetur aliquid ſcire ſed neſcit quod teneatur. Que etiam fuit in paulo. i. thi. i. Miam cõſecutus ſum qꝛ ignorãs feci in incredulitate. Quia tñ dicitur affectata indirecte. qꝛ propter alias occupationes negligit addiſcere ea que ſcire tenetur. nec vult laborare in ſtudio ad ſciendũ illa ꝛ excuſat non a toto ſed a tanto. Et etiam iuxta Ambroſium ſuper illud Roma. ij. An ignoras ꝙ benignitas dei ad penitentiam te adducit. dicit Grauiſſime peccas ſi ignoras grauiſſime. i. valde ꝑiculoſe. Ideo ꝓſertim iã in tꝑibus ad ſuccurrendũ aĩaꝝ periculis oẽm ignorantiã repellamus ꝛ duriſſimũ iudiciũ qđ nobis imminet ſuꝑ diſtrictã rõnẽ ꝛ talentũ nobis creditũ ſꝑ pre oculis habeamus ne ipa ignorãtia etiam in nobis noteť craſſa vel ſupina per metbaphoraꝫ hominis craſſi vel ſupini qui nõ videt etiã ea que corã ipo ſunt. Dicit em̃ cancellarius in floribus regularuꝫ moraliũ. ꝛ in ſecunda regula. ꝙ culpabilis ignorantia iuris diuini nõ cadit in facienteꝫ quod in ſe eſt. Ratio ẽ. Quia ſpũſſanctus talem hominẽ de neceſſarijs ad ſaluteꝫ q̃ vires eius excedũt docere immediate ꝑatus ẽ. Ad primũ argumentũ ſolutio patꝫ ꝑ ſanũ intellectũ canonis. Ad ſecũdũ dicit Pe. de tharã. ꝑimeret vtiqꝫ ex magna ſua inuidia qua aduerſus hoĩem agitať. ſi a deo ꝑmitteretur. Quod aũt deus ꝑmittit ſibi aliqua ꝛ aliqua nõ. hoc cedit in maioreꝫ ipius diaboli ꝯtumeliam ꝛ diſplicentiã. ꝙ deus in omĩbus vtitur eo cõtra ſuã volũtatem ad manifeſtationeꝫ glorie ſue. Ad terciũ dicitur ꝙ alte rõnem egritudinis aut alterius effectus maleficialis ſemꝑ ꝑcedit aliquis motus localis inquantuꝫ demõ ꝑ maleficã colligit determinata actiua q̃ videlicet ledere pñt ꝛ apponit determinatis paſſiuis ad inferendũ dolorẽ vel nocumentũ aut actũ aliquẽ ſpurciſſimũ. Et ſi q̃ritur an motus ille rerũ a demone localis reducatur ĩ motũ celeſtem. Dicendũ ẽ ꝙ non. Quia non moueńt ex virtute naturali ſed mouẽtur ex obediẽtia naturali qua ſubijciũtur virtuti demonis qui habet hoc ex virtute nature ſue ꝙ ꝑt ſupra corpora. Poteſt dico nõ ꝙ poſſit influere rebus materialibus aliquã formã vel ſubſtantialem vel accidentalem abſqꝫ amminiculo alterius rei naturalis. Sꝫ quia poteſt deo ꝑmittente res localiter mouere ꝛ ex rebus cõiũctis dolorẽ vel aliquã qualitatem ꝓducere Unde effectus maleficialis non ſubijciť motui celi ſicut nec ipe demon licet res ille ꝛ inſtrumẽta ſubijciant. Ad quartũ dicendum. Opus dei ꝑt oꝑe diaboli viciari ꝓut ad pñs loquimur de effectu maleficiali. Sꝫ qꝛ hoc nõ põt niſi diuina ꝑmiſſione. ideo non ſeq̃tur ꝙ diabolus ſit deo fortior. demum qꝛ nõ viciat oꝑa dei ꝑ violẽtiã cũ ſic etiaꝫ deſtruere poſſet. Ad q̃ntũ ſimplr̃ notũ ẽ ꝙ corꝑa celeſtia non hñt ꝟtutẽ imꝓmendi in demones cum nihil agat vltra ſuã virtutẽ. ſed ꝙ a magis aduocati ſub certa ꝯſtellatõne veniũt. duplici ex cauſa hoc facere videnť. Pͥo qꝛ ſciũt virtutẽ illius ꝯſtellatõis iuuare ad effectũ quem magi optãt. Scđo faciũt vt hoĩes inducãt ad venerandũ aliqđ numẽ ĩ ſtellis. ex q̃ veneratione etiã añ tꝑa ritus ydolatrie ꝓceſſit. Ad vltimũ q̃ſtũ ad terminos argumẽti ſuꝑ aurũ alchimicũ. dicendũ ſm̃ ſcm̃ tho. in. ij. diſ. vij. ĩ ſolutione viij' argumẽti. vbi declarat de ꝟtute demonũ in oꝑando. Et licꝫ q̃dã forme ſubſtantiales ꝑ artẽ induci poſſint ꝟtute naturalis agentis vt qñ forma ignis induciť ꝑ artẽ in lignũ hoc tñ nõ põt fieri vniuerſaliter eo ꝙ ars nõ põt inuenire ſꝑ ſeu ꝯiũgere ꝓpria actiua ꝓprijs paſſiuis põt tñ facere aliq̃d ſil'e ꝛ ſic alchimiſte faciũt aliq̃d ſil'e auro q̃ſtũ ad accidentia exteriora ſed tñ nõ faciũt veꝝ aurũ. qꝛ forma ſubalis auri nõ ẽ ꝑ calorem ignis quo vtũť alchimiſte ſed ꝑ calorẽ ſolis ĩ loco determiato vbi viget ꝟtus mineralis. ꝛ iõ tale aurũ nõ hꝫ oꝑatõeꝫ ꝯſeq̃ntẽ ſpẽm ꝛ ſil'e ẽ de alijs coꝝ oꝑatõibus. Ad ꝓpoſitũ. Demones oꝑantur ꝑ artẽ circa effect' maleficiales ꝛ ideo abſqꝫ ãminiculo alteri' agẽtis nullã formã ſubſtantialẽ vl' accidẽtalẽ inducere pñt ꝛ qꝛ nõ dicimus ꝙ maleficia inferat ꝑtẽ abſqꝫ amminiculo alteri' agẽtis. iõ cẽ cuꝫ tali ãminiculo ꝑt veras q̃litates egritudinis aut alteri' paſſionis inducere. ſꝫ q̃lit' hec ãminicula ſeu ãminiſtratões inſtroꝝ hñt ad effectũ maleficialẽ cum demonibus cõcurrere vel nõ patebit ꝑ ſequentia.

Secũda queſtio.

An catholicũ ſit aſſerere ꝙ ad effectuꝫ maleficialẽ ſꝑ habeat demõ cũ malefico ꝯcurrere vl' ꝙ vn' ſine altero vt demon ſine malefico vl' econuerſo talẽ effectum poſſit ꝓducere. Et arguiť ꝑmo ꝙ demõ ſine malefico. Aug'. i. li. lxxxiij. q. Oia q̃ viſibiliť fiunt etiã ꝑ inferiores ꝑtãtis aeris fieri poſſe credũtur. Sed oia nocumenta corꝑalia non ſunt inuiſibilia ſed poti' ſenſibilia. igiť etiã a demonibus fieri pñt. Preterea ex ſcripturis nocumẽta iob illata vbi ignis de celis cecidit ꝛ familiã cũ gregib' pecoꝝ vno impetu cõſumpſit ꝛ turbo domũ deijciẽs liberos occidit demõ ꝑ ſe abſqꝫ maleficis ꝯcurrẽte tm̃mõ diuina ꝑmiſſione oꝑat' ẽ. g̃ a ſili ĩ alijs q̃ maleficijs aſcribũtur. patꝫ ꝛ de. vij. viris ſare virginis q̃s demõ occidit. Preterea q̃cq̃d ꝑt virtus iferior abſqꝫ ãminiculo virtutꝭ ſuꝑioris poteſt ⁊ virtus ſupior abſq; amminiculo virtutis inferioris. Sed virtus inferior põt cõcitare grandines ⁊ inducere infirmitates abſq; auxilio virtutis ſupioris. Dicit eñ Albertus de ꝓprietatibꝰ reꝝ ꝙ ſaluia putrefacta certis modis vt ibidem ponit ſi ꝓiecta fuerit in fontẽ mirabiles ꝯcitabit in aere tempeſtates. Preterea ſi dicatur. ꝙ demon vtit̃ maleficio nõ ꝓpter indigentiã ſed ꝓpter eius quã querit ꝑditionem. Contra Ariſtoteles.iij. ethicoꝝ. Malicia ẽ voluntariũ. qḋ probat per hoc ꝙ nullus opatur iniuſte voluñtarie nõ velle iniuſtũ eſſe. ⁊ voluntarie ſtuprantẽ nõ velle incontinentẽ eſſe. ⁊ ꝑ hoc etiam legiſlatores puniũt malos quaſi voluñtarie mala operantes. Demon ergo ſi opatur ꝑ maleficã opatur tãq̃ꝫ ꝑ inſtrumentũ. ⁊ cũ inſtrumentũ depẽdet ad voluñtatẽ principalis agentis ⁊ nõ voluñtarie agit ſi cõcurrit nõ erit ei actio imputanda nec per ꝯſequẽs punienda. Sed cõtra ꝙ nihil poſſit efficere in inferioribꝫ abſq; maleficis. Primo de generatione. Omnis actio eſt ꝑ contactum. Et quia nõ eſt aliquis cõtactus demonis ad corpa cũ nihil habeat cũ eis cõmune. ergo vtit̃ aliquo inſtrumẽto illi influẽdo virtutẽ ledendi ꝑ contactum. Iuxta hoc etiã ꝙ maleficia poſſunt fieri abſq; ope demonũ. probatur per textum ⁊ glo. ad Gala.iij. O inſenſati gallate quis vos faſcinauit veritati non obedire. glo. quidam habẽt oculos vrẽtes qui ſolo aſpectu inficiunt alios ⁊ maxime pueros. Eſt ad hoc etiam Auicen.vi. naturalium.li.iij.ca.vlti. ita dicens. Multotiẽs aũt anima opatur in corpore alieno ſicut in proprio quemadmodũ eſt opus oculi faſcinãtis ⁊ eſtimationis opantis. Et eandem ſententiã etiam ponit Algazel libro.v. ſuo phyſicorũ. ca.ix. Putat etiam Auicenna licet non teneat̃ in illo ꝙ virtus imaginatiua etiaꝫ abſq; viſu poſſit extranea corpa ĩmutare. vbi nimis extendit virtutem imaginatiuam. ⁊ capimꝰ hic virtutem imaginatiuam nõ inquantũ diſtinguitur contra alias virtutes ſenſitiuas interiores vt eſt ſenſus cõmunis ⁊ fantaſia ⁊ eſtimatio. ſed inquãtũ includit omnes illas virtutes interiores. Sed bene verũ ꝙ talis virtus imaginatiua poteſt tranſmutare corpus coniũctum. ſcilicet illud in quo eſt. ſicut homo poteſt ambulare ſupra trabem q̃ eſt in medio vie. Si vero poſita fuerit ſuper aquã ꝓfundam nõ audebit ambulare ſuper eam. eo ꝙ imaginabitur in eius anima forma cadendi vehemẽter impreſſa cui obedit materia eiꝰ ⁊ virtus membroꝝ eius ⁊ non obediũt eiꝰ cõtrario. ſ. ad directe ambulandũ. In hoc ergo conuenit hec immutatio cũ oculo faſcinãtis inquãtũ immutat̃ corpus ꝓprium primo ſed nõ corpus alienũ de qua immutatõne iam loquimur. Preterea ſi dicat̃ ꝙ talis immutatio cauſat̃ a corpe viuo mediante aĩma in aliud corpus viuũ. Contra. quia ad p̃ſentiam interfectoris manat ſanguis ex vulneribꝫ occiſi ergo etiam abſq; virtute aĩe corpa pñt mirabiles effectus ꝓducere. Item homo viuẽs ⁊ ꝓpe cadauer hominis occiſi tranſiẽs etiam nõ ſentiendo illud adhuc terrore cõcutit̃. preterea ſicut res naturales hñt quaſdã virtutes occultas quaꝝ ratio ab hoĩe aſſignari nõ poteſt. ſicut ꝙ adamas trahit ferrũ ⁊ multa que Auguſti. enumerat.xx. de ci. dei. Ita mulieres ad immutationes faciendas in corporibus alienis certis rebꝫ vti pñt. abſq; auxilio demonũ q̃ etiã noſtrã rõnem excedunt. Et qꝛ excedũt nõ debemus ꝓpterea demonibꝫ quaſi ex maleficis inſimul cõuerſantes aſcribere. Preterea malefici certis vtũtur imaginibus ⁊ rebꝫ inſtrumentalibꝫ quas interdum ponũt ſub limine oſtij domus aut ad certa loca. vbi pecudes cõueniũt aut etiã hoĩes q̃ maleficiãtur ⁊ interdũ moriũtur. Sed qꝛ hmõi effectꝰ pñt euenire ex imaginibꝫ illis inquantũ hñt quaſdam influentias a corpibꝫ celeſtibꝫ receptas. probatur. Nam ſicut corpa naturalia ſubdũtur corporibus celeſtibꝫ. ita ⁊ artificialia. Sed corpa naturalia poſſunt recipe q̃ſdam virtutes occultas. g̃ ⁊c̃. ⁊ artificialia. vñ videtur ꝙ corũ opera poſſent ꝑ tales impſſiones practicari ⁊ non per demones. Preterea ſi vera miracula pñt fieri ex poteſtate nature in eo q̃ opatur. ita ⁊ miranda ⁊ ſtupenda opa ex virtute nature. ꝓbat̃. Nã Grego. dicit.ij. dyalo. Sancti miracula faciũt aliqñ ex p̃ce. aliquãdo ex poteſtate. exemplũ dat̃ de vtroq;. Petrus orando ſuſcitauit thabitã mortuam. Ananiam ⁊ ſaphiram mentientes morti increpando tradidit abſq; prece. ergo ⁊ homo ꝑ virtutem ſue anime poterit materiã corpalem in altero etiam trãſmutare ſeu immutare de ſanitate in infirmitatẽ ⁊ ecõuerſo. Preterea corpus humanũ eſt nobilius q̃ꝫ alia corpora inferiora. ſed ꝓpter apprehenſionẽ aĩe humane imutat̃ corpus hũanũ ad caloreꝫ ⁊ frigus vt pateꝫ in iraſcẽtibꝰ ⁊ timẽtibus. immo etiaꝫ hec immutatio ꝑtingit q̃nq; vſq; ad egritudinẽ ⁊ mortẽ. g̃ multomagis pt ſua virtute materiã corpalẽ immutare. Sed ꝯtra eſt. Subſtantia ſpũalis nõ põt imprimere aliquã formã niſi ãminiculo alteriꝰ agẽtis vt ſup̃ tactũ ẽ. vñ ⁊ augꝰ. in p̃fato li. Nõ eſt putandũ iſtis trãſgreſſoribus angelis ad nutũ ſeruire hanc viſibilium rerum materiā. ſed ſoli deo. ergo multominus homo ex poteſtate naturali efficere poteſt effectus maleficiales. Reſpōdēdo quia non deſunt errantes in hac materia maleficas excuſantes ⁊ demones tantummō aut inculpantes aut quibuſdam naturalibꝫ trāſmutationibꝫ earꝫ facta aſcribentes. Ideo horum falſitas oſtenditur primo ꝑ deſcriptionem maleficorꝫ. De qua Iſido. viij. ethimo. c. ix. Malefici dicūtur ob facinorꝫ magnitudinem. ſ. mala pre cūctis malefactoribꝫ efficientia. vnde ſubdit. hi elementa concutiūt ope ſcꝫ demonū ad grandines ⁊ tempeſtates cōcitandas. Item dicit. Mentes hominū turbant. intellige ad amentiam odiū ⁊ amorē inordinatum. Item ſubdit. Ac ſine vllo veneni hauſtu violentia tantū carminis animas interimūt. Ad idem. xxvi. q. v. c. nec mirum. ⁊ ſunt verba Auguſtini in de ciui. dei. vbi declaratur qui dicūtur magi ⁊ malefici. Magi ſunt qui vulgo dicūtur malefici ⁊ ob facinorꝫ magnitudinem ſic nūcupantur. hi ſunt ꝙ ꝑmiſſu dei elementa concutiunt. hominū turbant mentes minus confidentiū in deo ac ſine vllo veneni hauſtu violentia tantū carminis interimūt homines. Unde ⁊ Lucanus. Mens hauſti nulla ſanie polluta veneni incantata perit demonibꝫ enī accitis audent vētilare vt quoſqꝫ ſuos perimāt malis artibus inimicos. Ex quibꝫ patet ꝙ in hmōi operibꝫ ſemꝑ habent demones cum maleficis cōcurrere. Secūdo quia cū quadruplices effectꝰ penales aſſignare poſſumus. ſ. miniſteriales. noxiales. maleficiales ⁊ naturales. Et miniſteriales dicūtur ꝙ miniſterio bonorꝫ angelorū ſicut noxiales malorꝫ ſpirituū immittunt. Moyſes enī egyptum in. x. plagis miniſterio bonorū ꝑcuſſit vbi magi in. ix. tantū per malos ſpūs cōcurrerunt ⁊ triduam peſtem ꝓpter peccatum dauid circa numerationē populi ꝯmiſſum. ⁊ de. lxxij. milibꝫ hominū vna nocte proſtratis de exercitu ſennacherib vtiqꝫ hic ꝑ angelos domini id ē per bonos dominū venerantes ⁊ cognoſcentes peracta fuerunt. Noxiales vero effectus cū in ſcripturis nominātur. Immiſſiones ꝑ angelos malos ſꝫm quas populus ille ī deſerto ſepe ꝑcuſſus fuit. Et maleficiales effectus dicūtur quādo demon per maleficos ⁊ ꝑ magos operatur. ſicut ⁊ naturales ꝙ ex influentijs corporꝫ celeſtiū in iſtis inferioribꝫ circa mortalitates ſterilitates terrarꝫ ⁊ grandines ⁊ his ſimilibꝫ cauſantur. Et inter hos effectus magna ſit differentia. ideo cum Iob noxiali plaga fuit a demone percuſſus ⁊ non maleficiali ideo nihil ad ꝓpoſitum. Si quis vero curioſius inſtaret ſicut plerūqꝫ hec materia curioſas patitur a maleficarꝫ defenſoribꝫ inſtātias. ſemꝑ in cortice verborꝫ aerem verberantes ⁊ medullā veritatis nūqꝫ penetrantes. Cur Iob nō maleficiali effectu ꝑ demonem ſicut noxiali ꝑcuſſus fuit. His curioſe etiam reſpōderi poteſt. ꝙ Iob fuit percuſſus a diabolo ſolum. ⁊ nō mediante malefico vl' malefica. Quia hoc genus ſuꝑſtitionis vel nondū erat inuentum. vel ſi erat inuentum. diuina tamē prouidentia voluit vt poteſtas demonis mūdo ad precauendum eius inſidias ꝓ dei gloria innoteſceret cū nihil niſi a deo ꝑmiſſus efficere pōt. Et de tempꝫe quidē quo primū genus ſuꝑſtitionis inuentum fuit. Et dico primū genus quo ad demonū innocationē nō quo ad puram ydolatriam. Dicit Uincentius in Spe. hyſto. allegans plures doctores ꝙ primꝰ inuentor artis magice ⁊ mathematice fuit zoroaſtres ꝙ dicitur fuiſſe Cham filius Noe. hic ſꝫm Auguſti. de ciui. dei. ſolus riſit naſcendo ⁊ hoc non niſi ope diaboli. Hic etiā cū eſſet rex ſuperatus eſt a nino filio beli qui edificauit niniuē. vel amplius ſub quo cepit regnū aſſyriorū tempꝫe Abrae. Hic etiam ninus ob inordinatum amorē patris fecit fieri imaginem patri mortuo ad quā quicūqꝫ confugiebant malefactores liberi erant ab omni punitione debita. Et ex hoc ceperunt hoīes imagines adorare vt deos. ſed hoc poſt primam etatem. quia ſub illo tempꝫe nō erat ydolatria. propter recentem memoriam creationis mūdi. vt dicit ſanctꝰ Tho. ſecūda ſecūde. q. xcv. ar. iiij. vel etiam incepit a Nembroth. qui cogebat homines ignem adorare. ⁊ ſic in ſecunda etate incepit ydolatria. que eſt primū genus ſuꝑſtitionis. ſicut diuinatio ſecundū. ⁊ obſeruantia terciū. Maleficorꝫ aūt ritus reducitur ad ſecūdum genus ſuꝑſtitionis. ſcilicet ad diuinationem que fit ꝑ expreſſam demonū inuocationem. cuius etiā ſunt tria genera. ſ. nigromātia. planetarij ſeu potius mathematici. ⁊ diuinatio ꝑ ſomnia. hec ideo poſui vt prius lector intelligat noxias illas artes non ſubito ſed ꝓceſſu tempꝫis fuiſſe inuentas nec abſonū eſſe aſſerere maleficas tempore Iob nō fuiſſe. Sicut enī ꝑ incrementa tēporū vt Grego. in moralibꝫ dicit creuit ſcientia ſanctorꝫ ita ⁊ noxie artes demoniorū. Et ſicut iam repleta ē terra ſciētia dn̄i. Eſaie. xi. Ita iam mūdi veſpere ad occaſum declinante ⁊ malicia hominū excreſcente ⁊ charitate refrigeſcente ſuꝑabundat omnis maleficorum iniquitas. Ipe tū zoraſtres cum eſſet intētus

malefice ob [illegible]

illis actibus ⁊ ſolūmodo cōſiderationi aſtrorum a diabolo ſuccenſus eſt. Hec vbi ſupra. Pertempore autem quo malefici leguntur cū demonibus ad maleficia inferenda cōueniſſe tactum eſt ſupra. ⁊ habetur Exodi. ſeptimo. quo ad magos pharaonis qui in plagis ſuꝑ egyptum demonum aſſiſtentia ſicut moyſes miniſterio bonorum angelorum ſigna plurima ꝑpetrarunt. Unde concluditur veritas catholica videlicet ꝙ ad effectum maleficialem licet nō ad effectum nocialem ſemꝑ habꝫ maleficus cum demone cōcurrere. Et ꝑ hec patet reſponſio ad argumenta. Nam ad primū non negatur quin effectus nociales que viſibiliter cernūtur ſuꝑ homines iumēta terre fruges. ⁊ que etiam ex influentijs corporꝝ celeſtium ſepe proueniunt etiam a demonibꝯ deo permittente inferūtur. Dicit enī Auguſtinus. iij. de ciui. Demonibꝯ ſubſunt ignis ⁊ aer quantum eis a deo permittitur. patet ⁊ ꝑ gloſam ſuper illud Immiſſiones per angelos malos que dicit. Deus punit per malos angelos. Et quibus etiaꝫ patet reſponſio ad ſecūdū de Job ⁊ ex his que prius tacta ſunt de initio artis magice. Et ad tercium de ſaluia putrefacta ⁊ in puteū proiecta dicit̄. Ꝙ licet ſequatur effectꝰ nocialis abſqꝫ auxilio demonis. licet non abſqꝫ influentia corporis celeſtis. Loquimur autem de effectu maleficiali vnde non eſt ſimile. Ad quartum dicit̄ verum eſſe ꝙ demones vtūtur maleficis tantūmodo propter eorū perditionem. Et cū infertur quod nō eſſent puniendi. quia concurrūt tanqꝫ inſtrumenta q̄ mouentur ad nutum nō ꝓprium ſed principalis agentis. Rn̄detur ꝙ ſunt inſtrumenta animata ⁊ libere agentia. ⁊ licet poſt expreſſum pactum initū cū demonibus nō iam ſunt ſue libertatis. quia vt ex earū faſſionibꝯ accepimus. ⁊ loquor de mulierculis combuſtis ad plurima maleficia coacte ſi verbera demonū ſubterfugere volūt cooperantur. prima tn̄ profeſſione qua ſponte ſe demonibus ſubiecerūt manent ligate.

Ad alia vero argumenta in quibus ꝓbatur maleficiales effectus poſſe abſqꝫ ope demonū a vetulis ꝓcurari. Dicendū ꝙ ex vno ꝑticulari cōcludere vniuerſale eſt diſſonū rōni. Et cuꝫ in tota vt videtur ſcriptura ſacra nō inuenitur tale niſi hic vbi agitur de faſcinatōne ſeu inuultuatione vetularꝫ. Ideo non valet per hoc concludere ꝙ ſemꝑ habeat ita euenire. Inſuꝑ eſt etiam dubiū ꝑ gloſam. An abſqꝫ opere demonū talis faſcinatio fieri poſſit eo ꝙ ex gloſis ibi elicit̄ ꝙ faſcinatio capitur tripliciter. Uno mō dicitur ludificatio ſenſuū que fit per artem magicam ⁊ ſic poteſt fieri miniſterio demonū. niſi prohibeantur a deo immediate mediāte vl' miniſterio ſanctorum angelorum. Secūdo modo poteſt dici inuidia. vt vbi Apoſtolus dixit. Quis vos faſcinauit id eſt tanto odio perſecutus eſt. Tercio ꝙ ex tali odio fiat immutatio ad maluꝫ in corpore alicuius ꝑ oculos alterius aſpiciētis in eum. Et de faſcinatione hoc modo dicta cōmuniter loquuntur doctores ſm̄ quem modum etiam Auicēna ⁊ Algazel vt in argumentis deducitur locuti ſunt. Nam ⁊ ſanctus Tho. hanc faſcinationē declarat. prima parte. q. cxvij. per hūc modum. Ex forti inquit imaginatione anime immutantur ſpiritus corporis coniuncti. Que quidem immutatio ſpirituum maxime fit in oculis ad quos ſubtiliores ſpiritus proueniunt. Oculi enim inficiunt aerem continuuꝫ vſqꝫ ad determinatum ſpacium per queꝫ modum ſpecula ſi ſint noua ⁊ pura contrahunt quandā impuritatē ex aſpectu mulieris mēſtruate. vt Ariſtoteles dicit in lib. de ſomno ⁊ vigil'. Sic igitur cum aliqua anima fuerit vehementer cōmota ad malitiam ſicut maxime vetulis contigit efficitur ſm̄ modum predictum. Aſpectus eius venenoſus ⁊ noxius ⁊ maxime pueris qui habent corpus tenerum ⁊ de facili receptiuū impreſſionem. Subdit tamen ꝙ poſſibile eſt etiam ꝙ dei permiſſione vel ex aliquo occulto facto cooperetur ad hoc malignitas demonum cum quibus ſortilege vetule pactum aliquod habent.

Sed pro ampliori intellectu ſolutionum aliqua dubia mouentur ex quorum ſolutione veritas magis patebit. Uidetur enim obſtare primo illud quod ſuperius dictum eſt. Ꝙ ſubſtantie ſpirituales non poſſunt tranſmutare corpora ad aliquā naturalem formam niſi amminiculo alterius agētis ergo multominus hoc poterit efficere imaginatio quantumcūqꝫ fortis in anima. Preterea eſt articulus condemnatus in pleriſqꝫ vniuerſitatibus precipue tamen pariſienſi. ꝙ incātator aliquis proijcit camelū in foueam ſolo viſu eo ꝙ ſicut intelligētie ſuperiores imprimūt inferiores. ſic anima intellectiua imprimit in aliam ⁊ etiaꝫ in animā ſenſitiuam. Item ad hoc eſt articulus condēnatus. ꝙ materia exterior obedit ſubſtantie ſpūali ſi intelligatur ſimpliciter ⁊ ſm̄ omnem modum tranſmutationis. Quia ſic ſoli deo vt prius patuit obedit. His viſis faſcinatio de qua loquimur qualiter ſit poſſibilis ⁊ qualiter non. declaratur. Non enim eſt poſſibile homini ꝙ per naturalem virtutē anime ſue ꝑ oculos talem virtutem emittat que nō mediante tranſmutatione ꝓprij corporis neqꝫ medij nocumentuꝫ inferre poſſit corpori hominis quid aſpicit maxime cum ſm opinionem cōmuniorem videamus intra ſuſcipientes nihil extra mittentes. Non eſt etiam poſſibile homini ꝙ ꝑ virtutē naturalem anime ſue pro volūtate ſua tranſmutationeꝫ faciat imaginando in oculis ſuis que mediante tranſmutatione medij .ſ. aeris poſſit corpus hominis quem aſpicit in aliquā tranſmutare qualitatem ſm quod ſibi placuerit. Et quia ſm hos duos modos predictos non poteſt vnꝰ homo alium faſcinare cuꝫ nulli hominū poteſt ineſſe talis virtus per naturalem virtutē anime ſue. Ideo velle probare quod maleficiales effectus poſſent prodiri ex naturali aliq̄ virtute ſuper ad infringendum opera maleficiorum que virtute demonū funt eſt plurimū alienū a veritate. quia etiam ſm hos duos modos faſcinatio reprobatur ſicut ⁊ prefati duo articuli. Qualiter tamen ſit poſſibilis licet ſuperius tactum ſit tamē clarius ſic deducitur. Poteſt enim contingere ꝙ homo vel mulier aſpiciens corpus alicuiꝰ pueri moueat ipſum mediante viſu ⁊ imaginatione vel aliqua paſſione ſenſibili. Et quia paſſio ſenſibilis eſt cum quadam immutatione corporali ⁊ oculi ſunt tenerrimi ꝓpter quod ſunt impreſſionis multum receptiui. Ideo quandoqꝫ contingit ꝙ per aliq̄ꝫ paſſionem interiorē tranſmutantur oculi in aliq̄ꝫ malam qualitatem maxime cooperante ad hoc aliqua imaginatione cuius impſſio cito redūdat in oculos ⁊ propter eorꝫ tenerritudinē ⁊ propter vicinitateꝫ radicis ſenſuū particulariū ad imaginationis organū. Cum autem oculi ſunt tranſmutati in aliquā qualitatem nociuā cōtingere poteſt quod trāſmutent aerem ſibi cōtiguū aliquam qualitatem malaꝫ ⁊ illa pars alique ⁊ ſic vſqꝫ ad aerem cōtiguū oculis pueri qui aſpicitur ⁊ ille aer cōtiguus poterit qn̄qꝫ in materiam diſpoſitam quā non diſpoſitam cui conſonat tranſmutare oculos ipſius pueri in aliam qualitatem malam ⁊ mediantibus oculis ipſius pueri aliquas alias partes interiores. Unde nec cibum digerere nec in membris fortificari aut augmentari poterit. Experimētuꝫ huius rei manuductiuū eſt. Quia videmus hominē patiētem in oculis quādoqꝫ ex aſpectu ſuo ledere oculos euꝫ aſpicientis quod cōtingit ex hoc ꝙ oculi mala qualitate infecti inficiūt aerem medium ⁊ aer infectus inficit oculos directos ad oculos infirmos eo ꝙ ſm rectam lineam infectō illa deriuatur in directuꝫ ad oculos inſpiciētium cooperante ad hec multum imaginatōne eius qui aſpiciēdo oculos infirmos imaginatur ſe ledi. Plura poſſent exempla manuductiua adduci que breuitatis cauſa obmittuntur. Concordat his quedam. glo. ſuꝑ illud pſal. Qui timēt te videbunt me ⁊ le. dicēs Magna virtus ī oculis eſt qđ in naturalibꝫ apparet animal em̄ viſum prodeſt ytericis prior videns lupis vocem aufert vel ſic. Baſiliſcus ſi prior videt occidit ſi prior videtur occiditur. Et ratio quare baſiliſcus vidēdo occidit hominem niſi ꝙ ex aſpectu ⁊ imaginatōne excitatur in eius corpore materia venenoſa per quam oculi primo inficiūtur ⁊ demuꝫ aer contiguus ⁊ ſic alia ⁊ alia pars aeris vſqꝫ ad aerem homini contiguū quem aerem per aſpiratōnem cum homo attraxit intoxicatur ⁊ moritur. Prior autem viſus ab homine vbi homo volens baſiliſcum occidere circūmunit ſe ſpeculis ex quibꝫ dum baſiliſcus inſpicit ex reuerberatōne aer inficitur ⁊ ſic vſqꝫ ad baſiliſcum ꝑtingit ⁊ occiditur. Sed dubiū. Cur homo occiſor beſtie nō moritur ⁊ hic occultam quandam cauſam opinari neceſſe eſt. Hec ſine preiudicio ⁊ temeraria aſſertione dicta ſunt tantūmodo dictis ſanctorꝫ inherentes catholicam veritatem/concludamus qđ ad maleficiales effectus de quibꝫ ad preſens loquimur malefici cum demonibꝫ ſemper cōcurrere ⁊ vnum ſine altero nihil poſſe efficere. Ad argumenta patet reſponſio de faſcinatione ad primū. Ad ſecundū dicitur. Iuxta Uincen. in ſpecu. natu. c. xiij. Ex vulnus infectum ſpiritibꝫ interficientis et forti imaginatione illud vulnus trahit aerem infectum tranſeūtem iam interfectore ſanguis ebuliēs extra manat. quia ad preſentiam interfectoris aer incluſus in vulnere ſicut ab īterfectore intrauit. Ita ad eius pſentiam ꝯmouetur. ex qua cōmotione ſanguis erūpit. Sunt q̄dam alias cauſas allegantes quaſi illa ebullitio ſanguinis ſit eius clamor de terra ſuper homicidā preſentē. ⁊ hoc ꝓpter maledictōnem prime homicide cayn. ad illud de horrore. dicendū hoc ꝙ homo trāſiens ꝓpe cadauer hominis occiſi horrore concutiat̄. licet illud nō ſentiat. hoc fit ex ſpiritu ꝯtumlacūqꝫ infectionem recipiente ⁊ eam anime repſentante. Sꝫ hec nihil concludunt aduerſus opera maleficorꝫ cum omnia illa naturaliter vt dictum eſt fieri valeant. Ad terciū ſicut dictuꝫ eſt ſupra maleficorū ritus deducūtur ad ſecūdum genus ſupſtitōnis quod dicit̄ diuinatio. rebus vero ſupſtitioſe vti in obſeruancijs q̄duſdā reducitur ad terciū genus. ideo argumentū nō eſt ſimile. demū etiam qꝛ reducitur nō ad quālibet diuinationē ſed ad illā q̄ fit ꝑ expreſſam demonū inuocationē. Et hoc etiā cum multis modis fieri poſſit. ſ. ꝑ nigromanciā. geomanciā. idromanciā ⁊c̄. Inſpiciat̄ ſe. ſe. q. xcv. ar. v. Ideo hec diuinatio maleficoꝝ vbi maleficijs ſunt intenti. ſicut ſup̄mū gradum in flagitijs tenet ita ⁊ aliud iudicium de eo exiſtit. Vn̄ q̄n arguitur ꝙ qꝛ occultas reꝝ virtutes cognoſcere nō poſſumus ⁊ malefici etiam occultis rebꝰ intendūt. Dicit̄ ꝙ ſi intenderēt rebꝰ naturalibꝰ ad aliquos effectus naturales ex naturali virtute ꝓcedēdos hoc licitū foret vt de ſe patet. Vel etiā ꝯcedendo ꝙ ſi intenderent ſupſticioſe rebꝰ naturalibꝰ. vtpote rebꝰ hm̄oi certas caracteres vel aliq̄ nomina ignota inſcribendo. ⁊ illis ꝓ acquirenda ſanitate vel amicitia ⁊ ꝓ aliqua vtilitate ⁊ nō ꝓ nocumento aliquo inferendo vterēt̄ur. tūc licet abſq; expreſſa demonū inuocatione licet nō abſq; tacita fieri iſta poſſent ⁊ illicita iudicantur. Quia tn̄ hec ⁊ his ſimilia reducūtur ad terciū genus ſupſtitionis. ſ. ad obſeruantiā vanitatū vt dictū eſt. ideo nihil ad ꝓpoſitum. ſup hereſim maleficoꝝ fortificat̄. Etiā ſolutio ꝙ huic tercō generi q̄tuoꝛ aſſignātur ſpecies. Quia vel vtitur q̄s obſeruantijs ad ſcientiā acquirendā vel ad ꝯiecturas ſumendas fortunioꝝ vel infortunioꝝ. vel ad ſuſpēſiones ſacroꝝ verboꝝ. vel ad corꝑa immutāda in melius. Vn̄ ⁊ notanter ſctūs Tho. in titulo illo q̄ſtionis vbi q̄rit. An obſeruatōnes ordinate ad corpoꝝ immutationē ſint licite. q. xcvi. in ſumma p̄fata. ar. ij. addit. puta ad ſanitatem. obſeruationes ergo maleficoꝝ cū hic locū habēt ſed vt dictū eſt ſub ſecūdo genere cōtinent̄ ſupſtitionis ideo nihil ad ꝓpoſitū. Ex his etiā ad quartū argumentū r̄ndet̄. ꝙ qꝛ duplices i his obſeruātijs fieri poſſunt imagines nigromantice ⁊ aſtronomice ⁊ int̄ hec talis eſt differentia. Qꝛ in nigromanticis ſemꝑ fiūt exp̄ſſe inuocationes demonū ꝓpter expreſſa pacta cū eis inita. Inſpiciat̄ ſolutio ſecūdi argumenti p̄fate q̄ſtionis. In aſtronomicis vero ſunt pacta tacita. ⁊ ideo nulla inuocatio niſi foꝛtaſſis tacita. puta ꝓpter figurarū ⁊ caracteꝝ ſigna q̄ eis inſcribūtur. ⁊ iterū imagines nigromantice vel fiūt ſub certis cōſtellatōnibꝰ ad recipiendū certos influxus ⁊ imp̄ſſiones celeſtiū corpoꝝ. etiā certis figuris ⁊ caracteribꝰ inſigniti vt in anulo. lapide. vel aliqua p̄cioſa materia. vel fiūt ſimplr̄. abſq; obſeruātia cōſtellationū. ſed indifferenter ex quacūq; materia etiā vili ad inferendū maleficia vbi ⁊ q̄n ad aliqua loca reponūtur. Et de his effectibꝰ cū ſuis imaginibꝰ iam ſmo ē ⁊ nō de alijs. Ideo argumentū nō facit ad ꝓpoſitū. Qualiter deniq; certe imagines ſuperſtitioſe. de q̄bus tactū ē nullā hn̄t efficaciam inq̄ntum ſunt artificialia ſolū. licet foꝛte materialia in eis ꝯſiderata poſſent hr̄e efficaciā ſi ⁊ inq̄ntū haberēt naturalē aliquā virtutē ex imp̄ſſione corpoꝝ celeſtiū. ſi cui placet. doctorem ibidē inſpiciat Semꝑ tn̄ dicit eſſe illicitū imaginibus vti. Imagines v̄o maleficaꝝ abſq; naturali aptitudine ad effectū fiūt. ſolūmō aūt ex iuſſu demonū reponūt ⁊ applicāt vt manualiter ad effectū ꝯcurrant in maiorē cōtumeliā creatoris vt ⁊ ꝑ amplius irritatꝰ malaq; fieri in flagitioꝝ taliū vindictā amplius ꝑmittat. Vn̄ ⁊ ſacratioribus āni tꝑibꝰ hm̄oi fieri ꝓcurant. Ad q̄ntum dicendū ꝙ Grego. ibi intellexit ꝑtātem grē nō nature. Vn̄ ⁊ ibidem ſubdit. Qui filij dei ꝑtāte ſunt vt Iohā. dicit. Quid mirū ſi ſigna ex ꝑtāte faciūt. Ad vltimū dicendū ꝙ ſilitudo nō valet. qꝛ alia ē actio aīe circa corpꝰ ꝓpriū. ⁊ alia circa corpus alienū. Nā qꝛ corꝑi ꝓprio vnit̄ aīa vt forma. ⁊ appetitus ſenſitiuus ē actus alicuius organi corꝑalis. Ideo ad apprehenſionē aīe hūane pt̄ ꝯmoueri appetitus ſenſitiuus cū aliqua immutatione corꝑali calorē ⁊ frigus. vel etiā vſq; ad mortē. Ad exteriora v̄o corꝑa immutanda nulla apprehenſio aīe hūane ſufficit niſi mediāte immutatōne ꝓprij corꝑis ſicut de faſcinatōne dictum ē. Vn̄ ⁊ malefici ex nulla ꝑtāte naturali ſed ſolūmō auxilio demonū. ⁊ ipi demones āminiculo alicuiꝰ alterius rei vt ꝑ ſpinas oſſa crines ligna ferrū ⁊ hm̄oi q̄n intromittūt. aut inſtrm̄ aliq̄d reponūt vt ſucceſſiue patebit maleficiales effectus procurant.

Deinde magis in ſpirituali tenori bulle ap̄lice inherendo ꝯſiderandū eſt de origine maleficoꝝ ⁊ eoꝝ opeꝝ multiplicatione. ⁊ primo de ipis maleficis. ſecūdo de eoꝝ opibꝰ. Ubi notādū ꝙ qꝛ ad hm̄oi effectū tria hn̄t cōcurrere. ſ. demon. malefica. ⁊ diuina ꝑmiſſio. xxiij. q. i. ſi ꝑ ſortiarias. Augu. etiam dicit ꝙ ex peſtifera ſacietate hoīm ⁊ demonū hec ſupſtitioſa vanitas adinuenta eſt. Ideo origo ⁊ multiplicatō huius hereſis ex peſtifera hac ſacietate ſumit̄ ꝙ etiā ex alijs elicitur. Nā attēto ꝙ hec hereſis maleficoꝝ nō ſolū differt ab alijs hereſibus in hoc ꝙ ipa ꝑ pacta nedū exp̄ſſa. verūetiā placita ac federata in omnē creatoris ac ſue creaturaꝝ ꝯtumeliam ⁊ nocumentū inſanit cū tn̄ omēs alie ſimplices hereſes ꝑ nullū pactū tacitum vel expceſſum cū demonibꝫ initū licet nō abſqꝫ inſtinctu ſatoris oīs infidie. erroribꝫ ꝓpter difficultatē credendorū aſſentiūt. Uerūetiā diſfert ab omni noxia ⁊ ſuperſtitioſa arte in hoc ꝙ ſup oīa genera diuinationū ipa maleficorū hereſis ſupremū attinet gradū malicie qḋ etiā nomē a maleficiēdo ſeu male de fide ſentiendo ſibi vſurpat vt prius tactū ē. Attento etiā ꝙ inter alios actus habent ꝓ augmento illius pfidie q̄tuor exercere videlicet fidē catholicam in toto vel in pte ore ſacrilego abnegare ſeipſos in corpe ⁊ aīa deuouere. Infantes nondum renatos ipi maligno offerre ſpurcitijs diabolicis p carnales actus cū incubis ⁊ ſuccubis demonibꝫ inſiſtere q̄ oīa vtinam aliena ab omni veritate ⁊ figmenta forēt dicenda. Dummō eccleſie a tāta labe infectionis exiſteret immunis. cui tamē heu obſtat ⁊ aplīce ſedis p bullā determinatio verū ⁊ experientia rerꝫ magiſtra q̄ nos ex ꝓprijs caruꝫ faſſionibꝫ ac flagitijs ꝑpetratis inſtantū certificauit ꝙ abſqꝫ diſpendio ꝓprie ſalutis iā ab eorꝫ inq̄ſitionibꝫ deſiſtere neq̄mus. Ideo de illorꝫ origine ⁊ multiplicatione peſtifera tractaturi. qꝛ laborioſum exiſtit. ideo a legentibꝫ ſic ſumma cū diligentia ſingula ſunt pſcrutanda ꝙ ⁊ admittēda q̄ rōni ꝯſona ⁊ ſcripturarū traditionibꝫ nō diſſona inueniūtur. Et qꝛ inter oēs actus ad multiplicationē eorꝫ deſeruientibꝫ duo eorꝫ plurima coopant̄. ſcꝫ incubi ⁊ ſuccubi demones ⁊ infantiū ſacrilege oblatōnes. Ideo de ipis ſpāliter tractabimus. ita tñ vt primo de ipis demonibꝫ. ſecundo de ipis maleficis. ⁊ tercio de ipa diuīna ꝑmiſſione mentio habeat̄. Et qꝛ demones per intellectū ⁊ volūtatem opantur ⁊ potius ſub vna conſtellatione q̄ꝫ ſub altera ad hoc vt ſemen ad plis ꝓcreationē vigoret̄. Inq̄rendū erit de ipis ꝯſtellationibꝫ a demonibꝫ obſeruatis. Et ita principaliter q̄runtur tria. Primo an hec hereſis p cōpatōnem ad demones incubos ⁊ ſuccubos poſſit originaliter multiplicari. Secūdo an ne p ꝯpationem ad corpora celeſtia q̄ etiā cauſe ſunt hūanorū actuū eorꝫ opa poſſint vigorari. Tercio an ne p oblationes ſacrilegas infantes demonibꝫ offerentes poſſit ipa hereſis augmētari. tñ infra ſecūdam ⁊ terciā tractabit̄ ſecūda q̄ſtio principalis. ſ. de influentijs corporū celeſtiū. ⁊ hoc ꝓpter decentē cōtinuationē ſup opera maleficorum. Circa primū tres erūt difficultates. Una generalis de incubis illis demonibus. Altera ſpālis a quibus demonibꝫ hmōi actꝰ exercent̄. Tercia ſingularis quo ad ipas maleficas demonibꝫ ſe ſubijcientibus.

[illegible]

Tercia queſtio prime partis.

Ad primū videtur ꝙ nō ſit catholicū aſſerere ꝙ per incubos ⁊ ſuccubos demones poſſint homines procreari. ꝓcreatio hominū inſtituta eſt ante peccatū a deo in hoc ꝙ homini mulierē in adiutoriū de coſta formauit. Quibus ⁊ dixit. Creſcite ⁊ multiplicamini. Gen̄. i. Et iterꝫ. Adam inſpiratus dixit. Erūt duo in carne vna. Gen̄. ij. Similiter ⁊ poſt peccatū ī lege nature dictū eſt ad Noe. Creſcite ⁊ multiplicamini. Gen̄. ix. In tempe etiam noue legis a xp̄o hec coniunctio cōfirmata. Math. xix. Nō legiſtis ꝙ ab initio q̇ fecit homines maſculū ⁊ feminam fecit eos. ergo alij modi homines procreādi nō debent aſſignari. Si dicatur ꝙ demones cōcurrunt nō vt principia naturalia ſed vt artificialia quādo ſtudioſe cooperant̄. ad naturales conceptus hominū ſemen recipiendo. ⁊ iterum tranſfundendo. Contra. Quia aut hoc poſſꝫ diabolus in oñi ſtatu videlicet matrimoniali ⁊ extra. aut in vno tantum. Non primo modo. quia tūc opus diaboli eſſet fortius q̄ꝫ opus dei qui quemlibet ſtatum inſtituit aut confirmauit. puta continentiū ⁊ coniugatorum. Nec ſecūdo modo. quia de hoc nullubi legitur ī ſcripturis vt ex vno ſtatu ⁊ non ex altero huiuſmodi hominum fieret ꝓcreatio. Preterea procreare hominē eſt actus viui corporis. ſed demones aſſumptis corporibus non dant vitam. quia illa tantummodo formaliter fluit ab anima que ē actus corporis phiſici organici potentia vitam habētis. ij. de anima. ergo p huiuſmodi aſſumpta corpora opera vite exercere non poſſunt. Si dicatur ꝙ aſſumunt corpus non vt vitā tribuant ſed vt ſemen naturale retineant ⁊ trāſfundant. Contra. In operibus angelorum bonorum ⁊ malorum ſicut nihil ē ſuperfluū nec etiam in operibus nature. Sed cum demon naturali virtute qua etiam omnē virtutem corporis excedit poſſit inuiſibiliter ⁊ ſemen colligere ⁊ iterum applicare. Igitur aut ratio dabitur ꝙ non poſſit inuiſibiliter hoc facere. aut ſi poteſt alterum erit ſuperfluū. fortificatur ratio. Nam in libro de cauſis dicit̄. ꝙ virtus intelligentie eſt infinita inferius q̄ꝫuis ſit finita ſuperius. ſed omnia corporalia ſunt infra intelligentias ergo ⁊ infinitate ſue virtutis poteſt ea qualitercūqꝫ vult immutare. Sed intelligentie ſunt angeli ſiue boni ſiue mali. ergo poſſunt abſqꝫ hoc ꝙ corpa aſſumant tranſmutationes in ſeminibus facere. Preterea ſemen recipere ab vno ⁊ trāſfundere

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4

in alium fieret per motum localem.sed demones non possunt corpora mouere localiter.ꝓbatur. Anima est substantia spūalis sicut ⁊ demon.sed anima non potest localiter mouere corpus nisi a se viuificatum. Unde si aliquod membrū mortificetur redditur immobile ergo ⁊ demones aliquod corpus mouere localiter.nisi ab eis viuificatum non pñt. Dictum est autem ⁊ quasi per se notum ꝙ demones non viuificant aliquod corpus. ergo nec semen poterūt mouere localiter de loco ad locum. Preterea.omnis actio est per cōtactum vt dicitur primo de generatione. Nō videtur autem ꝙ possit esse aliquis cōtactus demonis ad corpora cum nihil habeat cum eis cōmune. Cum ergo semē immittere ⁊ mouere localiter sit quoddaȝ agere videtur ꝙ demones illa facere nō possint. Preterea demones non possunt mouere corpora magis propinquiora eis in ordine nature.vt sunt celestia.ergo nec alia magis distātia. Antecedēs probatur. Quia cum mouens ⁊ motum sint simul.secūdo physicoꝝ. Sequeret ꝙ demones mouentes corpora celestia essent in celo. ꝙ neqꝫ ſm nos neqꝫ ſm platonicos habet veritatem. Sed contra. Augustinus.iij.de trinitate. Demones colligunt semina que adhibent ad corporales effectus.hoc autē sine motu locali fieri non potest. ergo demones pñt semina recepta ab aliquibus in alios transfundere. Item glosa strabi super istud Exo.vij. Uocauit pharao sapiētes ⁊c. Dicit ꝙ demones discurrunt per mundum ⁊ colligunt diuersa semina.⁊ ex coꝝ adaptione possunt prorūpere diuerse spēs. Uideatur etiā glosa ibidē super illa verba. Uocauit pharao. Itē Genes.vi.super illud. Uidentes filij dei filias hominū ⁊c.glosa duo dicit. Primo ꝙ per filios dei filij seth intelligūtur.⁊ per filias hominum filie cayn. Secundo dicit ꝙ non est incredibile non ab hominibus sed a quibusdam demonibus ꝗ mulieribus sunt improbi huiusmodi homines id est gigantes esse ꝓcreatos.de quibus in littera dicitur. Gigantes autem erant super terram. Quia ⁊ post diluuiū corpora non solum virorum sed etiaȝ mulierum incredibilis pulcritudinis extiterunt.

¶ Responsio. Quia de potestate ac operibꝫ diaboli circa maleficiales effectꝰ plura oportet causa breuitatis obmittere. ideo pio lectori tanqꝫ ꝓ se nota relinquūtur. vel ad minus si noscere velit in scriptis docto.super.ij.sen. distin.v.singula ad vnguem elucidata inueniet. Conspiciet enim ꝙ cūcta opera sua per intellectum ⁊ voluntatem demones exequūtur. Item ꝙ hec data naturalia non sunt immutata. Sed iuxta Dionisium.iiij.ca.de di.nomi.manserunt integra ⁊ splendidissima ꝗ̄uis eis vti ad bonum virtutis nō valeant. inueniet etiam ꝗ̄tum ad intellectum ꝙ triplici acumine scientie vigēt.scilicet.subtilitate nature.experientia temporum ⁊ reuelatione supernorum spirituum.inueniet etiam in quibus ⁊ qualiter condictiones ⁊ naturales hominū impressiones ex influentijs corpoꝝ celestium predominantes agnoscūt vnde ⁊ eliciunt aliquos magis esse dispositos ad maleficia exequenda quam alios quos etiam p̄ ceteris ad huiusmodi exequenda magis infestant. Quantum vero ad eius voluntatē reperiet ipsam immobiliter malo inherere semper peccare peccatis.supbie inuidie ⁊ summe displicentie.quod deus pro sui gloria eo vtitur contra suam voluntatem. Cognoscet q̄liter ex his duobus scilicet intellectu ⁊ volūtate mira operatur ita ꝙ nō est potestas in terra que eis potest compari. Job.xli. Non est super terram potestas.que ei valeat compari qui factus est vt neminem timet. vbi glo. Et licet neminem timet meritis tamen sanctorū subiacet.inueniet etiaȝ qualiter cognoscit cogitationes cordium nostrorum qualiter etiā possit transmutare corpora adminiculo alterius agentis substantialiter ⁊ accidentaliter qualiter etiam possit mouere corpora localiter immutare etiam sensus exteriores ⁊ interiores ad aliquid cogitandum qualiter etiaȝ possit immutare hominis intellectum ⁊ voluntatem licet indirecte que omnia licet ad presentem nostram deseruirēt speculationem volumus tamen ex illis solummodo eorum proprietates concludere. vt ad questionis discussionem procedatur. ¶ Sunt autem proprietates a theologis assignate qꝛ sunt spiritus impuri.licet non immūdi ex natura qꝛ in eis ſm Dionisium inest furor irrationalis.amens concupiscentia.fantasia proterua intellige quo ad peccata eorum spiritualia.s. superbiam.inuidiam. ⁊ iram. Unde sunt humani generis inimici.mente rationales absqꝫ tamen discursu intelligentes. in nequicia subtiles nocendi cupidi semper in fraude noui.immutant sensus. inquinant affectus. vigilantes turbant.dormientes per somnia inquietant.morbos inferunt. tempestates cōcitant. in lucis angelos se transformāt. semper infernum secum portant. erga maleficos diuinum cultum sibi vsurpant. magice artes ꝑ eos fiunt.super bonos dominari appetunt ⁊

proprietates demonum

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4

amplius pro poſſe infeſtant electis ad exercitium dantur. ſemper ſuni hominis inſidiantur. Et licet mille nocendi habeant modos ⁊ artes. xvi. q. ij. vtpote qui conatur a principio ruine ſue vnitatē eccleſie reſcindere. charitatem vulnerare. ſanctorum operum dulcedinem inuidie felle inficere. ⁊ omnibus modis humanum genus euertere ⁊ perturbare. poteſtas tamē eius in lumbis ⁊ vmbelico manet. Iob penul. Quia videlicet per luxuriam carnis multum dominantur hominibus. ſedes enim luxurie in viris eſt in lumbis. quia inde deciditur ſemen ſicut mulieribus ab vmbelico. His preſuppoſitis ad intellectum queſtionis de incubis ⁊ ſuccubis demonibus dicendū. ꝙ aſſerere per incubos ⁊ ſuccubos demones homines interdum procreari intantum eſt catholicum ꝙ eius oppoſitum ē aſſerere nedum dictis ſanctorum ſed ⁊ traditōni ſacre ſcripture contrarium quod ſic deducitur. Nam Auguſtinus hanc queſtionem nō quidem quo ad maleficos ſed q̄ſtum ad ipſas operationes demonum ⁊ ad fabulas poetarum in vno loco mouet ⁊ ſub dubio reliquit. Licet poſtea q̄ſtum ad proceſſum ſacre ſcripture determinat. Nam libro. iij. de ciui. dei capitulo. ij. dicit. Utrum potuerit venus ex cōcubitu anchiſis eneam parere in medio relinquamus. Nam pene talis queſtio in ſcripturis oritur. qua queritur. Utrum preuaricatores angeli cum filiabus hominum concubuerunt. Unde natis gigantibus id ē nimium grandibus ⁊ fortibus viris tunc terra repleta eſt. Sed libro. v. ca. xxiij. queſtionem determinat in hec verba. Creberrima fama eſt multiqꝫ ſe expertos vel ab eis qui experti erant de quorum fide dubitandum non eſt ſe audiſſe cōfirmant ſiluanos ⁊ faunos quos vulgus incubos vocant improbas extitiſſe mulieribus ac earum appetiſſe ac peregiſſe cōcubitum. Et quoſdam demones quos duſios galli nūcupant aſſidue hanc immūditiā ⁊ tēptare ⁊ efficere plures taleſqꝫ aſſeuerant. vt hoc negare impudentie videatur. Hec ille. Poſtea ibidem determinat ſecundam queſtionem videlicet ꝙ illud Gen̄. Uidentes filij dei id eſt ſeth filias hominum id eſt Cayn. non de incubis ſolum intelligitur. Quod autem incubos eſſe non ſit credibile. Ad illud ibidē eſt gloſa que ſic dicit vt prius tactum eſt. Nō eſt incredibile non ab hominibus ſed ab angelis vel quibuſdam demonibus qui mulieribus ſunt improbi eiuſmodi homines. id ē gigantes eſſe procreatos de quibus in littera dicitur. Gigantes autem erant ſuper terrā qui ⁊ poſt diluuium ⁊c̄. vt ſupra. Ad idem eſt gloſa Eſaie. xiij. vbi ꝓpheta deſertionem babilonice ciuitatis predicit ⁊ monſtra in ea habitanda. Ibi inquit habitabūt ſtrutiones ⁊ piloſi ibi ſaltabūt. Demones intellige ibi loco piloſi. Unde gloſa dicit. Piloſi ſunt ſilueſtres homines. hiſpidi. qui incubones vł ſatiri certa genera demonum. Et Eſaie. xxxiiij. ſuper illo vbi ꝓphetat deſolationem terre idumeorum qui perſequebātur iudeos. Erit inquit cubile draconum ⁊ paſcua ſtrutionum. ⁊ occurrent demonia. Gloſa interlinealis. id eſt monſtra demonū adinuicem. Et gloſa beati Gregorij ibidem. Qui alio piloſi nomine figurantur. non hi quos greci panos latini vero incubos vocant. Ad idē eſt beatus Iſidorus. libro. viij. capitulo vltimo ſic dicens. Piloſi qui grece paniti. latine incubi appellātur. Un̄ ⁊ incubi dicūtur ab incubando hoc eſt ſtuprando. Sepe enim improbi exiſtunt etiam mulieribus ⁊ earum peragunt concubitum quos demones galli duſios nūcupāt. quia aſſidue hanc peragunt immunditiam. Quem autem vulgo incubonem vocant. hūc romani faunum ficarium dicunt. Ad quem Oratius dixit. faune nymp harū fugientiū amator per meos fines ⁊ aprica rura lenis incedas. Inſuper illud apoſtoli. i. Corinth. xi. Mulier debet habere velamen ſup caput ſuum propter angelos. Multi catholici exponunt quod ſequitur ꝓpter angelos id eſt incubos. Ad idem eſt Beda in hiſtorijs angelorū. Item Guil. in libro de vniuerſo. parte vlti. tracta. vi. multipliciter. Preterea hoc determinat ſanctus doctor prima parte. q. xv. Et in ſecūdo ſcripto. diſtin. viij. Et quolibe. vij. q. x. atqꝫ ſup Eſaiā. capitulis. xiij. ⁊. xxxiiij. Unde talia negare dicit Thomas. imprudentie eſt. Id enim quod multis videtur non poteſt omnino falſum eſſe. ſm philoſophum in de ſomno ⁊ vigilia in fine. ⁊ in. ij. ethico. Sileo de hiſtorijs multis. ⁊ autenticis tam catholicorum q̄ʒ ethnicorum qui incubos eſſe palam aſſeuerūt. Cauſa autem quare demones ſe incubos faciūt vel ſuccubos non delectationis eſt cauſa cum ſpiritus carnē ⁊ oſſa nō habeat. Sed hec eſt potiſſima vt per luxurie vicium vtriuſqꝫ hominis naturā ledant corporis videlicet ⁊ anime ⁊ vt ſic ad omnia vicia homines proniores exiſtant. Nec dubiū q̄n ⁊ ſub certis conſtellationibꝫ ſemina vigorare ſciunt ſub quibus homines etiam concepti ſemper malicijs exiſtunt deprauati. Unde et enumeratis ꝑ altiſſimum multis luxurie vicijs a quibus ſuū populum mūdum eſſe vo-

Sedes luxurie [illegible]

[illegible]

luit ⁊ quibus infideles irretiti erant. ait Levitici. xviij. Ne polluamini in omnibus his quib⁹ cōtaminate ſunt gētes quas ego eijciā ante conſpectum veſtrum e quibus polluta ē terra cuius ſcelera ego viſitabo. Dicit glo. ſuper verbo gentes. Demones inquit qui ꝓpter multitudinem dicūtur gentes vniuerſi q̄ cuꝫ omni peccato gaudent. precipue tamen fornicatione ⁊ idolatria. quia ī his ⁊ corpus ⁊ anima maculatur ⁊ totus homo qui terra dicitur. Omne enim peccatum quodcūq; fecerit homo extra corpus eſt. qui autem fornicatur in corpus ſuum peccat. Si cui libet intueri hiſtorias de incubis ⁊ ſuccubis inſpiciat. vt ſupra Bedam in hiſtorijs angelorū. ⁊ Guilhelmū. Thomam deniq; brabātinū in libro qui de apibus intitulatur. ¶ Ad argumenta

Ad primum de naturali ꝓpagatione inſtituta a deo inter marem ⁊ feminam dicitur. Ꝙ ſicut dei permiſſione ſacramentum matrimonij poteſt opere diaboli viciari per maleficia vt ſupra patuit. Ita a ſimili ⁊ a fortiori in q̄libet alio actu venereo inter marem ⁊ feminā. Sed ſi queritur. Quare potius in actu ⁊ ſuper actum venereum diabolo permittitur maleficia exercere q̄ ſuper alios humanos act⁹ Dicitur q̄ multiplex cauſa aſſignat̄ a doctoribus de quibus inferius ſub illa pte vbi de permiſſione diuina diſcutit̄. Ad preſens ſufficit cauſa que prius tacta eſt ſcilicet q̄ poteſtas demonis ē in lumbis hominū. Quia inter omnia certamina duriora ſunt prelia certaminis vbi continua pugna ⁊ raro victoria Nec valet vbi dicitur. q̄ tunc opus diaboli eſſet fortius opere dei cum actus matrimoniales a deo inſtitutos poſſet viciari. quia nō viciat per violentiam. imo cum nihil valeat inficere niſi a deo permiſſus. Ideo magis ꝑ hoc eius impotentia concluditur. ¶ Ad ſecundum. verum eſt q̄ procreare hominem ē actus viui corporis. Sed cum dicitur q̄ demones non poſſunt dare vitam. quia illa fluit formaliter ab anima. Iterum verum eſt ſed quia materialiter diſcinditur a ſemine ⁊ demon incubus illud immittere poteſt deo permittente per coitum ⁊ non tanq̄ ab eo deciſum ſed per ſemen alicuius hominis ad hoc acceptum vt dicit ſanctus doctor in prima ꝑte. q. li. ar. iij. vtpote quod idem demon qui ē ſuccubus ad virum fiat incubus ad mulierē ſicut etiam aliarum rerum ſemina aſſumunt ad aliquarum rerum generationē. vt Auguſtinus dicit. iij. de trini. Unde ſi queritur cuius filius ſic natus exiſtit. Patet q̄ non eſt filius demonis ſed illius hominis cuius ē ſemen acceptum. Sed cum inſtatur. quod nihil eſt ſuperfluum in operibus angelorum ſicut ⁊ nature. conceditur. Sed cum infertur q̄ demon poteſt inuiſibiliter ſemen ⁊ recipere ⁊ infundere. verum eſt. hoc autem potius operatur viſibiliter vt ſuccubus ⁊ incubus vt ſic per talem ſpurcitiam inficiat corpus et animam ⁊ in vtroq; homine mulieris ſcilicet ⁊ viri vt in corpore. q. tactum ē. Preterea plura poſſent demones inuiſibiliter qui tamen non permittuntur etiam ſi vellent exercere. ꝑmittuntur autem viſibiliter vel in exercitiuꝫ bonorum vel correctionem malorum. Poſſet deniq; cōtingere quod loco demonis ſuccubi alter ſemen reciperet ab eo. et incubum loco alterius demonis ſe faceret ⁊ hoc triplici ex cauſa. Puta quia demon deputatus mulieri reciperet ſemen ab altero demone deputato viro. vt ſic vnuſquiſq; circa ſibi a principe demoniorum commiſſum habeat maleficium exercere cum vnicuiq; proprius deputetur angelus etiam a malis vel propter feditatem actus quā demon vnus facere abhorreret. cum vt in ſequenti queſtione parebit certi demones ex nobilitate nature certos actus ⁊ ſpurcitias facere abhorrerent. vel q̄ inuiſibiliter loco viri ſeminis. ſuum ſemē id eſt q̄ incubus recepit inuiſibiliter ſe interponendo mulieri intromittat. quam interpoſitionem facere non eſt contra eius naturam. aut virtutem cum etiam in corpore aſſumpto inuiſibiliter ⁊ incontrectabiliter ſe interponere poteſt ſicut ſupra de illo iuuene qui ydolum deſponſauerat patuit. ¶ Ad terciū. Hoc q̄d dicitur q̄ virtus angeli ē infinita reſpectu ſuperiorum. hoc eſt quia eius virtus comprehendi non poteſt ab inferiorib⁹ quin ſemper ſuperexcedit eam. ita q̄ non limitatur ad vnum effectum tātum. Et hoc ideo. quia ſuprema in entibus habent virtutes maxime vniuerſales. Unde propter hoc q̄ eſt infinita ſuperius non poteſt dici q̄ poſſit indifferēter in omnem effectum illum ad producendum. quia ſic etiam diceretur infinita inferius ſicut ſuperius. Demū quia inter agens ⁊ patiens debet eſſe ꝓportio. ⁊ nulla poteſt eſſe ꝓportio inter ſubſtantiam pure ſpūalem ⁊ corporalem. ideo nec ipſi demones poſſent in aliquem effectū niſi mediāte aliquo alio principio actiuo. Inde eſt q̄ ſeminib⁹ reꝝ vtuntur ad effectus producendos. iuxta Aug⁹. iij. de trini. Unde hoc argumentum redundat in p̄cedēs nec ꝑ illud fortificatur niſi quis vellet declarationē eius hr̄e. quare intelligentie aſſerũtur habere virtutes infinitas ſupiꝰ ⁊ nõ inferius. ⁊ daretur ſibi ex ordine rerum corporalium ⁊ corporum celeſtium. qui ſ̄m ſe in plures ⁊ infinitos effectus influere poſſent. Hoc autem non fit propter debilitatem inferiorum. Concluditur ꝙ demones licet abſqꝫ hoc ꝙ corpora aſſumant poſſint tranſmutationes in ſeminibus facere. hoc nihil arguit contra hoc quod hic intenditur de incubis ⁊ ſuccubis quorum actus exercere nõ poſſunt. niſi in aſſumptis corporibus ſ̄m ꝙ ſupra tactum eſt ¶ Ad quartũ. ꝙ demones non pñt mouere corpora localiter. vnde nec ſemen ⁊c̄. probaturqꝫ ibi de anima per ſimilitudinem. Dicendũ ꝙ aliud eſt loqui de ſubſtantia ſpirituali ipſius angeli aut demonis ⁊ aliud de ipſa anima. Hoc em̄ ꝙ anima non poteſt mouere corpus localiter niſi viuificatum ab ea. vel per contactum corporis ad aliud corpus non viuificatum hoc eſt quia tenet infimum gradum in ordine ſubſtantiarum ſpiritualium ex quo etiam contingit. ꝙ illud corpus quod habet mouere etiaꝫ per contactũ oportet ꝙ ſit ꝓportionatum nõ ſic autem eſt de demonibus quorum virtus omnino corporalem virtutem excedit ¶ Ad quintum dicendum ꝙ contactus demonis ad corpus ſeminis vel cuiuſcũqꝫ alterius non eſt contactus corporalis ſed virtualis ⁊ fit ſ̄m proportionem conuenientem tam mouenti quam mobili ita ꝙ illud corpus quod mouetur nõ excedat proportionē virtutis demonis vt ſunt corpora celeſtia ⁊ etiam tota terra vel elementa mundi. Et quare illa excedunt dicere poſſumus vt dicit ſanctus Thomas in queſtionibus de malo. q. x. de demonibus. Ex hoc ē vel propter conditionem nature. vel propter damnationem culpe. Eſt em̄ ordo rerum ſicut ſ̄m naturam ipſarum ita ⁊ ſ̄m motum. et ſicut ſuperiora corꝑa celeſtia mouẽtur a ſuperioribus ſubſtãtijs ſpiritualibus. vt ſunt angeli boni. Ita inferiora corpora moueri pñt a ſubſtãtijs ſpiritualibꝫ inferioribus vt ſunt demones. Et ſiquidem hoc contingit eis ſ̄m conditionem nature. ſ̄m ꝙ aliqui ponebant demones non eſſe ex illis ſuperioribus angelis. Sed ex illis que ꝑficiũtur a deo huic terreſtri ordini vt erat philoſophorum opinio. vel etiam ſi contingit ex pena peccati vt theologorum ſententia eſt tũc a celeſtibus ſedibꝫ detruſi in hunc aerem tanqꝫ ad penã non pñt ipſum aut terrã cõmouere. Hec addita ſunt propter duo argumenta que tacite ſoluũtur. ſcilicet de corporibus celeſtibus ꝙ illa etiam poſſent mouere. Si poſſent corpora localiter mouere. quia ſunt eis magis propinqua. vt etiam vltimũ argumentum pretendit. Reſpondetur enim ꝙ non valet. quia illa corpora excedunt proportionem virtutis eorum. ſi quidem prima opinio locum habet. Si vero non ſed ſecunda tunc iterum non poſſunt mouere propter penam peccati. Eſt etiam ad argumẽtum vbi quis obijceret. ꝙ idē eſt motus totius et partis ſicut totius terre et glebe in .iij. phiſico. Unde ſi demones poſſent mouere partē terre poſſent etiam mouere terram non valet vt patet intuenti diſtinctionē. Colligere autem ſemina rerum ⁊ applicare ad certos effectus non excedit eorum virtutem naturalem deo eis permittente. vt de ſe patet. Summarie concludatur ꝙ nõ obſtante qd̄ quidam dicunt. demones in aſſumptis corporibus nullo modo poſſe generare. ⁊ ꝙ per filios dei ſignificentur filij ſeth. ⁊ non angeli incubi. ſicut ⁊ per filias hominum ille que de ſtirpe Cayn deſcenderant. Quia tamē cõtrarium a multis vt patuit aſſeritur ⁊ ꝙ multis videtur non poteſt omnino eſſe falſum. ſ̄m philoſophum in ſeptimo ethicoꝝ ⁊ in fine de ſomno ⁊ vigil. Iam etiam modernis temporibus atteſtantur facta ⁊ dicta maleficarum talia vere ⁊ realiter exequentiũ. Ideo dicimꝰ tria. Primo ꝙ ꝑ tales demones ſpurciſſimi actus venerei nõ delectationis ſed infectionis anime ⁊ corporum quibus ſuccubunt aut incubunt cauſa exercentur. Secũdo ꝙ per talem actum completa conceptio ⁊ generatio a mulieribus fieri poteſt. inquantum ſemen humanũ apponere poſſunt in loco cõuenienti ventris mulieris ad materiam proportionatam ibidem preexiſtentem. Et ſimili. ſicut ⁊ ſemina aliarum rerum colligere poſſunt ad cõplendũ aliquos effectus. Tercio ꝙ demonibus attribuitur in talium generatione illud tantum ꝙ eſt motus localis nõ autem ip̄a generatio cuius principium non ē virtus demonis aut corporis ab eo ſumpti. ſed virtus illius cuius ſemen fuit. vnde ⁊ genitus non demonis ſed alicuius hominis filius eſt. Et per hec patet reſponſio ad argumẽta vbi quis arguere vellet. ꝙ demones generare non poſſent ꝓpter duo. Primo ꝙ generatio cõpletur per virtutem formatiuam que eſt in ſemine corꝑe viuo reſoluto. Et corpus a demonibꝫ aſſumptũ. qꝛ nõ eſt tale g̃ ⁊c̄. Patet reſpõſio. quia demon virtute ſeminis formatiuam reponit ad locũ debitũ ⁊c̄. Secundo. ſi dicatur ꝙ ſemen nõ habet virtutē generandi niſi qꝫdiu calor aīe in eo retinet. quē m̄ exalare neceſſe ē ꝑ magnã diſtantiã delatum.

Est enim responsio ꝙ demones possunt aliq̄ reponere ad conseruationem seminis ne calor vitalis euaporet. Uel etiam quia velocissime mouentur propter victoriam mouentis super rem motam. Ideo non poterit euaporari tam faciliter.

Quarta questio a quibus demonibus huiusmodi exercentur.

Utrum catholicum sit asserere ꝙ actus incuborum ⁊ succuborum demonum cōueniat omnibus spiritibus immūdis indifferēter ⁊ equaliter. Et videtur ꝙ sic. quia oppositum asserere esset ordinem quendam bonū inter eos affirmare. probatur. Sicut ad ratōnem boni pertinet modus ⁊ ordo. Augustinus in libro de natura boni. ita ad rationem mali pertinet inordinatio. Sȝ in angelis bonis nihil est inordinatū. ergo ⁊ in malis nihil potest esse ordinatum. Unde indifferenter huiusmodi actibus habēt insistere. Inde etiā illud. Ubi nullus ordo sed sempiternus horror inhabitat in terra videlicet miserie ⁊ tenebrarum. Iob. x. Preterea si nō omnes indifferenter his actibꝫ insistunt hoc eis competit vel ex natura vel ex culpa vł pena. Nō ex natura. quia post peccatum om̄es indifferenter vt in precedenti questione tactū est. sunt in natura ipsorum spiritus impuri licet non immundi q̄tum ad diminutionem naturalium bonorum. In nequicia subtiles nocendi cupidi. per superbiam tumidi ⁊c. ergo competit eis quo ad culpam vel penam. Nunc sic. Ubi est maior culpa ibi maior pena. sed superiores angeli magis peccauerunt ergo in eorum penam magis his spurcitijs habent insistere. Si hoc non est. dabitur ratio alia. cur non illis actibus indifferēter insistant. Preterea. vbi non est subiectio ⁊ obedientia ibi omnes indifferenter operātur. sed in demonibus nulla est subiectio ⁊ obedientia. probatur. Quia illa sine concordia haberi non possunt. sed in demonibus nulla ē cōcordia. Prouerbiorꝝ. xiij. Inter superbos sp̄ sunt iurgia. Preterea sicut equaliter om̄es ꝓpter culpam post diem iudicij in infernū detrudentur. ita ⁊ ante illud tempus in aere caliginoso propter officium eorum detinentur nec legitur esse inequalitas ex parte mancipationis ergo nec inequalitas ex parte officij ⁊ temptationis. Sed contra. glosa. i. ad Cor. xv. Quādiu durat mundus angeli angelis homines hominibꝫ. demones demonibꝫ p̄sunt. Item Iob. xl. dicitur de squamis leuiathan per quas membra diaboli significātur. ꝙ vna vni adheret.. ergo inter eos est diuersitas ⁊ ordinis ⁊ actionis. Incidentaliter q̄ritur. An a bonis āgelis ipi demones ab huiusmodi eorum spurcitijs exequendis interdum impediantur vel non. Et dicendum ꝙ quia potestates dicūtur angeli quorum ditioni virtutes aduerse subiecte sunt vt Gregorius dicit. ⁊ Augustinꝰ. iij. de trini. Spiritus vite desertor atqȝ peccator regitur ꝑ spiritum vite rationalem pium ⁊ iustum. Et sicut ille creature super alias influentiam habent que sunt perfectiores ⁊ deo ꝓpinquiores eo ꝙ totus ordo prelationis primo ⁊ originaliter ē in deo ⁊ participatur a creaturis s'm ꝙ ei magis ꝓpinquant. Ideo etiam boni angeli qui maxime appropinquant deo propter eiꝰ fruitionem qua demones carent super ipsos demones habent p̄lationem ⁊ per eos reguntur. Et cū instatur ꝙ demones premissis medijs multa mala faciunt. aut ergo non impediūtur quia non subsunt bonis angelis. qui eos impedire possent. aut si subsunt tunc cuȝ ad negligentiam presidentis pertinere vidētur ea que per subditos male fiunt. Uidetur ꝙ in angelis bonis sit aliqua negligētia. Respondetur ꝙ sancti angeli sunt ministri diuine sapientie. Unde sicut diuina sapientia ꝑmittit aliqua mala fieri per malos angelos. vel homines propter bona q̄ ex eis elicit. Ita et boni angeli nō totaliter cohibent malos a nocendo siue hoīes siue demones. Rn̄sio. catholicū ē asserere q̄ndam ordinē actionū interiorꝝ ⁊ exteriorꝝ. etiā per quādā p̄lationeȝ esse in demonibꝫ. Un̄ ⁊ q̄dam spurcitie ab aliquibus infimis ꝑpetrātur a quibus sup̄iores ꝓpter nobilitatē nature secludūtur. Et declaratur hoc primo generaliter ex triplici ꝯgruentia qua talia cōgruūt eorꝝ nature diuine sapientie ⁊ proprie nequitie. Demū magis in speciali. Ex natura quidē. Nā ꝯstat ꝙ a principio creationis semꝑ q̄dā alijs sup̄iores fuerūt ex natura cum inter se differant specie nec duo angeli vnius speciei existant cōmuniorem opinionē sequendo q̄ etiaȝ dictis phorꝝ cōcordat ⁊ Dionisius q̄ ponit. x. ca. celestis ierarchie in eodem ordine esse primos medios ⁊ vltimos cui etiam necessario oportet assentire. tum ex immaterialitate eorum. tum etiaȝ ex incorporalitate. Inspiciat q̄ vult dicta doctoris in. ij. di. ij. Et quia peccatum naturam nō tollit. ⁊ demones post casuȝ data naturalia nō amiserūt vt sup̄ tactū ē ⁊ opatōnes rerꝝ sequūt' naturales earꝝ ꝯditōes. iō sic̄ i natura sic ⁊ in operationibꝫ sunt varij ⁊ multiplices.

Congruit etiam hoc diuine ſapientie vt ea q̄ ab ipſo ſunt oꝛdinata ſint. Roma. xiij. que a deo ſunt oꝛdinata ſunt. Et qꝛ demones ſunt a deo deputati ad exercendum homines ⁊ ad puniēdum dānatos. Ideo in exercitijs eoꝝ ab extra quo ad homines ſunt varij ⁊ multiplices. Congruit etiam ⁊ nequitie ipſoꝛum. Quia enī humano generi aduerſantur. ideo cum oꝛdinate impugnāt. ideo magis hominibus nocere eſtimant ſicut faciūt. Unde cōſtat ſpurcitijs illis nephandiſſimis nō equaliter inſiſtunt qḋ etiam magis ſpecificatur tali ratione. Nam cum operatio ſequitur naturam rei vt dictum eſt. quoꝛumcunqꝫ ſunt nature ſuboꝛdinate. opoꝛtet ꝙ etiam operatōes ſibūinuicem ſuboꝛdinentur ſicut patet in rebus coꝛpoꝛalibus. Quia enim inferioꝛa coꝛpoꝛa naturali oꝛdine ſunt infra coꝛpoꝛa celeſtia. actiones ⁊ motus eoꝛum ſubduntur actionibus ⁊ motibus celeſtium coꝛpoꝛum. ⁊ qꝛ vt dictum eſt demones naturali oꝛdine inter ſe differunt. Ideo etiam naturalibus actionibus intrinſecis et extrinſecis pꝛeſertim in huiuſmodi ſpurcitijs peragendis. Ex quibꝫ cōcluditur ꝙ quia huiuſmodi ſpurcitie plurimū pꝛeter nobilitatē angelice nature exercentur cuꝫ etiam in actibus humanis infimi ⁊ fetidiſſimi actus in ſe quidem conſiderando non q̄ꝫtum ad officium nature ⁊ pꝛocreatōnis reputantur. Demū cum de quolibet oꝛdine aliqui cecidiſſe credūtur non eſt inconueniens aſſerere ꝙ illi demones qui de infimo choꝛo ⁊ iterum illi qui infimi in illo exiſtunt his ſpurcitijs ⁊ ab alijs deputantur ⁊ inſiſtūt.

[illegible]

Hoc etiam plurimū eſt aduertendum. ꝙ licꝫ de incubis ⁊ ſuccubis mulieribꝰ infeſtos ſcriptura tradit. tamen nuſq̄ꝫ legitur in vitijs q̄buſcunqꝫ contra naturam loquendo non ſolum de ſodomitico ſed etiam de quocūqꝫ alio peccato extra vas debitum perpere agendo ſe incubos ⁊ ſuccubos feciſſe. In quo maxima illoꝛum peccaminū enoꝛmitas oſtenditur cū indifferenter omnes demones cuiuſcūqꝫ oꝛdinis illa peragere abhoꝛrent ⁊ verecundum eſtimant. Et hoc videtur velle gloſa ſuꝑ Ezechielem. xix. vbi dicitur. Dabo te in manus paleſtinoꝛum id eſt demonū. qui etiaꝫ erubeſcunt de via tua ſcelerata vicium contra naturam intelligens. ⁊ intuenti patet. ꝙ de demonibꝰ opoꝛtet auctoꝛitatē intelligere. Nullum enī peccatū tam ſepe deus repꝛoba moꝛte in multis condemnauit. Dicunt etiam nō nulli ⁊ veraciter creditur ꝙ nullus talis vicij poſtq̄ꝫ tēpus moꝛtalis vite xp̄i qḋ ad annos xxxiij. extenditur in hoc ſcelere ꝑſeuerans exceſſerit niſi ſpeciali gratia redemptoꝛis poterit liberari qḋ ex eo ptꝫ ꝙ octogenarijs ⁊ centogenerijs iſto crimine inueniūtur ſepe irretiti quibus tempus xp̄i qꝛ vite moꝝ diſciplina fuit. et ideo illo ſpꝛeto vix vnq̄ꝫ ſine difficultate per maxima ab hoc ſcelere continebit.

Sed ⁊ ꝙ oꝛdo ſit inter eos etiaꝫ ad officia exterioꝛa quo ad impugnatōnes demonſtrant eoꝛum nomina. Nam licet vnum ⁊ idem nomen. ſcꝫ diabolus multipliciter expꝛimatur in ſcripturis ⁊ hoc pꝛopter diuerſas eoꝝ ꝓprietates. Tamen his immundis operibus vnus pꝛeſidere in ſcripturis tradit̄ ſicut etiā ⁊ certis alijs vitijs. Eſt enī vſus ſcripture ⁊ locutionis quemlibet immūdum ſpiritū nominare diabolū a dya quod duo ⁊ bolus qḋ eſt moꝛſellus. quia duo occidit. ſcꝫ coꝛpus ⁊ animā. ⁊ ſm̄ ethimologiam. licet grece interpꝛetatur diabolus clauſus ergaſculo ⁊ hoc ſibi conuenit cum non permittitur ſibi nocere q̄ꝫtum vellet. Uel diabolus quaſi defluens. quia defluxit id eſt coꝛruit ſpecialiter ⁊ localiter. Nominat̄ etiam demon id ē ſapiēs ſuper ſanguineꝫ. vel ſanguineus. ſ. ſuper peccata q̄ ſitit ⁊ pꝛocurat triplici ſcientia qua viget. ſcꝫ ſubtilitate nature experientia tempoꝝ ⁊ reuelatione bonoꝝ ſpirituū. Nominat̄ etiā belial qḋ interp̄tat̄ abſqꝫ iugo vel abſqꝫ dominio qꝛ ꝓpoſſe pugnat ꝯtra eū cui deberet eē ſubiectus. Uocat̄ etiaꝫ beelzebub qḋ interp̄tat̄ vir muſcarū id ē animaꝝ peccantiū q̄ reliquerūt verum ſponſum xp̄m. Item ſathanas id eſt aduerſarius. Unde. i. Pe. ij. Aduerſarius veſter diabolus circuit ⁊c̄. Item vehemoth id ē beſtia. qꝛ facit homines beſtiales. Ipe tamē demon foꝛnicationis ⁊ pꝛinceps illius ſpurcicij dicit̄ aſmodeus. qḋ interp̄tatur factura iudicij. qꝛ pꝛopter hmōi vicium factum fuit terribile iudiciū ſuꝑ ſodomā ⁊ quatuoꝛ alijs ciuitatibus. Sicut ⁊ demon ſuꝑbie dicitur leuiathan. quod interp̄tatur additamentum eoꝛum. quia ⁊ lucifer tentans pꝛimos parentes de ſuperbia pꝛomiſit eis additamentum diuinitatis. De quo ⁊ per Eſaiam dn̄s Uiſitabo ſuꝑ leuiathan ſerpentem veterē ⁊ toꝛtuoſum. ⁊ demon auaricie ⁊ diuitiarum dicitur māmona. Quē ⁊ xp̄s ī euāgelio exp̄ſſit. mat. vi. Nō poteſtis deo ſeruire ⁊c̄.

Ad argumēta ad pꝛimū. ꝙ qꝛ bonū pōt inueniri ſine malo. ſed malū nūq̄ꝫ inuenit̄ ſine bono. qꝛ fundat̄ ſuper creaturam q̄ in ſe bona eſt. Et ideo demones inq̄ꝫtū habēt naturā bonam oꝛdinati ſunt ī naturalibꝰ ⁊ in eoꝝ actionibꝰ. ad illud Job. x. p̄t dici. ꝙ demones ad exercitiū deputati nō ſunt ī inferno ſed iſto aere calliginoſo.

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4

Unde hic habent ordinem inter ſe quē tunc in inferno non habebunt. Vel etiam dici poteſt ꝙ etiam iam omīs ordo in eis ceſſat quo ad ipſam beatitudinem conſequendam cum a tali ordine irrecuperabiliter ceciderunt. Et dici poteſt ꝙ etiam in inferno erit inter eos ordo poteſtatis ⁊ penarum afflictionis inq̄ʒtum aliqui ad affligendum animas deputabuntur ⁊ non alij. Sed hic ordo magis erit a deo q̄ʒ ab ipſis ſicut etiam ⁊ eorum tormenta. Ad tercium cum dicitur ꝙ ſuperiores demones. quia magis peccauerunt ⁊ magis puniūtur etiam his actibꝫ immūdis amplius deberent inſiſtere. Reſpondetur. quia culpa ordinatur per penam ⁊ non per nature actum ſeu operationem. ideo non inſiſtunt illis immūdicijs ꝓpter nobilitatem nature non ꝓpter eorum culpam aut penam. Et licet omnes ſint ſpiritus impuri ⁊ ad nocendū cupidi tamen vnus amplius altero inquantū potiora naturalia ſunt obtenebrata. Ad quartum dicit̄ ꝙ eſt concordia inter demones non amicitie ſed nequitie ex qua homines odiūt ⁊ dei iuſticie repugnat q̄ʒtum poſſunt. Talis enim cōcordia inter impios reperitur vt eis ſe adiūgāt ⁊ ſubijciant ad ꝓpriam nequitiam exquendā quos potiores viribus vident. Ad quintuʒ licet carceralis mancipatio omnibꝫ equaliter deputetur iam in aere ⁊ poſt in inferno. nō tamen et hoc naturalia in eis ſunt equaliter ad equales penas ⁊ officia eq̄lia ordinata. imo q̄ʒto ſunt nobiliores in natura et potiores in officio. tanto etiam grauiori ſubiecti tormento. Unde Sapiē. vi. Potentes potenter tormenta patientur.

¶ Eſt ergo queſtio ſuper influentias corporum celeſtiū in qua tres alij errores reprobantur. ⁊ eſt quinta in ordine.

¶ Sed pro ampliori premiſſoꝝ declaratione etiam obuiandum quibuſcunqꝫ pretenſis obiectionibus. Queritur de maleficorū operibus quo ad quintuplicem cauſam. quatuor ex illis reprobando ex quibꝫ influere non poſſunt. quintam vero concludendo. ſ. virtutem intellectiuam ex qua fluere habent q̄ ⁊ licet bona ſit ſ̄m naturam. eſt tamen mala ſ̄m volūtatem. quatuor aūt cauſe reprobant̄ cōtra illos q̄ aut maleficas aut eoꝝ opa eſſe negant. ⁊ ſunt corpoꝝ celeſtiū influentie. illoꝝ corpoꝝ ⁊ orbiū motores mouētia. hominum excreſcens malitia. ⁊ imaginum ac caracteꝝ ⁊ verboꝝ efficacia.

An poſſit quoqꝫ modo catholice cenſeri ꝙ origo ⁊ multiplicatio maleficorū operum proceſſerit ex influentijs corporum celeſtium ſeu ex ſuperabundanti malicia hominum ⁊ non ex ſpurcitijs incuborū ⁊ ſuccuborum demonum. ⁊ videtur ꝙ ex ꝓpria malicia. Nam Auguſtinus in li. lxxxiij. q. dicit ꝙ ad hominis volūtatē cauſa deprauationis eius redit ſiue aliq̄ ſiue nullo ſuadente deprauata ſit. Sed maleficus deprauatur ꝑ peccatum. ergo cauſa illius non eſt diabolus ſed volūtas humana. Ad ideʒ dicit de lib. arb. ꝙ quilibꝫ eſt cauſa ſue malicie. quod etiam ꝓbat̄ rōne. Peccatū hominis ex li. ar. ꝓcedit. ſed diabolus nō p̄t li. ar. mouere. hoc enī libertati repugnaret. ergo diabolus non pōt eſſe cauſa. nec illius cuiuſcūqꝫ alteriꝰ pcti. Preterea in li. de eccleſiaſticis dogmatibꝫ dr̄. Non omēs cogitatōnes noſtre male a diabolo excitant̄ ſed aliquotiens ex noſtri arbitrij motu emergūt. Demū ꝙ ex influentijs corpoꝝ celeſtiū poſſint oriri ⁊ nō a demonibꝫ ꝓbatur. Sicut omīs multitudo reducitur ad vnū. ita omne multiforme reducitur in aliqḋ vniforme principiū. Sed actꝰ humani ſunt varij ⁊ multiformes tam ad vicia q̄ʒ ad virtutes. ergo videtur ꝙ reducātur in aliqua principia vniformiter mota ⁊ mouentia. Sed talia non poſſunt aſſignari niſi ex motibus celeſtium qui ſunt vniformes. ergo illa corpora ſunt talium actōnum cauſe. Preterea. ſi celeſtia corpora non eſſent humanorum actuū ad virtutes ⁊ vicia cauſe. aſtrologi non adeo frequenter vera predicarent de bellorum euētibus ⁊ alijs humanis actibus. ſunt ergo aliquo modo cauſa. Preterea corpora celeſtia mouentur a ſubſtātijs ſpiritualibus ſ̄m theologos ⁊ philoſophos omnes. Sed illi ſpiritus ſunt ſuperiores animabus noſtris ſicut ⁊ corpora celeſtia corporibus noſtris. ergo ambo inſimul habent imprimere in animam ⁊ corpus hominis ad cauſandam q̄ſcunqꝫ actus humanos. Preterea corpora celeſtia poſſunt imprimere ī ipſos demones ad cauſandū certa maleficia. ḡ a fortiori ī ipſos homīes. Aſſumptū ꝓbat̄ ex tribꝫ. Nam certi homines q̄ lunatici dicūtur infeſtantur a demonibꝫ plus vno tp̄e q̄ʒ alio qḋ non facerent ſed potius omni tp̄e moleſtarent niſi in certis lunationibꝫ etiam ip̄is demones inquietarentur ad inferendum huiuſmodi. probatur etiam ex nigromanticis qui certas conſtellationes obſeruant ad inuocandū demomones ꝙ nō facerēt niſi ſcirēt illos demones corꝑibꝫ celeſtibꝫ eē ſubiectos. Probat̄ etiaʒ ex illo ꝙ demones ſ̄m augꝰ i. x. de ci. dei. q̄buſdā corꝑibꝫ inferioribꝫ arcent̄. ſ. herbis. lapidibus. animantibꝫ. ⁊ ſonis quibuſdam certis ex vocibus ⁊ figurationibus. ſed cum corpora celeſtia ſint virtuoſiora ꝗ̃ corpora inferiora. Ideo multomagis actionibus corporum celeſtium. Et iterum amplius malefici ſubijciuntur vt eorum opera ex influentijs illoruꝫ corporum ⁊ non ex aſſiſtentia ſpirituū malorum prouenient. Fortificatur argumentum ex .i. Regū. c. xvi. vbi ſaul qui vexabatur a demone alleuiabatur quando dauid cytharaꝫ percutiebat coram eo ⁊ ꝙ recedebat ſpiritus malus. Sed contra. Impoſſibile eſt effectuꝫ ſine cauſa ſua producere. ſed opera maleficorum ſunt talia ꝙ non poſſunt niſi opere demonū fieri. patet ex deſcriptione operum maleficorum. ex Iſido. libro. viij. ethimol'. Malefici dicūtur ob magnitudinem facinorum. Hi em̄ elementa cōcutiunt. mentes hominū turbāt ⁊ abſq; vllo veneni hauſtu ſola vi carminū animas interimūt ⁊c̄. Huiuſmodi autem effectus non poſſunt ex influentijs corporum celeſtium mediante homine cauſari. Preterea philoſophus in ethi. Difficile inquirit quid ſit principium operatōnis in anima Et oſtendit ꝙ oportet eſſe aliquod extrinſecum. Omne enim quod incipit de nouo habet aliquã cauſam. Incipit enim homo operari quia vult. Incipit autem velle. quia p̄cōciliatur. ſi auteꝫ preconciliatur, ꝓpter aliquod concilium precedens. aut ergo eſt procedere in infinitū. aut oportet ponere aliquod principiū extrinſecū quod primo mouet hominē ad cōciliandū niſi forte aliquis dicat ꝙ hoc eſt a fortuna ex quo ſequeretur omnes actus humanos eſſe fortuitos. quod eſt abſurdum. Principiuꝫ ergo in bonis ad bona dicit eſſe deum qui non eſt cauſa peccati. In malis autem cum homo incipit agere velle ⁊ conciliari ad peccandū oportet ꝙ huius etiam ſit aliqua cauſa extrinſeca. ⁊ non poteſt eſſe alia niſi diabolus p̄ſertim in maleficis vt ſupra patuit qꝛ corpus celeſte nō poteſt ad tales actus influere. ergo patet veritas. Preterea cuiꝰ poteſtati ſubiacet motiuū. eius poteſtati ſubiacet ⁊ motus qui a motiuo cauſat̄. Motiuum autem voluntatis eſt aliquid apprehenſum ꝑ ſenſum vel intellectum quoꝝ vtrūq; ſubiacet poteſtati diaboli. Dicit em̄ Auguſtinus in libro. lxxxiij. q. Serpit hoc malum. ſ. quod eſt a diabolo per omnes additus ſenſuales. dat ſe eſſe figuris accomodat ſe coloribꝫ adheret ſonis. latet in ira ⁊ in fallacia ſermonis. odoribus ſe ſubijcit infundit ſaporibꝫ. ⁊ q̇buſdã nebulis implet omnes meatus intelligentie. ergo videtur ꝙ in poteſtate diaboli eſt mouere volūtatem q̄ eſt directe cauſa peccati. Preterea omne quod ſe habet ad vtrūlibet indiget aliquo determinãte ad hoc ꝙ exeat ĩ actū ſed lib. arbi. hominis ad vtrūlibet ſe habet. ſ. ad bonuꝫ ⁊ malū. ergo ad hoc quod exeat in actum peccati indiget ꝙ ab aliquo determinetur ad malum. Maxime autem hoc videtur fieri a diabolo preſertim in operibꝫ maleficorum cuꝫ eius volūtas eſt determinata ad malum. ergo videtur ꝙ mala voluntas diaboli eſt cauſa male volūtatis precipue in maleficiis. ⁊ poteſt fortificari ratio per hoc ꝙ ſicut bonus ãgelus ſe habet ad bonum. ita malus angelus ad malum. Sed ille reducit homines ad bonum. ergo iſte ad malum. eſt em̄ dicit Dyoniſius lex diuinitatis immobiliter ſtabilita vt yma a ſummis perficiantur.

Reſponſio. quia queſtio quo ad originē maleficorum operum fundatur .ſuper influentiam luminarium celeſtium oſtenditur per reprobationem trium errorum qui hoc aſſerere conantur. ſcilicet planetarioꝝ genetaliacorum. ⁊ fatalium ordinem ponentiū hoc non eſſe poſſibile quo ad primū. Nam ſi queritur an ex impreſſione luminarium celeſtiū cauſetur in hominibus vicium maleficorum tunc ad diuerſitatem morum attendendo ⁊ veritatem fidei ſaluãdo oportꝫ ſub diſtinctōne diſſerere videlicet ꝙ mores hominū a ſideribus cauſari poteſt intelligi dupliciter. Aut neceſſario ⁊ ſufficienter. Aut diſpoſitiue ⁊ contingenter. Si dicatur primo modo tunc nō ſolum eſt falſum imo hereticum. eo ꝙ chriſtiane religioni adeo repugnat ꝙ etiam veritas fidei in tali errore ſaluari non poteſt. Ratio. Dum enim ponit omnia a ſideribus neceſſario euenire. iam tollit meritum ⁊ per conſequens demeritum. Tollit ⁊ gratiam ⁊ ꝑ conſequens gloriam. Tum quia honeſtas moꝝ per hunc errorem preiudicium patitur dum culpa peccantis in ſydera refunditur licētia maleficiendi ſine reprehenſione conceditur. ⁊ homo ad orandum ⁊ colendum ſydera incuruatur. Si autem dicatur mores hominū a diſpoſitionibus ſyderum variari diſpoſitiue ⁊ contingenter ſic poteſt habere veritatē quia nec rōni nec fidei repugnat. Planū em̄ eſt ꝙ diſpoſitio corporis varia multum facit ad variationem affectionū ⁊ moꝝ anime. vt plurimuꝫ em̄ anima complexiones corporis imitatur. vt dicit̄ in ſex principijs. Vñ ⁊ colerici ſunt iracundi ⁊ ſanguinei ſunt benigni ⁊ melãcolici ſunt inuidi. flegmatici pigri. hoc autē nō ē neceſſario. anima em̄ dominat̄ ſuo corpori ⁊ maxime quando eſt adiuta per grãm Multos em̄ videmus colericos manſuetos

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4

et melancolicos benignos. Quoniam ergo virtus corpoꝝ celeſtiuʒ opatur admixtionē et qualitatē complexionū. Hinc eſt ꝙ ꝑ conſequens quodāmodo opatur ad qualitatem morum valde tm̄ de longinquo. Plus eni facit ad qualitatē ꝯplexionis virtus nature inferioris ꝗ̄ virtus ſideris. Unde Augꝰ. v. de ci. dei. in ſolutōne cuiuſdā queſtionis de duobus fratribꝰ qui ſimul infirmabanť et curabantur: cum querebatur vnde hoc eſſet magis cōmendat rōem ipocratis ꝗ̄ aſtronomi. Ipocras eni reſpondit ꝙ hoc erat ꝓpter ſimilitudinem cōplexionis. Et aſtronomus reſpondit ꝙ erat ꝓpter idemptitatē conſtellationis. Melius eni reſpondit phiſicus. qꝛ cauſam reddit magis ꝓpriam et magis ꝓpinquā. Sic ergo dicendū ꝙ impreſſiones ſiderum aliquo modo diſponūt ad maliciam maleficorum: ſiquidē aliqua influentia in coꝝ corporibus predominatur potius ad hmōi nephanda ꝗ̄ ad alia opa quecunqꝫ vicioſa ſeu virtuoſa. que tm̄ diſpoſitio nō debet dici neceſſaria ꝓxima et ſufficiens. ſed remota ⁊ cōtingens. Nec valet ſi quis obiiceret phm li. de ꝓprietatibus elementoꝝ. vbi dicit ꝙ regna vacua facta ſunt et terre depopulate apud cōiunctionē iouis et ſaturni. arguendo quaſi: qꝛ talia ex libero arbitrio dependebant hoim ergo etiā influentie luminariū ſup li. ar. haberent efficaciā. Rūdetur eni ꝙ phus ꝑ hoc dictum nō vult innuere ꝙ hoies illi non poterant reſiſtere illius influentie conſtellatōnis ad diſſenſionē inclinantis. ſed qꝛ noluerunt quia ſicut ptolomeus in almageſti. Sapiēs homo dn̄abitur aſtris. ꝗ̄uis eni cōiunctio iouis ⁊ ſaturni eo ꝙ ſaturnus habet influentiā melancolicā et malam et iupiter valde bonā poſſit ad rixam vel diſcordiā hoies inclinare. illi tn̄ inclinationi hoies ꝑ libertatē arbitrii pn̄t reſiſtere et valde faciliter cum adiutorio gratie dei. Nec iterum valet ſi quis obiiceret dictum Dama. li. ii. c. vi. vbi dicit. conſtituuntur multotiens comete ⁊ ſigna quedā mortis regum. Reſpondetur enim ꝙ etiam ſequendo opinionem Dam̄. qui fuit vt patet in predicto libro cōtrarie opinionis vie philoſophice ſue non: nihil ꝑ hoc concluditur quo ad neceſſitatem actuum humanoꝝ. opinatur enim Dam̄. ꝙ cometa nec naturaliter generatur nec eſt vna de ſtellis in firmamento poſitis. vnde nec eius ſignificatio eſt naturalis nec influentia. Dicit eni ꝙ comete nō ſunt ex his que a principio genita ſunt aſtra. ſed diuina iuſſione ſm ipm tempus conſtituuntur et rurſus diſſoluuntur. hec Damaſce.

Prenunciat aūt deus ꝑ tale ſignū morteʒ regis magis ꝗ̄ alioꝝ. tum quia eſt ꝑſona cōmunis. tum qꝛ pt̄ ex hoc oriri turbatio regni De cuius cuſtodia magis ſollicitanť angeli ꝓpter cōmune bonū quoꝝ etiaʒ miniſterio et generantur et diſſoluunť. Sed nec phorum opinio obſtat qui dicunt ꝙ ſtella cometa ſit impreſſio calida et ſicca generata in ſuperiori ꝑte aeris ꝓpe ignem: ex cuius vapore calido et ſicco globus illius vaporis adunatus apparet corpus ſtelle. Partes aūt illius vaporis diſcontinuate circa illū globum et longū ꝓtenſe in ſuis extremitatibꝰ illi globo cōiuncte ſunt quaſi eius come. et ſm hanc poſitionem ſignificat et cauſat non ꝑ ſe ſed per accidens mortalitatē ꝓuenientē ex infirmitatibꝰ calidis et ſiccis. Et quia vt plurimū diuites nutriunť calidis et ſiccis. Ideo illo tp̄e multi diuites moriuntur inter quos mors reguʒ et principum eſt magis notabilis. et hec poſitio nec diſtat a poſitōe Dama. ſi quis bene cōſiderat: niſi quo ad operationē ⁊ coopationeʒ angeli quā nec phi excludere poſſunt: immo vbi vapores nunqꝫ in ſua ſiccitate et caliditate ad generandū cometā ꝯcurrerent adhuc opatione angeli ſepe cōcurrere habent cauſis p̄dictis ſicut et ſtella que ſancti Thome doctoris tranſitū indicauit que vtiqꝫ nō ex ſuperis in firmamēto poſitis proſiliit ſed opatione angeli ex materia aliqua preiacente formata et officio pacto iterū reſoluta fuit. Unde videmus ꝙ ſm quācunqꝫ iſtarū opinionum nullū penitus habēt celi luminaria dominium ſup li. arbitriū. Unde nec ꝯſequenter ſup maliciā ⁊ mores hoim. Nota inſuper quare aſtronomi vt ſepius vera predicunt et ꝙ eorum iudicia vt plurimū ſup vnam prouinciam aut gentē vnius terre eueniūt. Huius rō eſt. qꝛ eni ſua iudicia ſumunt ex aſtris que etiā habent maiorē influentiā capiendo ꝓbabiliorē non neceſſitantē in actibꝰ tam nature ꝗ̄ voluntatis et in actibꝰ hoim generalibus ſicut vnius gentis vel ꝓuincie ꝗ̄ in pticularibus vnius ꝑſone: quia maior effectus ſtellaꝝ imprimitur in totā vnam gentē ꝗ̄ in vnum hoiem: et qꝛ maior pars gentis vnius magis ſequiť affectus naturales corporis ꝗ̄ vnus ſingularis homo. ideo ⁊c̄. ſed hoc incidentaliter eſt tactū. Secunda via per quam prefata noſtra catholica aſſertio declarať eſt ꝑ reprobationē erroꝝ genitaliacoꝝ et deam fortune colentiū mathematicoꝝ. De quibus Iſid. viii. ethi. c. ix. genetaliaci dicūtur ꝓpter natalū conſiderationē ſiderū qui vulgo mathematici dicuntur. Fortuna vero vt ibideʒ

Aſtronomi ſepius
vera pd
[illegible]

c

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4

dicit.c.ij.a fortuitis nomen habere dicitur q̄ſi deam quandā res humanas varijs caſibꝰ et fortuitis illudentem. Unde et cecam appellant eo ꝙ paſſim in quoſlibet incurrens ſine vllo examine meritoꝝ et ad bonos et ad malos venit. hec Iſidorus. Sed talem deā credere aut ꝙ leſiones in corporibus et creaturis que ex maleficoꝝ operibꝰ inferuntur non ab ipis maleficis ſed ab ipſa dea fortune ꝓuenirent: ſicut eſt idolatria. ita et aſſerere maleficas ipſas ad hoc eſſe natas vt talia per eas in mūdo exerceri poſſint. ſimiliter a fide alienū exiſtit immo et a cōmuni phoꝝ traditōne. ſi cui placet inſpiciat doctorē ſanctū.li.iij.ſumme fidei cōtra gentiles.q.lxxxvij. et ſequentibus. et inueniet plura. licet hoc vnicū ꝓpter eos qui fortaſſis copiam libroꝝ non habent nō videtur obmittendū. ꝙ quia in hoīe tria ſunt vt ibi notatur que a tribus celeſtibꝰ cauſis diriguntur. voluntatis actus. intellectus actus et corporis actus. quoꝝ principiū a deo tm̄ et immediate. ſecundū ab angelo. et terciū a celeſti corpe dirigitur. Nam electōes et voluntates immediate a deo in bonis opibꝰ diriguntur. dicente ſcriptura ꝓuerb.xxi. Cor regis ſupple.qd̄ maiori potentia videtur poſſe reſiſtere eo minus alij nō poſſunt: qꝛ in manu dn̄i et quocūq; voluerit inclinabit illud. Et apl's. Deus eſt qui operatur in nobis velle et ꝑficere ꝓ bona voluntate. Cognitio vero humana intellectiua a deo mediantibꝰ angelis ordinatur. Ea vero que ad corpalia pertinēt ſiue ſint exteriora ſiue interiora in vſū hoīs venientia a deo mediantibꝰ angelis et celeſtibꝰ corporibus diſpenſant̄. Dicit enī beatus Dioniſius.iiij. de diui.no. ꝙ corpa celeſtia ſunt cauſe eoꝝ que in hoc mundo ſiunt: non tm̄ neceſſitatē inferentia. Et cum homo ſit ordinatus ſm corpus ſub corporibus celeſtibus. ſm intellectum vero ſub angelis. ſm voluntatē aūt ſub deo poteſt cōtingere ꝙ homo ſpreta inſpiratōne dei ad bonū et illuminatione boni angeli ducatur affectōe corporali ad ea ad que influentia luminarium celi inclinant vt et ſic tā voluntas q̄ꝫ intellectus malicia et erroribꝰ inuoluantur. Non eſt aūt poſſibile hmōi erroribꝰ quibus malefici irretiti ſunt ex influentijs luminariū celi inuolui licet ad fundendū ſanguinē vel furta aut latrocinia vel etiā incōtinentias peſſimas ꝑpetrare poſſit quis ex illis inclinari ſicut etiā ad alia quedā naturalia. Etiā vt Guil'. in de vniuerſo dicit. Ex ꝑ expientiā habetur ſi meretrix nititur plantare oliuam non efficitur fructifera que tm̄ ꝑ caſtam plantata fructifera efficitur. Et aliquis etiam medicus in ſanando. et agricola in plantando. ⁊ miles in expugnando aliqua ex impreſſione celeſtis corporis efficiunt que alij etiā eaſdem artes habentes efficere nō poſſunt. Tercia via ſumitur ex reprobatione fatalium effectuū. Ubi notandū ꝙ fatū eſſe aliquid vno modo catholice aſſeritur. Alio modo aſſerere eſt omnino hereticum. Si enī fatum eſtimetur eſſe ſm eſtimationem quorundā gentilium et etiā quorundam mathematicoꝝ qui putabāt ꝙ ex vi poſitōis ſiderū cauſaretur infallibiliter diuerſitas morum: ita ꝙ talis efficeretur neceſſario maleficus vel virtuoſus in moribꝰ quia talē eum eſſe cauſaret vis que in diſpoſitōne ſiderum ſub qua talis vel conceptus vel natus eſſet cōprehenderetur. Et iſtam vim vocauerunt noīe fati. Sed quia iſta opinio non tm̄ eſt falſa immo heretica et oīno deteſtanda ꝓpter incōuenientia que neceſſario ſequerentur vt ſupra tactū eſt circa reprobationē primi erroris. qꝛ videlicꝫ tolleretur rō meriti et demeriti imo gratie et glorie et ꝙ deus malorum noſtroꝝ auctor eſſet et plura alia. Ideo fatum ſic oīno refutatur qꝛ nihil eſt. ſcōm quam acceptionē etiā Grego. dicit in Omel'. epiph. Abſit a fidelium cordibꝰ vt fatum aliquid eſſe dicant. et licet hec opinio videatur eadem eſſe cum prima que eſt planetarioꝝ. et hoc ꝓpter eadem incōuenientia que vtrobiq; cernuntur. tm̄ ſunt diuerſe quantū inter ſe diuerſificantur vis ſiderum ⁊ influxus generalis ſeptē planetaꝝ. Si aūt eſtimetur fatū eſſe ſm quandā diſpoſitionē ſiue ordinationem cauſarum ſecundaꝝ ad ꝓducendū effectus diuinitus prouiſos. Hoc modo fatum vere eſt aliquid eo ꝙ ꝓuidentia dei ꝑ cauſas medias exequitur ſuos effectus. In illis videlicet q̄ ſcdis cauſis ſubdunt̄ licet in alijs non vt eſt creatio: animarū glorificatio: et gratie collatio. Licꝫ etiā angeli ad gratie infuſionē cooperari poſſunt intellectū et voluntatis capacitatem illuminando et diſponendo. et ſic quedam ordinatio effectuū vna et eadem dicitur ꝓuidentia et etiā fatum. Si enī conſideratur vt eſt in deo ſic dicitur ꝓuidentia. ſi autē ſm ꝙ eſt in cauſis medijs ordinatis a deo ad effectus aliquos ꝓducendos ſic habet rationem fati. Et hoc modo Boetius loquens de fato.iiij. de conſol'. dicit. Fatum eſt rebus mobilibus inherens diſpoſitio ꝑ quā ꝓuidentia ſuis queq; nectit ordinibꝰ. Sed tamen ſancti doctores hoc nomine vti recuſauerunt propter eos qui illud ad vim poſitionis ſiderū retorquebant. Unde Aug⁹. v.

Astra inclinant ſ[ed]
non neceſſitant

fructifera [illegible]
planta p[er] caſta[m]
plantata

de ciui. dei dicit. Si propterea quiſqꝫ res humanas fato tribuit. quia ipſam dei voluntatem vel poteſtatem fatum vocat ſententiam teneat et linguam corrigat. Patet etiam ex p̄miſſis tacita reſponſio ad queſtionē. an omnia fato ſubdantur et an etiam maleficorum opera illi ſubdantur. Quia ſi fatum dicitur ordinatio cauſarum ſecundaruꝫ ad effectus diuinitus prouiſos id eſt vbi deus diſpoſuit per cauſas ſecundas producere effectus tales. ſic in quaꝫ ſubduntur fato id eſt ſubdunt̄ cauſis ſecundis: ſic a deo ordinatis vt ſunt influentie corporum celeſtium. Ea vero que immediate a deo fiunt vt eſt creatio rerū. glorificatio ſubſtantiarum ſpiritualium et alia huiuſmodi non ſubduntur Et hoc eſt quod dicit Boetius vbi ſupra ꝙ ea que ſunt prime deitati propinqua fatalis ordinis mobilitatem excedunt. Unde maleficorum opera quia non ſubſunt ſecundis cauſis cum talia preter curſum cōmunem ⁊ ordinē nature eueniunt. Ideo nec fato ſed cauſis alijs quo ad coꝝ originē neceſſario ſubduntur.

Conſequenter ꝙ nec huiuſmodi maleficorum opera poſſunt oriri aut cauſari a ſubſtantijs ſeparatis que ſunt motores orbium ſeu corporibus celeſtium: cuius opinionis fuit Auicen̄. et ſui ſequaces hac ratione moti. quia enim ſubſtantie ille ſeparate altioris ſunt virtutis animabus noſtris et ab ipſa anima interdum cum fuerit in ſua imaginatione ad ſolam quandā apprehenſionem interiorem circa aliquod extrinſecum immutatur corpus proprium. interdum etiam alienum ſeu extrinſecū. verbi gratia. Aliquis ambulans ſupra trabem in alto poſitam cadit de facili. quia imaginatur caſum ex timore. nō autem caderet ſi eſſet trabes illa poſita ſuper terram vbi caſum timere nō poſſet. Item ad ſolam apprehenſionem anime incaleſcit corpus vt in concupiſcentibus vel iratis: aut etiā infrigidatur ſicut in timentibus. poteſt etiaꝫ immutari ad aliquam egritudineꝫ puta febrem vel lepram ex forti imaginatione et apprehenſione ad tales egritudines. et ſicut circa corpus proprium ita et circa alienum vt illud immutetur ad ſanitateꝫ vel egritudinem. et hic ponit cauſam etiam faſcinatōnis de qua ſuperius tactum eſt. Et quia ſcd̄m iſtam poſitionem effectus maleficarum haberent reduci ad motores orbium licet non preciſe ad ipſa corpa celeſtia. Ideo vltra illa que ibi tacta ſunt Dicamus adhuc ꝙ talia ſic contingere eſt impoſſibile. quia cū motores orbium ſint ſubſtantie intellectuales et bone nō tam ſm naturam q̃ꝫ et ſm voluntatem quod patet ex earum operationibꝰ ad bonum totius vniuerſi. Illa autem creatura cuius ope magice operationes fiunt: etſi ſit bona ſm naturaꝫ non tamen poteſt eſſe bona ſcd̄m voluntatem. Ideo non poteſt eſſe idem iudiciū de ambabus ſubſtantijs. Et ꝙ non poteſt eſſe bona ſm voluntatem probatur. Nam preſtare patrocinium aliquibꝰ in his que ſunt contraria virtuti non eſt alicuius intellectus bene diſpoſiti: talia autem fiunt in huiuſmodi operationibus maleficorum. fiunt enī vt in ſecunda parte operis patebit plurima homicidia. fornicationes. puerorum et iumentorum occiſiones et alia maleficia procurantur. vnde vtentes his artibꝰ malefici a malefaciendo vocantur. non eſt ergo bene diſpoſita ſcd̄m virtutem talis intellectualis natura cuiꝰ auxilio huiuſmodi artes maleficaruꝫ innituntur: licet ſit bona ſm naturam. quia habet eſſe et illud omnia appetunt vt cuilibet intuenti patet. Item non eſt intellectus bene diſpoſiti familiarem eſſe ſceleratis et eis patrociniū exhibere et non quibuſdam virtuoſis. Huius autem operibus maleficoruꝫ vtuntur homines ſcelerati quia a fructibus eorū cognoſcuntur. Auxilio autem ſubſtantiarum orbes mouentium: in bonum quelibet creatura inclinatur a natura. licet corrumpatur per accidens ſepe. ergo ille ſubſtantie non poſſunt eſſe originalis cauſa maleficaꝝ. Preterea intellectus bene diſpoſiti eſt reducere homines in ea que ſunt homini propria bona que quideꝫ ſunt bona rationis. abducere ergo ab iſtis et ꝑtrahere ad alia minima bona eſt intellectus indecenter diſpoſiti. Per huius autem artes non adipiſcuntur homines aliquem profectum in bonis rationis que ſunt ſcientie et virtutes ſed in quibuſdam minimis vt ſunt deprehenſiones et exercitia latronum et mille nocumentorum. ergo origo non eſt a ſubſtantijs ſeparatis ſed ab aliqua alia virtute non bene diſpoſita ſcd̄m virtutem. Preterea non eſt bene diſpoſitus ſm intellectuꝫ qui per aliqua ſcelera cōmiſſa prouocatur ad auxiliuꝫ alicui ferendum. Hoc autem fit in iſtis artibus maleficorum. nam vt patebit in executione harum fidem abnegant innocentes pueros occidunt. Subſtantie enim ſeꝑate que ſunt orbium motores: propter ſuam bonitateꝫ non his maleficijs auxiliū preſtant. Concludendo ꝙ huiuſmodi artes ſicut nō poſſunt a corporibus celeſtibus ita nec ab eorū motoribꝰ.

oꝛiri. et cũ neceſſe habent oꝛiri ex aliqua virtute alicui creature collate. et illa etiã non poteſt eſſe bona ſcõm voluntateʒ. licet ſit bona ſcõm naturã. et huiuſmodi creature ſint ipſi demones: relinquitur ꝙ coꝝ virtute huiuſmodi fiant niſi foꝛtaſſis adhuc obſtat friuola eſtimatio ꝙ ex hominũ malicia concurrente ſuper maleficoꝝ verba cõminatoꝛia ⁊ imagines repoſitas ad certũ locũ virtute quadã ſtellarũ ſequerentur. vt verbi gratia: quando maleficus diceret imaginẽ aliquã reponendo. faciã te cecam aut claudã et hoc eueniret. Tunc ideo eueniret ꝙ talis a ſua natiuitate ex virtute ſtellarũ ſoꝛtiretur pꝛe ceteris hominibus talem virtutẽ. quantũcunqꝫ alij talia verba pꝛoferrent et eſſent inſtructi per diſciplinam ad pꝛoferendũ. adhuc tñ efficaces in huiuſmodi operibꝰ eſſe non poſſent. Ad que ſingula reſpondendo declarabitur. Pꝛimo ꝙ ex malicia hoĩm huiuſmodi effectus cauſari non poſſunt. Secundo ꝙ nec ex vocibꝰ quoꝛũcunqꝫ hominũ concurrente quacunqꝫ conſtellatõe etiã ad quaſcũqꝫ imagines.

A primo ꝙ non ex malicia quantũcunqꝫ hũana poſſint oꝛiri hmõi maleficoꝛũ opera ſic declaratur. Nam malicia hoĩs ſiue ſit habitualis inquantũ quis ex frequentatis actibus acquirit habituʒ inclinantẽ ad perpetrandũ peccata nõ ex ignorantia nec infirmitate. vnde cenſetur peccare ex malicia Uel ſit actualis malicia que dicit̃ ipa mali electio que etiaʒ ponitur peccatũ in ſpiritũ ſanctũ. nunqꝫ poteſt circa ipſum maleficũ tantũ efficere ꝙ talia opera vt ſunt immutatõnes elementoꝝ ⁊ leſiones circa coꝛpoꝛa indifferenter hominũ et iumentoꝛuʒ abſqꝫ aſſiſtentia alicuius altioꝛis virtutis pꝛoueniant quod declaratur pꝛimo ex parte cauſe. ſecundo ex parte effectus maleficialis. Nam ß quod non poteſt homo efficere abſqꝫ malicia puta per ſua naturalia imminuta: minus poteſt per ipſa naturalia iam diminuta. Patet cũ iam ſit virtus actiua etiaʒ diminuta. Sed homo per peccata qualitercunqꝫ per maliciã cõmiſſa diminuitur in bonis naturalibus. ꝓbatur auctoꝛitate et ratione. Nam Dio. iiij. ca. de diui. no. dicit. Malũ eſt defectus naturalis habitudinis. et loquitur de malo culpe. Unde et nemo noſcens malũ operatur illud: quod ſi operatur ex defectu operat̃. Ratio ſic. Sicut ſe habet bonũ gratie ad maluʒ nature ita ſe habet malũ culpe ad bonũ nature. ſed per gratiã diminuitur malũ nature vt fomes qui eſt inclinatio ad culpam. ergo per culpam a foꝛtioꝛi diminuitur bonum nature. Nec obſtatur ſi dicatur de faſcinatõe que interdũ pꝛocuratur ex inuultuatione ſeu inſpectione alicuius vetule malicioſe puerum aſpicientis vnde puer immutatur et faſcinatur. quia ſicut ſupꝛa tactũ eſt: hoc tantũmodo contingere poteſt circa pueros pꝛopter tenerã ꝯplexionẽ. Hic autẽ loquimur de coꝛpoꝛum quoꝛũcunqꝫ hominũ et iumentoꝛuʒ ac etiã elementoꝝ ad grandines immutationes. Si quis velit latius intelligere: inſpiciat doctoꝛẽ ſanctuʒ in queſtionibus de malo. Utrũ peccatũ poſſit coꝛrũpere totũ bonũ nature. ⁊c̃. Ex parte deniqꝫ effectuũ maleficialium declaratur. Naʒ ex effectibus deuenitur in cognitionẽ cauſe. Unde ſicut illi effectus quo ad nos qui fiunt pꝛeter oꝛdineʒ nature create nobis note per virtutẽ creature nobis ignote. licet non ſint pꝛopꝛie miracula ſicut illa que fiunt pꝛeter oꝛdinẽ totius nature create qualia ſm̃ poteſtateʒ operatur ille qui eſt ſupꝛa omnẽ oꝛdinẽ totius nature create qui eſt deus benedictus: ſcõm quã acceptionẽ dicitur. Tu es qui facis mirabilia magna ſolus. ita et maleficiales effectus dicuntur miraculoſi inquantũ fiunt ab aliqua cauſa nobis ignota et pꝛeter oꝛdinẽ nature create nobis note. Ex quibus elicitur ꝙ virtus coꝛpoꝛalis hoĩs ad huiuſmodi opera cauſanda nõ ſe extendere poteſt que ſemper hoc habet vt cauſa cum ſuo effectu naturali nota ſit naturaliter abſqꝫ admiratione. et ꝙ effectus maleficiales poſſunt aliquo modo dici miracula inquantũ noticiã humanã excedunt patet ex ſe ipſis cum naturaliter non fiunt. patʒ et per om̃es doctoꝛes. pꝛeſertim Auguſtinũ. in li. lxxxiij. q. vbi dicit. Ex magicis artibus fiunt miracula plerũqꝫ ſimilia illis miraculis que fiunt per ſeruos dei. Et iterũ in eodẽ dicit. Magi faciunt miracula per pꝛiuatos contractus. boni chꝛiſtiani per publicã iuſticiam. mali chꝛiſtiani per ſigna publice iuſticie que omnia ſic declarantur. Nam iuſticia diuina eſt in toto vniuerſo ſicut lex publica in ciuitate. Uirtus auteʒ creature cuiuſlibet in vniuerſo ſe habet vt virtus alicuius pꝛiuate perſone in ciuitate. Ideo boni chꝛiſtiani inquantũ per diuinã iuſticiã miracula faciunt dicuntur facere miracula per publicaʒ iuſticiã. Magus auteʒ quia operatur ex pacto inito cũ demone: dicitur operari per pꝛiuatum contractũ quia operatur per demonẽ qui ſua naturali virtute poteſt facere aliquid pꝛeter oꝛdinẽ nature create nobis note ꝑ virtutem creature nobis ignote. et erit miraculũ

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4

quo ad nos ſed non ſimpliciter.quia nõ poteſt operari pꝛeter oꝛdinẽ totius nature create et ꝑ om̄es virtutes creaturarũ nobis ignotarum. Sic enĩ ſolus deus dicitur facere miracula. Iuxta illud. Tu es deus qui facis mirabilia magna ſolus. Mali autꝫ chꝛiſtiani faciunt per ſigna publice iuſticie.ſicut inuocando nomẽ chꝛiſti vel exhibendo aliqua ſacramẽta.ſi cui placet inſpiciat ſanctũ Tho. in pꝛima parte.q.cxi.ar.iiij.poteſt etiã attendere ea que in ſecunda parte operis.c.vi.deducẽtur inferius. Conſequenter ꝙ nec ꝑ voces et verba cõcurrente virtute ſtellaꝝ.

Demum ꝙ nec ex vocibus quoꝛũcunꝗ hominũ cõcurrente quacunꝗ conſtellatione ſuper quaſcũꝗ imagines. Nam cum intellectus hoīs huius diſpoſitionis eſt ꝙ eius cognitio ex reb' cauſatur cũ intelligentꝫ neceſſe ſit fantaſmata ſpeculari. Non eſt eius conditio ꝙ ex ſua conceptione ſeu intellectuali operatõne intrinſeca vbi illam ſolam per verba exprimeret res ab extra habeat cauſare. aut ꝙ conceptio intellectus expꝛeſſa per verba haberent coꝛpoꝛa immutare. Tales enĩ hoīes qui talem haberent virtutem nõ eſſent nobiſcũ vnius ſpeciei:ſed equiuoce dicerentur hoīes. Preterea. ſi dicatur ꝙ illa efficiunt per verba cõcurrente virtute ſtellaꝝ a natiuitate vnde contingit ꝙ pꝛe ceteris hominib' dum ꝓferunt verba ꝙ per illa aliquid efficiunt cum tamen alij etiã ꝓferentes eadẽ non poſſent aliquã tranſmutationẽ efficere:quia virtus ſtellarũ a natiuitate eis non deſeruit. Patet ex pꝛecedentib' illa eſſe falſa ex repꝛobatione triũ erroꝝ.planetariorum.genetaliacoꝝ.et fatalem oꝛdinẽ ponentium. Preterea cum verba expꝛimũt mentis conceptũ.et coꝛpoꝛa celeſtia non poſſunt impꝛimere intellectũ nec etiaꝫ coꝝ motoꝛes niſi per ſe abſꝗ motione coꝛpoꝝ celeſtiũ intellectum vellent illuminare et hoc ſolũmodo fieret ad opera bona.quia ad mala perpetranda nõ illuminatur intellectus ſed obumbratur ꝙ non eſt officiũ bonoꝝ ſpirituũ ſed malorum. Ideo patet ꝙ ſi verba eoꝝ aliquid efficiũt hoc nõ eſt vigoꝛe alicuius coꝛꝑis celeſtis ſed aſſiſtentia alicuius virtutis intellectiue que etiã et ſi ſit bona ſcõm naturaꝫ non tñ poteſt eſſe bona ſcõm voluntatẽ inquantum ſemper ad malũ machinatur. et talis erit demon vt ſupꝛa oſtenſum eſt. Et ꝙ nec per imagines poſſint talia efficere quaſi coꝛpoꝛa celeſtia ſuper ipas aliquid influerent quia hmõi imagines quantũcunꝗ caracterib' et figuris ſint inſignite ſunt effectus hominis operantis per artem. Celeſtia autẽ coꝛpoꝛa effectus cauſant naturales cuiuſmodi non ſunt effectus maleficoꝝ qui dicuntur maleficiales. vtpote in malũ creaturaꝝ pꝛeter conſuetum oꝛdinẽ nature ꝓſilientes: vnde nihil ad ꝓpoſitum. Preterea ſupꝛa oſtenſum eſt etiã ꝙ duplices ſunt imagines.aſtrologice et magice.que etiã ad bonum aliquod pꝛiuatũ obtinendum et non ad coꝛruptionẽ oꝛdinantur. Maleficoꝝ aũt imagines ſunt om̄ino alterius cum ſemꝑ ad nocumentũ creaturaꝝ et ex demonũ iuſſu ad aliquẽ locum occulte reponuntur vt deſuper ambulantes aut doꝛmientes ledantur vt ipſe malefice fatentur. vnde et ab ipſis demonibus efficiunt quicquid cauſant et non ex coꝛpoꝝ celeſtiũ influentijs. Ad argumenta. Ad pꝛimũ dictum Auguſtini eſt intelligendũ ꝙ cauſa depꝛauatõis hominis redit ad hoīs voluntatẽ ſicut ad cauſam effectuꝫ perficientẽ. que ꝓꝓꝛie dicitur eſſe cauſa. non ſic aũt eſt cauſa effectũ ꝑmittenteꝫ vel diſponentẽ vel conciliantẽ aut pꝛecipiẽtem quibus modis ſcꝫ conciliatiue. diſpoſitiue.et pꝛeceptiue diabolus dicitur cauſa peccati et depꝛauatõnis. Deus aũt ſolũmodo ꝑmiſſiue qui mala permittit ꝓpter bona. Iuxta Auguſtinũ in ench. Diabolus aũt diſponit interius ſuggerendo ꝑſuadit interius et exterius acrius ſtimulando. Precepit autꝫ his qui ei totaliter ſe ſubdiderunt vt ſunt malefici quibus non eſt opus interius inſtigari ſed tñ exterius ⁊c̄. Et per hoc etiã ad ſecunduꝫ ꝙ quilibet eſt cauſa ſue malicie directe intelligendo.et ad pꝛobatõnes patet eadem reſponſio.quia licet repugnat libero arbitrio moueri per modũ p̄cipientis:non aũt per modum diſponentis. Ad terciũ. Motus ad virtutes aut ad vicia diſpoſitiue poſſunt cauſari ab influentijs coꝛpoꝝ celeſtiuꝫ. et capitur motus pꝛo quadã naturali inclinatõne ad virtutes humanas et vicia. opera aũt maleficoꝛuꝫ qꝛ excedunt cõmunem oꝛdinẽ nature.ideo illis influentijs ſubiacere non poſſunt. Ad quartum idem patet.quia ſunt cauſe humanoꝛuꝫ actuũ coꝛpoꝛa celeſtia.ſed illa opera nõ ſunt humanitus adinuenti. Ad quintũ ꝙ motores oꝛbium poſſint impꝛimere in animas ſi intelligatur immediate ſic impꝛimũt illuminando ad bonum et non ad maleficia vt ſupꝛa tactũ eſt. Si autem intelligatur mediate tunc iuxta influentiã coꝛpoꝝ celeſtiũ impꝛimunt indirecte et diſpoſitiue. Ad ſextuꝫ. hoc ꝙ demones ſm̄ certa augmenta lune homines vexant.ꝯtingit ꝓpter duo. Primo quidẽ

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4

ad hoc vt infament creaturam dei ſcꝫ lunam vt Hiero⁹. et Criſoſto. dicunt. Secundo qꝛ cum nõ poſſint opari niſi mediantibꝫ naturalibus virtutibꝫ vt ſupra dictũ eſt. Ideo conſiderant corpoꝝ aptitudines ad effectus inducendos et qꝛ cerebrũ eſt humidiſſimũ oĩm ꝑtium corporis vt Ariſto. dicit et naturales omnes. Ideo maxime ſubijcitur operatõi lune que ex ſua ꝓprietate habet mouere humores. In cerebro autẽ ꝑficiuntur vires aĩales. Et ideo demones ſm̃ certa augmenta lune ꝑturbant hoĩs fantaſiam quando ꝯſiderant cerebrũ ad hoc diſpoſitũ. Ad aliud ꝙ demones aduocati in certis ꝯſtellatõibꝫ adueniũt faciũt ꝓpter duo. Primo vt hoĩes in hunc errorem inducant ꝙ credunt aliqḋ numen eſſe in ſtellis. Scḋo qꝛ ꝯſiderant ſm̃ aliquas cõſtellationes materiam corꝑalem magis eſſe diſpoſitã ad effectus pro quibus aduocant̃. Ad terciũ ꝙ ſicut dicit Aug⁹. xxxvi. de ciui. dei. Per varia genera lapiduꝫ herbaꝝ lignorum aĩalium carminũ et inſtrumentoꝝ muſicorum demones alliciuntur nõ vt animalia cibis ſed vt ſpũs ſignis inquantũ ſcꝫ hec eis exhibentur in ſignum diuini honoris cuius ipſi ſunt cupidi. Tamen quia ſepe obijcitur ꝙ demones poſſunt impediri ꝑ herbas et armonias a vexatione hoĩm vt in argumẽto allegatur de ſaul ꝑ armoniã citharis. Unde nituntur defendere ꝙ aliqui poſſent effectus maleficiales ꝓducere ꝑ certas herbas ⁊ occultas cauſas abſqꝫ auxilio demonũ tantũmodo ex influentia corporũ celeſtium que plus poſſunt imprimere in hmõi res corporales ad effectus corꝑales quã in ipos demones ad ꝓducendum hmõi effectus maleficiales. Ideo latius cum ſit reſpondendũ eſt aduertendum ꝙ herbe vel armonie nõ poſſunt ſua naturali virtute totaliter excludere vexationem qua diabolus poſſit hoĩem vexare ſi ſibi ꝑmitteret̃ a deo vel angelis bonis. poſſunt tñ illam vexationẽ mitigare et ita parua poſſet eſſe vexatio illa ꝙ poſſent eam penitus excludere. ſꝫ hoc facerent nõ agendo in ipm demonẽ cum ſit ſpũs ſeꝑatus in quẽ non poteſt naturaliter agere quodcunqꝫ corpus. ſed agendo in ipm vexatũ a demone. Omnis enĩ cauſa limitate virtutis ꝓducere poteſt effectum intenſiorẽ in materiam diſpoſitã qꝫ non diſpoſitam. cui ⁊ conſonat illud philoſophi ij. de anima. Actus actiuoꝝ ſunt in patiente prediſpoſito. Demon aũt eſt agens limitate virtutis. ergo vexationẽ intenſiorem facere poteſt diabolus in hoĩe diſpoſito ad illã vexationem ſiue ad illud ad qḋ diabolus intẽdit adducere quam in homine diſpoſitionis cõtrarie. Puta diabolus poteſt vexare intenſius paſſione melancolica hominẽ diſpoſitũ ad illam quã hoĩem contrarie diſpoſitionis. Certum eſt autem ꝙ herbe et armonie multum poſſunt immutare diſpoſitionẽ corporis. et ex ꝯſequenti motus ſenſualitatis. hoc patet de herbis cum quedam inclinant ad leticiam quedaꝫ ad triſticiã. et ſic de alijs. Hoc etiam patet de armonijs ꝑ phm̃. viij. pollit. vbi vult ꝙ diuerſe armonie habent ꝓuocare diuerſas paſſiones in homine. Hoc etiam refert Boetius in muſica ſua. Et autor de ortu ſcientiarũ vbi loquens de vtilitate muſice dicit. ꝙ valet ad curandum vel alleuianduꝫ diuerſas infirmitates. Et ita patere poteſt ꝙ ceteris paribus fit vexatio debilior. Non autem video quomodo herbe vel armonie poſſunt in homine diſpoſitionẽ aliquam cauſare ꝓpter quam homo nullo modo poſſet a demone vexari ſi tamen ꝑmitteretur. quia diabolus mouendo ſolum motu locali vapores et ipſos ſpiritus inordinato motu poſſet hominem multum vexare. Herbe autẽ vel armonie nullam diſpoſitioneꝫ cauſare poſſent in homine ſua naturali virtute per quam ꝓhibetur demon predictã cõmotionem facere. Contingit tamen quandoqꝫ ꝙ diabolo non ꝑmittitur hominem vexare niſi vexatõne ita parua ꝙ ꝑ aliquam fortem diſpoſitioneꝫ ad contrarium tolleretur totaliter. et tunc alique herbe vel armonie poſſent corpus hominis ita ad contrariũ diſponere ꝙ illa vexatio totaliter ammoueretur. ꝟbi gratia. Diabolus quandoqꝫ poſſet hoĩem vexare vexatione triſticie ita debiliter ꝙ per aliquas herbas vel armonias que haberent cauſare dilatationẽ et diffuſionẽ ſpirituum qui ſunt motus cõtrarij triſticie totaliter ammoueretur illa triſticia. Qꝫ aũt Aug⁹. li. ij. de doctri. chriſtia. condemnat ligaturas et quedam alia de quibus ibi diffuſius ſcribit hoc attribuens arti magice. hoc eſt quantũ ad illud ꝙ non poſſunt ex ſua naturali ꝟtute. quod patꝫ ex hoc ꝙ dicit ſic. Ad hoc genus ꝑtinent omnes ligature atqꝫ remedia que medicoꝝ condemnat diſciplina. In quo ſatis patet ꝙ illa cõdemnat quantũ ad vſum reſpectu cuius non habent aliquã efficaciã ex ſua naturali virtute. Quantum aũt ad illud quod. i. Regum. c. xvi. habetur. Qꝫ ſaul qui vexabatur a demone alleuiabatur quando dauid cytharam ꝑcutiebat coram eo et ꝙ ſpũs malus recedebat ⁊c̃. Sciendum ꝙ bene verum eſt ꝙ per tactũ cythare virtute naturali illius armonie alleuiabatur

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4

aliquantulum afflictio ſaulis inquantum illa armonia aliqualiter dulcorabat appetituꝫ eius per auditum: per quam dulcorationem reddebatur minus aptus ad illam vexationem. Sed ꝙ ſpiritus malus recederet quando dauid cythariſabat hoc erat propter vim crucis quod ſatis expreſſe dicitur in glo. vbi ſic dicit̃. Erat dauid in canticis muſicis eruditus diuerſorum ſonoruꝫ rationabilis moderatuſq; cõcentus. Unitatem eſſentie ſignificat que varijs modis quotidie reſonat. Dauid malignum ſpiritum in cythara compeſcuit: non quia tanta eſſet vis in cythara ſed in ſigno crucis qui in ligno crucis et cordarum extenſione id eſt venaruꝫ gerebatur que iam tunc demones effugebat.

¶ Sequitur quo ad ipſas maleficas demonibus ſe ſubijcientibus. Et eſt ſexta quo ad queſtionẽ ⁊ ſecundum membrũ.

PRo tercia et annexa difficultate q̃ ad ipſas maleficas demonibus ſe ſubijcientibus plura ſuper modũ aggrediendi huiuſmodi ſpurcitias poſſunt difficultari. Primo ex p̱te demonis et corporis ab eo aſſumpti ex quo elemẽto ſit illud formatum. Secundo ex parte actus. an ſemper cum infuſione ſeminis ab altero recepto. Tercio ex parte temporis et loci an potius in vno tempore q̄ in altero exerceat. Quarto an viſibiliter quo ad circumſtantes ſe agitat. Ex parte mulierum an tantummodo ille que ex huiuſmodi ſpurcicijs procreantur a demonibus frequentantur. Secundo an ille que ab obſtetricibus tempore partus demonibus offeruntur. Tercio an remiſſior ſit in talibus ipſa venerea delectatio: Ad que omnia ad preſens cum nõ ſit reſpondendum eo ꝙ tantũmodo generalitati ſtudemus. ⁊ in ſecunda parte operis illa ſingula ꝑ eorum opera explanantur vt patebit in quarto capitulo vbi de ſingulis modis fiet mentio. ideo ad ſecundum principale tendamus Et primo cur in tam fragili ſexu hoc genus ꝑfidie inuenitur amplius q̄ in viris. Et erit queſtio prima generalis quo ad conditõnes generales mulierum. Secunda ſpecialis cuiuſmodi mulieres amplius inueniuntur ſuperſtitioſe ⁊ malefice. Tercia ſingularis quo ad ipſas obſtetrices que oẽs alias in malicia excedunt.

QUo ad primum. cur in ſexu tam fragili mulierum maior multitudo maleficarum reperitur q̄ inter viros. et quidem in contrarium argumenta deducere nõ expedit: cum ipſa experientia preter verborum et fidedignorum teſtimonia talia facit credibilia. Dicamus ſexum non deſpiciendo in quo deus ſemper magna fecit fortia vt confundet. ꝙ diuerſe a diuerſis ſuper hec aſſignantur rationes. Semꝑ tamen in principali concordantes. vnde et pro mulierum auiſamento ipſa materia bene eſt predicabilis affectantq; audire vt experientia ſepe docuit dũmodo diſcrete proponatur. Nam aliqui doctores hanc rationem tradunt. Dicũt enim tria eſſe in rerum natura. lingua. eccleſiaſticus et femina. que medium in bonitate aut malicia tenere neſciunt. ſꝫ vbi limites ſue conditionis excedunt. ibi quendam apicem et ſupremum gradum in bonitate aut malicia vendicant. In bonitate quidem quando a bono reguntur ſpiritu vnde ⁊ optima ſunt In malitia vero quando a malo ſpiritu regũtur vnde et peſſima efficiunt̃. De lingua eniꝫ patet cum eius miniſterio plurima regna fidei chriſtiane ſunt ſubiugata vnde et apoſtolis chriſti in igneis linguis ſpiritusſanctus viſus eſt. Patet et in alijs ſapientibus predicatoribus quotidie lingua canum vulnera ⁊ vlcera languentis lazari lingentes. Iuxta illud. Lingua canum tuoruꝫ ex inimicis animas eripientes. Unde et dux et pater predicatorum ordinis in figura catuli latrantis et accenſam faculam in ore geſtantis premonſtratus eſt vt ſuo latratu vſq; in preſens habeat lupos hereticos arcere a gregibus ouium chriſti. Patet et ex quotidiana experientia ꝙ vnius viri prudentis lingua interduꝫ infinitorum hominum ſtrages prepeditur. propter que non immerito in eius cõmendationem Salomon puerƀ. decimo. plura cecinit. In labijs ſapientis inuenitur ſapientia. Et iterum. Argentum electum lingua iuſti: cor impiorum pro nihilo. Iterum Labia iuſti erudiunt plurimos: qui autem indocti ſunt in cordis egeſtate morient̃. Cuius cauſa ibidem. xvi. ſubditur. quia hominis eſt p̄parare animum et deum gubernare linguã. De mala vero lingua inuenies Eccī. xxviij. lingua tercia multos cõmouit et diſperſit illos a gente in gentem. ciuitates munitas deſtruxit. et domos magnatoruꝫ effodit. Et dicitur lingua tercia eorũ qui inter duas partes contrarias incaute vel maculoſe loquit̃.

¶ De ſecũdo ſcꝫ eccleſiaſticis intellige clericos et religioſos in vtroq; ſexu. Criſo. ſuꝑ illud. Eiecit vendẽtes et ementes de tẽplo. Sicut omne bonum a ſacerdotio ita omne malum ab eo egreditur. Hieroꝰ in epl'a ad Nepocianum. Negociatorē clericū ex inope diuitem ex ignobili glorioſum quaſi quandā peſtem fuge. Et beatus Bernardus ſ mel'. xxiij. ſuper Cant'. loquēs de clericis dicit. Si inſurgeret apertus hereticus mitteret᷑ foras ⁊ areſceret. ſi violentus inimicus abſconderent ſe forſitan ab eo boni. Nūc vero quomō abijcient aut quo abſcondent ſe. Omnes amici et tamen omnes inimici omnes domeſtici et nulli pacifici omnes proximi et omnes que ſua ſunt querunt. Et alibi noſtri prelati facti ſunt pilati. noſtri paſtores facti ſunt tōſores. Et loquitur etiā de prelatis religioſorum qui onera grauia inferioribꝫ imponunt digito aūt ſuo minimo nō tangerent. Et grego. in paſto. dicit. Nemo amplius in eccleſia nocet ꝙ̃ qui ꝑuerſe agens nomen vel ordinē ſanctitatis habet: delinquentē nanqꝫ hunc redarguere nullus preſumit. et in exemplū culpa vehementer extenditur qn̄ pro reuerentia ordinis peccator honorat᷑. De religioſis etiā dicit beatus Augꝰ. ad Vincentiū donatiſtā. Simpliciter fateor charitati veſtre corā domino deo noſtro qui teſtis eſt ſuper animam meā ex quo deo ſeruire cepi quoniā difficile ſum expertus peiores ſicut et nō meliores ꝙ̃ qui in monaſterijs defecerunt aut ꝓfecerunt. De mulierum vero malicia diſſeritur. Eccl. xxv. Non eſt caput nequius ſuꝑ caput colubri. et nō eſt ira ſuper iram mulieris. Commorari leoni ⁊ draconi plꝰ placebit ꝙ̃ habitare cū muliere neq̄. Et inter plura que ſequunt᷑ ⁊ ꝓcedunt ibidem de muliere nequam ꝯcludit Breuis eſt omnis malicia ſuꝑ maliciā mulieris. Hinc Criſoſto. ſuꝑ Matth. xix. Nō expedit nubere. Quid aliud eſt mulier niſi amicicie inimica. ineffugabilis pena. neceſſariū malū. naturalis tentatio. deſiderabilis calamitas. domeſticū ꝑiculum. delectabile detrimentum. malū nature bono colore depicta. ergo ſi dimittere illam peccatū eſt cum oportet tenere iam vere tormentū neceſſarium eſt: vt aut dimittentes adulteria faciamus aut q̄tidianas pugnas habeamus. Tullius deniqꝫ. ij. rhetorice dicit. Viros ad vnūquodqꝫ maleficium ſingule id eſt plures cupiditates impellūt. mľieres ad oīa maleficia cupiditas vna ducit. muliebriū enī viciorꝝ oīm fundamentū ē auaricia. et Sene. in ſuis tragedijs Aut amat aut odit mulier nihil terciū dediſſe eſt: flere feminā eſt mendaciū. Duo genera lachrymarꝝ habentur in oculis feminarꝝ. veri doloris vnum. inſidiarū aliud. mulier cū ſola cogitat mala cogitat. De bonis aūt mulieribus tanta laus eſt vt etiā beatificaſſe viros legantur et ſaluaſſe gentes terras ⁊ vrbes. Patet de Judith Delbora et Heſter. Hinc apl'us. i. Corinth. vij. Siqua mulier habet virum ⁊ hic conſentit habitare cum illa non dimittat virum: ſanctificatus eſt enī vir infidelis per mulierē fidelem. Ideo Eccl. xxvi. dicit᷑. Mulieris bone beatus vir numerus enī annorꝝ duplex. Multa ibi narrat laudabiliſſima ꝑ totum pene capitulū de excellentia bonarum. Et ꝓuerb. vlti. Ve mulieri forti. que omnia etiā in nouo teſtamento in feminis claruerunt vt in virginibus et alijs ſanctis fēis que ꝑfidas gentes et regna ab idolatrie cultu ad chriſtianā religionē deduxerunt. Si quis inſpicere velit Vinc. in ſpe. hiſto. li. xxvi. c. ix. de regno vngarie per gillam chriſtianiſſimā. Et de regno francorum per lothlidē virginē et clodoueo deſponſatā inſpiciat ⁊ mira inueniet. Unde quecūqꝫ vituperatōes legunt᷑ in ꝯcupiſcentiā carnis interꝑtari pn̄t vt ſꝑ mulier ꝑ carnis ꝯcupiſcentia intelligatur. Juxta illud. Inueni amariorem morte mulierē. et bona mulier ſubiecta carnis ꝯcupiſcentia. Sunt et alij alias rōes aſſignātes cur in maiore multitudine reperiantur femine ſuperſtitioſe ꝙ̃ viri. et dicunt eſſe tres cauſas. Prima eſt. qꝛ prone ſunt credendum. et qꝛ principaliter demon querit corrūpere fidem. ideo potius eas aggredit᷑. Vn̄ et Eccl. xix. Qui cito credit leuis eſt corde ⁊ minorabitur. Scd̄a cauſa eſt qꝛ a natura ꝓpter fluxibilitatē ꝯplexionis faciliores ſunt impreſſionis ad reuelatōes capiendas ꝑ impreſſionē ſeparatorꝝ ſpirituū qua ꝯplexione etiā cū bene vtuntur multū bone ſunt: cum male peiores ſunt. Tercia cauſa qꝛ lubricā habent linguā: et ea que mala arte ſciūt eis ꝯparibꝫ feminis vix celare poſſunt. ſecqꝫ occulte cū vires non habeant ꝑ maleficia vindicare querunt faciliter. Vn̄ Eccl. xxv. vt ſupra. Commorari leoni et draconi plus placebit ꝙ̃ habitare cū muliere nequā. breuis omnis malicia ſuꝑ maliciā mulieris. Item poteſt et addi illa cum fluxibiles ſunt ideo citius pueros demonibꝫ offerre poſſunt ſicut et faciunt. Sunt et tercij alias rōnes aſſignantes quas predicatores caute debent ꝓponere et dicere. ꝙ licet in veteri teſtamento ſcripture vt plurimū mala loquantur de mulieribus et hoc ꝓpter primam preuaricatricē mulierē ſcilicet euam et imitatrices eius tamen ex poſt in nouo teſtamento propter mutationē nominis vt eua in aue. Et vt ait Hieronymus. Totū quod intulit

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4

mali maledictio eue: totum abſtulit benedictio marie. Unde plurima et ſemper laudabilia ſunt de ipſis predicanda. Sed qꝛ adhuc modernis tꝑibus hec ꝑfidia amplius in mulieribus q̄ȝ in viris inuenitur vt ipſa experientia docet. curioſius cauſam inueſtigando vltra premiſſa dicere poſſumus ꝙ in om̄ibꝫ viribus tam anime q̄ȝ corporis cū ſint defectuoſe non mirū ſi plura maleficia in eos q̄s emulantur fieri procurant. quantū enī ad intellectum ſeu ad intelligendū ſpiritualia alterius videntur eſſe ſpeciei a viris cui auctoritas et ratio cum varijs ſcripture exemplis alludit. Therentius ait. Mulieres ferme vt pueri leui ſententia ſunt. Et Lactantius .iij. inſtitutionū. Nunq̄ȝ aliquā mulierē philoſophiam ſciuiſſe niſi temeſtes. Et Prouerb. xi. quaſi deſcribens mulierē dicit. Eſt circulus aureus in naribꝫ ſuis: mulier pulcra ꝛ fatua. Ratio naturalis eſt. quia plus carnalis viro exiſtit vt patet in multis carnalibꝫ ſpurcitijs. qui etiā defectus notantur in formatione prime mulieris cum de coſta curua formata fuit id eſt de coſta pectoris que eſt torta et quaſi ꝯtraria viro. Ex quo defectu etiaȝ procedit ꝙ cum ſit animal imperfectū ſemꝑ decipit. Propter quod ſemꝑ decipit Catho inſtruit: inſidias lachrymis ꝛc̄. et illud. Duȝ femina plorat: viruȝ decipere laborat. Patet in vxore Sampſonis que multū infeſtans eum ad declarandū ſibi probleuma ꝓpoſituȝ ſodalibus ab eo expoſituȝ eis reuelauit et ſic decepit. Patet et in prima muliere ꝙ ex natura minorē habent fidē cum dixit ſerpenti interroganti. quare non ederent de om̄i ligno paradiſi. reſpondit. de om̄i ꝛc̄. ne forte moriamur in quo oſtendit ſe dubitare et nō fidem habere ad verba dei que om̄ia etiā ethimologia nōis demonſtrat. Dicitur enī femina fe. ꝛ minus. quia ſemper minorē habet et ſeruat fidem et hoc ex natura quo ad fidelitatē. licet ex gratia ſimul et natura fides in beatiſſima virgine nunq̄ȝ defecerat cum tamen in om̄ibus viris defeciſſet temꝑe paſſionis chriſti. Mala ergo mulier ex natura cū citius in fide dubitat etiā citius fidem abnegat quod eſt fundamentū in maleficiis. Quantum deniq̄ȝ ad aliam potentiā anime ſcilicet voluntateȝ. ex natura cum odit aliquē quem prius amauit tunc eſtuat per iram et impatientiā. et ſicut maris eſtus ſemper bulit ꝛ currit: ſic talis eſt tota impatiens. Alludit huic rationi auctoritas diuerſa Eccī. xxv. Non eſt ira ſuꝑ iram mulieris. Et Senec. trageđ. viij. Nulla vis flamme tumidiq̄ȝ venti tanta nec teli metuenda forti quanta cum coniunx viduata tedis ardet et odit. patet in muliere que falſe accuſauit ioſeph et incarcerare fecit qꝛ noluit ſibi in ſcelus conſentire adulterij. Geneſ. xxx. Et reuera potiſſima cauſa deſeruiens in augmentū maleficaꝝ eſt doloroſum duelluȝ inter maritatos et non maritatas feminas et viros. immo et inter ipſas feminas etiā ſanctas: quid tunc de ceteris. Vides enī in Geneſi. quanta fuit impatientia et inuidia ſare ad agar poſtq̄ȝ concepit. Geneſ. xxi. Quanta Rachel ad Lyam propter filios quos nō habebat Rachel Geneſ. xxx. Quanta anne ad fenennam fecundā ipſa ſterili exiſtente. i. Regum. i. Quanta marie ad Moiſen. Numeri. xij. Unde murmurauit et detraxit moiſi ꝓpter quod et lepra percuſſa. Quanta marthe ad magdalenā ipſa ſedente et martha miniſtrante. Luce. x. Unde et eccī. xxxvij. Tracta cum muliere de his que emulatur. quaſi dicat. non eſt tractandū cum ea quia ſemper emulatio (id eſt inuidia) eſt in mala muliere. Et que inter ſe ſic agitantur quanto magis aduerſus viros. Quare etiā vt narrat Valerius. Foroneus rex grecoꝝ die qua mortuus eſt dixit Leoncio fratri ſuo. ad ſummā felicitatē nihil mihi deeſſet ſi mihi ſemꝑ vxor defuiſſet. Cui leoncius. Et quomodo vxor obſtat felicitati? Et ille. Mariti hoc oēs ſciunt. Et Socrates phūs interrogatus ſi ducenda eſſet vxor. Reſpondit. Si non capies ſolitudo arbitrans excipiet. hic generis interitus hic heres alienus. Sed ſi ceperis illic perpetua ſollicitudo: conqueſtus querularū: dotis exprobratio affiniū graue ſuperciliuȝ: garrula ſocrus lingua. ſucceſſor alieni matrimonij incertus liberoruȝ euentus: hec dixit vt expertus. Nam vt ait Hieronymus contra Iouinianuȝ. Hic ſocrates duas habuit vxores quas ingenti patientia ſuſtinens nō potuit tm̄ ab earū cōtumelijs clamoribꝫ ꝛ vituperationibꝫ liberari. Unde quadā die ipſis querulantibꝫ contra eum et ipſe domū egreſſus vt earū moleſtias euitaret et ante domuȝ ſederet: ꝓiecerunt ille mulieres ſuper eū aquā immundaȝ ſuper quo ipſe non perturbatus quia phūs ait. Sciebā ꝙ poſt tonitrua pluuie ſequerentur. Et de quodā legitur cuius vxor ſubmerſa erat in fluuio ꝙ cū quereret cadauer eiꝰ ad educendū de aq̄ ibat ꝑ fluuium ꝯtra aquā: et interrogatus cauſam cū res graues deſcendant infra ꝛ nō ſupra quare quereret contra aquā. Reſpondit. Mulier iſta in vita ſemper fuit contraria dictis et factis ſiue mandatis meis. ideo quero contrario mo do ſi forte etiam mortua contrariam voluntatem vltra conſuetum tenuiſſet. Et quidem ſicut ex primo defectu intelligentie abnegationem fidei facilius viris incurrũt. Ita ex ſecundo ſcꝫ inordinatis affectõibꝫ ⁊ paſſionibus varias vindictas querunt excogitant et infligũt ſiue ꝑ maleficia ſiue alijs quibuſcũqꝫ medijs. Unde nõ mirũ tantã multitudinẽ maleficaꝝ in hoc genere exiſtere. Quantũ in ſuꝑ defectũ in memoratiua potentia cũ hoc ſit in eis ex natura viciũ nolle regi ſed ſuos ſequi impetus ſine quacũqꝫ pietate ad hoc ſtudet et cuncta memorata diſponit. Uñ theophraſtus. Si totam domũ ei ꝯmiſeris ſeruiendũ: et ſi aliquid tuo arbitrio reſeruaueris etiã minimũ vel magnũ fidem ſibi adhiberi nõ putabit et iurgia concitet ei niſi cito cõſuleris parat venena aruſpices ⁊ ariolos cõſulit. ecce maleficia. Sꝫ quale ſit dominiũ mulierũ audi Tulliũ in paradoxa. Nũquid ille liber eſt cui mulier imꝑat leges imponit p̄ſcribit iubet vetat quod ei videtur nec ille imperanti aliq̃d negare pt̃ vel audet. Ego iſtuꝫ non modo ſeruũ ſed nequiſſimũ ſeruoꝝ appellandum puto licꝫ ampliſſima familia natus ſit. Uñ et Seneca in ꝑſona furioſe medee. quid amodo ceſſas ſequere felicẽ impetũ pars iſta vltionis qua gaudes quota eſt ⁊c̃. vbi multa ponit oſtendens ꝙ mulier nõ vult regi ſed ſuo impetu ꝓcedere etiã in damnuꝫ ſuũ ſicut de multis legitur mulieribꝫ que vel ob amorẽ vel dolorẽ. qꝛ vindictas facere nõ potuerũt: ſeipſas occiderũt ſicut et de laodice narrat Hieronimꝰ ſuꝑ danielẽ. que exiſtens vxor regis Anntiochi regis ſyrie. zelans ne plus amaret beronicem quam etiam habebat vxorem beronicem et filiũ eius et dicto antiocho prius fecit occidi et poſt ſe ipam veneno occidit. Unde qꝛ nõ vult regi et ſuo impetu ꝓcedere. Ideo Criſoſto. non immerito dicit. O malũ omni malo peius mulier mala ſiue illa pauꝑ ſit ſiue diues. Si enĩ vxor diuitis ſit nõ ceſſat nocte et die virũ calidum ſtimulare ſermonibꝫ blanda nequiter et importuna violenter. Si vero pauperẽ virum habet ipm quoqꝫ ad iracundiã et rixas incitare non deſinit. Et ſi vidua ſit ipa ꝑ ſemetipam omnes deſpicit paſſim et ad omnẽ audaciam ſpũ ſuꝑbie imflãmatur. Queramus inuenimus fere oĩa mundi regna ꝓpter mulieres fuiſſe euerſa. Primũ enĩ ꝙ fuit regnũ felix ſcꝫ Troye ꝓpter raptum vnius femine ſcꝫ helene deſtructũ eſt multis milibꝫ grecoꝝ occiſis. Regnum iudeoꝝ multa mala et exterminia habuit ꝓpter peſſimam reginã iezabel et filiam eius Athaliam reginam in regno iude que occidi fecerat filios filij vt eo mortuo ipſa regnaret ſed vtraqꝫ occiſa. Regnum romanoꝝ multa mala ſuſtinuit ꝓpter Cleopatram reginam egypti peſſimaꝫ mulierem. Et ſic de alijs. Unde et non mirum ſi mundus iam patitur ob malitiam mulierũ. Demum inſpiciendo corporis ipſius carnalia deſideria. Unde innumera nocumenta vite humane contingunt vt merito cum cathone vticeñ. dicere poſſumꝰ. Si abſqꝫ femina poſſit eſſe mundus conuerſatio noſtra non eſſet abſqꝫ dijs cum reuera ſi mulierum nõ eſſent nequicie etiam tacendo de maleficis adhuc ab innumeris periculis mundus remaneret exornatus. Ualerius ad Rufinum. Chimeram mulierẽ eſſe neſcis ſed ſcire debes ꝙ mõſtrum illud triforme inſigni venuſtetur facie leonis olentis maculetur ventre capre virulente cauda vippere armetur. vult dicere. Ꝙ eſt aſpectus eius pulcer. tactus fetidus. conuerſatio mortifera. Audiamus et aliam proprietatem per vocem. Nam ſicut eſt mendax in natura ſic et in loquela. Nam pungit et tamen delectat. vnde et earum vox cantui ſyrenarum aſſimilatur que dulci melodia tranſeuntes attrahunt et tandem occidunt. Occidunt quidem quia et marſupia euacuant. vires auferunt. et deum perdere cogunt. Iterũ Ualerius ad Rufinũ. Hec loquens placet delectatio et pungit delictũ. flos veneris roſa eſt. qꝛ ſub eiꝰ purpura multi latitant aculei. Prouerb. v. Nitidius oleo guttur eius id ẽ locutio nouiſſima eiꝰ amara quaſi abſintheum. Audiamus et aliam in eius inceſſu ſtatu et habitu ibi eſt vanitas vanitatum. Non eſt homo in mundo qui tantum ſtudet placere deo benigno quantũ mulier etiam mediocris ſuis vanitatibus ſtudet hominibꝫ placere. De quo exemplũ in vita pelagie quando dedita mundo diſcurrebat per anthiochiam ornata nimis: quam ſanctus pater nonius nomine videns flere cepit et dixit ſocijs ꝙ toto tempore vite ſue tantam diligentiã nunqꝫ adhibuerat deo placere ⁊c̃. que demum orationibus eius conuerſa eſt. Hec eſt de qua Eccle. vij. et de qua iam eccleſia lamentatur propter ingentem multitudinem maleficarum. Inueni amariorem morte mulierem que laqueus eſt venatorum ſagena cor eius. vincula ſunt manus eius: qui placet deo fugiet illam. qui autem peccator eſt capietur ab ea. Amarior eſt morte id eſt diabolo. Apoc. vi. Nomẽ illi mors. Nam licet diabolus induxit euam ad peccandũ: eua tñ ſeduxit adam.

[illegible]

Et ſicut peccatum eue non induxiſſet nobis moꝛtem anime ⁊ coꝛpis niſi ſubſecuta fuiſſet culpa in adam ad quā induxit eua et nō diabolus. ideo amarioꝛ moꝛte. Iterū amarioꝛ moꝛte. quia hec naturalis ⁊ interimit tm̄ coꝛpus ſed peccatum a muliere inchoatum occidit animā priuando gratia et coꝛpus ſimiliter in penam peccati. Iterum amarioꝛ moꝛte quia moꝛs coꝛpoꝛalis eſt inimicus manifeſtus et terribilis. ſed mulier inimicus blandus et occultus. Et ideo amarioꝛ et periculoſioꝛ laqueus iam non dicitur venatoꝛum ſed demonū. quia iam capiuntur hoīes nō ſolum per carnalia deſideria eas videndo audiendo cum earum facies ſit ventus vrens et vox ſerpentis ſybulus. Iuxta Bernardū. Uerum etiā innumeros maleficiendo homines et iumenta. Sagena dicitur coꝛ eius id eſt inſcrutibilis malicia que in coꝛdib9 earū regnat. Et manus ſunt vincula ad detinendum vbi manum ad maleficiendū creaturā apponunt tunc diabolo cooperante hoc efficiunt quod pretendūt. Concludamus. Omnia ꝑ carnalē concupiſcentiā. que quia in eis eſt inſatiabilis ꝓuerb. penul. Tria ſunt inſatiabilia ⁊c. et quartū quod nunqꝫ dicit ſufficit ſcꝫ os vulue. Unde et cum demonib9 cauſa explende libidinis ſe agitāt. Plura hic deduci poſſent ſed intelligētibus ſatis apparet nō mirum ꝙ plures reperiuntur infecti hereſi maleficoꝝ mulieres q̄ꝫ viri. Unde et conſequenter hereſis dicenda eſt nō maleficoꝝ ſed maleficarum vt a potioꝛi fiat denominatio. Et benedictus altiſſimus qui virilem ſpeciē a tanto flagitio vſqꝫ in preſens ſic preſeruat in quo vtiqꝫ cum ꝓ nobis naſci et pati voluit: ideo et ipm̄ priuilegiauit.

Cuiuſmodi mulieres amplius inueniuntur ſuperſtitioſe et malefice.

Quo ad ſecundum cuiuſmodi mulieres pre ceteris inueniuntur ſuꝑſtitioſe et maleficijs infecte. Dicendū vt ex precedenti queſtione patuit. ꝙ quia tria generalia vicia. ſcꝫ infidelitas. ambitio. et luxuria precipue in malis mulierib9 regnare videntꝰ. Ideo ille pre ceteris maleficijs intendunt q̄ pre ceteris illis vicijs dedite ſunt. Iterū quia inter illia tria vltimū amplius predominatꝰ. ideo quia inſatiabile ⁊c. ideo et ille inter ambitioſas amplius infecte ſunt que ꝓ explendis ſuis prauis cōcupiſcentijs amplius inardeſcunt vt ſunt adultere foꝛnicarie et magnatoꝛum concubine. et hoc ex ſeptemplici maleficio vt in bulla tangitur: venereum actum et conceptus in vtero varijs inficiendo maleficijs. Primo mentes hominum ad inoꝛdinatum amoꝛem ⁊c. immutando. Secundo vim generatiuam impediendo. Tercio membra illi actui accomoda auferendo. Quarto homīes preſtigioſa arte in beſtiales foꝛmas mutando. Quinto vim generatiuā quo ad femellas deſtruendo. Sexto aboꝛſum procurando. Septimo infantes demonibus offerendo abſqꝫ alijs animalibus et terre frugibus quib9 varia nocumenta inferunt. de quibus in ſequentib9 tractabitur. ſed ad preſens de nocumentis hominum demus rationes.

Et primo concluſio ſuper eos quos maleficiunt ad amoꝛem vel odium inoꝛdinatum et poſt eadem materia pro maioꝛi intelligentia ſub difficultate eſt diſcutienda. concluſio aūt hec eſt. Nam ſanctus Tho. in. iiij. di. xxxiiij. de impedimento maleficiali ꝑtractans ſicut oſtendit quare permittitur diabolo a deo maioꝛ poteſtas maleficij ſuper actus venereos hoīs q̄ꝫ ſuꝑ alios: rōnes aſſignando. Ita dicere a ſimili opoꝛtet ꝙ he mulieres amplius infeſtantur que his actibus amplius deſeruiunt. Dicit enim ꝙ quia coꝛruptio peccati prima per quam homo factus eſt ſeruus diaboli in nos per actum generantem deuenit. Ideo maleficij poteſtas permittitur diabolo a deo in hoc actu magis q̄ꝫ in alijs ſicut etiam in ſerpentibus magis oſtenditur virtus maleficioꝛum vt dicitur q̄ꝫ in alijs animalibus. quia per ſerpentem diabolus tanq̄ꝫ per ſuum inſtrumentum mulierem tentauit. Unde etiam vt poſtea ſubdit. licet matrimonium ſit opus dei tanq̄ꝫ ab eo inſtitutum. ad huc per opera diaboli interdum deſtruitur. Non quidem per violentiā quia cenſeretur ſic foꝛtioꝛ deo. Sed ex diuina permiſſione ꝓcurando impedimentū actus coniugalis vel tempoꝛale vel perpetuum. ex quibus hoc qđ experientia docet: dicamus ꝙ propter huiuſmodi ſpurcitias explendas tam erga ſe q̄ꝫ et ſeculi potentes cuiuſcunqꝫ etiam ſtatus ⁊ cōditionis innumera maleficia pertractant eoꝛum animos ad amoꝛem hereum vel philocaptionem adeo immutando vt nulla confuſione aut perſuaſione ab eis deſiſtere valeant. Ex quibus etiam et exterminium fidei ſeu periculū intolerabile quotidie imminet ꝙ eoꝛum animos immutare taliter ſciunt ꝙ eis nullum nocumentum ſiue per ſe ſiue ab alijs fieri permittant ſicqꝫ quotidie creſcunt. Et vtinam experientia nos minime edocuiſſet: immo et odia talia etiam in ſacramento matrimonij coniunctis ſuſcitata ꝑ maleficia et ſimiliter infrigidatōnes generatiue potentie. vt nec redditionē nec exactionē debiti matrimonialis locum ꝓ prole habere valeant. Sed quia amor et odium in anima exiſtunt quā etiā demon intrare nequit: ne alicui hec quaſi incredibilia videantur ſub queſtione ſunt diſcutienda cū etiā oppoſita iuxta ſe poſita magis eluceſcunt.

¶ Queſtio: an malefice mentes hoīm ad amorē vel odiū valeant immutare? Et eſt ſeptima in ordine.

Queritur an demones ꝑ ipſas maleficas mentes hoīm ad amorem vel odiū inordinatū immutare et incitare valeant? Et arguitur ꝙ non ſm̄ ꝑmiſſa. Tria ſunt in hoīe voluntas. intellectus et corpus. Primū deus ſicut habet ꝑ ſe regere. qꝛ cor regis in manu domini. ita ſecundū ꝑ angelū illuſtrare et ipm̄ corpus ꝑ influxꝰ celeſtiū corpoꝝ dirigere. Preterea intra corꝑa demones nō pn̄t eſſe illa immutando. ergo minus infra animaʒ eius potentijs odium vel amorē immittendo. Patet ꝯn̄a. qꝛ ex natura maiorē habent poteſtatē ſupra corporalia q̄ȝ ſupra ſpiritualia. et quidē ꝙ non pn̄t immutare ſupra patuit in pleriſqȝ locis quia nullā formam ſubſtantialē vel accidentalem inducere pn̄t niſi adminiculo alicuius alterius agentis. ſicut etiā quilibet alius artifex. eſt etiā ad idem. c. xxvi. q. v. epi. in fi. Qui credit aliquā creaturaʒ poſſe tranſmutari in melius vel in deterius niſi ab ipo oīm creatore infideli et pagano deterior eſt. Preterea. omne agens ex ꝓpoſito cognoſcit ſuū effectū. Si igitur diabolus poſſet mentes hoīm immutare ad odiū vel amorem: poſſet internas cogitatōes anime videre ꝙ eſt cōtra illud qđ in li. de eccleſiaſticis dogmatibꝫ dicit̄. Diabolus internas cogitatōes nō pt̄ videre. Et iterum ibidem. Non oēs cogitatōnes noſtre male a diabolo excitantur. ſed aliquotiēs ex noſtri arbitrij motu emergunt. Preterea. amor et odium ſunt circa voluntatē que radicatur in anima. ergo non pn̄t cauſari a diabolo quacunqȝ arte. tenet ꝯſequentia. qꝛ illabi anime. vt dicit Auguſtinꝰ. illi ſoli eſt poſſibile qui eam creauit. Preterea. ſi dicatur ꝙ poteſt mouere ſenſitiuas interiores et ſic cōſequenter voluntatē nō valet. quia vis ſenſitiua eſt dignior q̄ȝ vis nutritiua. Sed diabolus nō poteſt formare actū virtutis nutritiue vt formet carnem aut os. ergo etiā non pt̄ cauſare aliquē actum interioruʒ virium anime. Sed cōtra. Diabolus non ſolū viſibiliter ſed etiā inuiſibiliter hoīes tentare dicitur hoc aūt falſum eſſet niſi interius circa aīam et eius potentias aliquid cauſare poſſet. Preterea. Damaſce. in ſuis ſententijs. Oīs malicia et omnis immundicia a diabolo excogitata ſunt. Et Dio. iiij. c. de di. no. multitudo demonū cauſa oīm malorū et ſibi et alijs eſt.

[illegible]

Reſponſio. Hic primo danda eſt diſtinctio de cauſa. et ſecundo qualiter pt̄ interiores potentias anime immutare que dicunt̄ ſenſitiue interiores. et ſic tercio ꝯcludetur ꝓpoſituʒ. Quo ad primū ꝯſiderandū eſt ꝙ cauſa alicuius pt̄ aliquid dici dupliciter. Uno modo directe. Alio modo indirecte. Indirecte quidē ſicut cum aliqđ agens cauſat aliquā diſpoſitionem ad aliquē effectū dicitur eſſe occaſionaliter et indirecte cauſa illius effectus. ſicut ſi dicatur ꝙ ille qui ſecat ligna eſt occaſio cōbuſtionis ipſoꝝ. et hoc modo dicerere poſſumus ꝙ diabolus eſt cauſa oīm peccatoꝝ noſtrorum. qꝛ ipe inſtigauit primum hoīem ad peccanduʒ ex cuius peccato conſecuta eſt in toto genere humano quedā pronitas ad oīa peccata. et ſic intelligenda ſunt verba Dam̄. et Dio. Directe aūt dicitur aliquid eſſe cauſa alicuius inquantuʒ opatur directe ad illud: et hoc modo diabolus nō eſt cauſa oīs peccati. Non enī oīa peccata cōmittuntur diabolo inſtigante ſed quedam ex libertate arbitrij et carnis corruptōne. Quia vt Orige. dicit. Etiā ſi diabolus nō eſſet hoīes haberent appetitū cibi et venereoꝝ et hmōi. circa que inordinatōnes multe ꝯtingunt niſi ꝑ rōnem talis appetitus refrenetur. et maxime p̄ſuppoſita corruptōne nature. Refrenare aūt et ordinare hmōi appetituʒ ſubiacet li. ar. ſup quem etiā diabolus minus habet poteſtatem. Sed quia ꝑ hanc diſtinctionē nō poſſumus diſcernere qualiter interdū amor hereos ſeu philocaptio ꝓcurari pt̄. Eſt vlterius aduertenduʒ ꝙ diabolus licet nō poſſit eſſe cauſa illius inordinati amoris directe cogendo hoīs voluntatem poteſt tn̄ eſſe ꝑ modum ꝑſuadentis. Et hoc iterū dupliciter. ſcʒ viſibiliter et inuiſibiliter. Uiſibiliter ſicut cum in aliqua ſpecie hoīs ſenſibiliter apparet etiā ipis maleficiſ et eis ſenſibiliter loquitur ⁊ ꝑſuadet peccatū ſicut tentauit primos parentes in paradiſo in ſpecie ſerpentis: chriſtum in deſerto in aliqua ſpecie viſibiliter ei apparens. Et quia nō eſt putandū ꝙ ſolū ſic ꝑſuadeat hoīem. qꝛ ſequeretur ꝙ nulla alia peccata fierēt ex inſtructione diaboli niſi que diabolus viſibiliter apparens ꝑsuaderet. Ideo dicendū est ꝙ etiā inuisibiliter instigat hoīem ad peccandū. qđ quidē fit dupliciter. ꝑ modū ꝑsuasionis et ꝑ modū dispositōis. Per modū ꝑsuasionis sicut cū ꝓponit̄ aliq̇d virtuti cognitiue vt bonū. et h̄ pt̄ fieri tripliciter. qꝛ vel ꝓponit̄ q̄tuꝫ ad intellectū vel quantū ad sensuꝫ interiorē. vel quantū ad sensum exteriorē. Quantū ad intellectū quidē. qꝛ intellectus hūanus pt̄ adiuuari ab angelico intellectu bono vel aliq̇d cognoscendū ꝑ modū illuminatōis cuiusdā vt Dio. dic̄. Rō qꝛ sicut intelligere ſm p̄hm est quoddā pati. Ideo pt̄ imprimere in intellectū aliquā speciē: vn̄ actus intelligendi elicitur. Et si dicat̄ ꝙ etiā diabolus hoc facere possꝫ sua ꝟtute naturali q̄ nō est diminuta. vt ptꝫ ex p̄cedentibꝫ. Dicendū ꝙ nō pt̄ ꝑ moduꝫ illuminatōis sꝫ ꝑ modū ꝑsuasiōis. Rō. qꝛ intellectus hōis est istius ꝯditōis: ꝙ quāto magis illuminat̄ tāto magis cognoscit verū: et quāto magis cognoscit verū tāto mag̃ pt̄ sibi cauere a deceptōe. Et qꝛ hāc deceptōꝫ diabolus finaliter intēdit. ideo quecūqꝫ eiꝰ ꝑsuasio nō pt̄ dici illūinatio licꝫ possit dici reuelatio inq̄tū ꝑ impssionē quandā in vires sensitiuas interiores aut exteriores vbi visibiliter ꝑsuaderet aliq̇d imp̄meret. vn̄ intellectualis cognitio ꝑsuaderet̄ ad aliquē actū exercendū qđ q̄liter fieri pt̄ videlicꝫ vt in vires interiores aliq̇d imp̄mere possit. Aduertendū est ꝙ qꝛ corꝑalis natura nata est naturalit̄ moueri localiter a spūali. Patꝫ h̄ in corꝑibꝫ nr̄is que ab aīabꝫ mouent̄ silr̄ in corꝑibꝫ celestibꝫ. Nō est aūt apta nata formari ab ea imediate. et loquimur p̄cipue de formis a foris manendo nō ab informādo vn̄ oportꝫ ꝙ ꝯcurrat aliqđ corꝑale agēs. vt ꝓbat̄ in. vij. meth. Materia corꝑalis naturalit̄ obedit bono vel malo angelo ad motū localē q̄ stāte qꝛ demones sic ꝑ motū localē semina colligere pn̄t ⁊ ꝯiungere seu adhibere aliq̇bꝫ effectibꝫ mirabilit̄ faciendis vt de magis pharaonis ꝯtigit vbi ꝓduxerūt serpētes ⁊ vera aīalia vbi debita actiua debitis passiuis ꝯiungebāt. Ideo q̄cunqꝫ ex motu locali materie corꝑali accidere pn̄t nihil ꝓhibet ꝑ demones fieri nisi diuiniꝰ impediant̄. Quo iterū stāte si volumꝰ intelligere quō pt̄ fantasiā hōis ⁊ interiores potētias sensitiuas incitare ad apparitōes ⁊ impetuosos actus ꝑ motuꝫ localē. Notandū ꝙ sicut p̄hs in li. de som. et vigil. assignat causam apparitōis somnioꝝ ꝑ motuꝫ localē ex eo ꝙ cū aīal dormit descendente plurimo sanguine ad principiū sensitiuū silr̄ descendunt motus siue impssiones relicte ex sensibiliū motōibꝫ p̄teritis et que ꝯseruate fuerūt in spiritibꝫ siue virtutibꝫ sensibilibꝫ interioribꝫ q̄ sunt fantasia seu imaginatio q̄ idē sunt ſm sanctū tho. vt patebit. Est eni fantasia seu imaginatio q̄si thesaurus quidā formaꝝ ꝑ sensum acceptarum. Vn̄ ꝯtingit ꝙ ita mouet̄ principiū apprehensiuū. i. potentiā ꝯseruatoriā specieꝝ ꝙ apparēt in fantasijs ita recenter ac si tūc principiū sensitiuū a rebꝫ ipis exterioribꝫ recenter immutaret̄. Verū est ꝙ nō oēs hec intelligūt: sꝫ si quis se occupare vellet ꝯsiderare haberet numerū ⁊ officiū sensuū interioꝝ. q̄ ſm Auicen̄. in li. de aīa licet dicat esse quinqꝫ. scꝫ sensum ꝯmunē: fantasiā: imaginatiuā: extimatiuam: memoriā. Tn̄ ſm beatū Tho. in prima pte. q. lxxix. dicit esse quattuor tm̄ eo ꝙ potētiam imaginatiuā ⁊ fantasiā ponit vnā: timet̄ ꝓlixitas ideo obmittit̄ declaratio. eo ꝙ etiaꝫ qꝛ in plerisqꝫ locis de his ꝑtractat̄. tantūmodo hoc qđ dictū est fantasiā esse thesaurū formarū ⁊ alicui videret̄ memoratiuā esse hmōi: distingue. qꝛ fantasia est thesaurus seu ꝯseruatoriū formaꝝ ꝑ sensum acceptaꝝ. memoria aūt thesaurus intentionū q̄ ꝑ sensum nō accipiunt̄. Ouis eni videns lupū fugit non ꝓpter indecentiā coloris aut figure q̄ sunt forme recepte a sensibus exterioribꝫ ⁊ reposite in fantasia: sed fugit qꝛ inimicus nature et hoc habet ꝑ quandā intentionē ⁊ apprehensionē extimatiua q̄ apprehendit vt nociuū ⁊ canē vt amicū. sꝫ ꝯseruatoriū illaꝝ intentionuꝫ est memoria. qꝛ recipe ⁊ retinere in corꝑalibꝫ reducuntur ad diuersa principia. nā humida bn̄ recipiūt ⁊ male retinēt. ecōtrario aūt est de siccis. Ad ꝓpositū hoc qđ ꝯtingit in dormientibꝫ de apparitōibꝫ somnioꝝ ex spirituū. i. specieꝝ in ꝯseruatorijs repositaꝝ ⁊ hoc ex naturali motu locali ꝓpter ꝯmotōeꝫ sanguinis et humoꝝ ad principia illa. i. ad virtutes sensitiuas interiores. et dicimus motu locali intrinseco in capite et in cellulis capitis. Hoc etiā pt̄ accidere ex ꝯsili motu locali ꝑ demones ꝓcurato. et nō tm̄ in dormientibꝫ sꝫ ⁊ vigilantibus in quibꝫ demones pn̄t admouere et cōmouere interiores spūs et humores vt species ꝯseruate in cōseruatorijs educant̄ de thesauris ad p̄ncipia sensitiua. i. ad virtutes illas imaginatiuā ⁊ fantasticā vt res aliquas habeat talis imaginare. et talis dicetur interior tentatio et nō mirū ꝙ demon hoc possit sua naturali virtute cū quilibet hō ꝑ se vigilans et vsum rōnis hn̄s per voluntariā commotionē specieꝝ ꝯseruataꝝ educere pt̄ de suis thesauris scꝫ ꝯseruatorijs hmōi species vt res aliquas ad suū placituꝫ imaginetur. quo

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4

ſtante vt iam clare intelligit᷑ materia de amore hereos. Nam qꝛ demones vt dictū ē ꝯmouere pñt hmōi ſpecies ⁊c. faciūt iſta dupliciť. Aliqñ abſqȝ ligamine vſus rōnis vt de temptatione dictū eſt et ꝑ exemplū de volūtaria adheſione que interdū fit. aliqñ aūt ꝙ totaliter vſus rōnis liget᷑. et hoc etiā poſſumus exemplificare ꝑ naturales quoſdaȝ defectus vt in freneticis ⁊ ebrijs. ergo nō mirū ꝙ demones ſic ligare pñt deo ꝑmittente vſum rōnis. et tales dicunt᷑ arrepticij ⁊ inde arrepticius ab arripio pis. qꝛ arreptū a demone et hoc dupliciter. vel abſqȝ malefica ⁊ maleficio. vel cū ea abſqȝ maleficio. qꝛ vt phs in p̄fato li. dicit ꝙ aliqͥs in paſſione exiſtēs a modica ſilitudine mouet᷑ ſicut amās ex modica ſilitudine amati ⁊ ſic etiā odiū habenti. Ideo demones qui ꝑ actus hoim̄ expiunt᷑ quibȝ paſſionibȝ magis ſubdunt᷑ illos ad hmōi amorē vel odiuȝ inordinatū inſtigāt eo fortius in eoꝝ imaginationē et efficacius imprimēdo hoc qđ intēdunt quāto etiā id facilius pñt. Facilius aūt pñt quanto etiā amās facilius ſpeciē reſeruatā ad principiū ſenſitiuū. i. imaginatōȝ educit ⁊ in eius cogitatōe delectabilius moratur. Cū maleficio vero qñ talia ꝑ maleficas ⁊ ad maleficaꝝ inſtantiā ꝓpter pactū initū cū eis ꝓcurat. de quibȝ enumerare pre multitudie taȝ in ſpūalibȝ ꝙȝ ſecularibȝ nō ē poſſibile. Quot enī adulteri pulcerrimas vxores dimitentes in fetidiſſimas alias inardeſcūt. Nouimus vetulā trea ſucceſſiue abbateſ vt publica oīm fratrū fama in illo monaſterio etiā in hodiernum diē refert nō ſolū in his maleficiaſſe ſȝ ⁊ interemiſſe: et quartū iam ſili mō dementaſſe qđ et ipa publica voce fatet᷑ nec veretur dicere feci et facio nec deſiſtere a meo amore poterūt quia tantū de meis ſtercoribȝ comederūt quantitatē ꝑ extenſuȝ brachiū demonſtrādo. Fateor aūt qꝛ nobis nō aderat vlciſcendi et inquirendi ſuꝑ eā facultas ideo adhuc ſupeſt. Et qꝛ dictū fuit in ꝑ̄ncipio diſtinctōis ꝙ inuiſibiliter inſtigat diabolus hoiem ad peccādum nō ſolū ꝑ modū ꝑſuaſionis vt dictū eſt: imo etiā ꝑ modū diſpoſitōis. licȝ nō deſeruit ad ꝓpoſitū tñ ſic declarat᷑. Per ꝯſilem enī admotionem ſpirituū ⁊ humoꝝ facit aliqͥs magis diſpoſitos ad iraſcendū vľ ꝯcupiſcendū vel ad aliqͥd huius. Manifeſtū eſt enī ꝙ corpore aliqͥliter diſpoſito eſt hō magiſ pronus ad ꝯcupiſcentiā ⁊ iram ⁊ hmōi paſſiōes: quibus inſurgentibȝ hō diſponitur ad ꝯſenſum. Sȝ qꝛ p̄cedentia difficile eſt p̄dicare ideo faciliori modo ꝓ ꝑpli auiſamento ſunt declarāda. et quibȝ remedijs poſſint tales maleficiati liberari tractatur in tercia ꝑte.

¶ Modus ꝓponendi premiſſa de amore hereos in ſermonibȝ ad ꝑplm̄.

PRedicator de ſupradictis ſic mouet queſtionē. An catholicū ſit aſſerere ꝙ malefice valeant ad amorē alienaꝝ feminarū inordinatū mentes hoīm immutare et eoꝝ corda ſic ſuccendere vt nulla ꝯfuſione plagis verbis aut factis ad deſiſtendū valeāt cogi: et ſilr ad odiū inter mrīmonialiter coniunctos incitare vt nec redditōis nec exactionis debiti mrīmonialis locū ꝓ prole habere valeāt: quinimo interdū eos oportet currere ad amaſias in tempeſte noctis ſilentio ꝑ multa terraꝝ ſpacia: Suꝑ que ſi voluerit argumēta aliqua ex p̄cedenti q̄ſtione ſumat. ſi nō. dicat tm̄ modo ꝙ queſtiōes iſte patiunt᷑ difficultates ꝓpter amorē ⁊ odiuȝ qui cū fundant᷑ in voluntate q̄ in ſuo actu ſemꝑ libera eſt nec cogi p̄t ꝑ aliquā creaturā niſi a deo qui eā regere p̄t. vñ nec demon vel malefica eius virtute ad amorē vel odiū voluntatē cogere videtur. Itē qꝛ volūtas ſicut et intellectus ſubiectiue exiſtunt in aīa. et illabi aīe illi ſoli eſt poſſibile qui eā creauit. ideo difficultatē patitur queſtio quo ad veritates enucliandas in ſuis ꝑtibȝ. his tñ nō obſtantibȝ dicendū eſt primo ſuꝑ philocaptōȝ ⁊ odiū. ſcđo ſuꝑ maleficiū generatiue potentie. De primo ꝙ licet in intellectū ⁊ voluntatē hoīs immediate demon nequeat oꝑari tñ ſ̄m oēs doctores theologos in. ij. ſen. de virtute demonis in oꝑando in corpus ⁊ in potētias corpis ſiue corpi alligatas ſiue ſint ſenſus interiores ſiue exteriores ꝑmittente deo agere valēt. Hoc ꝓbat᷑ auctoritate ⁊ rōe ex p̄cedenti queſtione ſi placet inueniet: ſi non. dicat auctoritatē ⁊ rōnem Job. ij. Demoni dixit deꝰ. Ecce in manu tua id eſt in ꝑtāte eſt Job. et hoc erat quo ad corpus. qđ ptȝ. qꝛ in aīam noluit dare. vñ dixit. verūtñ aīaȝ eius ſerua. i. illeſam ſerua. Rō qꝛ enī dedit in corpus dedit etiā ſuꝑ oēs potentias corpi alligatas. vt ſunt quinqȝ exteriores ⁊ q̄tuor interiores. ſcȝ ſenſus cōis. fantaſia ſiue imaginatiua. eſtimatiua ⁊ memoratiua. ſi nō p̄t aliter declarari detur de porcis et ouibȝ exemplū: vbi porci ꝑ memoratiuā redire ſciūt. et oues lupū ⁊ canē diſcernūt ex naturali imaginatōe: vnū tanqȝ inimicū: alterum tanqȝ amicū ſue nature. Conſequenter cum oīs nr̄a cognitio intellectiua ortū habet a ſenſu: cū intelligentē iuxta phm in. ij. de aīa. neceſſe ſit fantaſmata ſpeculari. Ideo ſicut demon p̄t interiorē fantaſiam immutare ſic etiā intellectū obtenebrare. Et hoc quidē nō erit

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4

immediate agere in aīam ſed mediantib⁹ fantaſmatib⁹. Item qꝛ nihil amatur niſi cognitum. dentur exempla ad placitū de auro qđ amat auarus qꝛ intelligit eius virtutem ⁊c̄. Ideo obtenebrato intellectu obtenebra᷑ ⁊ voluntas in ſuis affectōnib⁹. Hec aūt pt facere demon ⁊ abſqꝫ malefica et cū malefica: imo et accidere pn̄t ex ſola icautela oculoꝝ. et de ſingulis trademus exempla. Nam vt Iaco. i. dicitur. Unuſquiſqꝫ tentatur a ꝯcupiſcētia ſua abſtractus ⁊ illectus. Deinde ꝯcupiſcētia cū ꝯcepit parit peccatū: pcc̄m vero cū ꝯſummatum fuerit generat mortē. Sic ſychem cū vidiſſet Dinam exeuntē ad videndū mulieres regionis adamauit eam et rapuit ⁊ dormiuit cū illa et ꝯglutinata eſt aīa eius cū ea. Geneſ. xxxiiij. et ſm glo. Infirme aīe ſic accidit qn̄ poſtpoſitis ꝓprijs vt dina aliena negocia curat ſeduci᷑ ꝯſuetudine et fit vna vnitate ſenſus cū illicitꝭ. De ſcđo q etiā abſqꝫ maleficis oria᷑ interdū ex tentatōe demonū principaliter ſic declara᷑. Nam amon ſororē ſuā thamar ſpecioſiſſimā adamauit et depꝑierat in ea valde ita vt ꝓpter eius amorē egrotaret. ij. Regum. xiij. Nō eni in tantū facinus ſtupri ꝗs ꝓſiliret niſi in toto corrupt⁹ ⁊ a diabolo grauiter tentatus. Unde glo. ibidē. Hoc monet nos et ideo deus ꝑmiſit vt ſemper caute agamus ne vicia in nobis dominen᷑ ⁊ princeps peccati qui falſam pacē ꝑclitantib⁹ ſpondet: nos ꝑatos inueniens improuiſe trucidet. De hoc ſcđo genere amoris/refertus eſt liber ſanctoꝝ patrū/qui refert q licet omnē tentatōez carnalis ꝯcupiſcētie ſibi ſubtraxiſſent tn̄ vltra q̄ꝫ credi pt tentaban᷑ aliq̄tiens amore mulierum. Un̄ et. ij. Corinth. xij. apl's dicit. Datus eſt mihi ſtimulus carnis mee angelus ſathane qui me colaphiſet. vbi glo. Tentando ꝑ libidinē datus eſt mihi. Tentatio autē cui nō ꝯſentitur nō eſt peccatū/ſed materia exercēde virtutis. et hoc intelligi᷑ de tentatōne que ab hoſte/nō a carne/que ſꝑ eſt ad minus peccatum veniale etiā ſi ei non ꝯſentia᷑. Poterit p̄dicator aliqua exempla deducere ſi placuerit. De tercio q amor hereos ꝓueniat ex maleficijs demonū diſcuſſū eſt ſupra. et de hac loquimur tentatōne. Et ſi quis diceret quō poſſet diſcerni q nō ex diabolo ſꝫ ſolū ex maleficio talis amor inordinatus ꝓcedit. Dicendum q ex multis. Primo ſi taliter tentatus pulcrā et honeſtā habeat vxorē et oppoſitum ꝯſtat de altera ⁊c̄. Scđo ſi iudiciū rōnis omnino ligatur q nullis plagis ſeu verbis aut factis aut etiā ꝯfuſionib⁹ ad deſiſtendū ab ea induci valeat. Et tercio potiſſime qn̄ ſe ꝯtinere non pt quin interdū inopinate ſe etiā ꝑ longum ſpaciū nō obſtante aſperitate itineris ꝑut ex taliū ꝯfeſſione quiſqꝫ ſentire pt ſe transferre habeant ſiue de die ſiue de nocte. Nam ſicut dicit Criſoſto. ſuꝑ Matth. xx. de aſina quā chriſtus equitauit. q cū demon voluntatem hoīs pcc̄o poſſidet quaſi ad libitū trahit quo placet. exemplū dans de naui in mari perdito gubernaculo q̄ ad libitū venti ꝓijcitur. et ſicut qui equo potenter inſidet et rex tyranni hn̄s poſſeſſionē. Quarto diſcernitur in eo q inopinate ⁊ ſubito vehun᷑ et immutantur interdū vt nihil eis obſtare poſſit. Elicitur etiā ex ipſius perſone infamia. et anteq̄ꝫ ad vlteriorē queſtionē de maleficijs circa potentiam generatiuā ꝓcedamus q̄ etiā annexa eſt: primo ſoluenda ſunt argumenta.

Sequun᷑ ſolutōes argumentoꝝ.

Ad argumenta aūt rn̄dendo. Ad primum q voluntas hoīs rega᷑ a deo: ſicut intellectus ab angelo bono. Patet ſolutio. Intellectus eni ſicut tm̄modo illuſtratur ab angelo bono ad cognitōez veri. Un̄ ſequitur amor boni. qꝛ verū et ens ꝯuertuntur. ita etiā intellectus pt a malo obtenebrari in cognitionē veri apparentis. et hoc ꝑ ꝯfuſionē ſpecieꝝ principijs ſenſitiuis. i. virtutibus ⁊ potencijs ſenſitiuis interiorib⁹ repreſentatis. vn̄ ſequi᷑ amor inordinatus apparentis boni puta corꝑalis delectatōis quā etiā tales querūt. Ad ſecundū argumentū q intra corꝑa nō pn̄t eſſe illa immutando. partim eſt verū partim nō. et hoc quo ad triplicē immutationē. Nō eni poſſunt illa immutare quantū ad eductōꝫ alicuius forme ſiue ſubſtantialis ſiue accidentalis: que etiā potius dicenda eſt ꝓductio q̄ꝫ immutatio ſine adminiculo alicuius alterius agentis aut etiam ſine diuina ꝑmiſſione. Si aūt loquamur de immutatione qualificatiua vt de ſanitate ⁊ infirmitate ſic vt ex p̄cedentib⁹ patꝫ pn̄t varias infirmitates etiā vſqꝫ ad ligamen rōnis immittere. et ſic odiū et amorē inordinatū ꝓcurare. Poteſt etiā addi tercia immutatio q̄ fit qn̄ angelus bonus vel malus illabi᷑ corꝑi ſicut dicimus q deus tm̄modo illabitur aīe. id eſt eſſentie aīe. Sed vbi dicimus q angelus illabi᷑ corꝑi p̄cipue malus vt in obſeſſis ibi nō illabi᷑ infra terminos eſſentie corꝑis. qꝛ ſic ille ſolūmodo qui dat eſſe ſcꝫ deus creator illabi pt: et ꝯtine᷑ tanq̄ꝫ qui habet intrinſecam operatōez aīe. Dici᷑ tn̄ illabi corpori qn̄ aliquid oꝑatur circa corpus. quia ibi eſt vbi opera᷑. vt dicit Damā. et tūc opera᷑ infra terminos corꝑalis quātitatis ⁊ infra terminos

Inordinatus amor ex maleficio demonico
[illegible]

eſſentie coꝛpis. Unde elicitur ꝙ coꝛpus habet terminos duplicis rõnis quantitatis et eſſentie. Et eſt diſtinctio ſicut inter ſuppoſitũ et naturã. Unde ſicut coꝛpoꝛi illabi pñt ita et potentijs affixis oꝛganis coꝛpalibꝰ ⁊ ꝑ cõſequens pñt impreſſiones facere in potentias. vñ ꝑ accidens talis opatio et impreſſio reſultat in intellectũ cum eius obiectũ ſit fantaſma ſicut coloꝛ viſus vt dicit̃ in .iij. de aĩa. et ɔſequenter ꝑ accidens vſqꝫ ad voluntatẽ qꝛ voluntas ſuum obiectũ recipit ab intellectu ſub rõne boni ſᷣm ꝙ intellectus apprehendit aliquid in rõne boni veri et apparentis. Ad terciũ argumentũ cognoſcere cogitatões coꝛdis eſt dupliciter. vel in ſuo effectu vl' vt ſunt in intellectu. Primo modo nõ ſoluꝫ angelus ſed etiã homo cognoſcere pt: licꝫ angelus ſubtilius vt patebit. Nam interdũ cogitatio cognoſcitur non ſolũ ꝑ actũ exterioꝛẽ ſed etiaꝫ ꝑ immutationẽ vultus. et etiaꝫ medici aliqs affectões animi ꝑ pulſum cognoſcere pñt. Unñ Aug' in li. de diuinatõe demonũ. dicit. ꝙ aliqñ hoĩm diſpoſitões nõ ſolũ voce ꝓlatas ſed etiã cogitatõe ɔceptas cum ſigna quedam ex animo exprimunt̃ in coꝛpe tota facilitate ꝑdiſcunt. qͣuis in libro retractationuꝫ hoc dicat nõ eſſe aſſerendũ. quõ ħ fiat eſtimo ꝙ retractat. Si quis diceret eum ſenſiſſe ꝙ cogitatões demon cognoſceret in intellectu. Alio modo pñt cognoſci cogitões ꝓut ſunt in intellectu et affectões ꝓut ſunt in voluntate. et ſic ſolus deus cogitatões coꝛdium et affectões voluntatũ cognoſcere pt. Cuius rõ eſt. qꝛ voluntas creature rõnalis ſoli deo ſubiacet: et ipſe in eam ſolus opari pt qui eſt principale eius obiectum ⁊ vltimus finis. et ideo ea que in voluntate ſunt vel ex voluntate ſola dependent: ſoli deo ſunt nota. Manifeſtũ ẽ aũt ꝙ ex ſola volũtate depẽdet ꝙ actu aliquis aliq̃ ɔſideret. qꝛ cum aliqs habet habitum ſcientie vel ſpecies intelligibiles in ſe exiſtentes vtitur eis cum vult. Probat̃ etiaꝫ ex his que dicta ſunt. qꝛ angelus non pt illabi aĩe ergo nõ pt ꝑ naturã videre ea que ſunt in aĩa. et qͣ diu ſunt in intimo anime. Unde qñ arguitur. Demon non pt videre cogitatões coꝛdiũ. ergo non pt coꝛda ſeu mentes hoĩm ad amoꝛẽ vel odiuꝫ incitare. Dicitur ꝙ ſicut cognoſcit ſcꝫ ꝑ effectus ⁊ ſubtilioꝛi modo qͣ homo: ita etiaꝫ ſubtilioꝛi modo pt immutare ad odiũ vel amoꝛẽ cõmouendo fantaſmata ⁊ intellectũ obtenebꝛando. Eſt etiã aliquid timoꝛoſis ɔſcientijs ⁊ virtuoſis ꝑ eoꝝ ɔſolatione aduertendũ ꝙ immutatio ſenſibilis exterioꝛ ⁊ coꝛpalis que ɔcomitatur cogitatões hoĩs qñqꝫ eſt ita exilis et indeterminata ꝙ diabolus ꝑ eam in certã ɔgnitionẽ cogitatõis venire nõ pt. preſertim qñ ſtudijs aut bonis opibus vacant interpellatim et tales tunc in ſomnis plus vexat. experientia hec docet. Qñqꝫ eſt ita foꝛtis et determinata ꝙ ꝑ illaꝫ pt cognoſcere cogitationẽ quantũ ad ſpeciẽ vt ꝙ cogitat de inuidia vel de luxuria. ſed an ꝑ eã poſſit certitudinaliter ɔgnoſcere quantũ ad oẽs circũſtantias vt videlicꝫ ſuꝑ talem vel talem ſub dubio dimittamus ſicut et reꝑimus. niſi qȯ verũ eſt ꝙ tales circũſtantias ex actibus poſtmodũ cognoſcere pt. Ad quartũ patet qꝛ licet illabi aĩe tm̃ ɔueniat deo: tñ illabi coꝛpoꝛi ⁊ ꝑ ɔſeqñs potentijs affixis coꝛpoꝛi modo ſupꝛa tacto. hec pt cõuenire angelo ſiue bono ſiue malo: vnde amoꝛ et odiũ in tali hoĩe cauſari pñt. Ad illud ꝙ virtus ſenſitiua ſit dignioꝛ qͣ nutritiua que tñ non pt immutari ab eo. Dicendũ ꝙ imo ſuꝑ vim nutritiuam etiã poſſet ita vt aliquid citius vel tardius diriget̃ in os vel in carnẽ. ſed ad illud nõ cooperat̃ ſicut ad impediendũ vel agitandum vires ſenſitiuas interioꝛes vel exterioꝛes et hoc ꝓpter ſuũ lucrum qȯ ex ſenſuũ deceptione et intellectus illuſione plurimũ ꝓcurat.

Queſtio octaua. An generatiuã potentiã ſeu actũ venereũ malefice impedire pñt qȯ maleficiũ in bulla cõtinetur.

Secundo eadeꝫ veritas ſcꝫ ꝙ adultere foꝛnicarie ⁊c̃. amplius exiſtunt malefice oſtendit̃ ꝑ impedimentũ maleficiale ſuꝑ actũ generatiue potentie et vt veritas magis eluceſcat arguit̃ pꝛimo. ꝙ nõ ſit poſſibile. qꝛ ſi tale maleficium eſſet poſſibile poſſet etiã maritatis ɔtingere. qȯ ſi ɔceditur tũc cũ matrimoniũ ſit opus dei ⁊ maleficium opus diaboli foꝛtius erit opus diaboli opere dei. Si vero ɔceditur ꝙ tm̃modo foꝛnicarijs et nõ maritatis tunc redibit opinio ꝙ maleficium nihil ſit in re: ſed tm̃ in opinione hoĩm cuius oppoſitũ in pꝛima. q. tactũ eſt. aut dabitur rõ cur iſtis ⁊ nõ illis ɔtingere pñt. et cum nõ videtur ſubeſſe alia ratio niſi qꝛ opus dei matrimoniũ exiſtit. Et illa rõ ſᷣm theologos nõ ɔcludit. vt ptꝫ in .iiij. di. xxxiiij. de impedimẽto maleficiali. manet adhuc argumentum ꝙ opus diaboli erit foꝛtius opere dei. et cũ hoc ſit incõueniens aſſerere. ergo etiã inconueniens eſt aſſerere per maleficiuꝫ poſſe impediri actum venereũ. Item diabolus nõ pt impedire actus aliaꝝ virium naturaliũ vt comedendi. ambulandi. erigendi. qȯ videtur eſſe verũ ex eo qꝛ interimere poſſent totũ mundũ.

Preterea cum actus venereus equaliter ſe habet ad oēm mulierē ſi impeditur. impeditur etiam ad oēm mulierē. ſed hoc eſt falſum. ergo et primum. ꝙ falſum ſit docet experientia cum tales qui dicunt ſe maleficiatos ſunt potentes ad alias. licet nō ad illas quas cognoſcere nō poteſt. quia videlicet nō vult. vnde nihil poteſt in re. In cōtrarium et ꝓ veritate eſt. c. Si ꝑ ſortiarias. xxxiij. q. viij. Item omnium theologoꝝ ⁊ canoniſtaꝝ ſententia vbi tractant de maleficiali impedimento matrimonij. Item ratio alludit cuꝫ maior ſit ptās demonis ꝙ̄ hoīs. et hō impedire pt potentiā generatiuā ſiue ꝑ herbas frigidiſſimas ſiue ꝑ alia impedimenta ⁊c̄. vt quiſqꝫ imaginari pt ergo et demon qui acutioris ſcientie exiſtit h̄ facere ꝑamplius poteſt. Reſponſio ex duob' que ſupra tacta ſunt veritas ſatis patere poteſt licet modus impediendi nō ſit ſpeculatiue declaratus. Nam tactum eſt ꝙ maleficiū non eſt ſolū in opinione hoīm quaſi nihil in re. immo effectus innumeri maleficiales accidere pñt vere et realiter deo ꝑmittēte. Oſtenſum eſt etiā ꝙ deus amplius permittit ſuper vim generatiuā ꝓpter maiorem eius corruptionem ꝙ̄ ſuꝑ alios actus humanos. Sed de modo quo tale impedimentum ꝓcuratur eſt aduertendū ꝙ nō ꝓcurat ſolū circa vim generatiuam ſed etiam circa vim imaginatiuā ſeu fantaſiam et ſuper hoc notat. Pe. de palu. in ſuo. iiij. diſt. xxxiiij. quinqꝫ modos. Dicit enī ꝙ quia demon ex hoc ꝙ eſt ſpūs habet poteſtatem ſuꝑ creaturā corꝑalem ad motum localem ꝓhibendū vel facienduꝫ. Ideo poteſt corpora impedire ne ſibi appropinquant directe vel indirecte interponendo ſe qñqꝫ in corꝑe aſſumpto. ſicut accidit ſponſo qui deſponſauerat idolum. et nihilominus cōtraxerat cum iuuencula. nec ꝓpter hoc poterat eā cognoſcere. Secundo modo hoīem inflammare ad actum illum vel etiā refrigerare ab actu illo adhibendo occulte virtutes rerum quas optime nouit ad hoc validas. Tercio modo turbando eſtimationē ⁊ imaginationē qua reddit mulierē exoſam. quia poteſt vt dictum eſt in imaginationē imprimere. Quarto reprimendo directe rigorē membri fructificationi congruenti. ſicut etiā motum localē reprimere pt. Quinto ꝓhibendo miſſionem ſpirituū ad membra in quib' eſt virtus motiua: quaſi intercludendo vias ſeminis ne ad vaſa generatōnis deſcendat vel ne ab eis recedat. vel ne excidat vel emittatur et multis alijs modis. Et ſubdit hoc quod ſupra actū eſt ab alijs doctorib' ꝯcordando dicēſ. Plus enim permittit deus ſuper hūc actum ꝑ quē primū peccatū diffundit᷑ ꝙ̄ ſuꝑ alios actus humanos. ſicut et ſuꝑ ſerpentes qui magis incantationib' deſeruiūt ꝙ̄ alia animalia. et poſt pauca dicit. Idem etiā de muliere eſt. qꝛ poteſt imaginationē eius ſic dementare vt exoſum habeat virū ꝙ ꝓ toto mundo nō ꝑmittit ſe cognoſci. Poſt vult dare rōnem quare plus maleficiunt᷑ viri circa talem actū ꝙ̄ mulieres. et dicit ꝙ quia tale impedimentū fit interdum per obſtruſionē vaſis. vel etiā ꝑ motum localē reprimendo rigoreꝫ membri. que potius et facilius in viris ꝯtingere pñt. ideo plures viri maleficiātur ꝙ̄ mulieres. Poſſet etiā quis dicere ꝙ ideo quia plures mulieres ſuperſtitioſe ſunt ꝙ̄ viri. ⁊ potius allicere cupiunt viros ꝙ̄ mulieres. vel etiā in deſpectuꝫ hoc faciunt mulieris cōiuncte vt vtrobiqꝫ faciant occaſionē adulterandi. dum vir alias cognoſcere pt et nō ꝓpriam. et ſimiliter vxor etiam alios habeat querere amatores. Addit etiā ꝙ deus permittit amplius ſeuire in peccatores ꝙ̄ in iuſtos. Vñ angelus dixit Thobie. In illos qui libidini vacant accipit demonium ptātem. licet etiā aliqñ in iuſtos ſicut in Iob. ſed nō circa vim generatiuā ꝓpter que debent facere cōfeſſiones et alia bona ne ferro manente in vulnere fruſtra ſit medicinā apponere. hec Pe. ſed de ammotione talis effectus patebit in tercia parte operis.

¶ Incidentaliter aliqua dubia declarantur.

INcidentaliter vero ſi queritur. Quare actus ille aliqñ impeditur reſpectu vnius mulieris. et nō reſpectu alterius: Reponſio ſm̄ Bonauē. hec eſt. vel quia ſortilegus ſeu malefica ad hoc reſpectu ꝑſone determinate diabolū immutauit. vel quia deus reſpectu ꝑſone cuiuſlibet impedire nō permittit. Occultū enī dei iudiciuꝫ hic latet: vt patet in vxore thobie. Et addit. ſi querit᷑. quomodo diabolus hoc facit. Dicendum ꝙ impedit generatiuā nō impedimento extrinſeco ledendo organum ſed extrinſeco impediendo vſum. Unde qꝛ eſt impedimentū artificiale nō naturale. ideo pt impedire ad vnā qð nō ad alias. vel tollendo excitationē ꝯcupiſcentie ad illam et nō ad aduerſus aliaꝫ et hoc ꝑ virtutē ꝓpriam vel herbā. vel lapidem vel ꝑ aliquā naturā occultam. Et hec ꝯueniunt cum dictis Pe. de palude. Preterea cum in potentia talis actus beneqꝫ ex frigiditate nature ſeu naturali defectu ꝯtingit. Si queritur quō pt diſcerni ꝙ ex maliſicio vel non

[illegible]

maleficio contigerit. Reſpondit Hoſtien. in ſumma. licet hoc non ſit predicandū publice q̄n virga nullatenus mouetur et nunq̄ potuit cognoſcere. hoc eſt ſignū frigiditatis. ſed q̄n mouetur ⁊ erigitur ꝑficere aūt non poteſt eſt ſignū maleficij. Notandū inſuꝑ ꝙ nō ſolum fit maleficiū ne quis actū illum exercere valeat. ſed etiā aliquando fit ne mulier concipiat vel vt aborſum faciat. Sed nota ſm canonum ſanctiones. ꝙ quicūq; ꝓpter vindicte libidinē explendam. vel ꝓpter odiū aliquid fecerit viro vel mulieri ꝓpter quod nō poſſet generare vl' ꝯcipe reputat̄ homicida. extra ꝺ homic. ſi aliqs. Et nota ꝙ cōiter loquit̄. c. de amatoribꝰ ſeculi qui ſuis amaſijs per pocula ne ꝯfuſionē incurrant talia ꝓcurant. vel etiā ꝑ certas herbas naturam nimiū infrigidantes abſq; auxilio demonū. vnde penitentes ſicut homicide ſunt puniendi. Malefici aūt ꝑ maleficia talia ꝓcurantes ſunt ſm leges vltimo ſupplicio puniende. vt ſupra in prima q̄ſtione tactum eſt. Et ꝑ ſolutione argumentorum vbi difficultatur an m̄rimonialiater cōiunctis talia cōtingere poſſint. Eſt vlterius aduertendū ꝙ licet ex his que tacta ſunt non pateat ſuꝑ hoc veritas tn̄ vere et realiter illis in matrimonio ſicut ⁊ extra ꝯtingere pn̄t. Et prudens lector qui copiam librorū habet inueniet tam apud theologos q̄ canoniſtas ꝑcipue. extra. et in materia de frigid' et maleficiatis. et in. iiij. di. xxxiiij. mutuo cōcordantes. et duos errores reprobantes: preſertim circa matrimonialiter cōiunctos qui ſentire videbantur ꝙ tale maleficiū non poſſet contingere inter matrimonialiter cōiunctos motis illis rōnibus ꝙ diabolus nō poſſet opera dei deſtruere. Et primus error qui ab eis reprobatur eſt cōtra illos qui dicebant maleficium nihil eſſe in mundo. ſed tm̄ eſſet in opinione hoīm qui ex ignorantia cauſarū occultarum. et quas etiā nullus hoīm ſcire poteſt aliquos effectus naturales maleficijs imputabant. quaſi illos efficerent nō occulte cauſe ſed demones ꝑ ſe vel maleficos. Et hic error licet ab omnibꝰ alijs doctoribꝰ ſub ſimplici falſitate reprobatur. tn̄ a ſancto Tho. acrius impugnatur vbi ipſum tanq̄ hereſim cōdemnat dicens. ꝙ hic error ex radice infidelitatis ꝓcedit. Et q2 infidelitas in chriſtiano hereſis dicit̄. ideo tales vt heretici merito ſunt ſuſpecti. De qua tamen materia etiā in prima queſtione tactū eſt. licet ibi nō taliter ſit declaratum. Nam ſi quis alia dicta doctoris ſancti in alijs locis ꝯſiderat. rōnes inuenit. quare aſſerit talem errorem ex radice infidelitatis procedere. Nam in queſtionibꝰ de malo vbi tractat de demonibꝰ. et in. q. i. an demones habeant corpora naturaliter ſibi vnita. Inter alia que ibi recitant̄ mentio de illis qui ſingulos effectus ad virtutes celeſtiū corporū. quibus et ſubeſſe dicebāt occultas cauſas effectuum inferiorū dicens. Conſiderandū eſt ꝙ paripatetici ariſtotelis ſectatores nō poſuerunt demones eſſe ſed ea que attribuunt̄ demonibus dicebant ꝓuenire ex virtute celeſtium corporū et aliarū naturaliū rerum. Vn̄ Aug9 dicit. x. de ci. dei. porphirio viſum fuiſſe ꝙ herbis et lapidibus et animantibꝰ ac ſonis certis et vocibꝰ ac figurationibꝰ atq; figmentis quibuſdā etiā obſeruatis in celi conuerſione motibꝰ ſiderū fabricari in terra ab hominibꝰ poteſtates ſiderū idoneas varijs effectibus exequendas. Ex quibꝰ apparet error ꝙ oīa reducebant in cauſas occultas ſiderum et demones tm̄modo fabricarent̄ ex opinione hoīm. Sed ꝙ hec poſitio ſit falſa manifeſte probat ſanctus Tho. ex hoc ibidē. ꝙ repiuntur alique operatōnes demonum que nullo modo pn̄t ex aliq̄ naturali cauſa ꝓcedere. puta ꝙ aliquis obſeſſus a demone loq̄tur linguā ignotam. et multa alia inueniunt̄ opa demonū tam in arreptitijs q̄ nigromanticis artibꝰ. q̄ nullo modo pn̄t niſi ex aliq̄ intellectu ꝓcedere. ad minus bona ſm naturā licȝ mala ſm volūtatē. Et ideo coacti fuerūt ꝓpt̄ incōuenientia tacta alij phi ponere demones eſſe. licet poſt in varios errores inciderūt alijs putantibꝰ aīas hoīm a corpibꝰ exeuntibus demones fieri. Vn̄ et multi aruſpices pueros occiderūt vt aīas eorū ſuos coopatores haberent. et plures alij ibi errores recitātur. Vn̄ ptȝ ꝙ nō immerito doctor ſcūs dicit talem opinionē ex radice infidelitatis ꝓcedere. Si cui placet legat Aug9. in. viij. et. ix. de ci. dei. ſuꝑ varios errores infideliū circa naturam demonū. quare etiaȝ cōmunis rō oīm doctorū que in pfata diſtinctōe allegat̄ cōtra hmōi errantes ſcȝ qui maleficiū aliquid eſſe negantes magne eſt efficacie in ſententia licȝ breuis ſit in verbis. vbi dicūt ꝙ qui maleficium nihil eſſe in mundo aſſerunt. ꝯtrariantur oīm doctorū ſententijs ⁊ ſacre ſcripture declarantis demones eſſe et demones habere poteſtatem ſupra corpa et ſupra imaginatōes hominū deo ꝑmittente. vn̄ et ꝑ eos malefici mira opari pn̄t circa creaturas. Unde et merito ipſorū demonū inſtrumenta et ad quorū inſtātiam demones interdum ad creaturarū nocumenta opantur malefici dicunt̄. Et quidē ꝙ ꝑ reprobatōȝ huius pmi erroris a doctoribꝰ

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
0 1 2 3 4
Kodak Gray Scale

non fit mentio de matrimonialiter ꝯiunctis. tm̄ ꝑ reprobationē ſecundi erroris hoc patet. Dicunt enī ꝙ alioꝝ error erat ꝙ licet maleficium eſſet et abundaret in mundo etiā cōtra carnalē copulā. tm̄ qꝛ nullū tale maleficiū pt cenſeri ꝑpetuū ideo nunq̄ꝫ dirimeret mr̄imonium iam ꝯtractū. Ecce ꝙ mentio fit de matrimonialiter ꝯiūctis. Improbando aūt hūc errorē licet hoc declarare nō deſeruiat ad ꝓpoſitū. tm̄ ꝓpter eos qui copiā libroꝝ nō habent. Notanduꝫ ꝙ improbant ꝑ hoc ꝙ talia aſſerere dicunt eſſe ꝯtra expimentū et ꝯtra iura antiqua ⁊ noua. Unde dant talē catholici doctores diſtinctōꝫ ꝙ impotentia ex maleficio ꝓcurata aut eſt tp̄alis aut ꝑpetua. Si tēporalis tūc nō impedit. Tunc aūt p̄ſumitur eſſe tp̄alis qn̄ infra ſpaciū triū annoꝝ cohabitantes et quantū pn̄t operam dantes ſiue ꝑ eccleſiaſtica ſacramenta ſiue ꝑ alia remedia ſanari pn̄t. Si vero nō ſanentur aliquo remedio ex tunc p̄ſumitur eſſe ꝑpetua. et tūc aut p̄cedit matrimonij ꝯtractōeꝫ ⁊ ꝯſummatōeꝫ et ſic impedit matrimoniū ꝯtrahendum et dirimit iam ꝯtractū. aut ſequit̄ matrimonij contractionem ſed nō ꝯſummatōꝫ et ſic etiā vt dicunt aliqui dirimit matrimoniū iam ꝯtractū dicit̄ enī. xxxiij. q. i. c. i. ꝙ ꝯiugiū ꝯfirmat̄ officio ſcꝫ carnis. vt dicit glo. aut ſequit̄ matrimonium ꝯſummatū ⁊ tūc vinculū matrimoniale nō dirimit. plura ibi notantur. extra de frigiō. ⁊c. ꝑ Hoſtien̄. et Goffre. et doctores. etiā theologos vbi ſup̄. Ad argumenta. Ad primū ſatꝭ pꝫ ex his q̄ dicta ſūt. Nam p̄mo ꝙ dei opa pn̄t deſtrui ꝑ opera diaboli ſi maleficium poſſet inter ꝯiugatos cōtingere. nō valet inſtantia īmo oppoſitū patet cū nihil poſſit diabolus niſi deo ꝑmittente. Item qꝛ nō per violentiā deſtruit vti tyrannus. ſed ꝑ quandaꝫ artē extrinſecā vt ſupra patuit. Ad ſecundū patuit ſupra quare potius ;deus ꝑmittit ſup hunc actū venereū q̄ꝫ ſuper alios actus pt etiaꝫ ſuper alios qn̄ deus permittit. Unde nō valet ꝙ perimat mundū. Ad tercium ſimiliter patet ex dictis.

Queſtio nona. An malefice p̄ſtigioſa illuſione operant̄ circa membra virilia quaſi illa omnino ſint a corporibus euulſa?

Tercio eadē veritas declaratur per diabolicas operatōnes circa membrū virile. cuius rei veritas vt magis elucescat querit̄. An malefice valeant mēbra virilia virtute demonū vere ⁊ realiter vel ſolūmodo preſtigioſa apparitōne auferre. et arguitur ꝙ vere et realiter ꝑ argumentuꝫ a fortiori. Maiora pn̄t demones vt hoīes occidere vel localiter tranſferre. vt ſupra patuit de iob. et thobie. vij. viris occiſis. ergo etiā pn̄t membra hoīs vere ⁊ realiter auferre. Preterea. glo ſup illud. ps. Immiſſiones per angelos malos. Deus punit per malos angelos ſicut populū iſraeliticū ſepe puniuit varijs languoribꝰ vere et realiter corporibus immiſſis. ergo et hmōi infirmitates circa membrū tale immittere pt. Si dicatur ꝙ poteſt diuina ꝑmiſſione tūc ſic in p̄cedentibꝰ dictū eſt. ꝙ deus amplius ꝑmittit vim generatiuam maleficiari ꝓpter primā corruptōem peccati que per actū generantē in nos deuenit. ergo etiā amplius permittit ſup membrū illius potentie generatiue vt ipm̄ totaliter auferat. Preterea maior fuit conuerſio vxoris loth in ſtatuā ſalis. Gen̄. xix. q̄ꝫ auferre membrum virile. ſed illa fuit vera ⁊ realis et nō apparens ꝯuerſio. qꝛ adhuc viſibiliter vt dicit̄ ſupereſt illa ſtatua. Et facta fuit per malū angelum vt coacti a bonis q̄ prius cecitate eos percuſſerant vt hoſtiū domus inuenire non poſſent ſicut etiā alie punitōes ſodomitaꝝ. qꝛ et glo. ibidem aſſerit ipam etiā illo vicio infectam. ergo et iſta facere pn̄t. Preterea. quicunq̄ꝫ pt inducere formā naturalē pt et illā auferre. Sed demones formas naturales plures induxerūt vt pꝫ de magis pharaonis qui virtute demonū ranas et ſerpentes fecerunt. Itē Aug⁹. in li. lxxxiij. q. dicit ꝙ oīa que viſibilit̄ fiūt etiā ꝑ inferiores ptātes aeris Hec nō abſurde fieri poſſe credunt̄. ſꝫ h̄ pn̄t facere hoīes vt aliq̄ arte vel inciſione membrū auferatur. ḡ ⁊ demones iſta facere inuiſibilit̄ qd̄ alij viſibiliter pn̄t. ſꝫ ꝯ̄ Aug⁹. xviij. de ci. dei. Nō eſt credendū etiā hoīs corpus demonuꝫ arte vel ptāte in beſtiali lineamēta poſſe ꝯuerti. ḡ etiā a ſili nō pt auferre h̄ qd̄ ad veritatem corporis hūani deꝑuit. Itē. iij. de tri. dicit. Nō eſt putandum iſtis trāſgreſſoribꝰ angelis ad nutū ſeruire hāc viſibiliū reꝝ materiā ſꝫ ſoli deo. Rn̄ſio. Nulli dubiū quin malefice q̄dā mira opant̄ circa mēbra virilia vt ex viſis et auditꝭ plurimoꝝ imo ⁊ ex ipa publica fama ꝯſtat de h̄ ꝙ ꝑ ſenſum viſus aut tactus veritas illiꝰ mēbri ꝯgnoſcebat̄. qd̄ q̄liter fieri pt Dicendū ꝙ lꝫ dupliciter fieri poſſit. ſ. ꝟe ⁊ realiter vt argumēta prima tetigerūt ⁊ p̄ſtigioſa opatōe. ea tm̄ q̄ a maleficꝭ fiūt circa hmōi non fiūt niſi p̄ſtigioſa illuſione. q̄ tm̄ illuſio nō hꝫ locū in imaginatōne patiētis. qꝛ imaginatio eiꝰ pt vere ⁊ realiter eſtimare aliquā rē nō eſſe preſentem licet ꝑ nullam operationeꝫ ſenſus exterioris ſcilicet viſum aut tactum percipit eſſe preſentem Unde poteſt dici vera ablatio membri ex parte imaginationis patientis licet nõ ex parte rei. quod qualiter fit ſunt plura notanda. Primo duo modi quibꝫ iſta fieri põt. Nõ mirũ ꝙ diabolus ſenſus hũanos exteriores decipe pt qui interiores de quibꝫ ſupra tactũ eſt illudere pt formas reſeruatas educendo ad principia ſua ſenſitiua. decipit aũt eos in ſua naturali opatõe. vt qḋ viſibile eſt fit illi inuiſibile. tangibile intangibile. audibile inaudibile. et ſic de alijs. Hec aũt veritas ita nihil ponit ex pte rei ꝙ oĩa fiunt ex immutatõne organoꝝ deſtruentiũ ad viſum auditum ⁊c̃. vt ſunt oculi ⁊ manus quibꝫ immutatis iam fallit̃ ſenſus iudiciũ. Poſſumꝰ iſta ex naturalibꝫ quibuſdã demonſtrare. nã ſicut vinũ dulce ꝓpter infectõez lingue in febricitãte videt̃ amarũ. vñ guſtus decipit̃ nõ ex pte rei ſꝫ ex pte humoꝝ. Ita et ibi nulla deceptio ex pte rei quin ibi ſit virga adherens. ſed deceptio ex parte organi ſenſus. Iterũ ſicut ſupra dictũ eſt de vi generatiua illã impediendo ꝑ impoſitõꝫ alicuius alterius corpis eiuſdẽ coloris ⁊ apparẽtie. ita ⁊ aliqḋ corpus planum figuratũ colore carneo interponere põt inter viſum ⁊ tactuꝫ oculoꝝ et manuũ et inter ipſum verũ corpus patientis ita ꝙ ſuo iudicio nihil valeat videre ⁊ ſentire niſi corpus planum et nullo membro interruptum. Videant̃ dicta ſancti Tho. in .ij. di. viij. art. v. de pſtiogis illuſionibꝫ. et ſimiliter ẜa ẜe. q. xci. et in queſtionibꝫ de malo. frequenter allegans illud Augꝰ. in lib. lxxxiij. q. ſerpit hoc malum demonis per oẽs additus ſenſuales. dat ſe figuris. accomodat ſe coloribꝫ. adheret ſonis. odoribꝫ ſe ſubijcit. infundit ſe ſaporibꝫ Preterea alludit ratio ꝙ nõ ſolum ꝑ interpoſitionẽ alicuius corporis plani nõ membrato talis illuſio pſtigioſa in vidente et tangente fiat imo et ꝑ modũ quo certi ſpũs ſeu ſpecies reſeruati educunt̃. ad ſua principia ſenſitiua interiora ſcꝫ ad imaginationẽ et fantaſiam vnde cõtingit aliquid imaginari ac ſi primo eliciatur ex ſenſu exteriori. Nam vt in pcedenti queſtione tactũ eſt. Demones virtute ꝓpria põt localiter corpa mutare. ex tranſmutatione aũt ſpirituũ et humoꝝ etiã ẜm nature operationẽ contingunt. aliqua ẜm imaginationem vel ſenſum videri naturaliter dico. qꝛ ⁊ phs in de ſom. et vigil. aſſignans cauſaꝫ apparitionis ſomnioꝝ dicit. ꝙ cum aĩal dormierit deſcendẽte plurimo ſanguine ad principium ſenſitiuũ ſimul deſcendunt motus ſiue impreſſiones relicte ex ſenſibiliũ motionibus que in ſpiritibꝫ ſenſibilibus conſeruant̃ Termini fuerũt ſuperius declarati ita ꝙ tũc aliqua appareant ac ſi tunc primo a rebꝫ exterioribus ſenſus immutarentur. Et qꝛ hoc natura facere poteſt a fortiori diabolus formas ſeu ſpecies corpis plani et non membro virili organiſato educere poteſt ad vim fantaſticam et imaginatiuã vt inde ſenſus iudicent ac ſi in reꝝ veritate ita eſſet. Per hũc etiã modũ vt patebit inferius hoĩes vident̃ animalia cum tñ nõ ſint in reꝝ veritate.

Secundo notandi ſunt alij modi faciliores ad intelligendũ et predicandũ Nam qꝛ preſtigiũ nihil aliud eſt ẜm Iſido. viij. ethimol. c. ix. ꝙ̃ ſenſuũ quedã deluſio et pſertim oculoꝝ. Unde et dicitur a pſtringo qꝛ aciem oculorũ pſtringit ita vt res videantur aliter eſſe ꝙ̃ ſint. Et vt alexander de ales dicit parte. ij. Preſtigiũ ꝓprie ſumptũ eſt illuſio demonis que non habet cauſam ex parte mutationis rei ſed ſolũmodo ex parte cognoſcentis qui deluditur ſiue quantuꝫ ad interiores ſenſus ſiue quantũ ad exteriores. Unde in genere loquendo etiaꝫ de humana preſtigioſa arte dicamus. Tribus modis poteſt fieri. Una abſqꝫ demonibꝫ. et illa potius dicit̃ deluſio. qꝛ artificialiter fit agitatõe hominum oſtendentiũ vel occultantiũ aliquas res. ſicut fit in traiectõnibꝫ ꝑ ioculatores vel per mimos. Alius modus fit etiã ſine virtute demonũ vtpote naturaliter virtute corporum naturaliũ vel etiã mineraliũ que qui habent poſſunt ẜm quandã virtutem hmõi rebus inditam rem oſtendere vel facere apparere nõ ſicut eſt. Unde Tho. prima pte. q. cxiiij arti. iiij. et ſcdm alios plures. quedam herba ſuccenſa ſeu accenſa fumigãs facit trabes apparere ſerpentes. Tercius moduſ deluſionis eſt qui fit ꝑ demones deo tamen permittente Habent enim demones ex natura vt patuit quandã poteſtatẽ ſuper quaſdaꝫ res inferiores ꝙ̃s põt exercere circa illas qñ deus ſinit vt tunc etiaꝫ res appareant aliter ꝙ̃ ſint. Pro quo notandũ tercio ꝙ demon pt quinqꝫ modis illudere aliquem ꝙ iudicat rem aliter ꝙ̃ eſt. Primo artificiali traiectõne vt dictum eſt quia quicquid homo ſcit per artem melius ipſe ſcire poteſt. Secũdo modo naturali applicatione alicuius rei ꝓut dictum eſt per interpoſitionem alicuius corporis vt alterum occultetur vel etiã ex fantaſijs hoĩm illas ꝑturbando. Tercio modo vt qñ in aſſumpto corpore oſtendit ſe eſſe aliquam rem que nõ eſt. ſicut Grego. in primo dialogorũ. narrat de moniali que comedit lactucam que tamẽ vt ipſe demon faſſus fuerat lactuca non ſed

[illegible]

demon in lactuce spẽ aut in ipsa lactuca erat. vel etiã cõtigit Anthonio in massa auri quã in deserto repperit. vel etiã qñ hoiem verũ tegit et facit vt brutũ aĩal videatur ꝓut iam dicetur. Quarto modo vt qñ turbat organum visus vt videat᷑ res nubilosa que est clara vl' ecõuerso vt vetula appareat iuuencula. Nam et post fletũ apparet aliter lumẽ ꝙ̃ ante Quinto modo vt in imaginatiuã potentiã operando ⁊ transmutatõꝫ speciez sensibiliũ ꝑ cõmotionem humoꝝ vt supra tactuꝫ est faciendo vt tunc quasi recentes et noue apparitões in ipsis potentijs sensitiuis causent᷑. Et sic tribꝰ vltimis modis demon illudere p̄t ꝓ̄stigiosa arte sensus hoïs. et etiã scõo modo. Vñ nulla difficultas quin membrũ virile occultare ꝓ̄stigiosa arte velit. Euidens indiciũ siue experimentum qđ nobis in officio inquisitõis existentibꝰ reuelatũ fuit infra ponetur vbi de his et alijs factis plura recitant᷑ in scõa parte tractatus.

Quomodo maleficium a defectu naturali p̄t discerni.

Incidentalis questio cum certis alijs difficultatibꝰ. Et si querit᷑. Petro ablatum est membrũ ignorat aũt an per maleficiũ seu al's diuina ꝑmissione ꝑ demonis potentiã sit ablatũ sunt ne modi cognoscendi et discernendi inter ista? Rñderi p̄t ꝙ sic. Primo ꝙ tales quibꝰ accidunt vt plurimum sunt adulteri seu al's fornicarij. Vñ dũ amasijs nõ ad nutum seruiunt seu eas relinquere volunt alijs adherendo tũc in vindictam talia ꝓcurãt. aut al's potentiã illius mẽbri amputant. Scõo cognoscit᷑ ꝑ hoc ꝙ nõ est durabile. Nam si nõ sit ex maleficio tunc nõ est durabile sed qñq₃ redibit. Sed hic iterum suboritur dubitatio an hoc sit ex natura maleficij ꝙ nõ sit durabile. Rñdetur ꝙ p̄t esse perpetuũ et durare vsq₃ ad mortem. sicut etiã de impedimento maleficiali in matrimonio. Iudicant canoniste ⁊ theologi. ꝙ reperit᷑ tpale ⁊ ꝑpetuũ. Nã dicit Hostꝭ. in summa. Maleficiũ nõ p̄t solui semꝑ ꝑ illuꝫ qui fecit. vel q̃ est mortuus vel q̃ nescit delere ipsum vel q̃ maleficiũ est ꝑditum. Unde a simili dicere possumus ꝙ maleficiũ petro illatuꝫ erit ꝑpetuũ. vel q̃ illa malefica que fecit nõ p̄t eũ sanare. Sunt enĩ malefice in triplici genere. Nam quedã sanant ⁊ ledũt. Quedaꝫ ledũt sꝫ sanari nequeũt. Quedã tñmodo sanare videntur. i. lesiones amouere vt inferius patebit. Sic enĩ nobis ꝯtigit. Nã due malefice mutuo ritantes dum vna alteri improperaret: vna dixit. Non sum tam pessima sicut tu q̃ quos ledo sanare scio. Vel etiaꝫ durabit vbi ante eius sanationẽ malefica discederet vel locum mutando vel ab hac vita discedendo. Nam et scũs Tho. dicit. Maleficiũ quodlibet ita p̄t esse ꝑpetuum ꝙ nõ p̄t habere humanum remediũ. q̃ ⁊ si habet remediũ: nõ est tñ hoc homini notũ vel licituꝫ. licet deus possit prestare remediũ ꝑ sanctũ angelũ demonẽ licet nõ maleficã cogendo. Uerumtamẽ summum remediũ ꝯtra maleficiũ est penitẽtie sacramentum. extra de frigiđ. Nam et infirmitas corꝑalis sepe ꝓuenit ex peccato. extra de peni. cum infirmitas. qualiter etiã maleficia sunt auferenda patebit in tercia p̄te tractatus et in scõa p̄te. capitulo. vi. tres alie differentie tanguntur.

Solutões argumentoꝝ.

Patet ad primũ. ꝙ nulli dubiuꝫ quin sicut deo ꝑmittente occidere pñt homines. ita et membrũ illud seu alia auferre pñt vere et realiter. Sed tunc demones nõ operant᷑ ꝑ maleficas. de quibꝰ iam mentio habet᷑. Et ꝑ hec etiã ad secundũ p̄ꝫ solutio. Sed ad illud ꝙ q̃ deus amplius ꝑmittit vim generatiuaꝫ maleficiari ꝓpter ⁊c̃. ergo etiã ꝑmittitur vt illud membrũ vere et realiter auferatur. nõ valet vt semꝑ hoc fiat. q̃ nõ esset per modũ maleficij hoc fieri. nec etiã malefice hoc affectant dum talia operant᷑ ꝙ non habeant potestatẽ restituendi membrũ quando volunt ⁊ sciunt. Ex quo patet ꝙ nõ vere: sed ꝓ̄stigiosa arte aufertur. Ad terciũ de conuersione vxoris loth dicimus vera fuit et nõ ꝓ̄stigiosa arte. nunc aũt loquimur de arte ꝓ̄stigiosa. Ad quartũ ꝙ demones possunt inducere aliquas formas substantiales. ergo etiaꝫ auferre. Dicitur quantũ ad magos pharaonis ꝙ fecerunt veros serpentes: et pñt demones circa aliquas imꝑfectas creaturas adminiculo alicuius alterius agentis aliquos effectus ꝓducere que non possunt circa hoies de quibus deo magis est cura. Iuxta illud. Nunquid deo cura est de bobus. Possunt tñ semꝑ vt dictũ est deo ꝑmittente hoibꝰ etiã nocere vere et realiter. aut etiã ꝓ̄stigiosa arte. et ꝑ hec etiã p̄ꝫ solutio ad vltimũ argumentũ.

Questio. x. An malefice operant᷑ circa homines in bestiales formas prestigiosa arte illos transmutando?

Quarto ipsa veritas declarat᷑. vbi etiã hoies transformant in bestias. quod qualiter fiat arguit᷑ ꝙ nõ sit possibile hoc fieri. xxvi. q. v. Epi. ex concilio acquirensi. Quisquis credit posse fieri aliquam creaturam. aut melius aut deterius immutari aut transfoꝛmari in aliam spēꝫ: vel aliā ĩ siĺitudinē nisi ab ipso creatoꝛe qui oīa fecit et per quē oīa facta sunt: ꝓculdubio infidelis est ⁊ pagano deterioꝛ. et vtamur argumentis sancti Tho. in .ij. sent. dist. viij. An demones possint imp̄mere in sensus coꝛpoꝛales p̄stigijs deludendo? Ubi primo arguit ꝙ nō. Nam illa foꝛma bestie que videt̄ opoꝛtet ꝙ sit alicubi. sed nō pt̄ esse tm̄ in sensu. qꝛ sensus nō habet aliquā speciē nisi a rebꝫ acceptā. et ibi nō est vera bestia ꝑ auctoꝛitateꝫ cañ. allegatā. nec iterū pt̄ esse in re que videt̄: sicut ꝙ mulier videatur bestia. qꝛ due foꝛme substantiales nō pñt esse in eodem simul ⁊ semel. ergo cū illa foꝛma bestie que videt̄ nullibi possit esse ideo nulla pꝛestigiosa illusio in oculo videntis fieri pt̄. cū visio ꝑ aliquā foꝛmam necessario habeat terminari. Preterea si dicatur ꝙ foꝛma illa sit in aere circumstante. hoc nō pt̄ esse. tum quia aer nō est susceptiuus alicuius foꝛme seu figure. tum etiā quia nō semꝑ vnus ⁊ idem aer circa illā ꝑsonā ꝓpter fluxibilitatē manere pt̄ p̄cipue qñ mouetur. tum etiā qꝛ sic videretur ab omnibꝫ talis transfoꝛmatio qđ tñ nō fit qꝛ demones nō videntur ad minus sanctoꝝ viroꝝ visiones decipere. Preterea sensus visiuus seu potentia visiua est potentia passiua. sed omne passiuū mouet̄ ab actiuo sibi ꝓpoꝛtionato. actiuū aūt ꝓpoꝛtionatū sensui est duplex. Unū q̄si oꝛigināns actū scꝫ obiectū. Aliud aūt q̄si deferēs sicut mediū. sed foꝛma illa que videtur nō pt̄ esse obiectū sensus: neqꝫ etiā mediū quasi deferens. De primo scꝫ ꝙ nō pt̄ esse obiectuꝫ. qꝛ a nulla re sumi pt̄ vt in p̄cedenti argumento tactū est cum non sit in sensu a re accepta. nec in ipsa re nec etiā in ipso aere quasi in medio deferente vt prius tactū est in tercio argumēto. Preterea si demon mouet vim cognitiuaꝫ interioꝛē aut hoc facit se obijciendo virtuti cognitiue. aut hoc facit immutando ipaꝫ. nō autē hoc facit se ei obijciendo. qꝛ opoꝛteret ꝙ vel assumeret coꝛpus: et sic nō posset interius ingredi ad oꝛganū imaginatōis. cū duo coꝛpoꝛa nō sint simul in eodē loco: neqꝫ in assumēdo fantasma. qđ eē esse nō pt̄. qꝛ fantasma nō est sine quantitate. Demon aūt omni quātitate caret: silr̄ etiā non pt̄ hoc facere immutādo. quia aut immutaret alterando qđ videtur nō posse facere: qꝛ omnis alteratio fit per qualitates actiuas quibus demones carent. Aut immutaret transmutando siue localiter mouendo qđ videtur esse incōueniēs duabꝫ rōnibus. Primo quidē qꝛ transmutatio oꝛgani nō posset fieri sine sensu doloris. Scđo quia s̄m hoc demon non ostenderet homini nisi nota. cum tñ Augꝰ dicit. ꝙ ostendit hoī foꝛmas et notas ⁊ ignotas. ergo videt̄ ꝙ demones nullo modo pñt imaginatōꝫ vel sensum hoīs decip̄e. Sed cōtra Augꝰ. xviij. de ci. dei. dicit ꝙ transmutatōes hoīm in aīalia bꝛuta que dicunt̄ arte demonū facte nō fuerunt s̄m veritatē sꝫ solū s̄m apparentiā. Hoc aūt fieri nō posset si demones hūanos sensus trāsmutare nō possent. Preterea alludit et autoꝛitas Augꝰ. in li. lxxxiij. q. que etiaꝫ prius allegata fuit. serpit hoc malū demonis ꝑ oēs additus sensuales ⁊c̄. Rñsio si lectoꝛ voluerit sup̄ modū transmutādi inspicere inueniet in scđa p̄te opis. ca. vi. varios modos. Ad pñs tm̄modo scholastice ꝓcedendo. dicamꝰ triū doctoꝝ sñias ꝯcoꝛdantes in eo ꝙ diabolus pt̄ fantasiam hoīs decipere. vt hō verus aīal videatur. inter quas etiā vltima subtilioꝛ ceteris. q̄ et scti Tho. est. Et prima est dñi Anthonini in prima p̄te summe. ti. v. c. v. §. v. declarantis ꝙ diabolus fantasiaꝫ hoīs ad decipiendū qñqꝫ opatur: et p̄cipue circa illusionem sensuū. et declarat naturali rōne. canonis auctoꝛitate ⁊ expimentoꝝ multiplicitate. Primū sic. Coꝛpa naturaliter subdunt̄ et obediūt nature angelice quantū ad motuꝫ localē. Angeli aūt mali etiā si amiserint gratiam nō tñ virtutem naturalē. vt sepius supꝛa tactum est. Cum aūt potentia fantastica siue imaginatiua sit coꝛpoꝛalis id est affixa oꝛgano coꝛpoꝛeo naturaliter subditur etiā malis: vt possint eam trāsmutare causando varias fantasias ex descensione humoꝝ et spirituuꝫ ad principiū sensitiuū ꝓcurata ab eis. hec ille. et subdit. Patet et ex hoc canone. xxvi. q. v episcopi. Illud nō est obmittendū ꝙ quedaꝫ scelerate mulieres post sathan retro conuerse demonum illusionibꝫ ⁊ fantasmatibꝫ seducte credunt se et ꝓfitent̄ cū dyana hoꝛis nocturnis dea paganoꝛum. vel cum herodiade ⁊ cū innumera multitudine mulieꝝ equitare sup̄ quasdam bestias. et multa terraruꝫ spacia in tempeste noctis silentio pertransire. et infra. Qua propter sacerdotes predicare debēt populo dei vt nouerint omnino hec falsa esse. et non a diuino sed a maligno spiritu talia fantasmata mentibus fidelium irrogari. siquidē ipse sathanas transfoꝛmat se in diuersarum ꝑsonarum species atqꝫ similitudines ⁊ mentē quam captiuā tenet in somnis deludendo ꝑ deuia queqꝫ deducit. Et quidem intellectus huius canonis in prima q̄stione tactus est q̄ ad q̄tuoꝛ q̄ p̄dicanda sunt. Sed ꝙ nō valeāt

[illegible]

etiam vehi vbi hoc affectant et non impediuntur diuina virtute. sic nō esset verus intellectus. q꞉ sepissime hoīes inuiti et nō malefici ꝑ multa terraꝝ spacia corꝑaliter trāsferant͛. Sed q꞉ vtroqꝫ modo pt̄ fieri sequit͛ in p̄fata summa. et in. ca. nec mirū. ea. q. Aug⁹ narrat ꝙ in libris gentiliū legit͛ de quadā maga dicta circes que socios vlixis mutauerat in bestias qd̄ magicis p̄stigijs potius fingebat͛ q̄ī rerꝝ veritate ꝯpleretur alterando fantasias hoīm. Patet hoc etiā ꝑ plura exempla. Legit͛ eni in vitaspatrū ꝙ quedā iuuencula q꞉ assentire noluit cuidaꝫ iuueni de turpitudine eā sollicitanti ipe iuuenis turbatus ex hoc a quodā iudeo ꝓcurauit maleficiū fieri ꝯtra illam. quo pacto: mulier cōuersa est in equam. que ꝯuersio nō fuit ſm rei veritatē sꝫ ſm ludificationē demonis immutantis fantasiā et sensum ipsius mulieris ⁊ aspicientiū eā vt videretur equa q̄ erat vera mulier: vn̄ ducta ad beatum Macharium nō potuit diabolus ita oꝑari ꝙ illuderet sensus eius sicut alioꝝ ꝓpter suā sanctitatē. nam sibi videbat͛ mulier vera nō equa. cuius tandē orōne liberata est ab illa illusione. dicēs hoc sibi accidisse q꞉ nō vacabat diuinis nec frequētabat sacramenta vt dicebat: ideo diabolus ptātēꝫ habuerat sup ea. et si alias esset honesta. Potest igit͛ diabolus ꝑ ꝯmotōꝫ interioꝝ spirituū ⁊ humoꝝ oꝑari ad immutandū actū ⁊ potentiā nutritiue. sensitiue ⁊ appetitiue et cuiuscūqꝫ potentie corꝑalis organo vtentis. ſm btm̄ Tho. i. pte q. cxi. Sicut credi pt̄ fuisse gestū sup simonem magū in incantatōibꝫ suis q̄ de eo narrantur. Sꝫ nihil hoꝝ pt̄ diabolus facere nisi deo ꝑmittente qui cum angelis suis bonis frequenter reprimit maliciā eius decipe nos et nocere querentis. Vn̄ dicit Aug⁹. loquēs de maleficiis. Hi sunt qui ꝑmissu dei elementa ꝯcutiūt: hoīm mentes ꝑturbant minus cōfidentiū in deo. xxvi. q. v. nec mirū. Horꝝ etiam oꝑatōe ꝑ maleficā artē fit qn̄qꝫ vt vir non possit videre vxorē ⁊ ecōuerso. et hoc ꝑ immutationē fantasie rep̄sentando ei talē vt rē odibilem ⁊ horribilē. Ipe etiā diabolus vigilātibus ⁊ dormientibꝫ suggerit rep̄sentatōes turpium fantasie ad decipiendū ⁊ inducendum ad malū. Verū q꞉ pccm̄ nō ꝯsistit in imaginatōne sꝫ in volūtate. ideo ex hmōi fantasijs ꝑ diabolū suggestis ⁊ alteratōnibꝫ varijs hō nō peccat nisi voluntate ꝓpria pcc̄o assentiat. Scd̄a sentētia ad idem modernoꝝ doctoꝝ declarantes primo quid sit prestigiū et quot modis demon pt̄ hmōi illusiones causare. Hic nota ꝙ Anthonius allegat ea que in p̄cedenti. q. ix. tacta sunt. vn̄ nō est opus illa renouare. Tercia sententia est sancti Tho. et est responsiua sup argumentū quo queritur vbi sit illa forma bestie q̄ videt͛. Aut in sensu aut in re. aut in aere circūstante. et est talis. ꝙ illa forma bestie que videt͛ nō est nisi in sensu primo interiori ⁊ ꝑ fortē imaginatōꝫ resultat in sensum exteriorē quodāmodo. et ꝙ ibi sit pt̄ ꝑ demonis oꝑationē contingere dupliciter. Vno mō vt spēs aīalium dicamus que sunt in thesauro imaginatōis reseruate fluāt operatione demonū ad organa sensuū interiorū: sic etiā in somno ꝯtingit ꝓut supra declaratum est. Et ideo qn̄ ille spēs ꝯtingūt organa sensus exterioris puta visus videnť ac si essent res p̄ntes extra: et actu sentirent. Alius modus pt̄ esse ex immutatōe organoꝝ interiorum quibꝫ mutatis fallit͛ sensus iudicium sicut patꝫ in eo qui habet gustū corruptū cui oīa dulcia videnť amara. ⁊ parū differt a primo. Hoc aūt facere p̄nt etiā hoīes virtute quarundam reꝝ naturaliū sicut ad vaporatōem cuiusdā fumi trabes domus videnť serpentes. et multa expimenta huius inueniūť. vt etiā supra tactū est.

Solutiones argumentoꝝ.

AD argumenta ptꝫ ad primū ꝙ textus ille sepe allegatur et male intelligitur. Nam quo ad h̄ ꝙ loquit͛ de transformatione in aliā speciē vel silitudinē declaratum est q̄liter hoc fieri pt̄ p̄stigiosa arte. Sed quo ad hoc ꝙ dicit ꝙ nō possit fieri aliq̄ creatura virtute demonis. si capit͛ fieri ꝓ creari: manifestū est ꝙ nō. si vero capit͛ fieri ꝓ naturali ꝓductōe sic certū est ꝙ p̄nt facere aliquas creaturas impfectas. qd̄ qualiter fit declarat sctūs Tho. vbi. s. Nam dicit ꝙ oēs transmutatōes corꝑaliū reꝝ q̄ p̄nt fieri ꝑ aliquas virtutes naturales ad q̄s ꝑtinent semina que in elementis huius mūdi inueniunť puta in terra vel aquis sicut relinquūt sua semina serpētes et rane et his silia p̄nt fieri ꝑ oꝑatōnes demonum hmōi seminibꝫ adhibitis. sicut cum aliqua res transmutatur in serpentes vel ranas que per putrefactionē generari possunt. Ille vero transmutatōes corꝑaliuꝫ reꝝ que nō p̄nt virtute nature fieri nullo modo oꝑatione demonū ſm rei veritatē ꝑfici p̄nt. sicut ꝙ corpus humanuꝫ mutet͛ in corpus bestie. aut ꝙ corpus mortui reuiuiscat. qd̄ si fieri videatur apparentia est p̄stigiosa. aut diabolus in assumpto corꝑe se agitat corā hoībꝫ. fortificanť ista. Nā albert⁹ i li. de aīalibꝫ vbi q̄rit An demōes seu vt dicam⁹ malefici possint facere v͛a aīalia. Rn̄dit ꝙ sic deo ꝑmittēte. et h̄ quo ad imꝑfecta animalia. ſed nõ poſſunt in inſtanti ſicut deus facere: ſed motu quodã licet ſubito ſicut ptȝ de maleficis. Exod. vij. ſuper iſto. Vocauit pharao ſapiẽtes dicit. Demones diſcurrũt ꝑ mundũ ⁊ colligũt diuerſa ſemĩa ⁊ eoꝝ adaptatõe pñt ꝓrumpe diuerſe ſpẽs. Et glo. ibidẽ ſic dicit. Qñ ꝑ incantationẽ demonũ malefici aliq̃d efficere conanť diſcurrũt ꝑ mundũ ⁊ ſemina ſubito eoꝝ de q̃bus hoc agitãt afferũt. et ſic ex illis ꝑmittẽte deo nouas ſpecies reꝝ ꝓducũt. Hec etiã ſuperius tacta ſunt. At vbi ſi difficultas ſuborireť. An talia facta demonũ eſſent opa miraculoſa dicenda. Rñſio patuit ex p̃cedentibꝫ. ꝙ etiã demones aliq̃ vꝰa miracula facere pñt ad q̃ virtus nature ꝑticularis ſe extendere pt Et licȝ talia ſint vera/nõ tñ ad veri cognitõȝ ab eo fiũt. ſm quẽ ſenſum opa antixp̄i pñt dici ſigna mendacia: qꝛ ad ſeductõȝ hoim fiũt. Patet et ſolutio ad aliud argumentũ de ſubiecto forme dicamꝰ. Beſtie forma q̃ videť nõ eſt in aere nec in ipa re: vt patuit. ſȝ in ipo ſenſu. ꝑut ex ſnia ſci Tho. vt ſupius declaratuȝ eſt. Ad illud ꝙ omẽ paſſiuũ moueť ab actiuo ſibi ꝓportionato ꝯcediť. Et qñ ſubinferť: ꝙ forma illa q̃ videtur nõ pt eſſe obiectũ originans actũ ſeu eliciẽs eo ꝙ a nulla re ſumať Diciť ꝙ imo a re qꝛ a ſpecie ſenſibili in imaginatõe reſeruata quã educere pt et imaginationi ſeu etiã ſenſitiue potẽtie offerre pt vt ſupra dictũ eſt. Ad vltimũ dicendũ. ꝙ demon nõ immutat potentiã ſenſitiuã et imaginatiuam ſe ei obijciendo vt oſtenſum eſt: ſed eam trãſmutando. nõ quidẽ alterando niſi ꝗtuȝ ad motũ localẽ. qꝛ nõ pt de ſe imprimere nouas ſpẽs vt dictũ eſt. immutat aũt tranſmutando. i. localiter mouendo. et hoc iterũ facit nõ ſubam organi diuidendo vt ſic ꝯſequať ſenſus doloris. ſȝ mouẽdo ſpũs ⁊ humores. Qđ autẽ vlterius obijcitur. ꝙ ſequereť ꝙ ſm hoc demon nõ poſſit aliq̃d noui homini demonſtrare ſm imaginatiuã viſionẽ. Dicendum eſt ꝙ nouũ aliq̃d pt intelligi dupliciter Uno modo totaliter nouũ et ſm ſe et ſm ſua principia. et ſm hoc demon nõ pt aliq̃d nouum hoi ſm viſionẽ imaginariã demonſtrare. non eñi pt facere ꝙ cecus natus imagineť colores vel ꝙ ſurdus natus imagineť ſonos Alio modo dicitur aliquid nouũ ſm ſpecieȝ totius. puta ſi dicamꝰ eſſe nouũ in imaginatione ꝙ aliquis imaginetur montes aureos quos nunq̃ vidit qꝛ tñ vidit ⁊ aurũ ⁊ montẽ pt naturali motu imaginari fantaſmata aurei montis. et hoc modo pt demon aliq̃d noui imaginationi offerre.

Quid de lupis interdũ homines et pueros ex cunabulis rapientes ⁊ comedentes ſentiendũ ſit: an etiã preſtigioſa arte per maleficas.

Acidentalis queſtio de lupis interdum hoies ⁊ pueros e domibꝫ rapiẽtes ⁊ cõmedentes ⁊ cũ magna aſtucia diſcurrẽtes ita vt neq̃ aliq̃ arte aut potentia ledi aut capi valeãt. Dicendũ eſt ꝙ hoc interdum hȝ naturalẽ cauſam. interdũ vero p̃ſtigioſam artẽ dũ ꝑ maleficas ꝯtingũt. De primo Albertus in de aialibꝫ dicit ꝙ ex quinq̃ cauſis ꝓuenire pt. Aliqñ ꝓpter famis augmẽtum. ſicut ⁊ cerui aliqñ et alie beſtie hoibꝫ appropinquãt. Aliqñ ꝓpter ferocitatẽ virium et hoc in regionibꝫ frigidis. et etiã qñ hñt catulos. Sed quia de his nihil ad ꝓpoſitũ: dicimus. ꝙ demonũ illuſione fiunt. qñ deus ꝓpter peccata punit aliquẽ ꝓplm. Iuxta illud Leuit. xxvi. Si nõ feceritis mãdata mea mittam in vos beſtias agri que ꝯſumant vos et pecora vr̃a. et Deutro. xxxij. Dentes beſtiaꝝ immittã in eos cũ furore ⁊c̃. Per quẽ aũt modum. An ſint veri lupi vel demones in formis ſic apparentibꝫ: dicitur ꝙ ſunt veri lupi ſed obſidentur a demonibꝫ vel agitanť duplici modo. Uno modo abſq̃ maleficoꝝ operatione ſicut quadragintaduobꝫ pueris ꝯtigit a duobꝫ vrſis de ſilua exeuntibꝫ q̃s iugulauerunt ꝓpter irriſionẽ factã heliſeo ꝓphete dicendo: aſcende calue ⁊c̃. Et de leone qui ꝓphetaȝ dei iuſſum nõ implentẽ occidit. iij. Reg. xiij. Et hiſtoria de epo vienenſi: qui letanias minores inſtituerat ante aſcenſionẽ dñi eo ꝙ lupi ciuitates intrantes hoies vorauerũt publice. Alio mõ etiã maleficoꝝ illuſione. Sicut Guil. vbi ſup̄ narrat de quodaȝ viro qui ſe cõuerti putabat in lupũ certis tꝑibꝫ quibꝫ in antris latitabat. Illuc eñi certo tꝑe iuit et ſibi interim cũ fixus maneret videbať ꝙ lupus ipe factus circũiret pueros deuorando. et cũ illud realiter ſolũ demon quendã lupuȝ poſſidens faceret putabat falſo ſe ſomnians circũire: et ſic tam diu dementatus fuit quouſq̃ inuentus eſt iacere in ſilua raptus. Delectatur in his demon vt paganoꝝ errorem qui hoies et vetulas in beſtias mutari credebant: inducat. Unde diſcerniť ꝙ ex ſingulari dei ꝑmiſſione ⁊ demonũ ope talia eueniũt: et non ex naturali aliq̃ defectu. qñ nulla arte aut potẽtia ledi aut capi pñt. ſicut etiã Vinc. in ſpe. hiſto. li. vi. c. xl. narrat. In gallia inq̃t ante xp̄i incarnatõȝ et añ bellũ punicũ: lupus vigilẽ vagina gladiũ abſtulit.

Queſtio.ix. Qꝫ obſtetrices malefice conceptus i vtero diuerſis modis interimūt aborſum ꝓcurāt. ⁊ vbi hoc nō faciūt demonibus natos infantes offerunt.

Quinto ſexto ⁊ ſeptimo inſimul veritas ſupradicta ꝓbat̃ per q̃tuor horrēdos actus quos circa infantes in vtero ⁊ ex vtero matris exercent q̄ cū ꝑ mulieres demones exercere hñt ⁊ nō ꝑ viros ideo potius mulieres q̄ꝫ viros ſibi aſſociare ille inſatiabilis homicida ſatagit ⁊ ſunt hmōi opera Nā canoniſte pluſ q̄ꝫ theologi de maleficiali impedimēto tractantes vbi ſupra. Dicunt ꝙ maleficiū fit nō ſolū ne q̇s actū carnalē exercere valeat de quo ſupra tactū ē. Sed etiam fit ne mulier ꝯcipiat vel ſi ꝯcipit. ꝙ tūc aborſuꝫ faciat. Et addit̃ tercius modus cū quarto ꝙ vbi aborſum nō ꝓcurant ꝙ tūc infantē ꝯſumūt vel demoni offerūt. De primis duobus modis nō eſt dubiū cuꝫ ꝑ naturalia hō abſqꝫ demonū auxilio vt ꝑ herbas vel alia impedimenta ꝓcurare poſſet ꝙ mulier nō poſſet generare vel ꝯcipere vt ſupra tactum ē. Sed de alijs duob ꝙ etiā a maleficis ꝓcurātur diſſerendū ē nec opus ē argumenta deducere vbi euidentiſſima indicia ⁊ experimēta hec reddūt credibilius. Et de primo ꝙ certe malefice cōtra humane nature inclinatōem imo aduerſus oīm beſtiaꝝ cōditōnes lupina dūtaxat ſpecie excepta infantes deuorare ⁊ comedere ſolent. Eſt inq̇ſitor cumanus de q̄ ſupra mentio habita ē q̇ hec nobis retulit ꝙ ea de cā ab incolis comitatus burbie vocatus ad inq̇ſitionē faciendā. eo videlꝫ ꝙ q̇dam cū pueꝝ ex cunis amiſiſſet ⁊ explorādo ꝯuentionē mulieꝝ nocturno tpe vidiſſet ⁊ ꝑpendiſſet infantē occidi ⁊ liquore ebibito deuorare. Ideo vt prius tactū ē vnico āno q̄ ⁊ fuit ān⁹ ꝑtime elapſus xl. ⁊ vnā maleficas igni tradidit certis alijs ad dominiū archiducis auſtrie Sigiſmūdi fugā capientib. aſſunt ꝓ ꝯfirmatione huius ſcripta q̄dā Johannī. nider ī ſuo formicario cui⁹ vtiqꝫ ⁊ eoꝝ q̄ ſcripſit recens memoria ſupeſt. vñ nō incredibilia ſicut apparēt exiſtūt. ſed ⁊ hoc ꝙ maiora dāna in his oīb obſtetrices malefice ꝓcurāt ꝑut malefice penitentes nobis ⁊ alijs ſepius retulerūt dicentes. Nemo fidei catholice amplius nocet q̄ꝫ obſtetrices vbi eñ pueros nō interimūt tūc quaſi aliq̇d acturi foris extra camerā infantē deferunt ⁊ ſurſum in are eleuantes demonib offerunt. Modus aūt in hmōi flagitijs qui obſeruat̃ in .ij. iam pte patebit. ⁊ ca. vij. quā ⁊ aggredi neceſſe eſt prius vnica dūtaxat deciſione q̄ſtionis de ꝑmiſſione diuina ꝑmiſſa. Dictū eſt enī a principio tria neceſſario ad maleficialeꝫ effectū cōcurrere. demonem. cū malefica ⁊ diuinam permiſſionem.

Deinde conſiderandū eſt de ipa ꝑmiſſione diuina. circa quā quatuor q̄runt̃. Primo an neceſſariū ſit ipam ꝑmiſſionem ad maleficialē effectū cōcurrere. Secūdo ꝙ deus iuſte ꝑmittit creaturam ex natura peccabilē etiam actū maleficialē ⁊ talia horrēda flagitia perpetrare alijs duab ꝑmiſſionibus preſuppoſitis. Tercō ꝙ maleficioꝝ flagitia cūcta mala q̄ deus fieri ꝑmittit excedunt. Quarto q̄lit̃ hec materia ſit ꝓpło publicāda.

Circa tercium principale huius ꝑme partis tangens diuinā ꝑmiſſioneꝫ queritur. An diuinā ꝑmiſſionē in his opibus maleficoꝝ cōmendare ita ſit catholicū ꝙ eius oppoſitū. ſ. redarguere illaꝫ omnino ſit hereticū. ⁊ arguitur ꝓ nō ſit hereticū aſſerere. ꝙ deus tantam poteſtatē nō ꝑmittat diabolo in hmōi maleficijs. refutare eñ illa q̄ in contumeliam creatoris poſſunt cedere eſt catholicū ⁊ non hereticū. Sꝫ aſſerere ꝙ diabolo nō permittatur talis poteſtas nocendi hominib ē catholicuꝫ. ꝓbatur. quia oppoſitum aſſerere videtur cedere in cōtumeliam creatoris. Nam ſeq̇tur ꝙ nō oīa ſint ſubiecta diuine ꝓuidentie eo ꝙ oīs ſapiens prouiſor excludit defectū ⁊ malū quantum poteſt ab his quoꝝ curam gerit. Cū aūt ea que ꝑ maleficia fiūt ſi a deo ꝑmittūtur ab eo nō excludūtur. ⁊ ſi ab eo nō excludūtur nō erit ſapiens ꝓuiſor ipſe deus ⁊ ſic nō ſubſunt omnia ſue ꝓuidentie. qđ quia falſum ē ideo hoc falſum ꝙ deus ꝑmittat. Preterea ille aliquid ꝑmittit fieri qđ poſſet impedire ſi vellet aut ꝙ non poteſt impedire etiam ſi vellet. ſed neutrū illoꝝ deo poteſt cōuenire. Nō primū q2 talis iudicatur inuidus. nō ſcđm quia talis iudicat̃ impotēs. Tūc q̄ritur incidentaliter. hoc maleficiū petro accidit ⁊ deus potuit impedire ⁊ nō fecit. ergo deus ē inuidus ſeu nō habet curam de oīb. Si ṽo nō potuit impedire etiā ſi vellet tūc nō eſt omnipotēs q̄ oīa ſicut incōueniēs ē aſſerere. ſ. deū nō habere curā oīm ⁊c̄. g̃ ⁊ hoc ꝙ maleficia ex dei permiſſione ꝯtingūt. Preterea. q̇cūqꝫ dimittit̃ ſibi ⁊ ē dñs actuū ſuoꝝ nō ſubeſt ꝑmiſſioni aut ꝓuidētie alicui⁹ gubernātis. ſed hoīes ſibi ipis dimittūtur a deo ſm̄ illud Eccī. xv. De⁹ ab initio cōſtituit hoīem. ⁊ reliq̇t eū in manu conſilij ſui. ſpāliter etiā mali in ſuis opib relinquūtur ſm̄ illud. Dimiſit eos ſcđm deſideria cordis eorū. igit̃ nō oīa mala diuine ꝑmiſſioni ſubdūtur. Preterea Aug⁹. dicit in

c f

Encheri. ſicut etiam ph̄us in .ix. meth̄. Melius ē q̄dam neſcire q̄ ſcire vt vilia. ſed om̄e qđ ē melius ē deo attribuendū. ergo deꝰ non impedit ſe de illis viliſſimis maleficoꝝ opibus vt illa permittat vel nō. Ad idē ap̄ls. ij. Corinth. ix. Nō eſt deo cura de bobꝫ. ⁊ eadē rōne de alijs irrōnalibꝫ creaturis. vn̄ qn̄ maleficiatur vel nō. nō eſt deo cura. nec etiā eius ꝑmiſſioni q̄ ex eius ꝓuidentia ꝓcedit ſubdūtur. Preterea q̄ ex neceſſitate cōtingunt ꝓuidam permiſſionem nō requirūt ſicut nec prudentiā. patet hoc ꝑ ph̄m in .vi. ethi. Prudentia ē recta ratio contingentiū de quibꝫ ē conſiliū ⁊ electio. ſed plures effectus maleficiales ex neceſſitate cōtingūt. puta qn̄ ex aliqua cauſa ⁊ influentia corporū celeſtiuꝫ accidunt infirmitates vel aliqua alia q̄ nos iudicamꝰ maleficia vn̄ nō ſemꝑ ſubduntur diuine permiſſioni. Preterea ſi ꝑmiſſione diuina homines maleficiātur tūc q̄ritur. Cur potius ſuꝑ vnū q̄ ſuꝑ aliū. Si dicatur ꝙ ꝓpter peccata. q̄ magis abundāt in vno q̄ in altero. hoc videtur eſſe falſum qꝛ tunc maiores peccatores amplius maleficiarētur. cuius cōtrariū dum apparet eo ꝙ minus in mūdo ſicut puniūtur Iuxta illud. Bene eſt omībꝫ q̄ ꝑuaricant̄ ita etiā maleficiātur. Patet deniqꝫ ex eo ꝙ innocentes pueri ⁊ alij iuſti amplius maleficiuntur. Sed ꝯtra deus ꝑmittit licet nō velit malum fieri ⁊ hoc ꝓpter ꝑfectionē vniuerſi. Dioniſius. iij. ca. de di. no. Erit malū ad om̄es id ē ꝑfectionē vniuerſi ꝯferēs. ⁊ Augꝰ. in ench. Ex om̄ibꝫ bonis ⁊ malis cōſiſtit vniuerſitatis admirabilis pulcritudo. Inquātū etiam illud qđ malū dicit̄ bene ordinatum ⁊ in loco ſuo poſitū eminentius cōmendat bona ⁊ illa magis placeant ⁊ laudabiliora ſint dū cōparant̄ malis. Item ſctūs Tho. improbat opinionē illoꝝ. ꝙ licet deus nō velit mala qꝛ neqꝫ creatura aliqua appetit malū ſiue appetitu naturali ſiue animali ſiue intellectuali que ē volūtas cuius obiectū eſt bonū. vult tn̄ mala eſſe vel fieri. hoc dicit eſſe falſum. qꝛ deus neqꝫ vult mala fieri neqꝫ vult mala nō fieri. ſed vult ꝑmittere malū fieri ⁊ hoc eſt bonū ꝓpter ꝑfectionē vniuerſi. Quare aūt ſit erroneū dicere. Deus vult mala eſſe vel fieri ꝓpter bonū vniuerſi dicit. Quia nihil ē iudicandū bonū niſi ſcd̄m id qđ competit ei ꝑ ſe ⁊ nō per accidēs. ſicut virtuoſus iudicat̄ bonus in intellectuali creatura ⁊ nō animali. Malū aūt nō ordinatur ad bonū ꝑ ſe ſed ꝑ accidēs. qꝛ preter intētionē eoꝝ q̄ malū oꝑātur reſultat bonū. ſicut p̄ter intentionē maleficoꝝ aut preter intentionē tirannoꝝ fuit ꝙ ex eoꝝ perſecutōne clareſceret patiētia martyrū. Rn̄ſio. Queſtio quanta vtilioꝛ ad p̄dicandū tanto etiam difficilioꝛ ad intelligendū exiſtit. Eſt em̄ inter argumenta hoc p̄cipuū nō tam laicorū q̄ ⁊ quorūdam ſapientū. Maleficia tam horrēda vt ſuperius tacta ſunt non permitti a deo cauſas diuine ꝑmiſſionis huius ignorātes. ex qua etiā ignorantia qꝛ malefice nō ſupprimūtur ꝑ vltionem debitam iam totā xp̄ianitatem depopulare videtur. vt ergo ad vtranqꝫ viā iuxta theologoꝝ ſententiā docto ⁊ indocto ſatiſfiat ꝑ diſcuſſiones duaꝝ difficultatū eſt reſpondendū ⁊ primo. Ꝙ mūdus diuine ꝓuidentie ita ſubiacet ꝙ ipſe īmediate oībꝫ prouidet. Secūdo ꝙ vniuerſitatē malorū q̄ fiūt ſiue in malis culpe ſiue pene ſiue damni ex duabꝫ primis ꝑmiſſionibꝫ circa caſum angeloꝝ ⁊ primoꝝ parentuꝫ iuſte ꝑmittit. vnde et patebit ꝙ in his diffidere ꝑtinaciter hereſim ſapit cū erroribꝫ infideliū talis ſe implicat. Quo ad primū notandū. ꝙ p̄ſuppoſito illo ꝙ prouidentia deo cōueniat. Iuxta illud Sapien. xiiij. Tu autꝫ pater gubernas oīa prouidentia. oportet etiam aſſerere ꝙ omnia ſint ita ſubiecta ſue prouidentie ꝙ etiā omībꝫ immediate prouideat quod vt pateat oſtēdamus primo per reprobationem cuiuſdam cōtrarij erroris. Nam ſuꝑ illud Iob. xxij. Nubes latibulum eius ⁊ circa cardines celi perambulat nec noſtra conſiderat. Quidā opinati fuerunt iuxta doctrinam ſancti Tho. i. parte. q. xxij. Ponere tantummō incorruptibilia ſubiacere diuine prouidētie. prout ſunt ſubſtantie ſeparate ⁊ corpora celeſtia cum ſpeciebus rerum inferiorum que etiam ſunt incorruptibilia. Indiuidua vero ſpecierum qꝛ ſunt corruptibilia dicebāt nō ſubiacere. Vn̄ ſic diuine prouidentie dicebāt ſubiacere oīa inferiora que in mundo aguntur. in vniuerſali tantū ⁊ non in particulari ſeu ſingulari. Sed quia hoc alijs videbatur inconueniēs. vt de homine nō eſſet amplioꝛ deo cura q̄ de alijs animalibus. Ideo rabbi moyſes volēs mediū tenere dixit concordando cū primis. Corruptibilia om̄ia ſicut ſunt indiuidua rerum omnino non ſubiacere diuine gubernationi ſed tantūmodo vniuerſalia ⁊ alia q̄ tacta ſunt. Hominem vero ab illa generalitate corruptibiliū excepit. ⁊ hoc propter ſplendorem intellectus quo participant cum ſubſtātijs ſeparatis. ⁊ ſic ſm̄ iſtam opinionem q̇cquid hominibus accideret in maleficijs eſſet ex permiſſione dei non autem quicq̇d animalibus aut alijs terre frugibꝫ eueniret. Et hec opinio licet ſit veritati ꝓpinquioꝛ q̄ illa que omnino prouidentiam dei de rebꝰ mundi negabat aſſerens mũdum caſu eſſe factum ſicut fuerunt Democritus ⁊ epicuri. tamẽ etiã nõ caret magna falſitate eo ꝙ neceſſe ẽ dicere oĩa diuine prouidentie ſubiacere. nõ in vniuerſali tantũ ſed etiam in particulari. vt non ſolũ maleficia hominũ ſed ⁊ iumentoꝝ ⁊ terre frugum ex diuina ⁊ prouida ꝑmiſſione eueniũt quod ſic patet. Ad tantum ſe extendit prouidentia ⁊ ordinantia rerum in finem quantũ ipa cauſalitas ſe extendit. ſicut a ſimili in rebus alicuius dominio ſubiectis que intãtuꝫ ſubiacent eius prouidentie inquantum ſibi exiſtunt ſubiecte. Cum autem cauſalitas dei que eſt primũ agens extendit ſe ad omnia entia non ſolum quantum ad principia ſpeciei ſed etiam quãtum ad principia indiuidualia ⁊ non ſolum incorruptibiliũ ſed etiam corruptibilium. Ideo ſicut omnia habent eſſe a deo ita omnia ſunt prouiſa ab eo id eſt ad aliquem finem ordinata. Et hoc tangit apoſtolus ad Roma. xiij. Que a deo ſunt ordinata ſunt. quaſi dicat. Sicut oĩa a deo ſunt. ita etiam omnia ab ipo ordinata ſunt. ⁊ ꝑ conſequens prouidentie eius ſubiecte. quia ꝓuidentia dei nihil aliud eſſe noſcitur ꝗ̃ ratio. id eſt cauſa ordinis rerũ in finem. Omnia ergo inquantũ participant de eſſe intantũ etiã ſubduntur diuine prouidẽtie. Item deus oĩa cognoſcit non ſolum in vniuerſali ſeu vniuerſalia imo ⁊ in particulari ſeu particularia. Et cum dei cognitio cõparatur ad res creatas ſicut cognitio artis ad artificiata. Ideo ſicut omnia artificiata ſubdũtur ordini ⁊ prouidẽtie artis ita oĩa ſubdũtur ordini ⁊ prouidẽtie dei. Sed qꝛ per hec non ſatis fit vt intelligatur ꝙ deus iuſte permittat mala fieri. ⁊ maleficia in mũdo licet intelligamus hoc ꝙ ipe ſit ꝓuiſor omnia gubernans qđ quia conceditur ideo etiam deberet oĩe malum ab his quoꝝ curam gerit excludere. Inter homĩes enĩ videmus ita fieri ꝙ ſapiens ꝓuiſor excludit defectum ⁊ malũ quantũ poteſt ab his q̃rum curam gerit. ideo ad intelligenduꝫ iſta. cur non omnia mala deus excludit. Notandum ꝙ aliud eſt loqui de ꝓuiſore particulari ⁊ aliud de prouiſore vniuerſali. Prouiſor enĩ particularis neceſſe habet malum excludere quãtum poteſt quia non poteſt ex malo elicere bonũ. Deus aũt cum ſit vniuerſalis ꝓuiſor totius mũdi ⁊ poteſt ex particularibus malis plurima bona elicere ſicut ex ꝑſecutione tyrannoꝝ patientia martyrum. ⁊ ex operibus maleficoꝝ purgationem ſeu ꝓbationeꝫ fidei ⁊ iuſtoꝝ vt patebit. Ideo non habet deꝰ oĩa mala impedire ne multa bona deeſſe cõtingat vniuerſo. Vñ Auguſtinus in encher. Adeo miſericors eſt omnipotens deus ꝙ nõ ſineret aliquod malum eſſe in operibus ſuis niſi adeo eſſet omnipotens ⁊ bonus vt benefaceret etiam de malo. Et huius exemplũ etiam habemus in actionibꝰ rerum naturaliũ. Nam corruptiones ⁊ defectus qui accidunt in rebꝰ naturalibꝰ. licet ſint contra intentõẽ nature particularis illius videlicet cui talis corruptio contingit vt ꝙ fur ſuſpendatur vel ꝙ animalia in cibũ hominis occidãtur. ſunt tamẽ de intentione nature vniuerſalis. vt videlicet conſeruantur homines in vita ⁊ ĩ bonis vt ⁊ ſic bonũ vniuerſi conſeruetur. vt enĩ ſpecies rerum conſeruantur oportet vt corruptio vnius ſit conſeruatio alterius. Occiſiones enim animaliũ conſeruat vitaꝫ leonum.

¶ Declaratur ſuper permiſſionem diuinam ꝙ deus non potuit cõferre creature vt ex natura eſſet impeccabilis.

Quo ad ſecundum ꝙ vniuerſitatem maloꝝ ſiue in culpis ſiue in penis iuſte deus permittat ⁊ preſertim iã refrigeſcente ⁊ mundo ad occaſum declinante declaratur ex duabus ꝓpoſitionibus neceſſario preſupponẽdum quarum prima ꝙ deus nõ poteſt facere ſiue melius vt cũ timore dei loquamur. non eſt poſſibile vt natura creata vt eſt homo vel angelus haberet hoc ꝙ ex conditione ſue nature peccare non poſſet. Secũda ꝙ deus iuſte permiſit hominem peccare vel temptari. quibus ſtantibus cum ad diuinã prouidentiam pertinet vt vnaqueqꝫ creatura in ſua natura relinquatur dicere oportet. ꝙ ex premiſſis impoſſibile eſt ꝙ deus non permittat maleficia fieri virtute demonũ. Et primũ quidem ꝙ non fuit poſſibile creature cõmunicare ꝙ peccare non poſſet ex conditione nature. oſtẽditur a doctore ſancto in. ij. di. xxiij. ar. i. quia ſi hoc fuiſſet ꝯmunicabile alicui creature deus vtiqꝫ communicaſſet eo ꝙ omnes alie cõmunicabiles bonitates ⁊ ꝑfectões creaturaꝝ ſunt communicate ſaltim in genere vt vnio ꝑſonalis duaꝝ naturaꝝ in xpo. maternitatis ⁊ virginitatis in maria. vnio gratuita in viatoribus. vnio beatifica in electis ⁊ ſic de alijs. Cũ ergo nõ legimus hoc alicui creature cõicatuꝫ quia nec homini nec ãgelo. iuxta illud. Et in angelis ſuis repperit prauitatẽ. certuꝫ ẽ ꝙ homĩ a deo nõ põt cõicari hoc ꝙ ex natura ſit impeccabilis licet hoc ꝑ grãm inueniãt. Secundo ad idem qꝛ ſi eſſet cōmunicabile ⁊ non cōicaret vniuerſum nō eſſet ꝑfectum. cuius ꝑfectio in hoc cōſiſtit vt oēs bonitates creaturarū cōmunicabiles in genere ſint cōicate. Nec valet argumētū ꝙ deus cū ſit ſumme potēs ⁊ alias ad ſuaȝ ſimilitudinē hoīes et āgelos creauit ꝙ etiam hoc conferre potuerit ꝙ creatura ex conditione ſue natrue haberet ꝙ peccare non poſſet. Uel etiā ꝙ faceret vt habitus ille gratie q̄ ꝯfirmationem in bono cauſat eſſet pars eſſentialis nature āgeli vel hoīs vt ſic ſcd̄m naturale ſuū principiū ⁊ naturalē ꝯditionem haberet ꝯfirmationē in bono. vt peccare nō poſſet. Nam primū argumentū nō cōcludit. qꝛ licet deus ſit ſumme potēs ſicut ⁊ ſumme bonus nō tamē hoc cōferre pōt nō ex impfectione ſue potentie. ſed ex impfectōne creature. q̄ imperfectio cōſideratur primo. ꝙ hoc recipere nō poteſt nec potuit homo vel āgelus. Ratio qꝛ cū ſit creatura eſſe ſuum dependet a creatore. ſicut cauſatū a cauſa ſui eſſe ⁊ creare eſt aliquid ex nihilo facere ideo ſi ſibi relinq̄tur deficit. ꝯſeruatur aūt q̄ꝺiu cauſe influentiam recipit. Exemplū ſi vis de candela q̄ tā diu lucet q̄ꝺiu habet cerā. Quo ſtante notuȝ ē ꝙ deus creauit hominē. ⁊ reliquit eū in manu cōſilij ſui. Ecci. xvij. Et ſimiliter angelū a principio creatōnis. Et hoc factū eſt ꝑ liberū arbitriū cuius ſicut ꝓpriū eſt facere vel obmittere ita ꝓpriū eſt a ſua cauſa recedere ⁊ nō recedere. Et qꝛ hoc ē poſſe peccare: poſſe ex libertate arbitrij a deo recedere. iō non potuit hoc homo vel angelus recipe. nec ei potuit a deo cōicari vt ex natura haberet libertatē arbitrij ⁊ etiā ex natura haberet nō poſſe peccare. alia impfectio ex qua hoc non potuit homini vel angelo cōicari eſt. qꝛ implicat ꝯtradictōnem q̄ quia in ſe nō ſunt factibilia dicimus deus nō poteſt illa facere. Sed potius dicendū ꝙ creature non pn̄t iſta recipere. vt videlȝ aliq̄d ſit viuū ⁊ mortuū ſimul ⁊ ſemel. Ita etiā implicat vt aliq̄s habeat liberꝝ arbitrium ex quo poſſit cauſe ſue inherere vel nō inherere ⁊ ꝙ poſſit nō peccare qꝛ ſi nō poteſt peccare nō pt cauſe ſue nō inherere cū peccatū ſit ſpreto incōmutabili bono rebꝫ mutabilibus inherere Spernere aūt vel nō ſpernere eſt ex libertate arbitrij. Secundū etiā argumentū nō valet. quia ſi gratia ꝯfirmationis verteret̄ creature in naturā ita ꝙ ex principijs eſſentialibꝫ haberet nō poſſe peccare. tūc non haberet ex aliquo dono accidentali ⁊ gratia non poſſe deficere ⁊ peccare ſed haberet hoc ꝑ naturam ⁊ tunc eſſet deus qd̄ ē abſurdum. Hanc ſolutōnem tangit ſanctus Tho. vbi ſupra in ſolutione vltimi argumēti. cum dicit ꝙ q̄cunq̄ alicui nature ꝯuenit aliq̄d accidēs qd̄ ex influentia ſupꝛioꝛis tantūmō ineſt. nō pōt inferioꝛ natura illud accidēs ꝑ ſe habere niſi efficeretur nature ſupioꝛis. ſicut ſi aer illuminatur in actu ꝑ ignē nō pōt eſſe ꝙ ſit de natura ſua lucidus in actu niſi fiat ignis. Dico ergo ꝙ cū ꝯfirmatio inſit creature rōnali ſolum ꝑ gratiā q̄ eſt quoddā ſpūale lumen ⁊ ſimilitudo increati luminis. nō pōt eſſe ꝙ aliqua creatura ex natura ſua ꝯfirmationeȝ habeat vel gratiā niſi efficeret̄ diuine nature ꝑ eſſe dicamus eiuſdē nature. qd̄ ē omnino impoſſibile Concludamus ꝙ nō poſſe peccare ꝑ naturaȝ deo tantūmō ꝯuenit eo ꝙ ſicut ab eſſe deficere nō poteſt cū dat oībꝫ eſſe ita nec a rectitudine bonitatis deficere cū hoc ei ꝯueniat per ꝯditionē ſue nature.. Omnibus autē alijs qui hoc habēt vt peccare nō poſſint cōfert̄ ex hoc ꝙ cōfirmant̄ ꝑ grām in bono. ex qua filij dei efficiūtur ⁊ quodāmō diuine nature ꝯſoꝛtes.

¶ Declaratur q̄ſtio ſuꝑ duas ꝑmiſſiones diuinas quas deus iuſte ꝑmiſit videlȝ diabolum actoꝛem omnis mali peccare ſimul ⁊ primos parentes cadere et quibꝫ maleficoꝝ opera iuſte ꝑmittūtur. ⁊ eſt tredecima in oꝛdine prime partis.

Secūda q̄ſtio ſimul ⁊ ꝓpoſitio ꝙ deus iuſte ꝑmiſit quaſdā creaturas āgelicas quas aliter condere nō potuit niſi qd̄ peccare poſſent etiaȝ actu peccare. Et quaſdaȝ ſimili mō creatas ꝑ gratiam ꝯſeruare ⁊ hoc abſq̄ ꝓuia temptatōe. hominē vero iuſte ꝑmiſit ⁊ temptari ⁊ peccare. q̄ omnia ſic declarant̄. Nam ad prouidentiam diuinā ꝑtinet vt vnūquodq̄ in ſua natura relinquatur ⁊ in ſuis naturalibꝫ oꝑibus nō omnino impediat̄. qꝛ vt Dioniſius dicit. iiij. ca. de di. no. Prouidentia nō eſt coꝛruptiua nature ſed ſaluatiua. quo ſtante cū manifeſtū ſit ꝙ ſicut bonū gentis diuinius q̄ꝫ bonū vnius. i. ethi. Ita ⁊ bonū vniuerſi excedit bonū ꝑticulare cuiuſcūq̄ nature create in ꝑticulari. Ideo etiā attēdere opoꝛtet ꝙ ſi peccatū oīno impediret̄ ꝑ hoc multi gradus tollerent̄ ꝑfectionis. tolleret̄ eīm natura illa q̄ pōt peccare ⁊ nō peccare. Et ſi dicat̄. tn̄ habuiſſet hō ex cōditione nature vt prius tactū ē. Rn̄detur. Si nullū pctm̄ fuiſſet ſubſecutū i actu ſed ſtatim cōfirmatio tūc ſemꝑ lateret q̄d grē deberet̄ in bonis erga deū ⁊ q̄d ꝓtās peccādi potuiſſet ⁊ plura alia q̄bꝫ ablatis vtiq̄ vniuerſi multū detraheret̄. Decuit etiaȝ vt nullo ſuggerente ab extra peccaret. ſed occaſionem peccandi ex ſe ipſo ſuſcipet qđ ⁊ fecit vbi deo equalis eſſe voluit. qđ eſt intelligenduꝫ non ſimpliciter ⁊ directe nec indirecte. ſed ſolum ſm q̇d. ⁊ hoc declaraꝛ ꝓpter auctoritatē Iſaie. xiiij. In celū aſcendā ⁊ ſimilis ero altiſſimo. nō eñ ſimpliciter ⁊ directe. qꝛ ſic habuiſſet intellectū ligatū ⁊ erroneū appetendo aliq̇d qđ ſibi erat impoſſibile. Cognouit eñ ſe eſſe creaturam ⁊ a deo creatū. ⁊ ideo equalē fieri creatori cognouit hoc ſibi eſſe impoſſibile. Nec etiā indirecte qꝛ cū totū bonū angeli ⁊ creature ē in hoc ꝙ deo ſubeſt. ſicut tota claritas aeris eſt ī hoc ꝙ ſubijciꝛ radijs ſolis. ideo hoc ab angelo nō potuit appeti. qꝛ appetijſſet ꝯtra bonū nature ſed appetijt dei equalitatē nō abſolute ſed ſcđm q̇d. hoc ſic ē. cū deus habet ꝑ naturā ſuā duo. beatitudinem ⁊ bonitatem ⁊ aliud ⁊ ꝙ ab ipo omnis creature beatitudo ⁊ bonitas tranſfundiꝛ. videns āgelus dignitatem nature ſue qua creaturis cūctis ꝓeminebat voluit ⁊ appetijt a ſe ī oīa inferiora beatitudinē ⁊ bonitatē deriuari. ⁊ hoc ꝑ ſua naturalia ita ꝙ ipe primo illa ex natura haberet ⁊ ſic alie creature ex nobilitate ſue nature acciperent. Et qꝛ etiā illa appetijt a deo ⁊ ſub deo volens eſſe dūmō iſta haberet ideo nec etiam q̄ntū ad modū habendi deo equipari voluit. ſed tantūmō ſm q̇d. Nota inſuꝑ ꝙ quia ſuū deſideriū attētauit vt ad actū ꝑduceret. ideo ſubito ſuū deſideriū alijs expoſuit. Et qꝛ ſubito etiā fuit alioꝝ āgeloꝝ viſio deſiderij ⁊ cōſenſus ꝑuerſus ſui deſiderij. Ideo peccatum primi angeli alioꝝ peccata exceſſit ⁊ preceſſit quātitate culpe ⁊ cauſalitate. nō tñ duratōne. ita ꝙ illud. Apoca. xij. Draco de celo cadens traxit terciā ꝑtem ſtellaꝝ. Et in figura leuiathan habeꝛ. Ipe ē rex ſuꝑ oīes filios ſuperbie ⁊ rex. ſm phm. v. metha. dꝛ principiū inquātum mouet ꝑ ſuā volūtatem ⁊ imperiū ſibi ſubiectos. Ideo ⁊ ſuū peccatū alioꝝ occaſio peccandi fuit. ita ꝙ ipe primus a nullo extrinſeco temptatus alios extrinſece temptauit. Et q̇dem qđ dictū ē ꝙ inſtantenea opatō in oībꝫ illis fuit exemplificaꝛ hoc ex ſenſibilibus. Nā ſimul tꝑe ſunt illuminatio aeris. viſio coloris. ⁊ diſcretio rei viſe. Hec ad longum poſui vt ꝯſiderando tam ſtupendā ꝑmiſſionē diuinā ſuper nobiliſſimas creaturas ꝓpter vnū dūtaxat peccatū ābitōnis quō nō ꝑticulares ꝑmiſſiones ſuꝑ maleficoꝝ opera ꝓpter maiora pctā q̄ꝫtum ad aliquas circūſtantias admittet. Naꝫ maleficoꝝ peccata in varijs circūſtantijs pctm̄ angeli ⁊ primoꝝ parentū excedūt vt iam in ſecūda q̄ſtione patebit. Sed ⁊ hoc ꝙ ꝓuidentia dei iuſte ꝑmiſit primū hoīem temptari ⁊ peccare ex his q̄ dicta ſunt de tranſgreſſoribꝫ āgelis ſatis patere pōt. Sicut eñ ad eundē finē homo ⁊ angelus creati fuerūt ⁊ ī libertate arbitrij relicti Ideo vt beatitudinis ꝑmiū nō abſqꝫ merito perciperēt ideo ſicut āgelus a caſu nō fuit ꝓſeruatus vt poteſtas peccandi ex vno. ⁊ ptās gratie ꝯfirmatōnis ex altero ad decorem vniuerſi pateſceret. ita ⁊ circa hoīem ſeruari oportuit. Vñ ⁊. ſ. Tho. in. ij. di. xxiij. arti. ij. Illud ex quo deus apparet laudabilis nō debet penitus impediri. ſed in peccatis etiā deus apparet laudabilis cū ꝑ miſericordiā parcit ⁊ ꝑ iuſticiā punit. vñ nō debuit peccatū impediri. tantūmodo breuiter ⁊ recapitulādo ad ꝓpoſitum redeamus dicamus. Ex iuſta dei ꝓuidentia homo in his ꝑmiſſus eſt multis rōnibus. Prima vt oſtendatur dei potentia qui ſolus inuertibilis ē omnis aūt creatura mutabilis. Secūda aūt rō vt declareꝛ dei ſapientia q̄ ex malo ſcit elicere bonū. qđ non potuit fieri niſi deus creaturam peccare permiſiſſet Tercia vt manifeſteꝛ dei clementia. in q̄ xp̄s ꝑ mortē ſuā hominē ꝑditū liberauit. Quarta vt oſtendatur dei iuſticia q̄ nō ſoluꝫ reddit bonis premia ſed ⁊ malis ſupplicia. Quinta vt homo nō ſit peioris conditionis q̄ꝫ alie creature quas omnes ſic deꝰ adminiſtrat vt eas agere ꝓprijs motibus ſinat. Vnde ⁊ hominē proprio arbitrio relinquere debuit. Sexta ē laus hūana laus eñ viri iuſti ꝙ potuit ⁊ nō eſt tranſgreſſus. Septima eſt decor vniuerſi. quia ſicut triplex maluꝫ culpe pene ⁊ damni inuenitur ita ex oppoſito triplex bonū. ſ. honeſtū bonū delectabile ⁊ vtile. decoraꝛ. Nam culpa decoraꝛ honeſtas. ꝑ penā delectabilitas. ꝑ damnū ſumma vtilitas. Et ꝑ hec patet reſponſio ad argumenta.

Solutiones argumentoꝝ.

Nam ad primū vbi diciꝛ aſſerere ꝙ diabolo ꝑmittaꝛ ptās nocēdi hominibꝫ ſit hereticū. Oppoſitū potius patꝫ. qꝛ ſicut aſſerere ꝙ deus nō ꝑmittat hoīem ex libertate arbitrij peccare qñ vult ē hereticū. ita aſſerere ꝙ deus pctm̄ dimittat inultū. hoc autē fit ꝑ ptātem nocēdi hoībꝫ in vindictā maloꝝ ⁊ ad decorē vniuerſi. iuxta illud Auguſ. in li. ſoliloq̇orū. Iuſiſti dñe ⁊ ita ē vt nūq̄ꝫ dedecꝰ culpe ſit ſine decore vindicte. Probatio deniqꝫ argumēti nō valet de ſapiente ꝓuiſore qui excludit defectū ⁊ malū q̄ntū pōt. qꝛ aliud eſt de eo q̇ habꝫ curā ꝑticularē ⁊ de ꝓuiſore vniuerſali. Nam primꝰ ex malo nō pt̄ elicere bonū ſicut vniuerſalis ꝓuiſor facit vt ꝑ ꝓcedentia patuit. Ad ſecundū patuit ꝙ tam potētia

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4

ꝙ bonitas ⁊ iusticia diuina patescūt in hoc ꝙ mala ꝑmittit. vñ qñ dicit. Aut deus potest mala impedire aut nō. Dicit ꝙ pōt impedire sed nō debuit rōnibꝫ ptactis. Nec valet instantia si dicat ergo vult mala fieri cū potest impedire ⁊ nō vult. qꝛ vt in argumentis ꝓ veritate tactū est. Deus nō potest velle mala neꝗ vult mala fieri neqꝫ vult malū nō fieri. sed vult ꝑmittere malū fieri ⁊ hoc ꝓpter ꝑfectōnē vniuersi. Ad terciū Augus. ⁊ phs loquūtur de cognitione hūana cui melius ē nō cognoscere mala ⁊ vilia duplici de causa. Primo qꝛ ꝑ ea impedimur interdū a cōsideratione maloꝝ ⁊ hoc contingit qꝛ non possumus simul multa intelligere. Etiā ⁊ ea de causa ꝙ cogitatio maloꝝ ꝑuertit interdū voluntatem in malū. Hec aūt in deo locū nō habent qui intelligunt oīa opera hoīm ⁊ maleficoꝝ absqꝫ aliq defectu. Ad quartū aplus curam dei a bobꝫ remouit. vt ostēdat ꝙ quia creatura rōnalis habet ꝑ liberū arbitriū dominiū sui actus vt dictum ē. Ideo vt ei imputet aliqd ad culpā vel ad meritū ⁊ reddat ei iuxta hoc pena vel ꝓmiū. habet deus specialē de eo ꝓuidentiā scdm q irrōnabilia nō ꝓuidentur. Velle aūt asserere ꝙ indiuidua irrōnabiliū creaturarū ex illa auctoritate nō ꝑtinerent ad diuinā ꝓuidentiā esset hereticū. qꝛ esset asserere ꝙ non omnia subiecta essent diuine ꝓuidentie ꝯtra scripture sacre ꝯmendationē sup diuinā sapientiā q attingit a fine vsqꝫ ad finē fortiter ⁊ disponit oīa suauiter. ⁊ esset error rabbi moyses vt in argumētis ꝓ veritate patuit. Ad qntum qꝛ homo nō est institutor nature. sed vtitur naturalibꝫ opibꝫ artis ⁊ virtutis ad suū vsum. Ideo ꝓuidentia humana nō se extendit ad necessaria que ex natura ꝓueniūt. vt ꝙ cras sol oriatur. ad q tñ se extendit ꝓuidētia dei eo ꝙ ipse ē actor nature. Unde ⁊ defectus naturales. etiā si ex cursu reꝝ naturaliū ꝓuenirent adhuc diuine ꝓuidentie subiacerent. quare ⁊ Democritus ⁊ alij phi naturales errauerūt attribuentes soli necessitate materie quicqd inferioribꝫ accideret. Ad vltimū licet oīs pena infligit a deo ꝓpter peccata non tamen semꝑ maioribꝫ peccatoribꝫ maleficia infligūtur. vel qꝛ diabolus nō vult vt illos affligat ⁊ tēptat qs iusto titulo possidere se cernit. vel ideo vt nō ad deū accelerant. iuxta illud. Multiplicate sunt infirmit. postea accelerauerūt ⁊c. Et ꝙ omnis pena infligit a deo ꝓpter peccata patꝫ ex seqntibꝫ. qꝛ iuxta Hieronimū. Quicqd patimur peccatis nostris meremur.

¶ Declaratur ꝙ peccata maleficoꝝ grauiora sunt peccatis maloꝝ angeloꝝ ⁊ primoꝝ parentū. Uñ sicut innocentes puniūtur ex culpis parentū. ita ⁊iam plures innoxij damnificant ⁊ maleficiūtur ꝓpter peccata maleficoꝝ

¶ Questio decimaquarta. ⁊ est tota maetria predicabilis.

Sed sup enormitatē criminū qritur An maleficoꝝ flagitia cūcta mala q deus fieri sinit ⁊ vsqꝫ in pñs a pncipio mūdi fieri ꝑmisit tam in culpis ꝙ in penis ⁊ damnis excedūt. Et videtur ꝙ nō ꝓcipue q ad culpā. Nā peccatū qd qs cōmittit qd faciliter vitare potuisset excedit peccatū qd alter ꝯmittit ꝙ ita faciliter vitare nō potuit. Patꝫ ꝑ Augus. in de ci. dei. Magna ē in peccando iniqtas vbi ē tanta in non peccando facilitas. Sed adam ⁊ plures q ex aliquo statu ꝑfectōis seu etiā grē peccauerūt. Facilius ꝓpter assistentiā grē peccata vitare potuissent. ꝓsertim adam q in grā creatus fuerat ꝙ plures malefice q hmōi dona non ꝑceperūt. g illoꝝ peccata omnia maleficoꝝ flagitia excedūt. Preterea quo ad penam. maiori culpe maior pena debet. sed peccatū ade grauissime punitū fuit in hoc qd vt patꝫ in omēs posteros eius pena cū culpa ostendit in trāsfusione originalis peccati g eius peccatū grauius ē omnibꝫ alijs peccatis. Preterea q ad damnū. Nam iuxta Augus. Ex hoc aliqd ē malū qꝛ adimit bonū. ergo vbi plus de bono amittitur ibi maior culpa ꝓcessit. sed peccatū primi parentis maius damnū tam in naturalibus ꝙ in gratuitis intulit vbi nos innocentia ⁊ immortalitate priuauit quod nullū aliorū sequentiū peccata intulit. ergo ⁊c. Sꝫ contra. id quod plures ratōnes mali includit magis est malum. sed peccata maleficaꝝ sunt huius. Nam omnia mala in bonis nature ⁊ fortune procurare possunt deo ꝑmittente. vt ex bulla pape deducit. Preterea adam peccauit solummō faciendo illud qd est vtroqꝫ mō malū qꝛ prohibitū. ⁊ qd nō erat malū scḋm se. Sed melefici ⁊ alij peccatores peccant faciendo illud qd est vtroqꝫ mō malū ⁊ scḋm se ⁊ prohibitum. vt homicidia ⁊ alia multa inhibita. Unde eoꝝ peccata grauiora sunt alijs peccatis. Preterea pctm qd ē ex certa malicia ē grauius pctō qd ē ꝑ ignorantiā. sed malefice ex magna malicia ꝯtemnūt fidem ⁊ sacramenta fidei ꝓut plures ꝯfesse sunt. Rñsio. ꝙ mala q a modernis maleficis perpetrant cuncta alia mala que deus vnqꝫ fieri permisit scḋm quod in titulo questionis tangitur excedunt. ⁊ hoc quo ad peccata q̄ contingunt in peruerſitate morū. licet ſecus ſit de peccatis q̄ opponūtur alijs virtutib⁹ theologicis. poteſt oſtendi triplici via. Primo in generali comparando eorū opera indifferēter ad q̄cunqꝫ flagicia mundi Secūdo in ſpeciali comparando ad ſpecies ſuperſtitionis ex quocūqꝫ pacto cū demonibus inito. Tercio comparando illa ad peccata maloꝝ angeloꝝ aut etiā primoꝝ parentū. Primū ſic. Nam cū triplex ſit malum. videlꝫ. culpe. pene. damni. eo ꝙ triplex ſit bonū cui illa opponūtur. ſ. honeſtuꝫ. delectabile ⁊ vtile. Et culpe opponitur honeſtū. Pene delectabile. Damno vtile. Ex culpa maleficarum excedit cūcta alia peccata ſic apparet. Nam iuxta doctrinam ſancti Tho. in. ij. di. xxij. ar. ij. Licꝫ in peccato multa poſſint ꝯſiderari ex quibus peccati grauitas vel etiā leuitas trahi poteſt. Vñ ⁊ contingit ꝙ idem peccatū ꝙ ſcd̄m vnū eoꝝ eſt grauius ſcd̄m aliud leuius inueniat̄ prout dicere poſſumus. In fornicatione iuuenis peccat. ſenex inſanit. Tamē illa ſimpliciter grauiora ſunt q̄ plures ⁊ potētiores habent nō dico circūſtantias ſoluꝫ ſed in ſpecie ⁊ quātitate peccati eſſentiali. peccati grauitatem. Et ſic dicere poſſumus ꝙ licet peccatuꝫ ade q̄ꝫtum ad aliquas circūſtantias grauius ſit omnib⁹ alijs peccatis q̄ꝫtum ad hoc ꝙ minori temptatione pulſatus cecidit. qꝛ videlicet tantū ab extrinſeco. Et etiaꝫ quia facilius reſiſtere potuiſſet ꝓpter originalē iuſticiam in qua creatus erat. Tamē q̄ꝫtum ad ſpeciem ⁊ quātitatem peccati ⁊ etiā q̄ꝫtum ad alias circūſtantias q̄ peccatum magis aggrauant ſicut multa grauiora peccata ſunt ſecuta ita et inter illa oīa maleficoꝝ excedūt qḋ etiā clarius ex duob⁹ deducit̄. Nam ſicut vnū peccatū dicit̄ maius altero vel cauſalitate vt peccatū luciferi. vel generalitate vt peccatū ade. vel deformitate vt peccatū iude. Vel difficultate remittendi vt peccatū in ſpūmſanctum. Vel ꝑiculo vt peccatū ignorātie. Vel inſeparabilitate vt peccatū cupiditatis. Vel pronitate vt peccatum carnis. Vel diuine maieſtatis offenſione vt peccatū idolatrie ⁊ infidelitatis Vel expugnandi difficultate vt ſuꝑbia. Vel mentis cecitate vt ira. Ita ⁊ poſt peccatū luciferi oīa alia peccata maleficoꝝ oꝑa excedūt tam in deformitate crucifixū abnegantes. q̄ꝫ ⁊ pronitate ſpurcitias carnis cū demonibus exercentes. Ac mentis cecitate in oīe nocumentū tam animaꝝ quam corpoꝝ hominū ⁊ iumētoꝝ toto malignitatis ſpiritu debachātes. ꝓut ex ſupradictis patuit. Qḋ etiā iuxta Iſido. nomen oſtendit. Dicūtur eñ malefici ob facinoꝝ magnitudinem ⁊c̄. vt ſupra patuit. Deducitur ⁊ ex iſto. Nam cum duo ſunt in peccato auerſio ⁊ ꝯuerſio. Iuxta illud Auguſtini. Peccatum eſt ſpreto incommutabili bono rebus mutabilibus inherere. Et ipſa etiaꝫ auerſio a deo ſit tanq̄ꝫ formale ſicut ipſa conuerſio tanq̄ꝫ materiale. Ideo tanto aliqḋ peccatum eſt grauius quanto magis homo per ipſum a deo ſeparatur. Et quia per infidelitatem homo maxime a deo elongatur. iḋ ⁊ maius omnibus peccatis maleficium infidelitatis exiſtit. Et hoc declaratur per nomē hereſis quod eſt etiam apoſtaſia a fide ſimul ⁊ ꝙ tota earum vita peccatum eſt. De primo. Nam cum peccatum infidelitatis cōſiſtat in renitendo fidei. Et hoc poteſt dupliciter fieri vel quia renititur fidei nondum ſuſcepte aut ſuſcepte. Si primo modo tūc eſt infidelitas paganorum ſeu gentilium. Si ſecundo modo tunc iterum dupliciter. quia aut renititur chriſtiane fidei ſuſcepte in figura aut in ipſa manifeſtatione veritatis. Primo modo ē infidelitas iudeorum. Secūdo modo infidelitas hereticoꝝ. Unde patet ꝙ hereſis maleficarū inter tres ſpecies infidelitatis grauiſſima exiſtit. quod etiā ratione ⁊ auctoritate cōprobatur. Nam. ij. Petri. ij. dicit̄. Melius erat illis viaꝫ veritatis nō cognoſcere q̄ꝫ poſt cognitam retrorſum conuerti. Ratione. Nā ſicut grauius peccat qui non implet quod ꝓmiſit q̄ꝫ ille qui non implet hoc quod nunq̄ꝫ promiſit. Ideo infidelitas hereticoꝝ qui profitentur fidem euangelij ⁊ tamen ei renituntur corrumpentes ipſam grauius peccant q̄ꝫ iudei ⁊ pagani. Et iterū. Iudei grauius peccant q̄ꝫ pagani quia ſuſceperūt fidei chriſtiane figuram in veteri lege quā male interpretantes corrumpūt quod pagani non faciunt ideo etiam ipoꝝ infidelitas eſt grauius peccatum q̄ꝫ infidelitas gentilium qui nunq̄ꝫ fidem euangelij ſuſceperunt. De ſecundo ꝙ ⁊ apoſtate nuncupantur. Nam ſm̄ Tho. ſe. ſe. q. xij. Apoſtaſia importat quandā retroceſſionem a deo ⁊ religione q̄ fit per diuerſos modos quibus homo coniūgitur deo. vel per fidem. Vel per ſubiectam ad obediendum voluntatem Vel per religionem. et clericatum. Secunduꝫ quod etiam dicit Raymūdus ⁊ Hoſtie. ꝙ apoſtaſia eſt temerarius a fidei ſtatu vel obedientie vel religionis exceſſus. Et cum remoto priori remouetur poſterius ſed non econuerſo. Ideo ⁊ prima alias duas excedit. ſcilicet apoſtaſia a fide precedit a religione. de qua. xlviij. diſt. quantūlibet. ⁊. xvi. q. i. legi nō debet. Tamē ſm̄ Ray. nō iudicatur apoſtata ſeu fugitiuus etiaꝫ ſi ad longinqua diu euagetur. niſi poſtꝗ ſic viuit ꝙ animum redeundi ſe depoſuiſſe oſtendit. ff. de re mili. l. deſertoꝛem. Et hoc fieret ſi vxoꝛem duceret vel ſimile tale. Similiter ⁊ apoſtaſiam inobedientie vbi quis ſponte cōtemnit precepta eccleſie ⁊ pꝛelatoꝝ. de qua. iij. q. iiij. alieni. Qui etiam infamis efficitur repellitur a teſtimonio ⁊ debet excōmunicari. xi. q. iij. Si autem. Unde ⁊ apoſtaſia de qua loquimur ſup apoſtaſiam maleficarū dicitur apoſtaſia perfidie q̄ ⁊ tanto grauioꝛ. quanto ⁊ cuꝫ inimico fidei rationis ſalutis ꝑ pactum expꝛeſſum pagit̄. Hoc enī habent facere malefice ⁊ hoc inimicus ille exigit vel in toto vel in parte. Reperte ſunt enī ꝑ nos inquiſitores q̄ omnes fidei articulos abnegauerant. quaſdam vero certas in numero ſemꝑ tamē confeſſionē veram ⁊ ſacramentalem habeāt abnegare. Unde ⁊ Juliani apoſtate perfidia non videtur tanta fuiſſe licet in alijs aduerſus eccleſiam maioꝛa exercuiſſet. de qua ⁊. ij. q. vij. nō poteſt. Si quis vero incidētaliter quereret. Quid ſi mēte ⁊ coꝛde fidem tenerent quoꝝ ſcrutatoꝛ ſolum deus eſt. ⁊ non quecūqꝫ angelica creatura vt ſupꝛa patuit. facerent tamē reuerentiā ⁊ obedientiam diabolo ꝑ actus exterioꝛes. Dicendum videtur ꝙ cū apoſtaſia perfidie dupliciter poteſt fieri. per actus infidelitatis exterioꝛes abſqꝫ expꝛeſſo pacto cū demone inito. ſicut qui in terris infideliū mahumeticā vitam aſſumeret aut in terris xpianoꝝ cum expꝛeſſo pacto ⁊c. Primi vbi mente retinent fidem. actu tn̄ exterioꝛi negāt. licet nō ſint apoſtate nec heretici tn̄ moꝛtaliter peccant. Sic enī ſalomon dijs ſuaꝝ vxoꝛum reuerentiā exhibuit. Nec enī aliquis excuſatur ſi ex metu hoc faceret. quia ſm Auguſtinū. Sanctius eſt moꝛi fame ꝗ veſci idolaticis. aliqui habēt Sacius. xxxij. q. iiij. Sacius. Malefice aūt quantūcunqꝫ fidem retinent coꝛde ⁊ abnegāt oꝛe apoſtate tamē iudicantur eo ꝙ fedus cuꝫ moꝛte ⁊ pactum cum inferno pepigerūt. Unde ſanctus Thomas in. ij. diſ. iiij. ar. vltimo. Loquens de ſimilibꝫ operibꝫ magicis. Et q̄ quocūqꝫ modo auxilium petunt a demonibꝫ dicit. In omnibꝫ eſt apoſtaſia a fide. ꝓpter pactum initum cum demone vel verbotenus ſi inuocatio interſit vel facto aliquo etiam ſi ſacrificia deſint. nō enī poteſt homo duobꝫ dominis ſeruire. Ad idem Albertus vbi ſupꝛa diſ. viij. vbi queritur. Utrum magicis ⁊ mathematicis intendere ſit peccatum ⁊ apoſtaſia a fide. Ita reſpondit. In talibꝫ eſt ſemper apoſtaſia verbi vel operis. Si enī inuocationes fiant tunc apertum pactuꝫ initur cum demone ⁊ tunc eſt aperta apoſtaſia verboꝛum. Si autem non fit niſi opere ſimplici tunc ē apoſtaſia operis. Et quia in his omnibꝫ ſemper eſt fidei contumelia quia expectatur a demone quod expectandum eſt a deo ideo ſemper apoſtaſia iudicatur. Ecce ꝗ clare duplicem apoſtaſiam ponunt terciam ſubintelligētes ſcilicet coꝛdis que ſi deſit tamen malefice verbis ⁊ operibꝫ apoſtatrices iudicantur. Penis ergo vt patebit ⁊ hereticoꝛum ⁊ apoſtatarū ſubiacere debēt. Eſt ⁊ tercia criminis enoꝛmitas pꝛe cūctis alijs hereſibus in eis. Naꝫ ſi iuxta Auguſtinū omnis infideliū vita peccatum ē. xxviij. q. i. §. ij. ⁊ eſt gloſa ſuper illud Ramanoꝝ. xiiij. Omne quod non eſt ex fide peccatum eſt. Quid iudicandū eſt de tota vita id eſt de omnibus alijs operibus maleficarum que tamen non ad complacentiaꝫ demonum fiant ſicut ieiunare. eccleſias frequentare. cōmunicare ⁊ ſic de alijs. In omnibus enī peccant moꝛtaliter quod ſic declaratur. Tanta eſt enī labes huius peccati ꝙ facultatem reſurgendi licet non ex toto amputat. eo ꝙ peccatum non coꝛrumpit totum bonum nature ⁊ lumen naturale in eis remaneat. Tamen ꝓpter pꝛeſtitum homagium niſi ab illo abſoluantur. omnia eoꝛum opera etiam de genere bonoꝛum ſunt potius de genere maloꝛuꝫ qđ in alijs infidelibꝫ nō cernitur. Nā ſm Tho. ſe. ſe. q. x. An omnis actio infidelis ſit peccatum dicit ꝙ ꝗuis opera infidelium que ſunt de genere bonoꝛuꝫ vt ieiunia elemoſine ⁊ huiuſmodi non ſunt eis meritoꝛia propter infidelitatem que eſt grauiſſimū peccatoꝛum. tamen quia peccatum non coꝛrumpit totū bonum nature ſed remanet in eis lumen naturale. Ideo non omnis actus eoꝛum eſt moꝛtale peccatum. ſed actus procedens ex ipſa infidelitate vel relatus ad ipſam etiam ſi ſit de genere bonoꝛū. puta ſarracenus ieiunat vt ſeruat legem. Mahumeti de ieiunio mandantem Judeus celebꝛat ſuas feſtiuitates ⁊ huiuſmodi in his eſt moꝛtale. Et ſic intelligitur illud Auguſtini ſupꝛa allegatum. Oīs infidelium vita peccatum eſt.

¶ Quod malefice grauiſſimas merentur penas vltra omnes flagicioſos mundi.

DEnicqꝫ ꝙ eoꝛum flagicia cuncta alioꝛum peccata excedunt ꝗtum ad demerituꝫ pene declaratur. Primo quo ad penam hereticis infligendam. Secundo quo ad penam apoſtatis in ferēdam. Nam heretici quadruplici pena puniūtur ſm Raymundū ſcilicet excommunicatione. depoſitione. rerum ablatione. ⁊ corporali morte. De quibus omnibus lector inueniet ſuper primū. de ſenten. excom. Nouerit. ⁊ ſuper ſecundum. xxiiij. q. i. Qui contra pacem. ⁊ tercium. diſt. viij. quo iure. ⁊. xxiij. q. vij. ca. i. ⁊ ſequenti. ſuper quartum. eo. titu. ſcilicet de hereticis. Excōmunicamus ꝓmo ⁊ ſecundo. imo ⁊ grauiſſimas incurrunt penas. Credētes. receptatores. fautores ⁊ defenſores. Nam vltra penam excōmunicationis illis inflictam heretici cum fautorib⁹ ⁊ defenſoribus ſuis ⁊ receptatorib⁹ ⁊ ipſorū filij vſqꝫ ad ſecundam generationem per lineam paternam. per lineam vero maternam vſqꝫ ad primū gradum ad nullum beneficiū vel officiū eccleſiaſticum admittuntur vt eo. ti. quicūqꝫ. ⁊. c. ſtatutum. li. vi. Sed ſuper terciam penā ſi heretici habent filios catholicos priuātur paterna hereditate in deteſtationē criminis. Et ſuper quartam penam ſi poſt deprehenſionem erroris continuo non velit reuerti et hereſim abiurare ſubito debet comburi ſi laicus eſt. Falſarij enī pecunie ſtatim morti traduntur quantomagis falſarij fidei. Si vero clericus poſt ſolennem degradationem relinquitur curie ſeculari occidendus. Si autem reuertantur ad fidem detrudi debent in perpetuum carcerem. de hereticis. Excōmunicamus. primo ⁊ ſecundo. ⁊ hoc de rigore iuris. Mitius tamen agitur cum eis poſt abiurationem quā ad arbitrium epiſcopi ⁊ inquiſitoris facere debent ꝑut in tercia parte operis patebit vbi de varijs modis ſententiandi tales tractatur. quis etiam dicatur deprehenſus ⁊ conuictus ſeu etiam relapſus. His aūt modis mulctare maleficas non videtur ſufficere cum non ſint ſimplices heretice. ſed et apoſtate ⁊ vltra hoc ꝙ in ip̄a apoſtaſia nō hominibus ꝓpter metum aut carnis oblectamēta fidem abnegant. vt ſupra tactum eſt. Sed ip̄is demonib⁹ vltra abnegationem etiaꝫ homagium corpora ⁊ animas offerendo ꝓſtant Ex quibus ſatis probabile videtur ꝙ quantumcūqꝫ peniteant ⁊ ad fidem reuertātur nō debent, ſicut alij heretici carceribus perpetuis mancipari ſed vltimo ſupplicio puniri. et hoc etiam propter damna temporalia hominibus ⁊ iumentis varijs modis illata leges imperant. vt patet. C. de maleficis. l. nullus. l. nemo. ⁊. l. culpa. Et eſt ſimilis culpa ꝓhibita. diſcere ⁊ docere. Et loquūtur leges ſuꝑ ſortilegos. quātomagis ſuper maleficos. vbi dicūt ꝙ pena illoꝝ ē bonoꝝ publicatio ⁊ decapitatio. Et ſi q̄s tali arte mulierē ad luxuriam prouocauerit vel econuerſo beſtijs exponitur. vt dicitur ibideꝫ. l. multi. ⁊ de his in prima queſtione tactum eſt.

Queſtione decimaquinta. Declaratur ꝙ propter peccata maleficarū innoxij ſepe maleficiantur licet etiam interdum ꝓpter peccata propria.

Sed ⁊ hoc ꝙ diuina ꝑmiſſione plures innoxij damnificantur ⁊ puniuntur in premiſſis nocumentis ꝓpter aliena peccata maleficarum et non propter culpas ꝓprias. Nec alicui hoc videatur inconueniens oſtendit ſanctus thomas ſcd̄a ſcd̄e. q. cviij. Hoc fieri iuſte a deo. loquendo de penis preſentis vite triplici ratione. Primo quidem ꝙ vnus homo eſt res alterius. ⁊ ſicut quis punitur in reb⁹ ita et in penam alterius aliquis puniri poteſt. Nam filij ſcd̄m corpus ſunt quedam res patris. ⁊ ſerui ⁊ animalia res dominorum. ⁊ ſic filij puniuntur quandoqꝫ pro parentibus ſicut filius natus ex adulterio dauid mortuus fuit q̄ꝫ citius. ⁊ animalia amalechitarū iuſſa ſunt interfici. quāuis ⁊ in huiuſmodi ſit ratio miſtica. vt habetur. i. q. iiij. §. paruulos. Secūdo quia peccatum vnius deriuatur in alterū ⁊ hoc dupliciter. Per imitationem ſicut filij imitantur peccata parentum ⁊ ſerui ⁊ ſubditi peccata dominorum vt audacius peccent vt fit in rebus male acquiſitis in quib⁹ filij ſuccedūt. ſerui in latrocinijs et guerris iniuſtis Unde ſepius interficiuntur. ⁊ ſubditi prelatorum audacius peccant dū eos peccare cernunt etiam ſi eadem peccata non committūt vnde ⁊ iuſte puniuntur. Deriuatur etiaꝫ peccatum vnius in alterum per modum meriti. vt ſubditorum in malum prelatū id eſt ꝙ peccata ſubditorum merentur peccatorem prelatum ſm illud Job. Regnare facit hypocritam propter peccata populi. Deriuatur etiā peccatum ⁊ conſequenter pena per aliquē cōſenſum vel diſſimulationē. Hoc ē quando ſuperiores peccata non redarguunt tunc ſepiſſime boni cum malis puniūtur. vt dicit Auguſtinus in primo de ciui. dei. Exemplū vbi inter nos inq̄ſitores vnus repperit quoddaꝫ oppidū mortalitate hominū quaſi deſtitutū ⁊ vbi fama volabat ꝙ quedam mulier ſepulta lintheamē in q̄ ſepulta erat ſucceſſiue deglutiret ⁊ ꝙ peſtꝭ ceſſare n̄ poſſꝫ niſi ex ītegro lintheamē degluitēdo ad ventrē ꝯſumpſiſſet

[illegible]

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4

Habito conſilio deſuꝑ ſcultetus cū prefecto ciuitatis ſepulcrū effodientes inuenerūt quaſi dimidietatem lintheaminis ꝑ os ⁊ collum vſqꝫ in ventrē immiſſam ⁊ cōſumptam. Quo viſo motus ſcultetus gladium extraxit ⁊ caput amputando extra foueam proiecit. ſicqꝫ ſubito peſtis ceſſauit. Ex quibꝫ vtiqꝫ diuina ꝑmiſſione peccata illius vetule ſuꝑ innoxios ꝓpter diſſimulationem preſidentiū punita fuerunt. Nam ꝑhabita inquiſitione repertū fuit ipſam longo temꝑe vite ſue ſortilegam ⁊ magam fuiſſe. Exemplū de punitione dauid in enumeratione populi ꝑ peſtem. Tercio fit diuina ꝑmiſſione vt hūane ſocietatis vnio cōmendetur ex qua vnus homo debet pro alio ſollicitus eſſe vt nō peccet ⁊ ad deteſtationem peccati dum .ſ. pena vnius redūdat in om̄es. quaſi om̄es ſint vnū corpꝰ. Exemplū de peccato Achor. Joſue. vij. Poſſumus adhuc addere duos modos ꝓut puniūtur mali interdū per bonos interduꝫ etiam ꝑ alios malos. Nam vt Gratianꝰ dicit. xxiij. q. v. §. vlti. Aliquando deus punit malos ꝑ legitimā poteſtatem gerentes ex mandato ſuo. ⁊ hoc dupliciter. Interdū cū merito punientiū ſicut puniuit peccata chananeoꝝ ꝑ populū ſuū. Interduꝫ abſqꝫ merito punientiū ſed etiā in ipſorū penam ſicut tribum beniamin puniuit. et deleuit vſqꝫ ad paucos. Aliqn̄ punit etiam ꝑ populos ſuos iuſſu ſeu ꝑmiſſione excitatos non tamē intendentes deo obſequi ſed ſue ſatiſfacere cupiditati. ⁊ ideo cū ſui damnatione ſicut iam punit populū ſuū ꝑ thurcos. ⁊ ſepius ante ꝑ alienigenas etiam in veteri lege. Sed nota. ꝙ quacūqꝫ de cauſa ꝗs puniatur ſi nō ſuſtinet patiēter penas tūc ſunt flagella nō ad ſatiſfactionē ſed ad vindictam tantum id eſt punitionē. Juxta illud Deutro. xxxij. Ignis .ſ. pene temꝑalis ſuccenſus eſt in furore meo id eſt in punitione. qꝛ alias non eſt in deo furor. ⁊ ardebit vſqꝫ ad īferni nouiſſima id eſt vindicta hic incipiet ⁊ ardebit vſqꝫ ad extremā damnationē. vt exponit Auguſ. Et habetur de pe. di. iiij. §. auctoritas. Sed ſi patienter ferant᷑ ipſa flagella ⁊ ſit patiens in ſtatu gratie habēt locū ſatiſfactōnis vt dicit Tho. in. iiij. Etiā ſi quis puniret᷑ a iudice ꝓpter maleficiū cōmiſſum vel etiam malefica ⁊ hoc ſm̄ plus ⁊ minus ſm̄ deuotionē patientis ⁊ qualitatem criminis. Mors aūt naturalis cum ſit vltimū terribiliū. nō tn̄ eſt ſatiſfactoria qꝛ ꝑ naturā inoleuit in penā originalis peccati. Licet ſm̄ Scotū etiā volūtarie ⁊ cū deuotione expectata ⁊ deo oblata in ſua amaritudine poſſit fieri aliquo mō ſatiſfactoria. Mors tn̄ violenta ſiue quis eam meruit ſiue non ſemper eſt ſatiſfactoria ſi patienter ſuſtineatur ⁊ in gratia. Et hec quidem quo ad penas propter aliorum peccata inflictas. Propter propria autem etiam deus flagellat in vita p̄ſenti ⁊ ſpecialiter circa maleficia inferenda. Nā Thobie ſeptimo. Super illos qui libidini deſeruiūt diabolus accipit poteſtatem. quod etiam ex precedentibus patuit declarādo maleficia circa mēbra ⁊ potentias generatiue potentie que deus ampilius permittit maleficari. Attamen ad predicandum populo notandum ꝙ premiſſis punitionibus non obſtantibus ſcđm quas deus pro culpis alienis ſiue proprijs punit hanc regulaꝫ iuris ꝓ fundamento teneat ⁊ populo proponat que dicit Sine culpa niſi ſubſit cauſa non eſt aliquis puniendus. extra de regu. iu. ⁊ hec regula locum habet in iudicio poli id eſt dei. ⁊ in iudicio fori id eſt in foro humano ſiue ſeculari ſiue eccleſiaſtico. Declara de iudicio poli. Nā cum deus duplici pena ſpirituali ⁊ temporali punit. In prima inuenitur ꝙ nūqꝫ ſine culpa. In ſecunda inuenitur ꝙ interdum bene ſine culpa ſed non ſine cauſa. De prima ſpūali pena que cum eſt triplex ſcilicet. ſubtractio gratie. vnde ſequitur obduratio in preſtitis. non fit ſine culpa propria. Secūda pena dāni id eſt priuationis glorie. hoc etiam nunqꝫ infligitur ſine culpa propria vt in adultis. vł contracta vt in paruulis in originali decedētibus. Tercia pena ſenſus. i. cruciatio ignis infernalis etiam patet. Unde qđ dicit᷑ Exo. xx. Ego dominus zelotes viſitās peccata parentum in filios vſqꝫ in terciam ⁊ quartaꝫ generationem. intelligitur de imitatoribus paternoꝝ ſceleꝝ vt exponit Gratianus. i. q. iiij. §. ꝗbus. vbi etiā dat alias expoſitōnes. De ſecūda aūt pena tꝑali punit deꝰ. Pr̄io ꝓpter culpā alterius vt ſuꝑ tactū e. triplici rōe. vł etiā ſine culpa aliena ⁊ ꝓpria ſed non ſine cā. vł etiā ex culpa ꝓpria ⁊ nō aliena. qđ ſi vis ſcire cauſas ꝓpter ꝗs deus punit ⁊ tn̄ abſqꝫ culpa aliena ⁊ ꝓpria. videas qnqꝫ modos ꝗs ponit mgr̄ in iiij. di. xv. c. ij. Et recipe tres primas cauſas. Reliqs duas accipe ꝓ culpis ꝓprijs. Nā dicit qnqꝫ de cauſis deꝰ hoīem flagellat in vita pn̄ti ſiue penas infert. Primo vt deꝰ glorificetur. Et hoc fit qn̄ miraculoſe remouet᷑ pena ſiue flagellū. Exēplū de ceco nato. Jo. ix. De lazaro reſuſcitato. Jo. xi. Scđo ſi ꝑmū deſit immittit᷑ tn̄ vt meritū cumulet᷑ ꝑ exercitiū patiētie. Ac etiā vt ꝟtus latēs intus alijs manifeſtet᷑. Exēpla in Job. i. ⁊ Thob. ij. Tercō vt virtus cōſeruet᷑ ꝑ humiliationem flagelloꝝ.

Exemplū in paulo q̄ de ſe dicit .ij. ad coꝛint. xij. Ne magnitudo reuelationuꝫ extollat me datus eſt mihi ſtimulus carnis mee ãgelus ſathane ⁊c̄. q̄ ſtimulus ſm̄ Remigiū fuit quedam infirmitas coꝛꝑalis. Hec ſunt cauſe ſine culpa. Quarto vt eterna damnatõ hic inchoetur. vt .ſ. aliq̄liter oſtendat̄ q̄d in inferno patietur. Exemplū in herode. Act. xij. ⁊ in Antiocho. ij. Macha. ix. Quinto vt homo purificetur. vel ꝑ expulſionẽ culpe cū .ſ. ex flagellis ꝯteritur. Exemplū de maria ſoroꝛe aaron Numeri. xiij. a lepꝛa infecta. ⁊ iſraelitis ꝓſtratis ĩ deſerto. ſm̄ Hiero. xxiij. q. iiij. q̄d ergo. Vel ad ſatiſfactõnẽ pene. Exemplū in dauid q̄ poſt remiſſionẽ adulterij ꝯmiſſi quo ad culpam in penã fuit expulſus de regno. vt patet in .ij. Re. q̄d notat Grego. de pe. diſ. i. ſi pctm̄ dauid. Poſſet etiã dici omnẽ penã quã patimur ꝓcedere ex culpa noſtra ſaltim oꝛiginali cū qua naſcimur q2 ipm̄ ẽ cauſa omniū cauſalitatū. ar. di. v. ad eius. Sed ⁊ tercia pena q̄ ⁊ damni loquẽdo de illa quo ad eternã damnationẽ quã in futuro ſuſtinebūt. nemo ambigat quin ſuꝑ om̄es damnatos in penis ſenſibilibꝫ cruciabuntur. Sicut em̄ gr̄e viſio in patria. ita moꝛtali culpe pena in inferno ſuccedit. Et ſicut gradus beatitudinis in patria cõmenſurãtur iuxta gradus charitatis ⁊ gr̄e in via. ita ⁊ menſura ſuꝑplicioꝝ in inferno iuxta menſurã criminū in via. Hoc ẽ q̄d Deut. xxv. dr̄. Pꝛo menſura peccati erit ⁊ plagaruꝫ modus. Et ſi hoc in alijs peccatis omnibus tm̄ in ſpeciali maleficis hoc cõuenit quod ad Hebꝛe. x. tangit̄. Quãto magis putatis deterioꝛa mereri ſuꝑplicia q̄ filiū dei cõculcauit ⁊ ſanguinẽ teſtamẽti pollutū duxerit. in quo ſanctificatus ẽ. Hec ſunt ꝓpꝛia maleficarum fidem abnegantiū ⁊ ꝑ diuiniſſimū ſacramentum plurima maleficia vt iam in ſecũda parte patebit exercentium.

¶ Sextadecima. Declaratur in ſpeciali veritas pꝛemiſſa comꝑando opera maleficaꝝ ad alias ſuperſtitionis ſpecies.

Premiſſa deniq3 veritas q̄ ad enoꝛmitatem criminū in maleficis ꝓbatur. per ꝯꝑationẽ ad alia opera magoꝛū ⁊ diuinatoꝝ. Nam cum quatuoꝛdecim ſint ſpecies circa oꝑa ſuperſtitioſa ex triplici genere diuinationū. Quoꝝ pꝛimū fit per manifeſtam demonū inuocationẽ. Secundū ꝑ tacitam ſolam ꝯſiderationẽ diſpoſitionis vel motus alicuius rei. vt ſiderū dierū. aurarū ⁊ hmõi. Terciū ꝑ conſiderationem alicuius actus hūani ad inq̄rendū aliquid occultū q̄ ſoꝛtiū nomẽ habent. Et ſpecies pꝛimi generis diuinationis que fit ꝑ expreſſam demonū inuocationem. ſunt pꝛeſtigium. diuinatio ſomnioꝛuꝫ. Nigromancia. Diuinatio phitonica. Geomãcia. Idromancia. Aeromancia. Piromancia et arioloꝛum cultus. Tho. ſe. ſe. q. xcv. ⁊ xxvi. q. iiij. igit̄. ⁊ q. v. nec mirum. Species deniq3 ſecũdi generis genealitici. aruſpices. augures omen ſeruantibus chyromantia ⁊ ſpatulamantia. Species etiam tercij generis variãtur ſcd̄m omnia illa que ſoꝛtium nomen habent ad inquirendum aliquid occultum. ſcilicet per cõſiderationem punctoꝛum. feſtucarum. figurarum in plumbo liquefactarum. Et de his Thomas. vbi ſupꝛa. ⁊ xxvi. q. ij. ⁊ q. iiij. per totum. Tamen hec omnia crimina maleficarum flagicia excedunt. quod de pꝛeſtantioꝛibus ſpeciebꝫ deducitur. Unde ⁊ de minoꝛibus non difficultatur. Nam in pꝛima ſpecie vbi aliqui pꝛeſtigioſis quibuſdam apparitionibus ſenſus humanos decipiūt vt res coꝛpoꝛalis aliter ſentiatur per ſenſum viſus aut tactus vt in precedentibus tactum eſt de modo pꝛeſtringendi. Malefice his non contente circa membꝛa generatiue potentie illa interdum pꝛeſtigioſa apparitione auferendo licet non in rerum veritate. etiam ipſam generatiuam potentiam pluries auferunt. ne mulier concipere aut vir actū exercere valeat etiã remanente membꝛo abſq3 pꝛeſtigioſa illuſione poſt conceptum etiam aboꝛſum pꝛocurãt ſepe pꝛocurãt cum innumeris alijs malis in diuerſis etiam foꝛmis beſtiarum apparent vt in ſuperioꝛibus patuit. In ſecunda deniq3 ſpecie que ⁊ nigromancia dicitur. ⁊ fit per moꝛtuoꝛū apparitionem vel locutioneꝫ. cum vt dicitur tercio libꝛo ethimo. Nigros grece moꝛs dicit̄ latine. mancia vero diuinatio. faciūt aūt talia per ſanguinẽ hominis aut alicuius animalis. ſuper quibuſdam caracteribus. ſcientes demones ſanguinẽ amare. id ẽ eius effuſionẽ ⁊ peccata. Unde fit vt vbi moꝛtuos ab inferis ſeuocare putant ad reſpondẽdum ad interrogata. demones in eoꝝ ſimilitudinibus apparẽtes talia exercent. Et hmõi artis erat illa maga ⁊ phitoniſſa de q̄ .i. Reg. xxviij. q̄ ad inſtãtiam ſaulis ſamuelẽ ſuſcitauit. Nec ex hoc putat quis talia eſſe licita qꝛ ſcriptura cõmemoꝛat animam iuſti ꝓphete ab inferis vocatam ſauli euentū futuri belli etiã per mulierẽ phitoniſſam aperuiſſe. Quia vt Auguſ. dicit ad ſimplicianū. Nõ ẽ abſurduꝫ credere aliq̄ diſpẽſatõe ꝑmiſſum fuiſſe. vt nõ dn̄ante arte magica vel potẽtia. ſed diſpẽſatione occulta. que phitoniſſam ⁊ ſaulem latebat ſe iuſti ſpūs oſtenderet regis aſpectibꝫ diuina cū ſentētia ꝑcuſſurus. Uel non vere ſpūs ſamuelis a ſua reꝗe ē excitatus. ſed aliqđ fantaſma ⁊ illuſio demonū imaginaria diaboli machinationibꝫ ē facta quā appellat ſamuelē ſcriptura. ſicut imagines ſolent ſuaꝝ reꝝ nominibꝫ appellari. Hec ex rñſione cuiuſdā argumenti ſup q̄ſtionē. An diuinatio q̄ fit inuocatione demonū ſit illicita. ſe. ſc. q. xcv. ar. iiij. Ad ſecundū. Sed ſi lectori placet videat rñſionē ſup vltimū argumentū q̄ſtionis. An gradus ꝓphetie ſint in beatis in eadem ſumma. q. clxxiiij. Inſpiciat etiā dictū Auguſti. xxvi. q. v. Nec mirū. Sed hec parū ad maleficaꝝ opa q̄ nullā in ſe retinent ſpēm pietatis vt intuenti coꝝ opa patet ſanguinē innocentem fundere nō ceſſantes. occulta queq; diabolicis inſtructōnibꝫ manifeſtātes nec viuis aut mortuis ꝑcunt vbi aīas cū corꝑibꝫ interimūt. In tercia deniq; ſpecie q̄ ⁊ ſomnioꝝ diuinatio dicit̄ dupl'r obſeruatur. Primo qñ q̄s vtit̄ ſomnijs vt valeat aliqđ occultū inueſtigare ex reuelatōne maloꝝ ſpirituū cū q̄bꝫ hn̄tur pacta expreſſa qñ. ſ. ad hoc inuocant̄. Secūdo vero qñ q̄s vtit̄ ſomnijs ad cognoſcendū futura ſ'm ꝙ ſomnia ꝓcedūt ex reuelatōne diuina vel ex cauſa naturali intrinſeca vel extrinſeca q̄ntū pōt ſe extendere talis virtus nō erit illicita diuinatio. hec tho. vbi ſupra. Pro cuiꝰ intelligētia vt p̄dicatores nucleū ad minus habeant. Notandū ad primū de āgelis ꝙ cū āgelus ſit limitate virtutis efficacius reuelare pōt aliqđ futuroꝝ aīe diſpoſite q̄ȝ indiſpoſite. Diſpoſitio aūt fit poſt ſedationē motuū exterioꝝ ⁊ interioꝝ vt qñ ſilentes ſunt noctes ⁊ ſedati ſunt motus fumoſitatū ⁊ hoc fit circa aurorā qñ digeſtio ē completa. ⁊ hoc dico de nobis pctōribꝫ ſimilibus q̄bꝫ angeli ex diuina pietate ad ꝓſecutionem officij aliqua reuelāt aut tpe ſtudij in aurora intellectū de occultis ſcripturaꝝ informante Preſidet em̄ angelus bonus intellectui ſicut deus volūtati. ⁊ corꝑa celeſtia noſtris corporibus. alijs aūt ꝑfectioribꝫ q̄buſcūq;. pōt ⁊ q̄cūq; hora reuelare vigilando ⁊ dormiēdo q̄ȝ mauis ⁊ iuxta phm. in de ſom. ⁊ vigil'. ſunt magis apte recipe reuelatōnes vt dictum ē vno tpe q̄ȝ altero ꝓut ceteri magi facere ꝯſueuerūt Ad ſecūdū nota ꝙ ex naturali ſollicitudine nature de regimine corꝑis cōtingit ꝙ q̄dam futura hn̄t cauſam naturalē in hoīe ſomniante. ⁊ tūc illa ſomnia ſeu viſiones ſunt tantūmō ſigna ⁊ nō cauſe. ſicut ex pte angeli dictū eſt. ⁊ hoc accidentiū futuroꝝ in homine vt ſanitatis vel egritudinis vel ꝑiculi ⁊c̄. Et hec eſt ſententia Ariſto. vbi ſupra. Quia natura rep̄ſentat in ſomnis anime aliquas diſpoſitiones que ſunt in corpore ex q̄bꝫ poſtea contingit infirmitas vel aliud. vt ſi quis ſomnet de occupationibꝫ igneis. ſignum eſt ꝙ predominatur in eo colera. ſi de aeris vt de volatu ⁊ huiuſmodi ſignū eſt ſanguinis. ſi aque vel alterius liquoris aquei ſignum eſt flegmatis ſi de terreis. ſignum eſt melancolie. Et ideo per ſomnia quandoq; iuuātur medici ad cognoſcendum diſpoſitōnes corporis. vt etiā dicit philoſophus in eodē libro. Sȝ hec iterum leuia ſunt per comparationem ad ſomnia a maleficis ſuperſtitioſe obſeruata. Nā ſi corporaliter vt ſupra tactum eſt nolūt transferri ſed tantum imaginarie cernere que a conſodalibus maleficis perpetrantur reponere ſe habent ad ſiniſtrū latus in nomine ſui diaboli ⁊ omniū demonioꝝ. Unde fit vt ei ſingula imaginaria viſione rep̄ſentantur a ſimili. Si aliqua occulta ſcire pro ſe vel alijs hominibus volunt a demonibus ꝑ ſomnia inſtruūtur non per tacita ſed per expreſſa cum eis pacta inita. Nec iterum per quodcunq; pactum quocunq; modo per aliquod ſacrificium alicuius animalis ſeu ſacrilege deprecationis aut cultus etiam latrie exhibitionis ſed ſeipſas in anima ⁊ corpore demonibꝫ offerentes. fidem penitus ſacrilego ore abnegādo. Nec his cōtente etiam proprios aut alienos infantes demonibus offerunt aut interimūt. de quibus ſupra habitum eſt. In q̄rta deniq; ſpecie q̄ per phitones a phiton appolline. iuxta Iſidoꝝ qui auctor diuinandi dicit̄ fuiſſe exercet̄. nō per ſomnia aut ꝑ mortuoꝝ allocutionē. ſed ꝑ viuos. vt in arreptitijs. qui ſic arrepti a demonibꝫ vel vlōtarie aut inuolūtarie ad p̄dicandum tantummodo futura. ⁊ nō ad alia flagitia perpetrando agitātur qualis fuit illa puella de qua Actu. xvi. Clamando poſt apoſtolos ꝙ eſſent veri ſerui dei. Uñ indignatus paulus imperauit ſpiritui exire ab ea. Patet ꝙ modica ſit ꝯpatio ꝑ reſpectū ad maleficas ⁊ eoꝝ opera. q̄ vtiq; ſic ob magnitudinem facinoꝝ ⁊ enormitatē criminū. iuxta Iſiđ. vt ſupra habitū eſt nūcupātur. vñ cā breuitatis de alijs minoribus ſpēbꝫ diuinationū hec ꝓbare nō expedit vbi maiores excedere noſcūt̄. nā vbi p̄dicatori placet applicare alias ſpēs vt geomantiā q̄ fit circa corpus terreſtre vt in vngue vl' in ferro vl' lapide polito. Idromātiā q̄ fit in aq̄ vel criſtallo. Aremantiā q̄ fit in aere. Piromantiam que fit in igne. Arioloꝝ que in viſceribus animaliū imolatorum in aris demonū.

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
0 1 2 3 4
Kodak
Gray Scale

Licet hec om̄es ꝑ expressam demonū inuocationē fiāt. nulla tn̄ ē ꝯpatio ad maleficia maleficaꝝ. cū ad nullū nocumentū hoīm iumentoꝝ ⁊ terre frugū tendūt directe. Sʒ ad futurorū p̄cognitionē. De alijs etiā speciebꝫ diuinationū q̄ cū tacita inuocatōe ⁊ etiaʒ ꝑ tacitū vt sic pactū erga demōes practicātur vt sunt genealitici seu astrologi sic dicti ꝓpter natalium ꝯsideratōnes. Aruspices qui dies ⁊ horas obseruant. Augures q̄ gestus ⁊ garritus auiū ⁊ omen q̄ verba hoīm obseruāt. Et chyromantici q̄ ex lineamētis manuū aut spatulis aīaliū diuināt. Si cui placet inspiciat p̄ceptoriū Nider circa secūdū p̄ceptū ⁊ plura inueniet quomō sint licita ⁊ quō nō. Maleficarum vero opera nūꝗ̄ sunt licita.

¶ Decimaseptima est declaratiua quartedecime grauitatem criminis ad peccata quecūqꝫ demonū comꝑando.

Sed ⁊ tanta est eaꝝ facinoꝝ magnitudo ꝙ etiā maloꝝ angeloꝝ peccata ⁊ ruinam excedūt. Et si in culpis quō nō etiā ī infernalibꝫ supplicijs. Et hoc quidē quo ad culpas demōstrare nō est difficile varijs rōnibꝫ. Primo. nā licet eius peccatū sit irremissibile hoc tn̄ nō est propter magnitudinē criminis habendo respectū ad coꝝ naturalia. ⁊ p̄cipue fm̄ opinionē illoꝝ q̄ dicūt eos tantum in naturalibꝫ ⁊ nūꝗ̄ in gratuitis fuisse creatos. Et qꝛ bonū gratie excedit bonū nature. ideo illorū peccata q̄ a statu gratie cadūt ꝑut malefice fidem susceptaʒ in baptismo abnegantes existūt. eorū vtiqꝫ pctā excedūt. Si vero dicamus eos in grā fuisse creatos licet nō ꝯfirmatos. sic etiā malefice licet nō creati in gratia tamē a gratia sponte ceciderunt sicut ⁊ ille volens peccauit. Secundo demonstrat᷑. nam licʒ eius peccatū sit irremissibile varijs de causis alijs. puta fm̄ aug. quia nullo suggerēte peccauit. ideo etiā nullo reparante redire debet. Uel qꝛ fm̄ Damas. cōtra dei formā intellectu peccauit. ⁊ cognitō quāto est nobilior tanto peior est error. Seruus em̄ sciens volūtatem dn̄i sui ⁊c̄. Uel iterum fm̄ eundē Damas. quia nō est susceptibilis penitentie. ideo nec venie. ⁊ hoc ex natura sua. q̄ quia spūalis tantūmodo est semel vertibilis. eo ꝙ se totam ꝯuertit ꝙ in homine nō fit vbi caro semꝑ repugnat spiritui. Uel iterum qꝛ excelso loco peccauit vt in celo homo aūt in terra. His tn̄ non obstantibꝫ eius culpa in multis alijs minorat᷑ comparatiue ad maleficiaꝝ flagitia. Primo ī hoc ꝙ ille iuxta Anselmū in quadam oratione nulla p̄cedente delicti vindicta superbiēs peccauit. Malefice vero post tantas penas sepe multis alijs maleficis inflictas imo ⁊ post penas quas ꝑcipiūt in ecclesia diabolo occasione sue ruine inflictas omia hec ꝯtemnūt ⁊ nō ad minima peccata mortalia vt ceteri peccatores q̄ ex infirmitate aut malicia absqꝫ hitu malicie peccant. Sed ex ꝓfunda cordis malicia ad horrenda flagitia ꝓperant. Secundo qꝛ licet triplex sit status mali angeli. Innocentie Culpe ⁊ miserie seu pene. Ipse tamē sic ab innocētia semel tantū cecidit ⁊ ꝙ ad illam nunꝗ̄ restitutus fuit. Peccator aūt ad innocentiā per baptismū restitutus iteꝝ ab illo cadēs multū profundatur. Et suꝑ om̄es ip̄e malefice vt earū flagitia demonstrant. Tercō ille contra creatorē nos aūt ⁊ suꝑ om̄es ipse malefice cōtra creatorē ⁊ redemptorem. ⁊c̄. Quarto ille dereliquit deū permittentē videlʒ eū peccare ⁊ nō ex pietate cum ꝓseq̄ntem. nos aūt super om̄es ip̄e malefice peccatis elongamur a deo ꝑmittente ⁊ ex pietate nos ꝯtinuo ꝓseq̄nte ⁊ bn̄ficijs plurimis nos p̄ueniente. Quinto ille ꝑstat in malicia deo reprobāte ⁊ suaʒ grām nō apponente nos miseri currimus in illā maliciam deo cōtinuo reuocante. Sexto ille manet obduratus ad punientem. nos obdurati ad blandientem. Et si ambo cōtra deū tamē ille contra se requirentem. nos ꝯtra ꝓ nobis morientē. quē vt p̄misimus suꝑ omnes malefice dehonestantes offendunt.

¶ Solutiones argumentorū etiā declarant veritatem per comꝑationem.

Ad argumēta. Ad primum patet responsio per ea que in principio corporis questionis tacta sunt. Unde videlicet aliquod peccatum debeat censeri grauius altero. ⁊ quomodo peccata maleficarum grauiora cunctis quo ad culpam existunt. Ad aliud quo ad penam. Dicēdum ꝙ sicut culpa ade ita ⁊ eius pena dupliciter ꝯsideratur. vel quo ad ꝑsonam vel q̄ ad naturam totam videlicet posteritatē ex eo secutā. Primo mō. Sicut maiora peccata fuerūt post eū perpetrata qꝛ videlicet ip̄e solum mō peccauit faciendo illud qđ erat malū nō fm̄ se sed qꝛ ꝓhibitum. Fornicationes vero. adulteria. ⁊ homicidia. vtroqꝫ mō mala sunt scʒ fm̄ se. ⁊ quia prohibita ideo etiā grauior pena eis debetur. Secundo vero modo. licʒ maxima pena primū peccatū secuta ē. hoc tn̄ est per indirectum inquantum videlicet per eū tota posteritas originali peccato fuit infecta. eo ꝙ ip̄e prim᷒ parēs oīm ꝓ q̄bꝫ oībꝫ sol᷒ fili᷒ dei satisfacere potuit potentia ordinata. Pro suo aūt ꝑsonali medietate diuina gratia penituit ⁊ ſaluat⁹ poſt ſolutionē factā ꝑ xp̄m. incōꝑalibiter aūt peccata maleficarū excedūt in grauitate. nō ɔtente de ſuis ꝑſonalib⁹ peccatis ⁊ ꝑditōnib⁹ cū etiā innūeras alias poſt ſe ɔtinue trahūt. Ad terciū dicendū ex ꝓbabitis ꝙ hoc fuit ꝑ accidens in peccato ade ꝙ maiorē leſionē intulit. Et hoc videlȝ ꝙ naturā integrā inuenit ⁊ ꝙ corruptam neceſſario nō volūtarie trāſfundere habuit. vñ nō ſequitur ꝙ ſuū peccatum ſimpliciter grauius ceteris fuit. Aū etiā qꝛ hec idē etiā ſeqntia peccata feciſſent ſi talē naturaȝ inueniſſent. ſicut ⁊ fm̄ mortale peccatū nō priuat grām eo ꝙ illā nō inuenit. priuaret aūt ſi illā inueniret. Hec ē ſolutio ſcti. tho. in. ij. di. xxi. ar. ij. in ſolutōe ſecūdi argumēti quā ſolutōem ſi q̄s ad plenū vult intelligere hȝ ɔſiderare ꝙ adam originalem iuſticiā ſi ꝑſtitiſſet nō trāſfudiſſet in poſteros ꝓut Anſel. opinabaṫ. quia etiaȝ aliq̄s poſt eū peccare potuiſſȝ. videbāṫ dicta docto. di. xx. An pueri mox nati fuiſſent in grā ɔfirmati. Item q̇libe. ci. an idem q̄ nūc ſaluantur hoīes ſaluati fuiſſent ſi adam nō peccaſſet.

¶ Sequiṫ modus p̄dicandi ɔtra q̄nqȝ argumenta laicoꝝ q̄b⁹ ꝓbare videntur ſparſim ꝙ deus nō ꝑmittat tātā ꝑtātē diabolo ⁊ maleficis circa hm̄ōi maleficia inferenda.

Sit denique p̄dicator ꝓuidus ſuper certa argumēta laicoꝝ vel etiā ꝑitorū quorūdam q̄ intantū maleficas eſſe negāt ꝙ licet malitiā ⁊ potentiā demonis ad inferēdū ex ſuo deſiderio hm̄ōi mala ɔcedāt/diuinā tñ ꝑmiſſionē ſibi ɔdeſcēdentē negāt. Nec volūt ꝙ deus talia fieri permittat. ⁊ licet modū arguendi nō habeāt/⁊ in tenebris ſicut ceci palpitāt. iam vnū iam alterū mediū tāgēdo. opus tñ eſt eorū aſſertiones ad q̄nqȝ argumēta reducere. Ex q̄b⁹ vtiqȝ oēs eoꝝ cauillatōes ꝓcedere pñt. Et primo ꝙ de⁹ non ꝑmittat diabolo ſub tanta poteſtate ſeuire in homines.

Utrum ad maleficialē effectū a demone ꝑ maleficā ꝓcurandū ſemꝑ habet concurrere diuina ꝑmiſſio. Et arguitur q̄nqȝ argumentis ꝙ deus nō ꝑmittit. vñ etiā maleficiū nihil ē in mundo. Et primū ſumiṫ ex ꝑte dei. Secūdū ex ꝑte diaboli. Terciū ex ꝑte malefice. Quartuȝ ex ꝑte morbi. Quintū ex ꝑte p̄dicatoꝝ ⁊ iudicū q̄ talia ɔtra eas p̄dicāt ⁊ iudicāt q̄ vtiqȝ nūq̄ȝ ſecuri eſſent. Primo ſic. Deus punire pōt hoīem ꝓpter peccata. ⁊ punit gladio fame ⁊ mortalitate. Iteȝ diuerſis alijs infirmitatib⁹ varijs ⁊ innumeris q̄b⁹ humana conditio ſubiacet. vñ qꝛ op⁹ ei nō ē adiūgere alias punitōes iō nō ꝑmittit. Secūdo ſic. Ex ꝑte diaboli ſi vera eēnt q̄ p̄dicātur ꝙ videlicȝ vim generatiuā īpedire pñt. vt videlȝ mulier non ɔcipiat. vel ſi concipiat ꝙ aborſum faciat. vel ſi nō aborſum ꝙ etiā poſt ꝑtū natos interficiūt. vtiqȝ ſic ꝑimere poſſent totū mūdū. Et iteꝝ poſſet dici ꝙ oꝑa diaboli eēnt fortiora oꝑib⁹ dei. ſ. ſacr̄o matrimonij qđ ē op⁹ dei. Tercō ex ꝑte hoīs. Nā videm⁹ ſi maleficiū debet eſſe aliq̄d in mūdo tūc aliq̄ hoīes plus alijs maleficiūtur. Hec q̄ ſi q̄ritur vtiqȝ dr̄ hoc eſſe ꝓpter punitionem pctōꝝ. ſed hoc ē falſum. g̃ ⁊ illud ꝙ maleficia ſint ī mundo. Falſitas aūt ꝓbaṫ ex eo. qꝛ tunc maiores pctōres ampli⁹ punirenṫ. hoc ē falſum cū minus puniātur q̄ȝ alij interdū iuſti. qđ etiā cerniṫ in pueris innocētib⁹ q̄ aſſerūtur maleficiari. Quarto pōt addi ⁊ aliud argumentuȝ ex ꝑte dei. hoc ꝙ q̄s impedire poſſet ⁊ non impedit ſed fieri ꝑmittit. vtiqȝ iudicaṫ ex ſua volūtate ꝓceſſiſſe. Sȝ de⁹ cuȝ ſit ſumme bon⁹ non pōt velle malū. g̃ nō pōt ꝑmittere vt fiat malū qđ ipē impedire pt̄. Item ex ꝑte morbi defectus ⁊ infirmitates q̄ dicūtur maleficiales ſimiles etiā ſunt defectib⁹ ⁊ infirmitatib⁹ naturalib⁹. i. q̄ ex defectu nature ꝓcedūt. ꝙ eñ aliq̄s claudicat. excecaṫ vel rōem ꝑdit vel etiam moriṫ ex defectu nature cōtingere pñt. vñ nō pñt ſecure maleficis aſcribi. Ultimo ex ꝑte iudicum ⁊ p̄dicatoꝝ q̄ cū talia aduerſus maleficas p̄dicāt ⁊ practicāt vtiqȝ ꝓpter ingēs odiū a maleficis ɔ̄ eos ɔceptū nūq̄ȝ eſſent ſecuri. Sȝ ɔ̄ argumēta ſumāṫ ex q̄ſtione ꝑma ſuper terciū ꝑncipale ꝑme ꝑtis tractat⁹. ⁊ ꝓponāṫ illa q̄ ſunt magis ap ꝓpli in quō videlȝ ꝑmittit mala fieri lȝ nō velit malū fieri. ꝑmittit aūt ꝓpter admirabilē ꝑfectōem vniuerſi q̄ ɔſiderātur ī hoc ꝙ bona ɔmēdanṫ eminēti⁹ ⁊ magis placent ⁊ ſunt laudabiliora dū ɔꝑanṫ malis. bñtur ibi auctes. Itē ꝓfunda dei diuine ſapiētie iuſticie ⁊ bonitatꝫ relucēt. q̄ alias eſſent occulta. Et breuiter ꝓ deciſione q̄ſtionis pñt colligi ex his q̄ ibi tāgunṫ varia documenta ꝓ informatōe ꝓpli. vicȝ ꝙ deus iuſte duos caſus ꝑmiſit. ſ. angeloꝝ ⁊ ꝑmoꝝ ꝑentū q̄ cū ſunt maiores oīb⁹ alijs caſib⁹. Nō miꝝ ſi alij minores ꝑmittanṫ. Qualiṫ aūt ſunt maiores q̄ ad cauſalitatē non q̄ ad alias circūſtātias fm̄ q̄s pctā maleficaꝝ vt ī. iij. q. tangiṫ. ⁊ malorū āgeloꝝ ⁊ ꝑmoꝝ ꝑentū pctā excedūt. ⁊ q̄re de⁹ iuſte ꝑmiſit illos ꝑmos caſus tangiṫ in. ij. q. ex q̄b⁹ plurima colligere ⁊ dilatare pōt ad ſuū placitum. Sed ad reſpondendum ſuper argumenta. Nam ad primuȝ cum diciṫ. Deus ſufficienter punit ꝑ naturales infirmitates. mortalitates. gladio ⁊ fame. Rñdeṫ ex trib⁹.

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4

Primo qꝛ deus non limitauit ſuā virtutē ad naturalem ꝓceſſum aut etiam ad influentias corpoꝝ celeſtiū vt videlicet p̄ter illa agere nō poſſit ideo ⁊ p̄ter illa ſepiſſime egit in punitionem peccaminū. mortalitates ⁊ alia inferendo preter omnē influentiam corpoꝝ. ſicut in punitione peccati ſuꝑbie in dauid ſuꝑ mortalitatē inflictā populo ꝓpter populi numerationē ⁊c̄. Secūdo hoc vtiqꝫ congruit diuine ſapientie q̄ cū reb⁹ oīb⁹ ſic adminiſtrat vt eas ꝓprijs motibus agere ſinat. Ideo ſicut nō cōuenit maliciā demonis oīno impedire ſed potius decet ipam ꝑmittere vt agat q̄ꝫtū ad bonū vniuerſi ſpectare pōt. licet cōtinuo etiā refrenaꝛ ꝑ bonos angelos vt non tantū noceat quātū nocere vellet. Ita etiā nō conuenit maliciā hūanam refrenare ſuꝑ ea ad q̄ ex libertate arbitrij pōt. vt ē fidem abnegare ⁊ ſeipm̄ demoni deuouere que vtiqꝫ facere in p̄tāte ſunt volūtatis hūane. Ex q̀bus etiā duobus cum deus maxime offendiꝛ iuſte ꝑmittit ea q̄ a malefica deſideranꝛ ⁊ ꝓpter q̄ fidē abnegauit ⁊ ad q̄ diaboli potentia ſe extendit vt eſt hominibus iumentis ⁊ terre frugibus poſſe nocere. Tercio deus iuſte ꝑmittit illa mala fieri ꝑ q̄ diabolus etiam per indirectū maxime torq̄tur ⁊ ſummā recipit diſplicentiā ſed ꝑ illa mala q̄ a maleficis virtute demonū fiunt ꝑ indirectum diabolus maxime torq̄tur dum contra ſuam voluntatez deus oīmbus malis ad gloriā ſui nominis ad fidei cōmendationem ad electoꝝ purgationē ⁊ cumulū meritorum vtitur. Certū eſt eīm ꝙ inter oīnes diſplicentias quas diabolus ex ſuꝑbia q̄ ſemꝑ contra deum erigit. iuxta illud. Superbia eoꝝ qui te oderunt aſcendit ſemꝑ. hec p̄cipua ē qua ſibi diſplicet ꝙ deus oīa ſua machinamēta in ſui gloriā ⁊c̄. ꝯuertit. Iuſte ergo deus cūcta permittit. Ad ſecundū ſuperius reſponſum ē. ⁊ oportet reſpondere ad duo q̄ includūtur in argumento. ſ. ꝙ nō diciꝛ diabolus fortior deo nec eius factura. imo cerniꝛ ꝙ minime virtutis exiſtit cum nihil poſſit niſi permiſſione diuina. vñ eius virtus pōt dici minima cōꝑando ad diuinam ꝑmiſſionē. licz ſit maxima cōparando ad virtutes corꝑales q̄s naturaliter excedit. iuxta illud ſepe allegatū. Non ē poteſtas ſuꝑ terrā q̄ ei valeat comparari. Job. xli. Alteꝝ ad qđ reſpōdendū. Cur videlicet deus potius ſuꝑ vim generatiuā ꝑmittit maleficia fieri quā ſuper alios act⁹ humanos. De quibus etiā ſupra tactū ē in materia de ꝑmiſſione diuina ſub titulo. quomō malefice vim generatiuā ⁊ actū venereū impedire poſſunt. Eſt eīm hoc ꝓpter feditatē illius actus. Et quia originale peccatū inflictū ē ex culpa primoꝝ parentum per illū actū tranſfunditur ⁊ exemplificaꝛ etiaꝫ de ſerpente qui primū inſtrumentū diaboli fuit. ⁊c̄. Ad terciū dicendū ꝙ ſicut intentio ⁊ appetitus diaboli maior ē ad temptandū bonos q̄ꝫ malos. licet ex parte temptati magis temptat malos q̄ꝫ bonos. id ē ꝙ amplior abilitas ē in malis ad recipiēdū temptationem demonis q̄ꝫ ſit in bonis. Ita etiam plus affectat ledere bonos q̄ꝫ malos. licet maiorē abilitatem ledendi inueniret in malis q̄ꝫ in bonis. Et huius ē ratio. qꝛ ſꝫm Grego. quāto crebrius quis diabolo ſe ſubijcit tanto intolerabiliorē ſibi facit vt ei reluctari nō poſſit. Sed cuꝫ mali crebrius ſe ſubijciant diabolo eis fit temptatio magis intolerabilis ⁊ freq̄ntior cū non habeant ſcutum fidei formate quo ſe tueātur. De q̄ ſcuto apoſtolus Ephe. vi. In omnibus ſumentes ſcutū fidei in quo poſſitis oīa tela nequiſſimi ignea extinguere. Sed ex alia parte magis ⁊ acrius impugnat bonos q̄ꝫ malos. Et ratio quia cum iam poſſideat malos nō autē bonos. ideo magis conaꝛ per tribulationem trahere ad ſui dominiū iuſtos quos non habet q̄ꝫ peccatores poſſeſſos. ſicut aliq̄s princeps terrenus magis inſurgit cōtra illuꝫ qui plus aufert de iure ſuo vel q̄ pl⁹ nocet regno q̄ꝫ cōtra illos q̄ nō ſibi ꝯtrarianꝛ. Ad quartū ꝙ deus permittit mala fieri non vult tñ mala fieri vltra ꝑmiſſa q̄ tacta ſunt p̄dicator declarare pōt per quinqꝫ ſigna volūtatis diuine. q̄ ſunt p̄ceptum. prohibitio. cōcilium. operatō. ⁊ permiſſio. vide ſanctum Thomā precipue in prima parte. quia ibi planius declarat. q. xix. ar. xij. Nā licz vna ſit voluntas in deo q̄ eſt ipſe deus ſicut ⁊ vna eius eſſentia. tamen ꝑ reſpectum ad eius opera indicatur ⁊ ſignificatur nobis eius voluntas multipliciter ſꝫm quod Pſalmiſta dicit. Magna opera domini exquiſita in omnes voluntates eius. Unde voluntas in deo diſtinguitur non ex parte rei ſed ex parte ſuoꝝ effectuū ita vt voluntas proprie dicta dicatur volūtas beneplaciti. Uoluntas methaphorice dicta dicatur voluntas ſigni inquantum videlicet per ſigna ⁊ methaphora indicatur nobis deū hoc velle. A ſimili. Sicut paterfamilias vnam habens in ſe voluntatem demonſtrat illam q̄nqꝫ modis. ſcilicet per ſe ⁊ per alium. Per ſe dupliciter. directe ⁊ indirecte. Directe cuꝫ aliq̄d oꝑatur. ⁊ tūc eſt oꝑatio. Indirecte autem q̄ñ non impedit operantem ſicut ⁊ in. iiij. phiſicoꝝ dicitur. Remouēs ⁊ ꝓhibēs eſt mouēs ꝑ accidēs. ⁊ q̄ꝫtum ad hoc dꝛ ſignum permiſſio

Per aliũ autem declarat ſe paterfamilias aliquid velle tripliciter. Uel inquantũ ordinat aliquē ad aliquid faciendũ neceſſario ⁊ ꝓhibendo cõtrariũ. ⁊ ſic ſunt p̄ceptio in p̄ceptis. ⁊ prohibitio in affirmatiuis ⁊ negatiuis preceptis. Uel inquantũ ordinat aliquē ꝑſuaſiue ad aliqua cõciliatiue. ⁊ hoc ꝑtinet ad conſiliũ. ⁊ ſicut volũtas humana manifeſtat̃ per hec quinqꝫ ſic ⁊ ip̄ius dei. Ex eĩ p̄ceptum ꝓhibitio ⁊ conſiliũ dicatur volũtas dei patet ꝑ illud Math. vi. Fiat volũtas tua ſicut in celo ⁊ in terra. id ē vt in terra impleamus ciꝰ p̄cepta vitemus ꝓhibita ⁊ impleamus ꝓ poſſe conſilia. Et ſimiliter ꝙ ꝑmiſſio ⁊ oꝑatio dicatur dei volũtas patet ꝑ Auguſtinũ. q̇ dicit in enche. Nihil fit niſi omnipotēs deus fieri velit. vel ſinendo vt fiat vel faciendo. Ad ꝓpoſitum cuꝫ dicitur illud ꝙ quis impedire poſſet ⁊ nõ impedit iudicat̃ ex ſua volũtate ꝓceſſiſſe veꝝ eſt. Sed cũ infertur. Deus ē ſumme bonus. ergo nõ poteſt velle mala fieri. verum ē. voluntate beneplaciti ⁊ ꝑ quatuor ſigna huius volũtatis q꞉ nõ poteſt oꝑari mala nec p̄cipere mala nec vt nõ ꝓhibeat mala ⁊ ꝑſuadeat bona ſupererogationis. poteſt aũt velle ꝑmittere mala fieri. Ad aliud quō cernũtur infirmitates ab inuicē vt vna ſit maleficialis. altera naturalis puta ex defectu nature. Reſpondet̃ ꝙ varijs modis. Primo medicoꝝ iudicio. xxvi. q. v. Non licet. ⁊ q. ij. c. Illud. vbi verba Auguſtini ex ſecundo de doc. xpiana. Ad hoc genus ſuꝑſtitionis ꝑtinent oĩes ligature ⁊ remedia q̄ medicoꝝ diſciplina cõdēnat in q̇buſcũqꝫ rebꝫ ſuſpendendis atqꝫ ligādis. A ſimili vbi medici ex circũſtantijs videlicet etate complexione ſana ⁊ ſubito quaſi in ictu oculi immutata ⁊ ꝙ nõ ex defectu ſanguinis ſtomachi aut labe ĩfirmitas acciderit. Iudicant illam nõ ex defectu nature. ſed ab extrinſeco accidiſſe. Et ab extrinſeco vbi non ex venenoſa infectõne. quia ſic ſanguis ⁊ ſtomachus malis humoribus eſſet repletus tũc ex ſufficienti diuiſione iudicāt effectũ eſſe maleficialem. Item ſecũdo cũ eis exiſtit incurabilis vt nullis medicaminibꝫ eger poteſt releuari. imo potius cernũt ip̄m aggrauari. Tercio q꞉ ſic ſubito interduꝫ accidit ꝙ iudiciũ infirmi ſuꝑ hoc cõtingit. Res geſta vni ex nobis innotuit. Nam q̇dam de optimatibꝫ ciuitatis Spirēſis nimis ceruicoſe volũtatis vxorem habuit intantũ vt cũ ip̄e libens in oĩbus ei ꝯplacere ſtuderet. tñ in cũctis fere ſuis affectionibꝫ ei recalcitrabat ⁊ verbis contumelioſis ſemꝑ ip̄m moleſtare ſatagebat. Accidit inde vt domũ ingreſſus quadam die cũ mulier ſolito more contra ſe briganti verbis obprobrioſis ⁊ ire locuꝫ dare ⁊ domũ exire volebat ip̄a hoſtiũ per qō exire habebat curſu veloci anticipando obſeruauit ⁊ vociferando cõteſtabatur ꝙ niſi eaꝫ verberaret nulla probitas aut honeſtas ſibi ineſſet. Ad q̄ verba grauia ille manũ nõ animo ledendi extendit ⁊ ipſam expanſis digitis ſuꝑ ſpatulā leuiter tangēdo ſubito ad terrā colliſus omnē ſenſum ꝑdidit. ⁊ ꝑ plures ſeptimanas in lecto decũbens grauiſſima infirmitate detētus fuit. qua in re pēſari poteſt illā infirmitatē nõ ex naturali defectu ſed per maleficiũ mulieris ſibi accidiſſe

Plura imo quaſi innũera ꝯſimilia acta ſunt ⁊ multis innotuerũt. Sunt q̇dam q̄ ꝑ certaꝫ practicam experientiam rei capiũt ꝑ hũc modũ Nā plũbum liq̄factum ſuꝑ infirmũ tenēt ⁊ in ſcutellā plenaꝫ aqua infundũt ⁊ ſi imago aliq̄ ꝯdenſata cernit̃ tũc infirmitatē ex maleficio accidiſſe iudicant. ⁊ quidam an talis imago oꝑe demonũ aut naturali virtute erũpat vbi interrogātur talia practicātes rñdere ſolent. ꝙ virtute ſaturni ſuꝑ plũbum q̇ alias malus exiſtit ſicut ſol ſuꝑ aurũ maleficiũ ſua virtute oſtendere ſolet. Sed q̇d de his ſentienduꝫ ſit. an videlꝫ practica licita ſit aut nõ. Circa terciũ principale huius tractatꝰ tractabit̃ canoniſtis eĩ videt̃ licitũ vt vana vanis cõtundantur. licet theologis omnino ꝯtrariũ videatur cũ nõ ſint facienda mala vt eueniāt bona. Ad vltimũ vbi diuerſa querũtur. Primo cur malefice nõ ditantur. Secũdo cur principibꝫ eis fauentibꝫ ad ꝑniciem omniũ inimicoꝝ ip̄orũ nõ cooperātur. Tercio cur p̄dicatoribꝫ ⁊ alijs eos perſeq̄ntibꝫ non nocere valeant. Ad primũ dicendũ. ꝙ ideo vt plurimũ malefice non ditantur vt iuxta cõplacentiaꝫ demonis in ꝯtumeliā creatoris quantũ poſſibile eſt ꝓ viliſſimo precio emant̃. Et ſecundo ne in diuitijs notentur. Ad ſecũdum cur principibꝫ nõ nocēt cauſa ē manifeſta. q꞉ quātum in ipſis eſt hoc fit vt ip̄os in amicitia retineant. Et ſi queritur cur eoꝝ inimicis non noceant. Reſpondetur quia bonus angelus ex altera parte hoc maleficiũ impedit. Iuxta illud Danielis. Princeps perſarũ reſtitit mihi viginti vna diebꝫ. Uide docto. in. ij. ſentē. an inter bonos angelos ſit pugna ⁊ qualiter Ad terciũ dicitur ꝙ ideo nec inquiſitoribus aut alijs officialibꝫ nocere poſſunt q꞉ publica iuſticia vtũtur. Exēpla varia ad hoc poſſent adduci. ſed tꝑis ꝓlixitas nõ patitur.

Incipit ſecunda pars huius operis.

Secunda pars principalis huius operis. Quia eſt de modo ꝓcedendi qui a maleficis pro maleficijs inferendis obſeruatur. Et per decē et octo capitula diſtinguitur cum duabus dumtaxat difficultatibus quarū vna in principio ſuper remedia p̄ſeruatiua vt videlicet quis maleficiari nō poſſit. altera in fine ſuper remedia amouentia maleficia. et per que maleficiati curari poſſunt. cum ſ̄m phm̄ in. iiij. phiſycoꝝ remouens et ꝓhibens coincidunt. et ſunt cauſe per accidens. Ideo vt per hec totale fundamentū huius horrende hereſis habeat̃. Circa duo principaliter inſiſtendū erit. Primo circa introitū earum et ꝓfeſſionem ſacrilegam. Secūdo circa progreſſum in modo operandi et horrendaꝫ obſeruantiā. Tercio impedimēta ſalubria cōtra earum maleficia et remedia p̄ſeruatiua. Et quia in morali iam laboramus materia. Unde argumentis varijs et declarationibus vbiqꝫ inſiſtere opus nō eſt. cum ea que per capitula ſequent̃ ſint ꝑ precedentes queſtiones ſufficienter diſcuſſa. Ideo precamur in deo lectorē ne demonſtrationē in omnibꝫ querat vbi accōmodata ſufficit ꝓbabilitas ea deducendo que conſtant aut viſus vel auditus ꝓpria experientia aut fidedignorū relatibus eſſe vera. Circa primū autem duo principaliter tangentur. Primo diuerſi modi ipſius demonis innoxios alliciendi. Secūdo diuerſi modi ipſam hereſim ꝓfitendi. Circa ſecundū vero ſex per ordinem tangentur quo ad modū procedendi et curandi. Quia primo de his que a maleficis pro ſe et ſuis corporibus practicantur. Secundo de his que erga alios homines operantur. Tercio de his que erga beſtias. Et quarto de his q̇bus terre frugibus nocent. Quinto de maleficio tantummō virorū quibus videlicet maleficijs tantummō viri ⁊ nō mulieres inſiſtunt. Sexto de queſtione ſuper maleficia amouenda. et quibus modis curant̃ maleficiati. Eſt ergo prima queſtio per decē et octo capitula diſtincta. cum totidē modis in ſuis ritibus variant̃ et multiplicant̃.

Utrum quis poſſit per bonos angelos ita beneficiari. ꝙ a maleficis per quoſcūqꝫ infra ſcriptos modos non valeat maleficiari. Et videt̃ ꝙ nō. Eo ꝙ per precedentia declaratum eſt etiā innoxios et innocentes et iuſtos plurieſ a demonibꝫ affligi. vt Iob et plures pueri innocentes qui cernunt̃ maleficiari cum multis alijs iuſtis licet nō equaliter vt peccatores. eo ꝙ non in perditionē ſuarū animarū, ꝙuis bonis fortune et corporū affligant̃. In cōtrariū eſt maleficarum faſſio ꝙ videlicet nō omnes ledere valeant. ſed tantummō illos quos cernūt ex informatione demonū diuino auxilio deſtitutos. Reſponſio. Tria ſunt genera hominum beneficiati a deo quibus illud peſſimū genus ſuis maleficijs nocere non poteſt. Et primi ſunt qui publicam cōtra eos iuſticiam exercēt. aut officio aliquo publico aduerſus eos inſiſtunt. Secundi qui de ritibus eccleſie ſeruatis et veneratis vt per aque benedicte aſperſionē. per ſalis cōſecrati ſumptionē. per candelarum in die purificationis. ⁊ frondium in die palmarū cōſecratorum vſum licitum. cum ad hoc talia eccleſia exorciſat vt vires demonis imminuant ſe muniunt. de quibus modis patebit. Tercij ſunt qui per ſanctos angelos varijs et infinitis modis beneficiantur. De primis ratio datur et per varia acta et geſta cōprobatur. quia enī omnis poteſtas a deo eſt ⁊ gladiū portat. Iuxta apoſtolum. In vindictā maloꝝ et retributionē bonorū nō mirum ꝙ tunc angelica poteſtate demones arceantur: quādo iuſticia in vindictam illius horrēdi criminis exercetur. Notant ad idē doctores. ꝙ quia poteſtas demonis quinqꝫ modis impeditur: in toto vel in parte. Primo per terminū ſue poteſtati a deo impoſitum. ſicut de iob ꝑmo et ſecūdo tangitur. Et de illo de quo in fornicario nider legitur q̇ iudici faſſus fuerat. ꝙ dū quidā ipm̄ inuocaſſet vt inimicū ſuū vita priuaret aut in corpore lederet: vel ictu fulminis interimeret. cum vocaſſem demonē ait vt eius auxilio talia perpetrarē. Reſpondit mihi: ꝙ neutrum facere poſſet. habet inquit fidem bonā et diligēter ſe ſigno crucis munit. iccirco nō in corpore ſed in vndecima parte fructuū ſuorum in campo ſi libet ei nocere poſſum. Secundo impeditur per impedimentū exterius adhibitum vt in aſina balaam. Nume. xxij. Tercio per miraculū impoſſibilitatis exterius factum. Et ſunt qui ex ſingulari priuilegio beneficiant̃. De quo tercium genus hominum qui maleficiari nō poſſunt iam inferius patebit. Quarto per dei iudicium ſingulariter diſponentis per obſtaculū boni angeli. vt de aſmodeo interficiente ſponſos ſare virginis: nō autē thobiā. Quinto interdū per cautelam ſui ipſius. quia nō vult interdū diabolus ledere vt peius inde ſequat̃. vt cū excōmunicatos vexare poſſet. ſicut et corinthum quē vexauit excōmunicatū. Corint. v. tamē nō facit vt fidē eccleſie in clauiū poteſtate eneruat. Ideo a ſimili etiā dicere poſſumꝰ ꝙ etiā ſi diuina virtute nō arcerent̃ quando publica iuſticia exercetur. adhuc tñ ſepe manum ſeu ꝓtectionē a maleficis voluntarie retrahunt. quia vel timent earū cōuerſionē. vel quia deſiderāt et accelerāt earū damnationē Actis deniq; et geſtis hec cōprobant̃. Nam et prefatus doctor refert ꝙ malefici verbo et experientia teſtimoniū dederūt. ꝙ eo ipſo quo per reipublice iuſticie officiales capiunt̃. ſtatim omnis maleficoꝝ eneruat̃ poteſtas. Nā et quidam iudex petrus noīe de quo et ſupra mētio facta eſt: cum quendā maleficū ſtadlin noīe ꝑ ſuos famulos capere voluiſſet. tantꝰ tremor eoꝝ manibus incuſſus fuit et naribꝫ tam malus fetor illapſus. vt ſe fere deſperarent an maleficū inuadere auderēt. Quibus dum iudex imperaſſet. Secure miſerū inuadite. qr publica tactus iuſticia oēs vires perdet ſue nequitie. Et ita rei probauit effectus. nā captus et incineratus fuit ꝓpter plurima ab eo ꝑpetrata maleficia q̄ ſparſim hincinde poſita ſunt et accōmodata diuerſis materijs

Sed et plura que nobis inquiſitoribꝫ in officio inquiſitionis laborātibus cōtigerunt ſi recitare expediret vtiq; animū lectoris in admirationē verterēt. Sed quia laus in ore ꝓprio ſordeſcit potius expedit ſilentio ꝑterire q̄ notā inanis glorie incurrere. illis dūtaxat exceptis que a deo in lucē ꝓdierūt qđ celari nō pñt. In oppido nempe rauenſpurg dum a cōſulibus malefice incinerande interrogarentur. cur nobis inquiſitoribus aliqua maleficia ſicut alijs hoībus nō intuliſſent. Reſponderūt. Licet pluries hoc facere attentaſſent nō tñ potuerunt. Et de cauſa inquirentibus reſpondebāt ſe neſcire niſi ꝙ ſic a demonibus informate fuiſſent. quotiens enim nocturnis et diurnis temporibus nobis infeſti fuerūt enarrare nō ſufficimus. iam vt ſymee cū iam vt canes aut capre ſuis clamoribus ⁊ inſultibus nos inquietarēt. de nocte ad orationes licet indeuotas ſurgentibꝫ extra feneſtram loci q̄ tamē in tanta altitudine erat ꝙ niſi ꝑ longiſſimas ſcalas quis adire potuiſſet. ictu validiſſimo q̄ſi ad caput de directo ꝑcutiebat. acus lintheo quo caput tegebat̃ inſerentes. ſic etiā a nobis ſurgētibꝫ reperiebantur q̄ſi illos capiti noſtro immittere arte magica voluiſſent. Sed laus altiſſimo q̄ ſua pietate abſq; meritis noſtris nos tanq̄ publicos iuſticie fidei indignos famulos ꝑſeruauit. De ſecundis vero ratio in ſe patꝫ. Nā ad hoc exorcizant̃ ab eccleſia ⁊ omnino ſunt efficaciſſima remedia ad ꝑſeruandū ſe ab inſultibus maleficarū. Quod ſi queritur ꝑ quē modū quis ſe munire debet. Dicendū primo de his que abſq; alligationibꝫ ſacroꝝ verborum fuerit: et demū de ipſis ſacris carminibꝫ

Nam de primis licitū eſt aqua benedicta: etiam quecūq; honeſta loca hominū et iumentorum cū innocatione ſanctiſſime trinitatis et orōne dominica in ſaluationē hoīm et iumentorū aſpergere. ſic enī in exorciſmo dicit̃ vt vbicūq; aſperſa fuerit careat omni immūdicia liberet̃ a noxia nō illic reſideat ſpiritus peſtilens ⁊c̃. Homines enī et iumenta ſaluat dn̄s iuxta ꝓphetā vnūquodq; ꝓ modulo ſuo

Secundo ſicut primū de neceſſitate ita hoc ſecundū licet cereū benedictū accēdere eſt de cōgruitate aſpergere videlicet cum tali cereo loca inhabitantia. Tercio herbas ꝯſecratas adiungere vel fumigare cum illis habitabilis in aliquo loco occulto coniungere plurimum expedit. Sic enī in ciuitate Spirenſi anno eodē quo hic liber eſt inchoatus contigit ꝙ dum quedā deuota mulier cū quadaꝫ ſuſpecta malefica verba habuiſſet iuxta morem mulierculaꝝ mutuo brigantiū rixoſa. de nocte tñ cum paruulū lactentē cunis imponere voluiſſet: et mente reuoluens ea q̄ de die cum ſuſpecta malefica ꝑegiſſet: timēs de ꝑiculo pueri herbas benedictas puero ſuppoſuit aqua ſimili aſperſit. ſal exorcizatū ori parū immiſit: ſigno crucis muniuit et cunabulo diligenter alligauit. Et ecce circa medium noctis vagientē puerū audiuit: et dum iuxta morē puerū cōtrectare et cunabulū in alto prope lectum poſitum mouere voluiſſet cunabulum quidem mouit: ſed puerū cōtrectare quia aberat nō potuit. tremens paupercula et de pueri amiſſione vehementer dolēs lumine accenſo paruulum vagientem ſub lectica et in angulo ſine tamen leſione reperit.

Qua in re perpendi poteſt quanta inſit exorciſmis eccleſie aduerſus inſidias diaboli virtus. Liquet inſuper omnipotentis dei clementia et ſapiētia que attingit a fine vſq; ad finē fortiter diſponit etiam iſtorum peſſimorum hominū et demonum maleficia ſuauiter. vt vbi querunt fidem imminuere et infirmare: eandem in multorū cordibus firmant et radicent validius. Vtilitates enim plurime fidelibus ex huiuſmodi malis ꝓueniūt. vbi ſic fides roboratur: demonū malicia in=

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4

ſpicitur. dei miſericordia et poteſtas manifeſtatur. homines ad ſui cuſtodiã actuantur. et ad reuerendū chriſti paſſionē et cerimonias eccleſie accenduntur. Illis etiaꝫ diebus ſcultetus cuiuſdam ville wiſental. dum grauiſſimis doloribus et torſionibus corporis eſſet maleficiatus. et ꝙ per maleficia ſibi cōtigiſſet nō tã ab alijs maleficis q̃ſtum et per experientiam edoctus fuit. dixit enim ꝙ ſingulis dominicis diebus ſe munire cum ſumptione ſalis ⁊ aque benedicte ſolebat. et quia vno die propter cuiuſdã celebrandas obmiſerat nuptias eodem etiam die maleficiatus fuit. Quid denicꝫ de illo in rauenſpurg cū a diabolo in forma vnius mulieris ad carnalem actum ſollicitaretur. ille plurimū anxius dū deſiſtere nollet diabolus: illi pauperi in mentem venit vt ſumptione ſalis prout in predicatione audierat ſe munire deberet. vnde cū ad introitum ſtube ſal benedictū ſumpſiſſet mulier toruo vultu eum inſpexit. et quis diabolorum ipm de hoc docuiſſet improperando ſubito diſparuit. vbi diabolus per ſe in effigie malefice: aut cum p̄ſentia corporali malefice affuerat: cum vtrūqꝫ facere deo permittente poteſt. Sed et illi tres ſocij per viã ambulantes: duo eorum ictu fulminis percuſſi fuerant. et tercius territus cum voces in aere clamantes audiſſet: percutiamus et illum. altera vox cum reſpondiſſet nō poſſumus. qꝛ hodie verbum caro factum eſt audiuit. intellexerat ꝙ ea de cauſa qꝛ miſſaꝫ audierat: et in fine miſſe euangelium iohannis. In principio erat verbum ⁊c̄. audiuiſſet: ideo preſeruatus fuiſſet. Sed et per ſacra verba corpori alligata ꝙ miro modo ſunt preſeruatiua dummodo ſeptem cōditiones in ipſis ſeruentur. De quibus et in vltima queſtione huius ſecunde partis mentio fiet. Eo ꝙ ibi de remedijs ſanatiuis ſicut hic de remedijs preſeruatiuis tractrabitur. Et illa ſacra verba nō ſolum ad preſeruanduꝫ ſed etiam ad curandū maleficiatos tendunt. Plurimū autem ſunt preſeruatiua locorum hominū et iumentorꝫ verba tituli triumphalis noſtri ſaluatoris: dum ſcꝫ per quattuor partes loci in modum crucis inſcribuntur. Jeſus + Nazarenus + Rex + Judeorū + vel etiaꝫ iungendo nomē virginis marie. aut euangeliſtarum. aut etiã verba Johannis. Verbum caro factum eſt. Tercium vero genus quod a maleficis ledi nō poteſt eſt ſingulariſſimū vtpote precipua angelica cuſtodia munitum: interius et exterius. Interius per gratie infuſionē. Exteriꝰ per celeſtium virtutum id eſt per motores orbium celeſtium ꝓtectionem. Et hoc quidem genus in duabus ſpeciebus electorū diuerſificatur. quia vel munitur cōtra omnia genera maleficiorum ita ꝙ in nullo ledi poſſunt. vel ꝙ precipue circa generatiuã potentiã ita caſtificentur ab ipſis bonis angelis: ſicut mali ſpiritus quoſdã malos homines vel inflãmant circa vnã vel infrigidant circa aliam ꝑ ſua maleficia. Primum de interiori ⁊ exteriori ꝓtectione quo ad gratiam et quo ad influentias corporum celeſtiū ſic declaratur. Nã licet deus per ſe gratiam infundat menti noſtre: ita ꝙ nulli creature poteſtas ad talē infuſionem ſe extendere poteſt. Juxta illud. Gratiam et gloriam dabit dominus. tamē diſpoſitiue vt tradit ſanctus Thomas in quodaꝫ loco ſuper tercium ſententiarū. quãdo deus aliquã notabilem gratiaꝫ vult infundere angelus bonus cooperatur. Et hoc eſt quod Dioniſius pretendit quarto capi. de diui. nominibus. Hec eſt lex diuinitatis immobiliter ſtabilita vt ima a ſummmis per media ꝑficiantur. ita ꝙ quicquid boni a fonte totius bonitatis in nos emanat totum per miniſterium bonorꝫ angelorum habemus. Demus exempla cum rationibus. Nam licet ad verbi dei conceptionem in virgine beatiſſima per quam deus homo factus eſt ſola diuina virtus efficienter affuerit. tamē angelico miniſterio mens virginis per ſalutationē et per intellectus cōfortationem et informationem multum excitata vel ad bonū prediſpoſita fuit. Ratione nam et p̄fati doctoris ſentētia eſt ꝙ in homine tria ſunt vt videmus. ſcꝫ voluntas. intellectus. et potentie alie interiores et exteriores affixe membris et organis corporalibus. In primū ſolus deus agere valet. quia cor regis in manu domini. diſpoſitiue angelus bonus inquantum intellectum ad veri et boni agnitionem amplius illuminat ita ꝙ in ſecundum et deus ⁊ angelus bonus agere poſſunt illuminando. Et in tercium ſimiliter bonus angelus ad bonum. et malus angelus licet deo ꝑmittente immiſſiones malas imprimere poteſt. Tamē in poteſtate humane voluntatis ē tales immiſſiones factas acceptare vel refutare. quas etiã ſemꝑ homo cū dei inuocata gratia poteſt propulſare De exteriori etiam cuſtodia: que per motores orbium a deo communicatur eſt cōmunis traditio et magis conſona tam ſacre pagine ꝗ̃ꝫ philoſophie naturali ꝙ omnia corpora celeſtia mouentur virtute angelica ⁊ dicunt̄ motores orbium. et a chriſto et ab eccleſia virtutes celorum vocantur. et conſequenter a cele ſtibus influentijs.omnia huius mundi corporalia reguntur.teſte philoſopho p̄mo metheororum. Quare et dicere poſſumus cum deus ſingularē habet prouidentiā de ſuis electis.licet quoſdā malis huius vite ſcilicet penalitatibus ſubijcit: quoſdā tamē ita p̄ſeruat ꝙ in nullo ledi poſſunt. Et hoc donum recipiunt vel ab angelis bonis ipis ad cuſtodiam a deo deputatis. Uel ex influentijs celeſtium corporū ſeu a motoribus iporum orbium. Inſuper notandū ꝙ licet aliqui cōtra omnia maleficia muniūtur. Aliqui vero cōtra aliqua et nō cōtra omnia. ſunt tamen aliqui ꝗ ſingulariter a bonis angelis ſuꝑ vim generatiuā ita caſtificantur ꝙ nullo modo a malis maleficiari circa illam potentiam poſſunt.ſed de his ſcribere videtur in parte ſuperfluum.licet in parte foret neceſſariū propter hoc ꝙ iſti qui circa potentiā generatiuā maleficiuntur:ideo deſtituunt angelica cuſtodia ꝙ vel ſemper ſunt in mortali peccato. vel nimis libidinoſo affectu illis ſpurcitijs inſiſtunt. vnde etiam vt in prima parte operis tactum eſt.deus amplius permittit potētiam illam maleficiari.nedum propter eius turpitudinē quantū et propter hoc ꝙ corruptio primi parentis ſub originali cōtagione in totum genus humanū traducitur. Dicamus tamen pauca qualiter bonus angelus interdum viros iuſtos et ſanctos beneficiet et precipue circa vim generatiuā. Nam ita factum eſt de ſancto Sereno abbate. de quo refert caſſia in colla.patrū.colla.abbatis ſereni prima. Hinc inquit pro interna cordis atq; anime caſtitate nocturnis diurniſq; p̄cibus. ieiunijs q̄q; atq; vigilijs infatigabiliter inſiſtens cunctos eſtus carnalis cōcupiſcentie tandem per diuinam gratiam in ſe extinxiſſe percepit. Deinde maiori zelo caſtitatis ſuccēſus prefatis vſus remedijs a deo petijt vt interioris hominis caſtitas in corpus redundaret dei dono. Poſtremo autem veniēs ad eum angelus in viſione nocturna: eiuſq; velut aperiens ventrē quandam ignitā carnis ſtrumam de eius viſceribus euellens ſuiſq; omnia vt fuerant locis inteſtina reſtituens. Ecce inq̄t incentiua carnis tue abſciſa ſunt et obtinuiſſe te noueris hodierna die perpetuam corporis puritatem. iuxta votum quo popoſciſti vt ne ipſe quidem naturali motu qui etiam in paruulis atq; lactentibꝰ excitatur vlterius pulſeris. Sic etiam de beato equicio abbate dicit beatus Gregorius p̄mo libro dialogoꝝ. Hunc inquit cum iuuentutis ſue tempore acri certamen carnis incentina fatigaret.ipſe ſue tentationis anguſtie ad orationis ſtudium ſollertiorē fecerunt. Cūq; hac in re ab omnipotenti deo remedium cōtinuis precibus quereret:nocte quadam aſſiſtente angelo eunuchari ſe vidit.eiuſq; viſione apparuit ꝙ omnē motum ex genitalibus membris abſcideret.atq; ex eo tempore ita fuit alienus a tentatione.ac ſi ſexum non haberet in corpore.ecce quale beneficium caſtificationis. Quia virtute fretus ex dei omnipotētis auxilio vt viris ante p̄erat ita cepit poſtmodum feminis preeſſe. Ita in vitaſpatrum illorū quos ſanctus Heraclides vir religioſiſſimus collegit in libro ſuo quē paradiſum nominat: meminit cuiſdam ſancti patris et monachi quē heliam vocat. Hic miſericordia motus trecentas feminas in monaſteriū collegit et regere cepit. Tranſacto autē biennio iam trigintaquinq; annos habens vite tentatus a carne in heremū fugit vbi biduo ieiunꝰ orans ait. Domine deꝰ aut occide me aut libera me ab hac tentatione. Veſpere igitur ſomnꝰ ei irrepſit:et tres angelos ad ſe venire vidit:quibꝰ querentibus. Cur a monaſterio virginū fugiſſet.nec ille p̄ verecundia reſpondere auderet.dixerunt angeli. Si liberaberis num redibis curam feminarū gerendo. Reſpondit ille ꝙ libens. Tunc illi iuramentum ab eo excipientes quod exegerāt eū eunuchabarunt. Nam vnus manus:alter pedes.tercius nouacula teſticulos eius viſus eſt abſcindere.(non ꝙ ita vere eſſet ſed qꝛ ita eſſe videbatur.querentibuſq; an ne remediū ſentiret. Reſpondit ille ſe plurimū exoneratum. Unde quinta die ad lugentes feminas redijt:et per quadraginta annos quibus ſuperuixit nec priſtine tentatōis deinceps ſcintillam ſenſit. Nō minus beneficiū collatum eſſe legimus beato Thoma doctore noſtri ordinis qui a cōſanguineis ꝓpter ingreſſum dicti ordinis incarceratus:vt per meretricē ſeduceretur ad ſeculū tentatus eſt.que per conſanguineos immiſſa veſte et ornatu comptiſſimo.cum doctor eā intuitus fuiſſet ad materialem ignē cucurrit titionē ignitū arripuit et ſuggeſtricē ignite libidinis e carcere fugauit.et orationi ſtatim ꝓ caſtitatis dono proſtratus obdormiuit. Ubi duo angeli ei apparuerunt dicentes. Ecce dei ex p̄te te cingimꝰ cingulo caſtitatis ꝙ nulla poſſit de cetero impugnatione diſſolui. Et ꝙ humana virtute meritis non acquirit̄ ex parte dei cōfertur ex dono. Senſit igitur cincturā ſcʒ tactum cincture et exclamando euigilauit. Deincepſq; tanto munere caſtitatis ſe dotatū ſenſit:vt ab

eodem tempore oēm abhorreret luxuriam vt
nec ſine neceſſitate feminis colloqui poſſet.
ſed perfecta caſtitate polleret hec ex fornicario
nider. His igiť tribus generibꝰ hominū
dēptis nemo ſecurus a maleficis: quin et decem
et octo modis infra ſcriptis aut maleficiatur
aut ad maleficiendū tentať et incitať.
De qbus per ordinē primo eſt differendū vt
poſt eo clarius quibus remedijs maleficiati
poſſint releuari diſcutiať et vt eo clarius pateant
ipi decē et octo modi per totidē capitula
deducentur. vt primo circa maleficarū introitū
1 pateāt diuerſi modi per quos ipe malefice
innoxias iuuenculas in augmentū illius
2 ꝑfidie attrahūt. Secundo de modo ſacrilege
ꝓfeſſionis earum vbi et quedā declaratio
omagij preſtandi ipi diabolo induciť.
3 Tercio de modo quo localiter transferūtur
in corpe vel in ſpiritu. Et quarto quo ſe incubis
4 demonibꝰ ſubijciunt. Quinto de modo
5 generali prout per ſacramēta eccleſie ſua
maleficia exercent. Et in ſpeciali de modo ꝗ
demptis corporibus celeſtibus quaſcūqꝫ creaturas
6 deo ꝑmittente inficere ſolent. Sexto
de modo quo vim generatiuā impedire ſolēt
7 Septimo ſuper modū quo membra virilia
8 auferre p̄ſtigioſa arte ſolent. Octauo ſuꝑ modum
quo hoīes in beſtiales formas trāſmutare
9 ſolent. Nono ſuper modū quo demones
intra capita ſine leſione exiſtunt quādo p̄ſtigioſas
10 apparitiones operanť. Decimo ſuper
modum quo demones operatione maleficarum
hoīes interdū ſubſtantialiter inhabitāt
11 Undecimo quo omne genus infirmitatis
12 inferre ſolēt: et hoc in generali. Duodecimo
13 de quibuſdā infirmitatibꝰ in ſpeciali. Tercio
decimo ſuper modū quo obſtetrices malefice
maiora damna inferunt dum infantes aut
interimunt. aut demonibꝰ execrando offerūt
14 Quartodecimo ſuper modū quo iumentis
15 varia nocumenta inferunt. Quintodecimo
ſuꝑ modū quo grandines et tempeſtates cōcitare:
et fulgura fulminare ſuꝑ homines et
16 17 18 iumenta ſolent. Sedecimo/decimoſeptimo
et decimooctauo ſuper tres modos quo tm̄
viri et non mulieres maleficijs ſunt intenti.
Poſt hec ſequetur queſtio ſuper modos tollendi
huiuſmodi maleficia. Nec eſtimať ꝗs
funditus horum noticiā capere ꝑ eo ꝙ hi varij
modi ſuper varia maleficia inferenda recitantur.
Hoc enim et modicū vtile immo fortaſſis
et nocere poſſet neqꝫ enī prohibiti libri
nigromantie hic inſeruntur. cum hoc genꝰ
ſuperſtitōis nō libris aut a doctis ſed omnino
ab imperitis practicatur, vnū habēs fundamentū:

dum illud nō exprimitur aut practicatur impoſſibile ſit aliquē maleficijs vel maleficium inſiſtere. Recitantur autē hic modi in ſuperficie vt eorū opera nō incredibilia videantur ſicut hucuſqꝫ in magnā fidei contumeliam et iporum maleficoꝝ augmentūꝫ actum eſt. Et ſi aliquis ex p̄babitis cum dictum eſt aliquos preſeruari per influentias corporū celeſtium vt maleficiari nullo modo poſſint. velit hoc etiā attribuere illis influentijs dum aliqui maleficiantur quaſi quedaꝫ neceſſitas ibi ſit ſiue ad preſeruandū a maleficijs. ſiue ad inficiendū ab illis. talis nō recte mentem doctoꝝ ſaperet varijs reſpectibꝰ. Primo quia enim tria ſunt que a tribus celeſtibus cauſis dirigi poſſunt ſcꝫ voluntatis actus. intellectus actus. ⁊ corporalia. Et primum vt ſupra tactum eſt a ſolo deo et immediate dirigitur. Secundū ab angelo. Tercium a celeſti corpore. licet dirigitur nō tamen neceſſitatur. Secūdo quia enī ex dictis manifeſtum eſt ꝙ electōnes et voluntates immediate a deo diriguntur. Iuxta Apoſtolū. Deus eſt qui operatur in nobis velle et ꝑficere pro bona voluntate. et cognitio humana intellectiua a deo mediantibus angelis ordinatur. Ideo etiā corꝑalia quecunqꝫ: ſiue ſint interiora vt virtutes et ſcientie acquiſite per corporales potētias interiores. ſiue ſint exteriora vt ſanitates et egritudines a celeſtibus corporibꝰ mediantibus angelis diſpenſanť. quod et Dioniſius tangit. iiij. ca. de diui. nominibus. ꝙ corpora celeſtia ſunt cauſe eorū que in hoc mundo fiunt. tamē hec ſunt intelligenda quo ad ſanitates et egritudines naturales. He autē egritudines cum ſint ſuꝑnaturales ꝓpter demonis potentiā que illas deo ꝑmittente infert. ideo nō poſſumus dicere ꝙ ex influentijs corporū celeſtiū cōtingat ꝙ aliquis maleficiať. ſicut bene dici p̄t ꝙ ex influentijs corporū celeſtiū eſt ꝙ aliquis maleficiari nō p̄t. Et ſi diciť ꝙ oppoſita habent fieri circa idē. et ſicut ꝓpoſitū in ꝓpoſito ita oppoſitum in oppoſito. Reſpondeť ꝙ vbi aliqs p̄ſeruatur virtute corporū celeſtiū ab infirmitatibus his ſupernaturalibꝰ hoc nō fit virtute corporū celeſtiū immediate: ſed virtute angelica que illā influentiā cōfortare p̄t. vt inimicus ſuis maleficijs nō poſſit ſuꝑ eā p̄ualere. et virtꝰ illa angelica p̄t deriuari vel a motore orbis celeſtis vt ſi iam in puncto qs mori deberet ſuꝑ periodo naturali deus ſua potentia qui ſp̄ per medias cauſas hmōi operatur hoc immutare p̄t virtutē cōſeruatiuā ꝓ defectiua nature immittendo et eiꝰ influētie.

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4

ita et dícere poſſumus de eo qui maleficiari poſſet ꝙ etiã tali mõ a maleficijs ꝑſeruatur. vel fit talis ꝑſeruatio ab angelo ad cuſtodiã deputato/que etiã ꝓcipua eſt inter oẽs cuſtodias. Et qḋ dicit̃ Jere.xxij. Scribe virum iſtũ ſterilẽ qui in diebꝫ ſuis nõ ꝓſperat̃. Hoc intelligit̃ q̃ntum ad electiones voluntatis in q̇bus homo vnus ꝓſperat̃: alius nõ. qḋ etiã cõtingere ꝑt ex influentijs corporũ celeſtiũ. verbi grã. aliq̇s inclinat̃ ex impreſſione corporũ celeſtiũ ad aliquas electiones vtiles vt de ingreſſu religionis: vel huius. Et cum ex lumine angeli illuminat̃ eius intellectus ad eadẽ agenda. et ex diuina operatõne inclinat̃ eius voluntas ad hoc ꝓſequendũ talis dicit̃ bene ꝓſperari. vel etiã qñ quis inclinat̃ ad aliquã artẽ vel ad aliquid vtile practicandum. E cõtra dicet̃ male fortunatus: quãdo ex ſuperioribus cauſis ad ꝯtraria eius electio inclinatur. De quibꝫ ſentẽtijs et multis alijs loquitur ſanctus Tho. in ſumma ꝯtra genti. libro. iij. et in pleriſqꝫ alijs locis quõ differt dicere aliquẽ eſſe bene vel male natũ: bene vel male fortunatũ: bene vel male gubernatũ et cuſtoditũ. Quia ex diſpoſitõe relicta a corpore celeſti dicit̃ aliquis bene vel male natus: et ſic etiã fortunatus. ſm vero ꝙ ab angelo illuminatur dicit̃ bene cuſtodit⁹ et nõ male vbi ſequitur illuminatõnes. Sed ſm ꝙ a deo in bonũ et illud ꝓſequitur dicit̃ bene gubernatus. Que tamẽ electões hic nõ habent locũ. quia de ipis nõ intendimus ſicut de ꝑſeruatione a maleficijs inferẽdis. De qua ad pñs ſufficiat: aggrediendo earũ ceremonialia q̃ ab eis practicantur. Et primo quibꝫ modis innoxios ad earũ ꝑfidiã alliciunt.

Vñ ꝓſperet̃ q̃d

De diuerſis medijs quibus demones attrahũt et alliciũt innoxios per maleficas ad augmentũ illius ꝑfidie.

Capitulum. i.

Sunt autẽ tres modi ꝑ ceteris quibus demones ꝑ maleficas innoxios ſubuertunt. Et ex quibus cõtinue illa ꝑfidia augmentat̃. Et primus eſt per tediuꝫ ex importuna temporaliũ damnificatõe. Nã ſicut ſanctus Gregorius dicit. Diabolus frequẽter tentat vt ſaltim tedio vincat. Intelligas tñ hoc infra vires tentati. et ſuꝑ diuinã permiſſionẽ declara ꝙ deus ꝑmittit ne hoĩes ignauia torpeãt. In cuius figura dicit̃ Judicũ. ij. Has gentes nõ deleuit deus vt erudiret iſrael in eis: et loquitur de finitimis nationibus cananeoꝝ. Jebuſeis et alh̃s. Etiam huſſite et alij heretici permittuntur vt deleri nõ valeant. Ita et demones ꝑ maleficas tantis afficiunt damnis in t̄palibus vicinos et innoxios vt q̄ſi coacti maleficarũ ſuffragia primo habeãt implorare et demũ earũ cõſilijs ſe ſubmittere. Experientia ſepe nos edocuit. Nouimus in dioceſi Auguſtienſi hoſpitẽ cui infra annũ. xliij. equi ſucceſſiue dum fuiſſent maleficiati vxor tedio affecta maleficas cõſuluit et iuxta earũ cõſilia vtiqꝫ non ſalubria alios quos expoſt emerat q꞉ vector erat a maleficijs ꝑſeruauit. quante deniqꝫ mulieres in officio inquiſitionis nobis exiſtentibꝫ cõqueſte fuerunt. ꝙ dũ ꝓpter damna vaccis ex priuatõe lactis et alijs iumẽtis illatis ſuſpectas maleficas cõſuluiſſent: etiaꝫ remedia oblata ꝑcepiſſent dũmmõ aliquid vni ſpiritui ꝓmittere voluiſſent. et illis inquirentibꝫ quidnã ꝓmittendũ foret reſpondebãt parum hoc eſſe dũmmõ informationibus illius magiſtri aſſentirẽt ſuper certas obſeruãtias t̄pe diuinorũ in eccleſia aut in cõfeſſionibus ſacerdotibꝫ faciendũ aliqua ſubticendo aſſentirẽt. Ubi notandũ ꝙ vt ſupra tactum eſt mille ille artifex a minimis et paucis inchoat vt ꝙ t̄pe eleuationis corporis chriſti in terrã ſpumant aut oculos claudant aut ꝙ aliqua verba inutilia ꝓferant ſicut et nouimus eam q̄ adhuc ſupereſt ſeculari brachio defenſa quãdo infra miſſarum ſolennia ſacerdos populũ ſalutat dicẽdo. Dominus vobiſcũ. Ipa ſemꝑ ſubiungit vulgari ſermõe. ker mir die zung im arſ vmb: Aut ꝙ in cõfeſſione poſt abſolutionẽ factã etiam ſimilia ꝓferant. aut ꝙ nunqꝫ ex integro cõfiteant̃ ꝓcipue mortalia peccata. ſicqꝫ ad omnimodam fidei abnegationẽ et ſacrilegã ꝓfeſſionẽ paulatim perducunt̃. Et hic mod⁹ ſeu etiam quicunqꝫ cõſimilis obſeruatur a maleficis erga honeſtas matronas vicijs carnalibus minus deditas magis aũt terrenis commodis inhiantibꝫ. Sz erga iuuenculas ambitioni et voluptatibꝫ corporis magis deditas aliũ modũ obſeruant ſcꝫ ꝑ carnalia deſideria et voluptates corporis. Ubi notandũ ꝙ ſicut intentio et appetitus diaboli maior eſt ad tentanduꝫ bonos q̃ malos. licet ex parte tentatoꝝ magis tentat malos q̃ bonos. id ē ꝙ amplior abilitas reperitur in malis ad recipiendũ tentationẽ demonis q̃ ſit in bonis. Ita et diabolus ſanctiores quaſqꝫ virgines et puellas magis ſeducere conatur. cui experientia ſupereſt et etiam ratio. Nam cũ malos iam poſſideat nõ autẽ bonos ideo magis conat̃ ſeducere ad ſui dominiũ iuſtos quos non habet q̄ꝫ poſſeſſos malos. Sicut etiam aliquis princeps terren⁹ magis inſurgit cōtra illum qui plus aufert de iure ſuo q̄ꝫ cōtra alios qui nō ſibi cōtrariantur. Experientia. Nam in oppido rauenſpurg e duabus incineratis put etiaꝫ inferius patebit vbi de modo quē obſeruant ꝯcitando tempeſtates tangetur vna illa balneatrix inter alia que faſſa fuerat etiam hoc recitauit ſe multas a diabolo fuiſſe perpeſſas iniurias ea de cauſa ꝙ virginem quandā deuotā et filiā cuiuſdā ꝑdiuitis quē nominare opus nō eſt cum ⁊ ipa iam defuncta ſit diſponente diuina clementia ne malicia deprauaret cor eius ſeducere deberet taliter vt ipam feſtiuo aliquo die inuitaret vt et ipſe demon in ſpecie iuuenis cū ea ſua colloquia habere poſſet. Addiderat etiam ꝙ licet ſepiſſime hoc facere attentaſſet ſemper tamen vbi iuuenculā fuiſſet allocuta illa ſigno ſancte crucis ſe muniuit. Et hoc vtiqꝫ ex inſtinctu ſancti angeli ad effugandū opera diaboli ꝓceſſiſſe nemo dubitat. Eſt et alia virgo in dioceſi argentinenſi cōſtituta que ⁊ vni ex noſtris cōfeſſa aſſeruit ꝙ die quadā dominica dum ſolitaria in domo paterna incederet vetula quedam illius oppidi ipam viſitandi gratia acceſſit et inter alia ſcurrilia verba que ꝓtulerat hec vltimatim ſubintulit vt eam ſi placeret ad locū vbi iuuenes omnibus hominibus oppidi incogniti morarenť deduceret. Et dū ait virgo aſſenſum prebuiſſem et ipaꝫ ſubſecuta ad domū veniſſem: vetula ſubintulit. Ecce per gradus ad camerā ſuperiorem aſcendemus vbi iuuenes moranť ſed caueaſ ne ſigno crucis te munias ꝙ dum me facturam aſſeruiſſem illa p̄cedente ego ꝑ gradus ſequēdo occulte me ſigno cruc̄ muniui. Vn̄ contigit ꝙ in ſummitate graduū et an̄ camerā ꝑiter cōſtitute: illa vetula horribili vultu ⁊ ſtomachato aīo ſe vertendo et me aſpiciēdo dixit. En maledicaris ſigno crucis cur te ſignaſti. ab hinc in noīe diaboli recedas ſicqꝫ ad ꝓpria redij illeſa. Qua ex re colligiť q̄ſtis verſutijs antiquus ille hoſtis in ſeductionē aīaꝝ debachať. Prefata deniqꝫ balneatrix incinerata ꝑ hūc modū aſſeruit ab alia quadaꝫ vetula ſe ſeductā cū tn̄ ei⁹ cōſodalis differēti mō: qꝛ vicꝫ demonē in via in ſpecie hūana inueniſſet cum et ipa intentionis fuiſſet amaſium ſuū fornicationis cauſa viſitare. et vbi a demone incubo cognita fuiſſet ⁊ interrogata an eum agnoſceret et ipſa ſe eum minime agnoſcere aſſereret. Ille reſpondit. Demon ſum: et ſi volueris ad tuum beneplacitū ſemper ero paratus. nec in quibuſcūqꝫ neceſſitatibus te deſeraꝫ. Ad que illa dum annuiſſet decem et octo annis vſqꝫ videlicet ad vltimū vite ſpurcitijs illis diabolicis inſeruiuit cū fidei tamen omnimoda abnegatione. Et eſt tercius modus alliciendi per viam meſticie et paupertatis. Nam corruptis iuuenculis et ſpretis ab amatoribus quibus ſe nubendi gratia ad eorū promiſſa impudice copulauerant vbi iam omni fruſtrantur cōfidentia et ſe vndiqꝫ infamatas cōſiderant etiā ad quecunqꝫ diabolica preſidia ſe cōuertunt. aut ratione vindicte illū maleficiando amatorem ſeu illam cui ſe cōiunxit aut alias omnibus ſpurcitijs ſe ſubmittendo machinanť. Et ſicut talium iuuencularū non eſt numerus vt heu experientia docet: ita nec numerus maleficarum ex eis inſurgentiū. pauca ex multis referamus. Eſt locus in dioceſi Brixiñ. vbi iuuenis ſuper vxorē ſibi maleficatā talem caſum depoſuit. Hec enim tempore iuuētutis quandā ait adamando dum ipa iugiter inſtaret vt eam matrimonio copularē et ego eam ſpernendo aliam ex alio dominio duxiſſem in vxorē volens tamē amicitie gratia ei complacere ipam ad nuptias inuitabaꝫ. Qua veniente dum alie mulieres honeſte ſuas propinas ſeu oblatōes preſentarent illa que inuitata fuerat manū eleuans ceteris mulieribus que circumſtabāt audiētibus dixit: paucos dies ſanos poſt hanc diem habebis. Et ſponſa territa cum eam nō agnoſceret eo vt premiſſum eſt ex alio dominio copulata fuerat dum interrogaret circumſtantes que nā eſſet que ei huiuſmodi minas intuliſſet. Alie ipam vagam et diſſolutam mulierem exiſtere affirmabant. nō minus tamen ea que predixit ⁊ eo ordine ſubſecuta fuerunt. Nā poſt paucos dies adeo maleficiata fuit et omnibus membris deſtituta ꝙ etiam vſqꝫ in preſens vltra annos decem in ſuo corpore maleficia cernuntur. ſi ea que in vno dūtaxat oppido illius dioceſis reperta ſunt inſerenda eſſent liber integer foret cōficiendus. conſcripta autem ſunt et repoſita ſunt apud eundē epiſcopum brixiñ. et vtiqꝫ ſtupenda et inaudita vt teſtis idem exiſtit. Nec ſilentio pretereundum putamus rem ſtupendā et inauditam. Nam comes quidam preclarus genere ⁊ veſtranienſis territorij in cōfinibus argentinenſis dioceſis iuuenculam ſimili genere preclaram duxit vxorem quam tamen poſt celebratas nuptias vſqꝫ ad terciū annū carnaliter cognoſcere nō poterat maleficia=

li impedimẽto vt rei ꝓbauit euent⁹ ꝑpeditus. Anxius et quid agere ignorans: et ſanctos dei iugiter interpellans. Accidit vt ad ciuitatem metenſem ob negocioꝝ quorundã expeditionẽ applicaret. In qua dũ ꝑ vicos et plateas ſeruis ⁊ familia vallatus incederet quandam mulierẽ que ante illos annos cõcubina ſua fuerat obuiã haberet. qua viſa dũ ſup̱ maleficia ſibi illata minime cogitaret improuiſe eam blande ex antiqua amicicia ꝯtracta alloquit̃. et qualiter ſe haberet et valeret inueſtigat. At illa cernens comitis pietatẽ viceuerſa comitẽ de valitudine ſui corꝑis et ſtatus diligẽter inueſtigauit. Quo reſpondẽte ꝙ bene et ꝓſpere cuncta ſibi ſuccederẽt. Illa attonita paululũ ſiluit. et comes cernens eã attonitam amplius verbis blandis eã aggredit̃ ad collationẽ inuitando. At illa de ſtatu vxoris inueſtigando: ſimile reſponſum accepit: ꝙ bene in oĩb⁹ ſe haberet. Tunc illa an ne pueros generaſſet inquiſiuit. et comes. tres mihi ait ſunt pueri maſculi: quolibet anno vnũ genuit. Tunc ampli⁹ illa ſtupefacta paululũ ſiluit. Et comes. Rogo te chariſſima cur tã diligẽter inq̃ris indica: nec enĩ dubito quin mee felicitati cõgratularis. Tunc illa. Vere cõgratulor: ſed maledicat̃ illa vetula q̃ obtulit ſe corpus veſtrũ velle maleficiare vt carnalem actũ cũ vxore veſtra exercere minime haberetis. In cuius ſignũ puteus qui eſt in medio curie veſtre cõtinet in fundo ollã certas res maleficiales cõtinentẽ. que ea de cauſa ibidẽ poſita fuit: vt q̃diu ibidẽ contineret̃ tamdiu coeundi impotẽtia vobis adeſſet: ſed ecce oĩa vana ſunt de quib⁹ gaudeo ⁊c̃. Nec comes diu diſtulit ad domũ regreſſus puteum exhauriri fecit: ollã repperit. et cuncta cõcremando potentiã illã ꝑditam ſubito recuperauit. Vñ cometiſſa denuo nobiles quaſq̃ ad nuptias nouas inuitauit affirmãs ſe iam dominã illius caſtri et dominij: q̃ tanto tempore virgo ꝑmanſiſſet. Caſtrũ et dominiũ ꝓpter honorẽ comitis nõ expedit noĩatim exprimere. hoc enĩ ipm recta ratio ꝑſuadet. et vt ſubſtãtia facti in deteſtationẽ tanti criminis detegat̃. Ex q̃bus patet varij modi a maleficis viſitati in augmentuꝫ ſue ꝑfidie. Prefata enĩ mulier qꝛ ab vxore comitis expulſa: hoc maleficiũ comiti ex alterius malefice informatione intulerat. Qua de cauſa innumeri effectus maleficiales ſequunt̃.

Sequit̃ de modo ſacrilege profeſſionis. Capitulum. ij.

Lege [illegible]

Modus aũt ſacrilege ꝓfeſſionis ſup̱ expreſſum pactũ fidelitatis cũ demonibus varius exiſtit. vtpote cũ et ipſe malefice varijs exercitijs circa maleficia inferenda inſiſtunt. Pro cuius intellectu eſt primo aduertendũ ꝙ ſicut in genere triplices apparent malefice vt in prima ꝑte tractatus tactum eſt. ſcꝫ ledentes ſed curare nõ valentes. Curantes et ex aliquo ſingulari pacto cũ demone inito nõ ledentes. ledẽtes et curantes. ita et inter ledentes vnũ genus exiſtit ſupremum in quo genere exiſtẽtes oĩa alia maleficia q̃ alie ſparſim exercent perpetrare valent. Vñ ꝓfitendi vbi deſcribit̃ ſatis declarat de alijs ſpeciebus inferiorib⁹. Sunt aũt he que ꝯtra humane nature inclinationẽ immo omnium ferarũ (lupina tantummõ excepta) proprie ſpeciei infantes vorant et comedere ſolent. Et hec eſt ſuprema ſpecies in maleficijs exercendis. ſunt enim que ad innumera nocumenta alia tendunt. He enĩ grandines et aures leſiuas cum fulminib⁹ exagitant ſterilitatem in hominibus et iumentis ꝓcurant. Infantes quos nõ deuorãt demonib⁹ vt ſupra patuit offerunt aut alias occidunt. Sed hoc circa infantes nõ renatos fonte baptiſmatis. quos autem deuorant renati ſunt vt patebit ſed nõ niſi deo ꝑmittente. Sciunt et infantes ꝓpe aquas ambulantes in ipas nullo vidente in aſpectu parentũ ꝓijcere equos ſub inſeſſoribus freneticos facere de loco ad locũ per aera vel corporaliter vel imaginarie tranſmeare/iudicũ et preſidentiũ animos ne eis nocere valeant immutare taciturnitatem ſibi et alijs in tormentis ꝓcurare. in ſe capiẽtium manus et animos tremorẽ magnũ incutere: occulta alijs manifeſtare. et quedã futura ex demonũ informatiõe que vicꝫ aliquã cauſam poſſunt habere naturalem ꝑdicere. vide queſtionẽ an demones valeant futura ꝑcognoſcere in. ij. ſententiarũ diſt. xij. abſentia velut p̄ñtia cõſpicere ad amorẽ vel odiuꝫ inordinatũ mentes hominũ immutare ictu fulminis nõ nunq̃ꝫ quem volunt vel etiã aliquos homines et iumenta interimere. vim generatiuã aut etiam potentiam coeundi auferre. aborſum ꝓcurare. infantes in vtero matris ſolo exteriori tactu interimere. ſolo etiaꝫ viſu abſq̃ꝫ tactu interdũ homines et iumẽta maleficiare et mortẽ inferre ꝓprios infantes demonibus dedicare et breuiter oĩa vt p̄miſſum eſt peſtifera q̃ alie malefice ſparſim ꝓcurare ſciunt/q̃ñ dei iuſticia talia fieri permittit He in illo genere ſupremo exiſtentes ꝑpetra

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4

reſciunt: nō autē econuerſo/ hoc tamē eſt cōmune omniū ſpurcicias carnales cum demonibus exercere. ideo et ex illorū modo ꝓfitendi qui in ſupremo genere exiſtunt aliarū maleficarum modū faciliter quis capere poteſt. Fuerunt autē tales dudum ante triginta annos in cōfinibus ſubaudie verſus dominiū bernenſiū vt recitat nider in ſuo formicario. nunc autē in cōfinibus lombardie verſus dominiū ducis auſtrie. vbi et inquiſitor cumanus vt in precedenti parte tactum eſt vno anno quadraginta et vnā maleficas incinerari fecit. et fuit annus dñi ⁊c. lxxxv. qui etiā adhuc cōtinue inquirēdo laborat. Modus aūt ꝓfitendi duplex eſt. Vnꝰ ſolēnis ꝑ ſimile ad votum ſolenne. Alius priuatus qui ſeorſuʒ demoni quacūqꝫ hora fieri poteſt. Solēnis inter eos fit vbi malefice in certam cōtionem ſtatuto die veniunt et demonē in aſſumpta effigie vident hominis. qui dū ſuper ſeruāda ſibi fidelitate cū temporaliū ꝓſperitate et longitudine vite hortat͛. ille que aſſunt nouiciā ſuſcipiendā ſibi cōmendant. Et demon ſi de abneganda fide ⁊ cultu chriſtianiſſimo. et de extenſa muliere. ſic enim et beatiſſimā virginem mariam nuncupant. et de ſacramentis nunqꝫ venerandis inuenerit nouiciā ſeu diſcipulū voluntariū. Tunc demon manū extendit: et viceuerſa diſcipulus ſeu nouicia ſtipulata manu illa ſeruare ꝓmittit. Et demon habitis illis premiſſis ſtatim ſubiungit hec nō ſufficere. Et vbi diſcipulus que nā vlterius ſint facienda inquirit. Demon omagiū petit quod cōtinet vt in anima et corpore ſibi eternaliter pertineat et ꝑ poſſe alios quoſcunqꝫ vtriuſqꝫ ſexus ſibi aſſociare velit. Adiungit deniqꝫ vt certa vnguenta ex oſſibus ⁊ membris puerorū et precipue renatorū fonte baptiſmatis ſibi cōficiant per que cunctas ſuas voluntates explere cum ſua aſſiſtentia poterit. Hunc modum nos inquiſitores experientia teſte percepimus in oppido briſiaco baſilienſis dioceſis plenā informationē capiendo ab vna iuuencula malefica ſed cōuerſa. cuius et matertera in dioceſi argentinenſi incinerata fuerat: que etiam addiderat ꝙ per modū quo eius matertera ipſam primitus ſeducere tentaſſet talis erat. Quadaʒ enī die ſecum per gradus aſcendere habebat et eius iuſſu cameraʒ intrare. vbi cum vidiſſet quindecim iuuenes in veſtimentis viridi coloris ad modū quo rutheni incedere ſolent: matertera ſibi dixit. Elige ex his iuuenibus et eum quem volueris tibi tradā: et ipſe te ſibi in ſponſam aſſumet et cum illa nullum ſe velit habere aſſeruiſſet grauiter vulnerata tandem acquieuit modū exprimēs ꝓmiſſum: aſſeruit etiā ꝙ ſepius per longa terrarū ſpacia de nocte ſecū tranſlata fuerat etiā ab argentina vſqꝫ coloniā. Hec eſt illa cuius occaſione in prima queſtione ꝓmiſſum eſt nos velle declarare: an malefice vere ⁊ corꝑaliter a demonibus tranſferant͛ de loco ad locuʒ. Et hoc ꝓpter verba canonis. xxvi. q. v. epi. vbi textus ſentit ꝙ ſolummō imaginarie. cum tū interdum etiā vere ⁊ corporaliter tranſferant͛. Interrogata enim an ſolū imaginarie et fantaſtice ſic incederet ꝑ demones illuſe. Reſpondit ꝙ vtroqꝫ mō ꝓut etiā veritas ſe habet vt inferius de mō tranſferēdi localiter declarabitur. Aſſeruit etiā ꝙ maiora damna ab obſtetricibus inferunt͛. qꝛ vt plurimū infantes aut hūt interimere aut demonibꝰ offerre. ab ipa etiā matertera aſſeruit ſe grauiter fuiſſe ſemel verberatā: eo ꝙ ollam quandā occultatā diſcooperiēdo plurimoꝝ infantiū capita repperiſſet. Et plura alia retulit prius ꝑſtito pro dicenda veritate iuramēto vt decuit. eius deniqꝫ verbis ſuꝑ modū ꝓfitendi fides indubia accomodat͛ etiā ꝑ ea q̄ in ſuo fornicario ꝑfatus Jo. nider doctor ꝑcipuus: q̄ etiā noſtris tꝑibus miris claruit ſcripturis recitat. et hoc ex relatu inq̄ſitoris eduenſi dioceſis qui etiā in ipa dioceſi multos de maleficijs reos inq̄ſierat et incinerari fecerat. Dicit enī ꝑfato inquiſitore mihi referente ꝑcepi ꝙ in lauſanēſe ducatu quidaʒ malefici ꝓprios natos infantes coxerant ⁊ comederāt. Modus autē diſcendi talē artē fuit vt dixit ꝙ malefici in certā cōtionē venerūt et oꝑe coꝝ veriſimiliter demonē in aſſumpta imagīe viderēt hoīs cui diſcipulus habebat neceſſario dare fidē de abnegādo chriſtianiſmo de euchariſtia nunqꝫ adoranda ⁊ de calcando ſuꝑ crucē vbi latēter valeret. Sequit͛ aliud exemplum ab eodē. Fuit inſuꝑ fama cōmunis petro iudice in boltingē referente ꝙ in terra bernenſium. xiij. infantes deuorati eſſent a maleficis: q̄ obrem etiā publica iuſticia ſatis dure exarſerat in tales paricidas. Cū autē petrus q̄ſiuiſſet a quadā capta malefica ꝑ quē modū infantes comederēt. Illa rūdit. Modꝰ iſte eſt. Nā infantibꝰ nondū baptizatis ꝑcipue inſidiamur. vel etiā baptizatis ꝑſertim qñ ſigno crucis nō muniunt͛ et orationibꝰ. Lector aduerte ꝙ ideo nō baptizatis ꝑcipue inſidiant͛ inſtinctu diaboli vt non baptizetur ſequitur hos in cunabilis vel ad latera iacentes parētum ceremonijs noſtris occidimꝰ quos poſt q̄ putantur oppreſſi eſſe. vel aliunde mortuí de tumulo clam furto recipimus: et in caldari decoquimus quouſqꝫ euulſis oſſibus tota caro efficitur pene potabilis. de ſolidiore materia vnguentū facimus noſtris voluntatibus et artibus: ac tranſuectionibus ac comodis. de liquidiori vero humore flaſcone vel vtrem replemus. de quo is qui potatus fuerit additis paucis ceremonijs ſtatim ꝯſcius efficitur et magiſter noſtre ſecte. Sequit̄ ad idem modus alius magis diſtinctus et clarus. Nā iuuenis quidam cū vxore malefica capt⁹ in bernenſiū iudicio ſeorſuꝫ ab eadē et in diſtinctā turrim repoſitus dixit. Si meorum facinorum veniam conſequi poſſem: omnia que de maleficijs ſcio libens patefacerem: mori enim video me oportebit. Cumqꝫ per litteratos circumſtantes audiſſet omnimodam poſſe conſequi veniam ſi vere peniteret. tunc lete ſe morti obtulit: et modos primeue infectionis diſſeruit. Ordo inquit talis eſt quo etiam ſeductus ſum. Oportet primo vt dominico die anteqꝫ aqua benedicta cōſecratur diſcipulum futurū cum magiſtris eccleſiam introire et ibidem abnegare coram eis chriſtum: eius fidem: baptiſma et vniuerſalem eccleſiaꝫ. Deinde omagiū preſtare magiſterulo id eſt paruo magiſtro. ita enim demonem et nō aliter vocant. Ubi notandū ꝙ iſte modus cum alijs recitatis ꝯcordat. Nec obeſt ꝙ demon interdū preſens eſt vbi omagium ſibi preſtatur: interdū vero nō. Doloſe enim tunc operatur cernens diſpoſitionē futuri diſcipuli. que fortaſſis ab eius preſentia tanqꝫ nouitius retraheretur timoris cauſa. cum tamē alias per ſibi notos et familiares facilius eſtimat eum aſſentire. Ideoqꝫ eum ⁊ tunc magiſterulum vocant cum abſens eſt vt minore terrore ex parua eſtimatōne magiſtri cōcutiatur. Sequitur poſtremo. De vtre bibit ſupradicto. quo facto ſtatim ſe interiorib⁹ ſentit imagines noſtre artis cōcipere et retinere ſuper principales ritus huius ſecte. In hunc modū ait ſeductus ſum. Et vxor mea quā tante pertinacie credo vt potius incendium ſuſtineat: qꝫ minimā fateri velit veritatem. ſed heu ambo rei ſumus: ſicut dixit iuuenis ita veritas per omnia reperta eſt. Nam p̄confeſſus iuuenis in magna cōtritione mori viſus eſt. Uxor vero teſtibus cōuicta nihil veritatis. nec in ipa tortura fateri voluit. nec in morte: ſed incendio p̄parato per lictorem eidē verbis peſſimis maledixit: et ſic incinerata fuit. Ex quibus liquet modus ꝓfitendi earū ſolennis. Alius vero modus priuatus fit diuerſis medijs. Interdū enim viris aut mulieribus: aut aliqua alia corporali ſeu temporali afflictione inuolutis demon aſtat. interdum viſibiliter: interdū per medias alloquitur perſonas. et ſi ſ̄m eius cōſilia agere velint omnia ꝓfutura pollicitetur ad nutum. a paruis tamē vt in primo capitulo tactuꝫ eſt inchoando vt ad maiora paulatim perducat. Uaria poſſent ad hoc deduci acta et geſta per nos in inquiſitōne reperta ſed qꝛ difficultatē hec materia nō patitur breuitati ſtudendū eſt cum vlteriori declaratione.

¶ Pro declaratōe omagij preſtandi aliqua ſunt aduertenda.

Uerum ſuper hoc ꝙ diabolus omagium recipit aliqua ſunt aduertēda: qua vicꝫ de cauſa et qꝫ differēter hoc faciat. et primo. Nam licet hoc faciat principaliter ad maiorē offenſionē diuine maieſtatis creaturā ei dicatam ſibi vſurpando. et ob maiorē certitudinē future illius damnatōis quā ſumme affectat. Tamē ſepe repertū eſt a nobis tale omagiū ad certoſ accepiſſe annos ſimul cum ꝓfeſſione. Interdū ꝓfeſſionē tm̄ et omagiū ad certos annos diſtuliſſe. Et dicamus ꝓfeſſionē cōſiſtere in fidei totali aut partiali abnegatione. Totali vt ſupra tactū eſt cū fides ex integro abnegat̄. Partiali cū ex pacto inito habet cerimonialia quedā cōtra ſtatuta eccleſie obſeruare. vt dn̄icis dieb⁹ ieiunare. aut ſextis ferijs carnibus veſci. aut certa crimina in cōfeſſione celare. vel aliqđ ſimile ꝑpetrare. Omagiū vero dicamus cōſiſtere in corporis et aīe traditione. qua de cauſa autē talia practicant̄ poſſumus aſſignare q̄ttuor cauſas ex ꝑte demonis. Cum eni vt ſupra in prima ꝑte tractatus declarat̄ circa ſecundū principale. An demones ad odium vel amorē mētes hoīm poſſint immutare patuit. ꝙ intima cordis nō poſſit penetrare cū hoc ſoli deo cōueniat. Ex cōiecturis tm̄ in illorū cognitionē deuenit. vt etiā iam inferi⁹ patebit. Ideo verſutus ille hoſtis ſi ꝯſiderabit nouiciā in aggreſſu difficilē ad cōſenſum tūc blādē eā aggredit̄: pauca exigēs vt paulatim ad maiora ꝑducat. Scđa cauſa. Nā cū inter abnegātes fidē diuerſitas credenda eſt cū quedā ore ſed nō corde. quedā ore ⁊ corde diabolus experiri volēs an corde ſicut ore ſibi ꝓfiteat̄. certos annos deputat: vt eo in tp̄e ex operib⁹ et cōuerſatōe mentē eius inueſtiget. Tercia cauſa. Nā ſi ꝑ tm̄ tp̄is ſpaciū cognoſcet ipam ad q̄cūqꝫ exequēda min⁹ volūtariā et ꝙ iā ore ⁊ nō corde ſibi adhereat. ꝑſumitqꝫ diuinā mīaꝫ ei ꝓpter āgeli boni cuſtodiā quā demon in multis experiri ꝑt ꝓfuturꝫ tūc ipam abijcere et temporalibus afflictionibus exponere conatur vt vel ſic ex deſperatōne eius lucrum habere valeat. Huius veritas patet. Nam ſi cauſa queritur vnde ſit ꝙ certe malefice ſub quibuſcūqꝫ tormentis etiā maximis nec minimā veritatē fateri volūt. vbi tñ alie faciliter ad quecūqꝫ interrogata ſua crimina fatentur. Itē vnde hoc ꝙ ſibipis poſtꝗꝫ faſſe ſunt vitam auferre ſuſpendio conant̄. Reuera enī dici poteſt ꝙ vbi diuina coactio ꝑ ſanctum angelū ad hoc nō cōcurrit vt malefica cogatur fateri veritatē et maleficiū taciturnitatis abſcedere. ꝙ tunc opere demonū fit qđcūqꝫ euenit ſiue taciturnitas ſiue criminū cōfeſſio. Primū fit ſuper illas quas ore ꝛ corde nouit fidē abnegaſſe et ſimili modo omagium ꝓſtitiſſe. De quarū etiā ꝑſeuerantia certus eſt vbi ꝑ oppoſitū alias relinquet nō tuendo eo ꝙ nouit illas ſibi minime proficuas. Experientia nos ſepe docuit cum oēs quas incinerari fecimus ex earū cōfeſſionib' patuit ipas fuiſſe inuolūtarias circa maleficia inferenda. Nec hoc ſub ſpe euadendi dicebant cum ex plagis et verberibus eis a demonib' illatis. vbi ad eoꝝ nutum nō ſeruiebāt veritas cōſtabat. ſepiſſime viſe cum faciebus tumidis et liuidis. Et ſimiliter ꝙ poſt cōfeſſionem criminū ſub tortura ſp ſeipas vita priuare laqueo ſatagūt. Veritas ex noſtra practica habet̄: cum ſemꝑ poſt criminū cōfeſſionem cuſtodes deputant̄ ſingulis horis ſuper talia attendētes. vbi etiā ex negligētia interdum cuſtodū ad corrigias vel peplas reperiebantur ſuſpenſe. Inimico vtiqꝫ vt dictū eſt hoc ꝓcurante ne ꝑ cōtritionē aut ſacramētalem cōfeſſionē veniam cōſequerent̄. Et quas corde allicere nūꝗꝫ poterat quo etiā faciliter gratiā apud deum inuenirent. Iam vltimo per temporalē cōfuſionē ꝛ horribilē mortem in deſperationē deducere conatur. Quis et per dei gratiā maior vt pie eſt credendū veniam ꝑ verā cōtritionē et purā cōfeſſionē cōſecuta ſit vbi nō volūtarie illis ſpurcitijs inheſerunt. Patent ex his q̄ per dioceſes argentinenſem cōſtantienſem et oppidū hagenouie et rauenſpurg acta ſunt vix annis trib' euolutis. In primo nāqꝫ oppido vna vili peplo et fragili ſe ſuſpēdit. Altera noīe walpurgis de maleficio taciturnitatis miro mō fuit notata alias mulierculas informando qualiter talē taciturnitatē ꝑ puerū maſculū et primogenitū in fornace decoctū ꝓcurare deberent. Acta ꝛ geſta adhuc ꝑ manib' habent̄. et ſimiliter de alijs in ſcđo oppido incineratis: ſparſum hincinde deducent̄. Eſt et quarta cauſa cur demones omagiū recipere ſuper certas differūt. ſuꝑ alias vero minime eo vicꝫ ꝙ cū periodū hoīs cognoſcere ſubtili' ꝗꝫ aſtronomi pñt facilius eis terminū vite vel ꝓfigere vel terminū naturalē ꝑ caſualē modo quo dictum eſt ꝓuenire poteſt. Hec breuiter ꝑacta ꝛ geſta maleficarū declarant̄. Primo demonis aſtutiā in talib' deducendo. Nam quia ſm Aug'. in li. de natura demonū aſſignant̄ ſeptem cauſe. vñ etiā ꝓbabiliter cōiecturant futura cōtingentia. Nō ꝙ illa ſcire certitudinaliter valeant. Prima eſt. qꝛ vigent ſubtilitate naturali quo ad operationē intellectus ipoꝝ. Vñ et ſine diſcurſu q̄ neceſſari' eſt in nobis rōnis intelligūt. Secunda qꝛ ꝓpter experiētiam temporū ꝛ reuelatōe ſupernoꝝ ſpirituū plura ſciūt ꝗꝫ nos. Vnde et Iſidoro allegat̄ ſepius a doctorib': triplici acumine ſcire vigent demones. Subtilitate nature. Experiētia temporū Et reuelatōe ſupernoꝝ ſpirituū. Quarta eſt ꝓpter celeritatē motus. vnde que in oriente fieri habent ꝓdicere pt mira ſceleritate in occidente. Quinta quia ſicut ſua potētia cum deus ꝑmittit pñt inducere morbos. auarū inficere. et famē inducere: ita poſſunt et illa ꝓdicere. Sexta quia ꝑ ſigna pñt ſubtilius ꝓdicere mortē ꝗꝫ medicus videndo vrinam et pulſum. Nam ſicut ille ꝑ ſigna videt aliqua in infirmo que ſimplex nō cōſiderat. Ita et demon ea q̄ nullus homo videt naturaliter. Septima quia ex ſignis q̄ ꝓcedūt ab animo hoīs cōiecturant ea que ſunt vel erūt in anima aſtutius prudenti viro. Sciūt enī qui inſtinctus ſunt veriſimiliter ſecuturi et cōſequenter cuiuſmodi opera. Octaua quia acta ꝓphetarum et ſcripta noſcunt melius ꝗꝫ homines: et ex illis multa futura dependent Ideo ex illis multa futura ꝓdicere poſſunt. Hec etiā tangunt̄. xxvi. q. iiij. ſciendū. Vñ nō mirū ſi periodū hoīs ſcire pt naturalē licet ſecus ſit de termino caſuali qui fieret per incinerationē quā demon finaliter ꝓcurat: qñ vt dictū eſt ipas inuoluntarias reperit timens de earū reditu et cōuerſione cum tamē alias quas nouit voluntarias etiā ad naturalē vt ſic vſqꝫ mortē defendit. Dem' ex vtraqꝫ pte exempla q̄ a nobis reperta ſunt ꝛ acta. Nā in baſilieñ dioceſi, villa ſupra renū ſituata noīe oberwyler: plebanū ꝯuerſatione honeſtū habuit illi' tñ opinionis ſeu poti' erroris ꝙ maleficiū nihil eſſet in mūdo ſed tm̄ in opinione hoīm qui hmōi effect' mulierculis attribuebāt. quē taliť a ſuo errore de' purgare voluit qđ etiā alia demonū ſuꝑ ꝓfigendū terminis vite maleficis ꝯmercia pateſierent.

Nam dum feſtine pontem ob cuiuſdā negocij expeditione ptrāſire vellet obuiam ſimili importunitate quandaꝫ vetulā habuit cui dum in pontis acceſſu locū vt ꝑiret dare noluiſſet ſed importune incederet caſu vetulam luto intruſit vnde indignata in verba cōtumelioſa prorupit eiqꝫ dixit. pfaff. impune nō tranſibis. Sed ille licet verba parū aduerteret denocte ſe infra cingulum vbi ſurgere electo volebat ſe maleficiatum ſenſit: ita vt brachijs aliorū ſuſtentari ſemper habuit vbi eccleſiam viſitare volebat. ſicqꝫ per triennium manſit: ſub cura tamē domeſtica matris carnalis. Quibꝫ expletis dum vetula illa egrotaret quā etiā per verba ꝯtumelioſa quibus minata fuerat ſemꝑ ſuſpectā de maleficio ſibi illato habuerat. accidit tamē vt ꝓ cōfeſſionis audiētia infirmata ad eū mitteret. Et ſacerdos licet importune diceret: cōfiteatꝛ diabolo ſuo magiſtro. Ad inſtantiā tamen matris per duos villanos ſuſtentatus inter brachia domum acceſſit et ad caput lecti in qua malefica iacebat ſedēdo. Duo illi villani ab extra auſcultare volebant ꝓpe feneſtrā: ſic enī ſtuba in plano erat ſituata an maleficiū illatum plebano cōfiteretur. vnde cōtigit vt licꝫ infra cōfeſſionem mentionē nullā de maleficio illato feciſſet. Ipa tamen cōfeſſione pacta dixit. Scis ne tu pfaff q̇s te maleficauit. Et dū blande ille reſpōderet ſe neſcire. illa ſubintulit. Tu habes me ſuſpectā et bene. Scias me tibi intuliſſe tali de cauſa vt ſupra tactum eſt. Et dum ille ꝓ ſui liberatione inſtaret et dixit. Ecce tempus ſtatutuꝫ aduenit et mori habeo: ſed ita diſponā vt paucis diebꝫ euolutis poſt mortē meā ſanaberis: et ita euenit. Nam illa iuxta ſtatutū a demone terminum obijt. ⁊ infra triginta dies quadā nocte ſacerdos ex integro ſe ſanū repperit. Nomen ſacerdotis dicitur pfaff heſlin. iam in dioceſi argentinenſi. Simile in dioceſi baſilienſi villa buhel ꝓpe oppidū gervyler cōtigit. Mulier quedā capta et tandem incinerata: ſex annis incubum demonē habuerat etiā in latere viri dormientis in lecto. Et hoc ter in ſeptimana. Sabbatis quintis et tercijs ferijs aut alijs noctibus ſacratioribus. Tale autē omagiū preſtiterat diabolo vt poſt ſeptimū annū in corpore et anima ꝑpetue ſibi dicata eſſet. Hic tamē diſpenſauit deus Nā in ſexto capta et igni adiudicata vere et integre cōfeſſa veniam creditur a deo ꝑcepiſſe. Plurimū enī voluntaria ad mortem extitit aſſerens ꝙ et ſi liberari poſſet mortē tñ amplius ꝑeligeret dummō poteſtatē demonis euaderet.

De modo quo localiter transferuntꝛ de loco ad locum.

Capitulum. iij.

IAm antē aggrediendū eſt de earū ceremonijs et quibus in ſuis operibus ꝓcedunt modis. Et primo de his que erga ſe ⁊ ꝓprias ꝑſonas operantꝛ. Et quia transferri de loco ad locuꝫ corporaliter eſt de precipuis earū actionibꝫ carnalibꝫ etiā ſpurcitijs cum incubis demonibus inſiſtere. De ſingulis aliqua deducemus. et primo de earū corporali tranſuectione. Ubi notandū eſt ꝙ hec tranſuectio patitꝛ difficultatē vt ſepius tactū eſt ex vno dumtaxat ꝓceſſu ſcripture puta. xxvi. q. v. Epiſcopi. Ubi dicitꝛ ex cōſilio acquirenſi. Illud nō eſt obmittendū ꝙ quedaꝫ ſcelerate mulieres poſt ſathan retro ꝯuerſe demonū illuſionibꝫ et fantaſmatibus ſeducte credent ſe et ꝓfitentur cum diana horis nocturnis dea paganorum vel cum herodiade ⁊ innumera multitudine mulierū equitare ſuꝑ quaſdā beſtias et multa terrarū ſpacia in tempeſte noctis ſilentio ꝑtranſire eiqꝫ tanqꝫ dn̄e in omnibꝫ obedire ⁊c̄. Quapropter ſacerdotes dei ꝑdicare debent populo vt nouerint omnino hec falſa ⁊ nō a diuino ſed maligno ſpiritu talia fantaſmata mentibꝫ fideliū irrogari. ſi quidē ipſe ſathanas tranſformat ſe in diuerſarū ꝑſonarū ſpecies atqꝫ ſimilitudines. Et mentē quā captiuam tenet in ſomnis deludendo ꝑ deuia queqꝫ deducit ⁊c̄. Et ad hoc predicantꝛ interdum a quibuſdā exempla publice de ſancto Germano. et de quodā alio qui filiā ſuā ſuꝑ hoc obſeruauit q̄ſi omnino hec ſint impoſſibilia fieri. Et indiſcrete applicantꝛ ad maleficas et eorū opera tanqꝫ vt et ſingula eorū facta in leſionibus hominū. Iumentorū: terre frugū: nō ſint eis applicāda eo ꝙ ſicut fantaſtice in tranſuectionibus ita et circa creaturarum leſiones illuduntur. que quidē opinio cum in prima queſtione tanqꝫ heretica ſit reprobata vtpote cōtra diuinā permiſſionē ſuper diaboli potentiaꝫ que ad maiora vt ſic ſe extendere poteſt: militans ſimiliter et contra ſacre ſcripture intentionē et ad eccleſie ſancte intolerabile damnum vbi iam multis annis impune ex hac peſtifera opinione permanſerunt. ſeculari brachio puniendi facultatem amputādo. Unde et in immenſum ſic creuerunt vt iā nō ſit poſſibile eas eradicare. Ideo diligēs lector ea que ibi poſita ſunt in deſtructionē illius opinionis cōſiderabit ⁊ ad pn̄s qualiter transferantur et quibus modis hoc ſit poſſibile aduertet cum reſponſionibꝫ ſuꝑ

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
0 1 2 3 4
Kodak
Gray Scale

exempla que ab eis in medium deducuntur. Ꝙ igitur corporaliter poſſint tranſferri varijs modis oſtenditur. Et primo ex alijs magorum operationibus. Nã ſi nõ poſſent trãſferri hoc eſſet. vel quia deus nõ ꝑmitteret aut quia diabolus hoc facere nõ poſſet eo ꝙ creature repugnaret. Non primũ. quia vbi maiora vtiqꝫ ⁊ minora dei ꝑmiſſione fieri poſſunt Sed maiora tam in pueris q̃ in hominibꝫ ſepiſſime facta ſunt vtpote iuſtis et in gratia cõſtitutis. patet. Nam vbi querunt. an campſiones pueroꝝ opere demonũ fieri poſſunt Et an demon localiter poſſit trãſferre aliquẽ hominẽ de loco ad locũ etiã inuitum. Ad primum reſpondẽt ꝙ ſic. Nam et Guilhelmus pariſienſis in vltima ꝑte de vniuerſo dicit. Campſiones pueroꝝ fieri poſſunt ita ꝙ deo ꝑmittente demon vicem infantis gerere poteſt vel etiã tranſlationẽ facere. Tales etiam pueri ſꝑ ſunt miſeri eiulantes. Et licet quattuor aut quinqꝫ matres vix ſufficerent ad lactandum nunq̃ tñ impinguant̃ ſed vltra modum ponderoſi exiſtunt. Mulieribꝫ tamẽ ꝓpter nimium terrorẽ quẽ ꝯcipere poſſent nec affirmanda ſunt nec negãda: inſtruende ſunt vt litteratorũ iudicia querant. Permittit enĩ deus ꝓpter peccata parentũ cum interdũ viri impregnatis vxoribus maledicũt. Vellem inquiunt vt diabolũ portares vel ſimilia. Et ſimiliter impatientes mulieres ſepe ſimilia proferunt. De alijs etiã hominibꝫ interdum iuſtis exempla plurima reperiunt̃. Nã Vincentius in ſpeculo hiſto. li. xxvi. ca. xliij. ex recitatõe Petri damiani. refert de puero quinquennij cuiuſdã nobiliſſimi viri. qui puer ꝓ tunc monachus factus a monaſterio nocte illatus eſt piſtrino clauſo vbi mane repertus et interrogatus dixit ſe ꝑ quoſdã ad magnũ cõuiuium delatum et vt comederet iuſſum. Eſt poſt per ſuperiora piſtrino immiſſum. Quid deniqꝫ de his magis qui vſitato vocabulo a nobiſ nigromantici vocantur nuncupant̃ et per aera ſepe a demonibus ad longinqua terrarũ ſpacia vehuntur. Qui etiam alijs interdum hoc idem ſuadentes eos ſecũ ſuper caballũ qui vtiqꝫ nõ verus equus ſed demon in tali forma exiſtit vehunt. et vt lõquantur nec vt ſigno crucis ſe muniant hortantur. Et licet duo ſimus hunc tractatum ſcribentes: vnus tamen ex noſtris ſepiſſime tales vidit et repperit. Nam ſcholaris quidã pro tunc: nunc vero ſacerdos friſingeñ. dioceſis adhuc ſupereſſe creditur qui et referre ſolitus eſt ſemel ſe corporaliter a demone fuiſſe per aera ſubuectũ et ad remotas partes illatũ. Supereſt ſacerdos alius in oberdorff oppido. prope lantzhutam qui ꝑ tunc cõſodalis illius exiſtens oculis ꝓprijs illam ſubuectionẽ vidit. Et qualiter extẽſis brachijs in altum clamando et nõ eiulando tranſlatus fuit. Cauſa autẽ vt idem retulit hec erat. Nam ꝯuenientibus quadã die multis ſcholaribꝫ in potagijs ceruiſie omnes in hoc cõſenſerant vt ille qui ceruiſiam afferret nil exponere haberet: et ſic vnus ex ſocijs dum ꝓ ceruiſia apportanda exire volebat hoſtiũ aperiendo nebulam denſam ante hoſtiũ intuitus fuit: vnde territus redijt et ꝙ potum afferre nollet cauſam aperiendo eis inſinuauit Tunc idem qui illatus fuerat indignatus dixit. Et ſi diabolus adeſſet potum apportabo Et ſic exiens alijs omnibus videntibus per aera ſubuectus fuit. Verum quidẽ ꝙ nõ ſolum vigilantibus ſed et dormientibus talia accidere poſſint fateri neceſſe eſt vt videlicet dormiendo per aera localiter et corporaliter tranſferantur. Patet et de quibuſdã qui ſuper tegulas domorũ ⁊ edificia altiſſima ſomniando incedunt. Nec quicq̃ eis obſtare poteſt ad eorum tranſitum tam in altum q̃ in profundũ. Et ſi ꝓprijs nominibus ab alijs circumſtantibus vocantur ſtatim ad terram quaſi colliſi ruunt. Hec vtiqꝫ opere demonum fieri plures arbitrantur et nõ abſqꝫ ratione. Nam cum demones ſint in multiplici differentia. Aliqui de inferiori choro angelorum qui etiam exiguis penis vltra penam damni quã eternaliter patientur tanq̃ ꝓ paruis delictis cruciantur. qui etiam neminem poſſunt ledere ſaltim grauiter ſed ſolũ principaliter ioculationes exercere. Vbi etiã alij incubi ſunt vel ſuccubi puniẽtes nocturno tempore homines vel peccato luxurie coinquinantes eos. Non mirum ſi etiã his trufis inſiſtunt. Poteſt deduci veritas ex dictis caſſiani colla. i. vbi dicit tot eſſe immundos ſpiritus quot in hominibꝫ ſtudia non dubie cõprobatur: Nam nõnullos eorũ quos etiã paganos vulgus appellat: nos vero trollen. et abundant in regno norveye. aut ſchretel. Ita ſeductores et ioculatores eſſe manifeſtũ eſt vt certa queqꝫ loca vias iugiter obſidentes. Nequaq̃ tormentis pretereuntes ledere poſſunt deriſu tantummõ et illuſione cõtenti fatigare eos potiꝰ ſtudeãt q̃ nocere. Quoſdam vero ſolummodo in nociuis incubationibus hominũ pernoctare. Alios ita eſſe furori ac truculentie deditos vt nõ ſint cõtenti illorum tantummodo corpora quos ſuppleuerint attroci dilatõe vexare, ſed etiã irruere

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4

ſupereminus tranſeuntes atqꝫ affligere illos
ſeuiſſima cede feſtinent. vult dicere ꝙ nō tan
tum obſidēt immo hoꝛribiliter cruciāt qua
les illi in euangelio Matth. viij. deſcribun-
tur. Ex quibus cōcludere poſſumus pꝛimū
ꝙ nō eſt dicendum maleficas nō tranſferri lo
caliter. eo ꝙ deus nō permittat. Si enim ſu-
per iuſtos et innocentes aut etiam ſuper ma
gos permittit quomodo nō ſuper illas ex to
to ſe diabolo deuouentes. Et vt cum timoꝛe
loquamur. Nonne diabolus ſaluatoꝛem no
ſtrum ſuſtulit et duxit et ſtatuit hincinde vt
euangelium teſtatur. Nec etiā ſecundū ſuf-
fragatur aduerſarijs quaſi diabolus hoc fa-
cere nō poſſit cui vt in ſupꝛadictis patuit. tā-
ta ineſt virtus naturalis omnia coꝛpoꝛalia ex
cedens ꝙ nulla ei virtus terrena comparari
poteſt. Iuxta illud. Non eſt poteſtas ſuper
terram ⁊c. immo ipi lucifero tanta naturalis
ineſt poteſtas ſeu virtus qua maioꝛ etiaꝫ in-
ter angelos bonos in celo nō exiſtit. Sicut
enim omnes angelos in naturalibus exceſſit
et naturalia ꝑ caſum nō ſunt imminuta ſed
tantummodo gratuita. Ideo adhuc in eo re
manent licet obfuſcata et ligata. Unde gloſa
ibidem ſuper illud. Non eſt poteſtas ſuper
terram ⁊c. Et ſi omnia ſuperat meritis tamē
ſanctoꝝ ſubiacet. Nec valet ſi quis duo obij
ceret. Pꝛimo ꝙ anima hominis poſſet reſiſte
re. et ꝙ textus videt̄ ſentire de vno in ſingula
ri ſcꝫ lucifero cum in ſingulari loquatur. Et
quia hic fuit qui chꝛiſtuꝫ in deſerto tentauit.
Et pꝛimum hominē ſeduxit iam autē religa
tus ſit et alij angeli nō ſint tante virtutis cū
ipe omnes excedat. Ideo alij mali homines
tranſferre localiter per aera nō poſſunt. Nō
valent inſtantie. Pꝛimo dicamus de angelis
Nam minimus angelus omnē humanam
virtutē incōparabiliter excedit. Rationes ſu
muntur ex pluribꝫ. Pꝛimo quia virtus ſpi-
ritualis foꝛtioꝛ virtute coꝛpoꝛali ſicut virtꝰ
angeli aut etiam anime ſuperioꝛ q̄ꝫ virtꝰ coꝛ
poꝛalis. Secundo quo ad animā. Quia cū
omnis foꝛma coꝛpoꝛalis eſt foꝛma indiui-
duata per materiā et determinata per hec et
nunc. ꝑut iam aīa noſtra exiſtit. Foꝛme autē
immateriales ſunt abſolute et intelligibiles.
Unde etiā poteſtatē habent abſolutā et vni
uerſalioꝛē. Ideo anima cōiuncta non poteſt
ita ſubito tranſferre coꝛpus ſuū localiter nec
in altum eleuare. Bene autē faceret cum eſſet
ſeparata deo permittēte: que omnia a foꝛtio-
ri poteſt ſpiritus omnino immaterialis ꝑut
eſt angelus tam bonus q̄ꝫ malus. ſicut etiam
angelus bonus tranſtulit abacuc in momen
to a iudea in caldeam. et ex hac rōne etiam cō
cluditur ꝙ illi qui de nocte in ſomnis per al-
ta edificia vehuntur nō feruntur a ꝓprijs ani
mabus nec ex influentijs coꝛpoꝛū celeſtium.
ſed ab aliqua excellētioꝛi virtute vt ſupꝛa pa
tuit. Tercio quia ſicut natura coꝛpoꝛalis na
ta eſt moueri immediate a natura ſpirituali
ſm locū. tum quia motus localis eſt pꝛimus
motuū. viij. phi. tum etiam quia ꝑfectioꝛ eſt
inter omnes motus coꝛpoꝛeos vt ibidem ꝓ-
bat phus. ea rōne. quia mobile ſm locum nō
eſt in potentia ad aliq̄d intrinſecū inquantū
huius ſed ſoluꝫ ad aliquid extrinſecū. vnde
etiam nō tam a doctoꝛibus ſanctis q̄ꝫ et phi-
loſophis ꝯcluditur ꝙ ſupꝛema coꝛpoꝛa ſup
ple celeſtia mouent̄ a ſubſtantijs ſpirituali-
bus et ſeparatis bonis et ſm naturam et vo
luntatē. tum etiā quia videmus ꝙ anima pꝛi
mo et pꝛincipaliter mouet coꝛpus motu loca
li. Ideo dicere opoꝛtet ꝙ ratio coꝛpoꝛis hu-
mani nec q̄ntum ad ipm coꝛpus nec q̄ntū ad
ipam animā obſtare poteſt quin vtrūqꝫ mo-
ueri poſſit ſubito deo permittente de loco ad
locum a ſpirituali ſubſtantia bona ſm volū
tatem et naturā quando boni et in gratia cō
ſtituti tranſferuntur. aut bona ſm naturam
nō autē ſm voluntatē quādo mali tranſferū-
tur. Si cui placet videre ſanctū Tho. in pꝛi
ma parte. q. cx. per tres ibidem articulos aut
etiam queſtionibus de malo. ſeu etiam in. ij.
ſenten. di. vij. de poteſtate demonū ſuper ef-
fectus coꝛpoꝛales. Modus autem tranſferē
di talis eſt. Nam vt ex pꝛecedentibus patuit
vnguentū ex membꝛis pueroꝛū pꝛecipue in-
teremptoꝛū ab eis ante baptiſmū cōficere ha
bent et ad demonis inſtructionē ſedile aliq̄d
aut lignum inungere quo facto ſtatim in ae-
ra feruntur. et hoc ſiue de die ſiue de nocte vi
ſibiliter ſeu etiā ſi id volunt inuiſibiliter ſm
ꝙ demon et obſtaculum alicuius coꝛpoꝛis
alterum coꝛpus occultare poteſt vt in pꝛima
parte tractatus de pꝛeſtigioſa apparitōe ope-
rum demonum patuit. Uerū licet demon ꝑ
tale vnguentū vt plurimū huiuſmodi pꝛacti
cat in finē vt baptiſmi gratia infantes pꝛiuat
et ſaluatione. tamē et abſqꝫ his pluries effice
re viſus eſt vbi per animalia que vtiqꝫ non
animalia vera ſed demones ſub foꝛmis illis
exiſtentes ipas tranſuexerūt. aut etiā ſine ali
quo exterioꝛi adminiculo ſolummō demo-
nis virtute inuiſibiliter operante interdum
tranſferunt̄. Res geſta de viſibili et diurna
tranſuectione. In oppido waltzhut ſuper flu
men rheni cōſtantienſis dioceſis. Malefica
quedaꝫ oppidanis cum eſſet plurimū odioſa

de [illegible]

et ad quaſdam celebrandas nuptias non fuiſſet inuitata cum tamē pene omnes oppidani illis intereſſent ipſa indignata vindicare ſe eſtimans demonem aduocat et ſue triſticie cauſam aperuit et vt grandinē excitare vellet et cūctos de chorea diſpergere petijt. quo annuente ipſam ſubleuauit et per aera ad montem prope oppidum videntibus certis paſtoribus tranſuexit. et vt poſtmodū faſſa fuerat cum aqua ſibi deeſſet ad fundendā in foueā quem modū vt patebit vbi grandines excitant obſeruant. ipſa in foueam quā paruā fecerat vrinam loco aque immiſit et cum digito more ſuo aſtante demone mouit. et demō ſubito illum humorē ſurſum eleuās grandinem vehementē in lapidibus ſuper chorizātes tantummodo et oppidanos immiſit. Uñ ipſis diſperſis et de cauſa illius mutuo conferentibus malefica oppiduꝫ ingreditur vnde ſuſpicio magis aggrauatur. At vero cum paſtores ea que viderant recitaſſent ſuſpicio vehemens in violentā creuit. Unde capta ⁊ faſſa quod ea de cauſa quia inuitata non fuerat talia perpetraſſet ob multis etiam alijs maleficijs ab ea perpetratis incinerata fuit. Et qꝛ publica fama de huiuſmodi tranſuectōibꝰ etiam apud vulgares cōtinue volat nō expedit plura ad hoc probandū de his hic inſerere. Tantummō hec ſufficiant aduerſus illos qui huiuſmodi corporales tranſuectiones aut omnino negant aut ꝙ ſolummodo imaginarie et fantaſtice fiant affirmare conantᷣ. qui vtiqꝫ in ſuo errore ſi relinquerentur parū eſſet/immo nec aduertendū/dummodo in fidei cōtumeliam ipſorum error non vergeret. Attento autem ꝙ illo errore nō cōtenti etiam alios inſerere et publicare in maleficarū augmentationē et fidei detrimentum nō verentᷣ Dum aſſerunt ꝙ omnia maleficia que eis iuſte tanqꝫ inſtrumentis demonū vere et realiter imputantur. eis tantummō imaginarie et illuſorie tanqꝫ innoxijs eſſe imputanda ſicuti et ipſa tranſuectio fantaſtica. Unde et plures impune in magnā creatoris cōtumeliaꝫ et grauiſſimū iam ipſorum augmentū remanſerunt. Hec argumēta etiam a principio eis adducta ſuffragari poſſunt. Nam primū cū allegant capitulū epiſcopi. xxvi. q. v. vbi aſſeritur ꝙ tantū fantaſtice et imaginarie tranſferantur. quis tam inſipiens qui velit cōcludere ꝙ nō poſſint etiā corporaliter tranſferri Sicut enim ex fine illius capituli vbi ponitur: ꝙ qui credit poſſe hominē in melius vel in deterius tranſmutari aut in aliam ſpeciē tranſformari. Infideli et pagano deterior ſit cenſendus. quis poſſet cōcludere ꝙ non poſſent homines in beſtias preſtigioſa illuſione tranſformari aut etiaꝫ de ſanitate in infirmitates tanqꝫ a meliori in deterius tranſmutari. Jam talis qui ſic in cortice verborū canonis laboraret. vtiqꝫ cōtra mentem omniū doctorum ſanctorū immo ⁊ ꝯtra ſcripture ſacre ꝓceſſum ſentiret. Ex quibus multipliciter oppoſitum apparet vt ex ſupradictis in pleriſqꝫ locis circa primā partem tractatus deductum eſt. Oportet ergo ad nucleuꝫ verborum attendere. Juxta quod in prima queſtione prime partis tractatus tactū eſt. et hoc circa ſolutionē ſecūdi erroris inter tres qui ibi reprobantur ꝙ quattuor iniunguntur predicatoribus populo ad predicandū. tranſferūtur enim et corporaliter et fantaſtice. Juxta quod ex earum ꝓprijs cōfeſſionibus patet nō tam illarum que incinerate fuerunt qꝫ etiam aliarum que ad fidem et penitentiā redierūt. Inter quas et illa in oppido Briſiaco interrogata a nobis. an ne fantaſtice et illuſorie aut corporaliter poſſent tranſferri. Reſpondit ꝙ vtroqꝫ modo. Si enī caſu aliquo nollent corporaliter tranſferri ſcire tamē vellent omnia que in cōtione illa ab earum cōſodalibus agerentur tunc talis ab eis ſeruaretur modus: vt illa in nomine omniū diabolorū ad latus ſiniſtrū ſe reponeret ad cubitum. et tunc quaſi vapor quidā glaucus ex eius ore procederet. Unde ſingula que ibi agerentur perlucide cōſideraret. ſi vero corporaliter tranſferri vellet modum ſupradictum ſeruare neceſſe eſſet. Preterea in caſu quo canon ille nude abſqꝫ omni declaratōne intelligendꝰ eſſet quis tam ſtolidus vt ꝓpterea omnia eorū maleficia et nocumenta eſſe fantaſtica et imaginaria affirmaret cum ad ſenſum omnibꝰ appareat contrarium eo pricipue ꝙ plures ſint ſuperſtitionum ſpecies. vtpote quattuordecim. Inter quas maleficarū ſpecies ſupremū in maleficijs et nocumentis cōtinet gradum et ſpecies phitonum ad quā reduci poſſunt qui fantaſtice vehuntur minimū gradum. Demum nec exempla ex legenda ſancti germani aut aliorum quorumcunqꝫ eis ſuffragantur. Utiqꝫ quia poſſibile erat demonibꝰ vt ſeipſos ad latera viri dormientis tempore intermedio quo ſcrutinium de vxoribus fiebant applicarēt quaſi viris cōdormirent. qđ tamen factum fuiſſe propter honorem ſancti nō aſſeritur caſus tamē ponitur vt nō credatur eſſe impoſſibile. oppoſituꝫ illius quod in legenda ponitur. A ſimili reſponderi poteſt ad quaſcunqꝫ alias obiectōnes quia ſicut in=

ueniuntur ꝙ quedam tantummodo imaginarie. Ita etiam reperiuntur in scriptis doctorum plures fuisse corporaliter translatas. Si cui placet Thomā brabantinū in libro suo de apibus inspicere mira inueniet tā de imaginaria ꝙ̄ etiam corporali hominū trāsuectione.

Sequitur de modo quo se incubis demonibus subijciunt. Capitulum .iiij.

SEd quantū ad modū quo malefice demonib₉ incubis se subijciūt sex vidēda sunt. Aliq̄ ex pte demonis ⁊ corpis ab eo assumpti ex quo elemento sit illud formatū. Secundo ex pte actus an semp cum infusione seminis ab altero recepto. Tercio ex parte temporis ⁊ loci an potius vno ꝙ̄ altero tempore se exerceat. Quarto an visibiliter se agitat ex parte mulieris. et an tantummō ille que ex huiusmodi spurcitijs procreantur a demonibus frequentātur. Quinto an ille que ab obstetricibus tempore partus demonibus inferūtur. Sexto an remissior vel intensior sit in talib₉ ipsa venerea delectatio et primo super assumpti corporis materia ⁊ qualitate. Dicendum ꝙ aereum corpus assumit et ꝙ aliquo modo est terrestre inquantū habet terre ꝓprietatem per ꝯsiderationem: quod sic declaratur. Nā quia aer in se nō est figurabilis nisi ſm figurationem corporis alterius in quo includit̄ vnde etiam minime suis terminis terminat̄ sed tantummō alienis: et vna ps aeris alteri cōtinuatur. Ideo simpliciter vt sic nō pt corpus aereum assumere. Attento autē ꝙ aer est maxime transmutabilis et vertibilis in qđcunqꝫ cuius signum est ꝙ quidam nitentes corpus a demone assumptum scindere gladio vel perfodere id efficere non valuerunt. quia partes aeris diuisi statim cōtinuantur de nouo. Ideo patet ꝙ in se aer est bene cōpetens materia. Sed quia nō potest figurari nisi aliquod aliud terrestre sibi adiungatur. Ideo oportet ꝙ aer ille sit aliquo modo inspissatus et ad ꝓprietatem terre accedens: seruata tamē aeris veritate. et hanc cōdensationem facere possunt demones ⁊ anime separate per vapores grossos ex terra eleuatos. et p eorum motum localem eos cōgregando et figurando in quibus manent tanqꝫ motores tantū et nō vt infamatores vitam illi corpori formaliter influentes. quia sic fuit ab anima in corpus cōiunctum. Sunt autem in suis sic assumptis ⁊ figuratis corporibus sicut nauta in naui quē mouit. Vnde quādo queritur quale sit corpus ꝗ̄tum ad materiā a demone assumptum. Dicendū ꝙ de eo aliud est loqui quantū ad principiū assumptionis et aliud quantū ad terminuꝫ. Quia quo ad principiū sic est aer. Quantum ad terminum est aer inspissatus ad ꝓprietateꝫ terre accedēs. Hec autem omnia possunt demones deo permittente ex natura cum natura spiritualis sit superior nature corporali. Vnde ꝫ necesse habet sibi obedire intelligendo quo ad motum localem: nō autem quo ad formarum naturaliū tam accidentalium ꝗ̄ et substantialiuꝫ susceptionē nisi in aliquibus paruis creaturis et hoc amminiculo alicuius alterius agentis vt supra tactum est. Per motum autem localem nulla forma ponitur in remota. vnde sic ad nutum mouere possunt cum alijs circumstantijs. Ex quibus tamen si quis incidentaliter quereret quid sentiendum vbi angelus bonus vel malus aliqua opera vite exerceret per corpora vera naturalia et nō aerea sicut in asina balaam per quā angelus loquebat̄ et vbi demones in obsessis corporibus agitantur. Dicendum ꝙ illa corpora nō dicuntur esse assumpta licet tantum occupata. Inspiciantur dicta doctorū in .ij. dist. viij. An angeli corpora assumant. Sed maneamus in ꝓposito. Demones in assumptis corporibus cum maleficis loquuntur vident audiunt comedunt et generant. Quomodo hec sunt intelligenda. et hec est secunda pars huius prime difficultatis. Dicendum ad primū ꝙ ad veram locutionem tria requiruntur. scꝫ pulmo cum retractione aeris que nō solum ꝓpter vocem sed propter refrigeriū est cordis vnde et muti habent attractionem necessariam. Secundo requirit̄ ꝙ formetur ex percussione corporis in aere sicut cum quis ligno percutit in aere vel campana sonum facit magnuꝫ vel paruum: quia materia in se sonorabilis et percutitur cū sonabili instrumento redditur sonus ſm ꝗ̄titatem corporis et recipitur in aere et multiplicatur vsqꝫ ad aures audientis. qui si est remote post spacium vt videtur preuenire habet. Tercio requiritur vox ⁊ dici potest ꝙ sonus in corporibus inanimatis dicitur vox in animatis corporibus et ibi est lingua que aerem respiratum et iterum emissum ꝑcutit in instrumento et vase fuso a deo et viuo naturaliter quod non est in campana. Ideo qđ ibi sonus hic vox dicitur. Et hoc terciū potest exemplificari per secundū vt patet. et hec ideo posui vt predicatores habeant modum tradendi populo. Quarto requiritur vt ille qui vocem format cōceptuꝫ mentis vult alteri per vocem exprimere et vt ipſe intelligat. Ideo illam vocē organizat id eſt diſtinguit ſucceſſiue in ore per linguam dentes percutiendo et per labia claudendo et aperiendo percuſſum aerem in ore ad aerem extrinſecū emittendo vt ſic multiplicando ſucceſſiue vſqꝫ ad aures audientis qui tunc intelligit cōceptum mentis. Ad ꝓpoſitum. Demones carent pulmone et lingua quā tamen artificiatam oſtendere poſſunt iuxta corporis conditionem ſicut et dentes et labia vnde nō vere et ꝓprie loqui poſſunt. Sed quia intelligunt et intellectum mentis vbi exprimere volunt tunc nō per voces ſed per ſonos qui habent quandam ſimilitudinē vocum aerem nō reſpiratum et attractum vt in hominibus ſed incluſum in corpore aſſumpto percutiunt et ad aerem extrinſecum articulatim emittunt vſqꝫ ad aures audientis. et ꝙ abſqꝫ aere attracto et nō reſpirato poſſit fieri vocis ſimilitudo patet per certa animalia nō reſpirantia q̄ dicuntur vocare et certa alia inſtrumenta vt dicit phus in. ij. de anima. Allec enim dum capitur extra aquam ſubito vocem emittit et morit̄. Poſſunt hec applicari et ea que ſequūtur vſqꝫ ad vim generatiuā excluſiue tamen ad bonos angelos. Si quis velit vlterius ſpeculari de locutione demonum in obſeſſis corporibus. Ibi enim vtuntur corporalib9 inſtrumentis veri corporis obſeſſi. quia illis illabuntur ſic intelligendo infra terminos corporalis quantitatis et nō infra terminos eſſentie neqꝫ corporis neqꝫ anime. Da differentiam inter ſubſtantiā et quantitatē ſeu accidens: ſed de his nihil ad ꝓpoſitum. Si cui autem placet inſpiciat ſanctum Tho. in. ij. ſententiarū. di. viij. arti. v. Cōſequenter aūt qualiter vident et audiunt dicendū ꝙ quia duplex eſt viſio. Spiritualis et corporalis. Et prima in infinitum excedit alteruꝫ. tum quia penetrat tum quia per diſtantiam non impeditur iuxta luminis facultatem quod ſibi deſeruit. Ideo dicendum ꝙ nullo modo videt angelus ſiue bonus ſiue malus ꝑ oculos corporis aſſumpti nec aliquid corporale ſibi deſeruit ſicut tamen in locutione deſeruit ſibi aer et percuſſio aeris ad ſonum procurandum et vlterius ad multiplicandū vſqꝫ ad aures audientiſ. Unde oculi eorum ſunt oculi depicti. Libenter autem ſub his ſimilitudinibus hominibus ſe offerunt vt eis eorum ꝓprietates quas naturaliter habent ⁊ loqui ſpiritualiter per huiuſmodi opera manifeſtent. Ideo enim et patribus ſancti angeli ſepe apparuerunt ex dei ordinatione et eius permiſſione. Malis hominibus ſeſe manifeſtant vt homines eorum ꝓprietates cognoſcentes illis ſe aſſocient hic in culpis et alibi in penis. Unde Dioniſi9 celeſtis ierarchie in fine dicit. Ex omnibus partibus humani corporis docet angelus ſuas ꝓprietates cōſiderare. Concludendo ꝙ corporalis viſio cū ſit operatio corporis viuentis per organum corporale quib9 demones in ſe carent. Ideo in aſſumptis corporibus ſicut ſimilitudines membrorum habent: ita ⁊ ſimilitudines operationū. Et ſimiliter dicere poſſumus de ei9 auditu qui multum nobilior corporali eo ꝙ cōceptum mentis et anime locutionē ſubtilius cognoſcere poteſt q̄ꝫ homo audiēdo cōceptum mentis per verba corporalia expreſſum. Vide ſanctum Tho. in. ij. ſententiaruꝫ diſt. viij. Si enim in vultu hominis legitur ſecreta eius volūtas et ex motu cordis ⁊ qualitate pulſus a medicis paſſiones anime cognoſcunt̄ a fortiori per demones. Sed quo ad comeſtionem. Dicamus ꝙ cōpleta ratio comeſtionis quattuor dicit. Diuiſionem cibi in ore et traiectionē in corpus virtus corporis potentis digerere et quartum. cōuertere neceſſarium nutrientū et ſuperfluum eijcere. Angeli quicūqꝫ prima duo in aſſumptis corporibus comedendo faciunt tercium et quartum nō poſſunt. ſed loco virtutis digeſtiue ⁊ eiectiue adeſt ei virtus alia qua cibus diſſoluitur ſubito in preiacentē materiā. In chriſto etiam fuit vera comeſtio in omnibus quia habuit virtutem nutritiuā et cōuerſiuā nō autē cōuertendo in ſuum corpus quia ille virtutes fuerunt glorificate ſicut ⁊ corpus vnde etiā reſoluabatur: cibus in corpore ſubito ſicut qui aquā in ignē ꝓijceret.

Quomodo modernis temporibus malefice actus carnales cum incubis demonibus exercent et qualiter ex his multiplicantur.

Sed quo ad actus carnales de quib9 principaliter intenditur quos etiam cum maleficis tanqꝫ incubi in aſſumptis corporib9 exercent nulla ſubeſt difficultas ex premiſſis niſi fortaſſis quis dubitaret. An preſentes malefice hmōi ſpurcitijs intenderent et an originem malefice ex his ſpurcitijs ſumpſerint. Ad has duas dubitationes reſpondendo. Dicamus ad primā. Quicq̇d de precedētibus maleficiis ante annos incarnationis dñice. Mille et quadringentos vel circiter actum ſit an vicꝫ his ſpurcicijs inſeruiebāt ſicut ab illo tempore moderne malefice hoc ignorat̄ eo ꝙ nuſq̄ꝫ hoc ꝙ experiētia iā edocuit hiſtoria diſſeruit. Maleficos enim ſemper fuiſſe et ex eorum prauis operibus plurima nocumenta hominibꝫ iumentis et terre frugibus eueniſſe ſicut ⁊ incubos et ſuccubos demones nemo q̄ hiſtorias peragrat dubitare poteſt cum traditiones canonum et ſacrorū doctorum plurima a multis centenis annorum de ipis in poſterū reliquerunt et tradiderūt. licet in hoc ſit differētia ꝙ incubi demones in retroactis temporibꝫ infeſti fuerunt mulierculis cōtra iparum volūtatem ꝓut in ſuo fornicario nider. et in libro de vniuerſali bono ſiue de apibus. Tho. brabantinus plurima recitant. Huic autē poſitioni qua aſſeritur p̄ſentes maleficas huiuſmodi ſpurcicijs diabolicis eſſe infectas non noſtra ſententia intantū adheret q̄ꝫtum iparum maleficarū experta teſtimonia que cuncta illa reddiderunt credibilia nō iam vt hactenus inuitis animis ſed ſponte ꝓ voluptate re fetidiſſima miſerabili ſeruituti ſe ſubijcientes. Quotquot enim a nobis ſeculari brachio ad puniendū relicte fuerunt in varijs dioceſibus precipue in conſtañ. et in oppido rauenſpurg mltis annis his inheſerūt ſpurcicijs certis ſub. xx. alijs. ſub. xij. aut ſub. xxx annis et ſemper cum fidei abnegatione in toto vel in parte teſtes ſunt ibidē omnes incole. Demptis enim ſecrete penitentibꝫ et ad fidē reuerſis nō minus q̄ꝫ. xl. et octo in quinq̄ꝫ annis igni tradite fuerūt. nec tm̄ illis accōmodata fides q̄ꝫtum ſponte reuerſis ad penitentiam credulitaſ adhibita fuit. omnibꝫ in hoc cōcordātibus ꝙ hmōi ſpurcicijs in augmētum huius ꝑfidie habent inſiſtere. De quibꝫ etiam ſigillatim in ſecunda parte operis vbi eorum particularia opera deſcribent̄ tractabitur. obmittendo ea que et ſocius noſter inquiſitor cumanus in comitatu burbie pegit. qui et in ſpacio vnius anni qui fuit Milleſimusquadringenteſimusoctuageſimusquintus. xl. et vnam maleficas comburi fecit. Et omnibus publice aſſerentibus illis ſpurcicijs diabolicis inheſiſſe. Conſtant ergo oīa aut viſus vel auditus ꝓpria experientia aut fidedignoꝝ relatibus. Quo ad ſecundū vbi difficultat̄ an ipi malefici ex his ſpurcicijs originē ſumpſerint. Dicamus ſm Auguſti. hoc vtiq̄ꝫ verum eſſe omnes ſuꝑſtitioſas artes ex peſtifera ſocietate hominū et demonū originem ſumpſiſſe. Sic eni dicit li. i. de doctrina xp̄iana. et habet̄. xxvi. q. ij. illud qđ eſt

Omnes artes hmōi vel nugatorie vel noxie ſuperſtitionis ex quadam peſtifera ſocietate hominū et demonū quaſi pacta infidelis et doloſe amicicie cōſtituta penitus ſunt repudiande. Illo attento manifeſtū eſt ꝙ ſicut diuerſe ſunt ſpecies ſuperſtitionis ſeu magice artis ita et diuerſe ſunt eorū ſocietates. et ſicut ſpecies maleficoꝝ inter quattuordecim illius artis ſpecies peſſima exiſtit. quia nō per pactum tacitū ſed expreſſum vltra hoc ꝙ cultum latrie ꝑ fidei abnegationē ipis demonibus habent exhibere. Ideo et peſſimaꝫ cum ipis cōuerſando retinēt ſocietatē. Iuxta mulierum que ſemper vanis delectant̄ cōditiones. Attento inſuꝑ ꝙ iuxta doc. ſancti tho. in. ij. ſententiarū. di. iiij. arti. iiij. In ſolutione vnius argumenti vbi querit. An geniti ex huiuſmodi demonibus modis pretactis ſint maioris virtutis q̄ꝫ alij homines. Reſpōdit hoc verum eſſe nō ſolum ex textu ſcripture Gen̄. vi. Iſti ſunt potētes a ſeculo ⁊c̄. Sꝫ etiam ea ratōne ꝙ demones poſſunt ſcire virtutem ſeminis deciſi. Primo ex diſpoſitione eius a quo deciſum eſt. Secūdo mulierē ꝓportionatā ad ſeminis illius ſuſceptionem. Tercio cōſtellationē iuuantem ad effectum corporalē. Et quartū addere poſſumus etiā ex ſuis verbis ſcꝫ ipius geniti cōplexionem optimā ad effectos illi ꝓportionatos. ex quibus omnibus ſic cōcurrentibus cōcluditur ꝙ tales ſic geniti ſunt fortes et magni corpore. Ideo ad ꝓpoſitum cum queritur. An malefici ex his ſpurcicijs originē ſumpſerunt: dicamus. Originem ſumpſerunt vtiq̄ꝫ ex peſtifera mutua ſocietate vt ex primo notabili patuit. Multiplicationē vero nō ſumpſiſſe ex illis ſpurcicijs nemo negare poteſt ex ſecūdo notabili cum nō delectationis ſed corruptionis cauſa illis demones intendūt. Erit ergo talis ordo ꝙ ſuccubus demon ab hoīe ſcelerato ſemen decidat qui ſi eſt ꝓprius illi homini deputatus et noluerit ſe incubum facere ad maleficā tradet illud ſemē demoni mulieri ſeu malefice deputatus. et ille ſub certa cōſtellatione ſibi deſeruiente vt talis genitus vel genita fortis viribus ad peragenda maleficia ꝑſiſtit ſe incubuꝫ malefice faciet. Nec obſtat ꝙ illi de quibꝫ text⁹ loquit̄ nō fuerint malefici ſed tm̄mō gigātes et viri famoſi ⁊ potentes. qꝛ vt ſuperius dictū eſt: maleficia nō fuerūt ꝑpetrata tp̄e legis nature et hoc ꝓpter recentē memoriā creatōis mundi. Vñ idolatria locū habere nō potuit. Iam aūt malicia hoīm excreſcēte diabolus maiorē ad feminādum hoc gen⁹ ꝑfidie reperit oportunitatē.

Sed neqꝫ illi termini in bonū virtutis intelligi pñt vbi illi aſſerunt fuiſſe viri famoſi dicebantur.

¶ An ſemp cum deciſione ſeminis incubus demon maleficā aggreditur.

Ad illud etiā vbi queritur. An ſemper cum infuſione ſeminis ꝛc̄. Reſpondetur cum mille nocendi habeat modos et artes vtpote qui a principio ruine ſue conatur eccleſie vnitatē reſcindere et humanum genus omnibꝫ modis auertere. xvi. q. ij. Ideo de iſtis regula infallibilis non p̄t dari ſed ꝓbabilis diſtinctio vicꝫ ꝙ aut malefica annoſa eſt et ſterilis aut nō. Si ſic tūc vtiqꝫ abſqꝫ ſeminis deciſione cum ad nihilū valeret et demon in ſuis operibꝫ etiam ꝙ̄tum p̄t ſuperfluitatē ſubterfugit ſicut et natura maleficam aggreditur. Vel etiā ſi ſterilis nō ſit tm̄ delectatōnis cauſa ex ꝑte malefice cauſande ipſam aggredit̄. Si vero ad impregnationem diſpoſita tunc ſi cōmode ſemen a viro deciſum habere poteſt cū illo ipſam aggredere ob infectionē ꝓlis nō differt. Verū ſi q̇s quereret an ſemen emiſſum per nocturnā pollutionem ita colligere poſſet ſicut deciſum ꝑ actum carnalē. Ad hoc ꝓbabilis p̄t dari ratio ꝙ nō licet alijs videri p̄t oppoſitū. Nam attento ꝙ demones vt p̄miſſum eſt virtutem ſeminis generatiuā attendūt. et talis vis in ſemine per actū carnalē amplius effunditur et cōſeruatur ſcīditur ſemen per pollutionē nocturnā emiſſam tantummō ex ſuꝑfluo humore et nō cum tanta vi generatiua deſcinditur. Ideo cum eo ſe minus exercere ad generationem ꝓlis creditur niſi forſitan vim illam adeſſe ſemini intelligeret. Sed et hoc omnino negare nō poſſumus ꝙ malefica maritata et per maritū impregnata etiā per cōmixtionem alterius ſeminis incubus demō cōceptum inficere poteſt.

¶ An potius vno tempore ꝙ̄ altero et ſimiliter de loco.

Ad illud an obſeruat tp̄a et loca. Dicendū ꝙ vltra obſeruantiā temporū quo ad cōſtellationes quas obſeruat qñ ad ꝓlis infectionē operat̄. Obſeruat etiā certa tp̄a qñ nō infectionis ſed veneree voluptatis cauſa ex ꝑte malefice exercende agitat̄. et ſunt ſacratiora totius anni tempora vt natalis xp̄i paſcalis et penthecoſten ſolennitatibus et alijs feſtiuis diebus. Et hoc faciūt triplici ex cauſa. Primo vt ſic malefici nō ſolum perfidi per apoſtaſiā a fide verum etiam ſacrilegij vicium incurrunt in quibus ipſi demones delectātur vt ipſe creator amplius offendatur et grauius in ꝓprijs animabꝫ malefice ꝯdemnent̄. Secunda cauſa ꝙ cum deus ſic grauius offenditur eis maiorem poteſtatem ſeuiēdi in homines et puniendi illos ſiue in rebus ſiue in corporibus etiam innoxios relinquāt. Ex enim dicit̄ filius nō portabit iniquitatem patris ꝛc̄. intelligit̄ quo ad eternam punitionē. temporali autē ſepiſſime innoxij ꝓpter aliorū facinora afflictōe puniūtur. Vnde et alibi deꝰ clamat. Ego deus fortis et zelotes viſitans peccata parentū in terciam ꝛ quartā generationē. Talis et punitio patuit in filijs ſodomitarū ſubmerſis ꝓpter parentū ſcelera. Tercia cauſa vt maiori opportunitatē plures ruere faciant p̄ſertim iuuenculas que feſtiuis diebus ocio et curioſitatibus dum amplius inſiſtunt eo facilius a maleficis vetulis ſeducant̄ ꝓut in terra natiuitatis vnius ex his inquiſitoribus cum duo ſimus hoc opus colligētes cōtigit. Nam iuuencula quedam et virgo deuota ſollicitata feſtiuo die ab vna vetula vt ſecum per gradꝰ ad camerā aſcenderet eo ꝙ certi iuuenes pulcerrimi ibidem eſſent incluſi. et dum illa annueret aſcendentibꝫ ſimul vetula precedente iniunxit iuuencule ne ſe ſigno crucis muniret. Et licet illa annuiſſet occulte tm̄ ſigno illo muniuit q̄ ex re cōtigit vt dū aſcendiſſent et virgo neminem cōſpexiſſet eo ꝙ demones ibidem exiſtentes ſuā p̄ſentiam in aſſumptis corporibus illi virgini nequibāt oſtendere. Vetula maledicendo virgini dixit. Vadas in noīe omniū diabolorꝫ cur te ſignaſti. Hec ex cōfeſſione pura illiꝰ virginis collegi. Poteſt et addi quarta cauſa vt ſic facilius hoīes ſeducāt. qui dū ꝯſiderāt ꝙ talia eis a deo ſacratioribꝫ tp̄ibus fieri ꝑmittunt̄ nō eſtiment illa tā grauia eſſe ſicut ſi illis tp̄ibꝫ nequirent facere. De loco vero an plus in locis certis ſe exercēt. Dicendū ꝙ ex verbis factiſqꝫ maleficarū ꝯſtat ꝙ ſpurcicias illas oīno in locis ſacris exercere nō pñt. Qua in re ꝑpenditur efficacia angelice cuſtodie ob reuerentiā illiꝰ loci. et qđ amplius eſt. aſſerūt ſe nunꝙ̄ habere pacē niſi tp̄e diuinorꝫ cum p̄ntes fuerint in eccleſia. et ideo citius ꝛ tardius ingrediūt̄ et egrediunt̄. licꝫ alia peſſima certa cerimonialia habēt ad inſtructiōꝫ demonū obſeruare vt vicꝫ tp̄e eleuatōis in terrā ſpuere. ſeu cogitationes nephandiſſimas ꝑ v̄ba aut ſine verbis ꝓponere vt vtinā eſſes in tali vel tali loco ꝓut iā in ſcđa ꝑte tangetur.

¶ An viſibiliter ſicut ex ꝑte malefice ita etiā quo ad circumſtātes ſe mutuo agitāt.

Ad illud an viſibiliter vel inuiſibiliter huiuſmodi ſpurcicias agant mutuo dicendū quantū experientia nos edocuit ꝙ licet ſemper viſibiliter ex ꝑte malefice demon incubus operet̃ ita ꝙ nō eſt neceſſarium inuiſibiliter ꝓpter federatum pactum et expreſſum ei appropinquare. Tamen quo ad circumſtantes ſepius ipē malefice ſupine iacentes in agris ſeu ſiluis viſe ſunt et denudate ſupra vmbilicum. Et iuxta diſpoſitionem illius ſpurcicie coaptatis membris tibijs et cruribus ſe agitantes demonibus incubis inuiſibiliter ibidem quo ad circumſtantes cooperantibus. licet in fine actus vapor nigerrim⁹ in longitudine hominis ſurſum a malefica in aerem eleuabatur: ſed hoc rariſſime. Et qua de cauſa nouit ille mille artifex vt iuuencularū circumſtantiā vel aliorum hominū mentes valeat aut allicere aut immutare de quibus geſtis ⁊ qualiter in pleriſqꝫ locis tam in oppido rauenſpurg q̃ꝫ etiā in dominio nobilium de Roppelſtein. et certis alijs terris talia ſunt peracta in ſecunda parte patebit. Sed ⁊ hoc cōtigiſſe certum eſt ꝙ maritis viſibiliter interdū cernentib⁹ incubos demones. quos tamen nō demones ſed viros putabant cum eorum vxoribus talia peragere dum arma arriperent et tranſfodere volebant ſubito demon diſparuit ſe inuiſibilem faciendo. vnde ⁊ mulieribus manus et brachia obijcientibus: licet interdum leſi fuiſſent. ipos tamen viros obiurgantes. an ne oculos haberent aut ſi a demonibus obſeſſi forent deridebant.

Ex nō ſolum demones incubi mulieres ex eorum ſpurcicijs ꝓcreatis. aut eis obſtetricibus oblatas infeſtant. ſed quaſcunqꝫ indifferenter cum maiori vel minori venerea delectatione.

Finaliter vero concludendo dici poteſt ipos demones incubos nō tantū mulieribus ex eorum ſpurcicijs ꝓgenitis aut eis ab obſtetricib⁹ oblatis fore infeſtos: ſed toto conatu in quaſcunqꝫ ſanctiores virgines illius terre aut oppidi per ipas maleficas ſeductrices aut copulatrices anhelare. Hoc enim experientia rerum magiſtra edocuit vbi in oppido rauenſpurg certe combuſte ante finalē ſententiā. Huic ſimile aſſeruerūt quod eis ab earū magiſtris iniunctū fuiſſet omni conatu debere in ſubuerſionem ſanctarū virginū et viduarū laborare. Et de venerea delectatione an maior ſit vel minor cum incubis demonibus in corpore aſſumpto quā ceteris paribus cum viris in corpore vero dicendū. Videtur ꝙ licet naturalis ordo hoc minus excuſat quin maior ſit vbi ſimile ſuo ſibi alludit. tñ mille ille artifex vbi debita actiua debitꝫ paſſiuis: licꝫ nō in natura tñ ſub qualitatibus in calore: vel temperamēto aliq̃ cōiungit vtiqꝫ nō minorē excitare videtur cōcupiſcentiam. ſed de his in ſequētibus latius quo ad cōditionem ſexus feminei declarabitur.

De modo generali quo ꝑ ſacramēta eccleſie ſua maleficia malefice exercēt. Et de mō quo vim generatiuā impedire ſolent. ſeu etiā alios defectus ſuꝑ quaſcūqꝫ creaturas demptis corporibus celeſtibus.

Capitulum. v.

Iam autem qualiter alias creaturas in vtroqꝫ ſexu et terre fruges inficiūt. plura ſūt ſuꝑ modos agēdi aduertenda. Et primo qualiter homīes. demū qualiter beſtias. tercio qualiter terre fruges. Ex parte hoīs. primo qualiter vim generatiuā ſeu etiā actuꝫ venereū ne mulier cōcipere: aut vir actum exercere valeat maleficijs impediunt. Secundo qualiter actus ille impedit̃ reſpectu vnius mulieris interdū et nō alterius. Tercio qualiter membra virilia auferunt̃ quaſi omnino ſint a corporibus euulſa. Quarto quō ſi aliq̃d ꝑmiſſorum cōtingeret potentia demonis inferente per ſe nō ꝑ maleficā poſſet diſcerni. Quinto quō malefice hoīes vtriuſqꝫ ſexus in beſtias p̄ſtigioſa arte tranſmutāt. Sexto quō obſtetrices malefice cōceptibus in vtero matris diuerſis modis interimunt. et vbi hoc nō faciunt demonib⁹ infantes offerunt. Et ne hec quaſi incredibilia putarent̃. Ideo in prima ꝑte opis ꝑ queſtiones et argumētoꝝ ſolutiones ſunt deciſa. Ad quas ſi opus ſit dubi⁹ lector ꝓ inuiſtigāda veritate recurrere pt̃. Ad p̄ñs tantummō acta ⁊ geſta per nos reperta. ſiue etiā ab alijs cōſcripta in deteſtationē tanti criminis ſūt deducēda vt priores q̄ſtiones ſi fortaſſis alicui difficiles ad intelligenduꝫ forent. Ex his q̄ in hac ſecūda ꝑte traduntur fidē capiat: et ab errore reſiliat. quo nullā maleficam eſſe. aut nullū maleficiū poſſe fieri in mundo eſtimauit. Vñ primo notandū ꝙ cū ſex modis homines ledere poſſunt abſqꝫ modis quibus alias creaturas ledūt. Et vnus ſit quo amore malum ingerunt viro alicui ad mulierem vel mulieri ad virum. Alius quo odium vel inuidiam in aliquo feminare procurant. Tercius in his qui maleficiati dicuntur. Ne vi generatiua vti valeant ad feminam vel viceuerſa femelle ad virum

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4

defici sed infirmitates [illegible] modis [illegible]
[illegible] per

vel etiam alijs modis aboꝛſum ꝓcurando vt ſupꝛa tactum eſt. Quartus cum in membꝛo aliquo hominē egrotare faciūt. Quintus cū vita priuant. Sextus cū vſum rationis auferunt. Et fateri cum hoc oportꝫ ꝙ in omni genere rerum: demptis coꝛpoꝛibus celeſtibꝫ veros defectus et veras infirmitates. licet nō veras ſanitates ex ꝟtute naturali inferre poſſunt: et hoc ex potenti virtute naturali et ſpirituali qua coꝛpoꝛali quacunqꝫ eminent virtute. Nulla etiam infirmitas cum altera cōcoꝛdat: ſeu etiam defectus naturalis vbi infirmitas deſit. ideo diuerſis medijs vtiqꝫ ad diuerſas infirmitates et defectus pꝛocedunt De quibus aliqua q̄ꝫtum neceſſitas poſtulat in medium ꝓducamus pꝛius tamē ne animꝰ lectoꝛis maneat ſuſpenſus cur ſupꝛa coꝛpoꝛa celeſtia aliquā immutationē facere nō poſſunt. Dicemus triplicem eſſe cauſaꝫ. Pꝛima quia ſuper eas etiam quo ad locum penalem exiſtunt qui locus eſt aer caliginoſus. et hoc propter ipſoꝛum officium eis deputatus: vide ſupꝛa in pꝛima parte tractatus in queſtione ſecunda de incubis ⁊ ſuccubis demonibꝫ Secunda cauſa. quia coꝛpoꝛa celeſtia mouentur a bonis angelis. vide in plerisqꝫ locis de motoꝛibus oꝛbium. pꝛecipue ſanctuꝫ Tho. in pꝛima parte. q. cx. in quo cōcoꝛdāt philoſophi cū theologis. Tercia cauſa ꝓpter vniuerſale regimen: et cōmune bonum vniuerſi cui detraheretur in generali. ſi malis ꝑmitteretur ſpiritibus in illa coꝛpoꝛa celeſtia aliquas immutatōes cauſare. Unde et ille immutationes miraculoſe facte in veteri aut nouo teſtamēto a deo per eoꝛū motoꝛes. ſeu angelos bonos facte ſūt vt in ſtatione ſolis ſub Joſue. Retrogradatōe ſub Ezechie. obſcuratione innaturali in paſſione chꝛiſti. In omnibꝫ autem expoſ̄ elementis et elemētatis ſua maleficia deo ꝑmittente: ⁊ per ſe abſqꝫ maleficis: et cū maleficis exercere poſſunt. Et de facto exercere non ceſſant. vt patebit.

¶ Secundo notandū ꝙ in omnibꝫ modis maleficiandi. vt plurimū ſemper maleficas infoꝛmant. vt inſtrumenta ſue malicie per ſacramenta ſeu ſacramētalia eccleſie. vel ꝑ quecunqꝫ diuina: ſeu deo conſecrata efficiant vt quādo imagineꝫ ceream ſub palla altaris ad tempus ponunt: vel per criſma ſacrum filū trahunt: vel ex quibuſcūqꝫ rebus cōſecratis Et hoc quidē triplici ratione. ſicut etiam ꝙ ſanctioꝛibus anni tempoꝛibus: et p̄cipue circa aduentū domini: et feſta natalia ſua maleficia exercere ſolent. ¶ Pꝛimo vt non ſolum homines per talia perfidi fiant: ſed etiā ſacrilegi diuina q̄ꝫtum in eis eſt contaminanda. Et ſic plus deum creatoꝛē ſuū offendant: intimus animas ꝓpꝛias cōdemnent: et plures in peccata ruere faciant. ¶ Secundo vt deꝰ ſic grauiter per hoīes offenſus demoni maioꝛem poteſtatem in homines ſeuiendi relinquat. Sic etiā Gregoꝛius dicit ꝙ malis interdum iuxta eoꝛū deſideria: et petitiones cōcedit. iratuſqꝫ alijs denegat ꝓpicius. ¶ Tercio vt ſic ſub ſpecie bonis apparentis plures ſimplicis facilius decipiat quādo per tacta diuinis rebꝫ putāt aliq̄d numinis a deo obtinuiſſe vbi ſolū maioꝛa peccata ſunt cōmiſſa. Poteſt et addi q̄rta ratio ſuper ſacratioꝛa tempoꝛa ⁊ pꝛincipium anni. Nam quia feſta plus franguntur peccatis moꝛtalibus q̄ꝫ mechanicis operibus. Juxta Auguſtinū in li. de decē coꝛdis. Superſtitio autē et maleficia de maximis ſeruilibus operibus demonis eſt contra diuinā reuerentiā. Jdeo vt dictum eſt homines ꝓfundius cadere facit et creatoꝛ amplius offenditur. Et ſuper pꝛincipium anni dicere poſſumꝰ. Juxta Jſido. li. viij. ethi. c. ij. ꝙ ſicut Janus a quo ianuariꝰ menſis dictus eſt. qui et in die circumciſionis incipit idolum fuit diuerſis faciebus cōfictum. vna tanq̄ꝫ eſſet finis anni p̄cedentis. et alia tanq̄ꝫ eſſet pꝛincipiū futuri: et vt imminentis anni eſſet ꝓtectoꝛ et foꝛtunatꝰ auctoꝛ in eius reuerentiā ſed potiꝰ demonis in idolo faciebant pagani varias cōmotiones luxurioſas: et ſtrennuas et iocalia ſibi mutuo tradiderunt. choꝛeas varias duxerunt: menſas pꝛeparauerunt. de quibus mentio fit ꝑ beatū Auguſtinū in multis locis et fere per totum recitantur. xxvi. q. varijs. Et ſicut iam mali chꝛiſtiani has coꝛruptelas imitantur. licet quo ad laſciuiaꝫ ſint tranſlata ab eis ad tempoꝛa carniſpꝛiuij quando cum laruis et ludis et alijs ſuperſtitionibus diſcurrunt. Jta et nunc malefice his perſuaſionibus a demonibus in ipſoꝛum cōplacentiam circa pꝛincipium anni quo ad diuinuꝫ officium et cultum. vt feſtum Andree et feſta natalia chꝛiſti exiſtunt ſua maleficia exercēt. Et quidē iam in ſpeciali qualiter ꝑ ſacramenta pꝛimo. Demum qualiter ꝑ ſacramētalia talia exercent aliqua nouiter facta: et a nobis ꝑ inquiſitionem reꝑta referamꝰ. Et oppidū q̄ꝺ noīare nō expedit: qꝛ oꝛdo charitatis ⁊ rōnis imperat ⁊ ſuadet: vbi malefica coꝛpus dn̄icum ſumpſit et declināns ſubito vt deteſtabilis modus eſt mulierū peplū oꝛi adhibuit et in panniculū

p[illegible] supra [illegible]

Exemplum [illegible]
de malefica [illegible]

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4

dominicū corpus extrahendo innoluit. et in ollaꝫ in qua bufo erat ſic a diabolo informata proiecit ⁊ ſub terra in ſtabulum ꝓpe horreum domus ſue occultauit cum alijs plurimis rebus adiunctis ex quibus ſua maleficia exercere habuiſſet. Sed aſſiſtente diuina pietate tantū facinus detectum ad lucē ꝑuenit. Nam ſequenti die mercennario quodam cauſa ſui laboris prope ſtabulum iter faciente vocem quaſi cuiuſdam infantis eiulātis audiuit. et quanto propius acceſſit vſꝫ dum ad pauimentū ſub quo olla abſcondita erat ꝑueniſſet tanto clarius audiuit: et eſtimans infantem aliquem a muliere ſubtumulatum ſcultetum ſeu preſidentē acceſſit. ⁊ rem geſtam ſua eſtimatione a paricida perpetratam narrauit: qui cito miſſis ſeruitoribꝫ ita eſſe vt ille narrauerat repertum eſt. exhumare autem puerum nolebant. ſed potius vt cuſtodes a remotis poſitis ſi qua mulier accederet ſano vſi cōſilio attendere haberēt. Nec enim dominicum corpus ibi abſconditum eſſe nouerant. vnde et cōtigit vt eadem malefica locum accederet et ſub pallio alijs occulte cernentibus ollam abſcōdit. Unde capta et queſtionibus expoſita facinus detexit aſſerens dominicum corpus cum bufone in olla fuiſſe abſconditū ex his pulueribꝫ ſuis ad libitum nocumēta hominibus ſeu alijs creaturis inferre poſſet. Inſuper aduertendum ꝙ hanc obſeruant malefice cōmunicantes cōſuetudinem vt ſi abſꝫ nota efficere valeant dominicum corpus ſub lingua et nō ſupra recipiant rationibꝫ his vt eſtimari poteſt vt abnegationis fidei remediū nunq̄ percipere velint nec per confeſſionem neq̄ per ſacramenti eucharistie perceptionem. Secundo vt eo facilius ex ore dominicū corpus accipiatur pro earum vt dictum eſt vſibus applicandum in maiorē creatoris offenſam. Quare et omniū eccleſie rectoribus et populum cōmunicantibus ſemper iniungitur ſummam adhibere diligentiā vt plurimū aperto ore et lingua bene extenſa cum amotione pepli mulieres ꝯmunicent. Et quanto maior adhibetur diligentia tanto plures malefice ꝑ hunc modum notantur. De alijs rebus ſacramentalibus innumeras exercent ſuperſtitiones. Interdum imagines cereas quādoq̄ res aromaticas ſub palla altaris vt ſupra tactum eſt ponentes: et ſub limine domus occultantibꝫ vt per tranſitū ille pro quo poſitum eſt maleficiatur. Innumera poſſent deduci: ſed hec minima per maiora maleficia approbant.

¶ De modo quo vim generatiuā impedire ſolent.

Capitulum. vi.

De modo autem quo vim generatiuā impedire ſolent tam in hominibus q̄ iumentis etiam in vtroq̄ ſexu. Poteſt lector ex his que ſupra tacta ſunt in queſtione. An demones ꝑ ipas maleficas mentes hominū ad amorē vel odium immutare valeant. Ubi poſt ſolutiones argumentoruꝫ ſpecialis fit declaratio de mō quo vim generatiuaꝫ impedire valeant deo permittente. Ubi tamē notandum ꝙ tale impedimentū ab intrinſeco et ab extrinſeco practicatur. Intrinſece autem fit ab eis dupliciter. Primo vbi rigorem membri pro fructificatione accomoda directe reprimunt. Nec hoc videatur impoſſibile cū et motum alias naturalem in aliquo membro impedire poſſunt. Secundo vbi; miſſionem ſpirituū ad membra in quibus eſt virtus motiua prohibent quaſi intercludēdo vias ſeminis ne ad vaſa generationis deſcendat vel ne excidat vel emittatur. Extrinſece ꝓcurant interduꝫ per imagines vel ex herbarum comeſtionibus. Interdum per alias res exteriores puta ex gallorum teſticulis vel ex herbarum comeſtionibus. Non tamē credendū eſt ꝙ virtute illarum rerum vir impotens reddatur ſed occulta virtute demonū illudentē huiuſmodi maleficas per huiuſmodi vim generatiuam ne videlicet vir coire aut mulier concipere valeat maleficiare poſſunt. Et huius ratio eſt ꝙ plus permittit deus ſuper hunc actū per quē primū peccatum diffunditur q̄ ſuper alios actus humanos. ſicut et ſuper ſerpentes qui magis incantationibus deſeruiūt q̄ alia animalia. Unde et pluries a nobis ⁊ ab alijs inquiſitoribus repertum eſt ꝙ per ſerpentes aut ꝑ cutē ſerpentis hmōi impedimēta intulerunt. Nam quidaꝫ captus malefic⁹ faſſus fuerat ꝙ multis annis ſterilitatē tā in hoībus q̄ iumentis quandā domū inhabitantibꝫ ꝑ maleficū intuliſſet. Nider inſuper vbi ſupͣ refert quendā maleficū noīe ſtadlin in dioceſi lauſanēſi captū. q̄ et faſſus fuerat ꝙ in certa domo vbi vir ⁊ vxor ſimul ꝑmanebant ꝑ ſua maleficia ſucceſſiue in vtero vxoris viri ſeptē infantes occidiſſe. Ita vt ſemꝑ aborſum fecerat femina annis multis. Simile fecerat in eadē domo oībus pecoribꝫ ⁊ iumētis fetoſis quorū nullum viuū partū edidit in eiſdem annis. Et cū maleficus queſtionaretur qualiter talia ꝓcuraſſet. aut quō re⁹ eſſe poſſet: facinus aperuit dicēs. Subter limē hoſtij domus ſerpentem poſui qui ſi amouebitur fecunditas inhabitantibꝫ reſtituet. et ſicut predixit ita euenit. Nam licet ſerpēs nō fuiſſet inuentus quia in pulueres redact⁹ terrā tamē omino aſportabant. Et eodem anno vxori et omnibꝫ iumentis fecunditas reſtituta fuit. Aliud deniqꝫ factum in Rychſhofen paucis ⁊ vix quattuor annis elapſis cōtigit. famoſiſſima quedā malefica erat vtpote que ſolo tactu et oī hora maleficiare et aborſum ꝓcurare ſciebat. In quo dum vxor cuiuſdam potētis impregnata eſſet et ob ſui cuſtodiam quandā obſtetricē ad ſe recepiſſet: auiſataqꝫ ab eadē obſtetrice fuiſſet ne caſtrum exiret. et ꝙ precipue a colloquio et conuerſatione illi⁹ malefice ſupdicte ſe caueret. Poſt aliquas ſeptimanas immemor illius auiſamenti caſtrum exiens quaſdā mulieres congregatas in quodā cōuiuio viſitandi gratia acceſſit. vbi cum paululū reſediſſet malefica ſuperuenit et ipam dominā quaſi ſalutationis gratia ſuper ventrē ambabus manibus tetigit. et ſubito puerū ſe doloroſe mouentē perſenſit. Unde territa vbi ad ꝓpria rediit et rem geſtam obſtetrici narraſſet. Heu inquiens iam puerū perdidiſtis exclamauit. et vt ꝑdixit in partu cōtigit. Nā nec aborſum integrum ſed paulatim fruſta iam capitis iāqꝫ pedum et manuū peperit. Magna vtiqꝫ ex diuina ꝑmiſſione caſtigatio in penā eius videlicet mariti qui tales maleficas punire et iniurias creatoris vlciſci deberet. Fuit et in oppido merſpurg ꝯſtantienſis dioceſis quidam iuuenis intantū maleficatus ꝙ nullū actum carnalē cum aliqua dempta vna exercere poterat. Multis etiā audientibus retulit ꝙ ſepiſſime dum eam declinare et alias terras inhabitare et fugaꝫ capere volebat. Adhuc interdū nocturno tꝑe aſſurgere et feſtine curſu velociſſimo. iam per terrā iam per aerē quaſi volando redire volebat.

De modo quo membra virilia auferre ſolent.

Capitulum. vij.

Sed et hoc ꝙ membra virilia auferre ſolent: nō quidē in rerū veritate corpora humana illis ſpoliando. ſed preſtigioſa arte occultando vt ſupra in queſtione deſuper tacta declaratū eſt aliqua geſta in mediū ꝑducamus. In oppido nāqꝫ rauenſpurg iuuenis quidā iuuenculē adheſit quā relinquere volens membrū virile perdidit ꝑſtigioſa vtiqꝫ arte vt nihil videre aut tangere preter planū corpus poſſet. Anxius inde cellare quoddā adiit vt vinum emeret et paululū reſidens mulieri cui alteri ſuperueniente cauſaꝫ triſticie ſue aperiendo ſingula enarrauit. et ita eſſe corpore demonſtrabat. Aſtuta illa an ne aliquā ſuſpectā haberet inquiſiuit. Et ille vtiqꝫ talē ipam denominando et rem geſtam narrādo manifeſtauit. Et illa. Expedit vt per violentiā aliquā vbi beneuolentia tibi nō ſuffragat̃ ꝓ acquirenda ſanitate ipam inducas. At iuuenis in crepuſculo noctis viam quā ꝑtranſire malefica ſolebat obſeruauit et ipam reperiēs dum ꝓ ſanitate corporis ſibi reddēda ſupplicaret. et illa ſe innoxiā nec quicqꝫ ſcire aſſereret ipaꝫ inuadendo manutergiū quoddā ad collum fortiter cōprimendo ſtrinxit dicēs. Niſi mihi ſanitatē reſtitues e manibus meis ꝑibis. Unde illa quia clamare nō poterat et iam facies tumefacta nigreſcebat. Sine inquit me liberā et te ſanabo. Et iuuenis dū nodū ſeu ſtricturā laxaſſet malefica manu ipm inter femora ſeu coxas tetigit dicens. iam habes qđ deſideras. Et iuuenis vt poſtmodum referebat notabiliter ꝑſenſerat anteqꝫ viſu aut tactu ſeipm certificaſſet membrū ſibi ex tactu dumtaxat malefice fuiſſe reſtitutū. Simile. Venerandus quidā pater honeſtate vite et ſcientia preclarus in ordine e cōuentu Spirenſi referre ſolet. Quadā inqͣt die dum ꝯfeſſionū audientie inſtarē. Iuuenis quidā acceſſit et inter verba cōfeſſionis membrū virile lamētabiliter ſe ꝑdidiſſe aſſeruit. Ammirans ego pr̄ et verbis ſuis faciliter credere nolēs eo ꝙ leuis corde qui facile credit a ſapiente iudicatur. Experientia didici per viſum nihil cernendo dum iuuenis locum veſtes detegendo demonſtraſſet. vnde in me ſanoqꝫ cōſilio vſus An ne aliquā haberet ſuſpectam que ei tale maleficiū inculiſſet inquiſiui. et iuuenis vnā ſe habere ſuſpectā ſed abſentē et in ꝛvormacia reſidentem aſſeruit. Tunc ego hec tibi iniungo quantotius ipam accedas et ꝓmiſſionibus ac blandis verbis ꝓ poſſe ipam emollire ſtudeas. qđ et fecit. Nam poſt paucos dies reuerſus eſt gratias mihi referēs ſe ſanum et cuncta recuperaſſe aſſeruit. et ſi verbis credidi experientia tamen viſus certificatus denuo. Sunt tn̄ ⁊ hic aliqua notanda ad intelligendū clari⁹ q̄ ſup̄ de eadē materia tacta ſūt. Primo ꝙ nullo mō credendū eſt talia mēbra euelli aut ſegregari a corporibꝫ: ſed arte ꝑſtigioſa ꝑ demonē vt nec videri aut tangi valeāt occultari. Et hoc auctē et ratione

[illegible] ad [illegible]

licet ſupra tactum ſit vbi Alexander de ales parte ſecūda dicit. Preſtigium ꝓprie ſumptū eſt illa illuſio demonis que nō habet cauſam ex parte mutationis rei ſed ſolummō ex parte cognoſcentis qui deluditur. ſiue quātum ad interiores ſenſus ſiue quantū ad exteriores. Super hec tñ verba notandū ꝙ hic illuduntur ſenſus duo exteriores. ſcꝫ viſus ⁊ tactus et nō interiores vt ſunt ſenſus cōmunis fantaſia imaginatiua extimatiua⁊ memoria. Licet ſanctus Thomas tantummō ponat quattuor vt ſupra tactum eſt. Eo ꝙ fantaſiam et imaginatiuā ponit vnam et bene. pauca enī differentia eſt inter imaginari et fantaſiari. Thomas in .i. pte. q. lxxix. Et hi ſenſus immutantur et nō exteriores ſolum quādo nihil occultatur vel manifeſtatur vel vigilādo vel dormiendo. Vigilando vt dum res aliter videtur ꝙ̄ in ſe ſit. vt cum quis videt aliquē equū cum aſſeſſore deuorantē: aut in beſtiam eſſe hominē tranſformatū aut ſeipſum beſtiam eſſe ⁊ cum beſtijs debere incedere eſtimantem. tunc enim ſenſus exteriores deluduntur et occupantur per interiores. qꝛ virtute demonum ſpecies ſenſibiles dudū reſeruare in theſauro ſpecierū ſenſibiliū vt eſt memoria nō illa intellectiua in qua ſpecies intelligibiles ꝯſeruantur. ſed memoria que eſt cōſeruatrix ſpecierū ſenſibiliū que etiā eſt in poſteriori parte capitis educūtur virtute demonum deo interdū permittente ad ſenſum cōmunem imaginatiuā. Et tam fortiter imprimuntur ꝙ ſicut neceſſe habet imaginare equum vel beſtiā per impetuoſum actū quo demon educit de memoria ſpeciē equi vel beſtie. ita neceſſe habet eſtimare ſe videre ꝑ oculos exteriores tantum talem beſtiam: que in re ab extra non eſt beſtia ſed per impetuoſam demonis operationem mediātibus illis ſpeciebus ſic videtur. Nec mirum videatur ꝙ demones poſſunt: cum et natura hoc facere poteſt etiam defectuoſa. vt patet in freneticis: melancolicis maniacis ⁊ ebrijs aliquibꝰ qui nō poſſunt diſcernere. Et frenetici putāt ſe mira vidiſſe et videre beſtias et alia horrenda cum tamē nihil ſit in rerum veritate. Vide ſupra in queſtione. An malefice mētes hominum ad amorē vel odium poſſunt immutare vbi plura notātur. Eſt demū et ratio in ſe clara. Nam cum demon habeat quandaꝫ poteſtatē ſuper quaſdā res inferiores excipiendo tantummō animā. Ideo poteſt et circa iſtas res aliquas immutationes facere qñ deus ſinit vt res appareant aliter ꝙ̄ ſint. Et hoc vt dixi. aut turbando aut illudendo organū viſus. vt rēs clara videatur nubiloſa. ſicut etiam poſt fletum ꝓpter humores collectos lumen aliter apparet ꝙ̄ ante. Vel operando in imaginatiuā potentiam per tranſmutationē ſpecierū ſenſibilium vt dictum eſt. vel humores varios mouendo vt appareant ignea vel aquea que ſunt terreſtria vel ſicca vt quidaꝫ faciunt ꝙ omnes in habitatione aliqua habent ſe veſtimentis exuere et denudare putātes ſe in aquis natare. Vlterius auteꝫ ſuper modū prefatū ſi queritur. An huiuſmodi illuſiones indifferēter bonis et malis accidere poſſunt ſicut vt inferius patebit corporales alie infirmitates etiā in gratia exiſtentibꝰ inferri a maleficis poſunt. Super quo inherendo verbis caſſiani colla. ij. abbatis ſireni. Dicendū eſt ꝙ nō. Vnde omnes iſti qui ſic illuduntur ꝓ̄ſumuntur in peccatis mortalibus eſſe. dicit enim. Ex verbis antonij patet demonē nullatenus poſſe mentē cuiuſꝙ̄ vel corpus inuadere. nec habere facultatē in cuiuſlibet animā penitus irruendi niſi eā primo deſtituerit omnibus cogitationibus ſanctis ac ſpirituali cōtemplatione vacuam nudamqꝫ reddiderit. Cōcordat cum eo qđ philoſophia ꝑmo de cōſolatione ad Boetiū tangit. Talia tibi contuleramus arma que niſi prior abieciſſes inuicta te firmitate tuerentur. Vnde Caſſianus ibidem refert de duobus maleficis paganis qui differentes in malicia ſucceſſiue ꝑ ſua maleficia demones miſerūt ad cellam beati Antonij vt eum tentationibꝰ exinde fugarent odio viri ſancti infecti. eo ꝙ multitudo populi ad eum quotidie confluebat. Qui demones licet amariſſimis cogitationnum ſtimulis Anthoniū pulſarunt. Illos tamē ſemꝑ repulit ſigno crucis fronti et pectori impreſſo ⁊ orationū incubationibus inſiſtendo. Ita dicere poſſumus ꝙ omnes q̊ ſic a demonibus ludificant̄ abſqꝫ alijs infirmitatibus corporalibus: vtiqꝫ diuina gratia inhabitante carent. Vnde et illud Thobie ſexto. Qui libidini deſeruiunt in eo diabolus accipit poteſtatem. Concordat et illud quod ſupra circa primam partem tractatus in queſtione. An malefice operātur circa homines in beſtiales formas illos tranſmutando tactum eſt. vbi iuuencula cōuerſa fuit in equam ſua eſtimatione et omnium eam aſpicientium dempto ſancto Machario cuius ſenſus diabolus illudere nō poterat ad quē ducta ꝓ ſanitate cum iam veram mulierē et nō equam aſpiceret. ⁊ ecōuerſo omnes alij acclamarent ꝙ equa eis videretur. Ipe ſanctꝰ ſuis orationibus eam et alios a tali illuſione

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
0 1 2 3 4
Kodak
Gray Scale

liberauit.aſſerens hoc ei accidiſſe.quia diuinis nõ vacaſſet nec ſacramẽta vt decebat ſcilicet confeſſionis et eucbariſtie vt decebat frequentaſſet. Unde iuuenis qui eam de turpitudine ſollicitauerat licet rennuiſſet ex honeſtate tñ iudeus maleficus quẽ iuuenis ea de cauſa vt iuuenculã maleficiaret acceſſerat virtute demonis eam in equã cõuerterat. Summarie cõcludamus ꝙ in bonis fortune ſicut ſunt res exteriores vt bona temporalia.fama et ſanitas corporis.licet boni per demones ⁊ ſua membra ledi poſſint in eorum meritũ et probationẽ.ſicut de beato Job patuit qui in talibus per demonẽ leſus fuit. Tamẽ eis inuitis ſicut in nullũ peccatũ per maleficia trahi poſſunt aut violentari.licet ab intra et in carne ab extra valeant tentari. Ita etiam nec huiuſmodi illuſiones fantaſticas actiue et paſſiue inferre poſſunt. Actiue vt eorum ſenſus haberent demones illudere ſicut aliorũ in charitate nõ exiſtentiũ. Paſſiue vt eis corꝑ membra preſtigioſa illuſione haberent auferre. Hec enim duo beato Job nunqꝫ diabolꝰ inferre potuiſſet:preſertim paſſiuum nocumẽtum ſuper actum venereũ qui tante cõtinentie erat vt dicere poſſet. Pepigi fedus cũ oculis meis ne quidẽ cogitarẽ de virgine. A fortiori de muliere aliena.cum tamẽ ſuper peccatores demon magnã noſcit͛ ex verbis euãgelij Luce.xi. Cum fortis armatus cuſtodit atrium ſuũ in pace ſunt omnia q̃ poſſidet habere potentiã. Verũ ex his ſi q̃s quereret circa illuſiones mẽbri virilis ꝙ licet illam illuſionẽ nõ poſſet demon exiſtenti in gratia inferre paſſiue an ne poſſet actiue vt ſcꝫ exiſtẽs in gratia illuderetur in ſuo viſu quia videret membrũ annexũ.cum tamen ille qui ſibi eſtimaret ablatum nõ videret annexum nec etiã alij circumſtantes.quod ſi cõceditur videtur eſſe cõtra predicta. Poteſt dici ꝙ quia nõ tanta vis exiſtit in damno actiuo ſicut paſſiuo. capiẽdo actiuũ nõ qui actiue intulit. ſed qui damnum ab extra videt vt de ſe patet. Ideo exiſtens in gratia licet poſſet videre damnũ alterius.et in illo demon ſenſus eius illuderet. Non tamen poſſet ſibi ipi tale damnum inferre paſſiue vt ſcilicet ſuo membro priuaretur cum libidini nõ deſeruit ſicut per oppoſitum vt angelus dixit Thobie. Qui libidini vacant demoniũ accipit poteſtatẽ. Quid deniqꝫ ſentiendũ ſuper eas maleficas qui huiuſmodi membra in copioſo interdũ numero vt viginti vel triginta membra inſimul ad nidum auium vel ad aliquod ſcrineũ includunt.vbi et quaſi ad viuentia mẽbra ſe mouent vel auenam vel pabulum conſumendã prout a multis viſa ſunt et cõmunis fama refert. Dicendũ ꝙ diabolica operatione et illũſione cuncta exercentur.ſic enim ſenſus vidẽtium illudunt modis ſupra tactis. Retulit enim quidam ꝙ dum membrũ perdidiſſet et quandã maleficã cauſa recuperande ſanitatis acceſſiſſet. Illa vt quendã arborem aſcenderet infirmo iniunxit et vt de nido in q̃ plurima erant mẽbra ſi quod vellet accipere poſſet indulſit. Et cum ille magnũ quoddã accipere attentaſſet.nõ ait malefica illud accipias et quia vni ex plebanis attineret ſubiunxit.hec omnia vtiqꝫ preſtigioſa illuſione fieri a demonibus modis ſupra tactis organũ viſus per tranſmutationẽ ſpecierũ ſenſibiliũ in imaginatiuã potentiã turbando. Nec enĩ oportet aſſerere ꝙ demones ſint in aſſumptꝫ ſic membris oſtendẽtes quemadmodũ ſolẽt in aſſumptis corporibus ex aere maleficis et interdũ hominibus apparere et cum eis cõuerſari. Ratio eſt.quia faciliori modo videlicet per motũ interiorẽ localem ſpecierũ ſenſibilium ex cõſeruatoria ſeu memoratiua potẽtia ad imaginatiuã iſta facere poſſunt. Et ſi quis dicere vellet ꝙ etiam ſimili modo facere poſſent vbi in aſſumptis corporibus aſſeruntur maleficis aut alijs hominibꝫ cõuerſari vt vicꝫ tales apparitiones facerent ꝑ tranſmutationẽ ſpecierũ ſenſibiliũ in imaginatiuam potentiã. vt homines dum putarent demones in aſſumptis corporibus eſſe preſentes tunc nõ eſſent niſi tales ſpecierũ ſenſibilium in interioribus potentijs immutatiões

Dicendũ ꝙ ſi nil altius demon oſtendere vellet niſi tantummõ humane effigie preſentationẽ.tunc vtiqꝫ opus nõ eſſet ei in aſſumpto corpore apparere cum ſufficienter ꝑ prefataꝫ tranſmutationẽ hoc efficere poſſet. Nũc autem qꝛ altiora habet exercere puta loqui conueſci et alijs ſpurcicijs intẽdere. Ideo ⁊ ipm̃ preſentem eſſe oportet ab extra viſui realiter in aſſumpto corpore ſe obijciendo quia virtus angeli ibi eſt vbi operatur ſm̃ doctores.

In queſtione vero qua queritur. Quid ſi demon per ſe abſqꝫ malefica membrũ virile alicui auferret. An aliq̃ ſit differentia inter vnã ablationẽ et alterã. Dici poteſt vltra illa que tanguntur in prima parte tractatus in queſtione. An malefice mẽbra virilia poſſint auferre ꝙ vbi demon per ſe membrum auferret tunc vere et realiter auferret. et vere et realiter reſtitueret quandocũqꝫ reſtituere haberet

In ſecundo ſicut non abſqꝫ leſione ita non abſqꝫ dolore auferret. Tercio ꝙ nunqꝫ niſi coactus per bonum angelum hoc faceret. eo ꝙ materiã ſui lucri ampliare haberet. nititur enim plura maleficia ſuper illum actum exercere ꝙ̃ ſuper alios humanos actus. ſicut etiã deus plus ꝑmittit illum actum maleficiare ꝙ̃ alios humanos actus vt ſupra tactum eſt que ſingula locum nõ habent vbi per maleficas deo permittente operatur. Et ſi dubitat᷑ an demon plus affectat homines et creaturas per ſeipm ledere ꝙ̃ ꝑ maleficas. Dici poteſt ꝙ nulla eſt cõparatio. In infinitũ enim plus affectat ꝑ maleficas ledere. Tum quia maiorem infert deo cõtumeliam creaturã ſibi dicatam vſurpando. Secundo quia cũ deus amplius offendit᷑: amplius ſibi nocendi hominibus poteſtas permittitur. Tercio propter ſui lucrum quod in perditionẽ ſtatuit animarum.

¶ De modo quo homines in beſtiales formas tranſformant.

Capitulum. viij.

Sed et hoc ꝙ malefice homines in beſtiales formas virtute demonũ quia talia principaliter operatur tranſformant. Licet in prima parte operis queſtione. An talia malefice valeant efficere ſatis ſit declaratũ. quia tamen aliquibus illa queſtio ſub ſuis argumentis ⁊ ſolutionibus nimis poſſet eſſe obſcura preſertim cum acta et geſta ſuper hec nõ ſunt deducta. Modus etiam quo ſeipſas ſic tranſformant nõ eſt expreſſus. Ideo preſens addenda eſt declaratio per ſolutiones plurimorũ dubiorum. Et primo ꝙ canon ille. xxvi. q. v. epi. nõ eſt ſic nude intelligẽdus circa hãc materiam ꝓut plures etiam docti ſed vtinã bene docti decipiuntur. et qui publice in eorũ ſermonibus aſſerere nõ veren᷑ huiuſmodi trãſmutationes preſtigioſas nullo modo etiam virtute demonũ poſſe fieri. Et hoc vtiqꝫ in magnum fidei detrimentũ vt ſepe tactũ eſt ⁊ maleficarum cõfortationem que et multũ de talibus ꝯgaudent ſermonibus. Cõtingit autem hoc huiuſmodi predicatoribus eo ꝙ in cortice et nõ in medulla verborum canonis laborant vt ſupra tactum eſt. Cum enim dicit. Quiſquis credit poſſe fieri aliquã creaturam aut in melius aut in deterius tranſmutari aut tranſformari in aliam ſpeciem vel in aliam ſimilitudinẽ niſi ab ipſo creatore qui omnia fecit ꝓcul dubio infidelis eſt. Hic primus lector attendat ad duo principalia. Primo ſuper verbum fieri. Secundo ſuꝑ verba in aliam ſimilitudinẽ ꝯuerti. Super primũ ſit reſolutus ꝙ fieri capitur dupliciter. videlicet pro creari et ꝓ naturali productiõne alicuius rei. Primo modo ſoli deo couenit vt notum eſt. qui ſua infinita potentia aliquid ex nihilo creare poteſt. Secundo modo diſtinguendũ eſt de creaturis. Quia aut ſunt creature ꝑfecte vt homo aſinus ⁊c̄. Aut ſunt imperfecte vt ſerpentes rane mures ⁊c̄. que ideo dicũtur imperfecta: quia ex putrefactione generari etiã poſſunt. licet enim ſemper de primis loquitur canõ: nõ de ſecundis. quod poteſt patere eo ꝙ Albertus in libro de animalibus vbi querit. An demones poſſint facere vera animalia. Et reſpõdit ꝙ ſic. ſed hoc quo ad imperfecta animalia. Etiam cum ea differentia ꝙ nõ in inſtanti ſicut deus operatur ſed motu quodã licet ſubito: ſicut ptꝫ de maleficis Exo. vij. ſi placet vide aliqua que in notata queſtione tanguntur circa primam partem operis. ⁊ in ſolutione primi argumẽti. Super ſecundũ vbi tangitur ꝙ non poſſunt aliquã creaturam tranſmutare. Dicas ꝙ eſt duplex tranſmutatio. Subſtantialis ⁊ accidentalis. Et hec accidentalis iterum duplex. quia vel per formã naturalem et inherẽtem rei que videtur vel per formam nõ inherentẽ rei que videt᷑. ſed inherentẽ organis et potentijs ipſius videntis. De primis loquit᷑ canon et precipue de formali ſeu quidditatiua tranſmutatione ꝓut vna ſubſtantia in aliam trãſmutatur. cuiuſmodi ſolus deus qui talium quidditatũ creator exiſtit facere poteſt. loquitur etiam et de ſecunda licet illã demon efficere poſſit inquantũ per infirmitates diuina permiſſione immiſſas aliqua forma accidentalis corpori inducitur. vt vbi leproſa facies appareret vel huiꝰ ſimile. ſed quia proprie de his nõ loquimur: ſed de preſtigioſa apparitione. ſꝫm quam videntur res tranſmutari in alias ſimilitudines. Dicimus ꝙ has tranſmutatõnes allegat ca. excludere nõ poteſt. quod auctoritate: ratione: et experiẽtia inſimul ex his que ſuper certa experimenta que Augꝰ. li. xviij. ca. xvij. de ciui. dei. refert deducuntur. et per varias queſtiones illa etiam declarando. nam inter alias preſtigioſas tranſformationes refert ꝙ famoſiſſima maga circes mutauerit ſocios vlixis in beſtias. Et ꝙ quedam ſtabularie mulieres cõuertiſſent hoſpites ſuos in iumenta onera portantia. Refert etiaꝫ ſocios diodemis in aues conuerſos. et ꝙ poſtea longo tempore circa templum diodemis volaſſent. Et quod preſtantiꝰ narraſſet de patre ſuo veraciter. ꝙ ipſe pater dixiſſet ſe caballum fuiſſe et annonam cum alijs animalibus baiulaſſe. De primo nanq̃ ꝙ ſocij vlixis fuiſſent in beſtias mutati. ibi vtiq̃ ſola apparentia fuit et oculoꝝ deceptio. ita ꝙ foꝛma illa beſtialis educta fuit de conſeruatoꝛio ſeu memoꝛia ſpecierum ad ipam vim imaginatiuam. vnde et viſio imaginaria cauſabatur: et ꝯſequenter ex foꝛti impreſſione in potentias alias et oꝛgana vidēs eſtimabat ſe beſtiam videre. modo quo ſupꝛa in pꝛecedenti capitulo tactum eſt: ſed quomodo iſta fieri poſſunt virtute demonis ſine leſione infra patebit. De ſecundo vero vbi hoſpites in iumēta onera poꝛtātia a ſtabularijs cōuertebant̃. et ſiliter hoc ꝙ pꝛeſtantij pater ſe equū fuiſſe ꝫ pladū poꝛtaſſe narrat̃. Notandum ꝙ ibi tres fuerūt deceptōes. Pꝛima. ꝙ illi hoīes ꝑſtigioſa arte videbant̃ cōuerſi in iumēta. q̄ cōuerſio facta fuit mō ſupꝛa tacto. Secunda ꝙ illa onera vbi excedebāt vires poꝛtantiū demones inuiſibiliter illa attulerunt. Tercia ꝙ illi q̄ alijs videbant̃ tranſmutati in ſpecies. ſibi ipis etiam videbantur ſe in beſtias cōuerſos. ſicut nabuchodonoſoꝛ cōtigit. vbi ſeptem tempoꝛa ſuper eū fuerūt immutata. vt fenū quaſi bos comederet. De illo autem ꝙ ſocij diomedis fuiſſent in aues cōuerſi: et circa templum volaſſe. Dicendum ꝙ ille diomedis quia in exercitu grecoꝛū circa obſidionē ciuitatis troye fuerat. vbi ad ꝓpria redire volebat in mari cū ſocijs ſubmerſus fuit. Ideo cum ex ſuggeſtione cuiuſdam idoli templum ſibi quaſi inter deos annumeratus eſſet cōſtructum fuerat. demones in cōfirmationem erroꝛis longo tempoꝛe tanq̃ aues loco eoꝛum volabant. quare et aliud genus ſuperſtitionis a pꝛedictis pꝛeſtigijs ibi fuit. quia videlicet nō per reductionē ſpecierum ſenſibilium ad vim imaginatiuā. ſed in aſſumptis coꝛpoꝛibus tanq̃ aues volantes ſe oculis aſpicientiū ingerebant. Et ſi queritur. An etiam pꝛedicto modo per reductionē ſpecierū ſenſibilium aſpicientes illudere potuiſſent vt demones nō in aſſumptis coꝛpoꝛibus ex aere tanq̃ volātes aues ſe ingeſſiſſent Dicendum ꝙ ſic. Nam et opinio quoꝛundā fuit vt recitat ſanctus Thomas in .ij. ſententiarum. di. viij. arti. ij. ꝙ angeli quicūq̃ ſiue boni ſiue mali nunq̃ aſſumerēt coꝛpoꝛa. ſed ꝙ omnia que de eoꝛum apparitionibꝫ legunt̃ in ſcripturis facta fuerint in ꝑſtigijs. vel ſ̄m viſionem imaginariā. In quibus verbis notatur a doctoꝛe ſancto differentia inter pꝛeſtigium et imaginariā viſionē. Quia pꝛeſtigiū poteſt habere rem ab extra coꝛpoꝛali viſui ſe obijcienteꝫ. Licet aliter videatur q̃ ſit. Imaginaria aūt viſio non hoc neceſſario requirit: vt videlicet res ab extra obijciat̃. ſed poteſt fieri abſq̃ illa exterioꝛi obiectione tantūmodo per illas interioꝛes ſpecies ſenſibiles vbi ad vim imaginatiuā reducuntur. Unde illoꝛum opinionē ſequendo ſocij diomedis nō fuerūt repꝛeſentati per demones in aſſumptis coꝛpoꝛibus et ſimilitudinibus auium. ſed tantummodo fantaſtica et imaginaria viſione. per illarū videlicet ſpecierū ſenſibiliū reductionē ꝛc̄. vt ſupꝛa. Sed qꝛ doctoꝛ ſanctus opinionē illam vt erroꝛem et nō vt opinionem ſimplicem repꝛobat. licet nō vt hereſim foꝛte vt pie creditur. cum etiā tales apparitiones imaginarie interduꝫ et a bonis et a malis angelis fuerint abſq̃ coꝛpoꝛibus aſſumptis vſitate. Ideo vt ibidem dicit cū ſancti cōmuniter dicunt angelos etiam coꝛpoꝛali viſione apparuiſſe. et talis apparitio fit in aſſumptis coꝛpoꝛibus. Textus etiaꝫ ſcripture ſacre ſuper tales coꝛpoꝛales apparitiones plus cōcoꝛdat q̃ ſuper imaginarias aut pꝛeſtigioſas. Ideo ex his ad pꝛeſens dicere poſſumus etiam ſuper quaſcūq̃ viſiones cōſimiles illis de ſocijs diomedis. ꝙ licet illi ſocij imaginaria viſione videntiuꝫ potuiſſent opere demonum videri modo quo dictū eſt. tamen potius pꝛeſumitur ꝙ per demones in aſſumptis coꝛpoꝛibus ex elemento aeris tanq̃ aues volantes fuerint viſi. aut ꝙ alie aues naturales a demonibus agitate illos repꝛeſentauerint.

Qualiter demones intra coꝛpoꝛa et capita exiſtunt ſine leſione qn̄ pꝛeſtigioſas operātur tranſmutationes.

Capitulum. ix.

Quod ſi vlterius ſuper modū pꝛeſtigioſe tranſmutatōnis queritur. An intra coꝛpoꝛa et capita tūc exiſtant et an tales ſint tanq̃ obſeſſi a demonibus eſtimandi. et qualiter fieri poſſit vt abſq̃ leſione potentiarū et virium interiorum poſſint ſpecies ab vna potentia interiori ad aliam deducere. Et vtrū tale opus debeat cenſeri miraculoſum factum aut nō. Ad pꝛimum opoꝛtet diſtinguere de pꝛeſtigioſa illuſione: eo ꝙ vt dictū eſt. Illa illuſio fit interdum ſuper ſenſus exterioꝛes: interdum ſuper interioꝛes vſq̃ ad ſenſum exterioꝛē. Pꝛima ergo licꝫ poſſit fieri abſq̃ hoc ꝙ demones intrent potentias exterioꝛes illas occupando.

ſed tantum exterius deludendo.vt vbi coꝛpus aliquod occultare vellet per interpoſitionē alicuius alterius coꝛpoꝛis vel alio quocunqꝫ modo. Aut vbi per ſe coꝛpus aſſumeret et ſe viſui obijceret. Secunda tamē nō poteſt fieri niſi ip̄m caput et potentias principaliter occupet. Et hoc oſtenditur auctoꝛitate et ratione. Nec obſtare poteſt ꝙ duo ſpiritus creati nō poſſint eſſe in vno et eodē loco:et anima ſit in qualibet ꝑte coꝛpoꝛis. Eſt autem auctoꝛitas ſuper hoc Damaſceni. Angelus ibi eſt vbi operatur. Ratio ſancti thome.ij.ſententiarū.di.vij.ar.v. Omnes angeli boni et mali ex virtute naturali que pꝛeſtātioꝛ vtiqꝫ eſt quacunqꝫ coꝛpoꝛali habent poteſtatem tranſmutandi coꝛpoꝛa noſtra. Patet hoc ne dum ꝓpter pꝛeſtantiam et nobilitatem nature. Sed ⁊ ideo ꝙ tota machina mūdi et creatura coꝛpoꝛalis amminiſtratur per angelos Gregoꝛi⁹.iiij.dialo. In hunc mundum viſibilem nihil niſi per creaturā inuiſibilem diſponi poteſt. vnde omnia coꝛpoꝛalia reguntur per angelos.ſicut et motoꝛes oꝛbium aſſeruntur nō ſolum a doctoꝛibus ſanctis ſed etiam a philoſophis omnibus. Patet et ex eo ꝙ omnia coꝛpoꝛa humana mouētur ab animabus ſicut omnia alia per coꝛpoꝛa celeſtia ⁊ per ipoꝛum motoꝛes. Si cui placet videat ſanctū Thomā in pꝛima parte.q.cx.ar.i. Ex quo cōcluditur ꝙ quia demones vbi operantur ibi ſunt. Ideo quādo fantaſias et interioꝛes potentias perturbāt tunc etiam ibi exiſtunt. Item licet illabi anime illi ſit tantum poſſibile qui eam creauit.tamen demones etiam illabi poſſunt deo permittente coꝛpoꝛibus noſtris. Et quia ꝑ tunc poſſunt impꝛeſſiones facere in potentias interioꝛes affixas oꝛganis coꝛpoꝛalibus. Ideo et ꝑ illas impꝛeſſiones ſicut immutantur oꝛgana ita immutātur operationes potentiarū.modo quo dictum eſt ꝙ educere poſſunt ſpecies reſeruatas in vna potentia affixa oꝛgano ſicut ex memoꝛia que eſt in vltima parte capitis educit ſpeciem equi localiter mouendo illud fantaſma vſqꝫ ad mediam partē capitis vbi eſt cellula virtutis imaginatiue.et demū cōſequenter vſqꝫ ad ſenſum communem cuius reſidentia eſt in anterioꝛi parte capitis. Et omnia tamen ſubito ſic immutare et perturbare poſſunt vt foꝛme tales neceſſario eſtimentur. Ac ſi exterioꝛi viſui obijcerentur. Exemplum patuit ex naturali defectu in freneticis et alijs maniacis. Quod ſi queritur quomodo hoc abſqꝫ doloꝛe capitis efficere poſſit.facilis eſt reſponſio Pꝛimo quia enim oꝛgana nō diuidit nec immutat quo ad ipoꝛum ſubiectum.ſed tantummō ſpecies mouet. Item ſecundo quia nō alterat immittendo aliquam qualitatē actiuam vnde neceſſario paſſio ſequatur. cum et ipſe in ſe demon omni qualitate coꝛꝑali careat. ideo ſine doloꝛe talia operari poteſt. Item tercio quia vt dictum eſt tantummō facit tranſmutationes per motū localē ab vno oꝛgano ad aliud ⁊ nō per alios motus ex quibus alterationes leſiue interdum cauſantur Illud ergo quod difficultatem facit ꝙ quia duo ſpiritus nō poſſunt eſſe in eodeꝫ loco puta diffinitiue.et anima etiam exiſtit in capite quomodo tunc demones ibidem exiſtere poſſunt. Dicendū ꝙ reſidentia anime aſſignatur centrum coꝛdis in quo vitam influendo omnibus membꝛis cōmunicat. Et exempluꝫ datur de aranea in medio tele que ſentit tactum ex omni parte. Tamen quia dictum Auguſtini in libꝛo de ſpiritu et anima.ꝙ eſt tota in toto et tota in qualibet parte coꝛpoꝛis. Ideo dato ꝙ ſit in capite:adhuc demō ibi operari poteſt. quia alia eſt eius operatio ab operatōne anime cū operatio anime in coꝛpoꝛe eſt vt infoꝛmat et vitam influat. vnde eſt ibi ſicut foꝛma in materia nō ſicut in loco. Demon autem ſicut in tali parte coꝛpoꝛis et tali loco immutando et operādo circa ſpecies ſenſibiles. Unde quia nulla cōfuſio operationū eſt inter eos. Ideo vtrūqꝫ ſimul in eadeꝫ parte coꝛpoꝛis eſſe poſſunt. Ad illud. An tales ſint tanqꝫ obſeſſi et arreptitij id eſt a demonibus arrepti eſtimādi.quia ſpecialem hoc vult habere declarationem. An videlicet hoc poſſibile ſit vt opere maleficoꝛum aliquis vt obſeſſus a demone. id eſt ꝙ demon eum poſſideat vere et coꝛpoꝛaliter. Ideo de tali materia ſpecialis tractabitur modus in capitulo ſequenti.habet enī et hoc ſpecialem difficultateꝫ. An operibus maleficoꝛum id fieri valeat. Ad illud tantummodo. An talia opera maleficoꝛū et demonum ſint ad modum miraculoꝛuꝫ operū cenſenda.ita ꝙ debeāt opera miraculoſa eſtimari. Dicendum ꝙ ſic inquantum fiunt pꝛeter oꝛdinem nature create nobis note per virtutem creature nobis ignote.licet nō ſint ꝓpꝛie miracula ſicut illa que fiunt pꝛeter oꝛdinem totius nature create qualia ſunt miracula dei et ſanctoꝛum. Uide que in pꝛima parte operis ſub quinta queſtione et repꝛobatione tercij erroꝛis tacta ſunt vltra que addēda ſunt hec pꝛopter eos qui huiuſmodi opera

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4

impugnare poſſent quaſi nõ debeant cenſeri opera miraculoſa ſed ſimpliciter opera diabolica eo ꝙ cum miracula ſint data in cõfirmationem fidei nõ debent ꝯcedi fidei aduerſario. Tum etiam quia ſigna antichriſti dicuntur ab apoſtolo ſigna mendacia Sed dicendum ad primum. Q miracula facere eſt donum gratie gratis date. Unde ſicut ꝑ malos poſſunt fieri homines. ita et ꝑ malos ſpiritus in his videlicet ad que eorũ virtus extendere ſe poteſt. Unde etiam diſcernunt᷑ miracula per bonos facta ab illis que ꝑ malos fiunt ad minus tripliciter. Primo ex efficacia virtutis operantis quia ſigna facta ꝑ bonos diuina virtute fiunt in illis etiam ad que virtus actiue nature ſe nullo modo extendit. ſicut ſuſcitare mortuos et huiuſmodi que demones ſᷓm veritatem facere non poſſunt. ſed in preſtigiis tantũ vt ſymon magus de mortuo cuius caput agitabat que diu durare nõ poſſunt. Secundo ex vtilitate ſignorũ. quia ſigna per bonos facta ſunt de rebus vtilibꝫ. vt in curationibus infirmitatum et huius. Signa autem per maleficas facta ſunt de rebus nociuis vel vanis ſicut ꝙ volant in aere vel reddãt mẽbra hominũ ſtupida et huiꝰ. Et hanc differentiã aſſignat beatus Petrus in itinerario Clemẽtis. Tercia differẽtia eſt quantũ ad finem: quia ſigna bonorum ordinantur ad edificationem fidei et bonorũ morum. Sed ſigna maloruꝫ ſunt in manifeſtũ nocumentum fidei ⁊ honeſtatis. Etiam q̃tũ ad modum operandi differũt. quia boni operantur mirabilia per inuocationẽ diuini nominis pie et reuerenter. Sed malefici et mali quibuſdam deliramentis et demonum inuocationibus. Aliud etiaꝫ nõ obſtat ꝙ videlicet apoſtolus oꝑa diaboli et antichriſti nominat ſigna mendacia. quia tunc illa mirabilia que fient ab eo diuina permiſſione ſunt vera et etiam falſa diuerſis reſpectibus. Uera in illis que fiunt virtute demonis ad que eius virtus ſe extendere poteſt. Falſa quãdo faciet ea ad que ſua virtus ſe nõ poteſt extendere vt ſuſcitare mortuos. illuminare cecos. quia in primo vbi facere attentabit aut intrabit corpus defuncti aut illud amouebit et loco illius ipſe in aſſumpto corpore ex aere ſe preſentabit. et ſic in ſecundo preſtigioſa arte viſum aufert. aut infirmitates alias et ſubito ſanabit a leſione ceſſando. nõ qualitates interiores rectificando ſicut in legenda Bartholomei ponitur. Poſſunt etiaꝫ omnia mirabilia opera antichriſti et maleficarũ dici ſigna mendacia inquantum ſolummodo ad decipiendum fiunt iam: et tunc operabitur antichriſtus. Hec thomas di. vij. de virtute demonum in operando. Poſſet etiaꝫ hic adduci differẽtia miraculorum que ponitur in cõpendio theologice veritatis. et inter mirum et miraculum. quia cum miraculum proprie quattuor requirat. ſcilicet ꝙ ſit a deo. et ꝙ ſit preter exiſtentiã nature. cõtra cuius ordinem fit. et tercio ꝙ ſit euidẽs. et quarto ꝙ ad fidei corroborationem. quia ergo in operibus maleficarum primũ et vltimum ad minus deficiunt. ideo mira opera nõ autem miracula dici poſſunt. Ea etiam ratione. quia ⁊ ſi aliquo modo miracula dici poſſunt: quia tamẽ quedam ſunt ſupra naturam. quedam cõtra naturam. quedaꝫ preter naturã. Et ſupra naturam ſunt illa in quibus nõ eſt ſimile in natura nec in eius potentia. vt virginẽ parere. Cõtra naturam vt que fiunt vſu cõtrario nature terminantur autem ad cõforme nature. vt ceci illuminatio. Et preter naturam: vt que fiunt ordini ſimile nature nõ tamẽ per principium nature. vt in mutatione virgaruꝫ in ſerpentes quod natura facere potuiſſet ꝑ longam putrefactionẽ propter rationes ſeminales. ſic etiam opera magorum dicentur mirabilia.

nobilis hiſtoria

Rem geſtam narrare expedit et paululum eius declarationi inſiſtere. Eſt oppiduꝫ in dioceſi Argentinenſi cuius nomen occultare ordo charitatis et honeſtatis poſtulat. In quo laborator quadã die dum ligna ad cõburendũ dumtaxat in domo ſecaret. Cattus quidam nõ parue quãtitatis ip̄m moleſtare ei importune ſe obiiciẽdo niſus eſt. quẽ abiendo ecce alius maioris quãtitatis ſimul cum priori acrius ip̄m aggrediuntur quos iterum vbi repellere volebat: ecce tres pariter et iam verſus vultum ſaliendo iamqꝫ inter tibias morſibus lacerando ip̄m aggrediuntur. Perterritus inde et vt retulit maiori anxietate nunqꝫ perplexus ſigno crucis ſe muniendo et opus pretermittendo per inciſa ligna cattos infeſtos ⁊ modo ad faciem modo ad guttur denuo ſaltantes iam vnam ad caput iam alteram ad pedes aut ſuper dorſum percutiendo vix abegit. Et ecce poſt hore ſpacium dum iterũ ſuo operi inſiſteret duo famuli oppidi conſulum tanquaꝫ malefactorem ip̄m capientes ad preſentiam baliui ſeu iudicis ducere volebant qui iudex a longe ip̄m aſpiciens. Nec audientiam ſibi preſtare volens: imperat vt ad ꝓfundum cuiuſdã turris ſeu carceris vbi plectendi includebantur

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4

ad moꝛtem pꝛoijceretur. Eiulans ille et cur talia pateretur cum in nullo crimine ſe conſcium agnoſceret per triduũ cuſtodibus carceris queruloſe lamentabatur. Et hi quideʒ quanto pꝛo audientia ſibi pꝛeſtanda amplius inſtarent Tanto acrius iudex ira ſeuiebat verbis contumelioſis aſſerens quomodo tantus malefactoꝛ adhuc reatum ſuum nõ agnoſceret. aut quomodo ſe innocentem pꝛoclamaret cum euidẽtia facti eius flagicia hoꝛrẽda demonſtrarent. Et cum hi nil pꝛoficerẽt tamen ſuaſu alioꝛum conſulum iudex inductus audientiã ſibi pꝛeſtare habuit. Eductus itaqꝫ de carcere cuʒ ante iudicem ſtaret et iudex ipſum intueri renueret. pauper genubus alioꝛum circumſedentiũ ꝓuolutus petijt vt cauſa ſue calamitatis ſibi aperiretur. ſicqꝫ iudex in hec verba pꝛoꝛupit. Tu ſceleſtiſſimus hominũ quomodo tua flagitia nõ recognoſcis Ecce tali die et tali hoꝛa tres matronas pꝛecipuas hui⁹ ciuitatis vulneraſti vt in lectis decumbẽtes nec ſurgere aut mouere ſe valẽt. Reſocillatus pauper et de die et hoꝛa ac de euentu rei apud ſe ruminans dixit. En dieb⁹ vite mee mulierem nunqꝫ percuſſi aut verberaui. et ꝙ tali die et hoꝛa ſectioni lignoꝛũ inſteti: teſtium legitima poꝛductione pꝛobabo. Sed et veſtri familiares ſequenti hoꝛa huic operi me inſiſtentem cõparuerũt. Tunc iterum furibundus iudex. Ecce ait quomodo ſcelera ſua palliare nititur. Mulieres verbera deplangunt demonſtrant et ꝙ eas percuſſerit publice teſtantur. Tunc pauper amplius ſuper euentuʒ rei ruminans. Illa inquit hoꝛa creaturas me percuſſiſſe recoloꝛ nõ autem mulieres. Attoniti circumſedentes et vt cuiuſmodi creaturas percuſſerit referari cupiunt. Tunc ille rem geſtam et pꝛout ſupꝛa tactum eſt omnibus ſtupentibus recitauit. Et intelligentes opus demonis fuiſſe pauperem ſolutum et illeſum abire et ꝙ negociũ nulli reuelaret pꝛecipiunt. Sed nec a fidei zelatoꝛibus qui et interfuerant euentus occultari potuit. ſuper quem modum aliqua diſſerendo. An ne demones in aſſumptis ſic effigijs abſqꝫ pꝛeſentia maleficarum apparuerũt aut earũ coꝛpoꝛalis pꝛeſentia pꝛeſtigioſo artificio in beſtiales illas foꝛmas tranſmutata fuerit. Reſpondendo cõcludere opoꝛtet. Q licet vtrũqꝫ virtute demonũ fieri poſſit. ipm tamen ſecundũ factum fuiſſe amplius pꝛeſumitur. Nam motum localem vbi demones in effigijs cattoꝛum laboꝛatoꝛem inuaſerũt etiã laboꝛatoꝛis ictus ⁊ verbera cattis illata mulieribus in domo reſidẽtib⁹ ſubito et ꝑ aerem inferre potuiſſe. et hoc ꝓpt pactũ mutuo dudũ initũ nemo dubitat. Sic enim leſionẽ vel puncturam quã inferre volunt ſciunt alicui imagini depicto vel fuſo vbi aliquẽ maleficiare volunt ꝙ nõ illi imagini ſed illuʒ quẽ pꝛeſentare habet iuxta puncturas ſuper imagines factas ledunt. Varia ſuper hunc modum geſta deduci poſſent. Nec valet inſtantia ſi quis obijceret illas mulieres ſic leſas foꝛtaſſis fuiſſe innocentes. eo ꝙ et per exempla tacta leſiones etiam innocentibus poſſe contingere patet. Dum aliquis ignoꝛanter per imaginem artificialeʒ a malefica leditur inſtantia nõ valet. quia aliud eſt a demone per maleficam ledi. et aliud per ipm demonẽ abſqꝫ malefica. quia demon per ſe in effigie animalis tunc verbera ſuſcipit quando alteri ſibi per pactum coniuncto infert. Et quando cum eius cõſenſu ad talem apparitionem ſub tali foꝛma et modo ſe ingeſſit. Unde ſic tantummodo noxios et ſibi per pactum cõiunctos nocere poteſt et nullo modo innocẽtes. Per maleficas autẽ vbi demones ledere querunt tunc etiam innocentes permiſſione diuina invltionem tanti criminis ſepe affligũt verum ꝙ etiam demones per ſe interdũ deo permittente et innocentes ledunt et dudum Job ſanctiſſimũ leſerunt. ſed ibi nõ fuerunt nec vſus fuit diabolus huiuſmodi pꝛeſtigioſis apparitionibus pꝛout in tali facto ⁊ per tale fantaſma catti quod animal perfidoꝛũ eſt appꝛopꝛiatum ſignum: ſicut canis pꝛedicatoꝛum in ſcripturis. Unde ſemper mutuo ſibi inſidiantur. Et oꝛdo pꝛedicatoꝛum ſub figura catuli latrantis in pꝛimo fundatoꝛe aduerſus hereſes pꝛemonſtratus fuit. Pꝛeſumitur autem ꝙ per ſecundum modum malefice ille tres laboꝛatoꝛẽ inuaſerunt. tum ꝙ pꝛimus modus non tantum eis placuiſſet. tum quia ſecundus earum curioſitati magis cõgruit. In quo etiam talis oꝛdo circa tria ſeruatus fuit. Pꝛimo ꝙ ad demonũ inſtantiaʒ ſollicitate ſuper hoc fuerunt et non demones ad inſtantiam maleficarũ. Sic enim ſepiſſime ex earum faſſionibus repertũ eſt a nobis ꝙ ad inſtantiam demonum eas continue ad mala perpetranda infeſtantes plura habent facere. Et veriſimile ꝙ de ſe non cogitaſſent pauperem moleſtare. Cauſa autẽ quare demones ad hoc ſollicitabant ſine dubio extitit ꝙ quia bene noſcunt vbi crimina manifeſta impunita remanent amplius deus offenditur. fides catholica dehoneſtatur et ipſarum numerus amplius augmentatur. Secūdo. habito earum cōſenſu demones earū corpora localiter tranſtulerunt ea facilitate qua et ſpiritualis virtus preſtantior corporali exiſtit. Tercio ꝙ preſtigioſa apparitione modo quo ſupra tactum eſt in formas illas beſtiales cōuerſe ipm̄ laboratorē inuadere habuerunt. nec defenſe a verberibus ſicut vtiqꝫ ea facilitate qua tranſlate fuerant eas defendere potuiſſent. ſed verberari et verberatorē manifeſtare permiſerunt: ſcientes illa flagicia per effeminatos viros nullū zelum fidei habentes remanere ob cauſas p̄tactas impunita. Alludit quod legitur de quodam ſancto viro qui dum ſemel predicantē diabolū in forma ſacerdotis deuoti in eccleſia repperiſſet. et per ſpiritum ipm̄ demonē agnouiſſet eſſe verba ſua obſeruauit. et an bene vel male populum informaret attendebat. Et dum ipm̄ irreprehenſibilem et potius criminū obiurgatorem perpendiſſet. finito ſermone eo accerſito dum cauſaꝫ ſuper his q̄reret reſpōdit. 2 Ecce veritatē dico ſciens ꝙ dum auditores ſint verbi/ et nō factores/ amplius deus offendit/ et lucrū meum augmentat.

De modo quo demones per maleficarum operationes homines interdum ſubſtantialiter inhabitant.

Capitulum. x.

Quia in p̄cedenti capitulo tactū eſt qualiter demones etiam capita hominum aut alias partes corporis occupare et intrare et ſpecies interiores de loco ad locuꝫ mouere poſſunt. Dubitare q̄s poſſet. An ne ex toto homines ad inſtantiā maleficarum obſidere poſſent. Et de diuerſis modis obſidendi abſqꝫ maleficarum inſtantia. Unde pro harum declaratione tria ſunt declaranda. Primo de diuerſis modis poſſidendi. Secūdo ꝙ ad inſtantiā maleficarū diuina permiſſione demones interdum omnibus illis modis poſſidēt. Tercio acta ⁊ geſta ſuꝑ hec ſunt deducēda. Quo ad primum. ſecluſo illo generali modo quo diabolus hominē cum quolibet peccato mortali inhabitat. De quo modo ſanctus Thomas quolib. iij. q. iij. ſub dubio. An diabolus ſemper ſubſtātialiter inhabitat hominē quandocūqꝫ peccat mortaliter. Cauſa dubitationis eius ſit ꝙ cum ſpiritus ſanctus ſemper inhabitat hominē cum gratia. Iuxta illud. i. ad Corinth. iij. Templum dei eſtis et ſpiritus dei habitat in vobis. et gratie opponitur culpa et oppoſita habent fieri circa idē Ubi etiā declarat ꝙ quia inhabitare hoīem p̄t intelligi dupliciter Uel q̄ꝫtum ad aīaꝫ vel quantū ad corpus. Et primo modo cum nō eſt diabolo poſſibile inhabitare animā eo ꝙ ſolus deus menti illabitur. Nec iterum diabolus ita eſt cauſa culpe ſicut ſpiritus ſanctꝰ efficit in anima per ſe operando. Ideo ſimilitudo nō valet. Quantū vero ad corpus dicere poſſumus ꝙ dupliciter diabolꝰ poteſt inhabitare hominē. ſicut etiam dupliciter homines reperiuntur vel in peccato vel in gratia exiſtētes. Primo modo dicere oportet ꝙ quia ex quolibet peccato mortali homo ſeruituti diaboli addicitur inquantū diabolꝰ interdum exterius ſuggeſſit peccatū: vel quantum ad ſenſum: vel q̄ꝫtum ad imaginationē. Ideo dicitur inhabitare affectum hominis. cum ad quemlibet motuꝫ tentatōnis mouet ſicut nauis in mari ſine gubernatore. Poteſt etiam diabolus hominem ſubſtantialiter inhabitare ſicut patet in arrepticijs. Et qꝛ hoc magis pertinet ad rationem pene q̄ꝫ culpe vt patebit Et pene corporales nō ſemper conſequuntur culpaꝫ: ſed quandoqꝫ peccantibus et nō peccantibus inferuntur. Ideo ⁊ in gratia et extra gratiam exiſtentes ſm̄ altitudinē incōprehenſibilium iudiciorum dei inhabitare ſubſtātialiter poſſunt. Et hic modꝰ poſſidendi: licet nō ſit noſtre ſpeculationis. ponitur tamē ne alicui impoſſibile videatur ꝙ etiam dei permiſſione homines a demonibꝰ ad inſtantiam maleficarū ſubſtantialiter interdum inhabitant. Poſſumus ergo dicere ꝙ ſicut quinqꝫ modis demones per ſe abſqꝫ maleficis homines ledere et poſſidere poſſūt ita et omnibus illis modis ad inſtantiā maleficarum cum extūc ſicut amplius deus offenditur. ita et maior ſeuiendi in homines ꝑ maleficas demoni permittitur facultas. Et modi perfunctorie recitādo hi ſunt dempto eo ꝙ vexant aliquando in bonis fortune exterioribꝰ ꝙ aliquando etiam aliquos in proprijs ledunt tantummō corporibus. Aliqn̄ in corporibus ſimul ⁊ in potentijs interioribus. Aliquādo ſolum tentant intus et extra. Alios vſu rationis ad tempus priuāt. Alios velut beſtias irrationales reddūt. De ſingulis dicamus. Sed prius quinqꝫ cauſas propter quas deus permittit homines poſſideri premittamus. quia hūc ordinem ſeruare materia poſtulat. Naꝫ aliquādo quis poſſidetur pro maiori ſuo merito. Aliquādo ꝑ alieno leui delicto. aliquando pro ſuo veniali peccato. aliquando pro graui peccato alieno. aliquando pro magno facinore proprio;

[illegible]

Et his omnibꝫ de cauſis nulli dubiū quin
et deus ad inſtantiam maleficarum per de-
mones etiam ſimilia fieri interdum permit-
tat. et ſingula ex ſcripturis et nō per noua ge
ſta tantū probare expedit/ cum ſemper noua
per antiqua roborantur. Nam de primo pa-
tet in dialogo Seueri beati Martini chariſ
ſimi diſcipuli. vbi fertur quendā patrem ſan
ctiſſime vite tanto dotatum in gratia expellē-
di demones vt hi nedum verbis proprijs fu
garentur: ſed etiam eiuſdem patris eplis et
cilicio. et cum coram mundo pater eſſet cele-
berrimus ſe tentari ſenſit vana gloria. cui vi
cio licet viriliter reſiſteret: tamen vt humilia
retur amplius totis precordijs deum preca-
batur. quatenus quinqꝫ menſibus a demo-
ne poſſideretur: quod et factum eſt. Nā cum
ſtatim poſſeſſum vinculari oportebat et om-
nia applicare ſibi demoniacis ꝯmunia. Fini
to autem quinto menſe prorſus et ab omni
vana gloria et a demone liberatus eſt. Sed
ꝙ hac de cauſa quis per maleficiū alterius
poſſet a demone poſſideri ſicut factum fuiſſe
nō legitur. Ita nec ad preſens affirmatur: li-
cet vt premiſſū eſt incōprehenſibilia ſint dei
iudicia. De ſecundo autem ꝙ ex alieno leui
delicto aliquis poſſidetur ponit exemplum
beatus Gregorius de beato Eleutherio ab-
bate viro ſimpliciſſimo qui cum prope mo-
naſterium virginū pernoctaret: et ignoranti
ordinauerunt ad ſuam cellam poni paruulū
puerum qui omni nocte vexabatur a demone
Sed eadem nocte a demone liberatus eſt ꝑ
patris preſentiā. Hic cum rem didiciſſet ge-
ſtam et puer iam poſitus eſſet in monaſterio
ſancti viri. et tranſactis multis diebus pau-
lo immoderate letus de liberatione pueri ait
ad cōfratres ſuos. Diabolꝰ ſibi cum illis ſo-
roribus iocabatur. Sed vbi ad ſeruos dei
venit puerum hunc accedere nō preſumpſit.
Et ecce ſtatim diabolus puerū vexare cepit
Et per lachrymas et ieiunia ſancti viri et cō-
fratrum difficulter ſed eodem die liberatus
fuit. Et quidem vbi ex alieno et leui delicto
quis innocens poſſidetur. Nō mirum ſi ꝓ-
pter veniale ꝓprium: aut propter graue alie-
num peccatum. aut etiam ꝓpter proprium fa-
cinus aliqui etiam ad maleficarum inſtanti-
am per demones poſſidentur. Nam et de ꝓ-
prio veniali peccato patet per Caſſianū coll.
abba. ſereni prima. dicentē de moiſe. Moy-
ſes inquit in heremo cum ſingularis et incō-
parabilis vir eſſet ob reprehenſionē vnius
ſermonis quē contra abbatem machariū di-
ſputans: paulo durius protulit/ quadam ſcꝫ
opinione preuentus diro cōfeſtim traditus
eſt demoni/ vt humanas egeſtiones ori ſuo ab
eo ſuppletus ingereret. Quod flagellū purga
tionis gratia/ dominus intuliſſe videtur. ne
ſcꝫ in eo vel momentanei delicti macula reſi
deret patuit ex miraculoſa curatione. Nam
cōtinuo abbate machario in orōne ſubmiſ-
ſa citius nequā ſpiritus ab eo fugatꝰ abſceſ-
ſit. Simile videtur huic quod Gregoriꝰ pri
mo dialo. refert de moniali que lactucam co-
medit non prius ſigno crucis ſe muniens. et
per beatum. Equitium patrem liberata. De
quarto etiam videlicet pro alieno graui pec
cato aliquem poſſideri ibidem refert beatus
Gregoriꝰ de beato Fortunato epiſcopo. qui
dum diabolum ab obſeſſo homine ꝓpuliſſet.
ſero idem demon in ſpecie peregrini per pla-
teas ciuitatis clamare cepit. O virum ſanctū
fortunatum epiſcopū. Ecce de hoſpitio me
perigrinū proiecit nec vbi quieſcam inuenio.
Tunc quidam cum vxore ſua et filio ſedens
peregrinū inuitauit ſuum ad hoſpitium. et
querendo cauſā expulſionis eſt gauiſus ſu
per derogatione ſancti viri quam a peregri-
no ficte audiuit. Exinde autē diabolus pue-
rum inuaſit et prunis iniecit ac animā eius
excuſſit. Sicqꝫ pater miſer primū quem rece
piſſet hoſpitio intellexit. Et de quinta cauſa
proprij facinoris ⁊ magni cōmuniter tam in
ſacra ſcriptura qꝫ in ſanctorum paſſionalibꝫ
legimus. Nam et ſic. i. Regū. xv. Saul in-
obediens deo poſſeſſus eſt. Que omnia vt di
ximus facta ſunt ne impoſſibile cuiquā vide
atur ſi ob facinorum maleficarū vt aliqui eti
am ad earum inſtantiam poſſideantur. Su-
per quo vt diuerſos modos poſſidendi intel
ligere valeamus. quo ad ſecundū rem geſtā
in medium ꝑducamus. Tempore ſiquidem
Pij pape ſecundi ante iniunctum inquiſitio
nis officium/ vni e duobus inquiſitoribꝫ hūc
tractatum cōficientibus talis accidit caſus.
Bohemus quidā de dachono oppido filiū
vnicum ⁊ ſacerdotem ſecularem ob liberatio
nis gratiam quia obſeſſus erat romam vſqꝫ
perduxit. A caſu autē dum ego vnus ex in-
quiſitoribus hoſpitiū refectionis gratia in-
traſſem cōtigit/ vt tanqꝫ cōmenſalis idem ſa-
cerdos cum patre ad tabulam pariter mecū
cōſederent. Conueſcentes autem et mutuo vt
moris forenſium eſt cōferentes. Idem pater
pluries ſuſpirans. Et ꝙ ꝓſperum iter cōple
uiſſet a deo omnipotenti optabat. cui ex inti-
mis cōpatiendo: que nam ſui itineris et cau-
ſa triſticie eſſet inquirere cepi. Tunc ille filio
audiente q̇ et mihi collateralis in menſa erat

[illegible]

reſpondit. Heu filium habeo a demone obſeſſum quem ob liberationis gratiã magnis laboribus et impenſis hucuſq; perduxi. Et ego. Ubi nam filius eſſet dũ inquirerẽ ꝙ mihi collateralis eſſet indicauit. Atterritus ego paululum et diligenter ipm intuens ꝙ cum tanta modeſtia cibum ſumeret ⁊ ad queq; interrogata pie reſpõderet. Heſitare animo cepi et ꝙ obſeſſus nõ eſſet ſed infirmitatis cauſa ſibi aliquid accidiſſe obieci. tunc filius rẽ geſtã per ſe narrans ⁊ qualiter quantoq; tempore obſeſſus fuiſſet indicauit. Mulier inq̃t quedã malefica hãc mihi infirmitatẽ ꝯtulit. briganti enim cõtra eam ratione cuiuſdã diſplicentie circa regimen curie cum eam durius increpaſſem quia ceruicoſe volũtatis erat dixit. ꝙ poſt paucos dies haberem intendere his que mihi cõtingerent. Sed et demon in me habitans hoc idem refert ꝙ maleficiũ ſub quadam arbore poſitũ ſit a malefica. qđ niſi amoueatur nõ potero liberari: ſed nec arborem vult indicare. At ego nec minimã ſuis dictis fidem adhibuiſſem niſi experientia me protinus edocuiſſet. Nam interrogatus a me de interuallo temporis vt preter cõſuetum modũ obſeſſorũ tante ſue rationis eſſet capacitatis. Reſpondit. vſu rationis tantũmodo priuor quãdo diuinis aut vacare aut ſacra loca viſitare voluero. Precipue autem demon ex ſuis verbis ꝑ me ꝓlatis dixit. Ꝙ ſicut maiorẽ diſplicentiã hactenus in ſermonibus ad populũ ſibi feciſſem: ita vt nũc nullo modo me p̃dicare ſineret. gratioſus enim ex relatu patris p̃dicator extitit et omnibus amabilis. At ego inquiſitor cum de ſingulis certificari volebam. per quindenã et vltra ad varia ſanctorũ limina ipm deducere decreui. Precipue autẽ ad eccleſiam ſancte praxedis virginis vbi pars ſtatue marmoree: cui in ſua flagellatione ſaluator noſter alligatus fuerat et ad locum in quo petrus apoſtolus crucifixus fuerat. in quibus locis horribiles eiulatus dum exorcizabatur emittebat. iam aſſerens ſe velle exire: poſt paululũ vero minime Et vt premiſſum eſt in omnibus moribus manſit ſacerdos cõpoſitus et ſine omni nota niſi dum exorciſmi incipiebantur. et illis finitis dum ſtola de collo amouebatur. et tũc iterum nec minimũ irrationalẽ aut inhoneſtum motuȝ demonſtrabat. Hoc dempto dũ eccleſiam aliquã pertranſeundo genua ꝓ ſalutatione virginis glorioſe flectebat. Tunc diabolus eius linguam in longum extra os ſuum emittebat. Et interrogatus. An nõ ab illo ſe poſſet cõtinere. reſpondit. Hoc facere minime valeo ſic enim vtitur omnibus membris et organis collo lingua pulmone ad loquendum vel eiulandũ dum ei placet. Ꝙ audio quidem verba que ſic per me et ex membris meis loquitur. ſed reſiſtere omnino nõ valeo. et quãto deuotius orationi aliqua inſiſtere affectarem tãto acrius me impugnat linguam emittendo. Et quoniã columna in eccleſia ſancti petri ex templo ſalomonis circumferrata exiſtit. per cuius virtuteȝ plures licet a demonibus obſeſſi liberantur. eo ꝙ et chriſtus predicãdo in templo illi ſe appodiaſſet: hic tamẽ occulto dei iudicio liberari non potuit. Alium modum ꝓ ſua liberatione ſibi diſponendo. licet enim per integrum diẽ et noctem circa columnã incluſus manſiſſet. tamen ſequenti die poſt varios exorciſmos ſuper eum perlectos dum circumſtaret populus et magnus fieret cõcurſus. Et interogatus in qua ꝑte columne ſe chriſtus appodiaſſet. tunc dentibus mordendo columnam locum demonſtrabat: eiulans. Hic ſtetit. hic ſtetit. Ultimatim tamẽ dixit. Nolo exire. Et cum interrogaretur: qua de cauſa. Reſpõdit propter lombardos. Et interrogatꝰ denuo. Cur ꝓpter lombardos egredi nollet. Tunc reſpondit in italica lingua cum tamen infirmus ſacerdos illud ideoma ignoraret dicẽs Omnes faciunt ſic et ſic. noiando peſſimuȝ vitium luxurie. At ſacerdos poſt hoc me interrogando dixit. Pater: quid ſibi volũt hec verba italica que ex ore meo ꝓtulit. Cui cum indicaſſem. reſpondit. Uerba quidẽ audiui ſed intelligere nõ potui. Et quia vt rei probauit euentus hoc demoniũ erat de genere illo de quo ſaluator in euangelio. Hoc genꝰ demoniorum nõ eijcitur niſi in oratione et ieiunio Ideo quidã venerabilis epiſcopus ꝑ turcos vt fertur a ſede expulſus pie illi cõpatiẽs per totũ quadrageſimale tp̃s in pane ⁊ aqua ieiunijs et orõnibus et exorciſmis quotidie inſiſtens ipm ꝑ dei gratiã tandẽ liberauit et ad ꝓpria cum gaudio remiſit Sup̱ quo licet ſine miraculo nullꝰ in hac vita poſſit ſufficienter diſſerere q̃bus et q̃t modis demon hoĩes poſſideat vel etiã ledat. Poſſumꝰ tñ dicere ꝙ quinq; modis. dẽpto eo ꝙ in rebꝫ fortune exterioribꝫ aliq̃n tm̃ ledũt. Nã aliqui in ꝓprijs tm̃mõ vexãtur corporibꝫ. aliqui in corꝑe ſimul et in potẽtijs interioribꝫ. aliqui in potẽtijs tm̃mõ interioribꝫ. aliqui caſtigatõe eorũ ad tp̃s tm̃mõ vſu rõis priuant̃. Aliqui vero velut beſtie irrõnales reddunt̃ Prefatũ ſacerdotẽ quarto modo poſſeſſum fuiſſe declarat̃. Nã nec in rebꝫ fortune nec in ꝓprio vexatus corpore fuit ꝓut cõtigit beato Job vbi deus demonem licentiaſſe manifeſte ſcripturã ſuper hoc tradit dicẽs ad ſathan. Ecce vniuerſa que habet in manu tua ſunt tm̃ in eum ne extendas manum tuam et hoc in res exteriores. In corpus vero poſtmodũ ait. Ecce in manu tua eſt veruntamen animã eius ſerua id eſt vitam eius ne auferas. Poteſt etiam dici ꝙ tercio modo ſcilicet in potentijs anime interioribus ſimul et corpore vexatus fuit: cum dicebat vt Job. vij. habetur. Ad dominum ſi dixero. cõſolabitur me lectulus meus ⁊ releuabor loquens mecũ in ſtratu meo. terrebis me per ſomnia et per viſiones horrore cõcuties demone ſcilicet ꝓcurante ſm̃ Nicolaum de lira. et ſm̃ Tho. Terrebis me per ſomnia que ſcʒ dormienti apparent. et per viſiones que ſcilicet apparent vigilanti ab vſu exteriorum ſenſuum alienato. ſolent enĩ fantaſmata informata diurnis cogitationibus eſſe in terrorem dormientiũ. Et hec operabãtur in eo ex infirmitate corporis. Unde ſic cõſolatione vndiqꝫ ſecluſa nil remedij videbatur Job euadendi tot anguſtias niſi per mortem horrore inquit cõcuties. Quibꝫ modis et malefice homines ledere per demones nemo dubitat ꝓut et in ſequentibus patebit qualiter per grandines in rebus fortune ⁊ in corpora animaliũ et hoĩm leſiones inferunt Et terciꝰ etiã modus ledẽdi eſt in corꝑe et in interioribus potẽtijs abſqꝫ priuatione vſus rationis. Patet ex earum operationibꝫ vbi vt ſupra tactum eſt adeo mentes hominum ad illicitas affectiones incendunt ꝙ neceſſario etiam nocturno tempore ad amaſias per longa terrarum ſpacia currere habent. ſiſco carnalis amoris nimiſ illaqueati. Poteſt adduci et illud qđ in haſſia oppido margburck cõtigiſſe dicitur de quodam obſeſſo etiam ſacerdote. dum in exorciſmis demon interrogaretur: quanto tempore ſacerdotem inhabitaſſet. Reſpondiſſe fertur. ſeptẽ annis. Et cũ exorciſta obijceret. Cum vix per tres menſes eum vexaſti: reliquo tempore vbi eras? Reſpondit. In corpore ſuo me occultabã. Et ille In qua parte corporis vbi inquirebat. reſpõdit. vt plurimũ in capite. Et denuo vbi nam fuiſſet quãdo diuina celebraſſet et ſacramentum ſumpſiſſet requiſitꝰ: dixit. Sub lingua eius me occultaui. Et ille. Miſer: qua temeritate ad preſentiã creatoris tui nõ aufugiſti. Tunc demõ. Nunquid ſub ponte ſe nequã occultare poteſt donec deſuper vir ſanctus pertranſibit. dummodo greſſus nõ fixerit: diuina tamẽ cooperante gratia liberatus fuit.

ſiue verum ſiue ficticium ꝓtulerit: cum mendax ſit et pater eius. Quartus modus applicatur ad prefatum poſſeſſum rome liberatũ ſub hac declaratione. ꝙ demon poſſit illabi corpori licet non anime cum hoc ſoli deo ſit poſſibile. Illabi etiam corpori nõ tamẽ infra terminos eſſentie corporis. hoc inquã declarando habetur modus quo demones ſubſtãtialiter interdum homines inhabitant: et ad tempus tantummõ vſu rationis priuãt. Et quidem hoc ſic declaratur. Nam dicere poſſumus ꝙ corpus habet terminos duplicis rationis. ſcʒ quãtitatis et eſſentie. Unde qñ angelus quicunqꝫ bonus vel malus operat̃ infra terminos corporis: operatur infra terminos corporalis quãtitatis. Et ſic etiã illabitur corpori operando circa potẽtias quãtitatiuas. ſic etiam boni angeli etiam imaginarias in bonis viſiones operant̃. Nunqꝫ autem dicũtur illabi eſſentie corporis. quia nõ poſſunt illabi vt pars neqꝫ ſicut virtus. Nõ ſicut pars quia alia et alia eſt eſſentia vtrobiqꝫ. Non ſicut virtꝰ quaſi dans eſſe: quia ſuũ eſſe habet per creationẽ a deo. Unde et ipſe ſolus habet intrinſecã eſſentie operationẽ ⁊ cõſeruationẽ ꝗ̃diu placitum fuerit ſue pietati cõſeruando. Unde cõcluditur ꝙ alie omnes perfectiones ſeu defectus loquẽdo de bonis quo ad perfectões. de malis quo ad defectꝰ quãdo operantur ſi operant̃ circa corpus et partes eius vt circa caput illabuntur tali corpori ſuper terminos videlicet quantitatis et quãtitatiuas potẽtias. Si vero circa animã tunc iterũ vterqꝫ extrinſece operatur: ſed modis diuerſis. Et dicuntur operari circa animam fantaſmata illa ſeu ſpecies intellectui repreſentando. et nõ ſolum ad iudicium ſenſus cõmunis et ſenſuum exteriorũ. Ex quibꝫ operationibus ſequuntur tentationes a malis angelis et affectiones et cogitationes male per indirectũ operando verſus intellectũ. A bonis autem angelis ſequuntur illuſtrationes fantaſmatũ ad cognoſcendũ reuelanda ab eis. vnde et talis diuerſitas eſt ꝙ boni angeli etiaʒ directe poſſunt imprimere in intellectum fantaſmata illuſtrando. Mali autem neqꝫ illuſtrare dicuntur fantaſmata ſed potius obfuſcare. Item nec directe imprimere poſſunt ſʒ tantummodo indirecte inquãtum intelligentem neceſſe eſt fantaſmata ſpeculari. Per hec tamẽ etiam angelus bonus non dicitur illabi anime: licet eam illuminet. Sicut nec dicitur ſuperior angelus illabi in inferiorẽ. licet eum illuminet ſed tantummõ extrinſece oꝑatur et cooꝑat̃ mõ quo

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4

dictū eſt: vnde multomīnus malus illabi poteſt. Et per hunc modū demon ſacerdoti corpus in tribus occupauit. Primo ꝙ ſicut illabi ſuo corpi potuit infra videlicet terminos corporalis quantitatis. ita caput ſuum occupauit ſubſtantialiter illud inhabitando. Secundo ꝙ ſicut circa animā ei⁹ extrinſece operari potuit obfuſcando intellectum vt rationis vſum perderet. Ita etiam potuit vt ſine intermiſſione vel etiam interpellanti eū quo ad amiſſionem rationis vexaret. Licet etiam dici poteſt ꝙ ex dono dei hoc habuerit ſacerdos vt nō ſine intermiſſione a demone vexaretur. Tercio ꝙ licet omnibus membris ⁊ organis ad loquendū et voces ad formandum priuaretur. ſemper tamen ad verba licet non ad ſententiā verborum aduertentiam habuit. qui modus obſidēdi plurimū ab alijs obſidendi modis differt. cum ꝯmuniter obſeſſi leguntur ſine intermiſſione a demonibus affligi. vt patet in euāgelio tam de lunatico cuius pater dixerat ad ieſum. Domine miſerere filio meo quia lunaticus eſt et male patit̄. Matth. xvij. q̄ etiam de muliere illa quā ſathanas alligauerat. xviij. annis et erat inclinata nec omnino poterat ſurſuꝫ aſpicere Luce. xiij. Quibus etiam modis indubie demones diuina permiſſione ad inſtantiam maleficarum vexare poſſunt.

¶ De modo quo omne genus infirmitatis inferre poſſūt. Et hoc in generali de grauioribus.

Capitulum. xi.

Sed et hoc ꝙ nō ſit aliqua infirmitas corporalis que a maleficis deo permittente inferri nō poſſit. Etiā ſi ad lepram vel epilenſiam ſe extēdere habeat. Probari poteſt per hoc ꝙ ꝑ doctores nullum genus infirmitatis excipitur. Nam ſi diligēter ea que ſuperius tacta ſunt tam de virtute demonū q̄ ad maliciam maleficarum cōſiderant̄ nullā patitur hoc difficultatem. Nam et nider tam in ſuo p̄ceptorio q̄ etiam fornicario vbi querit. An malefici poſſint veraciter ſuis maleficijs homines ledere. Et eſt queſtio abſqꝫ exceptione alicuius infirmitatis etiam q̄tumcunqꝫ incurabilis. Et vbi reſpondit ꝙ ſic. querit cōſequenter quibus modis et quibus rebus. Et quo ad primū reſpōdit vt ſupra ex prima queſtione prime partis tractatus patuit. Probatur etiā per Iſidorū deſcribentis maleficarū operationes. viij. ethi. c. ix. Malefici dicunt̄ ob facinorū magnitudinē. hi enī elementa cōcutiunt ſcꝫ opere demonū ad tempeſtates cōcitandas. mentes hominū turbant modis videlicet ſupra tactis vſum rationis vel omnino impediēdo. aut grauiter obfuſcando ſubdit. et abſqꝫ vllo veneni hauſtu violentia tm̄ carminis animas interimunt vitam videlicet auferendo. Probatur etiam per ſanctum Tho. in. ij. ſenten. circa di. vij. et. viij. Et in iiij. di. xxxiiij. Et cōmuniter per omnes theologos ibidem ſcribentes ꝙ malefici omnib⁹ modis poſſunt ꝓcurare leſiones in hominibus et eorum rebus cooperante demone in quibus demon poteſt ſolum ledere vel decipere videlicet in rebus fama corpore vſu rationis et in vita. vult dicere ꝙ in illis in quibus demon per ſe abſqꝫ malefica poſſit ledere poſſit etiaꝫ cum malefica. immo ampliori facilitate propter maiorem diuine maieſtatis offenſionem vt ſupra tactum eſt. De rebus nāqꝫ patet Iob. i. et. ij. vt ſupra patuit. De fama patet in legenda beati Hieronymi vt refert Io. an. in hierominiano ꝙ diabol⁹ ſe transformauit in formam ſancti ſiluani epiſcopi in nazareth amatoris Hieronymi. Qui demon primo feminā nobileꝫ nocte in lecto procare et ꝓuocare cepit ad luxuriam verbis. et deinde factis ſollicitauit ad malū. que cum clamaret demō ſub ſpecie ſancti epiſcopi ſub lecto femine ſe abſcōdit. vbi requiſitus et inuentus per luxurioſa verba ſe mentitus eſt eſſe epiſcopum ſiluanū. In craſtinū igitur ſanctus vir diſparente diabolo diffamatus eſt grauiſſime. Que infamia tandem circa ſepulcrū ſancti Hieronymi fatente diabolo in obſeſſo corpore purgata eſt. De corpore patet in beato Iob qui percuſſus fuit a demone vlcere peſſimo quod exponitur de lepra. Refert etiam Sigibertus et Vincē. in ſpe. hiſto. li xxv. c. xxxvij. ꝙ tempore Ludouici ſecūdi imꝑatoris in parrochia maguntina quidā demon primo ſepe lapides iecit ⁊ quaſi mallio ad domos percuſſit. Et deinde publice loquēdo furta prodendo et diſcordias ſeminando plures inquietauit. Deinde omnes cōtra vnū irritauit cui⁹ hoſpitiū vbicunqꝫ manebat incendit. Et ob illi⁹ peccata oēs pati affirmauit. Vnde tandē tm̄ agros ꝓ hoſpitio habere potuit. ꝓpter qꝺ cū p̄ſbyteri letanias celebrarēt multos iactib⁹ lapidū demō vſqꝫ ad cruentatōꝫ leſit. aliqn̄ quieuit. aliqn̄ ſeuit. et ꝑ trienniū iſta ꝯtinuauit quouſqꝫ oīa edificia ibi incendio cōſumpta ſunt Item de nocumento vſu rōnis et vexatione interiorum ſenſuū probatur ex poſſeſſis ⁊ arreptitijs per euangelicas etiā hiſtorias. Itē de morte et ꝙ de vita etiā quoſdā priuat. Prꝫ

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4

Thobie.vi.de septem viris sare virginis oc
cisis qui pꝛopter luxuriosum affectum et ef-
frenem appetitum in virginem saram eiusdem
nō erant digni matrimonio. Quare cōcludi
tur ꝙ sicut per se ita et amplius per malefi-
cas in omnibus nihil dempto hominibꝫ no
cere possunt. Uerum vbi querit̄. An huius-
modi lesiones sint potius demonibꝫ aut ma
leficis imputande. Respondetur ꝙ sicut ꝓ-
pꝛia et immediata actione demones operan
tur infirmitates immittendo. ita et ipsis pꝛin
cipaliter sunt imputande sed quia in cōtem-
ptum et offensam creatoris simul et in perdi
tionem animarū querunt huiusmodi per ma
leficas exercere scientes ꝙ per talem modum
sicut deus amplius irritatur ita et amplius
permittit eis potestatem seuiendi. quia ⁊ de fa
cto innumera maleficia perpetrant̄ que non
permitterentur diabolo inferre hominibus
si per se solum affectaret homines ledere que
tamen permittuntur iusto et occulto dei iudi
cio per maleficas pꝛopter earum perfidiam
et catholice fidei abnegationem Unde et eis
iusto iudicio talia maleficia imputantur secū
dario quantumcūqꝫ diabolus sit actoꝛ pꝛin
cipalis. Scopa ergo quam mulier intinge-
ret aque vt pluat et sursum in aerem aquam
spargendo licet in se nō causat pluuiam nec
posset mulier inde repꝛehendi. quia tamen ex
pacto cum demone inito. vbi iam vt malefi-
ca talia facit. licꝫ demon sit qui pluuiam cau
sat. ipa tamen merito inculpatur. eo ꝙ mala
fide et opere diabolo seruit eius obsequiis se
tradendo. Sic etiam quādo imaginem cere
am vel simile ad maleficiandū aliquem ma-
leficus facit vel quādo maleficio alicuius in
aqua vel plumbo imago apparet quicq̇d mo
lestie infertur tali imagini cum tale experitur
fieri in imaginato id est homini maleficiato.
puta punctura vel alia lesura quecunqꝫ. Li-
cet lesio realiter inferatur imagini per malefi
cam vel alium hominem et inuisibiliter de
mon maleficiatum hominē eodem modo le-
dit: merito tamen malefice imputatur. quia
sine ea deus nunqꝫ lesionem inferre diabolo
permitteret. nec diabolus per se ledere ipsum
attentasset. Sed quia dictum est de fama in
qua demones per se homines ledere possunt
absqꝫ maleficarum cooperatōne posset in du
bium verti. An etiaꝫ demones per se possent
honestas mulieres infamare vt tanqꝫ malefi
ce reputarent̄ cum in earum effigie ad male-
ficiandum aliquem apparerent vnde cōtinge
ret talē innocenter infamari. Responsio. Ali
qua sunt pꝛemittenda. Primo quia dictū est

demonē nihil posse efficere absqꝫ diuina per
missione vt in pꝛima parte operis circa vlti-
mam questionem patuit. etiam tactum est ꝙ
nō est tanta permissio super iustos ⁊ in chari
tate existentes sicut super peccatoꝛes in quos
vtiqꝫ sicut maioꝛem habet potestatē iuxta il-
lud. Cum foꝛtis armat⁹ custodit ⁊c̄. Ita vti-
qꝫ plura permittunt̄ a deo in eoꝛum afflictio
nem qꝫ super iustos. Demum licet iustos in
rebus exterioꝛibus vt fama et sanitate coꝛpo
ris ledere possunt deo ꝑmittente quia tamen
sciunt hoc eis cedere in augmentum merito-
rium ideo min⁹ eos ledere affectant. Ex qui
bus dici potest ꝙ in hac difficultate respect⁹
potest haberi ad diuersa. Primo ad diuinaꝫ
permissionē. Secūdo ad hominem qui cen
setur honestus. cum tales nō semper sunt in
charitate existentes sicut sunt sub honestate
reputati. Tercio ad facinus in quo innocēs
deberet infamari. qꝛ illud ex sua radice cun-
cta flagicia mundi excedit. Ideo dicendum
Licet ex diuina permissione quiqꝫ innocens
siue in gratia cōstitutus siue nō ledi possit in
rebus foꝛtune et fama. habendo tamē respe-
ctum ad ipm facinus ⁊ grauitatem criminis
cum malefici sic nuncupantur ob facinoꝛuꝫ
magnitudinem. Iuxta Isidoꝝ sepe allegatū
Dici potest ꝙ hoc vt aliquis innocens pꝛedi
cto modo a demone infametur fieri nō est be
ne possibile iterum multis respectibus. Pri-
mo qꝛ cum infamare in viciis que absqꝫ pec-
cato expꝛesso vel tacito inito cū demone per-
petrantur. vt sunt furta latrocinia et actus
carnales. Aliud sit ab infamia suꝑ vicia que
nullo modo possunt homini imputari aut
ab eo perpetrari nisi super pactuꝫ expꝛessum
cum demone initum qualia sunt opera male
ficarum que nisi virtute demonum a malefi-
cis ꝑpetrantur vt vbi homines iumenta aut
terre fruges maleficiantur vnde et eis aliter
imputari nō possunt. Ideo licet demon pos-
sit hominem de aliis viciis infamare. de tali
tamē vicio infamare ꝙ sine eo nō potest per-
petrari nō videt̄ bene possibile. Preterea huc
usqꝫ nunqꝫ actum est nec repertum vt aliquis
innocens sit per demonem taliter infamat⁹.
Et sic ꝓpter talem infamiā moꝛti fuisset adiu
dicatus: immo vbi tantummō infamia labo
rat talis nulla pena punitur nisi ꝙ canonica
purgatio sibi indicitur vt in tercia parte o-
peris circa secundū moduꝫ sententiandi ma-
leficas patebit. Et licet ibi cōtineatur quod
in casu dum in purgatione deficeret pꝛo reo
esset habēdus. adhuc tm̄ abiuratio sibi indi-
ceretur anteqꝫ vlterius super penā relapsis

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4

debitam procederetur. Sed quia circa contingentia laboramus que actu nunq̃ fuerũt perpetrata. nulli dubium quin et in posterũ diuina permissio fieri nõ ꝑmittat. Preterea et a fortiori propter angelicam custodiã que nõ permittit insontes in alijs criminibꝰ minoribus infamari. vt in latrocinijs et huiusmodi minus permittet. immo fortius sue custodie deputatũ ab infamia talium flagitiorum preseruabit. Nec valet si quis acta per sanctum Germanũ obijceret. quando demones in assumptis corporibus et ad mensam cõsedentibus alias mulieres viris suis condormientibus representabant hospitẽ illudẽtes quasi ille mulieres in ꝓprijs corporibus semper edentes et bibentes aduentarent. de qua etiaꝫ supra mentio habita est. Quia nec ibi ille mulieres excusantur quasi innocẽtes omnino. sed ꝙ talia mulieribus sepe accidũt quod iuxta ca..xxvi.q.v. episcopi. notatur. Ubi reprehenduntur tales ꝙ dum in imaginaria solummodo illusione transferãtur putant se veraciter et corporaliter transferri. licet vt supra tactuꝫ est etiam interdũ corporaliter a demonibus vehuntur. Sed ꝙ corporales infirmitates alias omnes nulla dẽpta diuina permissione inferre possunt. De illo est presens speculatio. Cõcludendo ex prenotatis ꝙ sic. cum nulla fiat a doctoribus exceptio. cui et rationẽ assentire oportet cum alias demones sua naturali virtute cuncta corporalia excedunt vt sepe tactum est. Acta denique et gesta per nos reperta hec affirmant. Nam licet maior difficultas fortassis circa lepram aut epilensiam oriri possit an videlicet talia inferre possent eo ꝙ huiusmodi tantummodo ex diuturnis preuijs interiorum dispositionibus et defectibus solent oriri. nihilominus per maleficia interdũ esse illata repertum est. Nam in diocesi Basiliensi in cõfinibus partium Lotharingie et Alsatie cum quidam honestus laborator quedã verba dura cõtra rixosam quandam mulierẽ ꝓtulisset. illa indignata minas adiecit quod in breui se de eo vindicare vellet. Et ille licet minas paruipendisset: eadẽ tamen nocte sibi pustulam collo accreuisse sensit fricando tamẽ paululum et tangens totam faciẽ inflataꝫ et tumefactã cum collo persensit intantũ vt horribilis species lepre etiam per totũ appareret corpus qui nõ distulit sed quãtotius amicis et cõsulibus accersitis rem gestam super cõminatoria verba mulieris narrauit. et ꝙ sic mori ea fide ⁊ suspitione vellet ꝙ illa sibi arte magica eadem malefica intulisset. Quid plura mulier capitur questionibus exponitur et crimen fatetur. At iudex de modo et causa diligentius inquirens. Respondit. Cum me verbis obprobriosis homo ille aggressus fuisset ego ira succensa cum ad domũ venissem malignus spiritus causaꝫ tristicie mee inquirere cepit. cui cũ singula enarrassem et vt me vindicare possem eidem insinuando instarẽ Ille inquisiuit dicens. Quid ergo vis vt ei faciam. At ego respõdi. Uellem vt inflatam faciem semper retineret. et sic ille abscessit et illam infirmitatẽ vltra quam petij homini intulit. ego enim ꝙ tali lepra eum ꝑcuteret minime sperassem: vñ et incinerata fuit. In diocesi denique Cõstantiensi inter Brisiacum et Fryburg leprosa quedam mulier multis referre solet nisi debitum vniuerse carnis iam ab annis duobus persoluerit quod simili de causa cõtrauersie que inter ipm̄ et quandam aliam mulierẽ mota fuisset dum de nocte domum egressa ante ostium quid operis agere tentasset ventus quidam calidus a domo alterius mulieris que ex opposito domus sue fuerat eius faciem repente insufflauit. vndeꝫ subito in lepram quã gestabat se incidisse asseruit. In diocesi denique eadem et territorio nigre silue malefica dum per lictorẽ super struem lignorum ꝓ incendio sibi parato a terra eleuaretur dixit. Dabo tibi mercedẽ. Et sic insufflando in eius vultum statim lepra horribili per totum corpus percussus paucis et post superuixit diebus. horrenda eius flagicia breuitatis causa obmittunt. sicut et alia quasi innumera sup hec recitari possent. Epilensiam nanque seu caducum morbum certis infligisse per oua cum mortuorũ corporibus subtumulata ꝓcipue ex earum secta inhumatis cum alijs earũ cerimonijs que recitanda nõ sunt vbi in potu vel cibo alicui prebuerũt sepius a nobis repertum est.

alia [illegible]

et 26 alia

epilensia [illegible]

Super modum quo alias cõsimiles infirmitates in speciali hominibus inferre solent. Capitulum. xij.

Alias denique infirmitates inflixisse vt cecitatem vel acutissimos dolores et torsiones in corporibꝰ hominũ quis enumerare potest. Tamen ex his que oculis nostris perspeximus et que vni ex inquisitoribus innotuerunt aliqua in mediũ producamus. Eo in tp̄e quo in oppido ysbruck inquisitio sup maleficas fieret. hic inter alios deductꝰ fuit casus. Nã

historia

malefice lepra [illegible]

honeſta quedam perſona et vni ex familiaribus archiducis matrimonio copulata in p̄ſentia notarij ⁊c̄. ſm formā iuris depoſuit ꝙ cum tempore ſue virginitatis cuidam ex ciuibus famularetur. Accidit vt vxor illius graui dolore capitis langueret. Pro cuius curatione cum quedā mulier acceſſiſſet ⁊ ſuis carminibus et certis praxis mitigare dolorē haberet. Ego eius practicam vbi diligēter obſeruabam: perſpexiqꝫ ꝙ cōtra naturam aque fuſe in ſcutellam quandā ipſa aqua in ollam aliam aſcendiſſet cum alijs cerimonijs que recitare opꝰ nō eſt. cōſideranſqꝫ ꝙ ex illis dolor capitis in domina nō mitigaretur aliqualiter indignata hec verba ad maleficam ꝓtuli. Neſcio quid agitis: vos nō facitis niſi ſuperſtitioſa et hoc propter comodum veſtrū. Tunc malefica ſtatim ſubiunxit. An ſint ſuperſtitioſa vel nō: tercia die tu ſenties quod rei probauit euentus. Nam tercia die mane me ſedente et fuſum apprehendēte. tantus dolor ſubito corpus meum inuaſit. Primo in interioribus vt nō eſſet pars corporis in qua nō punctiones horribiles ſentirem. Secundo nō aliter mihi videbatur niſi ꝙ continue igniti carbones capiti meo ſuperfunderent. Tercio in cute corporis a vertice vſqꝫ ad plātas pedis non fuiſſet ſpacium ad punctuꝫ acus vbi nō fuiſſet puſtula alba ſanie repleta. Sicqꝫ in his doloribus eiulando ⁊ tantummodo mortem optando vſqꝫ ad diem quartum perſtiti. Tandem maritus domine mee vt ſtabulum quoddā intrarem mihi iniunxit. At ego paulatim incedendo eo precedente dum ante oſtium ſtabuli eramus. Ecce inquit ad me: pecia panni albi ſuper oſtium ſtabuli. At ego. Video bene. Tunc ille. Quantum potes remoue quia forte melius habebis. Tunc ego q̃ꝫtum potui vno brachio me ad oſtium tenente cū altero peciam apprehendi. Aperias inquit dominus et cōſidera diligenter ibi repoſita. Tunc vbi peciam ſolui plura ibidem incluſa reperi. precipue auteꝫ grana quedam alba ad modum quo puſtule inerant corpori meo. ſemina quoqꝫ ⁊ legumina quorum ſimilia necedere poteram aut intueri cum oſſibus ſerpentum et aliorū animalium intuita ſum. Et ſic ſtupefacta dum inquirerem a domino quidnam agendum foret. vt in ignem cuncta proijcerem iniunxit. Proieci. Et ecce ſubito non poſt hore ſpaciū aut quartale ſed in momēto vt in ignem res ille fuerant ꝓiecte omnem ſanitatem priſtinam recuperaui. Et quia plura cōtra vxorē illius cui famulabatur fuerunt depoſita per que ſuſpecta nō tam leuiter q̃ꝫ et vehementer fuit habita et precipue propter magnā familiaritatem cum maleficis habitam. Unde p̄ſumitur ꝙ conſcia de maleficio repoſito hoc viro indicauit et deinceps modo p̄miſſo publicatum/ſanitatem ancilla recuperauit. Inſuper aliud maleficium cuidam perſone etiā muliebri illatum in eodem oppido referre in deteſtationem tanti criminis expedit. Mulier quedā maritata et honeſta acceſſit ⁊ iuxta iuris formam vt ſupra depoſuit. Retro domum inquit habeo viridariū eſt et illi ortus cōtiguus vicine mee. Unde quadā die cum tranſitum fieri ex orto vicine ad viridarium meum non abſqꝫ damno perſpexiſſem ſtans in oſtio viridarij. et apud meipam cōquerendo et querulando tam de tranſitu q̃ꝫ et de damno. vicina ſubito ſuperuenit: et an eam ſuſpectam haberem inquiſiuit. At ego territa propter malam eius famaꝫ nil aliud niſi hec verba protuli. Greſſus in graminibus damna demonſtrant. Tunc illa indignata quia ad eius fortaſſis beneplacitum me litigioſis verbis cum ea implicare nolebam. Abſceſſit cum murmure. Et verba que protulit licet audirē tamen intelligere nō potui. Poſt paucos vero dies ingens infirmitas mihi accidit cum doloribus ventris ⁊ acutiſſimis torſionibus a latere ſiniſtro verſus dextrum et viceuerſa quaſi duo gladij aut cultri eſſent pectori infixi. Et ſic die noctuqꝫ clamoribꝫ omnes vicinos alios inquietaui. Et cōfluentibus hincinde ꝓ ꝯſolatōne accidit vt lutifigulus prefatam vicinam et maleficam adulterino flagitio habēs in amaſiam ſimili modo viſitationis gratia accedens. et infirmitati mee cōpatiens poſt verba conſolatoria abſceſſit. Sequenti tamen die feſtine redijt. et inter alia cōſolatoria ſubiunxit. Experimētum capiam an ex maleficio hec vobis infirmitas acciderit. quod ſi ſic repertum fuerit ſanitatem vobis recuperabo. Accepto ergo plumbo liquefacto et me in lecto decubente plumbū in ſcutellā aqua plenā ſupra corpus meum appodiando infudit. et vbi quedā imago et figure diuerſarū rerum ex plumbo congelato apparuiſſent. Ecce inquit ex maleficio hec vobis contigit infirmitas. Et ſuꝑ limen oſtij domus vna pars inſtrumentorum maleficij cōtinetur. Accedamus ergo et illis amotis melius ſentietis. Sicqꝫ maritus meus cum eo pariter ad tollendum maleficium accedunt. Et lutifigulus limen eleuans marito iniunxit vt manum in foueā que apparuerat mitteret et quecunq; inueniret extraheret. Quod et fecit. Nam primo imaginem quandā ceream in longitudine vni⁹ palme vndiq; perforatam habentis duos acus ex aduerſo per latera ad modū quo ipſa punctiones a ſiniſtro latere vſq; ad dextrū et ecōuerſo perſenſerat extraxit. Demū pecias panniculorum diuerſas. plurimas res tā in granis ꝗ̄ in ſeminibus et oſſibus continentes ſicq; illis in ignem proiectis ego quidem conualui ſed nō ex toto. Nam licȝ torture ⁊ punctiones ceſſaſſent appetituſq; comedendi rediſſet. ex integro tamen priſtine ſanitati vſq; in preſens minime ſum reſtituta. Et cum apud lutifigulum importune inſtarem. Unde hoc ꝙ priſtina ſanitas nō rediret. Reſpondit Sunt et alia inſtrumenta alibi abſcondita que inuenire nō valeo. Et qualiter tunc prima inſtrumenta repoſita agnouiſſet dum inquirerem. Reſpōdit. Ex amore quo amicus amico reuelare ſolet hec cognoui. Unde dū adulteram procabat et mihi vicinam agnoui. Ideo argumentum ſuper eam cepi ſuſpitionis. hec egrota recitabat. Sed quid ſi ſingula que in illo dūtaxat oppido reperta ſunt dum recitare vellem liber vtiq; foret cōficiendus. quanti enim ceci claudi aridi ⁊ diuerſis irretiti infirmitatibus iuxta formā iuris ex vehementi ſuſpitione ſuper maleficas eis huiuſmodi infirmitates in genere vel in ſpecie predicentes et ꝙ talia in breui ſentire haberent. vel ad dies vite vel ad mortem ſtatim percipiendā. Et quod ſ̄m eorum auiſamenta cuncta accidiſſent: vel ad ſpecificatā infirmitatem. vel ad mortem aliorum. quia enim terra illa vaſallis et armigeris abundat et ocia dant vicia vbi interdum mulieres ꝓcabant dum illas procatas abijcere et alias honeſtas matrimonio ſibi copulare diſpoſuerunt. raro ſine vindicta ſuper maleficiū inferendū aut viro aut vxori dum ſe ſpretas cernebant. thorus cōiugalis perſeuerabat. non autē viris tantū ꝗ̄tum mulieribus eo vt pie eſtimari poteſt illis interemptis aut arefactis priores amaſias procare haberent. Nam et cocus quidam archiducis dum iuuenculā honeſtam et alienigenā duxiſſet malefica ei⁹ amaſia in publica via alijs honeſtis ꝑſonis audientibus iuuencule maleficium et mortem predixit extenſa manu dicens. Non diu de tuo marito gaudebis. Statimq; ſequenti die lecto decubuit et poſt paucos dies debitum vniuerſe carnis perſoluit in extremis cōteſtando. En ſic morior quod illa ſuis maleficijs deo permittente me interimit et vtiq; pro meliori deo ſibi alias nuptias in celis diſponente. Sic deniq; per maleficia miles quidam vt publica fama teſtat̄ interemptus fuit ſic et alij plures quos recitare obmitto. Inter quos et domicellus quidam dum ad nutum amaſie ſecū pernoctare nolebat et per famulum ſuum quod ea nocte ſecum certis negocijs prepeditus pernoctare nō poſſet ei indicaſſet. Illa indignata famulo iniunxit. Dicas domicello. Non diu me vexabit. ſicq; ⁊ ſequenti die infirmatus: poſt paucos dies ſepultus. Sunt et tales malefice que iudices ſolo aſpectu et oculorum intuitu maleficiare ſciunt. quod etiam nullam moleſtiā eis inferre publice ſe iactantes. ſed et quibuſcunq; pro criminalibus cauſis detentis et grauiſſimis tormentis pro dicenda veritate expoſitis taciturnitatē inferre ſciunt ꝙ nunq; eorum facinora detegere poterunt. Sunt et que imaginē crucifixi flagellis et cultris impingendo ob maleficia perpetrāda cum turpiſſimis verbis contra glorioſiſſime virginis Marie puritatem et noſtri ſaluatoris ex eius intemerato vtero natiuitatem dehoneſtauerunt. verba illa et ſingulos actus recitare nō expedit cum nimis ſint piorum aurium offenſiua. in ſcriptis tamen redacta et repoſita ſunt prout baptizata quedam iudea ⁊ alias iuuenculas induxerat. quarū vna ⁊ valpurgis nomine eodem anno in extremis poſita dum a circumſtantibus ad cōfeſſionem peccaminum hortaretur exclamauit. Corp⁹ et animā tradidi diabolo nec ſpes mihi adeſt venie: et ſic defuncta. Singula hec non ad ignominiam ſed ad laudem et gloriam illuſtriſſimi archiducis conſcripta ſunt cum reuera vti catholicus princeps et precipuus fidei zelator in exterminium earum cum aſſiſtentia reuerendiſſimi ordinarij Brixieñ. nō mediocriter laborauit. Recitata autem potius in deteſtationem et odium tanti criminis vt que iniurias hominum vlciſci non deſiſtunt. quomodo iniurias creatoris et fidei cōtumelias etiam nō habendo ad temporalia damna reſpectum ſufferre poſſunt. omnium enim eorum hoc precipuū fundamentū fidei vicȝ abnegatio exiſtit.

Alia
[illegible]
hystoria

Quod malefice [illegible]

Super modum quo obſtetrices malefice maiora damna inferunt dum infantes aut interimunt aut demonibus execrando offerunt.

Capitulum. xiiij.

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4

Hiſtoria

NEc pretereundū eſt de nocumētis a maleficis obſtetricibus pueris illatis. Et primo quomodo interimunt. Secundo quomodo demonibus offerendo execrant. In dioceſi nanq̄ Argentinenſi ⁊ oppido zabernio mulier quedam honeſta. ac beatiſſime virgini Marie plurimū deuota hunc caſum referre ſibi accidiſſe ſingulis eius hoſpiciū quod publice tenet: nigram habēs aquilā ꝑ interſigno frequentantibus cōmemorat. A viro inquit legitimo ſed iam defuncto impregnata. Ubi dies pariendi appropinquarēt. Mulier quedam obſtetrix vt ipam ad obſtetricandū puerum acceptaret importune inſtabat. At ego conſcia de eius infamia licet aliam mihi aſſumere decreuiſſem. Uerbis tamē pacificis quaſi ſuis annuere vellem petitionib9 me ſimulabam. Adueniente autē tempore part9 cum aliā obſtetricē ꝯduxiſſem. Illa prior indignata quadā nocte camerā meā euolutis vix octo diebus cum duabus alijs mulieribus ingreditur. Et lecto appropinquantes in quo iacebam. Cū maritū meum qui in altera dormiebat camera vocare voluiſſem ſingulis membris et lingua ita remanſi viribus deſtituta quod dempto viſu cum auditu nec pedicam mouere potuiſſem. In medio ergo illarum duarū ſtans malefica: hec verba ꝓtulit. Ecce hec peſſima mulierū quia in obſtetricem me recipere noluit impune nō tranſibit. Et cum alie due a latere ſtantes ꝓ ea ſupplicarent dicentes tñ nunq̄ alicui ex noſtris nocuit. Malefica ſubiunxit. Hanc mihi q2 diſplicentiam fecit ſuis inteſtinis aliqua immittere volo. Sic tamē ꝙ infra dimidiū annum nullos ꝓpter vos dolores ſentiet: ſed illo euoluto ſatis cruciabitur. Acceſſit ergo et ventrē cum manu tetigit. Mihiq̄ videbatur quaſi inteſtinis extractis certas res quas tñ videre nō potui intromitteret. Illis ergo abeuntibus cum vires ad clamandū recuperaſſem maritū quātotius vocaui et rem geſtam denudaui. Cum autē ille cauſam puerperio aſſignare vellet dicens. Uos puerpere pluri mis illuſionib9 et fantaſijs laboratis nec q̄q̄ modo dictis meis fidē adhibere volebat: adiunxi. Ecce ſpaciū ꝑ anno dimidio mihi donauit. quo elapſo. ſi nulli cruciatus ſuperuenient dictis tuis fidem adhibebo. Cōſimilia deniq̄ verba filio clerico qui et ꝓ tunc archidiaconus ruralis erat ꝓtulit cum et ipſe viſitationis gratia illo die eam frequentaſſet Quid plura ſex menſibus ad punctū euolutis internorū viſcerum tortura ſubito ipam tam dire inuaſit vt nec diebus nec noctibus a clamoribus omnes inquietādo abſtinere potuiſſet. Et quia vt premiſſum eſt deuotiſſima virgini et regine miſericordie extitit in pane et aqua ſingulis ſabbatinis diebus ieiunando. Ideo et per ipſius ſuffragia credidit ſe liberari. Unde et quadā die vbi opus nature ꝑficere volebat: tunc omnis illa immūdicia e corpore ꝓrupit. Et aduocans maritū cum filio dixit. Sunt ne res iſte fantaſtice. Nonne dixi poſt dimidiū anni ſpacium veritas cognoſcet. Aut quis vidit vnq̄ ſpinas oſſa ſimul etiā ligna me comediſſe. Erāt enī ſpine roſarū in longitudine vnius palmi cū alijs varijs innumero rebus immiſſe. Inſuper vt in prima parte operis ex illius famule reducte ad pniam in Briſiaco cōfeſſione patuit maiora damna fidei circa hanc hereſim maleficarū ab obſtetricibus inferunt̄ quod etiam quarundā cōfeſſio que et poſtmodum incinerate fuerūt luce clarius demonſtrauit. Nam in dioceſi Baſilienſi et oppido Dann quedā incinerata faſſa fuerat vltra. xl. pueros necaſſe per modū talem vt qñ ex vtero egrediebantur acum capitib9 eorū per verticē vſq̄ in cerebrū infixit. Altera deniq̄ in dioceſi Argentinenſi pueros abſq̄ numero puta quia de numero nō cōſtabat ſe interemiſſe faſſa fuerat. Taliter autē deprehenſa. Nam vbi ex vno oppido in aliud cauſa obſtetricandi mulierē quandā vocata fuiſſet. officio ſuo cōpleto dum ad ꝓpria redire volebat vbi portā oppidi exiuit caſu brachiū pueri recenter nati ex lintheo quo ꝑcincta erat cui et inuolutū brachiū fuerat ad terram cecidit. quo viſo ab his qui infra portam ſedebant dum illa preteriſſet leuatā e terra vt putabāt peciam carnis: cautius intuebant̄. et cum nō peciam carnis ſed brachiū pueri per articulos membrorum agnouiſſent. cōſilio cum ꝑſidentib9 habito et inuento ꝙ infans ante baptiſmū deceſſerat brachioq̄ careret. malefica capitur: queſtionibus exponitur et crimen detegitur ſicq̄ vt predictū eſt abſq̄ eius numero ſe infantes interemiſſe cognouit. Qua autem de cauſa: vtiq̄ preſumendū ꝙ ad inſtantiā malignorum ſpirituū etiā eis interdū inuitis talia facere coguntur. Nouit enī diabolus ꝙ ab introitu regni celeſtis ꝓpter penā damni aut originale peccatū tales pueri ſequeſtrantur. Unde etiam diutius finale iudiciū ꝓtrahitur ſub quo eternis cruciatib9 deputabuntur. cum eo tardius numerus electoꝝ cōpletur: quo cōpleto mundus conſumabitur. Et vt in premiſſis tactū eſt ſuaſu demoniorū ex

Obſtetrices malefice diabolo pueros offerunt

huiuſmodi membris vnguenta earum vſibus accomoda cõficere habent. Sed et hoc horrendū facinus ſilentio pretereundū in deteſtatione tanti criminis nõ eſt. Nam vbi infantes non interimūt: tamen illos demonibꝫ execrando per hunc modū offerūt Nato enī infante obſtetrix vbi puerpera malefica per ſe nõ extitit tunc quaſi quid operis ꝓ infantis refocillatione actura ipm extra camerã deportat et ſurſum eleuans principi demoniorum ſcꝫ lucifero et omnibus demonibus immolant et hoc in loco coquine ſupra ignem. Et vt quidam retulit cum perpendiſſet vxorem ſuam tempore partus ꝙ preter cõſuetuꝫ modum puerperarū nullã ad ſe ingredi mulierem permittebat niſi dumtaxat filiã ꝓpriã que obſtetricandi officium gerebat cauſam huiuſcemodi experiri volens latenter ſe illo in tempore in domo occultabat. Unde et ordinem ſacrilegij et diabolice immolationis modo ꝑdicto perpendit cum eo ꝙ vt ſibi videbatur per appendiculi inſtrumentū in quo olle ſuſpendunt infans nõ fultus humano auxilio ſed demonis ſurſum vehebat. vnde mente cõſternatus cum et horrenda verba ꝓ demonū inuocatione et alios ritus nephandiſſimos ꝯſenſiſſet ſubito vt infans baptizaretur acrius inſtetit. et cum ad aliam villã in qua parrochialis erat eccleſia deferendus eſſet. et per põtem ſuper flumen quoddã ꝑtranſire haberet. ille euaginato gladio ſuper filiã que infantem gerebat irruit dicẽs alijs duobus ſibi adiunctis audientibꝫ. Nolo vt infantem per pontẽ deferas: quia aut per ſe põtem gradiet aut tu in flumine ſubmergeris. Qua perterrita cum alijs que aderant mulieribus et an ne compos eſſet rationis inquirentes. Res enim geſta cunctas alias latebat demptis duobus viris ſibi cõiunctis. Tūc ille. Peſſima mulierū: arte tua magica ſcandere pendiculū infantem feciſti. Fac ⁊ iam vt nullo deferente pontem ꝑtranſeat aut in flumine te ſubmergaꝫ. Sicqꝫ coacta puerū ſuꝑ pontem poſuit: et arte ſua demonẽ inuocans ſubito ex altera parte pontis infans cernitur Baptizato ergo puero et ad ꝓpria rediens cū iam per teſtes filiã de maleficio cõuincere poterat ꝓut primū facinus oblationis minime probare potuiſſet eo ꝙ ipe vnicus illi ſacrilego ritui interfuiſſet apud iudicẽ poſt tempus purgationis filiã cum matre accuſat et pariter incinerantur et facinus de ſacrilega oblatione quod per obſtetrices fieri ſolet detegit Sed hic dubiū oritur. Quid ne operis aut efficacie talis ſacrilega oblatio in huiuſmodi pueris efficere valeat. Ad qꝺ dici poteſt ꝙ ſicut triplici ex cauſa hoc demones efficiunt ita et ad tria nephandiſſima hec eis deſeruiunt. Nam primo ex ſuperbia eorum que qꝫ ſemꝑ aſcẽdit. Iuxta illud. ſuperbia eoꝝ qui te oderunt aſcendit ſemper. querunt quãtū poſſunt diuinis rebus ⁊ ceremonijs ſe cõformare vt ſic ſub ſpecie boni apparentis faciliꝰ decipiãt. Sic enim et virgines pueros mares vel feminas expetunt a magis vbi in ſpeculis vel vnguibus maleficorūꝫ furta ſublata vł alia occulta habẽt manifeſtare. licꝫ per corruptos idem oſtendere valerent. ſed tñ vt fingat ſe falſe caſtitatem amare quam tamẽ odit cum caſtiſſimã virginẽ ſumme odit. eo ꝙ caput eius cõtriuit Gen̄. iij. Unde ſic animas maleficorū ⁊ eis credentium per infidelitatis vicium ſub ſpecie virtutis decipiūt. Tercio vt ipſa perfidia maleficarū amplius in ſui augmentum creſcat dum a cunabulis ſibi dicatas maleficas ſeruãt. Ex his efficit hec ſacrilega oblatio tria in puero. Primo ꝙ ſicut exterior oblatio fit in rebus ſenſibilibꝫ deo puta in vino. pane. terre frugibus. et hoc in ſignum debite ſubiectionis et honoris. iuxta illud Eccli. xxv. Non apparebis in cõſpectu domini dei tui vacuus. q̄ etiã res alijs poſtmodum ꝓphanis vſibus nullo modo applicari debent nec poſſunt. Unde et. x. q. i. Damaſ. papa. di. Oblationes que intra eccleſiã offeruntur ſacerdotibus tantummõ pertinere: ſic tamẽ vt nõ ſolum eas in ſuos vſus cõuertant ſed vt fideliter diſpenſent partim ad ea que ad cultum diuinū pertinent. et ꝑtim etiam in vſus pauperum cõuertant. Ita ⁊ talem puerū diabolo in ſignum ſubiectionis ⁊ honoris oblatum diuinis vſibꝫ applicari digne et fructuoſe ſubiectionis tam ꝓ ſe qꝫ pro alijs quomodo eſt poſſibile hoc a catholicis fieri. Quis enim dicere poteſt materna ſcelera ſeu aliena peccata quo ad punitionẽ non redundare in filios fortaſſis ille qui dictum propheticū attendit. Filius nõ portabit iniquitatẽ patris. Sed quid de illo paſſu Exo. xx. Ego dominus zelotes viſitans peccata patrum in filios vſqꝫ in terciam et quartã generationẽ. Eſt enī hec vtriuſqꝫ ſententia: vt prima intelligatur de pena ſpirituali in iudicio poli ſiue dei et non in iudicio fori. Et eſt pena que principaliter tãgit animã ſiue ſit pena damni vt priuatio glorie ſiue pena ſenſus id eſt cruciationis ignis infernalis. His enī penis nūqꝫ punitur aliquis ſine culpa propria vel cõtracta quantum ad originale. vel cõmiſſo quantū ad actuale peccatū. Secūda

Hyſtoria

Simulatio Magorum

vero auctoritas quia intelligitur de imitatoribus paternoꝝ ſcelerũ vt Gratianus exponit.i.q.iiij.§.quib⁹. Ubi etiã dat alias expoſitiones. ideo alijs penis quibuſcũqꝫ iudicio dei punitur quis nõ ſolũ ꝓ culpa ſua cõmiſſa vel cõmittenda vt ſcꝫ euitetur: ſed etiã pro culpa alterius. Nec valet ſi dicat̃ ꝙ tũc punitur ſine cauſa ⁊ ſine culpa que debet eſſe cauſa pene: quia iuxta regulã iuris ſine culpa niſi ſubſit cauſa nõ eſt aliquis puniẽdus. vnde et dicere poſſumus ꝙ ſemꝑ ſuꝑeſt cauſa etiã iuſtiſſima licet nobis ignota.xxiiij.q.iiij.Aug⁹.et ſi ſuꝑ actionẽ facti ꝓfunditatẽ iudicioꝝ dei penetrare nõ poſſumus. veruntñ verũ ſcimus eſſe quod dixit et iuſtum eſſe qđ fecit. Eſt tamẽ diſtinctio in pueris oblatis eo ꝙ loquẽdo de innocentib⁹ qui nõ per matres maleficas ſed ꝑ obſtetrices demonibus offerunt̃ et rapiuntur occulte vt dictum eſt ſupra ab amplexibus et vtero honeſte matris ꝙ tales innocentes nõ adeo deſeruntur vt imitatores efficiantur tantorũ ſcelerũ ſed imitatores paternarũ virtutum hoc pie credendum eſt. Secundũ quod efficit hec ſacrilega oblatio eſt. Quod ſicut in oblatione qua homo ſeipm̃ deo offert in ſacrificiũ recognoſcit deum ſuum principiũ et finem. quod quidẽ ſacrificiũ dignius eſt omnibus ſacrificijs alijs exteriorib⁹ ab eo impenſis. Iuxta illud. Sacrificiũ deo ſpiritus ꝯtribulatus cor cõtritum et humiliatũ deus non deſpicias. Et hoc quo ad principiũ creationis et finẽ glorificationis. Ita et ipa malefica puerũ offerens diabolo: eius animã et corpus tãqꝫ ſuo principio et fini damnationis eterne cõmendat. Unde et nõ niſi miraculoſe a ſolutione tanti debiti liberari poterit. Solet quedam hiſtoria immo et plures recitari de pueris ex materno vtero demonibus improuiſe ⁊ ex aliqua paſſione et cõmotione mentis a matribus oblatis et qualiter cũ maxima difficultate in adulta etate a demonũ iuriſdictione quã diuina permiſſione ſibi vſurpabant liberari potuerũt. de quibus liber exemplorum beatiſſime virginis marie refertus noſcitur. ſpecialiter et de illo qui per ſummũ pontificẽ dum liberari a vexationibus demonũ nõ poterat. miſſus tandem ad quendã virum ſanctum in orientalib⁹ partibus degentẽ cũ magna adhuc difficultate per interceſſionẽ ipi⁹ glorioſiſſime virginis ab illa iuriſdictõe ereptus fuit. Unde ſi in vltionẽ vnius improuiſe nõ dico oblationis ſed exhibitionis vbi mater ex indignatione dumtaxat ſuper copulam carnalẽ viro exhibendã/cum dixiſſet maritus/ſpero inde fructum ꝓuenturũ. Et illa replicans. Sit fructus ille diabolo datus. tanta ſeueritas diuine punitionis patuit quanta creditur ſeuire vbi tanta diuine maieſtatis cernitur offenſa. Tercium quod hec ſacrilega oblatio efficit eſt habitualis inclinatio ad huiuſmodi maleficia hoibus iumẽtis et terre frugibus inferẽda. Huius ratio aſſignari poteſt ex his que ſm Tho. ſa ſe. q. cviij. ſuper punitionẽ tamporalẽ qua aliqui propter alienas culpas puniunt̃ deducunt̃. Dicit enĩ ꝙ qꝛ filij ſunt ſm corpus res quedam patris et ſerui et animalia res dominorum. Et cum aliquis ſit puniendus in reb⁹ ſuis omnibus: ideo et filij puniunt̃ pluries pro parentibus. Et differt hec ratio ab illa que ſupra tacta fuit de peccatis patrũ qꝛ deus viſitat in filios vſqꝫ in terciã et quartam generationẽ. Quia vt ibi tactum eſt hoc intelligitur de imitatorib⁹ paternorũ ſcelerum. Hec autẽ ratio cõcludit de punitione filioꝝ pro parentib⁹ vbi nõ imitantur paterna ſcelera in actu per mala opera ſed tantũ in habitu. ſic enim et filius nat⁹ ex adulterio dauid mortuus fuit q̃ꝫcitius. Et animalia amalechitarum iuſſa ſunt interfici q̃ꝫuis ⁊ in huiuſmodi ſit ratio miſtica. vt habetur.i.q.iiij.§. paruulos. Ex quibus omnibus nõ incõuenienter dicitur ꝙ huiuſmodi pueri ſemꝑ ad maleficia perpetranda vſqꝫ in finẽ vite inclinantur. Sicut enim deus ſuam oblationẽ ſanctificat vt ſanctorũ geſta demonſtrãt vbi parentes ſobolem ex eis ꝓcreandã deo dicaſſent. vtiqꝫ et diabolus ſuã oblationẽ inficere nõ ceſſat ex veteri et nouo teſtamẽto quaſi innumera poſſent geſta deduci. Sic enim plures patriarche et ꝓphete vt Iſaac Samuel Sampſon. Sic etiam Alexius Nicolaus. et alij innumeri gratijs plurimis ad ſanctitatem vite fuerunt ꝓuenti. Experiencia deniqꝫ demonſtrat ſemper filias maleficarũ in cõſimilibus tãqꝫ imitatrices maternorũ ſcelerum eſſe diffamatas. immo et totam quaſi ꝓgeniem eſſe infectã. Et huius quidem et omnium precedentiũ ratio quia ſuperſtitẽ ſemꝑ habent relinquere et in augmentum illius perfidie ſummis conatib⁹ ex pacto cum demone inito tendere. Unde enim contingere poſſet ꝙ ſepiſſime repertum eſt puellas impuberas vt octo vel decem annorum tempeſtates et grandines concitaſſe niſi ex tali pactoſſub tali oblatione ſacrilega diabolo ꝑ matrem maleficam infantem execraſſe. nec enim ꝑ ſe pueri talia ex fidei abnegatiõe ꝓut adulte malefice a principio facere habent efficere

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4

Quella [illegible] plu[illegible] [illegible]

Histo

poſſent cū nec alicuius fidei articuli fortaſſis noticiam habent. Et quibus geſtis aliqua in mediū producam⁹. In partibus enī ſueuie dum quidā villanus ſegetes in campis cum filia paruula vix octo annorū cōſpicere decreuiſſet et ꝓpter ſiccitatem terre pluuiā apud ſe ruminans et cōferens optaſſet dicēs. Heu quādo veniet pluuia. Puella audiens verba pr̄is ex ſimplicitate animi dixit. Pater ſi pluuiam deſideras faciā ꝙ cito veniet. At pater. Unde hec tibi/ noſcis ne pluuiam ꝓcurare. Reſpondit puella vtiqȝ et nē dum pluuiam. ſed et grandines et tempeſtates cōcitare ſcio. Et pater. Quiſnā te docuit. Reſpōdit. Mater mea. verum quod mihi inhibuit ne alicui hoc indicarem. Tunc iterum pater. Et quomodo te docuit. Reſpōdit. Me cōmiſit vni magiſtro: quem omni hora ad quecūqȝ petita habere poſſum. At pater. Vidiſti ne illum. Reſpondit. Vidi interdum viros introeuntes et exeuntes ad matrē. Et cum interrogaſſem qui nam eſſent. Reſpondit. Sunt noſtri magiſtri quibus etiā te tradidi et cōmiſi magni fautores et diuites. Territus pater. An ne illa hora grandineȝ citare poſſet inquiſiuit. Et puella. Utiqȝ ſi modicū aque habuero faciam. Tunc pater puellam per manum ad torrentē deduxit. Fac inquit. ſed tantummodo ſuper agrum noſtrum. Tunc puella manum in aquā miſit et in nomine ſui magiſtri iuxta doctrinā matris mouit. Et ecce tantummodo pluuia agrū illum perfudit. Quō cernēs pater. Fac inquit et grandinē: ſed tantummodo ſuper vnū ex agris noſtris. Quō cum iterum puella feciſſet pater de experiētia certificatus vxorem apud iudicem accuſauit Que capta et cōuicta incinerata fuit et filia denuo baptiſata et deo dicata amplius illa efficere nō potuit.

Sequit᷑ ſuper modū quo iumētis malefice varia nocumēta inferunt.

Capitulum. xiiij.

Utiqȝ a fortiori cum apoſtolus dicat. Nunquid deo cura eſt de bobus volens per hoc innuere. Et licet omnia ſubſint diuine ꝓuidentie tam homines ꝙ̄ iumēta vtroſqȝ iuxta modulum ſuū ſeruās vt pſalmiſta ait. filij tamē hominū ſub tegmine et ꝓtectione alarū amplius gubernātur. Si inquā homines diuina permiſſione per maleficos affligunt᷑. innocentes. iuſti ⁊ peccatores. parentes deniqȝ in filijs qui res ſunt pertinentes ad eos. Cū etiam iumēta terre fruges ſimiliter de rebus hominum exiſtunt vtiqȝ et ſuper illos variā nocumēta poſſe a maleficis inferri nemo dubitare diuina permiſſione cōcurrente preſumat. Sic enim Job a diabolo ꝑcuſſus cuncta iumenta perdidit. ſic deniqȝ nec minima reperitur villula vbi mulieres mutuo vaccas inficere lac eas priuare et ſepiſſime interimere nō ceſſant. A minimo autē nocumento incboando quod de priuatione lactis eſtimari poteſt. Si de modo quo id efficere valeāt queritur. Reſponderi poteſt ꝙ quia ſm̄ Albertū. iiij. de animalib⁹. Lac de natura ſit menſtrui in quolibet animali. ſicut etiam fluxus eius in femina vbi nō reſtringitur talis fluxus aliqua infirmitate vel ex cōditione nature vel ex accidentali infirmitate. tunc reſtringitur aut aufertur interdum maleficiali opere. Ex cōditione autem naturali lac reſtringitur poſt ꝯceptum fetum. Ex infirmitate vero accidentali ſicut pluries ex comeſtione alicuius herbe que ex natura lac reſtringere habet et vaccam alterare. Ex maleficio autem talia ꝓcurant varijs modis. Quedā enī nocturnis temporibus ⁊ ſacratioribus vtiqȝ ex inductione diaboli ob maiorē offenſam diuine maieſtatis in quocūqȝ angulo domus ſue ſe collocant vrceum inter cruras habentes. Et dum cultrum vel aliquod inſtrumentū in parietem aut columnā infigunt et manus ad mulgendū apponunt tunc ſuū diabolū q̇ ſemꝑ eis ad oīa cooperat᷑ inuocant. et ꝙ de tali vacca et tali domo que ſanior et que magis in lacte abundat mulgere affectat ꝓponit. tunc ſubito diabolus ex mamillis illius vacce lac recipit. et ad locū vbi malefica reſidet ⁊ quaſi de illo inſtrumento fluat reponit. Hec quidē populo p̄dicando nemo ꝓpterea ex eis informatur. quia ꝙ̄tumcunqȝ quis demonē inuocaret ⁊ per nudā inuocationē hec ſe poſſe efficere eſtimaret: ſeipm̄ deciperet. q꞉ caret fundamento illius ꝑfidie. quia ſcȝ omagiū nō p̄ſtitit et fidem nō abnegauit. Hec ideo poſui cum plures hec et alia que poſita ſunt eſtimant populo nō eſſe ꝓponenda ꝓpter ꝑiculum informationis. cum ſit impoſſibile aliquem p predicationē poſſe informari rōne tacta. Potius autē ſunt in deteſtationē tanti criminis. et vt iudices in vltionē tanti ſceleris ſcȝ fidei abnegationis amplius inardeſcant ſunt p̄dicanda. licet nō ſemꝑ: plus etiaȝ ponderāt ſeculares hmōi temporalia dāna: cum magis terrenis implicant᷑ affectionib⁹ ꝙ̄ ſpiritualibus. vnde et cum eis talia poſſe fieri affirmantur in punitionē ipoꝝ ampli⁹ ſeuiunt. ſed m̄ aſtutiā diaboli quis explicare

[illegible] De lacte aliena [illegible] malefice [illegible] ab alieis vaccis [illegible]
[illegible] [illegible]

predicando maleficialia atque p hoc [illegible] informare [illegible] hec

Ex pacto [illegible] affectata [illegible]

Hysto

poteſt. Noui illos in quadā ſocietate cōſtitutos qui dum tempore may butirū maycū comedere affectarēt eis in itinere exiſtentibꝫ et in prato circa torrentē cōſedentibus. vnꝰ ex eis quo pacto cum demone ꝑ antea ſiue tacito ſiue expreſſo inito dixit. Ego optimū butirum maycum ꝓcurabo. Et ſtatim depoſitis veſtimētis et torrentē intrans nō ſtando ſed ſedendo cōtra aque fluxum dorſum vertebat Et ceteris cōſpicientibꝫ ipſe dum certa verba protuliſſet et aquā manibꝫ poſt tergū mouiſſet. poſt paululū butirū formatū ad modum quo villane tꝑe may vendere in foro ſolēt in magna quantitate apportauit. Et alijs guſtantibus optimū fuiſſe butirū affirmarūt. Qua ex re colligiť primo hūc de ſua practica fuiſſe certū. vel qꝛ mere maleficꝰ ꝑ expreſſum pactū cum demone inituꝫ. Vel qꝛ per tacitū pactū nouit ſibi diabolū ad vota affuturū. Si quidem primū tunc nō indiget diſcuſſione quin verus maleficꝰ fuerit. Si autē ſecundū tunc vſus ſuffragio diaboli fuit eo ꝙ ſibi oblatus et execratus a matre vel obſtetrice fuerit. Nō ſi quis obijceret diabolū fortaſſis apportaſſe butirū ſine aliquo pacto tacito vel expreſſo. ac etiam abſqꝫ oblatione aliqua vt ꝑmittitur facta. Reſpondeť ꝙ nunqꝫ aliquis vtiť ſuffragio diaboli in ꝯſimilibꝫ operibus ſine eiꝰ inuocatiōe. qꝛ ipſo facto cum quis demonis/ auxilium petit/ cōtra fidem vt apoſtata agit. Iuxta determinationē doctoris in. ij. ſenten. di. viij. ſup difficultatē. Utrū auxilio demonum vti ſit apoſtaſia a fide. Nam cū alijs doctoribus Albertus magnus licꝫ cōcordat. tm̄ magis expreſſe dicit ꝙ ſemꝑ in talibꝫ eſt apoſtaſia verbi vel operis. Si eni inuocatōnes cōiurationes. fumigationes. et adorationes fiant. tunc apertū pactū initur cum demone abſqꝫ hoc vicꝫ ꝙ aliquis corpus et aīam cū fidei abnegatione in toto vel in parte tradat. quia per hoc ꝙ ipm inuocat iam cōmittit apoſtaſiam verboꝝ apertā. ſi autē nō fit inuocatio verboꝝ ſed ſolummō fit opere ſimplici quia ſcꝫ tale opus facit qđ nō niſi demonū auxilio effectū ſortiri pt. Tunc ſiue faciat illud inchoando in noīe diaboli. ſiue per alia verba ignota: ſiue abſqꝫ omni verbo. Illa tm̄ intentione vt dictū eſt. tunc vt ſubdit Albertus eſt apoſtaſia operis quia illud opꝰ expectatur a demone. Cum autē expectare aliqđ a demone vel aliquid ꝑcipere per ipm. ſemꝑ eſt fidei cōtumelia et ideo apoſtaſia. Unde et hic cōcluditur ꝙ quocūqꝫ modo ꝑfatus magus hoc ꝓcurauit vtiqꝫ per pactū tacitū vel expreſſum ꝓcurauit. Et veriſimiliter ſi abſqꝫ pacto expreſſo/ qđ tunc vt malefici facere ſolent per tacitū et occultū pactum vel ex ſe vel a matre aut obſtetrice initū talia effecit. Et dico ex ſe qꝛ tantummō opus exercuit/ effectuꝫ a diabolo expectans. Secundū quod colligitur ex illa vel cōſimili practica eſt ꝙ qꝛ diabolus nouas rerū ſpecies cōdere nō poteſt. Ideo vbi tā ſubito naturale butirū ex aqua prorupit. hoc virtute demonū nō aquam in lac mutando. ſed vel butirum alibi ex loco repoſito accepit et illi ad manus tradidit. vel ex lacte naturali hoc ex naturali vacca recipiendo ⁊ ſubito vt ſic coagulando in naturā butiri. qꝛ ꝙ ars mulierū per ſpaciū tꝑis efficit butirū formando. hoc ipſe in breuiſſimo tempore efficere nouit ⁊ tunc illud ſibi obtulit. Ad idem reduciť modus quo aliqui ſuperſtitioſi vinū aut alia neceſſaria nō habentes. nocturnis temporibꝫ tantummō flaſconem aut aliud vaſculū recipiunt. et dum per vicum aliquē incedunt ſubito vas vino impletum reportant. Tunc eni diabolus vinū naturale ex aliquo vaſe recipiendo illi flaſconem impleuit. Super modū autem quo animalia ⁊ iumēta malefici interimūt. Dicere oportet ꝙ ſic hoīes ita et iumēta vel tactu et viſu. vel viſu tm̄ vel vbi ſubter limen oſtij ipſius ſtabuli aut vbi ſolent adaquari maleficium aliquod ſeu inſtrumentū maleficij reponunt. Sic eni et iſte in Rauenſpurg incinerate. De quibus et infra patebit ſemꝑ ad inſtantiam demonū vbi meliores equi aut pinguiora iumenta erant maleficiare habebāt. Et dum interrogate fuiſſent per quē moduꝫ talia efficerēt. Rn̄dit vna noīe agnes ꝙ ſubter limen oſtij ipſius ſtabuli certas res occultaret. Et interrogata cuiuſmodi res. Reſpōdit. Diuerſarū ſpecierū animaliū oſſa. Et vlterius. In cuius noīe hoc facerēt interrogata. Reſpondit. In noīe diaboli ⁊ omniū aliorum demonioꝝ. Sed et altera noīe anna q̄dum vni ex ciuibus ſucceſſiue vigintitres equos maleficiaſſet quia vector erat. Ultimatim dum viceſimūquartū emiſſet et iā ad extremā paupertatē deueniſſet. vector ſtans in oſtio ſtabuli dixit ad maleficā que et in oſtio domus ſue ſtabat. Ecce iam emi equū ꝓmitto deo et ſue matri ſi equus ille morieť ꝙ manibus meis ꝓprijs te interficiā. Sicqꝫ territa malefica equū ſibi intactū reliquit. Dū autem capta et interrogata fuiſſet per quem modum talia effeciſſet. Reſpondit ſe nil aliud niſi foueam feciſſe. Qua facta diabolus certas res impoſuiſſet ſibi ignotas. Qua ex re colligitur ꝙ tantummō aut manū aut viſum apponere habent. Et hoc vt quoquo modo malefica cooperet̃. alias enī diabolo ſeuiendi in creaturas facultas nō permitteret̃ vbi malefica nō cōcurreret vt prius tactū eſt. Et hoc cōtingit ꝓpter maiorem offenſam diuine maieſtatis. Sepiſſime etiam a paſtoribus viſa ſunt. ꝙ certa animalia in campis dum tres aut quattuor ſaltus in aerē feciſſent ſubito in terrā collapſa interierūt. Et hoc vtiqȝ demonum ad inſtantiā maleficarū virtute in dioceſi Auguſtienſi inter oppidū fieſſen ⁊ montē ferreriū. quidā prediues aſſeruit ſibi et alijs vltra quadraginta iumenta in bobus ⁊ vaccis in alpibus fuiſſe maleficiata. Et hoc infra anni ſpaciū nō peſte aut aliqua infirmitate ꝓcedente. Et ꝓ interſigno dixit: ꝙ vbi peſte aut alia caſuali infirmitate moriunt̃ non ſubito ſed paulatim et ſucceſſiue deficiunt. Illud autē maleficiū ſubito abſtulit omnē vigorem ita ꝙ ab omnibus iudicabatur illa maleficijs fuiſſe interempta. Verum talem annotaui numerū. eſtimo tamen ꝙ ampliorē expreſſit. hoc tamē veriſſimū ꝙ in partibus et precipue in alpibus plurimū iumenta aſſeruntur maleficiari. Quod genus etiā maleficij vndiqȝ diffuſum noſcitur. Aliqua ſimilia infra in capitulo de remedijs adhibēdis cōtra maleficia iumentoꝝ diſcutient̃.

Super modū quo grandines et tempeſtates cōcitare ac etiā fulgura ſuper hoīes et iumenta fulminare ſolent.

Capitulum. xv.

DEniqȝ ꝙ demones et ſui diſcipuli talia maleficia in fulminibꝰ grandinibus et tempeſtatibus cōcitare poſſint ⁊ hꝰ accepta poteſtate a deo quo ad demones. ſeu eius ꝑmiſſione quo ad ipſius diſcipulos ſacra ſcriptura Job. i. et. ij. teſtat̃. vbi accepta poteſtate a deo ſtatim demon ꝓcurauit vt ſabei quingenta iuga boū et quingētas aſinas auferrēt. et deinde ignis de celo deſcendēs. ſeptē milia camelorū conſumeret. tandem etiam ſeptē filij et tres filie per vehementē ventum et per lapſum domꝰ occumberēt. et ſemꝑ pueri id eſt famuli multi: vno qui nunciaret dempto interierūt. vtiqȝ vlcere peſſimo ſancti viri corpus ꝑcuteret̃ et vxor et tres amici eius vt ipm̄ vexarēt grauiter ꝓcurauit. Vbi et ſanctus Tho. in poſtilla ſua ſuꝑ Job ita loquitur. Neceſſe eſt cōfiteri ꝙ deo ꝑmittēte, demones poſſunt perturbationē aeris inducere. ventos cōcitare ⁊ facere vt ignis de celo cadat. Quis enī natura corporalis nō obediat ad nutū angelis neqȝ bonis neqȝ malis ad ſuſceptionē formarū ſed ſoli deo creatori. tamē ad motū localē natura corporalis nata ē ſpirituali nature obedire. cuius iudiciū in homine apparet. nā ad ſolum imperiū voluntatis que ſubiectiue eſt in anima mouentur membra vt opus q̃ volūtate diſpoſitū proſequant̃. quecūqȝ igitur ſolo motu locali fieri poſſunt hec per naturalē virtutē nō ſolum boni ſed etiam mali facere poſſunt niſi diuinitus ꝓhibeantur. Venti autē et pluuie et alia huiuſmodi aeris ꝑturbationes. ſolo motu vaporū reſolutoꝝ ex terra et aqua fieri poſſunt. vnde ad hmōi ꝓcuranda naturalis virtꝰ demonis ſufficit. hec thomas. Mala enī que noſtris exigentibus in mundo fiunt. deus velut per ſuos tortores iuſte per demones ſolet infligere. Vnde et gloſa ſuper illo pſ. ciiij. Vocauit famē ſuper terram et omne firmamentū panis cōtriuit: dicit ſic. Hec mala ꝑmittit deus per angelos malos qui talibus ꝑpoſiti ſunt. Vocat ergo famem id eſt angelū fame prepoſitū. Poſſent et illa q̃ ſupra notata ſunt circa queſtionem an ſemꝑ malefici. circa maleficia inferenda habent cōcurrere cum demonibus. vbi de triplici nocumento: ⁊ quomō interdū demones ſine maleficis varia nocumēta inferunt. cum maleficis autē demones plus affectant hominibꝰ nocere eo ꝙ cum deus amplius per hoc irritatur inde eis maior facultas puniendi et affligendi cōceditur. Deſeruiunt ⁊ illa que doctores ſuꝑ ſcd̄o ſenten. di. vi. An locus ſit cōuenienter deputatus malis angelis in aere caliginoſo mouent: quia cum tria cōſiderantur in demonibus natura officium et culpa. Sicut nature correſpōderet celum empirreū. culpe vero infernus. ita eorū officio cum tortores ſint et miniſtri vt ſupra tactuȝ eſt. in punitionē malorū et exercitium bonorū cōpetit aer caliginoſus. ne vicȝ nimis nos infeſtarent. ſi in mundo inferiori circa nos habitarent. vnde et in aere et circa ſperā ignis: actiua paſſiuis cōiungere ſciunt vbi a deo permittunt̃ et ignem de celo cadere ſeu fulgura fulminare ꝓcurant. Narratur in fornicario de quodā capto per iudicem. dum interrogaret̃ quō ad grandines ⁊ tempeſtates cōcitandas ꝓcederent. et an facile hoc eis foret ꝓcurare. Reſpondit. Faciliter grandines ꝓcuramus ſed ad libitū ledere nō valemus. Nota cuſtodiā bonoꝝ angelorum. vnde addidit/ Eos tantummō ledere poſſumus qui dei deſtituti ſunt auxilio: et qui ſigno crucis ſe muniunt illos ledere nō poſſumus. eſt aūt hic noſter modus. Primo

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4

verbis certis in campis principē omniū demonioꝝ imploramꝰ vt de ſuis mittat aliquē qui a nobis deſignatū ꝑcutiat. Deinde veniēte certo demone eidē in biuio pullū nigrum immolamꝰ eundē in altū ꝓijciendo in aera. quo a demone ſumpto obedit: et ſtatim aura cōcitat. attamē nō ſꝑ in loca deſtinata a nobis ſed iuxta dei viuentis ꝑmiſſionē: grandines et fulmina ꝓijcit. Narratᷣ etiā ibidē de quodam auctore ſeu hereſiarcha maleficorū ſtafus dictus. qui in Bernenſiū territorio et locis adiacentibꝫ ꝯſtitutus. publice de hoc gloriari audebat. ꝙ quñcunqꝫ vellet ipe ſe in oīm emuloꝝ oculis velut murē facere vellet et dilabi manibꝫ inimicoꝝ ſuorū letaliū. et ita etiā capitaliū ſuoꝝ inimicoꝝ manibus ſepiꝰ euaſiſſe. Diuina tn̄ iuſticia cum terminū ſue malitie facere voluit: ꝑ hoſtes ſuos in ſtupa quadam ꝓpe feneſtrā quendā ſedere dū caute explorabatᷣ a ſibi inſidiantibꝫ. gladijs et haſtis inopinate tranſfixus ob ſua facinora miſerabiliter obijt. ſuperſtitē tn̄ diſcipulū q̇ hoppo vocabatᷣ reliq̇t. qui et ſupradictū ſtadelin de quo in capitulo ſexto mentio fit magiſtrū fecit. Sciuerūt hi duo qn̄ eis placuit terciam partē fimi feni vel frumenti. aut cuiuſcunqꝫ rei de vicini agro: nemine vidente ad ꝓprium agrū deferre. grandines viuaciſſimas et auras leſiuas cum fulminibꝫ ꝓcurare. in aſpectu parentū infantes ꝓpe aquā ambulantes in ipſam nullo vidente ꝓijcere. ſterilitatē in hominibꝫ et iumentis efficere occulta alijs manifeſtare. in rebus et corporibus modis q̇buſcūqꝫ ledere. ictu fulminis nonnunqꝫ quē vellent interimere et multa alia peſtifera ꝓcurare. vbi ⁊ qn̄ dei iuſticia hec fieri ꝑmiſit. Ad ea tamē que per nos reꝑta ſunt expedit cōuertere. 8 In dioceſi nāqꝫ cōſtanꝭ. ab oppido rauēſpurg ob vigintiocto miliaria teuthonicalia verſus ſaltzburgā. grando ſeuiſſimꝰ excitatus. cūctas fruges ſegetes et vineas adeo in latitudine vnius miliaris ꝯtriuerat ꝙ tercius annus vix indicabatᷣ frugiferus in vinetis. Unde res geſta cum per notariū inq̇ſitionis innotuiſſet ⁊ q̄ ꝓpter clamorē populi inquiſitōne opus eſſet dū certi ꝑ maleficia immo oēs pene oppidani talia cōtigiſſe iudicarent. Quare cōſulibꝫ an id cōſentientibus per quindenā iuxta iuris formā ſuꝑ hereſim dumtaxat maleficarū a nobis inquiritᷣ. et ad duas dumtaxat ꝑſonas p̄ alijs que tn̄ in paruo numero nō erant diffamatas ꝑuenitᷣ. nomen vnius agnetis balneatricis: alteriꝰ anna de mindelheim. quibus captis ⁊ ſeorſum ad diſtinctos carceres poſitis ignorante penitꝰ vna de altera ſequenti mane balneatrix queſtionibus leuiſſimis a rectore ſeu ciuiū magiſtro magno fidei zelatore. gelre cognoīato et ab alijs ex cōſulibꝫ ſibi adiūctis in p̄ñtia notarij exponitᷣ. et licet maleficiū taciturnitatis indubie penes ſe habuiſſet. de quo ⁊ ſemꝑ iudicibus timendū eſt. eo ꝙ in primo aggreſſu nō iam muliebri ſed virili aīo ſe innoxiā affirmabat diuina tn̄ fauente clemētia ne tm̄ facinus impune tranſiret. ſubito libere et a vinculis abſoluta licet in loco torture et cuncta flagitia ab ea ꝑpetrata detexit. Nā a notario inquiſitōnis interrogata ſuꝑ articulos ex depoſitōe teſtiū circa nocumenta hoībus et iumentis illata. ex q̇bus iam violenter reddebatur tāqꝫ malefica ſuſpecta. cū nemo teſtis de fidei abnegatōne ac carnali ſpurcitia cū demone incubo aduerſus eā depoſuiſſet: eo ꝙ illa ſecretiſſima ſint illius ſecte ceremonialia attamē vbi poſt nocumenta aīalibus et hoībus illata vti rea reſpondiſſet. cetera oīa de fidei abnegatōe et ſpurcitijs diabolicis cū incubo demone ꝑactis interrogata publice fatebatur: aſſerēs ſe vltra decē et octo ānos illi incubo cum oīmoda fidei abnegatōe ſuccubuiſſe. q̇bus expletis vbi ſuꝑ grandinē prefatam: an ne aliq̇d de illis ſciret inquireretᷣ. Reſpondit ꝙ ſic. Et interrogata quō et qualiter reſpondit. In domo eram et hora meridiei demon me accerſiuit et vt ſuꝑ campū ſeu planitiem kuppel ſic eni noīatᷣ. paululū aque mecum deferendo me tranſferrē iniunxit. et dū interrogaſſem quidnā operis in aqua explere vellet. pluuiā ſe velle cauſare reſpōdit. portam ergo ciuitatis exiens: ipm demonē ſub arbore ſtantē reperi. Interrogata autē a iudice ſub qua arbore. reſpōdit. Sub illa ex oppoſito illius turris: ipm denotando. et interrogata q̇d ſub arbore egiſſet. reſpondit demō vt foueā paruā foderē: et illi aquā infunderē iniunxit. Et interrogata an ne pariter ꝯſediſſent. rn̄dit. me ſedente ipe demon ſtabat. Interrogata demū quibꝫ ne verbis aut modis aquā mouiſſet. Rn̄dit digito quidē moui: ſꝫ in noīe illius diaboli et oīm alioꝝ demoniorū. et rurſum iudex. quid actū fuit de aqua. reſpōdit. Diſparuit et ſurſum in aerē diabolus duxit. et demū an ne aliquā ſociā habuiſſet interrogata reſpondit. ex oppoſito ſub tali arbore aliā captā maleficā annā vicꝫ mindelheim noīando cōſodalē habui q̇d aūt egerit ignoro. et finaliter interrogata balneatrix de interuallo tp̄is ab aq̄ aſſumptōe vſqꝫ ad grandinē. rn̄dit. tanta dilatio fuit q̄uſqꝫ ad domū ꝑueniſſent. Sed et hoc mirabile cū ſequenti die altera q̄ſtionibꝫ etiam leuiſſimis expoſita primo fuiſſet vtpote digito vix a terra eleuata poſt libere ſoluta. p̄fata oīa nō diſcrepādo in minimo nec quo ad locū ꝑut altera faſſa

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
0 1 2 3 4
Kodak
Gray Scale

fuerat. qꝛ vicꝫ ſub tali arboꝛe. et alterā ſub aliā. nec q̄ ad tp̄s qꝛ hoꝛa meridiei. nec quo ad modū qꝛ ꝑ motionē aque in foueā immiſſe in noīe diaboli ⁊ omniū demonioꝝ. nec quo ad interuallū tp̄is: qꝛ dū eius diabolꝰ aquā accepiſſet in ſublime eleuando. regreſſa ad domū ſupueniſſe grandinē affirmabat ſingula detexit. Sicqꝫ tercia die incinerant̄. ⁊ balneatrix cōtrita et cōfeſſa plurimū ſe deo ꝯmendauit aſſerēs ſe libenti aīo moꝛi vt demonis iniurias poſſet euadere. crucē in manibꝫ tenendo et amplexando quā tn̄ altera ſpernebat. q̄ etiā vltra viginti annos incubū demonē cū oīmoda fidei abnegatōe habuerat. pꝛimā in multis maleficijs hoībus. iumentis. et terre frugibus illatis excedēs vti ꝓceſſus ad ꝯſulatū repoſitꝰ demōſtrat. Sufficiāt iſta cū reuera q̄ſi innumera circa hmōi maleficia illata recitari poſſent. Sed ⁊ de ictu fulminis ꝙ ſepiſſime. aut hoīes ſolū aut cum beſtijs. aut cū domibꝫ et hoꝛreis cōſumpſerint. licꝫ occultioꝛē et magis ambiguā videatur habere cauſam. eo ꝙ alias diuina ꝑmiſſione ſepe cōtingant abſqꝫ maleficarū vicꝫ cooperatione. tn̄ vbi ſponte ex earū ꝯfeſſionibꝫ talia eas feciſſe ſeu ꝓcuraſſe reptū eſt ſuꝑ q̄ etiā varia acta et geſta p̄ter ea q̄ ſupꝛa tacta ſūt deduci poſſent rō etiā ſuffragat̄ cū ea facilitate qua grandines ſic et fulmina ꝓcurare pn̄t in mari etiā tempeſtates. ideo oīs ambiguitas de medio tollit̄.

¶ Sup tres modos quo viri ⁊ nō mulieres reperiunt̄ maleficijs infecti. ꝑ tria capitula. et pꝛimo de ſagittarijs maleficis.

VLtimū ad pn̄s genus maleficij q̄ viri inficiunt̄ in tribꝫ ſpeciebꝫ. Notandū eſt pꝛimo de grauitate criminis q̄ ad maleficos ſagittarios in ſeptē hoꝛrendis flagitijs. Nā pꝛimo ſacratiori die dn̄ice paſſionis ſexta vicꝫ feria paraſceuen vt fert̄ infra miſſarū ſolēnia habēt ſacratiſſimā crucifixi imaginē: telo q̄ſi ad metā ſagitando. O q̄ta crudelitas ⁊ iniuria ſaluatoris. Scd̄o licꝫ ſub dubio vertitur. an aliā apoſtaſiā verbo vltra illā apoſtaſiā opis habent cū demonibꝫ inire. tn̄ quocunqꝫ mō fiat maioꝛ contumela non p̄t a xp̄iano irrogari fidei cum certū ſit ꝙ ſi infidelis ꝯſimilia ꝑpetraret nullꝰ foret efficacie. in nullo etiā tanto cōplacere aduerſario ſalutꝭ ope p̄t. Vn̄ miſeri tal' fidei catholice veritatē et efficaciā potius ꝑpendere deberēt. q̄ etiaꝫ de cauſa deus hmōi flagitia iuſte permittit. Tercio ꝙ tres aut q̄ttuoꝛ iactus ꝑ totidē tela hꝫ infigere. et ex ꝯſequenti tot ſm eundē numerū hoīes: q̄libet die poterit interimere. Quarto ꝙ ſic de ꝑmiſſis certificant̄ a demonibꝫ. qḋ tn̄ coꝛꝑali viſu illū occidendū prius hn̄t cōſpicere ⁊ cordis voluntatē vbi ex integro illū ad interimendum flectunt. talis quocūqꝫ loco incluſus ſe tueri nō poterit q̄n tela emiſſa ferat̄ et ꝑ diabolū ei infigat̄. Quinto ꝙ ſub tali certitudine ſagittā emittere valēt vt in caſum q̄ denariū a capite ꝑ ſagittā deponere abſqꝫ capitꝭ leſione voluerint hoc ipm̄ efficere valeāt ſi tn̄ mō et ꝑ bombardā q̄tumcūqꝫ magnā. Sexto ꝙ ſuꝑ hec efficienda homagiū tale cū coꝛꝑis et aīe ꝑditione diabolo p̄ſtare hn̄t. ſuꝑ q̄bus aliqua geſta in mediū ꝓducamꝰ. Nā princeps quidā rheni barbatꝰ ꝯgnoīatus eo qꝛ barbā nutriebat. cū an̄ annos ſexaginta adiūctis ſibi terris impialibꝫ qḋdā caſtrū lendenbrunnen ꝓpter rapinas q̄s caſtrēſes inde faciebāt obſidēdo circūuallaſſet. habuit in ſuo comitatu quendā hmōi maleficū puncker noīe. q̄ intm̄ caſtrēſes moleſtabat. ꝙ vno dēpto oēs ſucceſſiue ſagittis interemit: talēqꝫ modū ſeruauit. vt cū quē intuitꝰ fuiſſet. q̄cūqꝫ ſe diuertiſſet ꝑ emiſſam ſagittā letaliter vulneraret et occideret talēſqꝫ tractus q̄libet die tres duntaxat in ſua ꝑtāte habebat. eo vicꝫ ꝙ tres ſagittas imagini ſaluatoꝛis infixerat cur autē diabolꝰ ternariū numeꝝ p̄ alijs eligit. eſtimari p̄t ꝙ in abnegationē ſanctiſſime trinitatis hoc efficiat. illis aūt tribꝫ emiſſis tractibꝫ nō niſi in ſoꝛtē vt ceteri ſagittas emittebat. accidit demū vt dū quidā ex caſtrēſibꝫ deridēdo ad ipm̄ clamaſſet puncker. nonne circulū in poꝛta pendentē illeſum ꝑmittes. et rn̄dente illo ab extra nocturno tp̄e. nō ſed ipm̄ diem captionis caſtri auferā. hoc idē qḋ p̄dixit adimpleuit. nā oībus vt p̄miſſum eſt dempto vno interēptis: caſtrū capit̄. et ipe circulū domui ſue in roꝛbach ꝛvoꝛmatienſ dioc̄. appēdit. et ſic appenſum in hodiernū diē cernit̄. qui etiā poſt a ruſticis quibꝫ plurimū moleſtus erat q̄dā ſero cū foſſoꝛijs coꝝ inſtrumētis occidit̄ et in pc̄tis ſuis moꝛit̄. Fert̄ deniqꝫ de ipo ꝙ quidā de optimatibꝫ dū artis ſue experientiā certā cape voluiſſet. eidē ꝓpriū filiū ꝑuulū ad metā poſuit ⁊ ꝓ ſigno ſuꝑ birretū pueri denariū: ſibiqꝫ mādauit vt denariū ſine birreto ꝑ ſagittā ammoueret. cū aūt maleficus id ſe facturū ſed cū difficultate aſſereret. libentiꝰ abſtinere ne ꝑ diabolū ſeduceret̄ in ſui interitū verbis tn̄ principis inductus ſagittā vnā colari ſuo circa collū immiſit. ⁊ alterā baliſte ſue perponēs denariū a birreto pueri ſine oī nocumēto excuſſit. q̄ viſo dū ille maleficū interrogaſſet cur ſagittā colari impoſuiſſet. rn̄dit. ſi deceptꝰ ꝑ diabolū pueꝝ occidiſſē cū me moꝛi neceſſe fuiſſꝫ ſubito cū ſagitta altā vos trāſfixiſſem vt l' ſic moꝛtē meā vindicaſſē. Et q̄dē

hiſt' de ſagittario malefico

Alia hiſt'

[illegible]

licet diuina permiſſio mala hmõi in ꝓbationem et caſtigationē fideliuꝫ fieri ſinit. ex aduerſo tñ in cõfortationē et glorīā fidei potiora miracula: clementia ſaluatoris operatur. Nam in dioceſi Cõſtantienſi ꝓpe caſtrū hobenzorn ac monaſterio monialiū eccleſia q̄dam iam de nouo cernit̄ cõſtructa. in qua huiuſmodi imago ſaluatoris cū ſagitta infixa ac cruore effuſo cernit̄. cuius miraculi veritas tali ordine patuit. Miſer eni quidaꝫ dū iuxta ordinē prenotatū ſup tres aut quattuor tractus baliſte ad interitū alioꝝ a diabolo certificari cuperet in biuio quodā imaginē crucifixi ſagitta petitꝫ mõ quouſqꝫ in pñs cernit̄ tranſfixit. et dū cruor miraculoſus erumperet miſer immobiliter diuina virtute greſſu ꝑcuſſus figitur et vbi a ꝑtereunte quodam cur ibi fixus maneret interrogaret̄. miſer caput agitabat brachijſqꝫ ac manibꝫ quibus baliſtā tenebat ac toto corꝑe tremēs nil reſpondere poterat. et alter hincinde circumſpiciens dū imaginē crucifixi intuet̄ et ſagittam infixā cū cruore effuſo ſpeculat̄. peſſime inquit nequā imaginē dñi noſtri tranſfixiſti et alios cõuocans. attendite inquit ne fugaꝫ capiat. dū tñ vt ꝑmiſſum eſt ſe de loco mouere nõ poterat: ad caſtrū cucurrit et rem geſtā narrauit qui cõcite deſcendūt et miſerū in eodem loco perſiſtentē reperiūt. et inquirentibꝫ de caſu: dū crimē faſſus fuiſſet ex cõtactu publice iuſticie de loco mouet̄ et dignā ꝓ cõmiſſis vltionē permiſerabilē mortē recepit. Sed heu ꝙ cogitatu horribile exiſtit: nec his humana ꝑuerſitas terret̄ vt a ſimilibꝫ flagitijs ſe cõtineat. Nam in curijs optimatū vndiqꝫ vt fertur tales ſuſtentant̄ de ſuis flagitijs publice in cõtemptū fidei et grauē offenſionē diuine maieſtatis et ꝯtumeliā noſtri redemptoris gloriari et ſe iactari de talibꝫ permittunt̄. Unde et tales vtiqꝫ et receptatores defenſores et fautores nedū hereticoꝝ ſed et apoſtatarum a fide iudicandi ſunt et penis plectendi ſubſcriptis. et hoc eſt ſeptimū. Nā primo ipo iure excõmunicati ſunt: et fauentes clerici ab oī officio et beneficio deponunt̄ et priuant̄ nec ad illa reſtituunt̄ abſqꝫ ſpeciali apoſtolice ſedis indulto. Item ꝑfati receptatores poſtq̄ fuerint publicati ſi in excõicatione ſteterint ꝑ annū aīo ꝑtinaci velut heretici ſunt cõdemnandi: que ſingula ſic ꝓbant̄. Nā in c. vt inquiſitionis. §. ꝓhibemus li. vi. tangit̄ de nõ impediendo directe vel indirecte ꝓceſſum iudiciū dioceſanoꝝ ⁊ inquiſitorū in cauſis fidei vbi tangitur ꝑdicta pena infligēda poſt annū. nam dicitur primo Prohibemus diſtrictius. poteſtatibꝫ dñis tꝑalibus et rectoribus eorundē officialibꝫ ⁊c̄. ſi cui placet capitulū ꝑlegat. Deniqꝫ ꝙ et ipi malefici cū eorum receptatoribꝫ ſint ipo iure excõicati. patꝫ de ipis hereticis maleficis in. c. ad abolendā in prin. et in. c. excõicauimus. primo et ꝑſerim ⁊ breuius in. c. excõicamus. ſecūdo de here. vbi ſic dicit̄. Excõmunicamus et anathematizamꝰ vniuerſos hereticos catharos paterinos. et infra. et alios quibuſcūqꝫ noībus cenſeant̄ ⁊c̄. Et nota ſup quibuſcūqꝫ noībꝫ de credentibꝫ autē et receptatoribus ⁊ ceteris ſupradictis habet̄ in. c. excõicamus. i. §. credentes. vbi ſic dicit̄. Credētes ꝑterea receptatores defenſores et fautores taliū excõmunicationi decernimus ſubiacere ⁊c̄. et in. c. excõmunicamus. ij. tangunt̄ plures pene q̄s incurrunt infra annū cum ipis clericis vbi ſic dicit̄. Receptatores fautores et defenſores excõicationi decernimꝰ ſubiacere vt poſtq̄ q̄libet taliū fuerit excõicatione notatꝰ ſi ſatiſfacere cõtempſerit infra annū. ex tunc ipo iure ſit infamis. nec ad publica officia ſeu cõſilia. nec ad eligendos aliq̄s ad hmõi nec ad teſtimoniū admittant̄. ſint etiā inteſtabiles vt nec teſtādi liberā habeāt facultatē. nec ad hereditatis ſucceſſionē accedat. nullus preterea ipi ſup quocūqꝫ negocio reſpõdere cogatur. Qꝫ ſi forte iudex extiterit eius ſententia nullā obtineat firmitatē. nec cauſe alique ad eius audientiā ꝓferant̄. ſi fuerit aduocatus nullatenꝰ eius patrociniū admittat̄. Si tabellio inſtrumēta cõfecta nulliꝰ ſint momēti. ſed cū auctore dānato dampnent̄ et in ſimilibꝫ idē ꝑcipimꝰ obſeruari. Si vero clericus fuerit ab oī officio et bñficio deponat̄ vt in quo grauior ē culpa: maior exerceat̄ vindicta. Si qui tales aūt poſtq̄ ab eccleſia fuerint denotati euitare ꝯtēpſerint excõicationis ſnīa vſqꝫ ad ſatiſfactõꝫ idoneā ꝑcellant̄. Sane clerici nõ exhibeāt hmõi peſtilentibꝫ eccleſiaſtica ſacramenta. nec eos xpiane ꝑſumant tradere ſepulture. nec elemoſynas aut oblatões eorū recipiāt: alioquin ſuo priuent̄ officio. ad qđ nequaq̄ reſtituant̄ abſqꝫ indulto ſedis apliçe ſpeciali. Sunt deniqꝫ ⁊ alie pene q̄plures ſup ꝑdictos etiā ſi nõ ꝑſiſtant per annū oīno ꝑtinaci ſup eoꝝ vicꝫ filios et nepotes qui ab epo et inq̄ſitori pñt priuari ſeu priuatos denunciari. dignitatibꝫ ꝑſonatibꝫ et oībus honoribꝫ ac bñficijs eccleſiaſticis ⁊ officijs publicis q̄buſcūqꝫ. iuxta. c. vt ꝯmiſſi. §. priuādi de here. li. vi. Intelligit̄ tñ ſi impenitētes extiterint. vt in. c. ſtatutū felicis. e. li. et ti. Itē ꝙ etiā ipoꝝ filij vſqꝫ ad ſecundā generatõꝫ ſūt

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
0 1 2 3 4
Kodak
Gray Scale

priuati omni beneficio eccleſiaſtico ⁊ officijs publicis. vt in .c. quecūꝫ. §. heretici. eo. li. Intelligendū tñ qui ꝑ paternā ⁊ nō per maternā lineā deſcenderūt. et etiā de impenitentibus. vt in alle. c. ſtatutū. Itē ꝙ illis ſupple credentibus, receptatoribꝫ. defenſoribus. et fautoribus eoꝝ ſit appellationis et ꝓclamatōis beneficium interdictū. ptꝫ in. c. vt inquiſitōis. eo. li. vbi tū Archidiacon⁹ ſup. c. eo. intelligit vt poſtq̄ꝫ ꝑ ſententiā eſſe tales ſunt declarati tūc nō poſſunt. ante aūt ſententiā ſi in aliquibus aggrauanť ſeu indebite fatigantur appellare pñt. plura alia poſſent deduci: ſed iſta ſufficiant. Pro ampliori tñ ꝑmiſſoꝝ intelligētia aliqua ſunt diſcutienda. Primo q̇d ſi princeps vel ſecularis poteſtas: iuxta p̄notata geſta ad deuaſtationē alicui⁹ caſtri iuſto bello aliquē hmōi maleficū ſecum recipiat et eius aſſiſtētia tyrannidē malorū cōpeſcat. nunq̇d totus exercitus vt fautores et receptatores talium ſunt iudicandi et p̄dictis penis mulctandi. Reſpondendū videť ꝙ qꝛ ꝓpter multitudinē rigor iuſticie eſt temperādus diſt. xl. cōſtitueretur. Ideo licet principalis ⁊ eius aſſeſſores et cōſiliarij. talia fouentes oīno ſint ipſo iure penis p̄fatis innodati. vbi moniti ab eorum ordinarijs nō deſtiterint cū iam vti receptatores fautores iudicanť: vnde et ipſis penis ſubijciunť. reliquus tñ exercitus cū abſq̄ꝫ eorum cōſilio et fauore talia fiant. immo ꝓ defenſione reipublice ſua corpa exponere ſunt parati. licet fortaſſis in factis maleficis ꝯplacentiā habeāt tñ cenſurā illā excōicationis euadunt licet reatū illū in eoꝝ ꝯfeſſione agnoſcere habeanť debita cautione accepta ſuper oīmoda hmōi deteſtatione in perpetuū a cōfeſſore abſolui. ⁊ q̄ꝫtum in ipſis eſt ab eoꝝ finibus hmōi maleficos expellere. Si vero queritur a quibꝫ poſſint p̄ſidentes vbi reſipiſcāt abſolui an ab eoꝝ ordinarijs aut inquiſitoribus. Reſpondeť vtiq̄ꝫ abſolui poſſunt et ab ordinarijs ac alijs inquiſitoribꝫ ſi reſipiſcāt. habeť in. c. vt officiū. in p̄n. de here. li. vi. vbi ſic diciť. vt officiū ⁊ infra cōtra hereticos credentes receptatores fautores et defenſores eoꝝ. necnō cōtra infamatos de hereſi vel ſuſpectos ſ͛m ſanctiones canonicas hoīm metu diuino timore poſtpoſito ꝓcedatis. ſi vero aliquis ex p̄dictis heretica labe primitus abiurata redire voluerit ad eccleſie vnitatē iuxta formā eccleſie abſolutōis beneficiū impendatis. Si deniq̄ꝫ inſtať qn̄ diceť p̄nceps vel alius reſipiſcere. Reſpondeť qn̄ maleficū ꝓpter iniuriā creatori illataꝫ p̄ueniendū tradit. vn̄ ⁊ vt ipſm a dn̄o tm̄mō expellat nō eſt malefici ſeu heretici manifeſte deprehenſi in heretica prauitate vt infra patebit pena debita. et vt de p̄teritis doleat. et tales nunq̄ꝫ de cetero fouere vti catholicū decet principē firmiter in animo ſuo ſtatuat. Et ſi queriť. cui tradend⁹ et quo ordine puniendus. et an vt manifeſte deprehenſus in hereſi ſit iudicādus. Ad primum ſpecialis tangeť difficultas in principio tercie ꝑtis. an vicꝫ eoꝝ punitio tm̄mō ad iudicē ſecularē et nō eccleſiaſticū ꝑtineat. manifeſtū eſt enī per. c. vt inquiſitōnis. §. ꝓhibemus. li. vi. ꝙ poteſtatibꝫ ⁊ dn̄is tp̄alibꝫ interdicitur ne de crimine hereſis q̄q̄ mō iudicēt. abſq̄ꝫ ep̄oꝝ ſeu inquiſitoꝝ aut ſaltim alteri⁹ eorundē licentia. ſed quia ratio q̄ ibi aſſignatur circa maleficos nō videtur habere locū. quia diciť ibi ꝙ ideo nō debēt iudicare eo ꝙ crimē hereſis eſt mere eccleſiaſticū. maleficorum autē crimen nō videť mere eccleſiaſticū ſed etiā ciuile ꝓpter damna tp̄alia. quicq̇d tñ ſit vt infra patebit: licet iudicis eccleſiaſtice ſit cognoſcere ⁊ iudicare. tñ iudicis ſecularis eſt exequi et punire. vt ptꝫ extra de here. c. ad abolendā. et. c. vergētis. et. c. excōicamus. vtriq̄ꝫ. Unde et iudex ſecularis ſi tradet talem ordinario ad iudicandū. habet tñ ꝑ ſe eundē punire poſtq̄ꝫ ab ep̄o ſibi tradiť aut relinquitur. vel etiam ex cōſenſu ep̄i ſecularis iudex vtrūq̄ꝫ facere pōt ſcꝫ iudicare et punire. Nec valet ſi dicať ꝙ tales malefici nō ſunt heretici ſed potius apoſtate. quia cum vtrūq̄ꝫ cōtingat circa fidē. tñ ſicut hereticus circa illā tantummō dubitat et hoc in toto vel in ꝑte. ita ⁊ apoſtate malefici rō etiā per ſe dictat. cum enī grauius eſt corrumpe fidē ꝑ quā eſt aīe vita q̄ꝫ falſare pecuniā ꝑ quā vite tp̄ali ſubueniť. Un̄ ſi falſarij pecūie vel alij malefactores ſtatim ꝑ ſeculales p̄tātes iuſte morti tradūtur. multomagis tales heretici ⁊ apoſtate ſtatim ꝙ cōuincunť pn̄t iuſte occidi. vn̄ ⁊ ꝑ hec ē rn̄ſio ad ſecundū q̄ ſcꝫ ordine ⁊ a quo iudice ſit puniend⁹. ſed clarius de illo tractabiť in tercia ꝑte opis circa modos ſententiandi q̄liter deprehēſus manifeſte in hereſi ſit ſententiandus circa. viij. et. xij. modū.; et ſup dubiū q̇d ſi peniteret an adhuc eſſet occidendus. Reuera enī ſi hereticus ſimplex relapſus q̄ꝫtumcūq̄ꝫ peniteat eſt occidendus. in. c. ad abolendā allegato. et hoc rōnabiliter ſ͛m thomā cum ꝑ hoc ꝓuidetur bono cōmuni. qꝛ ſi heretici reuerſi ſepe reciperenť vt in vita cōſeruarenť et alijs tp̄alibꝫ bonis poſſet h̄ eſſe ī p̄iudiciū ſalutis alioꝝ. tū qꝛ ſi relaberenť alios inficerēt tum etiaꝫ qꝛ ſi ſine pena euaderēt: alij ſecuri⁹ in hereſim relaberenť ex relapſu etiā ipſorum ꝑſumit̃ de incõſtantia eoꝝ circa fidē. et ideo iuſte occidendus quare et hic dicere oportet qđ ſi ꝓpter ſuſpitionē ſolā inconſtantie eccleſiaſticus iudex relapſum habet tradere curie ſeculari ad occidendū a fortiori ſi nō velit tradere apoſtatā aut maleficā quamcunq; curie ſeculari ꝓpter penitentiā et eius conuerſionē tamē relinquere habet talē et nō impedire cū iudex ſecularis ꝓpter damna tp̄alia iporum maleficū vult occidere ſcḋm leges. licet eccleſiaſticus iudex prius habeat penitentē maleficum abſoluere ab excōmunicatiōe quā ꝓpter hereſim maleficarū incurrit cū et hereticꝰ ſit excōicatus. iuxta. c. excōicamus. j. q. ij. et ad gremiū eccleſie recipere vt ſpiritus ſaluꝰ fiat vt dicit̃. xi. q. iij. audi. Aliter rōnes aſſignant̃ inferius circa queſtionē primā tercie partis. ſufficiāt iſta ad p̄ns. tantummō aduertāt animarū rectores q̄ dura et diſtricta exigetur ab eis ratio a tremendo iudice. cū reuera iudicium duriſſimū his qui p̄ſunt. ac vbi tales in iniuriā creatoris viuere ꝑmittunt. Sequit̃ de duobus alijs maleficoꝝ generibus. Nā ad idem genus maleficij reducunt̃ et illi qui per incantationes ꝛ carmina ſacrilega arma queccūq; incantare ſciunt vt eis nullo modo nocere valeant vnde nec etiam vulnerari poſſunt hi eñi diuerſificant̃. Nam aliqui ſunt q̄ cum p̄dictis ſagittarijs maleficis cōcordant in eo ꝙ etiā circa imaginē crucifixi et cōtumelia ei illata talia addiſcūt. gratia exempli qui vult vt nō valeat ledi in capite aliquo ferro aut ictu habet caput imaginis auferre q̄ circa collū auferat collū qui circa brachiū auferat ſeu cōminuat brachiū. et ſic cōſequenter. Interdū ſupra cingulū aut infra interdū ex toto cōminuunt/ et in huius ſignū vix inter decem imagines in biuio aut in campis repoſitas vna integra reperitur. Aliqui vero ſunt qui certa breuia ſecū deferūt: aliqui verbis interdū ſacris aut etiā ignotis talia ꝓcurant. Inter que hec eſtimat̃ diuerſitas Nam primi licet in cōtumeliam fidei circa dehoneſtationē imaginis ſaluatoris cum p̄fatis maleficis ſagittarijs cōcordant. vnde ꝛ veri apoſtate reputandi ꝛ iudicādi vbi fuerint deprehenſi alio tñ reſpectu ſagittarioꝝ. nec etiā in malū ꝓximi manifeſtū prout intuitionē ꝓprij corporis ſupra cingulū vel infra aut etiā totius corporis ſeruire videt̃. ideo tanq̄ heretici penitentes et nō relapſi vbi ſunt malefici conuicti et peniteant ſunt iudicandi et iuxta octauū modū penitentiandi. cum abiuratione et incluſione vt in tercia parte operis tangetur. Pro ſecūdis vero qui per carmina arma incantare nitunt̃ et ſup illa nudis plantis incedere et ſimilia exercere. Incantatores eñi dicuntur iuxta Iſid. viij. ethi. qui artē aliquam verbis peragūt diſtinguendū. q2 interdum incantationes fiunt per verba ſacra aut p carmina ſcripta ſup infirmos. ꝛ he quidem incantatōes licite fieri p̄nt ſeptē cōditionibus ſeruatis vt inferius patebit circa modos curandi maleficiatos infirmos. Incantationes aūt que fiunt ſup arma per aliqua verba. aut vbi talia carmina ſcripta deferuntur hoc iudicibus attendendū ꝙ ſi ibi ſunt noīa incognita. Item caracteres et ſignature alie p̄ter ſignaculū crucis: tunc talia ſunt oīno refutanda et auertendi ſunt hoīes pie a taliū credulitate. qđ ſi deſiſtere nollent tunc tanq̄ leuiter ſuſpecti ſunt iudicādi de quibꝫ in ſecundo mō ſententiādi inferius patebit. nō eñi caret tunc ſcrupulo heretice prauitatis immo q2 talia oīno opꝫ et auxilio demonum habent fieri/ cuius (vt ſupra patuit) qui auxilio vtit̃ apoſtata a fide iudicat̃. licet etiā propter ignorantiā et emendationis gratiā mitius q̄ cū ſagittarijs maleficis ſit agendū. Et q2 plurimū cōmune cernit̃ apud clientes et mercatores ſecū deferre. hmōi carmina et benedictōes q̄ incantatōis ſpeciē habere videntur. expedit oīno ſiue in foro penitētie p confeſſorē: ſiue in foro ꝯtentioſo p eccleſiaſticū iudicē hmōi eliminare cū tacitū pactū ꝓpter verba ignota et caracteres ſignati cū demone initur et demon occulte ſe ingerit et optata ꝓcurat. vt tandē ad peiora alliciat. vnde vbi in foro contentioſo talis debet adiurare iuxta ſecundū modū ſententiandi. vbi in foro cōſcientie cōfeſſor debet carmina inſpicere et ſi noluit oīno ꝓijcere. debet tñ noīa ignota et caracteres delere. reliqua vero vt euangelica verba et ſignacula crucis ꝑmittere. Sup quibus oībus et p̄cipue ſup maleficos ſagittarios notandū. q2 ſupra tactū eſt an vt manifeſte deprehenſi in heretica prauitate iudicandi ſint de q̄ materia etiā prius tactū eſt in prima q̄ſtione prime ꝑtis. Et quidē ꝙ ſic. patet ibidē. Nā vt dicit Bernardꝰ in glo. ordinaria in. c. abolendā. §. p̄nti. et ver. deprehenſi. tribꝫ modis de iure. q̄s ꝑ manifeſte deprehenſo in heretica prauitate habet̃. puta facti euidētia. vt in ſimplici hereſi q̄n publice p̄dicant hereſim. ff. de ritu nup. palā. §. vlti. vel legitima ꝓbatōe p teſtes. vel ex ſua ꝯfeſſione. Et eiuſdē bern. glo. in. c. excōicamꝰ. ij. ſup v̄. deprehēſi publice. ita ꝙ notoriū ſit illꝰ etiā q2 ꝯdēnati ſūt. Ad idē videt̃ facere ſup. c. ſup q̄buſdā. extra de verbo. ſig. ꝓut patuit in pri-

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4

ma queſtione prime ꝑtis huius operis. Ex quibus pꝫ ꝙ malefici ſagittarij ſimiliter et alij arma incantantes ꝓ manifeſte deprehenſis in heretica prauitate ꝑ aliqḋ pactum expreſſum cum demone initū ꝓpter manifeſta ipſorum opera que nō niſi diabolica virtute fieri poſſunt habendi ſunt. Patet et ſecūdo. ꝙ eorū fautores receptatores defenſores vt manifeſte tales ꝓ talibus habendi ſunt ⁊ penis ꝓ̄ſcriptis manifeſte ſubiacere ita ꝙ non iam ſub dubio aut tanꝗ̄ ſuſpecti receptatores leui aut graui: vel violenta ſuſpitōe iudicandi. ꝓut plures alij exiſtere poſſunt. vn̄ et ſemꝑ grauiſſime ꝯtra fidē delinquūt et ſemꝑ mala morte a deo ꝑcutiuntur. Nā vt fertur quidā princeps cum cōſimiles foueret maleficos. et cum hoc quandā ciuitatē in certis negocijs indebite aggrauaret dum hoc ſibi a quodā familiari obijceret᷑. ille omni timore dei poſtpoſito. reſpōdit. det deus ꝙ in hoc loco moriar: ſi iniuſte a me illi aggrauentur. ad que verba ſubito diuina vltio ſubſecuta ſubitanea morte expirauit. reuera in vindictam nō tam iniuſte aggrauatōnis ꝗ̄tum et fautorie hereſis. Patet et tercio ꝙ ꝓ̄lati quicunqꝫ et rectores vbi huiuſmodi flagitijs et eorum auctoribus et fautoribus iuxta oēm poſſibilitatem nō reſiſtunt. etiam tanꝗ̄ manifeſti fautores et ꝙ preſcriptis penis manifeſte ſubiacere debeant iudicant᷑.

Sequitur ſecundum principale huius ſecunde partis ſuꝑ modos tollendi et curādi maleficia premittendo difficultatē.

Vtrum licitum ſit maleficia ꝑ alia maleficia vel ꝑ aliqua illicita tollere. et arguit᷑ ꝙ nō. quia vti auxilio demonū nō eſt licitū vt ſupra patuit. et in. ij. ſenten. di. vij. a doctoribꝰ cōmuniter determinat᷑. qꝛ videlicet eſt apoſtaſia a fide. et quidē ꝙ ſine auxilio demonū nō poſſit diſſolui. ꝓbatur. qꝛ aut diſſoluit᷑ humano artificio aut diabolico aut diuina potētia. Nō primū. qꝛ inferior poteſtas nō poteſt infringere ſuperiorē cum nihil agat vltra ſuā virtutem nō etiam diuina. qꝛ hoc eſſet opus miraculoſum. et cum illa deus ad ſuū nutū operatur: et nō ad inſtantiā hoīm. ſicut et xp̄s matri petenti miraculū de ſubuentione neceſſitatis vini. vt doctores exponūt ꝙ hoc miraculum cōuerſionis deſiderabat xp̄s. reſpōdit. Quid mihi ⁊ tibi mulier. ſcꝫ cōmune in oꝑe miraculoſe. Apparet etiā ꝙ rariſſime liberantur quantumcūqꝫ diuinum auxiliū et ſuffragia ſanctoꝝ implorant. ergo nō niſi auxilio demonū liberari poſſunt: qḋ tamē nō eſt licitum querere. Preterea hoc qḋ cōmuniter tolleratur in vſu practicat᷑ licet ſit illicitum. ſed hoc cōmuniter practicat᷑ ꝙ tales maleficiati currunt ad mulierculas ſuꝑſtitioſas a quibꝰ ſepiſſime liberant᷑ et nō per ſacerdotes aut exorciſtas. ergo practica oſtendit ꝙ auxilio demonum maleficia tollunt᷑. cuius tn̄ auxiliū querere cum ſit illicitū. etiā nō eſt licitū maleficia tollere ſed patiēter ſufferre. Preterea ſc̄m Tho. et Bonauē. in. iiij. di. xxxiiij. de impedimēto maleficiali. maleficiū eſt ita perpetuū ꝙ nō p̄t habere humanū remediū. quia ſi haberet remediū nō eſt homini notū vel licitū. in quibus verbis dant intelligere ꝙ ſit quaſi infirmitas incurabilis ⁊ perpetue inherēs vnde ſubdūt. licet deus preſtare poſſit remedium demonē cogēdo et demō deſiſtēdo ille curaret᷑: tamen curatio nō erit humana. ergo niſi deus diſſoluerit ꝑ ſe nō eſt licitum eiꝰ diſſolutionē quocūqꝫ modo q̄rere. Preterea in eadē diſtin. et. q. dicunt ꝙ etiā per aliud maleficium adhibere remediū eſt illicitū. vn̄ dicunt et ſi poſſet per aliud maleficiū adhiberi remediū nihilominus reputaret᷑ perpetuū. licet ammoueret᷑ maleficiū. qꝛ nullo modo ē licitum per maleficiū inuocare demonis auxilium. Preterea exorciſmi eccleſie nō valent ad reprimendū demones ſemper quo ad oēs moleſtias corporales. hoc dei iudicio exigente. ſemꝑ tn̄ valent cōtra illas demonū inueſtationes cōtra quas ſunt principaliter inſtitute ſicut cōtra obſeſſos vel circa pueros exorciſandos. Preterea nō oportet ꝙ ſi ꝓpter peccatum diabolo ſit poteſtas in aliquē data ceſſante peccato ceſſat poteſtas. quia interdum ceſſante culpa remanet pena. ex quibꝰ verbis vident᷑ ꝓ̄fati duo doctores ſentire ꝙ nō ſit licitum maleficia tollere ſed ꝑmittere illa ſicut ꝑmittunt᷑ alie infirmitates incurabiles. et cōmittere illa tm̄mō dn̄o deo. qui illa tollere p̄t ad ſuū placitū. In cōtrariū eſt ꝙ ſicut deus et natura nō abundāt in ſuꝑfluis ita nō deficiunt in neceſſarijs. q̄re et neceſſario fidelibꝰ cōtra hm̄oi inſultus demonū ſunt data non ſolū remedia ꝓ̄ſeruatiua. de q̄bus in ꝓ̄ncipio huiꝰ ſecunde ꝑtis tactū eſt. verū etiā remedia curatiua. cū alias nō ſufficiēter fidelibꝰ a deo ꝓuiſum eſſet. et oꝑa diaboli viderent᷑ fortiora oꝑibꝰ dei. Preterea glo. ſuꝑ illud Iob. xli. Nō eſt poteſtas ſuꝑ terrā ⁊c̄. dicit oīa hūana ſuꝑat. et ſi meritis ſanctoꝝ ſubiacet. vn̄ et meritis ſanctoꝝ viroꝝ in hac vita ſubiacēt. Preterea Auguſtinꝰ de moribꝰ eccleſie nō eſt angelus cū inherēmꝰ deo mēte noſtra potētior nam ſi poteſtas virtus eſt in hoc mūdo toto

De tollendo maleficia
due sunt opiniones
famose

mundo ſublimioꝛ eſt. mens deo' inherēs.vn̄ et talibus diſſolui poſſunt opera diaboli. Reſponſio.hic ſunt due ſolennes opiniones ſibi inuicem vt videt̄ cōtrariantes. Sunt enī quidā theologi et canoniſte inuicē ꝯcoꝛdantes ꝙ licitū eſt maleficia tollere.etiaꝫ ꝑ opera ſupſtitioſa et vana.et huius opinionis ſunt Scotus.Hoſtieꝛ.Goffre.et cōmuniter oēs canoniſte. Alioꝝ theologoꝝ opinio et ꝑcipue antiquoꝝ et quoꝛundā modernoꝝ vt Thome.Bonauēture.Alberti.Petri de palude.et alioꝝ multoꝝ ꝙ nullo modo ſint facienda mala vt eueniant bona et ꝙ potiꝰ homo moꝛi debet ꝗꝫ in talia cōſentire.vt ſcꝫ per opera ſupſtitioſa ⁊ vana liberaret̄/ſed qꝛ vnica diſtinctione poterūt eoꝝ dicta cōcoꝛdari vidende ſunt prius eoꝝ ſententie. Nā Scotus in ſuo.iiij.di.xxxiiij.de impedimēto maleficiali ſiue de frigidis et maleficiatis.reputat fatuitatē aſſerere.ꝙ etiā per vana ⁊ ſuperſtitioſa nō debeant maleficia tolli.dicit enim Nec iſt hoc eſt infidelitas aliqua qꝛ deſtruens nō aſſentit operibꝰ diaboli.ſed credit eū poſſe et velle fatigare.dum durat tale ſignuꝫ qꝛ ex pacto nō aſſiſtit ad hoc niſi dum illud durat Et ſic deſtructio illius ſigni nō ponet finē tali vexationi.vnde et dicit ꝙ eſt meritoꝛium opera diaboli delere.et quia loquit̄ de ſignis:ponamus exempluꝫ. Sunt quedam mulieres que tali ſigno notant maleficas.vt ſi vacca vbertate lactis ex maleficio priuatur tunc vrceum lactis ſuper ignē appendunt.et certis verbis ſuperſtitioſis inſiſtendo.vrceū cum baculo percutiunt.et licet faſculū mulier percutiat tn̄ omnia verbera diabolus ad doꝛſuꝫ malefice defert.per que ſic diabolus cum malefica fatigatur.licet diabolus nō cogatur nec fatigat̄.facit tamē illa diabolus vt percutientē catholicā ad peioꝛa alliciat vnde periculoſum exiſtit.alias nō videretur opinio tanti doctoꝛis habere difficultatem. poſſent et alia exēpla adduci. Hoſtienſis ad idē in ſumma copioſa de frigidis et malefi.et ti. de impotentia coe.in glo.ſup.c.littere.§.mulierem autē.dicit ꝙ in hoc defectu recurrendum eſt ad remedia medicoꝝ. Et licet quedā remedia contra hec ſcripta:vana ſeu ſuperſtitioſa videant̄.tamē cuilibet auctoꝛi in ſua arte credendū eſt. Sed et ſatis tolerare pōt eccleſia retundere vana vanis. Humbertinꝰ deniqꝫ in ſuo quarto ꝑfata diſtinctione his vtitur verbis. Poſſunt maleficia' aut per oꝛationes aut ꝑ arteꝫ per quā facta ſunt deſtrui. Ad idem Goffre.in ſumma ſua co.ti. Maleficium nō poteſt ſolui ſemꝑ per illū qui fecit. vel qꝛ eſt moꝛtuus vel quia neſcit delere ipm̄ vel quia maleficium eſt perditū.ſi autē ſciret licite poſſet ſoluere.et loquit̄ cōtra illos qui dicebāt ꝙ per maleficia nō poſſet copule carnali preſtari impedimentū eo ꝙ nullum tale eſſet perpetuū.vnde nō dirimeret matrimonium iam ꝯtractum. Preterea illi qui fuerūt moti aſſerere ꝙ nullū maleficiū ſit perpetuū mouebantur his rationibus.quia putabant omne maleficiū poſſe remoueri vel per aliud maleficiū vel ꝑ exoꝛciſmos eccleſie qui ſunt oꝛdinati ad repꝛimendū vim demonū.vel ꝑ veram penitentiā cum diabolus nō habeat poteſtatē niſi ſuper peccatoꝛes. Vn̄ quo ad primū cōcoꝛdabant cum opinione alioꝝ ꝙ ad minus per ſuperſtitioſa poſſint tolli. Contrarie autē opinionis eſt ſanctus tho.in ſuo iiij.prefata di.ſic inquientis ꝙ ſi maleficium nō pt̄ reuocari niſi per aliqͦd illicitū.vt ꝑ demonis auxiliū vel huius etiam ſi ſciret̄ poſſe ſic reuocari nihilominus perpetuū iudicat̄. quia remediū nō eſt licitum. Ad idē Bonauen:Pe.Albertus et cōmuniter oēs theologi vbi cum breuiter tangunt demonis auxilium tacite vel expꝛeſſe inuocandū videntur ſentire ꝙ per nil aliud niſi per licitos exoꝛciſmos vel per verā penitentiā.vt in.c.ſi per ſoꝛtiarias.alle.tangitur remoueri debeant. moti vt apparet rōnibus in principio queſtionis annotatis. Et quia tantos doctoꝛes in eoꝝ dictis ꝗꝫtum poſſibile eſt expedit cōcoꝛdare. et hoc vnica diſtinctione fieri poteſt ideo notandū/ꝙ maleficiū aut tollitur per aliū maleficum/ſimul et per aliud maleficiū.aut tollit̄ nō quidem per maleficū ſed per maleficiales ritus et illicitos.et hoc iterū dupliciter. quia vel per illicitos et vanos ritus in ſimul.vel per vanos et nō illicitos. Primū remedium eſt oīno illicitū tā ex parte auctoꝛis ꝗꝫ et ipiꝰ remedij.ſed tamen quia fit dupliciter qꝛ aut cum nocumēto illiꝰ ꝗ maleficiū intulit.aut ſine nocumento:fit tamē per maleficiales ritus et illicitos.tunc cōpꝛehendit̄ ſub ſecūdo modo vicꝫ vbi maleficiū tollitur nō per maleficū alium ſed per maleficiales ritus et illicitos.tunc iterū illicitum iudicatur.licet nō tm̄ ſicut primū. Unde ſummarie dicere poſſumus ꝙ per tria et tribus modis remediuꝫ redditur illicitū.quādo vicꝫ tollitur per maleficum alium et per maleficia alia vicꝫ virtute demonis alicuius. Secundo qn̄ non ꝑ maleficū ſed honeſtā perſonā tollitur. ſic tn̄ ꝙ ſuperſtitioſis remedijs maleficiū qͦd vni perſone aufertur alteri infertur.et hoc iterū illicitū. Tercio qn̄ aufertur ſine eo qͦd alteri

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4

infertur. vtitur tamē demonū inuocatōe expreſſa vel tacita tunc iterū illicita. et ſm̄ hos modos dicit̄ a theologis ꝙ potius mors ſit preeligenda q̄ꝫ in talia cōſentire. Alijs vero duobus modis vltimis tollere maleficiū poteſt eſſe vel licitū vel nō vanū ſm̄ canoniſtas et ꝙ tolerari pn̄t vbi remedia eccleſie prius attemptata. vt ſunt exorciſmi eccleſie. ſuffragia ſanctoꝝ implorata. ac vera penitētia nihil effeciſſent. Et vt clarior habeat̄ intellectꝰ de ſingulis ſint aliqua geſta ⁊ acta ꝑ nos repta recitanda. Rome tp̄e nicolai pape ep̄s quidam ex almanie ꝑtibus certa expediturus negocia aduenerat cuius nomē occultare ordo charitatis poſtulat: licꝫ iam vniuerſe carnis debitū ꝑſoluerit. Hic quandā iuuenculā ad amando ⁊ ipām ad ſuā diocesim deſtinare cū duobus famulis ac rebus alijs et clenodijs diſpoſuiſſet iuuencula auiditate feminea ſuper clenodia que p̄cioſa erāt decepta moduꝫ excogitare cepit. vt ea in itinere exiſtente ep̄s maleficijs interiret. iamqꝫ in ſua habebat clenodia cōmiſſione. Et ecce ſequēti nocte ep̄s ſubito infirmat̄ et ne fortaſſis venenō intoxicatus eſſet: a medicis percunctatur ⁊ a famulis dolenter dubitatur. tam ingens enim calor inerat pectori vt nō niſi gargariſmis per aquā frigidā ꝯtinue haberet refocillari. Tercia igitur die cū iam nulla ſpes vite haberet̄. Vetula quedaꝫ ingreſſum ad ep̄m inſtanter petijt et ꝙ cauſa ſue ſanitatis aduenisset aperuit. Ingreſſa igit̄ ep̄m alloquit̄ et ſanitatē promittit dummō ſuis acquieſcere ſuaſionibus velit. Ep̄s vero quid nā foret cui acquieſcere ꝓ recuperanda ſanitate quā ſumme affectabat vbi inquirit. vetula r̄ndit. Ecce hec infirmitas maleficio vobis accidit et nō niſi per aliud maleficiū liberari poteritis vt vicꝫ ipa malefica q̄ vobis intulit moriat̄ et eadē veſtra infirmitate inficiat̄. Stupefactꝰ ep̄s et ꝙ alio mō liberari nō poſſet vbi ꝑſenſit. nil tn̄ temere volens agere papā cōſulere ꝑ ſupplicationē decreuit. At pontifex cū eum tenerrime diligebat et ꝙ nō niſi per mortē malefice liberari poſſet cum didiciſſet. annuit vt inter duo mala minꝰ permitteret: et ſuꝑ hoc ſupplicationē ſignauit. Unde denuo vetula accerſita: et tam ipe q̄ꝫ ſummus pontifex in mortē malefice cōſentirent dummō priſtine ſanitati reſtitueretur diſſeruit. ſicqꝫ ꝙ vetula abſceſſit et ꝙ ſequenti nocte liberaret̄ ꝓmiſit Et ecce circa mediū noctis vbi ſe ſanū et ab omni infirmitate liberatū perſenſiſſet nūcio miſſo quid nam de iuuencula foret ꝑſcrutat̄ et ecce aderat q̄ ipam circa medium noctis in latere matris dormientē infirmatā fuiſſe ſubito affirmabat. qua in re dabatur intelligi ꝙ eadem hora ⁊ momento infirmitas epiſcopū relinquēdo maleficā iuuenculā per aliā maleficam vetulā inuaſit. et ſic ſpiritus malignꝰ a leſione epiſcopi ceſſando ipm ſanitati ꝑ accidens reſtituere videbat̄ cum tn̄ ꝓprie ſanitatem nō immittebat: quā tn̄ occupare deo permittente poterat et ꝓpter pactū cum malefica altera vnicū que fortune alterius inuidebat. ipe demon magiſtrā iuuenculā inficere habebat. et bene eſtimari p̄t illa duo maleficia nō per vnū demonē duabꝫ perſonis ſed a duobus demonibus duabꝫ maleficis ſeruientibus fuiſſe inflicta. nec in iſto demones ſibi inuicē cōtrariant̄. cum ſemꝑ in perditionē animarū quā ſumme et cōcorditer affectāt ſingula operant̄. Ep̄s deniqꝫ cum pietatis cauſam ipam viſitare ꝓponeret camerā ingrediens horribilibꝫ maledictōibus ſuſceptꝰ fuit exclamando. Tu cum tua q̄ te talia docuit et te liberauit maledicamini in eternū. et epiſcopus emolire eius animum ad penitentiā et ꝙ omnē offenſam ei remiſiſſet vbi tentabat. illa vultū auertendo clamabat exeas maledicte: hic nulla ſpes venie ſed aiam meā oībus demonibus cōmendo et miſerabiliter interijt: et epiſcopus cum gaudio ad ꝓpria remeauit. Ubi etiā notandū ꝙ quia priuilegiū vnius nō facit legē cōmunē. ideo diſpenſatio pape in hoc caſu nō arguit oībus ſic licere. Ad idē refert nider in ſuo formicario. dicit enī. Modus tollendi maleficiū: aut ſe vindicandi in malefico talis practicat̄ interdū modus. Uenit enim aliq̄s leſus in ſe vel in ſuis ad maleficam ſciſſitans ſcire malefactorē tunc malefica plumbū liquefactū: aliquotiēs fundebat in aquā q̄uſqꝫ ope demonis in plumbo imago aliqua videret̄. Qua viſa malefica q̄ſiuit ab exploratore. in qua ꝑte vis ledi maleficum tuū et in eodē vulnere eum agnoſcere. cumqꝫ explorator locū eligeret ſtatim malefica in eadem parte imaginis q̄ in plumbo relucebat fixurā vel vulnus per cultrū poſuit et locuꝫ vbi reum inueniret indicauit: nomē tn̄ nullatenus manifeſtauit. ſed experientia teſte maleficus per oīa ledi reperiebat̄ ſicut ſua imago plumbea demonſtrabat. Hec inquā remedia et ſimilia vtiqꝫ iudicant̄ illicita q̄uis humana fragilitas ſub ſpe venie cōſequende a deo. ſepius his inuoluitur plus eſtuans pro ſanitate corporis q̄ꝫ aīe. Secundū vero remedium. De ipis maleficis maleficia diſſoluentes ſub expſſo pacto cum demone inito abſqꝫ nocumento perſone. et quideꝫ de eis quidā

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4

agendum sit et qualiter cognoscuntᷓ infra in sedecimo mõ sententiandi patebit. hi enim ꝙ plures existũt et semꝑ infra vnũ aut duo miliaria teutbonicalia reperiuntᷓ in quo spacio quicq̇d alie malefice ledũt hoc illi curare videntur. quas etiã curatões aliq̃ simpliciter q̃ ad omne tꝑs. alique vero tm̃ a ꝓxima angaria lesos maleficijs curare se iactitãt. aliq̃ vero nõ nisi in cõsensu malefice. que maleficiũ intulit curare pñt. et he notantᷓ sup expressũ pactũ cũ demone initũ ꝓpter hoc ꝙ occulta manifestare solẽt illis q̃ causa sanitatis recuperande ipas accedunt. ipsis eni causas sue calamitatis subito manifestãt dicẽtes ꝙ ꝓpter brigas et rixas cũ vicina vel alia muliere aut viro habitas lesa fuerit in se vel in suis attinentibꝫ. q̃ etiã ad occultandũ sua flagitia interdum ꝑegrinationes vel alia pietatis opa iniungũt. quas quidẽ accedere ꝓ recuperanda sanitate tãto ꝑnitiosius existitᷓ ꝗ̃to ꝑ illis qui solũ per pactũ tacitũ curare videntᷓ in cõtumeliã fidei amplius delinquũt. Hi eni dũ ex vna pte sanitatẽ corporalẽ deo preponũt ex altera pte sibi ipis in vindictã criminis vitam deo ꝑcutiente abbreuiãt. sic eni in saul diuina secuit vltio cũ primo magos et ariolos abstulisset de terra. postea cõsuluit vnde et in bello occisus cũ filijs fuit. i. Re. xxviij. et culpa tangitᷓ. i. Paral. x. ꝓpter hoc etiã ochosias infirmus mori habuit. iiij. Re. i. tales etiam visitatores maleficarũ infames sũt nec ad accusationẽ debent admitti. ij. q. viij. quisquis nec. Item tales ſm leges debẽt pena capitis plecti. vt in prima q̃stione opis tactũ est. Sꝫ heu dñe deus cum oĩa iudicia tua iusta sunt q̃s liberabit pauperes maleficiatos et in cõtinuis doloribꝫ eiulantes peccatis nostris exigentibus inimicꝰ nimis ꝑualuit vbi sunt q̇ licitis exorcismis illa opa diaboli dissoluere valeãt. hoc vnicũ ergo supesse videtᷓ remedium vt iudices eorũ insultus ad minus refrenant varijs penis auctrices maleficas castigando. vnde et infirmis facultas visitandi maleficas amputabitᷓ. sed heu nemo ꝑcipit corde oẽs q̃ sua: nõ q̃ iesu xp̄i sunt querẽtes.

Illa eni malefica in rychshoffen de q̃ supra mentio facta est adeo assiduis frequentabatᷓ ꝓ recupranda sanitate maleficiatis. ꝙ comes castri: theolonei lucrũ habere voluit ita ꝙ q̇libet maleficiatus in se vel in sibi attinentibus denariũ vnũ in introitu porte soluere habebat. vnde et magnũ exinde se habuisse prouentum asseruit teste etiã experientia didicimus plures tales ꝑ diocesim cõstantᷓ. existere: non ꝙ ipa ꝑ alijs diocesibus sit infecta cum hoc genus infidie serpit ꝑ oẽs dioceses ꝛ heu totum mundũ infecisse videtᷓ. sed qꝛ ipa diocesis amplius elaborata fuit et quidam hengst nõie repertus qui maiorẽ cõcursum et quotidianũ a maleficiatis pauꝑculis habere cernitur. quẽ etiã ꝯcursum sic oculis nostris ꝑspeximus in villa quedã eningen ꝙ sine dubio ad quecũq; loca beatissime virginis siue aq̇sgrani siue ad heremitas tantus pauperũ cõcursus nõ existit sicut ad eundẽ supstitiosum hoĩem. nã hiemali et frigidissimo tꝑe dũ pre abundantia niuiũ oĩs via regia et publica obstruitᷓ adhuc a circumiacentibꝫ terris ad duo vel tria miliaria cũ magnis hoĩm fatigationibꝫ frequentatᷓ. quibusdã remedia ꝑcipiẽtibus. alijs vero minime vt reor ꝙ non eque oĩa maleficia dissolui ꝓpter varia vt supra tactum est obstacula pñt. et hi quidẽ sub expssa demonũ inuocatõne maleficia dissoluẽtes q̃ ad ſm remediũ illicitũ: nõ tamẽ sicut primũ.

3 Tercium vero remediũ qd̾ quibusdã ceremonijs supstitiosis practicatᷓ nõ tñ in nocumentũ alicuiꝰ ꝑsone. aut ꝑ manifestos maleficos agitatᷓ experiẽtia teste ꝑ hunc modũ. In ciuitate Spirensi mercator quidã forensis hũc casum sibi accidisse ꝓposuit. In ꝑtibus inq̇t suevie in quodã castro nobiliũ me degente: quadã die dũ peracto prandio associatꝰ duobus domicellis. solatij causa sup ꝑratũ incederem quedam mulier obuiando: dũ a remotis adhuc incederet et a duobus domicellis agnita fuisset vnus eoꝝ ad me hec verba ꝓtulit. munias te cito signo crucis et similiter ad idẽ alius ab alio latere hortabatᷓ. At ego causam huius timoris inquirẽs. Responderunt. En peior malefica totius ꝓuincie iam nobis obuiã dat ipa eni solo visu maleficiare hoĩes nouit. Tunc ego stomachando et nũꝙ̃ tales timuisse me iactitabã ecce vix verba cõpleui: et me grauiter in pede sinistro lesum persensi ita vt sine graui dolore de loco figere pedẽ nõ potui aut gressum vnde et alij cõcito e castro per nunciũ mihi equũ destinando ad illud reducũt doloribꝫ autẽ ꝑ triduũ augmẽtatꝭ ꝑfati incole intelligẽtes maleficio me infectũ quendã rusticũ ad spaciũ vniꝰ miliaris accedũt et casum ꝓponũt. quẽ nouerãt per artẽ quendã maleficia tollere qui cõcito veniens et pedẽ ꝓspiciens si inq̇t ex vobis cõtigit aut naturali defectu experimentũ capiã et si quidẽ ex maleficio accidit cũ dei adiutorio curabo. sin autem remedijs naturalibus opus erit insistere. At ego si absq; supstitione et cum dei adiutorio curari potero libens acceptabo. quoniã cũ demone nihil ꝯmune

+ maleficio

habere volo. nec eius adiutorium affecto. ad idem et ipſe villanus reſpondit ſe nō velle niſi licita remedia et cū dei adiutorio adhibere et curare. dūmō experientia didiciſſet hoc per maleficiū mihi contigiſſe. ad q̄ duo aſſenſit ille plumbū vt ſup̄ de alia malefica tactū eſt liq̄factū in cocleari ferreo ſupra pedē tenuit et in ſcutellā aqua plenā fudit. ⁊ ſubito diuerſarum rerū ſpecies ꝓruperūt ac ſi ſpine vel pili aut oſſa et ſimilia fuiſſent intromiſſa. Jā inquit video ꝙ infirmitas hec nō ex naturali defectu: ſed maleficio vobis ꝯtigit. At ego quomō talia ex plūbo liquefacto ſcire poſſet dum inquirerē. Ecce inquit ſeptē ſunt metalla ex ſeptē planetis ⁊ quia ſaturnus dominatur plumbo eius ꝓprietas eſt vt ſi plumbum ſuper maleficiū aliq̄d fuſum fuerit per ſuum influxum maleficium demonſtrabit. et bene inquit actum eſt vt cito remediū adhibeatur. quia tot diebus vos viſitare habeo quot ſub maleficio ſtetiſtis. ⁊ interrogare quot dies elapſi fuiſſent. iam triduo faſſus ſum vnde et ipſe ſingulis diebꝫ ꝑ triduū me viſitando et pedē inſpiciendo ſolū et tangendo et cuncta verba penes ſe ruminando integre ſanitati fugato maleficio me reſtituit. Hic certe modus actorē nō mōſtrat maleficū ſicut modū ſuperſtitioſuꝫ. in eo enī ꝙ dei adiutorio et nō ope diaboli ſanitatē ꝓmiſit. et hoc ꝙ ſaturni influxum ſuper plumbum tanq̄ ex eius dominio cauſatum allegauit irreprehenſibilis extitit et potius commendandus fuit. Sed qua virtute maleficium fugauit ⁊ ſpecies rerum in plūbo cauſauit ſub dubio relinquitur. Nam cum maleficiū nulla virtute naturali poſſit ammoueri licet mitigare valeat. vt inferius de obſeſſoꝝ remedijs patebit. potiꝰ videt̄ ꝙ per aliq̄d pactū ad minus tacitū cū demone initū hoc practicauerit. et dicit̄ hic pactū tacitum quādo adminus auctor tacite in aſſiſtentiā diaboli cōſentit. per quē modū innumera ſuperſtitioſa opera practicant̄. licet differenter quo ad diuinā offenſam cū in vno opere maior ſit creatoris offenſa q̄ in altero. In eo enī ꝙ de ſanitate ꝓcuranda certꝰ fuit: et in eo ꝙ tot diebꝫ quot ſub infirmitate extiterat ipm viſitare habuit nec aliq̄bꝫ medicaminibꝫ naturalibꝫ vſus fuit. et tn̄ iuxta promiſſa egrotum ſanitati reſtituit. nō tam ſuſpectus q̄ vt manifeſte deprehēſus ad minus licet nō ſup̄ expreſſum initū cum demone pactum tamē iudicatur et tanq̄ ꝓ cōuincto haberi et penis adminus in ſecundo mō ſententiandi infra cōtentis. ſed puniri debet cum abiuratione ſolenni niſi leges que in cōtrariū ſentire videntur ipm ſuſtentarent. In quo caſu quid ordinario ſit faciendū in ſolutione argumentorū patebit poſtea. Quartū vero remediū tolerandū et de quo canoniſte adminus intendunt cum certis theologis dicit̄ vanum tantū et p̄ciſe. puta quia ſolū ſuperſtitioſum et nō ſub aliquo pacto exp̄ſſo vel tacito ex intentione et ꝓpoſito practicantis operatum et dico ad minus. quia fortaſſis ſi velint etiaꝫ tercium remediū huic quarto adiungere. potius videtur nobis eorum aſſertioni cedere q̄ cōtentionibus deſeruire. et hoc quidem remediū vanum: ſuperius exemplificatū de mulieribus que vrceolum ſupra ignem poſitū percutiunt in finem vt malefica que vaccā vbertate lactis priuauit verberetur. licet fortaſſis talia in nōie diaboli facere habeant. aut fortaſſis ſine eius expreſſione. Ad idem poſſunt et alia earum geſta adduci. Nam interdū vbi vaccas huiuſmodi leſas ad paſcua emittere volunt. explorare etiam ipam maleficā nituntur. tunc bracam viri vel aliud immundū ſuper caput aut dorſum vacce. et hoc potius feſtiuis diebus ⁊ ſacratioribus ipam vaccā cum baculo fortaſſis iterū ſub tali vt ſupra expreſſione percutiendo expellunt. et tunc vacca recto tramite ad domum malefice ꝓperat et cornua in eius oſtium vibrat cum magno eiulatu continuē pulſando. et hec vtiq̄ diabolꝰ in vacca operatur tamdiu quo per alia maleficia ſedatur. Reuera ⁊ ſi ſm̄ p̄fatos doctores talia ſint toleranda. nō tamen meritoria vt quidam aſſerere conantur exiſtunt. cum enī iuxta apoſtolum omnia que in verbo aut opere facimus in nomine domini noſtri ieſu chriſti facere p̄cipimur. licet ibi nō ſit expreſſa demonis inuocatio. tamē eius nominis expreſſio. ⁊ iterum licet ibi nō ſit intentio per pactū aliq̄d tacitum vel expreſſum talia facere. quia fortaſſis dicet. volo hoc facere ſiue diabolus intromittat ſe ſiue non. ipa temeritas qua diuinum timorē poſtponit deum offendit. vnde et diabolo poteſtatē talia faciendi permittit. inducendi ergo tales ſunt ad penitentiaꝫ et hortandi vt potius deſiſtant. et ad remedia infra ſcripta et ſuperius etiam in parte tacta per vſum videlicet aque benedicte et ſalis exorcizate ⁊c̄. recurrant. Simili modo iudicandum de illis quibus dum aliquod iumentū maleficio interimit̄ et explorare maleficum aut etiam ſi naturali defectu vel maleficio ſit interemptum vbi nituntur ad loca vbi cadauera beſtiarū excorticant̄ ꝓperant et inteſtina cadaueris ſuper terram trahendo vſq̄ ad do-

[illegible] pactum cum diabolo [illegible]

[illegible] maleficia [illegible]

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4

mum deferunt nō autē intra domū per hostium super sed sub limine domus ad coquinā trahunt: et igne facto super cratem intestina ponunt. et tunc vt ex relatu talia practicantium sepissime informati sumꝰ. sicut intestine calefiunt et ardent: ita intestine malefice calore et doloribꝫ cruciant̄. advertunt ergo illi exploratores vt hostiū domus optime sit obstructum eo ꝙ p̄ doloribus malefica ad introitū festinabit domus. et siquidē introitum habebit carbonē de igne aufert et tunc omnis cruciatus effugatur. repertū denique sepius novimus ꝙ vbi introitū habere nō poterāt extūc densissimis tenebris domū intus ⁊ extra vallabant. cum cōmotione tam horribili et strepitu vt ex ruina domus omnes se tandē interire putarēt nisi ostium aperiret̄. Ad idem etiam certa experimenta reducunt̄. nam certi volentes e multitudine mulierū in ecclesia existentiū experiri maleficas que etiā sine eorum consensu ecclesiā divinis peractis exire nō valeant tali experimento insistunt. Nam die dominico sotularia iuvenum ſungia seu pinguedine porci vt moris est ꝓ restauratione fieri perungunt. et sic vbi ecclesiā intrant tamdiu malefice exire ecclesiā non poterunt quo adusque exploratores aut exeunt aut illis licentiam sub expressione vt supra exeundi cōcedant. Simile fit etiam per certa verba que annotare nō expedit ne quis ꝑ diabolū seducatur. Nā nec iudices aut presidentes his infallibilē fidē aut opinionē accomodare dn̄t nisi talis ꝑsona alias plurimū esset diffamata. cū sub tali pretextu ille mille artifex etiam innoxias infamare posset. Vn̄ potius avertendi sunt homines a talibus expimentis et salutares pn̄ie iniungēde licet interdū tollerant̄. Per hec patet responsio ad argumenta que cōcludūt maleficia nō esse tollenda. quia primis duobꝫ modis omnino illicitū est tollere tertiū remediū secundū leges. et si tollerat̄ tū nō parvā super ecclesiasticus iudex debet habere advertentiā. Nā ꝙ leges vident̄ tollerare patet. C. de maleficiis. l. eorū. vbi sic habet̄. Alij aūt qui faciūt id ne labores hoīnū ventorū grandinisque lapidatione sternunt̄ nō pena sed premio digni sunt. Et Antoniꝰ in summa de legibꝫ in quibꝫ ius canonicū et civile discrepant hoc idem allegat. ex quo videt̄ ꝙ cōcedunt leges ꝓ cōservatione frugū et iumentorū in omnē eventū posse certos hoīnes talia practicātes nō solum tollerare sed ⁊ premiare. Erit ergo ecclesiastici iudicis advertere si tantummodo iuxta mentē legis cōtra grandines et aeris temperiē: modis congruis vt inferius patebit. aut etiā quibusdā superstitiosis ꝓcedit. et tunc dum inde nullū sequit̄ fidei scandalū etiam tollerare. sed revera hoc nō erit iuxta tertiū sed quartū modū ⁊ quintū de quo consequenter tractandū erit de ecclesiasticis et licitis remedijs inserendo interdum de superstitiosis ad quartum modum pertinētibus. et hoc per capitula sequētia.

Remedinm ecclesiasticū cōtra incubos et succubos demones.

Capitulum. i.

Quia vero in precedentibꝫ capitulis prime questionis super modos maleficiandi homines. iumenta ⁊ terre fruges. tacta sunt ante omnia ea que ipe malefice erga ꝓprias personas practicant qualiter videlicet innoxias iuvenculas in augmentū sue ꝑfidie alliciunt. qualis etiā modus sit ꝓfitendi earū et omagij prestandi. qualiter etiā infantes ꝓprios aut alienos demonibus offerūt. et quō localiter trāsferantur. Hec inquā et similia remediare: qr nō est possibile nisi vt per suos iudices de medio tollantur. aut ad minus in exemplū oīm futurorū puniantur. ideo de hmōi remedijs nō ad p̄sens sed in vltima p̄te operis. vbi viginti modi ꝓcedendi et sententiandi cōtra et super maleficarū ꝑsonas deducent̄ tractabit̄. Ad p̄sens tn̄ super remedia cōtra earū maleficiales effectus tendere oportet et primo q̄liter homines maleficiati remediantur. demū qualiter bestie: et vltimo qualiter fruges terre ꝓservantur. De hoībus vero maleficiatis quo ad incubos demones vel succubos. qr sunt in triplici genere sed earum que se voluntarie demonibus incubis subijciunt vt sunt malefice. quia de succubis quo ad viros nō ita voluntarie practicatū reperit̄. cum ex naturali vigore rōnis quo viri mulieribus preeminent: talia plus abhorrent. est et eorū qui a maleficis cum incubis aut succubis cōtra eorum voluntatē involvunt̄. et est terciū genus et hoc precipue virginū quarundā que cōtra earum omnino voluntatē ab incubis demonibus molestant̄. de quibus etiā sepe presumit̄ ꝙ a maleficis sic maleficiant̄. puta quia demones ad instantiā maleficarū sicut sepissime alias infirmitates immittere solēt. ita et incubos illis ꝑsonis se facere habēt vt vel sic eos ad suā ꝑfidiā allicere valeāt. Demus quedā exempla. Est in civitate cōfluentia pauper quidā sic maleficiatus ꝙ in p̄ntia vxoris omnē actū venereū ꝑut viri cū mulieribus agere solēt etiā repetitis vicibus per se

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4

exercet. nec ab illis ad inſtantiaꝫ et eiulatum mulieris auerti pōt. quia vno aut tribꝫ actibus expletis verba replicat. volumꝰ iterum denouo et iterum de nouo inchoare. cū tamē nulla ꝑſona corporali viſu cernat̃ ei ſuccumbere. fitqꝫ vt poſt diuinas hmōi vexationes pauꝑ ille colliſus in terrā oībus viribꝫ deſtituit. et dum poſt aliquarū viriū recuperationem interrogat̃ quō et qualiter iſta ſibi ꝯtingant. ⁊ an ne ꝑſonā ſuccubantē habuerit. Reſpondere ſolet ſe nihil videre: ſꝫ ita mente captiuatū vt oīno abſtinere nō valeat. et quidē ſuper hoc maleficiū mulier quedaꝫ plurimū habet̃ ſuſpecta ꝙ ei intulerit eo ꝙ illi pauperi minata fuerit ꝑ verba cōtumelioſa: ꝙ ipm propter diſplicentiā ſibi factā expedire vellet ſed legū et executores iuſticie non aſſunt qui ſaltim ſuper diffamiā et grauē ſuſpitionē in vindictā tanti criminis ꝓcederent. putātes neminē debere cōdemnari niſi qui ꝯfeſſione propria aut trium teſtium ꝓductione legitima conuincatur. quaſi indicia facti aut euidentia ſuꝑ graues aut violentas ſuſpitiones nullas mereantur penas de quibus tamen modis ſententiandi inferius vt premiſſum eſt patebit. De ſecundo vero genere quo puelle ab incubis demonibus moleſtantur.

Etiam noſtris temporibus referre nimis lōgum foret: cum hiſtorie certe de ſimilibus exiſtant referte. Sed cum quāta difficultate talia remediari poſſint patere pt ex his q̄ thomas brabantinus circa finē oꝑis ſui de apibus: de quadā in hunc modū refert. Vidi inquit et in cōfeſſione audiui virginē quandā in religioſo habitu que primo dixit ſe nunqꝫ in cōcubitū ꝯſenſiſſe/ per hoc tñ dat intelligere ſe cognitā fuiſſe/ at ego nō credens. artaui eā rōnibus et duris cōminationibꝫ ſub ꝑiculo aīe ſue. tandē cū lachrymis ꝯfeſſa eſt/ ſe prius corruptā mente qꝫ corpore. et cum poſtea doleret quaſi ad mortē et cōfiteret̃ omni die cū lachrimis nō potuit tñ ingenio ſtudio vel arte ab incubo demōe liberari/ nec ſigno crucis nec aqua benedicta: que tñ ſpecialiter ad fugandos demones ordinant̃. nec ſacramento xpi corporis ipis etiā angelis terrifico. nec poſt plures annos orōne ⁊ ieiunio pie lucardis fugaretur. et eſt credibile ſaluo meliori iudicio. ꝙ poſtqꝫ de peccato ſuo dolens cōfitebatur: potiꝰ ei cōcubitus demonis pena culpe qꝫ culpa fuit. Hec etiā cū in vigilia penthecoſten q̄rularet̃ apud criſtinā in valle duciſſe brabantie moniālē deuotā que mihi hoc retulit ꝙ nō auderet cōicare ꝓpter demonis importunā vexationē. cōpatiens dixit ei criſtina. Vade quieſce ſecura cōicatura cras dominico corpore. ego in me recipiā penam tuā. Recedens illa gaudens dormit in pace. ad orationē de nocte ſurgit mane cū oī tranquillitate ſacramēta ſuſcipit. Criſtina autē ſuſceptā in ſe penā nō ponderās. veſpere quieti ſe dans. audit in ſtratu ſuo quaſi ꝓcellam cōmouentē ſe: et inquietius agitantē. nec ſuſpicans demoneꝫ. arrepto colo fugare nitit̃ quicquid eſſet. decumbit iteꝝ. ſed pauida: vexata ſurrexit et hoc pluries. tandē ſenſit ⁊ vidit euerſis fere ſtraminibꝫ ꝙ demonis nequitia vexaret̃. Dimiſſo ergo lecto noctem ducit inſomnē: et orare volens demonis cruciabatur inſultu et vt dixit nunqꝫ talia paſſa fuerat: vnde p̄dicte mulieri mane. Renuncio inquit renuncio pene tue: vix ſine vite diſcrimine violentiā tentatoris peſſimi euaſi. Qua ex re perpendit̃ difficile eſſe hmōi remediare/ ſiue maleficio/ ſiue abſqꝫ eo cōtingat. Sunt tñ adhuc aliqua ꝑ que fortaſſis ipi demones fugantur. de q̄bus ⁊ nider in ſuo formicario.

Licet eni vt ibi refert quinqꝫ modis valeant puelle et viri liberari vicꝫ per ſacramentalē cōfeſſionē ⁊ ſanctā exercitationē in crucis cōſignatione vel angelica ſalutatione. Tercio per exorciſmoꝝ applicationē. Quarto ꝑ certi loci mutationē. et per cautā ſanctoꝝ excōmunicationē: et ex p̄miſſis patuit ꝙ prima duo moniali nō ꝓfuerunt. nō tñ ꝓpterea obmittēda ſunt. quod enim vni eſt remediū nō ꝓpter hoc ſequit̃ qō et alteri. ita et ecōuerſo. Nam et incubos ſepe ꝑ orationē dominicā aut aque aſperſionē. vel etiā per angelicā ſalutationē fuiſſe repulſos. hiſtorie tradūt. Refert enim Ceſariꝰ in dialogo ſuo ꝙ ſacerdos quidam poſtqꝫ ſe ſuſpenderat/ eius ꝯcubina monaſteriū intrauit et per incubū ad luxuriā ꝓuocata eſt. quē tñ ꝑ crucis cōſignationē repulit et ꝑ aque benedicte aſperſionē: licet ſtatim poſtea rediit. Quādo aūt angelicā ſalutationē dicebat: longe velut ſagitta diſparuit et receſſit ſed interdū rediit. licet ꝓpe accedere eā non auderet. Item de tercio vicꝫ per ſacramentalem cōfeſſionē patet ꝑ eundē Ceſariū qui dicit ꝙ cōcubina antedicta cū iam cōfeſſa eſſet pure in toto derelicta eſt ab incubo. Refert idem ꝙ quidā vir in leodio paſſus incubum cōfeſſione ſacramētali finita totaliter liberatus eſt. Ponit inſuꝑ exemplū de quadā incluſa quā incubis nec oratione nec ꝯfeſſione nec propter aliud ſpirituale exercitiū reliq̄t quin eius lectū aſcenderet: ſed cum ad informationem cuiuſdā viri religioſi diceret benedicite. ſtatim eam demon reliquit. De quarto loci videlicet mutatione. dicit qui prius. ꝙ filia cuiuſdã ſacerdotis ſtuprata per incubũ et facta ex dolore frenetica. trans renũqꝫ elongata ab incubo dimiſſa eſt. ſed pater eius q̃ a loco filiã depoſuerat a demone ꝑcuſſus eſt adeo vt moreretur in triduo. Fit et mẽtio de quadaꝫ que per incubũ crebro in lecto vexata ꝓrio. cõſociam deuotã petijt vt loco vexate iaceret quod cum feciſſet tota nocte quaſdã inquietudines grauiſſimas ſenſit et prior tũcqꝫ quieta fuit. Notatur etiam a Guilhelmo ꝙ incubi plus vexare videntur mulieres et puellas pulcros crines habentes. ideo quia aut cure aut ornatui criniũ nimiũ incumbunt hm̃oi. aut quia per crines viros inflammare cupiunt vel cõſueuerunt. aut quia in eis inaniter gloriantur. aut quia diuina bonitas hoc ꝑmittit vt terreant mulieres viros inflammare per ea que etiã demones inflammari viros volunt. De quinto de excõmunicatione que fortaſſis aliquãdo eadẽ eſt exorcizationi. patet in legenda ſancti bernardi. In aquitania ſiquidẽ mulier ab incubo ſex annis incredibili ab vſu libidinis vexata. audiuit ſibi incubum ne ad virũ ſanctum qui ventur⁹ erat appropinquaret minantẽ. Nihil inq̃t tibi ꝓficiet ſed eo recedente tuuſ crudeliſſimus ero perſecutor qui actenus tuus amator extiti. Que cum virũ ſanctũ bernardũ inuocaret: reſpondit. Tolle meum baculũ et lecto tuo infige: et faciat malignus qđ poteſt. hoc cũ feciſſet: demon camerã femine nõ eſt auſus intrare ſed foris minabat atrociſſime ſe eã velle perſequi bernardo recedente. Quo ꝑ feminam audito cõuocat populũ beatus bernardus omnes iubet accenſas candelas geſtare in manibus et demonẽ cum vniuerſo q̄ aderat cetu excõmunicauit. ac ne ad illã vel aliã deinceps acceſſum habeat interdixit. et ita illa plane liberata eſt. Verum hic notandũ ꝙ poteſtas clauiũ cõceſſa petro et ſuis ſucceſſoribus quia ſonat ſuꝑ terrã et tm̃ ꝓ viatoribꝫ hec iuriſdictionis poteſtas ſit in remediũ eccleſie ꝯceſſa. mirũ videt ꝙ ⁊ aeree poteſtates hec iuriſdictione valeant arceri. Sed dici poteſt ꝙ quia ꝑſone que a demonibꝫ moleſtantur: ſunt ſub iuriſdictõe pape et clauiũ. nõ mirum ſi per indirectũ hm̃oi poteſtates vigore clauium arceant. ſicut etiã indirecte animas poteſtate clauiũ a penis purgatorij ignis abſoluere pt. nõ obſtante ꝙ poteſtas illa ſonat ſuꝑ terrã ⁊ anime ſint ſub terra. De poteſtate etiã clauiũ conceſſa capiti eccleſie ſcꝫ vicario chriſti nõ eſt tutum diſputare. cum notũ ſit ꝙ tanta poteſtas ſit a xp̃o eccleſie et ei⁹ vicario cõceſſa q̃nta puro homini ꝯcedi a deo potuit et hoc in vtilitatẽ eccleſie. Hic etiam eſtimari poteſt ꝙ ſi egritudines a maleficiis virtute demonũ inflicte excõmunicarent cũ ipſis maleficis auctricibus et demonibus nõ adeo in ipſos infirmos ſeuirent. et ꝙ citius liberarentur adhibitis ſuper hoc et alijs exorciſmis licitis. In partibus deniqꝫ athiſis vulgaris eſt narratio. ſimul ⁊ alijs in locis qđ dum diuina ꝑmiſſione locuſte volãtes cũ ingẽti multitudine. Vinetas frondes ſegetes et cuncta virentia eradicarẽt. huiuſmodi excõmunicatione et maledictõe fugate et ſubito interempte fuerunt. Et ſi ſanctificati viri quis aſſcribere velit et nõ virtuti clauiũ ſit in nõie domini vnum ꝓ certo habemus ꝙ nec virtus miraculorũ nec poteſtas clauiũ. gratiã gratumfacientẽ de neceſſitate p̄ſupponunt. cum vtrunqꝫ ex gratia gratis data ꝓcedat. Eſt et iterum notandũ ꝙ vbi nullum predictoruꝫ remediorũ iuuat ꝙ tunc ad exorciſmos licitos ſit recurrendũ. de quibus inferius patebit ꝙ et ſi hi ad fugandũ demonis nequiciã nõ ſufficient: tunc reuera talis vexatio demonis eſt pena ꝓ peccatis ſatiſfactoria. ſi prout oportet ſuſtineat in charitate ſicut et alia mala huius mundi que nos ſic premunt vt ad deum ire cõpellant. Verum etiã aduertendũ ꝙ interdũ alique in veritate per incubũ nõ vexantur: ſed tantummõ ita ſe vexari putãt. et hoc ꝙ mulieribus p̄cipue et nõ viris cum alias ſint timide et mirabiliũ formarum in imaginatione ſuſceptiue. Unde et Guilhelmus ſepe allegatus. multe inquit de apparitionibus fantaſticis ex morbo melancolico in multis fiunt et in mulieribus maxime ſicut apparet de viſionibus et reuelationbus. Et cauſa in hoc eſt. vt norunt medici ipſa natura muliebriũ animarũ eo ꝙ longe faciliores et leuioris impreſſionis ſunt q̃ꝫ anime viriles. et ſubdit ibidẽ. Scio me vidiſſe mulierem que credebat ſe cognoſci ab intus a diabolo ⁊ alia incredibilia ſe ſentire dicebat. Nõnunq̃ꝫ etiam impregnate ſibi videntur mulieres ab incubis et intumeſcũt vehemẽter ventres earũ. Et cũ partus tp̄s aduenerit ſola emiſſione multe ventoſitatis demuteſcũt. Nã de ouis formicarũ in potu ſumptis incredibilem ventoſitatẽ et tumultũ in ventre generant hominis. Similiter de granis catapucie et de granis arboris q̃ dr̃ nigra pin⁹ ꝯſilia in ventre fiũt. Facillimũ eſt aũt demoni ſimilia ⁊ maiora in ventribꝫ hoim ꝓcurare. Hec addita ſunt vt nõ facillime quis mulierculis fidem adhibeat. ſed illis duntaxat ſuꝑ qui-

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4

bus experimẽta fidẽ fecerunt. vt de illis que didicerunt in ꝓprijs lectis. vel alio modo cõdormientibus per experientiam talia vera esse.

Remedia ꝑ illis qui circa vim generatiuã maleficiuntur. Capitulum .ij.

Licet mulieres in maiori numero sint malefice q̃ꝫ viri vt in prima ꝑte operis ostensuꝫ est: tñ viri plus maleficiunt̃. et huius ratio est. qꝛ cum deus plus ꝑmittit sup̱ actũ venereũ per quẽ primũ peccatũ diffundit̃ q̃ꝫ sup̱ alios actus humanos. sicut et ꝑ serpentes qui magis incantationibꝫ deseruiũt q̃ꝫ alia aĩalia. eo ꝙ diaboli primũ instrumentũ. Et cũ actus ille venereus plus et faciliori mõ potest maleficiari in viro q̃ꝫ in mulieri. ideo. Et quidẽ patet quod tactũ est. Nam cum quinqꝫ modis demon in generatiuã potentiã p̃t agere ⁊ illi modi citius ꝓcurantur in viris. Remedia adhibenda sup̱ vnumquẽqꝫ modũ iuxta possibilitatem sunt deducenda. et ille qui viciatus est in tali potẽtia attendat: sub quo modo suum maleficiũ cõtineatur. Sunt aũt quinqꝫ modi iuxta petrũ de palude in suo. iiij. di. xxxiiij. in ꝓcessu huiꝰ maleficij. Nam demon ex hoc ꝙ est spiritus habet potestatẽ super creaturã corporalẽ deo ꝑmittente. et ex cõditione nature sue ꝑcipue ad motũ localẽ vt illũ ꝓhibeat vel vt ꝓmoueat. Unde per hanc potestatẽ possunt corpora viri ⁊ mulieris impedire ne sibi appropinquant: et hoc directe vel indirecte. Directe quando vnũ elongaret ab altero vel nõ sineret ad alterũ appropinquare. Indirecte qñ aliquod impedimentũ ꝓcuraret: vel qñ se interponeret in corpore assumpto. sicut cuidã iuueni pagano acciderat qui idolum desponsauerat. et nihilominus cõtraxerat cum quadã iuuencula. nec ꝓpter hoc poterat eam cognoscere vt supra patuit. Scdõ mõ vbi hominẽ inflammaret erga vnã et refrigeraret erga aliã. et hoc posset occulte ꝓcurare per applicationẽ quarundã herbarũ aut aliarũ rerum quas optime nouit ad hoc validas. Tercio mõ vbi estimationẽ viri aut mulieris turbaret. qua redderet vnã personã alteri exosam. qꝛ vt supra patuit in prima ꝑte operis p̃t in imaginationẽ imprimere. Quarto modo reprimendo vigorẽ membri qui ad fructificationẽ necessario requirit̃. sicut ⁊ motum localẽ cuiuscunqꝫ organi reprimere p̃t. Quinto ꝓhibendo missionẽ spirituũ ad mẽbra in quibus est virtus motiua quasi intercludendo vias seminis ne ad vasa generationis descendat. vel ne ab illis vijs recedat. vel ne excidat̃ vel emittat̃. Q̃d̃ si q̃s dicat. nescio sub quo mõ maleficiatũ mihi illatũ cõtineat̃ vnũ scio ꝙ generatiua potentia erga vxorẽ meã careo. Responderi põt. si potens est ad alias mulieres nõ aũt ad ꝓpriam. tunc sub secundo mõ. quia de primo mõ certificaret̃ ꝑ succubũ demonẽ. i. ꝙ ꝑ demones incubos et succubos deluderet̃. Item si vxorẽ nõ habet exosam. et tñ nõ p̃t ipsam agnoscere sed bene alias: tunc iterũ manet sub secũdo mõ. si aũt habet exosam et nõ p̃t agnoscere. tunc sub secundo et tercio mõ cõtinetur. Itẽ si nõ habet exosam vellet aũt cognoscere: sed nõ habet vigorẽ mẽbri tũc sub quarto mõ. Si vero habet vigorẽ mẽbri. sed nõ habet emissionẽ seminis tunc sub quinto mõ. Modus ergo curandi patebit vbi declarat̃ si equaliter in charitate et extra charitatẽ existẽtes his maleficiari valeant. Et quidẽ ꝙ nõ: dempto quarto modo qui tñ etiã rarissime. accidere enĩ p̃t q̃ in gr̃a et charitate existit sic declarat̃. tñ lectori presupponit̃. ꝙ loquimur de actu cõiugali inter matrimonialiter cõiunctos. qꝛ alias implicaretur cũ oĩs actus venereꝰ extra matrimonium est peccatũ mortale et nõ nisi ab his q̃ extra charitatẽ existunt exercet̃. Nã cum asserere oporteat ex totius scripture sacre traditione ꝙ demones magis ꝑmittunt̃ a deo seuire in peccatores q̃ꝫ in iustos. licet legat̃ ipm iustissimũ Job fuisse ꝑcussum. hoc tñ nõ fuit singulariter sup̱ potentiã generatiuã nec etiam directe. ideo dicere oportet ꝙ quibuscũqꝫ talia maleficia inter matrimonialiter coniunctos cõtingunt signũ est ꝙ vel ambe ꝑsone vel altera extra charitatẽ existat. et quidẽ fundamentũ huiꝰ ex scripturꝭ deducit̃ auctoritate et rõne. Nã angelꝰ dixit thobie. In illos q̃ libidini vacãt accipit demoniũ potestatem effectus demõstrauit vbi septẽ viros virginis sare occiderat. Itẽ cassianꝰ in colla. patrũ. diffinit beatus Antonius nullatenꝰ posse demonẽ mentẽ cuiusq̃ꝫ vel corpꝰ inuadere nisi eã priꝰ destituerit oĩbus cogitatõibꝫ sanctis ac spũali ꝯtemplatõe vacuã nudãqꝫ reddiderit. hec ꝟba vtiqꝫ applicari pñt sup̱ maleficium corꝑis vniuersaliter sup̱ totũ corpus cũ iob tali maleficio ꝑcussus nõ tñ nudꝰ a diuina gratia fuit. sꝫ ꝑticulariter qñ vicꝫ ꝑticulare maleficiũ rõne alicuiꝰ peccati accidit corpori. et hoc quidẽ nõ p̃t esse nisi pctm̃ incõtinentie. Rõ. nã vt dictũ est ꝓpter feditatẽ illiꝰ actus. ⁊ qꝛ ꝑ ipm primũ peccatũ diffunditur deus plus ꝑmittit sup̱ ipm q̃ꝫ sup̱ alios humanos actꝰ. & et inter matrimonialiter ꝯiũctos vbi diuino auxilio ꝓpter peccatũ destituunt̃

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4

amplius circa illam vim generatiuā maleficiari a deo ꝑmittunt̄. ꝙ ſi querit̄ cuiuſmodi ſint illa peccata dici p̄t ꝙ peccata incōtinentie que inter cognatos cum varia ſint. Iuxta illud Hiero. et habet̄ in textu. Adulter eſt in ꝓpriam amator ardentior ſimul et hmōi amatores amplius in predictis maleficiunt̄. Remedia ergo eccleſiaſtica ſunt duplicia. Vnū in foro cōtentioſo: alterum in foro cōſciencie practicat̄. Primū ſi in iudicio allegat̄ impotentia ex maleficio illata tunc diſtinguendū eſt. quia talis impotētia aut eſt tp̄alis aut ꝑpetua. Si tp̄alis nō impedit. tunc aūt p̄ſumitur eſſe tp̄alis qn̄ infra ſpaciū triū annoꝝ cohabitantes. et q̄ntum poſſunt operā dantes. ſiue ꝑ eccleſiaſtica ſacramēta ſiue ꝑ alia remedia ſanari pn̄t. Si vero nō ſanent̄ aliquo remedio extunc p̄ſumitur eſſe ꝑpetua. Itē aut p̄cedit matrimonij cōtractionē et cōſummationem. et ſic impedit cōtrahendū et dirimit iam cōtractum. aut ſequit̄ matrimonij cōtractionem ſed nō ꝯſummationē. et eſt cōmunis modus maleficiandi viros qui ſpernūt amaſias. tunc enī quia ſperabāt ſe matrimonialiter copulari et defraudant̄ inferūt maleficia viris: vt nec alijs cōmiſceri valeāt. in tali enī caſu vt dicūt aliqui dirimit matrimoniū iā cōtractum niſi ſub cōtinentia cohabitare velint. vt maria et ioſeph. et habēt ꝓ ſe caſū. dicitur enī. xxvij. q. i. ꝙ cōiugium cōfirmat̄ officio ſcꝫ carnis. vt dicit gloſa. Et parū poſt dicitur. ꝙ anteq͡ʒ cōfirmet̄ impoſſibilitas officij ſoluit vinculū cōiugij. Aut ſequit̄ matrimonium cōſummatū: et tunc vinculū matrimoniale nō dirimit. Plura alia a doctoribus notant̄. ſed qꝛ nō p̄ciſe ſunt p̄ntis ſpeculationis. notant̄ aūt in varijs ſcriptis doctorum vbi de maleficiali impedimento tractāt. ideo hic eſt ſuperſedendū tantummō ſi q̄s difficultaret quō actus ille poſſit impediri reſpectu illius mulieris et non reſpectu alterius. Reſpondit Bonauen. hoc eſt vel quia ſortileg9 ad hoc reſpectu ꝑſone determinate diabolū inuitauit. vel quia deus reſpectu ꝑſone cuiuſlibet impedire nō ꝑmittit. Occultū enī iudicium dei hic latet vt in vxore thobie. qualiter aūt diabolus hoc facere poſſit patet ex p̄miſſis. dicit tn̄ hic Bonauen. ꝙ impedit generatiuā: nō impedimento intrinſeco ledēdo organū. ſed extrinſeco impediendo vſum et eſt impedimentū artificiale non naturale. et ita poteſt impedire ad vnā et nō ad alias. vel tollendo exercitationē cōcupiſcentie ad illam vel aliā. et hoc ꝑ virtutē ꝓpriam vel per herbā vel per lapidē vel per aliquā creaturā occultam. et ſatis cōcordat cū dictis petri. Remedium vero eccleſiaſticū in foro cōſciencie traditur. xxxiij. q. viij. ſi ꝑ ſortiarias. vbi ſic dicitur. Si per ſortiarias atq͡ʒ maleficas artes nonnūq͡ʒ occulto iuſto dei iudicio ꝑmittente et diabolo p̄parante cōcubitus ſequit̄. Hortandi ſunt quibꝫ iſta eueniūt vt corde cōtrito et ſpiritu humiliato deo ⁊ ſacerdoti de omnibus peccatis ſuis purā confeſſionē faciant et profuſis lachrymis et largioribus elemoſynis et orationibus atq͡ʒ ieiunijs. dn̄o ſatiſfaciant. In quibus verbis notat̄ ꝙ tantummō ꝓpter peccata et extra charitatē exiſtentibꝫ talia cōtingunt. ſequit̄ et per exorciſmos ac cetera eccleſiaſtice medicine munimina. miniſtri eccleſie tales q̄ntum annuerit domin9 qui abymelech et domū eius abrae orōnibus ſanauit ſanare ꝓcurent. Vn̄ ſummarie dicere poſſumus ꝙ quinq͡ʒ ſunt remedia q̄ talibus ſic maleficiatꝭ licite applicari pn̄t. vic͡ʒ ſanctorum aliquoꝝ limina ꝑegrinatio. et ibidē peccatorū ſuoꝝ cum cōtritione vera cōfeſſio. ſigni crucis et orōnis deuote multiplicatio. ꝑ verba ſobria licitā exorciſatio q̄ qualiter fieri debet inferius patebit. ⁊ cauta maleficij oblatio facit ad hoc q̄d ſupra de comite tactum eſt qui cū per trienniū ſibi matrimonialiter copulatā virginē cognoſcere nō potuiſſet.

Remedia cōtra maleficiatos ſuper amorē vel odium inordinatum.

Capitulum. iij.

Sicut maleficiū in potētia generatiua: ita et philocaptio et odium in voluntate cauſantur. expedit primo de eius cauſa: et tandē q̄ntū poſſibile eſt de eius remedijs tranſcurrere. Philocaptio igitur ſeu amor inordinatus vnius ſexus ad alterū triplici ex cauſa oriri p̄t. Aliquādo ex ſola incautela oculoꝝ. aliq̄n ex temtatiōe demonū ſolū. aliq̄n ex maleficio nigromanticoꝝ ⁊ maleficarū ſimul ⁊ demonū. De primo dr̄ Iaco. i. Vnuſq̄ſq͡ʒ tentat̄ a ꝯcupiſcentia ſua abſtract9 ⁊ illectus deinde ꝯcupiſcentia cū ꝯceperit parit pctm̄. peccatū ꝟo cū ꝯſummatū fuerit generat mortē. Sic ſichem cū vidiſſet dinā exeuntē ad videndū ml'ieres regionis illi9 adamauit eā ⁊ rapuit ⁊ dormiuit cū illa et ꝯglutinata eſt aīa ei9 cū ea. Gen. xxxiiij. ſm glo. Infirme aīe ſic accidit quādo poſtpoſitis ꝓprijs aliena negocia curat. ſeducitur ꝯſuetudīe et fit vna vnitate ꝯſenſus cū illicitꝭ. De ſcđo ꝙ oriat̄ ex tentatōe demonū principalit̄ Sic aman ſororē thamar ſpecioſiſſimā adamauerat ⁊ deperierat in ea valde ita vt propter amorē eius egrotaret. ij. Reg.

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4

xiij. nō enī in toto tam corruptus esse potuit mente vt in tantū facinus stupri prosileret. si nō grauiter a diabolo tentatꝰ fuisset. De hoc etiā genere amoris refertus est liber sanctoꝝ patrū qui refert omnē tentationē carnalis amoris sibi in heremis subtraxisse. quosdā q̄tñ vltra q̃ credi pōt amore mulierum tentabantur aliquotiens. Vñ et .ij. Corinth. xij. apl's dicit. Datus est mihi stimulus carnis mee angelus sathane qui me colaphiset. vbi glosa. tentando per libidinē datus est mihi stimulus. aiunt quidā. tentatio aūt cui nō cōsentitur nō est peccatū: sed materia exercende virtutis. hoc intelligit de tentatione que ab hoste nō a carne q̄ peccatū est veniale etiā si ei nō cōsentiatur. De his varia exempla legūtur in varijs locis. De tercio ꝙ amor hereos proueniat ex maleficijs demonū et maleficarum possibilitas huiꝰ maleficij supra in questionibus prime ꝑtis. an demones ꝑ maleficas mentes hoīm ad amorē vel odiū immutare et incitare valeāt ad longū deducit. ꝑ varia etiā gesta et acta a nobis reperta cōprobatur. immo inter oīa maleficia minimū ꝓpter sui generalitatē reputat. Ex si querit. petrus philocaptus amore talis ⁊c. nescit an primo secundo aut tercio mō. Respondet: odiū inter cōiugatos cum crimine adulterij etsi operatione demonū fieri possit. vbi tñ fisco carnalis ꝯcupiscentie amoris. q̇s adeo inuoluitur et succendit vt nulla cōfusione plagis verbis aut factis ad desistendū cogi valeat. Itē vbi quis sepe pulcriorē dimittit vxorē et turpissime adheret. Item vbi nocturno tp̄e nec quiescere valent: sed ita dementant vt ꝑ deuia quecꝫ incedere habeāt. Optimates p̄lati ⁊ alij diuites sepissime his miserijs inuoluūtur. Est quidē hoc tp̄s muliebre de quo hildegardus vt Vin. in specu. histo. refert p̄dixit ꝙ nō tamdiu durabit quantū hucusqꝫ ꝑstitit. cum iam mundus plenus sit adulterij ꝓcipue in optimatibꝫ. et q̇d opꝰ scribere de remedijs qui remedia abhorrēt. tñ vt pio lectori satisfiat: aliqua breuiter tangamꝰ. Super philocaptionē sine maleficio. Auicēna septē remedia ponit q̄ñ vicꝫ personā egrotare facit sed parū ista nostre speculationi nisi q̄tū mystice aīe languenti deseruiūt. dicit enim li. iij. ꝙ ex variatione pulsus et ad nominationē amati cum ibi radix egrotationis habet. tunc si lex sustinet fiat copula per matrimoniū. q2 sic sanant cum obeditur nature. Aut fiat applicatio medicinaliū de quibꝫ ibidē tractat ⁊ docet. Aut vt egrotus amorē suū de dilecto per licita remedia ad aliud diligendum cōuertat ꝙ priori preeligere debet. et ita fugere p̄ntiam amati. quia sic distrahitur animus. Aut etiā si corrigibilis est tribuletur hortet. quod opus amoris est maxima miseria. vel dirigantur ad ip̄m qui q̄tum cum veritate ⁊ deo possunt vituperent corpus et dispositionem dilecti et mores cum transfiguratōe facierꝫ turpi seu difformi. Vel saltim vltimo vt occupent in rebus arduis et distractiuis officijs. Reuera sicut animalis homo ꝑ huiusmodi remedia sanat: ita ad spirituale singula capiendo interiorē hominē reformant obediatur legi mentis potius q̃ nature. cōuertit amorem suum ad eternas delitias recordetur q̃ momentaneū sit quod delectat et eternum quod cruciat. querat delitias in illa vita vbi sic inchoantur ꝙ nunq̃ finiunt. cuius qui amator esse noluerit et istam perdet ⁊ illam nō inueniet et eternis ignibus deputabitur ecce tria dāna irrecuperabilia ex amore hereos ꝓuenientia. Super philocaptionem vero ex maleficio remedia in precedenti capitulo tacta nō incōuenienter et hic applicari possunt. precipue autē exorcizatio per sacra verba q̃ sibi ipi facere taliter maleficiatus potest. Quotidie angelū sanctum sibi ad custodiam a deo deputatū inuocet. pura cōfessione sanctorū limina precipue autē beatissime virginis frequentet et sine dubio liberabitur. Sed q̃ vituperabile vt barbati homines donis naturalibus et virtutū armis abiectis seipos tueri rennuunt cum puellule sepissime inuicta infirmitate huiusmodi maleficia his armis ꝓpulerunt in quarū cōmendationem vnum e multis in mediū producamus. Fuit in rurali villa quadam prope lindauve cōstansiensis diocesis virgo adulta facie pulcra et elegantior moribus in huiꝰ aspectu captus quidam vir leuis moribus clericus ferre solo nomine vtinā non sacerdos. qui vulnus sue mentis vltra celare nō valēs venit ad laboratoriū dicte virginis et honestis verbis se rethe demonis exhibēs primū. tandem ad amorē sui virginis ausus est verbis dumtaxat ꝓuocare animū ꝙ illa diuino instinctu percipiens intacta mente et corpore respōdit viriliter. Domine cum verbis talibus domū meā nolite frequētare. alioquin repulā sustinebitis verecūdia mediāte. Cui ille. Et si me diligere nō rennuis verbis dulcibus monita nō post modicū coacta opibus me amabis tibi ꝓmitto. Erat vir ille suspectꝰ incātator ⁊ de maleficio. Sꝫ verba hec virgo ꝓ vēto habuit nec scintillā amoris carnal' ad vir in se sensit ꝑ tūc: sꝫ euoluto nō multo tp̄e

Amoris remedia

tria dāna irrecuperabilia ex amore p̄uenientia

[illegible]

imaginationes amoroſas de viro illo cepit habere. Quõ illa ꝑcipiens diuinitus inſpirata ad matrē miſericordie cōfugit et ꝓ auxilio a filio impetrando deuotiſſime implorauit. Et ſtatim honeſtā ſocietatē requirēſ peregrinari cepit ad locū heremitarū ſic eni noiatur eccleſia in honore ipſius genitricis miraculoſe cōſecrata in p̄fata dioceſi. In qua ſacramentaliter cōfeſſa: ne in ea aliquid inuenire poſſet malignus ſpiritus. et ad ipam matrē pietatis p̄cibus fuſis: ꝓtinus oīs ceſſauit hoſtis machinatio ita vt eam poſtmodū nunqꝫ tangeret. Superſunt tn̄ adhuc et barbati viri a maleficis mulierculis. importune ſuper hmōi ſollicitati q̄ſi nequaqꝫ a philocaptōne earū ſe cōtineri poſſent. qui tn̄ viriliter reſiſtētes q̄tum ſe vltro pulſare illecebris imaginationibus ſentirēt. tn̄ etiā per preſidia p̄miſſa cuncta machinamēta diaboli ſuperāt. Et vere ſpeculū huius pugne quidā iuuenis p̄diues in oppido yſbruck. qui q̄tuꝫ a maleficis pulſatus fuit nec calamo exarari quis poſſet. ſemꝑ virilē animū gerens per p̄fata remedia intactus euaſit. quare et merito cōcluditur p̄fata remedia cōtra hmōi morbū eſſe certiſſima ita ꝙ certiſſime ita liberant᷑ quicunqꝫ his armis vtunt᷑. et ꝙ de amore inordinato hoc et de odio cum oppoſitoꝝ eadē ſit diſciplina intelligendū eſt. licet aliqualis in modo maleficiandi cum ſit differētia etiā aliud remedium illa ꝑſona que odio habet᷑ req̄rere debet. ipe eni qui odio habet et in corde defert: non de facili ſi adulter eſt ad amorē vxoris etiā ꝑ quaſcūqꝫ peregrinatōes flectit᷑. Et qꝛ relatu maleficarū cōpertum eſt ꝙ ꝑ ſerpentes hmōi maleficia ad odiū ꝓcurant᷑ eo ꝙ dum primū inſtrumentū erat diaboli et in ſui maledictionem recepit inimicitiā inter ipm et mulierem ideo et tales inimicitias ex ipis ꝓcurare ſatagunt ponēdo pellē aut caput ſerpentis ſub limine hoſtij camere aut domus. vnde ⁊ oēs anguli domus ſunt ꝑquirendi et innouandi quo ad inhabitationes q̄tū poſſibile eſt. vel alienas inhabitare domos. Et quidē cum dictum ſit ꝙ ſeipos maleficiati exorcizare valeant intelligit᷑ ꝙ verba ſacra benedictiones et carmina ſecū deferre in collo poterunt. ſiquidem legere aut ſeipos benedicere neſcirent: q̄ tamen qualiter facienda ſint in ſequentibus patebit.

Remedia ſuꝑ eos quibus virilia membra preſtigioſa arte auferunt᷑ et vbi interdū in beſtiales formas hoīes tranſmutant᷑.

Capitulum. iiij.

[illegible]

Super eos qui preſtigioſa arte illuduntur vt ſe virili membro carere aut ī beſtiales formas trāſmutatoſ eſſe putāt quibꝫ remedijs ſubleuari valeant ex p̄miſſis ſatis euidenter elicit᷑. Nā cum tales omnino diuina gratia deſtituunt᷑ ꝙ principiū in maleficiatis exiſtit fundamētum nō eſt poſſibile vt ferro manente in vulnere emplaſtrū curatiuū apponat᷑. expedit ergo vt per verā cōfeſſionē deo ante oīa recōcilietur. Demum quia vt ſupra in ſecūda parte operis capitulo. vij. tactū eſt. talia mēbra nūq̄ꝫ in veritate euelli aut ſegregari a corporibus. ſed tantummō p̄ſtigioſa arte occultari ad ſenſum tactus et viſus. patuit etiā ꝙ huiuſmodi illuſiones in gratia cōſtitutis non ita faciliter nec actiue nec paſſiue cōtingunt vt vicꝫ eis membra auferant᷑ aut ꝙ in eorum viſiua potentia quaſi alijs ſint ablata deludantur. ideo et remediū in eodē capitulo exprimitur cum ipo morbo vt vicꝫ q̄tum poſſibile ſit cum ipa malefica amice ſe cōponāt. Super eos deniqꝫ qui in beſtiales formas ſe tranſmutatos eſſe putant. Sciendum ꝙ hoc genus maleficij non ita in occidentalibꝫ ſicut orientalibꝫ regnis practicat᷑. intellige q̄ ad ſecundas ꝑſonas licet quo ad ꝓprias maleficarū ꝑſonas. hoc ſepius apud nos viſum fuerit ipas vicꝫ maleficaſ in effigijs aīalium oculis intuentiū ſe obieciſſe vt ſupra capitulo octauo deductū quare et remedia q̄ in tercia ꝑte operis deducent᷑. ſuꝑ exterminiū vicꝫ maleficarū ꝑ ſeculare brachiū forent applicanda. Et quidē quō orietales hmōi illuſiones remediare ſolent ſic deducitur. Nam ex militaribus fratribus ordinis ſancti iohannis hieroſolimitani ī rhodiſ veridica relatōe plura de his percepimus. Precipue autē ꝙ in ciuitate ſalamina regni cypri talis caſus accidit. Nam cum ibi portus ſit maris et nauis quedā onuſta mercimonijs applicando peregrinis nauim exeuntibꝫ vt quiſqꝫ victualibꝫ ſe muniret. iuuenis quidam ex eis robuſtus domū cuiuſdā mulieris extra ciuitatē ſupra litus maris ſituatā acceſſit et an oua haberet ad videndū a muliere ſciſcitatur. At mulier cernens iuuenē robuſtum forenſem ⁊ alienū a patria vnde minor de eo ſuſpitio apud intraneos ſuper eius perditionem oriri poſſet expecta inquit paululū et iuxta optata ſingula recipies et dum morā faceret clauſa et in interiori ꝑte domꝰ iuuenis ab extra vt eū q̄tocius expediret ne nauē eū negligere ꝯtingeret clamare cepit. tūc mulꝛ aliq̄ oua attulit iuueni, tradidit. et in caſu q̄ nauē neglexiſſet et ad

[illegible]

eam rediret sibi iniunxit. Veloci igit̄ cursu ad nauē q̄ in littore maris erat ꝑerauit. et añ ingressum eo ꝙ nec dū alij socij oēs conuenerant noua comedere et seipm̄ reficere studuit. Et ecce post horā mutus effectus et q̄si mente destitutus vt post ipse referre solitꝰ erat de seipo ammirās quid nā sibi accidisset conicere nō poterat. volēs ergo nauim intrare ab immorantibꝫ baculis verberatus repellitur cunctis acclamātibꝫ ecce ecce q̄d nā in asino. maledicaris bestia num̄ et tu nauim intrabis. Repulsus sic iuuenis et verba illoꝝ qui ipm̄ asinū affirmabāt intelligēs apud se ruminabat et ꝙ maleficio mulieris infectꝰ esset cogitare cepit precipue in eo ꝙ nullū verbū formare poterat: cū tn̄ ipe oēs intelligebat. et dū rursum nauim ascēdere tentaret grauioribꝫ cesus verberibꝫ: ipm̄ amaro corde remanere et recessum nauis cōspicere opus erat. Huc illucꝗ discurrēs cum oēs ipm̄ asinū estimabant necesse erat vt tanꝗ bestia ab oībus tractaretur. cōpulsus igit̄ ad domū mulieris rediit cui ad placitū ꝓ ꝯseruatōe vite sue vltra trienniū seruiuit. nil opis faciēs manibꝫ nisi necessaria domus in lignis et bladis apportans. etiā que exportāda erāt tanꝗ iumentū deportabat. hoc ꝯsolatōis relicto vt licet ab oībus alijs iumētū reputaret̄. ab ipis tn̄ maleficis cōiunctim vel diuisim morātibꝫ vt verus homo humanitꝰ cōuersando in incessu statu et habitu agnoscebat̄. Ꝙ si querit̄ quō onera sibi tanꝗ iumēto imponebant̄. Dicendum ꝙ sicut Augꝰ. narrat de mulieribꝫ stabularijs q̄ hospites ꝯuertebāt in iumēta onera portantia. li. xviij. c. xvij. de ciui. dei. et de p̄re p̄stantij q̄ se caballū seu equū fuisse ⁊ annonā cū alijs aīalibꝫ baiulasse narrauit. vtiꝗ ex illis actis de p̄nti iudicamꝰ ita ꝙ triplex deceptio p̄stigiosa arte fiebat. Prima quo ad hoīes iuuenē nō vt hoīez sed vt asinū intuentes ꝙ q̄liter demones faciliter ꝓcurare p̄nt: supra. viij. c. patuit. Scd̄a ꝙ illa onera non fuerūt illusoria: sed vbi vires iuuenis excedebant demon inuisibiliter deferebat. Tercio ꝙ sibi ipi dū inter alios cōuersabat̄ iuuenis etiā iumentū videbat̄ in imaginatōe dūtaxat et estimatiua potētia que sunt affixe organis corporalibus. nō aūt in rōne. q̄ nō a deo erat ligata quin se hoīem sciebat. ꝫ arte magica delusum vt tanꝗ bestia estimaret̄. sicut et de nabuchodonosor ibidem exemplificat̄. Triennio igit̄ sic elapso: in quarto dum quodā die ante meridiē ciuitatē prefatā intrasset et mulier a longe sequeret̄. cōtigit quandā ecclesiā in qua diuina celebrabant̄ iuuenē sic maleficiatum p̄terire: audiēs nolā campane cū more latinoꝝ et nō grecorū in illa regno diuina peragunt̄. ꝓ eleuatōe corporis xp̄i ad ecclesiam se cōuertit et intrare dū ꝓpter verbera ⁊ expulsionē non auderet: a foris genua et crura posteriora in terrā fixit et anteriores pedes. i. manus simul iunctas eleuās. ex capite asini no vt putabat̄ sacramentū in eleuatōe intuetur. Q̄d ꝓdigiū dū certi ianuenses mercatores cōspexissent mirantes: asinū sequuntur ⁊ inter se de miro ope cōferentes. ecce malefica cū baculo asinū insequit̄. et q2 vt p̄missum ē hmōi maleficia illis in ꝑtibus plurimū practicant̄. ad instantiā mercatoꝝ ꝑ iudicē asinꝰ cū malefica capit̄: interrogata et questionibꝫ exposita crimē fatet̄ et vt ad domū redire valeat iuuenē restituere sue forme ꝓmisit. dimissa igit̄ ad domū regressa: iuuenis ad pristinā formā reducit̄: et ipa denuo capta debitā vltionē ꝓ cōmissis suscepit et iuuenis ad ꝓpria cum gaudio remeauit.

Remedia cōtra obsessos et maleficio.

Capitulum. vi.

Quod interdū ex maleficio demones quosdā hoīes substātialiter inhabitāt supra ca. ix. et. x. satis patuit. q̄bus etiā de causis q2 nō solū ꝓ grauibus criminibꝫ ꝓprijs immo interdū pro ꝓprio suo maiori merito aliquādo pro alieno leui delicto. aliquando pro suo veniali peccato. aliquādo ꝓ graui alieno pctō. et aliq̄ñ ꝓ alieno facinore ꝓprio. ꝓ quibꝫ etiam diuersi diuersimode possident̄. quidā plus alij minus. vt etiā nider in suo formicario recitat. nō mirū si maleficio seu ad instantiā malefice demon deo ꝑmittente hoīem substātialiter mō quo ibi declarat̄ q̄d vicꝫ ꝑ substantiā sit intelligēdum inhabitet. Quibꝫ aūt remedijs liberari possint ꝙ vicꝫ ꝑ exorcismos ecclesie et cū hoc vera cōtritione vel etiā cōfessione. vbi ꝓ mortali quis esset obsessus. patuit ex ibidē deductis et ex illius sacerdotis bohemi liberatione. sed ꝙ vltra hec duo remedia etiā tria alia valeant suffragari videlicet. eucharistie sacra cōmunio. sanctorū locorum applicatio vel bonorum oratio. et excōmunicationis absolutio prefati doctoris discursu. quē etiā deducere expedit cū oēs necessarioꝝ tractatuū copiam habēt Nā de ipa sacra cōione Cassianꝰ colla. abba. prima loquit̄ in hec verba. cōmunionē sacrosanctā nequitie spiritibus traditam a senioribus nostris nūꝗ meminimus interdictā. quinimmo etiā si possibile esset eis quotidie impartiri eam etiam debere censebant que ad purgationē ac tutelam corporis

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4

animeqꝫ peruenire credenda est. ⁊ que ab homine p̄cepta eum qui in membris eius insidet spiritū seu in ipis latitare conat̃: quodaꝫ exurens fugat incendio. Hoc nāqꝫ mō curatum abbatē andronicū nuꝑ aspexim⁹ insultabit offenso. cum eū a celesti medicina viderit segregatū. tanto eñi durius et frequenti⁹ attētabit affligere q̄nto eū a spiritali remedio senserit longius abdicatū. hec cassianus. Et iterū de eisdē ibidē dicit. Duo hic credere immobiliter oportet primo ꝙ sine dei permissu nullus ab eis spiritibꝫ oīno tentat̃. Secūdo ꝙ oīa que nobis a deo inferunt̃ siue tristicia ad p̄ns siue leta videant̃: velut a piissimo patre: clemētissimoqꝫ medico ꝓ nostris vtilitatibus irrogant̃. Et iccirco eos velut pedagogos traditos humiliari vt descendentes ab hoc mundo vel purgatōes ad vitā aliā transferantur. vel penali vigore plectantur q̄ s'm ap'lm traditi sunt in p̄nti sathane in interitū carnis vt spiritus salui fiant in die dn̄i nostri iesu xpi. Sed hic orit̃ dubitatio. cum ap'lus dicat. ꝓbet seipm̄ homo et sic de pane illo edat. quō possunt obsessi non habentes vsum rōnis cōmunicare. Rn̄dit sanct⁹ tho. de hoc in. iij. p̄te. q. lxxx. sic distinguendū de omnibꝫ amētibꝫ. Aliqui inq̄t dicunt̃ nō habere vsum rōnis dupliciter. Uno mō qꝛ habēt debilem vsum rōis. sicut dicit̃ nō vidēs q̄ male videt Et qꝛ tales p̄nt aliquā deuotionē ꝯcipere huius sacramēti nō est eis hoc sacramentū denegandū. Alio mō dicunt̃ aliqui nō habere vsum rōnis. qꝛ sic a natiuitate permanserūt. et sic talibꝫ nō est hoc sacramentū adhibendū. quia in eis nullo mō p̄cessit huius sacramenti deuotio. Aut nō semꝑ caruerūt vsu rōnis: et tunc si prius q̄n erant sue mentis cōpotes apparuit in eis hui⁹ sacramēti deuotio debet eis in articulo mortis hoc sacramentū exhiberi nisi forte timeat̃ periculū vomitis vel expuitionis. Un̄ legit̃ ex ꝯsilio carthaginēsi. ⁊ habet̃. xxvi. q. vi. Is q̄ in infirmitate p̄niam petit: si casu dū ad eū inuitatus sacerdos venit oppressus infirmitate innotuit vel in frenesim ꝯuersus fuerit dent testimoniū qui eū audierūt. Et si cōtinuo credit̃ moriturus recōcilietur ꝑ manus impositionē et infundant̃ ori ei⁹ eucharistia. De baptizatis qui corporaliter ab immūdis spiritibꝫ vexant̃ est eadē ratio et de aliis amentibꝫ. hec tho. Addit tū in. iiij. di. ix. ꝙ demoniacis nō est deneganda cōmunio: nisi forte certū sit ꝓ aliquo crimine a diabolo torqueri. Cui sic Pe. de palude addit. In hoc casu ꝓ excōmunicandis sunt habendi q̄ traditi sunt sathane. Ex quibus liquet ꝙ si aliqui sunt possessi a demone etiam ꝓpter sua crimina habētes tñ lucida interualla et rōnis vsum. postea cōterunt̃ de peccatis suis vel debite cōfitent̃ tales cum sint absoluti corā deo. nullatenus sunt a cōmunione diuinissimi sacramenti eucharistie sequestrandi. De sanctoꝝ applicatione vel deuota orōe nequō per hec obsessi etiā potenter liberant̃ legende sanctoꝝ referte sunt. Merita eñi sanctorū martyrū cōfessoꝝ virginū exigūt vt hi spiritus nequā sanctoꝝ in patria existentiū orōe et intercessione vincant̃: quos sancti in via vicerūt. Similiter viatoruꝫ deuote orationes: liberationū obsessoꝝ obtinuisse sepe legunt̃. Unde ad hoc hortat̃ cassian⁹ vbi supra. Si inq̄t haberem⁹ hāc sententiā immo fidē quā superi⁹ cōprehendi vt et oīa per dominū fieri ꝓ vtilitate animarū et dispensari vniuersa. nō solū nequaqꝫ despiciemus eos: sed etiā ꝓ eis tanqꝫ ꝓ membris nostris incessanter orabimus. eisqꝫ totis visceribꝫ ac pleno cōpatiemur affectu. De vltimo mō absoluendi aliquē ab excōmunicatōne. Sciendū ꝙ nec iste cōmunis est nec forte licit⁹ nisi habenti auctoritatē et specialeꝫ reuelationē vel probabilitatē ꝙ possessus q̄s sit ꝓpter excōicationē ecclesie. sicut ap'ls. i. ad Corinth. v. excōmunicatū a se et ad plebē corinthiū fornicariū tradidit sathane in interitū carnis vt spiritus salu⁹ fieret in die dn̄i nostri iesu xpi. i. vt glo. dicit vsqꝫ ad illuminationē gratie cōtritionis vel ad iudiciū. Et pseudo doctores qui fidē ꝑdiderāt vicꝫ imeneū et alexandrū tradidit sathane vt discerēt nō blasphemare. i. ad Thi. i. Tante eñi potestatis erat ap'lus dicit glo. tantāqꝫ gratiā habebat vt recedētes a fide solo verbo traderet diabolo. Un̄ sanctus tho. in. iiij. di. xviij. vbi magister tres effectus excōicationis tradit eosdē sic declarat idē doctor. Ex hoc ipo inquit ꝙ aliq̄s suffragiis ecclesie priuat̃ triplex incōmodū incurrit ꝑ tria q̄ quis ex suffragiis ecclesie cōsequitur. Ualent eñi ad augmentū gratie eis qui habent vel ad merendū ei qui nō habet. Et quantuꝫ ad hoc magister dicit ꝙ gratia subtrahit̃ ꝑ excōmunicationē. valet etiā ad custodiam virtutis. et q̄ntū ad hoc dicit ꝙ ꝓtectio subtrahit̃ nō ꝙ omnino a dei ꝓuidentia excludant̃: sed ab illa q̄ filios ecclesie specialiori mō custodit. valent etiā ad defendendū ab hoste et q̄ntum ad hoc dicit ꝙ diabolo maior potestas seuiendi in ipm̄ datur et corporaliter et spiritualiter. Un̄ in primitiua ecclesia q̄n oportebat ꝑ signa homines ad fidē inuitare sicut spiritus sanctus visibili signo maniſeſtabat̃. ita excõmunicatus corporali vexatione a diabolo innoteſcebat. Nec eſt incõueniens ſi ille qui nõ eſt deſperatus hoſti datur. qꝛ nõ datur ei quaſi damnandus ſed q̄ſi corrigendꝰ cū in poteſtate eccl̄ie ſit ex eiꝰ manu ipm̄ eripere cū voluerit. hec Tho. Ubi tñ exorciſta ad cautelā obſeſſum abſoluat: non videt̃ incõueniens. Sed ſubdit nider ꝙ cauendum eſt valde exorciſte ne de ſuis viribꝫ faciliter p̄ſumat. Aut iocum et ludū ſerioſo dei operi intermiſceat. Aut ſuꝑſtitioſum vel ſuſpectū aliquid de maleficio adijciat. Alioquin penā vix euadet vt declarat̃ ꝑ exempla. Nam de primo refert beatus Grego. i. dial. de quadā que ꝯtra cõſcientiam ſuā a marito petente et obtinenti debiti redditionē in vigilia dedicationis eccleſie ſancti Sebaſtiani. et quia cõtra cõſcientiam eccleſie ꝓceſſioni ſe immiſcuit: poſſeſſa ē ꝛ publice furiebat. Quo viſo ſacerdos eiuſdē eccleſie de altari ſyndonem tulit: eamqꝫ cooperuit. ſed et hunc ſacerdotem repēte diabolus ſimul inuaſit. Et qꝛ vltra vires voluit quicqꝫ p̄ſumere: cõpulſus eſt in ſua vexatione cognoſcere quis eſſet. hec Grego. De ſecundo vt nullus de officio exorciſtatus ſanctū ordinē cõcernens iocū faciat. Refert nider ſe vidiſſe in ꝯuentu colonienſi fratrē verbis ſatis iocoſum: ſed in gratia expellendi demones famoſum. Hic cū in terminis cõuentus colonienſis demonē in obſeſſo corpore artaret. Jam demõ petiuit a fratre locum recedendi. quo gauiſus: frater ait in ioco. Jn cloacam meā vadas. Exijt igitur demon nocte cum frater ventrē purgare vellet: demon eum tā dire torſit ꝑ cloacā vt vitam cū difficultate ſaluaret. Sed et hoc p̄cipue cauendū vt obſeſſi etiā ꝑ maleficas ad p̄ſidia maleficarū nõ ducant̃. vñ et de p̄fata femina Grego. infert. Cum inquit ꝓpinqui eā carnaliter amantes atqꝫ amando ꝑſequētes ad obtinendū ſalutis remediū maleficis tradidiſſet et per eas ad fluuiū ducta et in aquā merſa multis incantationibꝫ agitata fuiſſet dum vnus demon expelli debuit legio ſubintrauit. et eoꝝ diſtinctis vocibus iam clamore cepit. vnde cõſanguei tandē cõfitentes et de hoc dolentes eam p̄ſentarunt ſancto ep̄o fortunato q̄ diuturnis orõnibus et ieiunijs eum ex integro ſanauit. Sed qꝛ dictū eſt debere exorciſtas cauere ne ſuꝑſtitioſum vel ſuſpectum aliquid de maleficio adijciant. Dubitare exorciſta poſſet an certas herbas et petras etiā nõ benedictas adhibere poſſet. Reſponſio. Si benedicte ſunt herbe tanto melius ſi vero nõ vt herba quedā que alias noiatur fuga demonis vel etiā naturas lapidum ſi quis adhibeat nõ erit ſuperſtitioſum dummodo credat ꝙ non directe de ſui natura demones cõpellant. quia tunc incideret in errorem ꝙ ſimili mõ alijs herbis aut verbis poſſent cogi vt error nigromanticoꝝ fatetur. putantes ſe efficere per naturales et inditas talium virtutes. Unde ſanctus tho. in. iiij. diſt. vij. arti. vlti. Nõ eſt inquit credendū aliquibus virtutibus corporalibus demones ſubiacere. et ideo non cogunt̃ inuocationibꝫ ꝛ factis quibuſdā maleficis niſi inquantū ꝑ hoc fedus cum eis initur. ſm̄ qđ dicit̃ Eſa. xviij. Percuſſimus fedus cū morte et cū inferno fecimꝰ pactuꝫ. Et illud Job. xl. An extrahere poteris leuiathan hamo: ꝛ ſequentia ṽba ſic finaliter exponit ſuper Job dicens. Si q̄s recte cõſiderat omnia p̄miſſa vident̃ ꝑtinere ad p̄ſumptionē nigromanticoꝝ cõfutandis qui nitunt̃ cum demonibꝫ pactū inire ac eos ſibi inijcere vel q̄litercūqꝫ cõſtringere. Oſtenſo ergo ꝙ homo nõ poteſt ſua virtute diabolum ſuperare: cõcludit dicens. Pone ſuper eum manuꝫ tuā ſub audi ſi potes. q. d. nullo modo tua virtute potes. ſuperat̃ tamē virtute diuina. vñ ſubdit. memento belli quo ſcꝫ ego pugno cõtra eum. et poteſt dici ꝙ ponit̃ p̄ns ꝓ futuro. ſcꝫ pugnabo in cruce vbi capietur leuiathan ꝑ hamū ſcꝫ ꝑ diuinitatē occultatam ſub eſca humanitatis eſtimans ſaluatorem purū hominē. Uñ etiā poſtea. xli. dicitur. Nõ eſt poteſtas ſuꝑ terrā que ei p̄t cõparari. per hoc inquit ſignat̃ ꝙ nulla virtꝰ corporalis p̄t adequari poteſtati demonis q̄ eſt poteſtas pure ſpiritualis. Hec de tho. Sed qꝛ indirecte a demone obſeſſus p̄t virtute melodie vt ſaul per cytharā dauid. vel herbe vl' corporalis rei alterius ſibi a naturali ꝓprietate in exiſtente releuari. Jdeo applicari p̄nt ꝙ quidē poſſe fieri auctoritatibꝫ et rõnibus deducitur. Nam. xxvi. q. vij. demoniū ſuſtinēti dicit̃. licꝫ petras vel herbas habere ſine incantatione. et ſunt Hieronymi verba. Jtem magiſter in hiſto. tractans illud Thobie. vi. vbi raphael ait thobie. Cordis particulā ſcꝫ de piſce quā cepiſti ſi ſuꝑ carbones ponas fumus eius exterret omne genus demonioꝝ ſiue a viro ſiue a muliere ita vt vltra nõ accedat ad eos dicit. Nec ſuꝑ hoc mirari debemꝰ cum fumus cuiuſdā arboris aduſte eandem vim habere videat̃ q̄uis etiā ſpiritualē in ſe cõtineat ſenſum ſcꝫ de fumo ſp̄ualis orõnis. Ad idē Albertꝰ ſuper Luc. ix. et Nico. de lira. i. Re. xvi. immo. et Paulus burdegaleñ. ſuper. i. Re. xvi. hanc cõcluſionē tenet ꝙ nõ

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4

ſolum cōcedendum videt̄ ꝙ per aliqua ſenſibilia pñt afflicti a demonib⁹ releuari. ſed etiā ꝑ ſenſibilia aliqua poſſint totaliter liberari. ſed hoc intellige qn̄ nō atrociter affligunt̄. ⁊ ꝓbat ꝑ ratione̅. Nā cū demones nō poſſint materiā corporalē ſm̄ ſuā voluntatē trāſmutare ſed debita actiua debitis paſſiuis cōiungendo vt Nicolaus dicit. Eadē rōne per aliquam rē ſenſibilē pt̄ diſpoſitio cauſari in corpore humano: per quā fiet aptū ad ſuſcipiendum actionē demonis. verbi gratia. Nā mania eſt maxīe diſpoſitiua ad alienationē mentis ſm̄ medicos. et per cōſequens ad ſuſcipiendum afflictionē demoniacā. q̄ quidem demoniaca paſſio vbi penitus curat̄ penitus afflictio demonis actiua recedēte paſſiua in poſſeſſo recederet. Idem poſſet dici de iecore piſcis. Idē de melodia dauid rōne cuius licet primo refocillaret̄ ſaul et leuius haberet. tn̄ totaliter expulſus fuit ꝑ ipam. vt dicit littera Recedebat ab eo ſpiritus malignus. Nec cōſonum eſt littere dicere ꝙ hoc fiebat ex merito dauid ſeu ꝑ orōnes eius. q2 nō eſt veriſimile ꝙ hoc ſcriptura taceret cum eſſet in laude eius notabiliter dictum. hec de paulo p̄fato. Licet nos poſuerim⁹ ſupra in q̄ſtione quinta prime ptis. ꝙ q2 p̄figurabat̄ virtus crucis per expanſionē venarū corpis xp̄i. ideo liberabatur ſaul. et plura ibi etiā cōtinent̄ que p̄ſenti ſpeculationi ſeruire pñt. tn̄ cōcludam⁹ ꝙ rerū ſenſibiliū applicatio in exorciſmis licitis nō eſt ſupſtitioſum. iam autē expedit de ipis exorciſmis aliqua diſſerere.

Remedia ꝑ licitos exorciſmos eccleſie cōtra quaſcūq3 infirmitates a maleficis illatas et de mō exorcizandi maleficiatos.

Capitulum. vi.

Quia vt in ſuperiorib⁹ tactū eſt malefice omne gen⁹ infirmitatis corporalis inferre pñt quare et ſub generali regula cōcludere oportet ꝙ quicquid remedij in verbis vel operib⁹. alijs infirmitatib⁹ ſupra notatis applicari pt̄. hoc etiā quibuſcūq3 alijs infirmitatib⁹ in p̄cedētibus nō expreſſis vt vbi epilentia aut lepra eſſet inflicta cōuenire pt̄. Et q2 inter remedia verborū exorciſmi liciti cōputant̄. de ipo etiā ſepe mentio tāq3 de quodā generali remedio habita eſt tria principaliter de ipo ſunt practicanda. Primo an nō habens exorciſtatus ordinē vt laicus vel ſecularis perſona valeat licite demones aut eius maleficia exorcizare vbi tres alie annectunt̄. qualiter vic3 ſunt liciti. et de ſeptē cōditionibus que requirunt̄ ad carmina et ad benedictōes vt q̄s valeat ſecum talia deferre. et tercio qualiter morbus ſit exorcizandus et demon cōiurandus. Secundum principale quid agendū vbi gratia ſanitatis per exorciſmos nō obtinet̄. ⁊ tercio quo ad remedia nō iam verbor̄ ſed operū. cū ſolutionib⁹ certor̄ argumentorū. Ad primū eſt doctoris Tho. in. iiij. di. xxiiij. ſnia. In ordine inquit exorciſtatus: et in alijs minorib⁹ ordinibus oibus cū cōferuntur recipit̄ poteſtas. vt quis hoc vel illud ex officio facere poſſit puta exorcizare. Et idem a nō habentibus ordinē licite fieri pt̄ q̄uis illi hoc nō habeāt ex officio. ſicut in domo nō cōſecrata pt̄ dici miſſa q̄uis cōſecratio eccleſie ad hoc ordinetur vt in ea miſſa dicat̄. ſed hoc tunc magis pertinet ad gratiā gratis datā q̄3 ad gratiā ſacramenti. Ex quib⁹ verbis dici pt̄. ꝙ lic3 ad liberationē maleficiati bonū eſt cōcurrere exorciſtam habens poteſtatē exorcizandi morbos maleficiales tn̄ etiā interdū deuote ꝑſone abſq3 exorciſmis vel cum ipis fugare pñt hmōi morbos. Nā fertur de quadā virgine paupercula et ideo plurimū deuota cui⁹ dn̄s amicus in pede maxime per maleficiū leſus fuerat ꝙ iudicio medicoru3 patuit. eo etiā q2 nullis medicaminibus ſanari poterat. contigit vt virgo infirmū viſitaret qui et ſtatim ab ea petiuit vt pedi benedictionē aliquā applicaret. Annuit illa et ſilenter tantummō orationem dominicā et aplor̄ ſimbolū cū geminatis viuifice crucis ſignis applicuit. Tunc ſtatim infirmus curatū ſe ſentiēs. ſcire voluit in remediū futuror̄ quid carminationis virgo applicaſſet. Que reſpōdit. vos debili fide diuinis et approbatis exercitijs eccleſie non inheretis. et carmina ac remedia ꝓhibita crebro veſtris infirmitatibus applicatis. iccirco raro in corpore curamini: q2 ſemꝑ in aīa leditimini. Sed ſi in orationū et ſignor̄ licitorū efficaciā ſperaretis. facillime ſepe curaremini. nihil eni vobis applicui niſi dn̄icam orationem et apoſtolor̄ ſimbolū et iam ſanatus eſtis. gratia huius exempli querit̄ an nō alie benedictōes et carminationes ſeu etiā cōiurationes per exorciſmos habeāt efficaciā cū hic videant̄ reprobari. Reſpondet̄ ꝙ hec virgo nō reprobauit niſi illicita carmīa cū illicitis cōiurationib⁹ et exorciſmis. Pro cui⁹ intellectu ꝯſiderare oportet vn̄ hmōi habuerūt originē. et quō ad abuſum deuenerūt. Nam principiū horū fuit ſanctiſſimū: ſed ſicut oīa demonis inſtinctu deprauant̄ mediantibus demonib⁹ et malis hoibus: ita et diuina nomina. Apl'i eni ⁊ ſancti viri ſm̄ illud Mar.

vltimo. In noīe meo demonia eĳcient infirmos viſitarūt. et orōnes ſup eos ꝑ ſacra verba fuderunt. deinde ſucceſſu tp̄is ſacerdotes deuoti ſimilia rite ꝑegerūt. ꝓpter quod deuotiſſime orōnes et ſancti exorciſmi reperiunt̄ in antiq̄s hodie eccleſĳs ad oīa que hoīes facere vel pati poterāt ꝑ deuotos viros applicati olim ſine oī ſupſtitione. ſicut etiā hodie litterati et ſacre theologie doctores reperiunt̄ q̄ infirmos viſitātes ſimilia verba egrotis applicant et nō ſolū demoniacis. Sed heu ſuperſtitioſi hoīes a ſe multa vana et illicita ad inſtar horū inuenerūt quibꝫ hodie vtunt̄ circa infirmos et iumenta. nec clerus amplius ex ſua deſidia licitis vtitur verbis viſitando infirmos. ꝓpter qḋ Guill̄. dictus durādi gloſator Raymūdi dicit ꝙ talia p̄fata ſacerdos religioſus aut diſcretus: aut etiaȝ laicus vir ſiue mulier excellentis vite ꝓbate diſcretōis facere pt̄. fuſa orōne licita ſup infirmū nō ſuper pomū aut ſup cingulū et ſimilia. ſed ſup infirmātes. iuxta illud euāgeliſte. ſup egros manus imponēt ⁊c̄. nec ſunt hmōi pſone ꝓhibende a talibꝫ niſi forte timeat̄ ꝙ ad exemplum illoꝝ indiſcreti et ſupſtitioſi alĳ carminationis ſibi vſurpēt abuſuȝ tuentes ſe exemplo illoꝝ. hi ergo ſupſtitioſi carminatores reprehendunt̄ a p̄dicta virgine ⁊ dixit illos habere debilē fidē immo malā qui tales cōſulerunt. Iterū aūt gratia huius declaratōis q̄ritur quibꝫ verbis carmina ⁊ benedictōes cenſentur licite vel ſuperſtitioſe. et de mō quo debent applicari. et an demon ſit cōiurandus et morbus exorciſand⁹. Ad primū ꝙ qꝛ hoc dr̄ licitū in cultu xp̄iane religionis qḋ nō eſt ſupſtitioſum. et ſupſtitioſum dr̄ vt notat̄ ex gloſa ſup illo ad Coll̄. ĳ. que ſunt ratione habētia in ſupſtitione qḋ ſupra modū religionis ſeruat̄. vnde ibi dicit̄ ſupſtitio eſt religio ſup̄ modū ſeruata. i. religio modis vel circumſtātĳs malis et defectuoſis practicata. Etiā ſuperſtitioſum eſt quicq̄d traditione humana nomen religionis vſurpat abſqꝫ ſuperioris auctoritate vt hymnos iungere ad miſſas defunctoꝝ prefationē interrumpere ſimbolum in miſſa cantandū abbreuiare. aut in organis et nō in choro decantare in miſſa reſpondentem nō habere. et his ſimilia. Sed ad ꝓpoſitū noſtrū mō qn̄ fit aliqḋ opus ex virtute religionis xp̄iane vt vbiq̄s vellet infirmo ſubuenire ꝑ aliquā orationē vel benedictionē ꝑ verba ſacra de qua materia nūc intendimus talis habet cōſiderare ſeptē ꝯditōes. q̄ ſi reperiunt̄ talis benedictio cenſet̄ licita. et ſi fiat ꝑ modū adiuratōis ꝑ virtutē diuini noīs et ꝑ virtutē operū xp̄i. q̄ ex ſua natiuitāte paſſione p̄cioſa morte ⁊c̄. innotuerūt ꝑ que etiā diabolus victus et eiectus fuit. dicent̄ ille benedictiones carmina et exorciſmi liciti et hi qui practicāt pn̄t dici exorciſte aut incantatores liciti. Iuxta Iſid. viĳ. ethi. Incantatores dicuntur qui artē aliquā verbis ꝑagūt. Eſt prima cōditio cōſideranda vt ex doctrina ſancti tho. ſa ſe. q. xciĳ. elicit̄ vt verba nō ꝯtineant aliq̄d qḋ ꝑtinet ad inuocationē demonū expreſſam vel tacitā. q̄d ſit expreſſa p̄ȝ. quid tacita h̄ ꝯſiderat̄ ex intentōe ⁊ ex ope. Intentione vt vbi operās nō curat ſiue a deo ſiue a diabolo habeat in ſuo ope intentū. dummō finē optatū cōſequat̄ opere. vt vbi opus qḋ facit nō habet aliquā ꝓprietatē ex natura ad ꝓducendū talē effectū de q̄ nō ſolū medici ⁊ aſtrologi immo ⁊ theologi hn̄t iudicare ꝑ quē modum nigromantici faciūt imagines anulos et lapides artificiales q̄ vtiqꝫ nullā habēt naturalē inclinationē ad effectus quos ipi expectant ſepiſſime. vn̄ et in eoꝝ opibus diabol⁹ ſe habet immiſcere. Secūdo cōſiderandū eſt ne benedictōes ſeu carmina ꝯtineāt aliq̄ nomina ignota. qꝛ ſm̄ Criſoſto. talia metuēda ſunt ne in eis aliq̄d ſuperſtitōis lateat. Tercio ne materia verboꝝ aliq̄d falſitatis ꝯtineat: qꝛ ſic ei⁹ effectus nō poſſet expectari a deo cū ipe nō ſit teſtis falſitatis. ſic enī quedā vetule in ſuis carminibꝫ vtunt̄ rigmatiȝando. beata virgo iordanē tranſiuit et tūc ſanctus ſtephan⁹ ei obuiauit. eā interrogauit ⁊ multas alias fatuitates. Quarto ne ibi cōtineantur vana et caracteres inſcripti p̄ter ſignum crucis. vn̄ breuia q̄ portant̄ a ſoldatis reprehendunt̄. Quinto ne ſpes habeat̄ in mō ſcribendi aut ligandi. aut in quacūqꝫ hmōi vanitate q̄ ad diuinā reuerentiā non ꝑtineat. qꝛ alias oino iudicabit̄ ſupſtitioſum. Sexto vt in alligatōne ꝓlatione diuinoꝝ verborū vel ſcripture ſacre reſpectus ſolū habeat̄ ad ipa ſacra verba et ad intellectū eoꝝ et ad dei reuerentiā ſeu ad virtuteȝ diuinā a qua expectat̄ effectus. vel ad ſanctoꝝ reliquias a quibꝫ etiam prefata expectant̄ ſecundario: licet a deo principaliter. Septimo vt cōmittat̄ effectus qui expectat̄ diuini voluntati qui ſcit vtrū ſanitas vel tribulatio plus ꝓſit inuocanti vel minus vel an obſit. et hanc cōditionē ponit Tho. in p̄ma ſe. in materia de gratia. et diſt. xv. in. iiĳ. Unde cōcludamus ꝙ ſi nulla dictarū cōditionū opus infecerit illud erit licitum. Probat Tho. ſuper illud Marc̄. vlti. Signa eos qui crediderint. et poſt. In nomine meo demonia eĳcient ⁊c̄. ſerpētes tol

Superſticio eſt

Condiciones licite exorciſmi

[illegible]

lent. ex quo elicit ꝙ p̄dictis ſeruatis cõditionibus per diuina verba licitũ eſt arcere ſerpẽtes. Item ꝓbat p̄miſſa vlterius. Nõ minoris ſanctitatis ſunt verba dei ꝙ̃ ſanctoꝝ reliquie. dicente Auguſtino. Nõ eſt minus verbum dei ꝙ̃ corpus xp̄i. ſed ſm̄ omnes licet reliquias ſanctoꝝ ſecum reuerenter portare. ergo qualitercũꝫ nomen dei inuocet̄ rite ꝑ orationẽ dominicã. ꝑ ſalutationẽ angelicaꝫ. per eius natiuitatẽ. paſſionẽ. per quinqꝫ vulnera per ſeptẽ verba q̃ ꝓtulit in cruce. per titulũ triumphalem. ꝑ tres clauos. et alioꝝ armorum militie xp̄i. cõtra diabolũ et eius opera oĩno erunt licita/ et ſpes poteſt haberi in eis/ cõmittendo effectum diuine voluntati. Et hoc qđ dictũ eſt de coartatione ſerpentiũ/ idẽ intellige de alijs animalibꝫ. qñ ſolus reſpectus habetur ad ſacra verba et ad diuinã virtutẽ/ de ipis tñ caute eſt agendũ in incantationibus qꝛ vt dicit doctor. Tales incantatores ſepe habent illicitas obſeruantias et ꝑ demones ſortiunt̄ effectũ precipue in ſerpentibꝫ. qꝛ ſerpens fuit primuꝫ demonis inſtrumentũ ad hominẽ decipiendũ. Nã in ciuitate ſaltzburgenſi quidã incantator erat: hic quadam die ad ſpectaculũ alioꝝ cunctos ſerpẽtes ad quãdam foueã incantare voluit et interimere ex ſpacio vt fertur vnius miliaris. congregatis ergo vndiqꝫ ſerpentibus dum ipe ſupra foueam ſtaret: nouiſſime quidã ingens et horribilis ſerpens foueã intrare difficultabat. ⁊ ſepe quaſi ipm abſcedere ꝑmitteret et libere ſerpere quo vellet motibus innuebat. Sed cũ ille ab incantatõne eius deſiſtere nolebat alijs oĩbus in fouea interemptis. qꝛ ſtatim ibi moriebant̄. et neceſſe erat vt et ille horribilis intraret. ſtans ſerpens ex oppoſito incantatoris ſupra foueã ſaltũ fecit et in ipm incantatorẽ irruit et ventrẽ eius vt cingulũ ſtringens ipm incantatorẽ ſecũ in foueã traxit et interemit. Qua ex re perpendit̄ nõ niſi ꝓ vtilitate ad fugandum vicꝫ ab hoim inhabitationibꝫ talia ſunt virtute diuina practicanda et cũ dei timore et reuerentia. Quo ad ſecundũ videlicet quõ ſunt hmõi exorciſmi: vel carmina deferenda et ad colla ſuſpendẽda vel in veſtimẽtis inſuenda. Videt̄ aũt ꝙ talia ſint illicita. Nam Aug⁹. ij. de doc. xp̄iana. Ad ſupſtitionem ꝑtinent mille magicarũ artiũ ⁊ ligature et remedia que medicoꝝ quoqꝫ diſciplina cõdemnat ſiue in p̄cantationibꝫ ſiue in quibuſdam notis q̃s caracteres vocant. ſiue in quibuſdam rebus ſuſpendendis atqꝫ inſignandis. Itẽ Creiſo. ſup mathei. Quidã aliquã partẽ euangelij ſcriptã circa collũ portãt ſed nonne quotidie euangeliũ in eccleſia legit̄ et auditur ab oĩbus. cui ergo in auribus euangelia poſita nihil ꝓſunt. quõ eum p̄nt circa collum ſuſpenſa ſaluare. Deinde vbi eſt virtus euangelij in figuris litterarũ. an in intellectu ſenſuũ ſi in figuris bene circa collũ ſuſpendis ſi in intellectu. ergo melius in corda poſita ꝓſunt ꝙ̃ circa colla ſuſpenſa. Sed hic eſt reſponſio doctoꝝ p̄cipue ſancti Tho. vbi ſupra. ar. iiij. vbi querit an ſuſpẽdere diuina verba ad collũ ſit illicitũ. ꝙ in oĩbus incantationibꝫ vel ſcripturis ſuſpenſis duo cauenda vident̄. Primo quidẽ quid ſit quod ſcribitur. vtrũ ſit ad inuocationes demonũ pertinens manifeſte. tunc nõ ſolum ſupſtitioſum immo illicitũ et apoſtaſia a fide iudicatur vt ſupra tactum fuit ſepe. Similiter etiã cauendum ne cõtineat ignota noĩa ⁊c̄. accipe cõditiones ſupra poſitas. et tunc ſicut licitum eſt hmõi ſup infirmos ore ꝓferre: ita licituꝫ eſt illa ſecũ deferre. Prefati aũt doctores reſpectum habẽt et damnãt cum quis ad figuras et litteras ſcriptas maiorẽ haberet aduertentiam et reſpectũ ꝙ̃ ad intellectũ verboꝝ. Et ſi dicat̄ ꝙ laicus nõ intelligẽs verba nõ põt habere reſpectũ ad intellectũ eorũ reſpondet̄: habeat reſpectũ ad virtutẽ diuinã. et illã cõmittat diuine voluntati vt faciet quicq̃d placitum fuerit ſue pietati. Quo ad terciũ an ſimul demon ſit cõiurandus et morbus exorcizandus vel econuerſo: aut vnum ſine altero. Reſponſio. Hic plura ſunt aduertẽda. Primo an demon ſemꝑ ſit qñ maleficiat⁹ affligitur. Secundo cuiuſmodi res p̄nt exorcizari aut adiurari. Tercio de mõ exorcizandi. Ad primũ cum iuxta Damaſ. demon ibi eſt vbi operat̄ videt̄ ꝙ maleficiato ſemꝑ p̄ns ſit cuꝫ cum affligat. Item in legẽda beati Bartholomei. tunc videt̄ ſanare demon qñ ceſſat a leſione. Rñſio ꝙ demon p̄ſens ſit maleficiato et afflicto. hoc p̄t intelligi dupliciter. vel quo ad ſuũ eſſe vel quo ad ſuũ effectũ. Primo mõ p̄ns eſt in principio dum maleficiũ intromittit. Secundo mõ ꝑ ſe nõ dicit̄ p̄ns in ſuo effectu. ſicut etiã cum doctores querũt an diabolus cum qualibet culpa mortali hominẽ ſubſtantialiter inhabitat. dicunt ꝙ nõ per ſe ſed per ſuũ effectũ ſicut dñs inhabitare dicit̄ ſeruũ q̃tum ad ſuum dominiũ/ aliud tamen de obſeſſis. Quo ad ſecundũ. cuiuſmodi res poſſunt exorcizari. Notandũ eſt ſup doctoris thome in. iiij. diſt. vi. ſententiã vbi dicit. ꝙ quia ꝓpter peccatũ hominis diabolus accipit poteſtatẽ in hominẽ. et in omnia que in vſum hominis veniũt in ipius nocumentũ.

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4

Et cum etiam nulla ꝯuenientia est christi ad belial. Ideo quandocūq; aliquid sanctificandum est ad cultum diuinū. prius exorcizatur vt liberatū ą potestate diaboli qua illud in nocumentū hominis assumere poterat/deo cōsecretur. Et hoc patet in benedictiōe aque in cōsecratione templi et in omnibus hmōi. Unde cū prima sanctificatio qua homo deo cōsecratur sit in baptismo oportet ꝙ etiā homo prius exorcizet͛ q̄ baptisetur. multo fortiori rōne q̄ alie res. quia in ipso homine est causa quare diabolus potestatē accepit in alia q̄ sunt ꝓpt͛ hoīez scȝ peccatū originale vel actuale. et hec significant ea q̄ in exorcismo dicunt͛. vt cum dicit͛. recede ab eo sathana et huius. et similiter ea que ibi fiunt. Ad ꝓpositum ergo cū querit͛ an morbus sit exorcizandus et demon adiurandus et quid illoꝝ primo. Respondet͛ morbus nō exorcizatur. sed ipse homo morbatus et maleficiatus sicut in puero nō exorcizatur infectio fomitis sȝ puer infectus. Item sicut prius puer exorcizat͛ et post diabolus adiurat͛ vt recedat ita maleficiatus prius exorcizatur et post diabolo et eius facture imperat vt recedat. Itē sicut sal et aqua exorcizant͛: ita maleficiato oīa que in ipsius vsum cōuerti possunt vt cibaria et potagia. exorcizare et benedicere plurimū expedit. Item licet ritus exorcismi tenet in baptizandis vt fiat exufflatio versus occidentalē partē ꝛ abrenunciatio. Secundo manuū ad celū erectio cū sacra fidei ꝯfessione. et ꝓfessione christiane religionis. et tercio oratio bñdictio ꝛ manus impositio. et quarto denudatio et oleo sancto vnctio et post baptismū cōmunio et candidiore vestis induitio. tñ non est necesse vt hic circa maleficiatū exorcizandum fiant. sed ꝙ primo pure et debite sit confessus. candelā accensam si pt teneat et sacraȝ cōmunionem recipiat. et loco vestis candide candela benedicta in longitudine corporis christi aut ligni crucis nudo corpore circumligatus maneat. Dici ergo pt. Exorcizo te petrum aut barbarā infirmā: sed sacro fonte baptismatis regeneratā. per deum viuū ✠ p deum verū ✠ per deum sanctū ✠ per deū q̄ te suo ꝑcioso sanguine redemit vt fias homo exorcizatus. vt effugiat atq; discedat a te oīs fantasia et nequitia diabolice fraudis. omnisq; spiritus immundus adiuratus per eum qui venturus est iudicare viuos et mortuos ꝛ seculum p ignē Amen. Oremus. Deus misericordie deus clemens qui s͛m multitudinē miserationū tuarū quos diligis corripis et q̄s recipis pie ad emendationē coerces. te inuocamus domine vt famulo qui in corpore patitur membroꝝ debilitatē gratiā tuam cōferre digneris vt quicq̄d terrena fragilitate corruptū. quicquid diabolica fraude violatum est vnitati corporis ecclesie membrū redemptiōis annecte. miserere dñe gemituū. miserere lachrymarū eius et nō habentē fiduciā nisi in misericordia tua ad tue sacramentū recōciliationis admitte. per xp̄m dominū nostrū Amen. Ergo maledicte diabole recognosce sententiā tuā. da honorē deo viuo et vero. da honorē dño iesu christo vt recedas ab hoc famulo cum tua factura quē dñs noster iesus christus suo ꝑcioso sanguine redemit. demū secundo et tercio iterū exorcizet vt supra cū orationibus. oremus. Deus qui facture tue semper pie dñaris affectu. inclina aurē tuam supplicationibus nostris et famulo tuo ex aduersa valitudine corporis laborantē placat⁹ respice et visita et salutari tuo et celestis gratie presta eis medicinā p xp̄m dnm nostrum. amen. Ergo maledicte diabole ꝛc̄. vt supra. Pro tercio exorcismo oratio. Deus infirmitatis humane singulare presidiū auxilij tui super infirmū nostrū ostende virtutē vt ope misericordie tue adiutus vel adiuta. ecclesie tue sancte incolumis representari mereat͛. p xp̄m dnm nostrū amē. et semp aspergat cum aqua benedicta. Et nota ꝙ hic modus ꝑscribitur nō ꝙ omnino ita fieri debeat aut ꝙ alij exorcismi nō sint maioris efficacie sed vt modus exorcizandi et adiurandi habeat͛. In antiq̄s enī historijs ꝛ ecclesiarū libris interdū deuotiores et efficaciores exorcismi reperiunt͛. sed quia in omnibus dei reuerentia sit ꝑponenda agat s͛m hoc vnusquisq; q̄ꝫtum expediēs fuerit cōclusiue ex ꝑmissis cōcludendo ꝓpter simplices. Sit modus iste exorcizandi maleficiatū vt primo purā faciat ꝯfessionē. Iuxta ca. all͛. sepe. si p sortiarias. Demū fiat diligēs inquisitio p singulos angulos et in lectisternijs culcitris. et sub limine hostij si fortassis instrumenta maleficij caute possent inueniri inuenta etiaȝ statim sunt ad ignē ꝓijcienda. expediret etiā vt cuncta renouarent͛ in lectisternijs et indumētis. habitationē etiā et domum mutaret. In casu vero quo nil inuentum fuerit tūc exorcizand⁹ si pt ecclesiā intrabit mane et q̄to dies sanctiores: vt festa beate virginis aut vigilie existūt tanto meli⁹ sacerdos etiā cōfessus et in bono statu ampli⁹ ꝓficiet. teneat itaq; exorcizandus candelā in manu benedictā meli⁹ quo poterit sedendo aut genua flectendo. ꝛ qui assunt deuotas orationes p eius liberatione fundant. Et incipiat

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4

letaniam incboando. Adiutoriū noſtrū in noīe dn̄i. ⁊ habeat reſpondentē. aſpergat ipm̄ aqua benedicta. et ſtola circundabit collū et ſubinferat pſalmū. Deus in adiutoriū. et pſequatur letaniā vt moris eſt ſup infirmos dicendo ad innocationē ſanctoꝝ. ora ꝓ eo. vel orate. et ꝓpicius eſto. libera eū dn̄e. ſingula pſequendo vſqꝫ ad finē. vbi orōnes ſunt dicende. tunc loco orationū incipiat exorciſmū. et cōtinuabit modo pſcripto vel alio meliori vt ſibi videbit. Poſſent etiā hmōi exorciſmi cōtinuari ad minuſ ter in ſeptimana. vt ſic multiplicatis interceſſoribꝰ gratia obtineat ſanitatis. Verū poſt omnia cōmunicandꝰ eſt euchariſtie ſacramento. licet quidā ante exorciſmum hoc faciendū putāt. et in cōfeſſione attendat cōfeſſor ſi aliquo vinculo excōmunicationis eſſet innodatus. vel ſi vnqꝫ temere innodatus abſolutionē a ſuo iudice nō recepiſſet. tunc enī licet ad cautelā eum abſoluat. tn̄ reddita ſoſpitate. a ſuo iudice qui eū ligauerat querat. Attendendū ꝙ vbi exorciſta non habet ordinē exorciſtatus tūc ꝓcedere pt per orōnes et ſi legere nouit ſcripturas legat euangelia quattuor prima euangeliſtarū. Itē euangeliū. Miſſus eſt angelus. Et paſſionē dn̄i. que oīa magnā habent virtutē ad expulſionē operū diaboli. Item euangeliū ſancti iohannis. In principio erat verbū. ſcribat et ad collū infirmi ſuſpendat ⁊ ſic gratia ſanitatis a deo expectet. Verū ſi quis qreret de differentia inter aque benedicte aſperſionē ⁊ exorciſmū cum vtrūqꝫ in effectu cōtra demonū moleſtiā ordinatur. Reſpondit ſanctꝰ Tho. vbi ſupra di. vi. diabolus impugnat nos ab exteriori et interiori. Aqua ergo benedicta ordinatur cōtra impugnationē diaboli que eſt ab exteriori. Sed exorciſmꝰ cōtra impugnationem diaboli q̄ eſt ab interiori. vn̄ illi ɔtra quos datur dicunt energumini ab en qd eſt intra et geron labor quaſi intus laborantes.

In maleficiato ergo exorcizādo vtrūqꝫ adhibetur cum vtrobiqꝫ moleſtent. Verum quo ad ſecundū principale quid agendū vbi gratia ſanitatis ꝑ exorciſmos nō obtinet. Reſpōſio. licet ſex ex cauſis hoc fieri poſſit: eſt tn̄ vna ſeptima ſuper quā iudiciū noſtrū ſuſpendit.

Nam ꝙ aliqs nō liberatur. aut hoc eſt ꝓpter paruitatē fidei circumſtantiū aut ipm̄ egrotum offerentiū. Aut ꝓpter peccata maleficiū ſuſtinentiū. aut ꝓpter accōmoda remedia adhibere negligentiū. aut ꝓpter exorciſte aliqd in fide vicium. aut propter reuerentiā virtutum in alio exiſtentiū. aut ꝓpter purgationē vel meritum maleficiū patientiū. De primis quattuor docet euangelica veritas Matth. xvij. et marce. ix. In patris vnice filij ſui lunatici et diſcipuloꝝ xpi pſentia. Primo enī offerens et turba fide carebat: vnde pater cū alchrymis orauit. Credo dn̄e adiuua incredulitatē meā. et ad turbā ieſus ait. O generatio incredula et ꝑuerſa quouſqꝫ ero vobiſcū. De ſecundo vicꝫ de ſuſtinente demonē: ieſus increpabat eum ſcꝫ filiū. qꝛ vt beatus Hiero. ibi dicit propter peccata ſua a demone fuerat oppreſſus. De tercio de neglectu debitorū remedioruꝫ patet. quia nō fuerūt preſentes boni et perfecti viri. Unde Criſo. ibi dicit. Columne fidei videlicet petrus iacobus et iohānes nō aderant ſicut in tranſfiguratione xpi preſentes erant. Nec oratio et ieiuniū aderāt Sine quibꝰ chriſtus ait. hoc genus demoniorum nō eijcitur. Unde Orige. ibi dicit. Si aliquādo oportuerit circa curationē aliquid patientiū remanere nō admiremur. neqꝫ interrogemꝰ neqꝫ loquamur. quaſi audienti ſpiritui in mundo. ſed abigamus ieiunijs et orōnibus noſtros ſpiritus malignos. Et gloſa dicit. Hoc genus demonij. i. iſta carnalium voluptatū mutabilitas. ad quā ſcꝫ ſpiritus ille inclinabat non vincit niſi ſpiritus oratione cōfirmetur et caro per ieiuniū maceretur. De quarto exorciſte vicio pſertim in fide. patet ibidem de xpi diſcipulis pn̄tibus. Unde poſtea ſecreto diſcipuli querētes cauſam ſue impotentie. Reſpōdit ꝓpter incredulitatem veſtrā. Amen dico vobis ſi habueritis fidem ſicut granū ſinapis dicetis monti huic tollere ⁊c̄. Ubi Hilarius. Crediderunt quidē apl'i ſed nondū erant perfecti in fide. Nam dn̄o in monte morante cum alijs tribus. et illis cum turba reſidentibus quidam tepor eoꝝ fidem relaxauerat. De quinto patet in vitaſpatrū. vbi legimus aliquādo obſeſſos nō liberatos per ſanctū Anthoniū ſed per eius diſcipulū Paulum fuiſſe liberatos. De ſexto patuit ſupra. quia nō ſemꝑ cū quis liberat a culpa liberatur a pena. ſed remanet interdū pena in vindictam et ſatiſfactionem pcedentis delicti. Et adhuc aliud remediū: de quo fertur. ꝙ plures fuerint liberati vicꝫ ꝙ maleficiati de nouo fuerunt baptiſati. licet ſub cōditione ſuꝑ quo vt pmiſi nil determinare audemus. Veriſſimū tn̄ exiſtit ꝙ cū debite quis ante baptiſmū nō fuit exorcizatus vtiqꝫ diuina ꝑmiſſione diabolus ſemꝑ maiorem recipit in talem poteſtatē. patet ex premiſſis. nec ambiguū eſt quin plures negligē tie ſiue a ſacerdotibꝫ nõ bene diſpoſitis vbi iam quartũ impedimentũ prenotatũ tangit videlicet exorciſte vicium cõmittuntur. ſiue a vetulis que tp̄e neceſſitatis debitũ moduꝫ baptiſandi nõ ſeruant. Nec tñ aſſerere volo quin ſacramenta a malis cõferri poſſint. et ꝙ immo q̃tumcũqꝫ malus baptiſat et cõficit dummõ debite ſub debita forma verborum materia in intentione baptiſat ordinatus et cõficere intendat. ſic a ſimili in exorcizando: rite ꝓcedat. nõ ſuffuſus aut violentus. vnde et ſine actuali vel habituali intentione/ et vti nam nõ ceſpitãdo. et verba neceſſaria obmittendo. huiuſmodi ſacris officijs ſe immiſceant. Reuera ſicut ad cõficiendũ quattuor eſſentialia deſeruiunt. ſcꝫ materia forma intentio ordo. modis tamẽ pretactis. et vbi vnum defuerit nec cõficere poterit/ ita circa exorciſmos ſuo modo aſſerere oportꝫ. Nec obiectio valet ꝙ ſine exorciſmis in primitiua eccleſia baptiſabantur aut etiam ꝙ nunc caracterem baptiſmalẽ ſine eo valeat baptiſatus recipere Quia ſic Gregoriꝰ inuanuꝫ exorciſmos inſtituiſſet ⁊ eccleſia in ſuis cerimonijs potius erraret. Quare nec auſus ſum omnino reprehendere qui maleficiatos ſub cõditione vellent rebaptiſare: et neglecta fortaſſis recuperare. Fertur etiã de illis qui nocturno tp̄e in ſomnis per alta edificia ſine leſione ſolent incedere. quod vtiqꝫ opus eſſe maligni ſpiritus/ tales ſic deferentes plures aſſerũt. hi cũ rebaptiſantur/ melius habere noſcunt. et mirũ ꝙ vbi noĩbus ꝓprijs annuunt ſubito ad terraꝫ colliduntur. ac ſi fortaſſis illud nomen nõ debite in baptiſmo fuerit impoſitum. Expedit lectorem eſſe attentũ ſuper ſex illa impedimenta. licꝫ enĩ ſuper energuminos aut poſſeſſos et nõ ſuper maleficiatos ſonant. tñ quia equa virtus vtrobiqꝫ requirit diuina. immo dici poteſt ꝙ maioris ſit difficultatis maleficiatũ curare q̃ꝫ energuminũ aut poſſeſſum. ideo illa impedimenta ſi ibi poſſunt habere locũ et a fortiori ſuꝑ maleficiatos quod tali ratione probatur. Nam vt ſupra patuit capitulo decimo. aliqui poſſidentur interduꝫ pro nullo proprio delicto ſed pro leui alieno et varijs alijs de cauſis. In maleficio autem quando adulti maleficiuntur vt plurimũ eis contingit. quia in anime necationẽ grauiſſime a demone ab intus poſſidẽtur. Unde duplex labor cira maleficiatos vbi ſimplex circa poſſeſſos ab extra. requiritur de hac grauiſſima poſſeſſione Caſſianꝰ colla. abba. ſereni dicit. Illi ſunt veri miſeri ac miſerabiles iudicandi qui cum ſe vniuerſis criminibus flagitijſqꝫ cõtaminant. nõ ſolum nullum in eis veriſimiliter ſignum diabolice ſuppletionis oſtenditur. ſed nec aliqua quidem operibus eorũ cõdigna tentatio nec vllum flagellum correptionis infertur. Non enim merentur celerem temporis iſtius expeditãqꝫ medicinam: quorum duritia et impenitens cor penã vite preſentis excedens theſaurizant ſibi ipſis iram et indignationẽ in die ire et reuelatõis iuſti iudicij dei. in quo vermis eorum nõ extinguetur. Et iterum idem Caſſianus cõparando corporalẽ poſſeſſionẽ ad anime ꝑ peccatum. paulo ante dicit. Multo grauius inquit cõſtat illos vehementiuſqꝫ vexari. qui cum corporaliter ab ipſis affligi minime videantur. animo tamẽ pernitioſius poſſident eorum ſcꝫ vicijs et voluptatibus inuoluti. Scdm apoſtoli nanqꝫ ſententiã a quo quis ſuperatur eius ſeruus efficitur niſi ꝙ in hoc iſti deſperatius egrotant. et cum ſint eorum mancipia nec impugnari ſe ab illis nec dominatum eoruꝫ ferre cognoſcunt. Ex quibꝫ elicitur ꝙ a fortiori maleficiati in corpore nõ tamẽ poſſeſſi a demone ab extra ſed ab intra quo ad anime necationẽ grauius ꝓpter plura impedimenta ſanant. Quo ad terciũ principale. ſcꝫ quo ad remedia nõ iam verborum ſed operum. Super cuiuſmodi remedia notandum ꝙ quia opera illa ſunt duplicia. Licita omnino et nõ ſuſpecta. aut ſuſpecta ⁊ nõ omnino licita. et de primis ſupra tactum eſt immediate capitulo quinto. circa finem. vbi dubitatio ponitur ſuper herbas aut petras vt maleficia repellant quomodo hoc licitum ſit.

¶ De ſecundis vero remedijs que videntur eſſe ſuſpecta nõ tamẽ omnino illicita nũc tractandum. aduertere oportet ea que in ſecundo principali huius ſecunde partis operis tacta ſunt de quattuor remedijs quorum tria cenſentur illicita. quartũ autem nõ omnino illicitum ſed vanum. de quo et canoniſte loquuntur ꝙ licitum eſt vana vanis contundere. Sed quia nos inquiſitores huius opinionis ſumꝰ cum ſanctis doctoribus ꝙ in caſu quo remedia per ſacra verba et exorciſmos licitos nõ ſufficiunt. et hoc ꝓpter impedimenta ſuperius tacta in numero ſex aut ſeptẽ. ꝙ tunc tales maleficiati hortandi ſunt ad patientiam equanimiter ad tollerandum mala preſentis vite in ſuorum criminũ purgationem. et nõ vlterius querere quocunqꝫ modo ſuperſticioſa et vana remedia. Ideo ſi quis ꝑmiſſis licitis exorciſmis nõ cõtentus

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4

ad huiuiſmodi vana ad minus remedia de quibus ſupra tactū eſt ſe tranſferre voluerit. ſciat hoc nō noſtra voluntate aut admiſſione fieri. ſed ꝙ poſita et enucleata fuerūt ibidē talia remedia factū fuit vt tantorum doctoꝝ. vt Scoti et Hoſtien. ⁊c. ex ꝑte vna. et aliorum theologoꝝ ex parte altera dicta quocūqꝫ mō cōcordarent᷑. Fatemur ergo cum ſancto Auguſtino in quodā ſermone cōtra ſortilegos ⁊ diuinatores. Et intitulat᷑ ſermo de augurijs vbi dicit. Fratres noſtis me frequētius ſupplicaſſe vt cōſuetudines paganoꝝ et maleficiorum minime ſeruare deberetis ſed hoc ꝓficit apud aliquos parū. Et quia ſi vobis nō dixero ꝓ me et ꝓ vobis redditurus ſum in die iudicij rationē ⁊ vobiſcū mihi neceſſe erit eterna ſupplicia ſuſtinere. Ergo apud deum me abſoluo dum iterū atqꝫ iterū ammoneo ⁊ cōteſtor: vt nullus ex vobis diuinos aut ſortilegos requirat. nec eos de qualibet re. aut cauſa: aut infirmitate interroget. qꝛ quicūqꝫ fecerit hoc maluꝫ ſtatim ꝑibit in eo baptiſmi ſacramentū et cōtinuo ſacrilegus et paganꝰ efficit᷑ ⁊ niſi penitētia ſubuenerit ſtatim ineternū ꝑibit. Et poſtea ſubdit. nullꝰ dies exeundi et redeundi obſeruat. fecit enī deus oīa bona valde et qui vnū diem et alterū ſtatuit. ſed quotiens neceſſitas vrget faciendi aliq̄d aut exeundi. ſignate vos in noīe xp̄i et ſimboluꝫ vel orationē dominicā fideliter dicētes ſecuri in dei adiutorio agatis. His autē quidam ſupſtitioſi ⁊ filij huius ſeculi nō cōtenti errores erroribꝫ accumulare volentes vltra intellectum et intentionē Scoti et canoniſtarū his argumentis ſe defendere conant᷑. Quia enī res naturales habent quaſdā virtutes occultas. quarū ratio ab hoīe aſſignari nō pt: ſicut et adamas trahit ferrū. Et multa alia q̄ Augꝰ. xxi. de ciui. dei enumerat. Ideo inquirere de hmōi rebus ꝓ ſanitate acquirēda. vbi exorciſmi et naturales medicine deficiūt. nō erit illicitū licet videat᷑ vanū hoc autē fieret vbi quis ꝑ imagines nō nigromanticas ſed aſtrologicas vel ꝑ anulos et huius ſanitatē in ſe vel in alio ꝓcurare vellet. Item arguūt Sicut corpora naturalia ſubdunt᷑ corporibus celeſtibꝫ ita etiaꝫ corpa artificialia puta imagines ſortiunt᷑ quaſdā virtutes occultas ſpeciē cōſequentes ex impreſſione corporū celeſtiū. ergo etiā corpora artificialia puta imagines ſortiunt᷑ aliquā virtutē occultā a corporibus celeſtibꝫ ad aliquos effectus cauſandos. ergo vti eis et alijs huius nō eſt illicitū. Preterea demones ꝑnt multipliciter corpora tranſmutare. vt Augꝰ. iij. de trini. dicit. et patet in maleficiatis. ergo licet vti etiā eorū virtute ad tollendū illa. Sed reuera in oppoſitum ſunt dicta omniū ſanctorum doctorū vt ſatis ⁊ ſparſim hincinde patuit. Unde ad primū dicit᷑ ꝙ ſi res naturales ſimpliciter adhibentur ad aliquos effectus producendos ad quos putantur habere naturalem virtutem: nō eſt illicitum. Si vero adiungant᷑ vel caracteres aliqui. vel aliqua quecūqꝫ ignota et vane obſeruationes. que manifeſtū eſt naturalem nō habere ſuper hoc efficaciā erit ſuperſtitioſum et illicitum. Unde ſanctꝰ Tho. ſ̄a ſ̄e. q. xcvi. ar. ij. in pede queſtionis tractāſ hanc materiam dicit ꝙ in his que fiunt ad aliquos effectus corporales inducendos vt puta ſanitatem vel aliquid huius. cōſiderandum eſt vtrum videantur naturaliter poſſe tales effectus cauſare. et quia licet cauſas naturales adhibere ad ſuos effectus ideo non eſt illicitum. Si autē videantur nō poſſe naturaliter tales effectus cauſare. cōſequens eſt ꝙ non adhibentur ad hos effectus cauſandos tanqꝫ cauſe. ſed ſolum quaſi ſigna et ſic pertinent ad pacta ſignificationū cum demonibus inita. Unde Auguſti. xxi. de ciui. dei. alliciuntur demones per creaturas quas nō ipi ſed deus cōdidit delectabilibus pro ſua diuerſitate diuerſis nō vt animalia cibis. ſed vt ſpiritus ſignis per varia genera lapidum herbarum lignorum animaliū carminū rituum. Ad ſecundū dicit idem doctor virtutes naturales corporum naturaliū ꝯſequuntur eorum formas ſubſtantiales quas ſortiūtur ex impreſſione corporuꝫ celeſtium. et ideo ex eorundem impreſſione ſortiuntur quaſdā virtutes actiuas. Sed corporum artificialium forme procedunt ex cōceptione artificis et cum nihil aliud ſint qꝫ cōpoſitio ordo et figura. vt dicitur. i. phyſi. non poſſunt habere naturalem virtutem ad agendum. et inde eſt quod ex impreſſione celeſtium corporū nullam virtutē ſortiuntur inquantū ſunt artificialia. ſed ſolum ſm materiā naturalē. falſuꝫ eſt ergo qđ Porphirio videbat᷑ vt Augꝰ. dicit. x. de ciui. dei. herbis lapidibus et animātibus et ſonis certis quibuſdā etiā vocibus et figurationibus atqꝫ figmētis quibuſdam etiā obſeruatis in celi auerſione. motibus ſyderum fabricari in terra. ab hominibꝫ poteſtates idoneas varijs effectibus ſyderū exequēdas. quaſi effectus magicarū artium ex virtute celeſtium corporū ꝓuenirent. Sed ſicut Augꝰ. ibi ſubdit totum hoc ad demones ꝑtinet ludificatores animarū ſibi ſubditarū. Unde etiam imagines quas aſtronomicas

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
0 1 2 3 4
Kodak
Gray Scale

vocant et operatōne demonū habent cuius ſignū eſt ꝙ neceſſe eſt eis inſcribi quoſdā caracteres que naturaliter nihil operant̄. non enī eſt figura principiū actionis naturalis. ſed in hoc diſtāt aſtronomice imagines a nigromanticis ꝙ in nigromāticis fiunt expreſſe innocatōes. vn̄ et ad expſſa pacta cū demonibus inita ꝑtinent. Aſtronomice ad tacita pacta ꝓpter figurarū et caracterū ſigna. Ad terciū. nō eſt hoi poteſtas ſuꝑ demones ꝯmiſſa vt eis licite vti poſſit ad quodcūqꝫ voluerit. ſed eſt ei cōtra demones bellū indictū. vn̄ nullo mō licet homini demonū auxilio vti ꝑ pacta tacita vel expſſa. hec Tho. Ad ꝓpoſitū quia dicit nullo mō: nec etiā quibuſcūqꝫ vanis q̄bus vicꝫ ſe demon quocunqꝫ mō poſſit immiſcere. Si tn̄ ſunt adeo vana vt et fragilitas humana ꝑ recuperāda ſanitate illa aggreditur: doleat de preteritis. caueat de futuris. orat vt ſibi debitū dimittat̄ et in tentationem nō amplius inducat̄ inquit Aug⁹. in fine regule.

¶ Remedia cōtra grandines et ſuꝑ iumēta maleficiata.

Capitulum. vij.

Qualiter deniqꝫ iumenta maleficiata poſſint remediari: ſimiliter tempeſtates aeris. Notanda ſunt primo quedā remedia illicita q̄ a quibuſdā practicant̄. Nā quibuſdā verbis aut factis ſuꝑſtitioſis vt q̄ vermes in digitis aut membris ꝑ quedaꝫ verba et carmina illicita curāt. de q̄bus carminib⁹ qualiter cognoſcūtur vt ſint licita vel nō in p̄cedenti capitulo tactū eſt. Alij ſunt qui ſuꝑ iumēta maleficiata nō aquā benedictā ſpargūt: ſed ori infundunt. Primū remediū verboꝝ eſſe illicitum vltra p̄miſſa Guil. ſepe allegatus ſic demonſtrat. Si eni verbis ineſſet virtus et dicam⁹ verbis vt verbis. tunc ex quinqꝫ modis eſſet vnus. vel ex ꝑte materie. i. aeris. aut ex parte forme: hoc eſt ſoni. aut ex modo ſignificandi. aut ex ꝑte omniū ſimul. Nō primū. q2 aer nō interficit niſi ſit venenoſus. ſonus etiam nō q2 excellens obiectū corrumpit potentiā. nec terciū. quia tunc hoc nomē diabolus vel mors. infernus illa nocerēt ſemꝑ. et ſanitas bonitas ſemꝑ ꝓdeſſent. Item nec oīa ſimul. q2 totū aggregatū ex ꝑtibus inualidis etiam totū eſt inualidū. Nec valet ſi obijcit̄. de⁹ cōtulit vim verbis: ſicut herbis et lapidib⁹. q2 ſi que virtutes inſunt quibuſdā verbis aut ſacramentalibus aut alijs benedictionibus et carminib⁹ licitis has habent in ſe nō vt verba ſed ex inſtitutione et ordinatione diuina et ex pacto dei. ſicut ſi dn̄s diceret: quicunqꝫ hoc fecerit faciā ei hanc gratiā. et ſic verba in ſacramentis efficiūt qđ ſignāt. Quis ſm̄ alios etiā habēt virtutem intrinſecā. ſed prima opinio q2 iam deſeruit ideo amplectitur. De alijs aūt verbis et carminibus patet ex p̄miſſis ꝙ vt verba ſunt verba cōpoſita vel ꝓlata aut figurata nihil efficiunt ſed inuocatio nominis diuini ⁊ obſecratio q̄ eſt ꝑſacra quedā ꝓteſtatio cōmittendū effectū diuine voluntati ꝓſunt. Remedia etiā operū que illicita videntur vt ſupra tactū eſt. Et etiā vbi in ꝑtib⁹ ſueuie plurimū practicat̄ ꝙ prima die Mayi ante ortū ſolis mulieres villane exeunt et ex ſiluis vel arborib⁹ deferunt ramos de ſalicibus aut alios frondes et ad modum circuli plectentes in introitu ſtabuli ſuſpendūt. aſſerentes ꝙ ꝑ integrū annū iumenta cuncta illeſa a maleficiis remanēt et ꝓſeruant̄. hoc quidem remediū ſm̄ opinionē illoꝝ qui dicunt vana vanis cōtundere poſſe nō eſſet illicitū. ſicut nec etiā qui ꝑ carmina ignota morbos expellerent. Sed ſine offenſione ꝓcedendo dicamus ꝙ ſi prima die vel ſecunda mulier vel quicūqꝫ egrediat̄ nō habens reſpectū ad ſolis occaſum vel ortū colligit herbas frondes aut ramos cum orōne dn̄ica aut ſimbolo fidei ſuſpendit illa ſuꝑ hoſtiū ſtabuli bona fide cōmittens effectū cuſtodie diuine voluntati nō erit reprehenſibilis vt ſupra in p̄cedenti capitulo ex verbis Hiero. et habet̄. xxvi. q. vltima. licet herbas ⁊ petras habere etiam ſuſtinenti demoniū ſine incantatione. Ad idē ſunt qui intra vineas aut ſegetes ſignuꝫ crucis frondes aut flores benedictos in die palmarum cōtinent erigunt et aſſerunt ꝙ vndiqꝫ frugib⁹ per grandines leſis ſegetes in eorum campis illeſi remanſerunt. De quibus iuxta diſtinctionē tactam diſcernendū videtur. Ad idem. Sunt que pro cōſeruatione lactis ne videlicet vacce per maleficia priuentur integrum liquorem lactis quem die ſabbati colligūt pauperibus gratis pro deo diſtribuunt et per huiuſmodi elemoſynam aſſerunt vaccas etiam ſub vbertate ampliori lactis a maleficijs preſeruari. In quo opere nihil ſuperſtitioſum iudicatur dummō pietatis cauſam quam pauperibus exhibent etiā diuinam pietatē implorare pro cōſeruatione iumentorum taliter proponūt vt tamen effectum cuſtodie diuine prouidentie ꝓ ſuo beneplacito relinquunt. Preterea nider in ſuo preceptorio. p̄cepto. i. ca. xi. dicit ꝙ etiam per carmina ſcripta et verba ſacra licet iumenta ſicut homines infirmos benedicere. et per ea que incantationis ſpeciem habere videntur dummō ſeptem ꝑmiſſe conditiones ſeruanť. Dicit etiā ꝙ a deuotis perſonis ⁊ virginibus experientiā habuerit ꝙ adhibito ſigno crucis ſuper vaccā. et dn̄ica orōne cū ſalutatōne angelica trinies vel circiter ceſſat opus demonis ſi eſt ꝑ maleficiuꝫ. Et in ſuo formicario cōſtat ꝙ malefici de ritibus eccleſie veneratiſ et ſeruatis ſua maleficia ꝓpediri fatenť vt per aque benedicte aſperſionē. per ſalis cōſecrati ſumptionē. ꝑ candelarū in die purificationis et palmarū in die palmarū conſecratarū vſum licitū: et ꝑ ſimilia. quia ad hoc talia eccleſia exorciſat vt vires demonis imminuāt. Preterea qꝛ malefice qn̄ volunt iumentū priuare liquore lactis ſolēt ex illa domo in qua iumentū morať modicū lactis vel butiri ex illo iumento coagulatū petere vt et ſic ꝯſequēter valeant per ſuā artem iumentū maleficiare. Ideo ſint caute mulieres a ꝗbus ſuſpecte hmōi petunt ne eis in minimo mutuent aut donent. Preterea ſunt certe mulieres q̄ dum ſentiūt ꝙ in coagulando butirū nil ꝓficiunt ſicut in vaſis oblōgis ad hoc aptis laborare ſolēt. tūc ſi ſubito ex ſuſpecte malefice domo modicuꝫ butiri hr̄e pn̄t. tria fruſta ſeu bolos ex illo butiro faciūt. et ſub ſanctiſſime trinitatis inuocatōe patris et filij et ſpiritus ſancti illa fruſta in vaſculū ꝓijciunt et ſic om̄e maleficium fugať. Ubi iterū incidit. Uanū vanis contundere. tantummō ex eo ꝙ butirū a malefica ſuſpecta habet mutuare. ꝙ ſi abſq; hoc ſub inuocatōe ſanctiſſime trinitatis orationē dominicā adiungendo. etiā ſi de ꝓprio butiro ſiue alieno ſi ꝓprium nō haberet. tres petias immitteret: effectuꝫ diuine voluntati cōmittens irreprehenſibilis maneret licet cōmendanda nō eſſet ꝓpter tres vicꝫ petias butiri immiſſas. ꝯmendanda aūt ſi per aſperſionem aque benedicte ſalis exorciſati immiſſionem cum orōne. vt ſupra maleficiū fugaret. Preterea quia ſepe omnia iumēta maleficijs interficiunť. aduertere debent quibus talia accidūt vt ſub limine hoſtij ſtabuli aut p̄ſepe vel vbi adaquanť. terra amoueať et alia terra cum aſperſione aque benedicte ad illa loca reponatur. quia ſepe malefice faſſi ſunt maleficij aliqua inſtrumenta ad illa loca occultaſſe faſſe ꝙ ad inſtantiā demonū tantummō foueam facere habebāt. demon autem maleficiū repoſuiſſe. qđ quidē maleficiū res viliſſima erat. vt lapis lignū vel mus aut ſerpens aliquis. cōſtat enī ꝙ diabolus maleficia operatur per ſe nec in illis rebus indiget conſenſu aut et perditionē malefice q̄rit: vnde et ipā in aliquo mō cooperari cogit. Cōtra grādines vero et tempeſtates vltra ea q̄ ſupra de ſigno crucis erecto hoc remedium practicať. lapilli enim tres ex grandine in ignē ſub inuocatione ſanctiſſime trinitatis ꝓijciuntur oratio dominica cum angelica ſalutatione bis aut ter adiungitur. euangelium Johannis. In principio erat verbum: cum ſigno crucis vndiq; cōtra tempeſtatem ante et retro. et ex omni parte terre ſubinfertur. Et tunc cum in fine replicat trinies verbum caro factuꝫ eſt: et trinies ex poſt dixerit per euangelica dicta fugiat tempeſtas iſta. ſubito ſiquidē tempeſtas ex maleficio fuit procurata ceſſabit. hec veriſſima experimenta nec ſuſpecta iudicantur. hoc ipm̄ enim ꝙ lapilli in igneꝫ ꝓijciuntur ſi abſq; inuocatione diuini nominis fieret ſuperſtitioſum cenſeretur. Et ſi dicatur: nunquid ſine illis lapillis ſedari poſſit tempeſtas. Reſpondeť vtiq;. per alia ſacra verba. Proijciens autem intendit diabolū moleſtare dum eius facturā per inuocationē ſanctiſſime trinitatis deſtruere conatur. Ad ignem potius q̄ȝ ad aquam proijcit. quia citius dū reſoluuntur: eo etiam citius eius factura deſtruitur. effectum tamē cuſtodie diuine volūtati cōmittit. Eſt ad hoc ꝙ malefica quedā a iudice interrogata an per aliquem modum tempeſtates a maleficis cōcitate ſedari poſſent. Reſpondit: poſſunt. per hoc videlicet. Adiuro vos grandines ⁊ ventos per quinq; vulnera chriſti et per tres clauos qui eius manus ⁊ pedes perforarunt. et per quattuor euangeliſtas ſanctos mattheum. marcū. lucam et iohannem. vt in aquaꝫ reſoluti deſcendatis. Fatentur etiaꝫ multe licet quedā ſponte. quedam in torturis et difficulter. ꝙ quinq; ſunt per que multum impediuntur. Aliquando in toto. aliquando in parte. aliquando ne in perſonam hominis fiant. aliquādo ne in ſuis amicis. Et ſunt. fidem integrā vel dei precepta ſeruantibus. ſe ſigno crucis ⁊ oratione munientibus. Ritus et cerimonias eccleſie colentibus. publicam iuſticiam bene exequentibus. et chriſti paſſionem verbo vel mente ruminantibus. Unde et nider vbi ſupra. Ea de cauſa vniuerſaliter vel ꝯmuniter in eccleſia campane contra auraꝫ pulſantur. tum vt tanq̄ȝ tubas deo conſecratas demones recedant a ſuis maleficijs. tum etiam vt populus excitatus deū cōtra tempeſtates inuocet. Et eandē ob cauſaꝫ cum altaris ſacramento et ſacris verbis ad auram ſedandam

Opa agnoſcūt eſſe ſuperſtitioſa ex quinque regulis

procedit̄ cōmuniter ex antiquiſſima cōſuetudine eccleſiarum in gallia et in germania. Sed quia hic modus circa deportationē ſacramenti ad auram ſedandā videtur multis quoddā ſuperſtitioſum. nō intelligentes regulas per quas agnoſcit̄ aliq̄d ſuꝑſtitioſum vel nō. Ideo cōſiderandū eſt ꝙ quinꝫ dant̄ regule ſeu ꝯſideratōes ꝑ quas q̄libet cognoſcere pt̄. an opus deo exhibitū ſit ſuperſtitioſum. i. ſupra moduʒ xp̄iane religionis obſeruatum vel ſit ad debitū cultū et honorē deo exhibendū tā in cordis q̄ȝ corꝑis actibus ex vera virtute religionis ꝓgrediens. iſta enim eliciunt̄ ex gloſa. ſuꝑ illud apl̄i ad Coll. ij. q̄ ſunt rationē habentia ſapiētie in ſuperſtitione. que dicit. Suꝑſtitio eſt religio ſupra modum ſeruata. vt etiā ſupra tactum eſt. Prima eſt ꝙ in omnibꝫ operibus noſtris cum gloria dei debeat eſſe principalis finis noſter. Iuxta illud. Siue manducatis ſiue bibitis ſiue aliud quid faciatis oīa in gloriam dei facite. Ideo in omni oꝑe ad religionē ptinens chriſtianā attendat̄ an op⁹ ſit ad gloriā dei: et homo in oꝑe det principaliter gloriā deo ita ꝙ ꝑ ipm̄ opus ⁊ mens hoīs deo ſubijciat̄. Et q̄dem licet ꝓpter hanc regulā cerimonialia vel etiā iudicialia veteris teſtamenti iam in nouo nō exercent̄ cū ſciam⁹ illa ſub figura. hec aūt in veritate iam eſſe ꝓpalata. tn̄ deportatio ſacramēti vel reliquiarū ad aurā ſedandam nō videt̄ ꝯtra hanc regulā militare. Item cū ſecūda regula ſit: ꝙ attendat̄ an opus qđ fit ſit ad corꝑis exercitiū. vel refrenatiuū concupiſcentie vel abſtinentie corꝑalis. mō tn̄ virtuti debito hoc eſt ſm ritū eccleſie vel ſm moralem doctrinā. quia apl̄s dicit Ro. xij. Rationabile ſit obſequiū veſtrū: et ꝓpter hanc ſecundā regulā fatue faciūt. vouētes nō pectinare caput ſabbato. vel ieiunare die dominico tanꝙ̄ meliori die et ſimilia. nō videt̄ iterū ꝙ deportatio ſacramenti ⁊c̄ ſit ſuꝑſtitioſum. Item cū tercia regula ſit ꝙ attendat̄ an opus ſit ſm ſtatutū vniuerſalis eccleſie. vel ſm ſacre ſcripture teſtimoniū. vel ſaltē ſm ꝑticularē eccleſie ritū. aut de cōſuetudine generali. q̄ ſm Aug⁹. ꝓ lege habenda eſt. Vn̄ et beatus Grego. ſcribit anglicorū ep̄o. cōquerenti. ꝙ ſunt diuerſe eccleſie cōſuetudines in miſſarū celebratōe. reſpondit Grego. placet. vt ſiue in Romana ſiue in galliarū ſeu in quacunꝫ eccleſia aliq̄d inueniſti qđ plus oīpotenti deo poſſit placere ſollicite eligas. diuerſe enī ꝯſuetudines eccleſie in cultu diuino in nullo veritati repugnant. et ideo ſeruande: ⁊ eas preterire illicitū eſt. Ideo vt in principio tactū eſt antiquiſſime cōſuetudines eccleſiarū gallie et quarundā germanie cū decreuerint euchariſtiam ad aurā deportare nō poterit hoc eſſe illicitū verū qđ nō in patulo ſed in ſacrario abſcondito et incluſo. Item cum quarta regula ſit ꝙ inſpiciat̄ ꝙ opus qđ fit habeat naturalē ꝓprietatē ad effectū qui expectat̄. alias enī ſi hoc nō habet cenſetur ſuꝑſtitioſum. ex qua ꝯſideratōne caracteres ignoti et noīa ſuſpecta. etiam imagines aſtronomice et nigromantice refutant̄ omnia tanꝙ̄ ſuſpecta. Ideo et ex hac cōſideratione nō poſſum⁹ dicere ꝙ deportatio reliquiarū aut euchariſtie cōtra diabolicas infeſtationes ſit ſuperſtitioſum. immo religioſiſſimū. cum ibi tota ſalus noſtra cōtra aduerſariū cōtineat̄. Item cum quinta regula ſit vt attendat̄ ꝙ opus qđ fit nō ꝑbeat occaſionē ſcandali vel ruine. q2 tūc licet nō eſſet ſuperſtitioſum tn̄ ꝓpter ſcandalū eſſet dimittendū vel differenduʒ: vel occulte ſine ſcandalo faciendū. Ideo ſi deportatio talis ſine ſcandalo fieri pt̄. vel ſaltē occulte: tūc nō eſt obmittendū. Ex iſta enī regula ſepe obmittuntur benedictiones per verba deuota. ſiue ſuꝑ infirmos: ſiue vt ad collū alligent̄. et hoc a ſecularibus. obmittunt̄ dico ꝙ ſaltem nō publice fiunt vbi occaſionē ruine in alijs ſimplicibus preſtare poſſent. Hec ſufficiant quo ad remedia cōtra grandines ꝑ verba et opera licita.

¶ Remedia quedā occulta cōtra quaſdā occultas demonū infeſtationes.

Capitulum. viij.

Sed iam iterum ſuſpenditur iudicium ad ſcribendū remedia contra quedā terre frugum nocumenta. q̄ per vermes interdū et ſcinifes. per turmas ad longiſſima terrarū ſpacia in aere volantes. ita vt ſuperficiem terre cooperire videantur radicitus cuncta virentia tam in vinetis q̄ȝ ſegetibus et graminibus cōſummatos immittuntur. Item remedia contra pueros opere demonum cambitos. Ad primuʒ tamen dicendum iuxta ſanctum Thomam ſcđa ſcđe queſti. xc. vbi petit. An liceat adiurare irrationalē creaturam. Reſpondit ꝙ ſic per modum tamen compulſionis. que referri tunc debet ad diabolū qui in nocumentū noſtrū vtit̄ irrōnalibꝫ creaturis. et talis ē modus adiurādi in eccleſie exorciſmis ꝑ quos demonū poteſtas excludit̄ ab irrōnalibꝫ creaturis. Si enī intentio referretur quo ad irrationalem creaturā quo ad ſe que nihil inwechſelkinde

telligit vana eſſet. Ex quo datur intelligi ꝙ per exorciſmos licitos et adiurationes poſſunt depelli. diuina tñ aſſiſtente clementia taliter vt prius populo ieiunia proceſſiones et alie deuotiones iniungant̃. ꝓpter adulteria eni et multiplicationẽ criminum hmõi mala immittunt̃. vnde et ad cõfeſſiones hoĩes inducendi ſunt. In nõnullis etiã ꝓuintijs excõmunicationes fulminant̃. ſed tunc vim adiurationis ſuꝑ demones ſortiunt̃. Eſt ⁊ alia horribilis dei ꝑmiſſio ſuper hoĩes vbi interdum mulierib9 ſubtractis ꝓprijs filijs ⁊ pueris alieni a demonibus ſupponunt̃. ⁊ hi quidem pueri vulgariter campſores in almanico ⁊ wechſelkind nuncupati ſunt in triplici differẽtia. Nam aliqui ſunt ſemꝑ macilenti eiulantes: cũ tamẽ quatuor mulieres nulla vbertate lactis vnũ lactare ſufficerẽt. Aliqui vero ſunt incuboꝝ demonũ opere producti. quoꝝ tamẽ filij nõ ſunt ſed ꝓprie illius hominis ⁊ viri cuiꝰ ſemẽ receperũt vt ſuccubi vel ĩ ſõnis viros polluẽteſ. hos eĩ pueros interdũ diuina ꝑmiſſione ſuppõnũt ſubtractis ꝓprijs filijs. Eſt et terciũ genꝰ vbi interdũ demões in ſpecie paruuloꝝ apparẽtes nutricib9 ſe cõiungunt. Cõmune in omnib9 tribus ꝙ multum ponderoſi: macilẽtes nõ creſcunt. et nulla vbertate lactis vt ꝑmiſſum eſt lactant̃. Et ſepius dicunt̃ euanuiſſe. Quare aũt diuina pietas talia ꝑmittit: dici pt ꝙ ex duplici cauſa. Primo qꝛ parentes pueros nimiſ diligũt vñ ꝓpter eoꝝ vtilitatẽ talia permittunt̃. Secundo. quia preſumendũ eſt ꝙ hmõi mulieres quibus talia accidunt vt plurimũ ſunt ſupſtitioſe. et in multis alias a demonibus ſeducunt̃. Vnde et dñs verus zelotes ſꝫm rectum zelũ qui eſt vehemens amor in ꝓpriam ſponſam. ex quo aliũ nõ ſolũ accedere nõ patitur. ſed nec ſigna adulterij vel ſuſpitionis vt maritus zeloſus ſuꝑ animã quã precioſo ſanguine emit ⁊ per fidẽ deſponſauit ſuſtinere põt in tactu: colloquio: appropinquatione quocũqꝫ modo cum inimico diabolo et aduerſario ſalutis. Et ſi ſigna adulterij maritꝰ zeloſus non patitur. quantũ tunc turbatur quãdo adulterium cõmittit. vnde non mirũ ſi ꝓprij ſubtrahunt̃ filij et adulterini ſupponũtur. Et quidem vt fortius iſta imprimant̃ et quantũ deus animã zelatur ⁊ nõ vult nec ſigna ſuſpitionẽ cauſantia pati. Patet ex antiqua lege vbi vt populũ ſuũ funditus elongaret ab idolatria. ꝓhibuit nõ ſolum idolatriã ſed multa alia que occaſionẽ poſſent prebere ad idolatriã. et que etiã in ſe nõ videntur habere vtilitatẽ quã tamẽ in ſuo miſtico ſenſu mirabiliter retinent. vnde nõ ſolũ dixit. Exodi. xxij. Maleficos nõ patieris viuere ſuper terrã. ſed et hoc adiunxit nõ habitet in terra tua ne forte peccare te faciat. ſicut copulatrix occiditur et ꝑuagari inter hoĩes nõ ꝑmittit̃.

Nota zelum dei Deutro. xxij. deus precepit. Nidum cum ouis aut pulliſ deſuꝑ cubantẽ matrẽ nõ deberẽt ſimul ſeruare. ſed matrẽ ꝑmittere auolare: qꝛ hꝫ gentiles ad ſterilitatẽ vertebant. zelotes dñs in ſuo populo noluit tale ſignũ adulterij pati. ſic iam vetule inuẽtionem denarij ſignũ magni fortunij et ꝑ oppoſitum vbi theſaurũ ſomniarent iudicant.

Item ꝑcepit omnia vaſa cooperiri. et vaſculum nõ habens operculũ immundũ cenſeri.

Error erat vt venientes de nocte demonib9 ant vt vetule dicunt. die ſeligen. ſed ſunt malefice. vel demones in carũ effigijſ debent oĩa cõſumere vt poſt abundantius tribuãt. Colorant quidã et dicunt ſchrettel ſunt. contra determinationẽ doctoꝝ ꝙ ꝑter hoĩes et angelos nõ ſunt alie creature rõnales. vnde non ſunt niſi demones. Item Leuiti. xix. Ne in rotundũ attondetis comã nec radetis barbã Illa eni faciebant idolatre in venerationem idoloꝝ. Item Deutro. xxij. vt viri nõ induerentur veſtibus mulierum nec econuerſo ꝙ ille in venerationem dee veneris et alij in venerationem martis et dee priapis. Item ea de cauſa iuſſit deſtrui aras idoloruꝫ. et Ezechias deſtruxit ſerpentẽ eneũ qñ populus ei voluit offerri. dicens cuprũ eſt. Et ea de cauſa inbibuit ſomnia nõ obſeruari et auguria. et ꝑcepit vt vir aut mulier in quo phitonicꝰ ſpiritus eſſet occideret̃ ſicut iam ſunt ⁊ varſagerin nuncupati. que oĩa quia ſuſpitionẽ generant ad adulteriũ ſpirituale. ideo vt dictũ eſt ex zelo quẽ deus habet ad aĩas ſibi deſpõſatas ſicut ſpõſus ad ſponſaꝫ inhibuit. Sic etiã et nos predicatores et animarũ rectores aduertere debemus ꝙ nullum ſacrificiũ deo magis acceptũ ꝙꝫ zelus animaꝝ. vt Hieronymus ſuꝑ Ezechielẽ atteſtatur. Vnde et cõſequenter in tercia pte opis de exterminio maleficarum quo ad vltima remedia tractandũ erit. hoc ipſum enim vltimuꝫ eccleſie refugium ad quod etiam ex diuino obligat̃ vt dictum eſt precepto. Maleficos ne patiaris viuere ſuper terrã. vbi et remedia cõtra maleficos ſagittarios includunt̃. cum ⁊ hoc ipſum genus niſi ꝑ ſeculare brachiũ poterit exterminari.

¶ Remedium dum quis intuitu cõmodi temporalis ſe ex toto demoni deuouit. ſicut experientia ſepe docuit per verã cõfeſſionem licet a diaboli poteſtate liberabant̃. tñ

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak
Gray Scale
0 1 2 3 4

diu et poſt grauiſſime moleſtati et ꝓcipue nocturnis temporibus fuerunt. et hoc in eorū penam deus permiſit. ſignum autē ꝙ liberati erant ex illo agnoſcebatꝛ. quia pecunia in burſis aut capſulis poſt ꝯfeſſionē deficiebat ſuper q̄ plurima geſta deduci poſſent ſed breuitatis cauſa obmittuntꝛ.

Sequitꝛ tercia pars totiꝰ operis ſup modos exterminandi vel ad minus puniendi ꝑ debitā iuſticiam in foro eccleſiaſtico et ciuili et habebit queſtiones. xxxv. generalis tamē et introductoria premittitur.

Utrum malefice ⁊ earū fautores receptatoreſ ⁊ defēſores ita ſubijciuntur iudicio eccleſiaſtico dioceſanorū et ciuili ꝙ ab earuꝫ inquiſitione valāt heretice prauitatis inquiſitores eſſe exonerari. Et arguitur ꝙ ſic. Nam in ca. accuſatus. §. ſane. li. vi. dicitur. Sane cum negociū fidei qđ ſumme priuilegiatū exiſtit. per occupationes alias non debeat impediri peſtis inquiſitores heretice a ſe de apoſtolica deputati. de diuinatōnibꝫ aut ſortilegijs niſi hereſim ſaperēt manifeſte intromittere ſe nō debēt nec punire talia exercentes. ſed relinquere ſuis iudicibus puniendos. Nec videtꝛ obſtare ꝙ hereſis maleficarum hic nō exprimitꝛ. tum qꝛ eiſdeꝫ penis in foro cōſcientie puniuntꝛ. de cōſe. diſt. ij. ꝓ dilectione. Si diuinatoꝝ et maleficorū peccatum occultū ſit interponitꝛ penitētia. xl. dierū ſi notoriū eucbariſtia denegatꝛ. et quoꝝ in eadem pena etiā idem iudiciū decernitꝛ. tum etiam quia eadē vtrobiqꝫ videtur eſſe culpa. cū ſicut ſortilegi iudicium ſortiunt. ita malefice nocumenta creaturarū a demonibꝫ expectāt et exigunt vtrobiqꝫ quod a ſolo deo querendum eſt a creaturis illicite requirētes. vnde vtrobiqꝫ peccatū idolatrie ad quem ſenſum Ezechie. xxi. notatꝛ ꝙ rex babylonis ſtetit in biuio in capite duarū viarū cōmiſcens ſagittas interrogauit idola. Preterea ſi dicatur ꝙ ca. reſtringit diuinatores et ſortilegos ſuper crimen hereſis. in quo ſubeſſe debēt iudicio inquiſitoꝝ cum dicit. niſi hereſim ſapent manifeſte. ita ꝙ ad minus diuinatores et ſortilegi hereticales ſint eis ſubiecti. Cōtra. qꝛ tūc eſſent dandi diuinatores artificiales. de quibus nullibi in ſcripturis fit mētio. Preterea ſi malefice ſunt inquiſitoꝝ iudicio ſubiecte. hoc erit ꝓpter crimen hereſis. ſed qꝛ facta maleficarum ſine hereſi poſſunt fieri. Probatꝛ. Nam ſicut cōculcare corpus chriſti in luto quod valde horrendū eſſet peccatū pōt fieri ſine errore in intellectu. et per cōſequens etiam ſine hereſi. quia ſtat firmiter aliquē credere ibi eſſe corpus ꝓijceret tamē in lutū ad cōplacendum demoni ex aliquo pacto. ideo vt optatum finē puta theſauri inuentionē vel ſimile obtineret. ita et facta maleficarū ſine errore fidei licet non abſqꝫ grandi peccato fieri poſſunt. vnde in illo caſu vtiqꝫ iudiciū inquiſitorum ſubterfugiunt et ſuis iudicibꝫ relinquuntur. Preterea ſicut Salomon dijs ſuarum vxorum reuerentiā exhibuit ꝓpter complacentiā. nec tñ ꝓpterea apoſtaſiā ꝑfidie incurrebat. quia mente fidelis et verā fidē ſemper retinuit. ita et malefice ꝓpter reuerentiam quā exhibent diabolo ꝓpter pactum initum mente fidē retinentes nō ſunt ꝓpterea heretice nuncupande. Preterea ſi dicatꝛ ꝙ oēs malefice fidem habent abnegare: vnde et heretice iudicande. Cōtra. quia ī caſu quo etiā mēte et corde abnegarent adhuc nō heretice ſed apoſtate nuncupantur. et cum ſit differentia inter hereticū et apoſtatā. et heretici inquiſitorum iudicio ſubijciuntꝛ. vtiqꝫ malefice eoꝝ iudiciū ſubterfugere habēt. Preterea. xxvi. q. v. dicitꝛ. Epi eorumqꝫ miniſtri oībus modis elaborare ſtudeant vt ꝑnitioſam et a zabulo inuentā ſortilegā et magicā artē ex parrochijs ſuis penitus eradicare ſtudeant. Et ſi aliquē virum aut mulierē huius ſceleris ſectatorē inuenerint turpiter dehoneſtatuꝫ de parrochijs ſuis eijciāt ⁊c̄. vñ cum ca. dicat ſuis iudicibus relinquāt. et quia loquitꝛ in plurali tam de eccleſiaſtico qꝫ ciuili iure. ideo ad minus per. c. alle. ſubduntꝛ dioceſanoꝝ iudicio. Et ſi dioceſani etiam ſeipſos exonerare vellent. ꝓut inquiſitores p̄fatis iam tactis argumentis rationabiliter facere videntꝛ vellētqꝫ maleficarū punitionē ad temporales iudices retorquere. His argumentis ꝓbabiliter hoc facere poſſent. habetꝛ in. c. vt inquiſitōis. §. ꝓhibemus q̄ꝫ diſtrictius. p̄fatis dñis temporalibus et rectoribus ipoꝛumqꝫ officialibus. ne ipi de hoc crimine cum ſit mere eccleſiaſticum quoq̄ mō cognoſcant vel iudicēt. Et loquitꝛ de crimine hereſis. ſequitꝛ ergo ꝙ vbi crimen nō eſt mere eccleſiaſticuꝫ ſicut eſt crimen in hmōi maleficis qui ꝓpter damna temporalia que ab eis inferuntꝛ a ciuili et nō ab eccleſiaſtico debent puniri. Preterea. C. de iudeis. l. vlti. in fi. dicitꝛ. Cernat preterea bona ſua ꝓſcripta. et mox ſanguinis pena deſtinandus qui fidem xp̄i expugnabit ꝑuerſa doctrina. ꝙ ſi dicatꝛ ꝙ lex loquitꝛ de iudeis

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4

conuerſis et poſt redeuntibus ad ritū iudeorum: inſtantia nō valet. immo argumentum amplius per hoc fortificat̃. eo ꝙ cum tales ꝓpter apoſtaſiā a fide iudex ciuilis habet punire. ergo etiā maleficas fidē abnegātes cū abnegatio fidei in toto vel in ꝑte ſit fundamentū maleficarū. Preterea licꝫ in ſolutione dicat̃ ꝙ ꝓ eodē apoſtaſia et hereſis ſit capienda. adhuc tamē eccleſiaſticus iudex nō ſe habet de eis intromittere ſed ciuilis. nam occaſione queſtionis hereſum nullus debet populum cōmouere. ſed preſes debet per ſe prouidere. In autenti. de manda. princi. id eſt de mandatis principum. coll. iij. §. neqꝫ occaſione. vbi dicitur. neqꝫ occaſione religionum hereſumqꝫ queſtionis ꝑmittas alicui ꝓuinciam cōmouere. aut aliter quadaꝫ p̄ceptione iniungi ꝓuinciam cui p̄ſides. ſed ipſe ꝓuidebis cum cōpetenti vtilitate fiſcalibus et que alia ſunt ꝑſcrutari et nō ꝑmittere aliquid fieri circa noſtras preceptiones occaſione religionū. Patet ex his ꝙ de expugnante fidē nullus debet ſe intromittere niſi preſes. Preterea ſi cognitio iudiciū et punitio taliū maleficarū nō ſpectaret totaliter ad ciuilē iudicem. quō leges de his tribꝫ ſe intromittere poſſent. Nā. C. de maleficiis. l. nemo. l. culpa. l. nullus. oēs illos quos vulgus maleficos vocat capitali pena ſubijcit. et e. l. militi: beſtijs obijcere decernit qui magica arte vite innocentū inſidiantur. Item ꝙ queſtionibꝫ ⁊ tormētis ad interrogandū ſubijci debeant. et ꝙ ad eoꝝ accuſationē quilibet admitti debeat. et ꝙ nullꝰ fideliū ſub pena exilij et amiſſione oīm bonorum cum eis ꝑticipat cū multis alijs penis annexis. q̃ legenti illas leges occurrūt. E cōtrario vero et ꝓ veritate legū doctores taliū maleficarū punitionē in eccleſiaſticū iudicē poſſunt retorquere vt ſimul copulatiue habeant cognoſcere et iudicare. et hoc ſic ꝓbatur.

In crimine canonico preſes cū metropolitano habet diſcernere et nō metropolitanus ꝑ ſe ſed adiuncto preſide. ptꝫ in auten. de man. prin. §. ſi vero canonicū ſit qđ querit̃. vna cū metropolitano ꝓuincie hoc diſponere et decernere ꝓuidebis. ſiue alij quidā dubitāt. gloſa. id eſt in fide. quo caſu ſolus cognoſcet. ſiue alij quidā gloſa. tunc eps cum p̄ſide. ſ. cognoſcet et cauſe deo dare amabilē et decibilē terminū. qui et decenter orthodoxam cuſtodiat fidē. et indemnitatē ꝓcuret fiſcalibus. et noſtros ſubiectos ſeruet inuiolatos. gloſa id eſt eos nō corrumpat in fide. Preterea princeps ſecularis licet puniat pena ſanguinis. nō tū ꝑ hoc iudiciū eccleſie excludit. cuiꝰ eſt cognoſcere et diffinire. immo neceſſario preſupponit. vt ptꝫ. C. de ſumma trini. et fi. ca. l. i. in fi. et extra de here. c. ad abolendā. et. c. vergentis. et. c. excōmunicamꝰ. i. et. ij. immo eadem pena eſt et ſm leges. et ſm cano. vt patet C. de hereticis. l. manicheos. ⁊ l. arriani. vn̄ et ad eos ꝑtinet p̄cipue inſimul et non diuiſim taliū punitio. Preterea ſicut leges decernunt clericos a ꝓprijs iudicibꝫ emendari et nō a tꝑalibus ſeu ſecularibꝫ. eo ꝙ crimen eccleſiaſticū in eis cenſet̃. ita et maleficaruꝫ crimen cum ſit partim ciuile et partim eccleſiaſticum ꝓpter damna tꝑalia et fidē quā violāt Ideo ad vtriuſqꝫ partis iudices ꝑtinet ad cognoſcendū iudicandū et puniendū. Et fortificatur ratio in auten. vt clerici apud ꝓprios iudices. §. ſi vero. colla. vi. vbi dicit̃. Si vero eccleſiaſticū ſit delictū egens caſtigatione eccleſiaſtica et mulcta. deo amabilis eps hoc diſcernat nihil cōmunicantibꝫ clariſſimis ꝓuincie iudicibus. Neqꝫ eni volumꝰ talia negocia omnino ſcire ciuiles iudices cū oporteat talia eccleſiaſtice examinari et emendari aīas delinquentiū ꝑ eccleſiaſticā mulctā: ſm ſacras ⁊ diuinas reglas. quas et noſtre ſequi nō dedignant̃ leges. hec ibi. Vn̄ ⁊ ꝑ oppoſitū crimen mixtum ab vtriſqꝫ eſt puniendū. Reſponſio cum principalis intentio noſtra in hoc opere ſit ab inquiſitōe maleficarū q̄ntum cum deo fieri poſſet: nos inquiſitores partiū ſuꝑioris almanie exonerare ſuis iudicibꝫ ad puniendū relinquendo. et hoc ꝓpter negocij arduitatē. dum tū indemnitate fidei et ſaluti animarū nō eo minus ꝓuideret̃. quare ⁊ p̄ns opus aggreſſi ſumus. ipis iudicibus modoſ cognoſcendi diffiniendi et ſententiādi relinquendo. Ideo ad oſtendendū ꝙ epi ꝯtra maleficas in multis ꝓcedere poſſint etiam ſecluſis inquiſitoribus. licet ipi epiſcopi ſine temporali et ciuili iudicio vbi punitio tranſit in vindictā ſanguinis nō ita ꝓcedere valeant. expedit certas opiniones alioꝝ inquiſitorū in diuerſis regnis hiſpanie in mediū deducere. et illas ſalua eorū ſemꝑ reuerentia cū ſub ordine vno predicatoꝝ militamus. infringere vt eo clarior in ſingulis habeat̃ intellectꝰ.

Eſt itaqꝫ eoꝝ opinio ꝙ omnes malefici ſortilegi diuinatores nigromantici et breuiter ſub quocūqꝫ genere diuinationū exiſtant et qui fidem ſacrā ſemel ſuſceperūt et ꝓfeſſi ſunt iudicio inquiſitorū ſubiaceant. taliter vt in tribus que notantur in ca. multorum querela. in prin. de here. in clemen. nec inquiſitor ſine epiſcopo. nec epiſcopus ſine inquiſitore ꝓcedere habeat. Licet in quinqꝫ alijs vnus ſine altero ꝓcedere valeat. ſi cui placet capitulum legat et inueniet. vnū autē ex tribus eſt ſententia diffinitiua ad quā vnus ſine altero nō debet ꝓcedere. et hoc vbi p̄fati heretici ſunt habendi. Addunt inſuꝑ blaſphemos. et q̄cūqꝫ mō demones inuocantes. et excōmunicatos qui in excōicatione ſtetiſſent ꝑ annū aīo cōtumaci in cauſa fidei vel etiā in nō cauſa fidei ſub certis caſibus et plura alia includūt. ꝑ q̄ auctoritas ordinarioꝝ nimis eneruat᷑. et nobis inquiſitoribus ampliora onera imponūtur minus ſecuri corā tremendo iudice q̄ vtiqꝫ diſtrictā a nobis ſuꝑ cōmiſſi officij exiget rationē. et quia eorū opinio nō infringit᷑: niſi eorū fundamentū ſit annullatū. Ideo notandum ꝙ principale fundamentū ꝑ gloſatores canonū et p̄cipue ſuꝑ ca. accuſatus. et. §. ſane. et ſuꝑ verba hereſim ſapiant manifeſte accipitur. fundant inſuꝑ ſe ſuꝑ dicta theologorū. Thome Alberti Bonauen. in. ij. ſentētiarum. di. vij. Ex his ſpecialiter aliqua expedit recitare. Nam vbi ca. dicit vt in argumēto primo deductū eſt ꝙ inquiſitores heretice prauitatis de ſortilegijs ⁊ diuinationibus ſe nō debēt intromittere niſi hereſim ſapiant manifeſte: dicunt ꝙ ſortilegi vel diuinatores ſunt duplices. ſcȝ artificiales et hereticales. et primi dicunt᷑ meri diuinatores qꝛ vicȝ mere ex arte agunt. de quibꝫ etiā loquit᷑. c. ex tenore. extra de ſortilegijs. vbi dicit᷑. ꝙ vdalricus p̄sbijter cum quodā infami hoc eſt diuinatore. dicit glo. ad ſecretū locū perrexit. nō ea intentione vt demonē inuocaret. q̄ſi dicat. quia hoc fuiſſet hereticum. ſed vt cum inſpectione aſtrolabij furtuȝ quoddā inueniret. quaſi dicat ꝙ eſt mera diuinatio vel ſortilegiū. Secundi vero hereticales dicunt᷑ diuinatores q̄ in eoꝝ arte demonibus aliquē honorē latrie vel dulie impendunt qui diuinando futura predicere conant᷑. vel aliquid ſimile qḋ hereſim ſapiat manifeſte exercent. ⁊ tales iudicio inquiſitoꝝ ſicut et alij heretici ſubiacent. Et ꝙ hec ſit mens ca. ꝓbant per canoniſtas gloſantes verbū ſaperēt. Nam Jo. an. ſuꝑ alle. c. accuſatus. et ver. ſaperent. dicit ita ſaperēt. ſicut eſt circa aras idoloꝝ nepharias preces emittere. ſacrificia offerre demones cōſulere eorumqꝫ reſponſa ſuſcipere. vel aſſociāt ſibi ꝓpter ſortes exercendas hereticos. vel faciūt p̄dicta cum ſanguine vel cum corpore chriſti vel in ſortibꝫ vt poſſint habere reſponſa. puerum rebaptiſant vel his ſimilia. Ad eundem ſenſum allegant Archi. ſuꝑ eo. c. et. §. ſane. et ſuper eodē verbo ſaperent.

Item allegāt Jo. mo. Raymundū. Guilhel. de monte. Laudu. Item ꝓbant per determinationē eccleſie ex ꝯcilio acquirenſi. xxvi. q. v. epi. vbi hmōi mlīeres ſupſtitioſe infideles nominant᷑ cū dicit᷑. vtinā he ſole ī ſua ꝑfidia periſſent. et ꝑfidia in chriſtiano dicit᷑ hereſis Unde et inquiſitoꝝ hereticoꝝ iudicio ſunt ſubiecti. Probant inſuper ꝑ theologos. Primo per ſanctū Tho. in. ij. ſenten. di. vij. vbi querit. vtrū vti auxilio demonis ſit peccatū vbi inter alia hec verba dicit ſuꝑ illud Eſa. viij. Nunquid nō populus a deo ſuo requiret viſionē. In omnibus in quibꝫ cōplementum operis ex virtute demonis expectat᷑ eſt apoſtaſia a fide ꝓpter pactū initum cū demone vel verbotenus ſi inuocatio interſit. vel facto aliquo etiā ſi ſacrificia deſint. Ad idē allegant Albertū in eodem ſuo ſcripto et diſtin. Item Petrū de tarantbaſia. Item petrū de bonaventura nouiter canonizato qui tamen nō petrus nominatur cum fuerit verum nomen ſuū. Item Alexandrū de ales. Et Guidonē ordinis carmelitarū qui omnes dicūt ꝙ demones inuocantes ſunt apoſtate et per cōſequens heretici. vnde inquiſitoꝝ hereticoruȝ iudicio ſubiecti. Sed ꝙ p̄fati inquiſitores per hec et ꝑ quecūqꝫ ab eis allegata nō poſſunt ſufficienter ꝓbare. quin etiā prefati ſortilegi ⁊c̄. iudicio ordinarioꝝ ſeu epiſcoporum ſecluſis inquiſitoribus poſſunt ſubiacere. et ꝙ inquiſitores a taliuȝ diuinatorū nigromanticorū ſeu etiā maleficoꝝ ſe poſſunt exonerare. nō ꝙ illi inquiſitores male faciūt inquirendo ſuꝑ tales vbi epi nō inquirūt. in quo caſu potiꝰ inquiſitores illi ſunt cōmendandi. ſic ꝓbatur. Inquiſitores nō habent ſe intromittere niſi ſuper crimē hereſis. et cū hoc oportet ꝙ illud crimen ſit manifeſtum. Patet per frequenter alle. ca. accuſatus. et. §. ſane. Quo ſtante tunc iteruȝ arguit᷑ cū quis aliqua cōmittit que abſqꝫ vicio hereſis committere poteſt. quantumcūqꝫ illa ſunt grauia et enormia. adhuc nō eſt vt hereticus iudicādus: licet ſit puniendus. ex quo ſequit᷑ ꝙ vbi quis non eſt iudicandus vt hereticus. ſed vt malefactor puniendus inquiſitor nō ſe debet intromittere. ſȝ debet talē iuxta tenorē canonis ſuis iudicibus ad puniendū relinquere. Quo iterū ſtante ſequitur ꝙ omnia inducta per gloſatores: canoniſtas: et theologos. vt demones inuocare. eis ſacrificare ⁊c̄. vt ſupra tactum eſt niſi ex vicio hereſis proceſſerint. inquiſitores nō ſe debent intromittere: ſed ſuis iudicibus vt ſupra relinquere. Quo

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4

requisita ad hereticum

hereticus quid sit

ſterum ſtante: cum prefata ſepiſſime ſine vicio hereſis fieri poſſunt in quo caſu talia facientes nõ ſunt vt heretici habendi aut cõdẽnandi. ſubſcriptis ꝓbatur auctoritatibus et rationibus. Nam ad hoc ꝙ aliquis ſit ꝓprie hereticus quinq; requirunt. Primũ eſt vt ſit error in ratione. Secundũ eſt ꝙ error ille ſit circa ea que ſunt fidei vel cõtra veritatẽ determinationis eccleſie in his que ptinent ad fidem vel bonos mores et neceſſaria ad cõſecutionem vite eterne. Tercium eſt ꝙ error talis ſit in illo qui catholicã fidem ꝓfeſſus eſt. alias enĩ eſſet iudeus vel paganus nõ hereticus. Quartũ eſt ꝙ talis error in eo qui fidem ſuſcepit ſit taliter ꝙ aliquã veritatẽ de chriſto cõfiteat̃ pertinentẽ ad diuinitatẽ vel humanitatem. alias ſi totũ diſcrederet eſſet apoſtata. Quintũ eſt vt talẽ errorem ptinaci voluntate et obſtinata eligat et ſequatur. et qð de hereſi et heretico ſic ſumpto. c. alle. accuſatus. et verbũ ſaperent intelligat̃. gloſas tñ canoniſtarum nõ reprobando ſed ſaluando. ſic ꝓbatur. Nam ꝙ primum requirat̃ ſcʒ error in intellectu. hoc notũ eſt omnibus per ꝯmunẽ regulam. Duo requirunt̃ vt quis dicatur hereticus. vnũ materiale ſcʒ error in rõne. alterum formale ſcʒ pertinacia in volũtate. Patet et per Auguſtinũ. hereticus eſt qui nouas et falſas opiniones aut gignit aut ſequitur. Ratio etiam adeſt quia hereſis eſt ſpecies infidelitatis. et infidelitas eſt in intellectu ſubiectiue. ſicut et fides ſibi cõtraria et oppoſita habent fieri circa idem. Quo ſtante factum vel opus quodcũq; ſine errore nõ facit hereticum. vtputa ſi quis fornicat̃ aut mechatur: licet agat cõtra veritatẽ que dicit nõ mechaberis. ex hoc non eſt hereticus niſi credat vel opinetur fornicari eſſe licitũ. Et ratio eſt. qꝛ quandocũq; aliqua duo neceſſario requiruntur ad cõſtitutionẽ alicuius. deficiente altero eorum impoſſibile eſt illud eſſe. qꝛ dato oppoſito ꝙ ſine illo poſſit eſſe. iam non neceſſario requireretur ad cõſtitutionẽ illius. ſicut quia ad cõſtitutionẽ domus neceſſario requiritur fundamentũ paries tectũ. ideo altero deficiẽte nõ habetur domus. Sic ergo quia ad hereſim cõſtituendã requiritur error in intellectu neceſſario. nullũ factũ abſolute ſine errore in intellectu facit hereticũ. Et propter hoc nos inquiſitores germanie dicimus cũ beato Antonino in ſecũda pte ſumme ſue hanc materiã pertractantis ꝙ baptiſare imagines adorare demones eis thurificare. cõculcare corpꝰ chriſti in luto. et omnia hmõi que ſunt valde horrenda peccata. niſi ſit error in intellectu nõ faciunt hominẽ hereticũ. Et ideo ſi quis faceret iſta vtputa baptiſaret imaginẽ nõ male ſentiens de ſacramẽto baptiſmi. nec de eius effectu nec credens iſtum baptiſmuʒ eſſe aliquid nec habere effectum ex vi ſua ſed facit hoc ꝓpter aliquẽ finem facilius aſſequẽdum a demone cui querit ꝓpter hoc cõplacere. ita ꝙ aliquo pacto implicito vel expreſſo illud agat vt demon ſibi vel alicui faciat qð petit. ſm ꝙ caracteribus et figuris ſm artes magicas ab hoĩbus demones pacto expreſſo vel tacito inuocant̃ ad deſideria eorũ explenda. dummõ nõ petant a demone quod ſit ſupra facultatẽ eius. nec q̃ntum ad potentiã nec q̃ntum ad cognitionẽ. ſic ſcʒ ꝙ nõ male ſentiat de poteſtate aut cognitone demonis. ſicut eſſent illi qui crederent ꝙ demon poſſit neceſſitare liberũ arbitriũ hominis. vel illi q̃ crederent ꝙ demon omnino ex tali pacto: et in omnẽ euentũ quantumcũq; a deo nõ permiſſus poſſet facere qð petunt vel qui crederent ꝙ poſſet ſcire alterã partem futuri cõtingentis. vel effectũ aliquẽ facere qui eſt ꝓprius ſoli deo. tales enim nõ eſt dubiũ ꝙ haberent errorem in intellectu ⁊ male de poteſtate demonis ſentirẽt.. et per cõſequens ſuppoſitis alijs cõditionibus que requirunt̃ ad hereſim eſſent heretici. et ordinariorũ ſimul et inquiſitorũ iudicio ſubiecti. Sed ſi ex cauſis p̃dictis facerent nõ male ſentiẽtes de baptiſmo et alijs predictis prout cõmuniter fit eo ꝙ ipſo facto malefici et nigromantici cum ſciunt ipm diabolum eſſe inimicum fidei et aduerſariũ ſalutis iam coguntur in eorũ cordibus ſentire magnã vim eſſe in fide ⁊ ꝙ nulli falſitati ſubiacere poteſt cui pater mendacij tantũ p̃ceſſe noſcitur. Ideo licet talia facientes peccarent grauiſſime nõ tamen eſſent heretici. Et ratio eſt. quia nõ male ſentiunt de ſacramento. licʒ eo male et ſacrilege vtantur. vnde ſunt magis ſortilegi q̃ʒ heretici. et de numero illorum de quibus alle. c. accuſatus. pretendit nõ ſubiacere iudicio inquiſitorum. cum nõ manifeſte ſapiãt hereſim immo vix occulte et quaſi nullo modo. Et eodẽ modo de adorantibus demonem et ſacrificantibus ei. quia ſi hoc faciunt credentes diuinitatẽ eſſe in demonibus. vel credentes ꝙ cultus latrie ſit eis exhibendus. vel ꝙ omnino ex exhibitione talis cultus aſſequantur qð requirunt a diabolo. nõ obſtante dei ꝓhibitione ſeu etiam permiſſione tales eſſent heretici. Sed ſi iſta faciunt nõ ita ſentientes de demone. ſed vt aliquo pacto cum demone facilius per iſta exequantur ab ipſo quod intendunt. tales non ſunt heretici ex natura rei licȝ grauiter peccent. Et quidē ꝓ maiori declaratōe ſunt alique obiectiones mouende. Nam obſtare videt̄ ꝙ ſ̄m iura ſymoniacuſ nō eſt hereticus. vt. i. q. i. quiſquis per pecuniā. et tñ non habet errorē in intellectu. Nā ſymoniac⁹ nō eſt hereticus ꝓprie ſed large ꝓpter quādā ſimilitudinē. quia ex quo vēdit vel emit ſacra ita agit ac ſi eſtimaret donum gratie pecunia poſſe poſſideri ſ̄m tho. Sed nō hoc eſtimando ſicut cōmuniter accidit nō eſt hereticus. quia nō hoc credit ſed bene verū eſſet ſi hoc crederet ſcȝ donum gratie poſſe pecunia poſſideri. Itē obſtare videt̄ qḋ dicit̄ de hereti. quicūq̄ȝ. et alle. c. accuſat⁹. ꝙ adorans hereticū eſt hereticus. Sed grauius peccat q̄ adorat demonē q̄ȝ qui adorat hereticū. ergo ⁊c̄. Itē qui iudicandus eſt vt hereticus videt̄ eſſe hereticus. q: iudiciū debet ſequi rei veritatē. ſed talis iudicandus eſt hereticus. Nam eccleſia nō p̄t iudicare niſi de his que patēt. occultoꝝ enim cognitor eſt deus et iudex. di. xxxij. erubeſcant. Sed ea que ſunt in intellectu nō p̄nt patere niſi ex factis extrinſecis viſis vel ꝓbatis. ḡ talis faciens talia eſt iudicandus hereticus. Preterea impoſſibile videt̄ ꝙ aliquis faciens talia ſcȝ cōculcando corpus chriſti et hmōi. niſi male ſentiat de corpore xp̄i. ꝓbatur hoc. q: impoſſibile eſt maliciā eſſe in volūtate. quin ſit error in intellectu. cum et ſ̄m phm oīs maluſ eſt ignorans ſeu erranſ. cū ergo talia faciētes habeant maliciā in volūtate. ḡ habēt errorē in intellectu. Reſpōdetur ad iſta. Et primo ſuper primū et terciū q: coincidunt. Duplex eſt iudiciū. ſcȝ dei qui videt interiora. hominum qui non poſſunt iudicare de interiorib⁹ niſi per exteriora. vt argumentū fatetur tercium. Modo ille qui iudicatur vt hereticus iudicio dei eſt vere hereticus ex natura rei. Deus enim nullum iudicat hereticum niſi habentē errorē fidei in intellectu. Sed ille q̄ iudicatur hereticus iudicio hoīm nō oportet ꝙ ſit hereticus ex natura rei. ſed ꝙ fecerit tale factū per qḋ apparet ipm male ſentire de fide. et ꝑ cōſequens iuris p̄ſumptione hereticus reputat̄. Et ſi queratur. An eccleſia habet ſtatim iudicare tales qui ſic adorāt demones. vel baptiſant imagines hereticos et punire ſicut hereticoſ. Reſponſiones nota. Primo ꝙ ad diſcernendū iſtud magis ꝑtinet ad canoniſtas q̄ȝ theologos. Canoniſte dicent iuris p̄ſumptione hereticus reputat̄ et vt hereticus eſt puniendus. Theologus dicet primo iudicio ſub correctione ſedis apoſtolicē ꝙ nō quantū eſt ex natura rei quicquid ſit iuris preſumptōe. Et ratio p̄t eſſe iſta. q: quandocūq̄ȝ aliq̄s effectus dependere p̄t ex duplici cauſa. nunq̄ȝ ex natura rei ex illo effectu p̄t iudicari p̄ciſe altera cauſa. Cum igit̄ iſte effectus qui eſt adorare demonē vel eius auxiliū ad maleficiandū poſtulare imaginem baptiſando vel infantem viuū offerendo vel occidendo vel aliud hui⁹ poſſunt ꝓcedere ex duplici cauſa. ſcȝ vel credendo demonē adorandum et ſibi ſacrificandū et imagines capere ſacramētales effectus. vel quia aliquo pacto facto cum demone facio vt facilius obtineā quod volo a demone in his que nō ſunt ſupra facultatē ſuā vt ſupra tactum eſt. non debeo ſtatim iudicare ex tali effectu p̄ciſe alterā cauſam ſcȝ ꝙ hoc faciat vt male ſentiens de fide. Unde quādo cōſtat de huiuſmodi effectu. vlteri⁹ inquirendū eſt de cauſa et ſi ex errore et ꝑuerſitate fidei hoc fecit iudicand⁹ eſt hereticus et iudicio inquiſitorū cum ordinarijs ſubiacebit. Sed ſi ex alia cauſa iudicandus vt ſortilegus ⁊ viliſſimus peccator. Alia reſponſio ad noſtrū ꝓpoſitū quicquid ſit ex omnibus dictis et allegatis cōſtat ꝙ omnes diuinatores et malefici qui iudicantur heretici iuris preſumptōe: et nō ex natura rei ordinariorum iudicio et nō inquiſitorū ſubiacent. nec prefati inquiſitores aliorū regnorū per allegationes canonū et gloſatoꝝ ſe tueri poſſunt. eo ꝙ tales demonibus ſacrificantibus ⁊ adorantibus iudicant hereticos iuris p̄ſumptione et nō ex natura rei. Textus aūt dicit ꝙ debeāt ſapere hereſim manifeſte. i. ſapere intrinſice et ex natura rei. et ſufficiet nobis inquiſitoribus de hereticis ex natura rei infectis ſe intromittere alios ſuis iudicibus relinquendo. Et quia dictū eſt ꝙ inquirendum eſt de cauſa vtrū ex errore fidei hoc fecerit vel nō: vtiq̄ȝ hoc facile erit. Nā ſicut habitus fidei cognoſcit̄ per actū fidei qui eſt credere et cōfiteri ea q̄ ſunt fidei. et habitus caſtitatis ꝑ caſte viuere. ita eccleſia p̄t iudicare aliquē hereticū inquirendo ſi habet actū diſcernendi ſeu male ſentiēdi de aliquo articulo fidei. Sic etiā et malefica que fidē in toto vel in ꝑte abnegauit vel corpus chriſti viliſſime tractauit homagiū p̄ſtitit vtrū hmōi ad cōplacendum demoni tantū fecerit. immo ſi in toto abnegauit etiaȝ corde iam iudicabit̄ vt apoſtata et deficiet quarta cōditio que habet cōcurrere ad hoc vt quis ꝓprie dicatur hereticus. Et ſi huic determinationi obijcitur bulla et cōmiſſio nobis ab Innocentio octa

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4

no facta vbi malefice iudicio inquiſitorum ſubijciuntur. Reſpondetur per illa nō excluditur quin et dioceſani etiam vſq̄ ad ſententiam diffinitiuā cōtra eos ꝓcedere poſſint ꝑ illa antiqua iura vt dictū eſt. cum hec bulla potius in parte ſollicitudinis nobis inquiſitoribus tradita ſit: quā et opere cētum poſſumus cum dei adiutorio exhibemus. Unde et primū argumentū nō ſuffragatur inquiſitoribus illis. ſed potius cōtrarium cōcludit cum tales ſimoniaci tantummō iuris p̄ſumptione cenſentur heretici de quibus ordinarij per ſe iudicare poſſunt. irrequiſitis inquiſitoribus. immo nec inquiſitores de ſimoniacis varijs ſe intromittere habent et pari ratione de alijs qui tantū iuris preſumptione heretici iudicant. Nam cōtra epiſcopos ſciſmaticos ꝓcedere nō pñt. et p̄latos alios ſuperiores. vt patz in .c. inquiſitionis. de here. li. vi. vbi ſic dicit. Inquiſitores heretice prauitatis ab apoſtolica ſede ſeu alijs quibuſlibet deputatis de hmōi crimine inquirere cōtra eos vt nequeunt aut eius p̄textu ꝓcedere contra eos. niſi in litteris cōmiſſionis ſedis apoſtolice q̄ hoc poſſint contineat expreſſe. Si tamē inquiſitores ipi epiſcopos vel alios ſuperiores p̄latos ſciuerint vl' inuenerint circa crimen hereſeos commiſiſſe aut eos de hmōi diffamatos exiſtere vel ſuſpectos id tenebunt ſedi apoſtolice nunciare. Ad ſecundum ſimiliter patet ex prehabitis reſponſio. Nam adorans hereticū eſt tunc hereticus ſi adoret ipm credens eſſe adorandū ſeu honorandum ꝓpter ſuam doctrinā et opinionem. Si autē honorat ipm ꝓpter aliquod temporale ſine aliquo errore fidei in intellectu non eſt ꝓprie hereticus. ſed iuris fictione vel preſumptione ſeu ſimilitudinarie. qꝫ agit ſicut male ſentiret de fide ſicut ille quē adorat. vñ nec inquiſitorū iudicio ſubiacebit. Ad tercium patet ex premiſſis quia licet iudicatur ab eccleſia vt hereticus ꝓpter facta extrinſeca viſa et ꝓbata. nō tamē ſequitur q̄ ſemper ſit hereticus ex natura rei ſed iuris preſumptione ſic reputat. vnde et in illo caſu inquiſitorꝝ iudiciū ſubterfugit. quia nō ſapit hereſim manifeſte. Ad quartū dicendum q̄ falſum preſupponit. qꝫ nō eſt poſſibile q̄ aliquis cōculcet corp⁹ chriſti abſq̄ hoc q̄ male ſentiat vel peruerſitatē fidei habeat de corpore chriſti. quia poteſt hoc facere ſciens ſe peccare ⁊ credens firmiter ibi eſſe corpus xp̄i. Facit tamē hoc vt placeat demoni et facili⁹ obtineat qđ vult ab eo. Et licet omnis malus erret: non tamē errore intellectus qui eſt hereſis ſeu errans male ſentiens de his que ſunt fidei ſed de his que ſunt virtutis alicuius cuius cōtrarium in vicijs operatur. Et tm̄ de primo principali qđ ad hereſim ꝓprie ſumptū requiritur et ſm̄ q̄ iudicio inquiſitorꝝ debet hereticus ſubiacere. Nec obſtat ſi dicat tm̄ etiam cōtra diffamatos: aut ſuſpectos leuiter vehementer aut violenter de hereſi. et qui non videntur ſapere hereſim manifeſte inquiſitor poteſt ꝓcedere. Reſpondetur. inquirere pt et procedere ſuper tales inquantū ſunt ſuſpecti aut diffamati de hereſi ꝓprie dicta de qua etiam nunc loquimur vt ſepe tactū eſt. que habet errorez in intellectu: et alia quattor ſequētia annexa. quorum ſecundū eſt vt talis error ſit circa ea que ſunt fidei. vel cōtra veritatem determinatōnis eccleſie in his q̄ pertinēt ad fidem et bonos mores et neceſſaria ad conſecutionē vite eterne. Si enim error ſit de his que nō ꝑtinent ad fidem. puta q̄ credat quis ſolem nō maiorē terra. et hmōi nō eſt ꝑiculoſus error. Error autē cōtra ſacram ſcripturā cōtra articulos fidei. contra determinationē eccleſie vt ſupra eſt hereſis. ar. xxiiij. q. i. hec eſt fides. Itē qꝫ determinatio dubiorū circa fidē pertinet principaliter ad eccleſiā et precipue ad pontificē ſummū chriſti vicariū Petri ſucceſſorē. vt expreſſe dicit. xxiiij. q. i. quotiens. Et cōtra determinationē eccleſie nullus doctor vel ſanctus ſuā ſententiā defendit vt dicit Tho. 2a 2e. Nec Hiero. nec Aug⁹. nec alius. Sicut ergo aſſerens ꝑtinaciter cōtra fidē eſt hereticus. ita et cōtra determinationem eccleſie in his que ꝑtinent ad fidez et neceſſaria ad ſalutē ꝑtinaciter aſſerēs eſt hereticus. Ipa eni eccleſia nunq̄ erraſſe in fide probat. vt dicitur. xxiiij. q. i. a recta. et alijs. c. Signanter aūt dicit quia aſſerens cōtra determinationem eccleſie nō ſimpliciter ſed in his dumtaxat que ꝑtinent ad fidem et ſalutē eſt hereticus. Nam in alijs cōtrariū ſentiens nō eſt hereticus. ſicut q̄ ius nō pōt ſepari ab vſu in rebus vſu cōſumptibilib⁹. qđ declarauit ⁊ determinauit Johannes. xxij. in extraua. ad cōditorem. Ubi dicit: contradicentes huic ſententie eſſe cōtumaces ⁊ rebelles eccleſie nō hereticos. Terciū quod requiritur eſt q̄ error ſit in illo qui catholicam veritatē eſt profeſſus. Si quis enim nunq̄ eſſet ꝓfeſſus fidem chriſtianā nō eſſet ꝓprie hereticus ſed ſimpliciter infidelis vt iudeus et gentilis qui foris ſunt. Unde Aug⁹. de ciui. dei. Uidēs diabolus genus humanū a cultura idolorū et demonū liberari. hereticos mouit qui ſub vocabulo chriſtiano doctrine reſiſterent chriſtiane. Oportet ergo ꝙ error ſit in illo qui in baptiſmo ſuſcepit fidem chriſtianā ad hoc vt ſit hereticus. Quartum quod requiritur eſt ꝙ talis error ſit in eo qui fidē ſuſcepit taliter ꝙ aliquā veritatem de chriſto cōfiteatur pertinentem ad diuinitatē vel humanitatem. Si enim nullam veritatem penitus cōfiteretur magis ꝓprie apoſtata qꝫ hereticus cenſeret̄. Sic iulianus apoſtata. et diſtinguitur vnū ab altero licet aliquādo vnum ſumatur ꝓ alio. Sub hac ꝯditione reperiuntur certi qui interdum egeſtate ⁊ moleſtijs varijs afflicti corpus et animā tradunt diabolo et fidem abnegant dummodo in eorum neceſſitatibus. et ad poſſidendū diuitias et honores diabolus eis aſſiſtat. Nouimus certos nos inquiſitores et poſt aliquos penitentes. qui vtiqꝫ abſqꝫ errore fidei in intellectu quia tantummō propter cōmoda temporalia talia cōmiſerūt. vnde nec heretici ꝓprie nec iterum apoſtate et corde et Julianꝰ. licet magis apoſtate cenſentur. Ex corde vero apoſtate ſi nolunt reſilire vt heretici impenitentes tradentur curie ſeculari. Si autem velint recipiuntur ꝑut heretici penitentes. iuxta. c. ad abolendā. §. preſenti. de here. li. vi. Concordat Raymundus ti. de apoſtatis. c. reuertentes. vbi dicit. Qui reuertētes ab apoſtaſie perfidia cum fuerint heretici tanqꝫ reuertentes ab hereſi ſunt recipiendi. Et hic ſumitur vnum pro alio vt prius tactum eſt. Et ſubdit. Illi vero qui metu mortis fidē abnegāt. hic tu accipe q ꝓpter comodum temporale diabolo fidem abnegāt et erroribus nō credunt. licet iure heretici nō ſint. nota hic ꝙ nō ſunt ꝓprie heretici. Subdit. poſtqꝫ nō habent in mente errorē. Judicio tamen eccleſie qui habet per exteriora de interioribus iudicare heretici habendi ſunt. nota hic iuris fictione. et ſi reuertant̄ vt penitentes heretici recipiendi ſunt. Nō enim metus mortis eſt metus cadens in cōſtantem virum ad fidem chriſti abnegandā. ſic et tu accipe ꝓpter cōmoda temporalia. Unde cōcludit. Sanctius eſt mori qꝫ abnegare vel veſci idolaticis vt dicit Augꝰ. et recitatur. xxxij. q. iiij. Simile iudicium de maleficis fidem abnegantibus eſſet vt ibi reſilire vellent reciperentur vt penitentes abſqꝫ hoc ꝙ curie ſeculari relinquerentur. omnibus tamen modis ad gremium eccleſie recipiuntur vbi petunt. et curie ſeculari ſi nō traduntur relinquunt̄. et hoc propter damna temporalia illata. ꝑut in modis ſententiandi patebit. et omnia prefatus ordinarius exequitur. ita ꝙ etiam inquiſitor ſuas vices illi committere poteſt in hoc dumtaxat caſu apoſtaſie. ſecꝰ eſt in alijs caſibus ſortilegorū. Quintū quod requiritur ad hoc vt quis ꝓprie ſit hereticus eſt vt talem errorē firmata voluntate ⁊ obſtinata eligat et pertinaciter ſequat̄ opiniones. Unde ſm Hiero. hereſis ab electione eſt dicta. Et ideo ſm Augꝰ. nō qui falſas opiniones gignit vel ſequitur. ſed qui pertinaciter defendit hereticus eſt cenſendꝰ. Unde ſi quis nō pertinaci malitia ſentiret aliquid cōtra fidē ſed ignorantia paratus corrigi ſi quis ſentit falſum oſtendetur ſibi eſſe cōtra fidem vel ſacram ſcripturam vel determinationē eccleſie. xxiiij. q. iij. dixit apoſtolus. Et ideo ipſe Augꝰ. dicebat. Errare potero hereticus nō ero. quia ſcꝫ paratus corrigi cum ſibi fuerit oſtenſus error. Et cōſtat ꝙ quotidie inter doctores circa diuina ſunt varie opiniones et aliquando cōtradictorie ita ꝙ neceſſe eſt alteram eſſe falſam. et tamen nulla earum reputatur falſa donec per eccleſiam fuerit determinata. ar. xxiiij. q. iij. qui in eccleſia. Ex quibus omnibus ꝯcluditur ꝙ ꝓbare maleficos ſubiacere iudicio inquiſitorum vel etiam alios quocūqꝫ modo demones inuocantes per dicta canoniſtarū ſuper alle. verbum ſaperent. in. c. accuſatus. cōprehenſum nō ſufficienter probatur. cum tales ab eis heretici iudicantur quadam iuris fictione. nec etiam per dicta theologorum. cum et ipſi tales nominãt apoſtatas verbo vel opere. non autem mente et corde. de quo errore verbum ſaperent pretendit. Et licet iudicantur vt heretici. nō tamen propter hoc ſequitur ꝙ epiſcopus ſine inquiſitore non poſſit ad ſententiam diffinitiuam contra eos procedere aut carceri ad penam deputare aut tormentis exponere. Immo in caſu quo hec deciſio non videatur ſufficere ad hoc vt nos inquiſitores ſimꝰ a maleficarum inquiſitione exonerati. nolumus tamen hoc via iuris exigere. cum vices noſtras in his dumtaxat ſuper ſententiam ferendam ipſis dioceſanis cōmittere poſſumus. Hoc enim habetur in capi. multorū. in principio. de hereti. in clemen. Ubi ſic dicitur. Multorum querela ⁊ infra. vt negocium inquiſitionis huiuſmodi eo proſperetur felicius. quo deinceps eiuſdem labis indago ſolertius diligentius ⁊ cautius peragetur ipm tam per dioceſanos epiſcopos qꝫ per inquiſitores a ſede apoſtolica deputatos omni carnali odio vel timore aut cuiuſmodi commo

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4

di tempoꝛalis affectione ſemotis decernim⁹ exerceri. ſic ꝙ quilibet de ꝑdictis ſine alio citare ⁊ arreſtare ſeu cape ac tute cuſtodie mancipare ponendo in cōpedibus et manicis ferreis. ſi ei viſum fuerit ſuper quib⁹ faciendū ipſius cōſcientiam oneramus. necnō inquirere cōtra illos de quibus ꝓ hmōi negocio ſ̄m deum et iuſticiā viderit expedire. duro tamē tradere carceri qui potius ad penam ꝗ̄ ad cuſtodiam videatur vel toꝛmentis exponere illos aut ad ſententiā ꝓcedere cōtra eos. Epiſcopus ſine inquiſitoꝛe aut inꝗſitoꝛ ſine dioceſano aut eius vel epiſcopali ſede vacāte capituli ſuper hoc delegato. ſi ſui ad inuicē copiam habere valeant infra octo dierū ſpacio poſtꝗ̄ inuicem ſe requiſiuerint non valebit. et ſi ſecus pꝛeſumptū fuerit nullū ſit et irritū ipſo iure poſt ſequitur ad noſtrū ꝓpoſitum. Verum ſi epiſcopus vel eius ſeu capituli ſede vacante delegato cum inquiſitoꝛe aut inquiſitoꝛ cum altero eoꝛundē ꝓpter ꝑmiſſa nequeant aut noluerint ꝑſonaliter cōuenire ꝑt epiſcopus vel eius ſeu capituli ſede vacante delegatus inquiſitoꝛi et inquiſitoꝛ epiſcopo vel eius delegato ſeu ſede vacante illi qui ad hoc fuerit per capitulum deputatus. ſuper illis cōmittere vices ſuas vel ſuas ſignificare per litteras cōſilium et cōſenſum. Ex quo patet ꝙ licet in quinq; caſibus vnus ſine altero in tribus vero minime ꝓcedere poſſit. qꝛ tamē vnus alteri vices ſuas cōmittere pōt: ꝑſertim quo ad ſententiā ferendā. ideo et nos hoc per pñtes facere decreuimus aliȷ̈s inquiſitoꝛibus in ſuis limitibus remanentib⁹. Ad argumenta ergo reſpondendo patet ex ꝑmiſſis ad ſex pꝛima argumenta ꝓ inquiſitoꝛib⁹ militantia deciſio. ꝙ eoꝛū inquiſitioni malefici et ſoꝛtilegi nō videntur ſubiȷ̈ci. Ad alia autem argumenta ꝓ dioceſanis in caſu quo et ipſi a maleficarū inquiſitione ſe exonerare vellent: et ciuili iudicio relinquere. Patet ꝙ nō poſſunt hoc eadem facilitate quo inquiſitoꝛes facere. quia in crimine hereſis iuxta. c. ad abolendā. et. c. vergentis. et. c. excōmunicamus vtrūq;. extra de hereticis. Iudicis eccleſiaſtici eſt cognoſcere et iudicare. et iudicis ſecularis exequi et punire. vbi ſententia tranſit in vindictā ſanguinis. ſecus vbi ad alias penas penitentiales Videt̄ etiā ꝙ in hereſi maleficarū licet nō in aliȷ̈s hereſib⁹ etiā ipſi dioceſani ſuas vices ad agnoſcendū ⁊ iudicandum in foꝛo ciuili cōmittere valeat. tū vt in argumentis tangit̄ hoc crimen maleficarum nō eſt mere eccleſiaſticum. immo potius ciuile ꝓpter damna que inferuntur tempoꝛalia. tum etiam quia leges ſpeciales in punitionem maleficoꝛū quo ad omnē viam punitionis edite cernunt̄. Videtur deniq; ꝙ hec via plurimū in exterminiū maleficarū deſeruiret. ⁊ in maximū releuamen oꝛdinarioꝝ coram tremendo iudice ſuper diſtrictū examen quod exigetur cum teſte ſcriptura iudiciū duriſſimū his qui pꝛeſunt imminet. et ſ̄m hanc differentiā ꝓcedemus videlicet ꝙ iudex ſecularis cognoſcere ⁊ iudicare poteſt vſq; ad ſententiam diffinitiuā ad penitentiā quā ab oꝛdinariȷ̈s recipiet. ſecus ſuper ſanguinē quā per ſe ferre poteſt.

Vt ergo iudices tam in foꝛo eccleſiaſtico ꝗ̄ ciuili modos cognoſcendi iudicandi et ſententiandi ſemꝑ in pꝛomptu habere valeāt. cōſequenter circa tria pꝛincipaliter ꝓcedendum erit. Pꝛimo quis modus incboandi ꝓceſſum fidei. Secundo ꝗs modus cōtinuandi. Tercio quis modus terminandi et ſententiandi in hac materia maleficarū. Circa pꝛimū quinq; difficultates. Pꝛima quis inter tres modos ꝓcedendi qui in iure tanguntur ſit magis competens. Secunda de numero teſtium. Tercia an poſſint cōpelli ad iurandum. Quarta de conditione teſtium. Quinta an inimici capitales ad teſtificandū admittunt̄. Secunda pars cōtinet queſtiones vndecim. Pꝛima qualiter teſtes ſunt examinandi. et ꝙ ſemꝑ quinq; ꝑſone debent eſſe pꝛeſentes. Itē qualiter malefice ſint interrogande generaliter et particulariter. et erit ſexta in oꝛdine libꝛi. cum numerus mutatur eo vt lectoꝛ facilius reperiet materiam optatam. Secunda varia dubia declarat ſuper reſponſiones negatiuas. et quādo ſit incarceranda et quando ꝓ manifeſte depꝛehenſa in hereſi maleficarū. Tercia de modo capiendi maleficas. Quarta de duobus q̄ poſt captionem facienda ſunt iudici et an deponētium nomina ſint ei manifeſtanda ⁊ defenſiones concedende. Quinta qualiter defenſiones cum deputatione aduocati ſint cōcedende. Sexta quid faciet aduocatus cum ſibi teſtium nomina nō publicantur. et vbi inimiciciam capitalem allegat coꝛam iudice. Septima qualiter iudex inimiciciā capitalē inueſtigare habet. Octaua de his que iudex habet aduertere anteq̄ delatā toꝛmentis exponat. Nona de mō ſententiādi ad q̄ſtiones ⁊ toꝛmenta. Decima ſuꝑ toꝛmēta ꝯtinuanda et q̄liter ſint toꝛmentande ⁊ de cautelis et ſignis ꝯtra maleficiū taciturnitiſ. Vndecima ſuper finales interrogationes et cautelas a iudice obſeruandas. Tercia pars cōtinet primo queſtiones tres quas iudex debet aduertere. et ex quibus omnis ſententia diffinitiua debet ꝓcedere. Prima an ſuper examen candentis ferri poſſit ſententiari. Secunda de mō quo omnis ſententia eſt ferenda. Tercia ex quibus ſuſpitionibus poteſt iudicare et qualiter ſuper vnamquāq; ſuſpitionē debet ſententiare. Demū ſuper vltimā partē de viginti modis ſententiandi. quarū tredecim ſunt cōmunes ſuper omnē hereſim. reliqui ſpecialiter ſuper hereſim maleficarū. et quia locis ſuis patebunt cauſa breuitatis hic non aſſignantur.

¶ Queſtio prima ſuper modum inchoandi proceſſum.

Queritur ergo primo quis ſit modus cōpetens ad inchoandū ꝓceſſum fidei ꝯtra maleficas. Reſpondetur. Cum inter tres modos qui tanguntur. extra de accuſa. denun. et inquiſitio. et primus eſt quando aliquis accuſat aliquem de crimine hereſis vel fautoria coram iudice offerendo illud ſe ꝓbaturū et inſcribit ſe ad penā talionis niſi ꝓbet. Et ſecund⁹ modus qn̄ aliquis denunciat aliquē ita tn̄ nō ꝙ offert ſe probaturū nec vult facere ꝑtem. ſed dicit ꝙ denunciat zelo fidei. vel rōne ſententie excōmunicationis late ꝑ ordinariū vel ei⁹ vicariū. aut rōe pene temporalis quā ſecularis iudex cōtra nō denunciantes. Et tercius modus per inquiſitionē. hoc eſt qn̄ nō eſt aliquis accuſator vel denunciator. ſed fama laborat in aliqua ciuitate vel loco ꝙ ſint malefice. et tunc iudex habet non ad inſtantiam partis ſꝫ etiā ex officio ꝓcedere. Ideo aduertendum ꝙ primū modū ꝓcedendi iudex nō libenter admittat. tum quia nō eſt in cauſa fidei vſitatus nec etiā in cauſa maleficarū qui ſua maleficia occulte exercent. tum etiā quia eſt accuſanti multū ꝑiculoſus ꝓpter penā talionis qua plecteret̄ vbi in ꝓbatione deficeret. tum etiā quia eſt multū litigioſus. Incipiat ꝓceſſum per citationē generalē affigendo illā ad valuas eccleſie ꝑrochialis vel' pretorij per modū qui ſequit̄. Cum nos vicarius talis ordinarij. aut iudex talis dn̄i totis noſtris affectibus inhiantes ac ex omnibus noſtris p̄cordijs affectantes populū chriſtianum nobis cōmiſſum in vnitate et ſerenitate catholice fidei cōfoueri. ac ab omni peſte prauitatis heretice viſceraliter elongari. Iccirco nos iudex prefatus: cui ex iuncto officio hec incumbunt. ad gloriam et honorē recolendi nominis ieſu xp̄i et ad exaltationē ſancte fidei orthodoxe atq; ad depreſſioneꝫ heretice prauitatis precipue in maleficis vniuerſis ⁊ ſingulis cuiuſcūq; ꝯditionis ſtatus. Hic nota. Si eccleſiaſticus iudex inquirit addat: ordinis religionis aut dignitatis exiſtant. qui ſunt infra terminos huius ciuitatis aut circa illā aut oppidi ad duo miliaria. ad quoruꝫ noticiā peruenerint hec mandata. eccleſiaſticus iudex adiungat. Auctoritate qua fungimur in hac ꝑte in virtute ſancte obedientie. ac ſub pena excōmunicationis precipim⁹ et mandamus ac mandando requirimus ⁊ monemus quatenus infra. xij. dies ꝓxime ꝯputandos. Hic ſecularis iudex mō ſuo mandabit; et penis eis cōſuetis quoꝝ primos quattuor ꝓ primo. et reliq̄s quattuor primis q̄ttuor immediatos ꝓ ſcdo. et vltimos quattuor ꝓ tercio termino ꝑemptis. Ac trina monitione canonica aſſignamus: nobis reuelāt ſi quis ſcit vidit vel audiuit aliquā eſſe ꝑſonam hereticā et maleficā diffamatā vel ſuſpectam et in ſpeciali talia practicantē que in nocumentū hoīm iumentoꝝ aut terre frugū. et damnū reipublice cedere valeāt. ꝙ ſi noſtris antefatis monitis et mandatis nō paruerit cum effectu. premiſſa infra taxatū terminum nō reuelando ſciat ſe. Iudex eccleſiaſticus addat excōmunicationis mucrone ꝑcuſſum. Secularis iudex addat penas temporales. Quā excōmunicatōis ſententiā in oēs et ſingulos taliter vt predicit̄ cōtumaces prefata noſtra monitione canonica p̄eunte ⁊ eorum obedientia requirente. nunc vt ex tunc et tūc vt ex nunc ferimus in his ſcriptis. Abſolutionem harū ſententiarū nobis tm̄mō reſeruandum. Cōcludit iudex ſecularis mō ſuo Datum ⁊c̄. Nota inſup ſuper ſecundum modum ꝙ cum vt dictū eſt ſecundus modus ꝓcedendi et proceſſum fidei incipiendi eſt per modum denunciatōnis. vbi denuncians nō offert ſe probaturum nec vult facere partem. ſed dicit ꝙ denunciat rōne ſententie excommunicationis late. vel zelo fidei et ꝓpter bonum reipublice. Ideo ſecular̄ iudex hoc debet in ſua citatione generali aut premiſſa monicione ſpecificare. ꝙ nemo eſtimet ſe penalem fieri etiaꝫ ſi in probatione defecerit. quia non offert ſe vt accuſans ſed vt denuncians. Et tunc quia plures comparebunt ad denunciandum iudici: notare debet iudex vt procedat mō qui ſequit̄. Primo habeat notariū et duas honeſtas ꝑſonas ſiue ſint clerici

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4

ſiue laici. vel ſi notarius nō poſſet haberi tūc loco notarij ſint duo viri idonei. Hoc enim tangitur in. c. vt officiū. §. verū. li. vi. vbi ita dicit̄ Verū q2 in cā graui crimine cū multa oporteat cautela ꝓcedi vt in reos ſine vllo ꝓferatur errore dure ac digne ſeueritas vltionis. Volumus et mandamus vt in examinatione teſtium quos recipi ſuper hoc crimine p̄dicto ipm̄qꝫ cōtingentibus oportuerit. adhibeatis duas religioſas et diſcretas perſonas. Hic Archidia. in gloſa poſſunt intelligi ꝑſone honeſte ſiue ſint clerici ſiue laici. Sequitur in quarū pñtia per publicā ſi cōmode habere poteſtis ꝑſonam aut per duos viros idoneos fideliter eorū depoſitōes teſtium deſcribant̄. Nota ergo ꝙ his ꝑſonis adhibitis mandet denuncianti iudex ꝙ det in ſcriptis vel ſaltem dicat verbo. Et tūc notarius ſeu iudex incipiat ꝓceſſum per modum qui ſequitur.

¶ In noīe domini amen. Anno a natiuitate dñi ⁊c̄. tali die talis menſis in pñtia mei notarij et teſtiū infraſcriptorū. talis de tali loco et talis dioceſis vt ſupra cōparuit ꝑſonaliter in tali loco corā honorabili iudice et obtulit eidem cedulā tenoris ſequentis. inſerat̄ tota. Si autē nō per cedulā ſed verbo. ponat̄ ſic. Cōparuit ⁊c̄. et denūciauit eidem ꝙ talis de tali loco dioceſis talis aſſeruit et dixit ꝙ ſciret hoc. vel ꝙ fecerit talia nocumenta ſibi vel alijs perſonis. Quo facto in cōtinenti faciet iurare ipm̄ denunciantē modo conſueto. vel ad quattuor dei euangelia. vel ſuꝑ crucē erectis digitis tribus et duobus depreſſis in teſtimoniū ſancte trinitatis ⁊ damnationē anime et corporis de dicenda veritate ſuꝑ denūciatis. et p̄ſtito iuramento interrogabit eum Vñ ſcit eſſe vera que denunciauit et ſi vidit vel audiuit. Si dicat ſe vidiſſe aliqua vtpura q2 ibi repertus tali hora tempeſtatis vel q2 tetigit iumentū: vel quia intrauit ſtabulum. Interrogabit iudex vbi eū vidit et quando et quotiens et per quē modū et qui erant pñtes. Si dicat ꝙ nō vidit ſed ꝙ audiuit. Interrogabit eū a quibus audiuit et vbi et qñ et quotiens ⁊ q̇bus pñtibus audiuit. formādo articulos de quolibet predictorū ſingulariter et diuiſim. et notariꝰ ſeu ſcriptor ponat totū in actis ſeu in ꝓceſſum immediate poſt predictā denunciationē ꝯtinuando ſic. Qua quidē denunciatōe vt premittit̄ facta. ipe inquiſitor in cōtinenti fecit iurare ad quattuor dei euangelia ⁊c̄. vt ſupra. ipm̄ denunciantē de dicenda veritate ſuꝑ denunciatis. et interrogauit eundē vnde et quō ea que denunciauerat nouerat vel ſuſpitionē habeat eſſe vera Reſpondit. q2 vidit vel audiuit interrogauit vbi vidit vel vbi audiuit. et dixit. ꝙ tali die talis menſis talis anni in tali loco. Interrogauit. quotiēs vidit vel audiuit ⁊c̄. et formētur articuli vt dictū eſt et totū ponat̄ in ꝓceſſu: et ſpecialiter interrogat̄. qui ſciunt cū eo in tali cauſa et qui pñt ſcire. Quibꝫ oībus ſic peractis vltimo interrogabit̄ ſi denūciat mala voluntate odio vel rancore. vel obmittat aliquid fauore et amore. vel alias denunciat rogatus vel ſubordinatus. Et poſtremo iniunget̄ ei virtute iuramenti preſtiti tenere ſecretuꝫ quicq̇d ibi dixit. vel per iudicē ſibi dictum fuit. et ponet̄ totū in ꝓceſſu et in actis. et omnibꝫ expletis ponat̄ paulo infra. Acta ſunt hec in tali loco tali die talis menſis ⁊ tali anno in pñtia mei notarij vel ſcriptoris adiuncto mihi tali in vigorē officij tabellionatus. et talium teſtium ad hoc vocatorū et rogatorum.

Tercius modus ꝓceſſum incipiendi qui etiam eſt cōmunis et vſitatꝰ modus. et cū hoc ſecretus eſſet vbi nullus accuſator vel denunciator ſe offerret ſed fama laboraret in aliqua ciuitate vel loco de aliqua malefica et etiā tali et ꝓpter famā iudex abſqꝫ citatione generali de qua ſupra ſeu monitione ex officio ꝓcedere vellet. eo ꝙ talis clamor frequens ꝑueniret ad aures eiꝰ. tunc iterū inchoare pt̄ ꝓceſſum in pñtia perſonarū vt ſupra.

¶ In noīe domini amen. Anno a natiuitate dñi tali die menſe tali ſeu menſibus talibus. Ad aures talis officialis aut iudicis talis loci peruenit pluries fama publica referente ac clamoſa inſinuatione producente ꝙ talis de tali loco dixit vel fecit talia ad maleficia pertinentia contra fidem ac cōmunem vtilitateꝫ reipublice. et ponatur totum prout fama laborat. Et paulo infra. Acta ſunt hec die tali mēſis talis de anno tali in pñtia teſtiū taliuꝫ vocatorū et rogatorū et mei notarij talis auctoritate ſeu ſcriptoris vigore tali. Sed anteqꝫ ſecunda pars inchoetur videlicet qualiter huiuſmodi ꝓceſſus eſt cōtinuandus premittenda ſunt aliqua ſuper teſtes examinandos quot in numero eſſe debeant et cuius cōditionis.

¶ Queſtio ſecunda de numero teſtiū.

Quia dictum eſt in ſecundo modo de dictis teſtium qualiter inſcribi debeant: ſcire numerū ⁊ cōditionē illorū opus eſt. Queritur vtrum iudex duorū testium legitimoꝝ non singularium possit licite aliquā de heresi maleficarū cōdemnare. vel plures q̄ȝ duo necessario requirantur. et dicunt͛ testes singulares qñ in dictis sunt partiales. cōcordant tñ in substātia seu effectu rei. vt si diceret maleficiauit mihi vaccā alter puerū: cōcordarent in maleficio. Hic aūt querit͛ vbi testes nō sunt partiales sed omnino cōcordant. Et respondet͛ ꝙ q̄uis videant͛ sufficere duo testes de iuris rigore. quia regula est ꝙ in ore duorum vel trium stat omne verbū. tamē de iuris equitate nō vident͛ in hoc crimine duo sufficere: tum propter criminis immanitatē. In criminibꝫ enim ꝓbationes debēt esse luce clarioriores. ff. de ꝓbationibus. si autē. Et heresis ꝑcipue talis inter maiora crimina enumerat͛. Et si dicat͛ ꝙ in hoc crimine sufficiūt leuiores ꝓbationes. q: leui argumento q̄s detegit͛. C. de here. l. ij. Leui argumento recedendo a iudicio catholice religionis ⁊ tramite hereticū se facit. Respondet͛. Verū est ad p̄sumenduȝ nō aūt ad cōdemnandū tum ꝓpter iuris ordinis in hoc crimine detruncationē. In hoc enim ordo iudiciarius in fauorē fidei detruncatur. q: nec delatus videt testes iurare. nec etiam sibi publicant͛ vbi posset eis graue ꝑiculum imminere. vt in. c. statuta. de here. li. vi. ꝓpter quod delatus nō potest diuinare. sed tenet͛ ipe iudex ꝑ se ⁊ ex officio de testiū inimicicia ꝑquirere. q: excludunt͛ vt infra patebit et etiā si deposuerūt confuse de causa scientie eos iterū interrogare. qd̄ p̄t facere extra de testi. ꝑ tuas. et. ff. de questionibꝫ repeti. nā q̄to magis via defendendi delato subtrahit͛ tanto magis incumbit iudici sollicitudo diligētius inquirendi. Vbi ergo inuenirent͛ duo testes cōcordes et legittimi cōtra quenq̄ȝ nec ex hoc vellē eum de tanto crimine cōdemnare. sed purgationē si esset diffamatus indicere vel ꝓpter vehementē suspitionē que orit͛ ex dictis duoꝝ testium facere eum abiurare vel questionare seu sententiā differre. non enī videtur tutū ad vocē duorū testiū hominē bone fame de tanto crimine ꝯdemnare. Secus si fuerit male fame. De hoc Archi. pleni⁹ in c. vt officiū. §. verū. in prin. de here. li. vi. sup verbo testiū. et in. c. fidei. In fine glose illius capituli. Et Jo. an. ibidē. In. c. etiā excōmunicamus. itaq̄ȝ extra de here. §. addicimus. dicit͛ ꝙ faciat eps iurare tres vel plures boni testimonij viros de dicēda ꝟitate. si sciuerint in ꝑrochia tales hereticos ibi esse.

AD idem ꝙ si querit͛. Vtrū iudex ꝑ testes singulares solū vel saltē cū infamia posset iuste de tali heresi aliquem condemnare. Respondet͛ ꝙ non. nec ꝑ testes singulares soluȝ nec etiā cum infamia. extra de testi. cum litteris. ꝑsertim cum in criminibus ꝓbationes debēt esse luce clariores vt supra patuit. et in hoc crimine nemo sit ex presumptione damnandus. extra de p̄sump. litteras. ergo tali indicitur purgatio rōne infamie. et abiuratio rōne suspitionis vehementis que cōsurgit ex dictis testiū. tñ vbi testes sunt singulares ꝯcordant tñ in substantia facti et euidentia facti cōcurrunt. tunc iudicis cōscientia ibi onerat͛ ex indirectorio habetur questio quotiēs possint testes examinari.

Questio tercia.

QVod si querit͛. Vtrū iudex testes possit cōpellere ad iurandum de dicenda eidem in causa fidei seu maleficaruȝ veritatē. Et etiā pluries eos examinare. Respondetur ꝙ sic. ꝑsertim ecclesiasticus iudex vt supra patuit in. c. vt officiū. §. verū. Et ꝙ testes cogendi sunt in causis ecclesiasticis veritatē deponere medio iuramento. extra de testi. cogen. c. ꝑuenit. alias testimoniū nō valebit. Et extra de hereti. c. excōmunicamus itaq̄ȝ. §. addicimus. dicit͛ ꝙ archiepiscopus vel episcopus parrochiā in qua fama fuerit hereticos habitare circumeat et ibi tres vel plures boni testimonij viros: vel etiam si expedire videbitur totā vicinā iurare cōpellat. et sequit͛ infra. Si qui vero ex his iuramenti religionē obstinatione damnabili respuentes iurare forte noluerint ex hoc ipso tanq̄ȝ heretici reputent͛. Qꝫ aūt pluries possit examinari. Ita dicit Archi. in. c. vt officiū. §. verū. super ver. testiū. vbi dicitur sic. Inquisitor. hic aūt iudex debet esse sollicitus vt si testes confuse deposuerunt. et de causa scientie minus plene requisiti fuerūt ꝙ iterato cum eis inquirat. Nam hoc de iure fieri potest. extra de testi. cogendis. vt supra tactum est. et. ff. de questionibus repeti.

¶ Questio quarta de cōditione testiū.

QVestio super cōditiones testiuȝ. Nota ꝙ excōmunicati. Item participes et socij criminis. Item infames et criminosi serui contra dominos admittunt͛ ad agendum et testificandū in causa fidei quacunq̄ȝ. Item sicut hereticus cōtra hereticum ad testificandum admittitur: ita maleficus contra maleficum. in defectū tamen aliarum ꝓbationū et ſemper contra et nō ꝓ. vxoꝛ etiam et filij et familiares cōtra et nō ꝓ.ar. per.c.filij.de here.li.vi.et hoc ideo. quia coꝝ teſtimoniū eſt magis efficax ad ꝓbandū. De primis patet in.c.in fidei.de here.ibidē. In fidei fauoꝛē cōcedimus vt in negocio inquiſitionis heretice prauitatis excōmunicati et participes vel ſocij criminis ad teſtimoniū admittant̄ in defectu aliarū ꝓbationū cōtra hereticos credentes receptatoꝛes fautoꝛes et defenſoꝛes eorū ſi ex veriſimilibꝫ cōiecturis et ex numero teſtiū aut perſonarū tā deponētium ꝙ̃ coꝝ cōtra quos agitur et deponitur qualitate aut alijs circumſtantijs ſic teſtificātes nō falſa dicere ꝓſumant. De periuris qñ ꝓſumitur qḋ deponūt zelo fidei. patet in.c. accuſatus.§.licet.vbi ſupra.vbi dicit̄. Licet vero periuri et poſt penitentiā repellant̄ ſi tñ hi qui coꝛam ꝛ infra. ſi ex manifeſtis indicijs apparuerit tales nō animi leuitate aut odij fomite ſeu coꝛruptōne pecunie ſed zelo fidei oꝛthodoxe dictū ſuum vellent coꝛrigere ac modo que prius tacuerant reuelare in fauoꝛē fidei niſi aliud obſtiterit ſtari debet tam cōtra ſe ꝙ̃ reliquos atteſtationibus eoꝛundē. Et ꝙ infami et criminoſi et ſerui cōtra dñs admittuntur. Archi.in.c.alle.accuſatus.in.§.licet. ſuper verbo exceptū dicit ita. Tāta eſt labes criminis hereſis ꝙ ad eius actionē etiam ſerui aduerſos dños ſuos et quilibet criminoſus.etiā infames aduerſus quemlibet admittuntur.vt.ij.q.vij.§.huic oppoīt̄.

¶ Queſtio quinta an inimici capitales ad teſtificandū admittunt̄.

Si vero querit̄. Utrū iudex inimicos capitales alicuius delati poſſit in tali cauſa ad teſtificandū ſeu agendum admittere cōtra illū. Reſpondemus ꝙ nō. Unde Archi. vbi ſupra. Nō tamē intelligas ꝙ in hoc crimine inimicus capitalis admittit̄ ad actionē.iij.q.v.c.ij et de ſimo. licet heli.in fine.de hoc etiā ſatis notat Hoſti.in ſum. de accu.§.quis poſſit. ſed qui dicunt̄ inimici capitales. Nota ꝙ qꝛ ſolū rōne inimicitie quis repellit̄ et nō quecunqꝫ repellit ſed capitalis intelligitur: quia moꝛs inter eos eſt de facto illata vel fuit intētata ſeu ea que ſunt ad moꝛtē inductiua aut via vel vulnera grauia et letalia ſunt ſecuta: et ſimilia que ad peruerſitatē et malignitatē agentis cōtra paſſum iudicant manifeſte. ꝓpter quod ꝓſumitur ꝙ ſicut intentauit ꝯtra iſtum moꝛtē coꝛpoꝛalē per illū modū ſcꝫ vulnerando. intentaret etiā per iſtū crimen hereſis imponendo. et ſicut voluit ei auferre vitā velle auferre famā quare tales inimici capitales a teſtimonio legitime expellūtur. Alie vero inimicitie ꝓſertim graues et ꝓut etiā faciliter mulieres ad inimicitias cōmouent̄. et ſi nō repellunt totaliter tñ dictū coꝝ debilitant aliqualiter vt nō ſit plena fides eorū atteſtationibꝫ adhibenda. ſed cum alijs adminiculis et alioꝝ teſtiū dictis poſſunt plenam facere ꝓbationē. ꝓſertim vbi iudex delatum interrogat. An ne putet ſe habere inimicū. q̇ tale crimen ad moꝛtē ſibi ex inimicitia imponere auderet. ſi dicet ita interrogabit que illa ſit perſona. et tunc iudex aduertet ſi illā ꝑſonam de qua ſuſpitio eſt ꝙ ex inimicitia depoſuerit denotauit. In tali enī caſu vbi iudex etiam de cauſa inimicitie per alios honeſtos infoꝛmat̄. et alia adminicula nō occurrūt et alioꝛū teſtiū dicta poterit ſecure talē teſtem repellere. Si vero delata perſona dicet. Nō ſpero aliquē talem habere inimicū licꝫ interdum brigas cum mulieribꝫ habuerim. vel ſi dicet habeo inimicū. ꝛ nō expreſſit debite ſed quendā alium qui foꝛtaſſis nō depoſuit. tūc dicta talis teſtis etiā ſi alij dicerent ꝙ cauſa inimicitie depoſuiſſet. iudex tñ nō debet repellere ſed ad plenā ꝓbationē cum alijs adminiculis cōſeruare. Reperiuntur ꝙ̃ plures minus ꝓuidi et circumſpecti qui hmōi depoſitiones mulierū refutare et annihilare querunt dicētes illis ſtandum nō eſſe. eo ꝙ ſepiſſime cum rixoſe ſint ex inuidia deponere ſolent. Hi quia ignoꝛant aſtutias et cautelas iudicum loquunt̄ et iudicant vt ceci de coloribus. de quibꝫ aſtutijs in.xi.et.xij. queſtione patebit.

¶ Secunda ps qualiter ꝓceſſus eſt cōtinuandus queſtio ſexta. Et qualiter teſtes ſunt examinandi in pñtia quattuoꝛ aliarū ꝑſonarum. et qualiter delata eſt interroganda dupliciter.

Iam nunc ſexto querit̄ qualiter ꝓceſſus hmōi aduerſus maleficā in cauſa fidei ſit cōtinuandus. Cōſiderandū eſt primo ꝙ quia in cauſa fidei ꝓceditur ſummarie ſimpliciter et de plano et abſqꝫ aduocatoꝛū et iudicioꝝ ſtrepitu et figura. vt patet.c. ſtatuta.li.vi. qualiter etiā iſta verba intelligant̄ patet extra de ver. ſig.c.ſepe cōtingit. in cle. vbi dicit̄. Sepe cōtingit ꝙ cauſas cōmittimus et in eorum aliquibus ſimpliciter et de plano ac ſine ſtrepitu et figura iudicij ꝓcedi mandamꝰ de quorum ſignificatione verboꝝ a multis cōtenditur et qualiter ꝓcedi debeat dubitatur. Nos aūt dubitationē huiuſmodi ꝙ̃tum eſt nobis poſſibile decidere cupientes hac in perpetuū valitura cōſtitutione ſancimus. vt iudex cui taliter cauſam cōmittimus neceſſario libellū nō exigat: litis cōteſtationem nō poſtulet. tpe feriarū ob neceſſitates hoīm indultarū a iure ꝓcedere valeat. amputet dilationē. materiam litis q̄ꝫtum poterit faciat breuiorē. exceptiones appellationes et dilatōes fruſtratorias repellendo. partiū aduocatoꝝ et ꝓcuratorum cōtentiones ⁊ iurgia. teſtiūq̄ȝ ſuperfluā multitudinē refrenando. nō ſic tñ iudex litē obruat: quin ꝓbationes neceſſarie admittentur citationē vero ac ꝓſtationē iuramenti de calumnia ſiue de dicenda veritate ne veritas occultet̄ per cōmiſſionē huius intelligimus nō excludi. hec ibi. Et q2 ꝓceſſus vt viſum eſt ſupra eſt tripliciter incipiendus. quia vel ꝓpter inſtantiā accuſatoris. vel ꝓpter zelū denunciatoris. vel ꝓpter clamorē fame laborantis. et ꝓceſſus qui fit ad inſtantiā ꝑtis accuſantis iudex in hac materia nō debet acceptare. cum maleficarū facta opere demonuꝫ occultant̄. nec accuſator ꝑ euidentiā facti ſicut in alijs criminalibus ꝓcedere et ſe defendere pt̄ / immo cōſulere debet accuſatori ꝙ amoueat verbū accuſationis et ponat denunciationis. ⁊ hoc ꝓpter accuſatoris graue ꝑiculum. Ideo ſup ſecundū modū qui et vſitat⁹ et ſimiliter ſup terciū in quib⁹ ꝓceditur ⁊ nō ad inſtantiā ꝑtis. Notandū ꝙ q2 dictū eſt in precedentib⁹ ꝙ iudex ſpecialiter debet interrogare denunciantē qui ſciunt cū eo in tali cauſa et qui pñt ſcire. Ideo iudex faciet citari illos teſtes quos denuncians intimauit. et qui magis vident̄ ſcire in facto: et ſcriptor cōtinuabit ꝓceſſum ſcribendo ſic. Poſt que attendens ipe iudex denunciata ſibi hereticalia antedicta fore ex ſui natura eſſe talia et tam grauia que nō poſſunt nec debent cōniuentibus oculis tolerari. cum cedant in obprobrium diuine maieſtatis. et tā fidei catholice q̄ȝ reipublice detrimentū. deſcendit ad ſe informandū et ad teſtes examinandū per modum qui ſequitur.

¶ Interrogatoria ſuper teſtes.

Talis teſtis de tali loco citatus iurat⁹ et interrogatus ſi cognoſcit talē exprimendo nomen delati. Et dixit ꝙ ſic.

Itē interrogatus de cauſa cognitōis ⁊ dixit ꝙ ꝓ eo ꝙ vidit et locutus eſt ſibi pluries. vel ſic vel alias q2 fuerunt ſocij ⁊ exprimenī cauſe cognitionis.

¶ Item interrogatus de cognitōis tpe. et dicit ꝙ ſunt decē anni vel tot.

¶ Item interrogatus de fama illius et pſertim ad ea q̄ ſunt fidei. Et dixit ꝙ quo ad moralia eſt homo bone fame vel male. q̄ꝫtum autem ad ea q̄ ſunt fidei dixit ꝙ eſt fama in tali loco ꝙ practicat aliquā cōtra fidem vt maleficus ¶ Item interrogatus quid eſt fama. et dixit. ¶ Item interrogatus ſi vidit vel audiuit talem talia facientē et dixit.

¶ Item interrogat⁹ vbi audiuit dici ſupradicta. et dixit ꝙ in tali loco.

¶ Itē interrogatus in quorū pñtia. et dixit ꝙ illorū. ¶ Itē interrogatus ſi ex ſua cōſanguinitate aliqui ꝓpter maleficia fuiſſent dudum incinerati vel ſuſpecti habiti. et dixit.

¶ Item interrogat⁹ an cū ſuſpectis maleficis habuit familiaritatē. et dixit.

¶ Itē interrogat⁹ de mō et cā ꝙ dicta fuerūt Et dixit ꝙ ea de cauſa et tali mō.

¶ Itē interrogatus ſi videt̄ ſibi ꝙ talis dixit ſeu fecerit trufatorie ſeu recitatorie ſeu aīo indeliberato vel potius aſſertiue et aīo deliberato. Et dixit ꝙ credit ꝙ fecerit ſupradicta iocoſe et trufatorie ſeu recitatiue et nō aīo ſic credendi vel aſſertiue.

¶ Item interrogatus de cauſa credentie huius. Et dixit ꝙ credit ꝓ eo ſic. q2 ille qui dicebat ridendo dixit. Et de iſtis eſt multū diligenter inquirendū. q2 nonnūq̄ȝ dicūt aliqui recitando alioꝝ verba vel trufando vel cōferendo vt alios alliciant vel incitent. licet etiam interdū aſſerēdo vel affirmando.

¶ Itē interrogatus ſi hec deponit odio vel rancore ſeu dimittit amore vel fauore. Et dixit ꝙ ⁊c̄. Et ſequit̄ iniunctū eſt ſibi tenere ſecretū. Acta ſunt hec in tali loco die tali in pſentia taliū teſtiū vocatoꝝ et rogatorū. et mei notarij ſeu ſcriptoris. Ubi ſemper aduertendum ꝙ in tali examine ad min⁹ ꝑſone quinq̄ȝ debent pñtes eſſe. ſcꝫ iudex inquirens. teſtis vel denuncians. reſpondēs vel ipe delat⁹ poſtea cōparens. Tercius eſt notari⁹ ſeu ſcriptor. vbi deeſt notarius et tunc adiungat ſibi alium honeſtū q̄ duo ſupplebūt vices notarij vt ſupra tactum eſt. et hoc apoſtolica auctoritate qua tunc in illo actu fungunt̄. vt ſupra in. c. vt officiū. de here. li. vi. Et duo honeſti viri tanq̄ȝ teſtes coꝝ qui deponunt̄. Itē aduertendū ꝙ teſtis citatus debet etiā eſſe iuratus. i. vt preſtet iuramentū mō quo ſupra de dicenda veritate. alias falſe inſcriberetur citatus et iuratus. Cōſimiliter examinentur alij teſtes. Quib⁹ examinatis. Si iudex videat factum eſſe probatū plene: vel ſi non plene tamē eſſe maxima indicia et ſuſpitōes vehementes. Et nota ꝙ loquimur nō de leui

ſuſpitione que ex leuibus cõiecturis oritur.
ſed ꝙ multū diffamata eſt ſuꝑ maleficia pue=
roꝝ iumentoꝝ ⁊c. Tunc iudex ſi timet de
fuga delati vel delate faciat eū capi. Si autē
nõ timet de fuga faciat eū citari. Et ſiue capi
atur ſiue nõ prius faciat iudex eius domum
improuiſe ſcrutari et cuncta ſcrinia aperiri ⁊
in angulis pixides et omnia inſtrumēta tolli
q̄ reperiunt. Et ſic cõſtituto. iudex. collectis
his de quibꝰ eſt delatus et de his de q̇bus eſt
ꝑ teſtes cõuictus vel habitus ſuſpectus for=
met interrogatoria ſuꝑ illis. ac inq̇rat habi=
to ſecū notario ⁊c vt ſupra. pſtito prius cor=
porali iuramēto ad q̇tuor dei euangelia de
dicenda veritate tā de ſe q̄ꝫ de alijs. Et hoc ꝑ
modū qui ſequit̄ cõſcribant̄ etiā ſingula.

¶ Interrogatoria generalia ſuꝑ maleficam
aut maleficū. Et eſt primus actus.

Talis de tali loco delatꝰ iuratus ſuꝑ
quattuor dei euāgelia corꝑaliter tacta
tā de ſe q̄ꝫ de alijs dicere veritatem. et
vñ interrogatus vñ eſt ſeu vñ originē traxit.
Et ꝛ̄ndit ꝙ tali loco talis dioceſis.
¶ Itē interrogatus q̄ ſunt eius parentes ſi
ſunt viui vel mortui. Et r̄ndit ꝙ viui in tali
loco vel mortui in tali. ¶ Item interro. vtrū
naturali morte vel incinerati. et dixit ꝙ tali.
Ubi nota ꝙ hoc fit q; vt plurimū vt in ſcđa
ꝑte operis patuit malefice ꝓprios infantes
demonibꝰ offerūt aut eos inſtruūt. et ꝯmuni
ter tota ꝓgenies extitit infecta. Et vbi depo=
nentes affirmaſſent ⁊ ipa negaret iam eſſet ſu
ſpecta. ¶ Itē interrogatus vbi fuit nutritꝰ.
et vt in pluribꝰ cõuerſatus. et dixit ꝙ in tali
loco vel tali. Et ſi videat ꝙ mutauit locū ꝓ=
prium q; forte mater nõ fuit ſuſpecta nec ali=
quis ex parētela. et tñ cõuerſatus in alieno et
p̄ſertim in locis in q̇bus cõſueuerūt malefice
vigere interrogabit̄ ſic. ¶ Itē interrogatus
quare mutauit ſue natiuitatis locū et ſe trāſ=
tulit ad cõmorandū in tali loco vel talibꝰ. et
dixit ꝙ ex tali cauſa ¶ Itē interroga. ſi in di
ctis locis vel alibi audiuit loqui de materia
maleficarū puta ꝙ tēpeſtates cõcitate vel iu=
menta maleficiata et vacce liquore lactis pri
uate ⁊c̄. de tali materia de qua eſt delata. Et ſi
dicit ꝙ ſic. Interrogetis.
¶ Item interroga. q̇d audiuit loqui. Et ſcri
bantur ſingula q̄ dicet. Si aūt negat et dicit
ſe nihil audiuiſſe tunc ſic. ¶ Item interroga.
ſi credit maleficas eſſe et ꝙ talia poſſint fieri
q̄ referunt̄ vt tempeſtates ꝯcitare. iumēta in=
ficere ⁊ homines. et dixit. ¶ Et nota ꝙ male
fice vt plurimū negāt prima fronte. vñ ſuſpi
cio oritur magis q̄ꝫ ſi reſponderēt ſi ſint aut
nõ ſint cõmiſſo ſuꝑioribus. vñ ſi negāt tunc
interrogent̄. ¶ Itē interro. quid ergo vbi cõ
burunt̄ tunc innocenter cõdemnant̄. ⁊ dixit

¶ Interrogatoria ꝑticularia ſuꝑ eoſdē.

Aduertat iudex ꝙ nõ ꝓcraſtinet ſubſe
quētes interrogatões ſ; indelate ꝓpo
nat. ¶ Itē interrogatꝰ cur cõmunis
populus eā timeret. et dixit. ¶ Itē interroga
tus an ſciret ſe eſſe diffamatā. et ꝙ odio habe
retur. et dixit. ¶ Item interro. cur illi ꝑſone
obiecit. dicendo. tu nõ tranſibis impune. Et
dixit.
¶ Item interrogatus quid mali ſibi feciſſet
illa ꝑſona ꝙ talia verba in eius damnū ꝓtu
liſſet. et dixit. ¶ Et nota ꝙ hec interrogatio
eſt neceſſaria vt deueniatur ad fundamentuꝫ
inimicicie q; in fine delata allegabit̄ inimici
ciam. ſed vbi nõ eſt capitalis ſed mõ muliebri
cõcitata nõ impedit. Hoc eni eſt maleficarū
ꝓprium cõcitare aduerſum ſe. vel verbis inu=
tilibus aut factis. puta q; petit ſibi preſtari
aliquid. aut infert ei damnū aliquod in or=
to et ſimilia ad hoc vt occaſionē recipiant et
ſe manifeſtant in verbo vel in opere. quā ma
nifeſtationē habent facere ad inſtantiā demo
num vt ſic peccata aggrauentur iudiciū dum
manent impunita. Nota etiā ꝙ talia faciūt
nõ in aliorū p̄ſentia vt ſi deponens vellet te=
ſtes ꝓducere nõ haberet. Nota etiā ꝙ incitā
tur a demonibꝰ vt a multis maleficis et poſt
incineratis experti ſumus. ita ꝙ cõtra ipſarum
voluntatē habēt incitare et maleficiare.
¶ Itē interro. quõ effectus potuit ꝯſequi ſu
per minas vt puer aut iumentū tā cito male
ficiaret̄. et dixit. ¶ Itē interro. iterū et quare
dixiſti ꝙ nūq̄ꝫ deberet hr̄e ſanū diē et ita fa=
ctum eſt. et dixit. ¶ Itē ſi oia negat. interroge
tur de alijs maleficijs alijs teſtibꝰ illatis pu=
ta in iumētis vel pueris.
¶ Item interro. cur viſa fuerit in campis vl'
in ſtabulo cū iumētis tangēdo ꝓut interdū
ſolent facere. et dixit. ¶ Item interro. cur teti
git puerū et ꝙ poſtea male habuit. et dixit.
¶ Item interro. q̇d egit in campis tpe tem=
peſtatis. et ſic de multis alijs. ¶ Itē vnde ꝙ
cū habeat vnā vaccā aut duas ꝙ plus abun
dat in lacte q̄ꝫ vicine habentes quattuor aut
ſex. ¶ Item cur manet in ſtatu adulterij aut
cõcubina. licet nõ deſeruiant ad ꝓpoſitum tñ
ſuſpitionē generāt amplius q̄ꝫ ſuper probas
et honeſtas delatas. Et nota ꝙ ſepius ſuper
articulos cõtra eam delatos interrogāda eſt
vtrum maneat in eodem ꝓpoſito aut non.

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4

¶ Qua confeſſione peracta et ſcripta ſiue ad partem negatiuam ſiue affirmatiuã ſiue ſub ambiguo. ſcribatur poſtea. Acta ſunt hec in tali loco ꝛc̃. vt ſupra.

¶ Queſtio ſeptima in quã varia dubia declarantur ſuper premiſſa interrogatoria et reſponſiones negatiuas. An delata ſit incarceranda ꝛ quãdo pro manifeſte deprehenſa in hereſi maleficarũ ſit habenda. Et eſt actus ſecundus.

Queritur primo quid agendum ſi vt plurimũ cõtingit perſona delata omnia negat. Reſpondetur. Iudex habet circa tria attendere. ſcilicet ſuper infamiã. ſuper indicia facti: et ſuper dicta teſtium. ſi videlicet omnia inſimul concurrunt. aut nõ. ſi omnia inſimul vt plurimũ etiam cõtingit eo ꝙ malefice ſtatim ꝓpter forẽ facta in aliqua villa aut ciuitate infamantur. Indicia etiã facti ſunt pre oculis. puta in pueris maleficiatis aut in iumentis que ſepius inficiuntur aut lacte priuantur. numerus etiam teſtium eſt inſcriptus qui licet ſint ſingulares puta quia vnus depoſuit ꝙ puerũ ſibi maleficauerit. alius vero iumentũ, terciꝰ vero ſuper infamiam. et ſic de alijs. Tamen in ſubſtantia facti cõcordant puta in maleficijs et ꝙ vt malefica ſit ſuſpecta. et iſti teſtes licet nõ ſufficiant ad cõdemnandũ abſq; infamia vel etiam cum infamia. vt ſupra tactũ eſt queſtione tercia tamen cum indicijs facti poſſet ex his tribus inſimul reputari non vt ſuſpecta vehementer aut violenter. de quibꝫ ſuſpitionibus inferiꝰ declarabitur. ſed reputari vt manifeſte deprehenſa in hereſi maleficarũ vbi vicꝫ teſtes idonei id eſt nõ ex inimicicia et ſufficientes in numero puta ſex octo vel decẽ iurati ꝯcurrerẽt. et cõſequenter deberet penis in. c. ad abolendam. §. pñti. de here. ſubiacere. et. c. excõmunicamus. ij. et hoc ſiue crimen ſit faſſa ſiue nõ. et hec ſic ꝓbant᷑. Nam quod dictũ eſt ꝙ vbi omnia tria prefata cõcurrunt tunc pro manifeſte deprehenſa in hereſi debet reputari nõ eſt intelligendum ꝙ neceſſario omnia tria incurrere ſed probatur ſic per argumentũ a fortiori. Nam vnumquodq; per ſe inter illa duo que ſunt indiciũ facti et teſtium ꝓductio legitima poteſt reddere aliquẽ vt ꝓ deprehenſo in heretica prauitate habeat᷑. q̃to magis vbi ambe ꝓbationes pariter cõcurrunt. Nã iuriſte vbi querũt quot modis de iure aliquis habetur pro manifeſte deprehenſo in heritica prauitate. Reſpondent ꝙ tribus vt notat Bern. in glo. ordinaria. in. c. ad abolendã. §. pñti. et ver. deprehenſi. extra de here. et tactum eſt ſupra in queſtione prima in principio operis ſcꝫ facti euidentia. puta qꝛ publice ꝑdicauit hereſim. hic autẽ ponimus indiciũ facti ꝓpter publicas minas quas intulit. dicendo nunq̃ ſanos dies habebis vel ſiſc et effectus fuit ſubſecutꝰ. ſequit᷑ vel legitima ꝓbatione ꝑ teſtes. vel tercio ex ꝓpria cõfeſſione. vnde ſi vnumquodq; illorũ per ſe facit et reddit aliquẽ tam q̃ manifeſte ſuſpectũ. q̃to magꝭ inſimul iungendo infamiã et indicia facti cum teſtiũ depoſitione. licet ibi dicat᷑ euidens factũ et hic indicium facti et hoc eſt quia diabolus non manifeſte operatur ſed occulte. damna aũt et inſtrumẽta maleficij que reperiunt᷑ dant indiciũ facti vnde vbi euidens factũ in alia hereſi ſolum ſufficeret. hic adiungimus tria. De ſecundo vero ꝙ talis deprehenſus licet negaret tñ iuxta illa capitula eſſet puniẽdus ſic ꝓbatur. Nam deprehenſus facti euidentia vel per teſtes aut fatet᷑ crimẽ vel nõ. ſi fatetur et eſt penitẽs tradendꝰ eſt brachio ſeculariſ vltimo ſupplicio feriendus. iuxta. c. ad abolendam. vt ſupra. eſt carceri ꝑpetuo detrudẽdus. iuxta. c. excõmunicamus. ij. Si autem nõ fatetur ſed ſtat in negatiua eſt vt impenitens tradendꝰ ꝑ̃ſti curie ſecularis animaduerſione debita puniendus. vt notat Hoſti. in ſum. ti. de here. qualiter deprehendantur. Sic ergo cõcludit᷑ ꝙ ſi iudex iſto mõ ꝓcederet ſuꝑ interrogatoria ꝛ teſtiũ depoſitiones. cum vt dictũ eſt in cauſis fidei ſummarie ſimpliciter et de plano ꝓcedi põt. et ipam delatã carceri deputaret ad tẽpus vel ad annos plures. ſi forte poſt annũ ſqualoribus carceris depreſſa crimina fateret᷑ nõ iniuſte ſed iuſte ꝓcederet. Attamẽ ne videat᷑ ſententiã ꝑcipitare immo ꝯm oẽm equitatẽ ꝓcedere. querit᷑ quid cõſequenter agendum ſit.

¶ Queſtio octaua et ꝑcedenti annexa an ſit incarceranda. ꝛ de mõ capiendi. Et eſt actus tercius iudicis.

An vero ſuꝑ negatiuas reſponſiones malefica ſit carceri ad cuſtodiam mancipanda. vbi ꝑfata tria cõcurrũt ſcꝫ fama. indicia facti. et ꝓductiones teſtiũ aut ſub cautione fideiuſſorũ dimittenda vt denuo citata reſpondeat. Reſponderi põt ex tribus opinionibꝫ. Primo enĩ aliquorũ ſententia eſt ꝙ carceribus ſit mancipanda. et nullo mõ ſub cautione dimittenda. et hi innituntur rationi tacte in ꝑcedenti queſtione. qꝛ vicꝫ habet᷑ ꝓ manifeſte deprehenſa vbi illa tria concurrunt. Alij vero ꝙ

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4

ante incarcerationē poteſt cautioni fideiuſſorum relinqui. ita ꝙ ſi fugam caperet ꝙ tūc ꝓ cōuicta haberet͛ licet poſt incarcerationē ſup negatiuas reſponſiones non ſit cautioni vel manulente relinquenda quādo vicȝ illa tria cōcurrunt ſupra notata. eo ꝙ tunc nō poſſet ſententiari et plecti ad mortē et hic innititur cōſuetudini. Tercij ſunt qui dicunt ꝙ nō ſit danda infallibilis regula. ſed iudici ſit relinquendum vt ſm dicta teſtiū ⁊ infamiā ꝑſone et ſi indicia facti cōcurrunt tanto grauius diſcernatur ꝑ modū patrie ſeruando et cōſuetudinem. cōcludentes ꝙ ſi nō poſſet habere fideiuſſores notabiles et fortaſſis ſuſpecta de fuga ꝙ tunc carceri mancipet͛. et hec tercia videtur rōnabilior ſic tñ ꝙ debitus ſeruet͛ modus qui ſtat in tribus. Primo vt domus eiꝰ q̄ntum poſſibile eſt perluſtret͛ ſub et ſupra in omnibꝫ angulis foſſis et ſcrinijs. et ſiquidē famoſa malefica extitit. tunc abſqȝ dubio niſi prius ſint ab ea occultata varia inſtrumēta reperiunt͛. ſicut ſupra tactū eſt. Secūdo vt ſi habet ancillā aut cōſodales ꝙ et ille vel illa ſeorſum includant͛ etiā ſi nō ſint delate. p̄ſumitur eas nō latere ſecreta aliqua illius delate. Tercio ꝙ in capiendo ſi in domo ꝓpria capitur ꝙ nō detur ei ſpacium intrandi cameram. eo ꝙ tunc ſolent certa maleficia accipere et ſecum deferre ꝓ taciturnitate ꝓcuranda. Ratione cuius incidit dubium. An modus capiendi maleficas qui ab aliquibus obſeruatur vbi a famulis ſubito a terra eleuat͛ et in ſporta ſiue in ſpatulis ne terrā vltra tangat defertur: ſit licitus. Reſponderi pt ex canoniſtarū et quorundā theologorum ſententia ꝙ licitū ſit hoc triplici reſpectu. Primo qꝛ vt in q̄ſtione introductoria huius tercie partis patuit plurimoꝝ ſententia immo talium doctorū quorū dicta reprobare nemo audet. vt Hoſtienſis Goffre. eſt ꝙ licitū eſt vana vanis cōtundere. Experientia deniqȝ immo et maleficarū faſſiones demonſtrant ꝙ ſepius per talem modū capte taciturnitatis maleficium amiſerūt immo q̄plures incinerande petentes vt ſaltē pede vno terrā tangere permitterentur. dum eis fuiſſet denegatū et in fine ſciſſitatū cur tñ terram tangere optaſſent. Reſponſuȝ ꝙ ſi tetigiſſent ſeipas liberaſſent multis alijs fulminibꝫ interemptis. Alia cauſa. nam hoc ip̄m manifeſtū extitit vt in ſecunda pte operis patuit ꝙ ī publica iuſticia oēs vires maleficij franguntur quo ad p̄terita. ſed quo ad futura niſi de nouo ei a diabolo ſuccurrat͛ in maleficio taciturnitatis oia crimina fatet͛. Dicamus ergo iuxta apoſtoluȝ. Quecumqȝ verbo vel opere agimus omnia in noīe dñi noſtri ieſu chriſti fiant. et ſiquidē innocēs fuerit hec captio nō ſei nocebit. Tercio reſpectu qꝛ ſi ſm doctores licitū eſt ꝑ vana opera maleficia tollere. quia in hoc cōcordant oēs licet diſcrepant in illo ꝙ illa vana nō debeāt eſſe illicita. vnde dictū Hoſti. vbi dicit ꝙ licitū ſit vana vanis cōtundere gloſſatur ab alijs. nota ꝙ dicit vanis nō aūt illicitis a fortiori licituȝ eſt maleficia impedire ad qđ impedimentuȝ hic reſpectus habet͛ et nō ad aliqđ illicitū exercendū. Notat inſuper iudex ꝙ eſt duplex incarceratio. vna ad penā vbi criminoſi ponunt͛. Altera ad cuſtodiam tm̄. et hec in p̄torio fit. et he due cuſtodie notant͛ in. c. multoꝝ. querela. vt ſupra. vñ ad minꝰ ad cuſtodiā eſt incarceranda. ſi autē leuia eſſent ꝓ quibus eſſet accuſata ita ꝙ non eſſet infamata nec eſſent indicia facti in pueris et iumētis tunc remittat͛ ad domū. ſed qꝛ familiaritatē habuit forte cū maleficis et nouit eorū ſecreta. det fideiuſſores quos ſi habere nō pt. iuramētis ⁊ penis aſtricta domū nō exeat niſi vocata. ancille aūt et domeſtice de quibus ſupra ad cuſtodiā et nō ad penā detineantur.

Queſtio nona quid agendū poſt captionē et an deponentiū noīa ſint ei manifeſtanda. Et eſt actus quartus.

Duo aūt poſt captionē fiunt. ſed quid primū inter illa iudici relinquit͛. ſcȝ defenſionū cōceſſio. et in loco torture nō tñ ꝑ torturā examinatio. Primū nō datur niſi petierit. Secundū nō fit niſi prius ancille ſeu cōſodales ſi habuit in domo examinentur. Procedamꝰ tñ ordine poſito. Si delata dicat ſe innocentē et ꝙ falſe ſit delata. et ꝙ libenter velit tales accuſatores inſpicere ⁊ eos audire. tūc ſignū eſt ꝙ petit defenſiones. Sȝ an iudex teneat͛ ei deponentes manifeſtare et ad ꝯſpectū eius pn̄tare. Hic aduertat iudex ꝙ nullū illoꝝ tenet͛ facere nec noia manifeſtare. nec ad ꝯſpectū pn̄tare niſi deponētes ꝑ ſe et ſponte ad hoc ſe offerūt vt vicȝ eoꝝ aſpectibus p̄ſentent͛ et ea q̄ depoſuerūt eis in faciē obijcere. ꝙ autē nō tenet͛ iudex et hoc ꝓpter ꝑiculū deponentiū ꝓbat͛. Nam licet diuerſi ſummi pontifices diuerſa ſenſerunt nullus tñ vnqȝ ſenſit ꝙ iudex teneret͛ ī tali cauſa delato noia deponentiū manifeſtare nec etiam accuſatoꝝ. licet hic nō ꝓcedimus ꝑ modum accuſationis. ſed potius aliqui ſenſerūt ꝙ in nullo caſu liceret. aliq̄ vero ꝙ in aliquo. Tandem autē Bonifacius octauꝰ ſtatuit vt patet

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4

in.c.ſtatuta.§.inhibemus.li.vi.vbi ſic dicit᷑. Inhibemus tamē ꝙ ſi accuſatoribꝫ vel teſtibus in cauſa hereſis interuenientibꝫ ſeu deponentibus ꝓpter potentiā ꝑſonarū ꝯtra q̄s inquirit᷑. videant eps̄ et inquiſitor. ¶ Nota tu ꝑ inquiſitore ⁊ ep̄o iudi[illegible] quemcūꝗ ꝯtra maleficas ꝓcedentē ex cōſenſu ep̄i et inq̄ſitoris. qꝛ idem eſt et vices ſuas cōmittere pn̄t vt in queſtione introductoria patuit vn̄ et talis iudex quicūꝗ etiā ſecularis ꝓcedit ap̄lica auctoritate et nō ſolū imperatoria. ſequit᷑. graue ꝑiculū imminere ſi cōtingat fieri publicationē eorundē ipoꝝ nomina non publicent ⁊c̄. Et ſequit᷑ infra. ceſſante vero ꝑiculo ſupradicto accuſatoꝝ vel teſtiū noīa ꝓut in alijs fit iudicijs publicent᷑. Attendat etiā circumſpectus iudex de potētia ꝑſonarū. qꝛ illa eſt triplex ſcꝫ potētia generis et familie. potētia pecunie. et potētia malicie q̄ plus timēda eſt q̄ꝫ alie due. ꝙ ex illa teſtibꝫ grauia ꝑicula poſſent imminere ſi eis cōtra quos depoſuerunt eoꝝ noīa publicarent᷑. et ratio eſt. maius enī eſt periculū noīa teſtiū publicare alicui delato pauperi habenti in malis cōplices rebelles et homicidas q̄ nihil habent niſi ꝑſonam perdere. q̄ꝫ generoſo vel diuiti abundanti in tꝑalibus. q̄d aūt ſit graue periculū et quale declarat Jo.an. ſup p̄dicto ver. periculū. dicens ita periculū qꝛ timet᷑ mors vel detruncatio ipoꝝ vel filiorū vel parentū ſuoꝝ vel deuaſtatio ſubſtātie vel his ſimilia. Aduertat inſup iudex ꝙ cū apoſtolica auctoritate ex beneplacito ordinarij in his ꝓcedit q̄ꝺ ad illud ſecretū ſcꝫ de nō reuelando teſtificantiū noīa tam ipſe q̄ꝫ omnes alij aſſeſſores qui depoſitiones teſtiū interfuerūt aut in futurū circa ſententiā ferendā intereſſe poterūt tenent᷑ ſub pena excōicationis quā ꝯtra eos ſi oppoſitū fecerint eps̄ fulminare poterit. et ita ne reuelent a principio ꝓceſſus ad minus implicite fulminauit. Unde in alle.c.ſtatuta.§.et vt eorundem. ita dicit᷑. Et vt eorundē accuſatoꝝ et teſtiū periculis efficacius occurrat᷑ et cautius inquiſitōis negocio ꝓcedatur p̄ntis cōſtitutionis auctoritate ꝑmittimus ꝙ ep̄us et inq̄ſitores tu intellige ſicut ſupra poſſint indicere illis q̄bus vt p̄miſſum eſt ꝓceſſum huiuſmodi explicabūt. et in eos archana cōſilij ſeu ꝓceſſus ſibi ſub ſecreto ab eiſdem ep̄o et inquiſitoribus patefacta p̄ter ipoꝝ licentiaꝫ alijs patefacerent excōmunicationis ſententiam quā ex ſecreti violatōne ipo facto incurrant ſi eis videbit᷑ ꝓmulgare. Notandū vlterius ꝙ ſicut pena annexa eſt vbi noīa teſtiū indebite publicarent᷑. ita pena eſt annexa vbi indebite occultarent᷑. ſcꝫ illis quibus merito ſunt manifeſtanda ſcꝫ peritis et aſſeſſoribus de quorū cōſilio eſt ad ſententiā ꝓcedendū vel vbi nō publicarēt vbi ſine periculo teſtiū publicari poſſent. vt in dicto.c.ſtatuta. circa finem ſequit᷑. Ceterū in oībus p̄cipimus tā ep̄os q̄ꝫ inquiſitores purā et ꝓuidam intentionem habere ne accuſatorū vel teſtiū noīa ſupprimēdo. vbi eſt ſecuritas periculū eſſe dicant. nec in eorū diſcrimine ſecuritatē aſſerāt vbi tale periculū immineret ſup hoc ꝯſcias eorū onerātes. vbi Archi. ita dicit. O tu quicunꝗ iudex in tali caſu bene aduerte verba iſta nam nō dicit leue periculū ſi graue. noli igit᷑ reum priuare iuris ordine ſine magna cauſa q̄m hoc fieri nō p̄t ſine offenſione dei. Et notandū eſt lectori ꝙ qꝛ oīa p̄cedentia et etiam ſequentia vſꝗ quo ꝑueniat᷑ ad modos ſententiandi abſꝗ pena ſanguinis in quibꝫ eccleſiaſticus iudex iudicare habet fieri pn̄t cū ꝯſenſu dioceſanoꝝ ꝑ ſecularē iudicē. ideo nō impediat lectorē ſi in ca. allegat᷑ iudex eccleſiaſticus et nō ſecularis q̄ modos ſententiandi ſup ſanguinē capiet ex modis ſententiandi et penitentionādi ordinarioꝝ.

¶ Queſtio decima qualiter ſunt defenſiones concedende cū deputatione aduocati. Et eſt actus quintus.

Si igitur defenſiones petit quō cōcedi pn̄t vbi noīa teſtiū omnino occultant᷑. Dicendum ꝙ defenſio ſtat in tribus. Primo vt ei aduocatus deputet᷑. Secūdo vt illi aduocato noīa teſtium nō publicent᷑ nec ad ſecretū etiā tenendū ſub preſtito iuramento ſed informet᷑ de ſingulis cōtentis in ꝓceſſu. Tercio delati cauſa q̄ꝫtum p̄t in meliorē partē interpretet᷑: ſine tn̄ ſcandalo fidei et damno iuſticie vt patebit. et procurator pari forma cui ꝓceſſus totius copia. ſuppreſſis tamē teſtium et deponentium nominibus. et idem aduocatus etiā ꝓcuratorio noīe ꝓcedere poterit. Quo ad primum Notat᷑ ꝙ aduocatus nō deputatur ad beneplacitū delati. puta quia vellet habere vnum ad ſuuꝫ placitū de illo omnino caueat iudex nō cōcedere hominē litigioſum. maliuolum qui faciliter pecunijs poſſit corrumpi. prout ſepe tales inueniuntur. ſed cōcedat ſibi virū probum et de legalitate nō ſuſpectū. Et notare debet iudex quattuor in aduocato. que ſi obſeruata fuerint ab aduocato: permittat eum aduocare. alias habet eum refutare. Nā aduocatus primo debet examinare qualitatē cauſe. et ſi viderit eam iuſtaꝫ tunc ſi voluerit aſſumat eam. ſi vero iniuſtā renuat. vn̄ diligenter cauere debet ne cauſam aſſumat iniuſtam et deſperatā. Uerum ꝙ ſi ignorāter ab inicio acceptauit cauſam et cū hoc pecuniā. in ꝓceſſu tn̄ cognouit cauſam deſperatā. tūc ſic clientulo ſuo.i.delato ꝓ q̄ cauſam aſſumpſit nō cōſuluit vt cederet ſalariū receptū tenetur reſtituere ſm Hoſt. qđ ꝓbare videtur per.L.de iudi.rem nō nouā. Licet Hoſti. dicat oppoſitū. ſcʒ de ſalario reſtituēdo niſi induſtrioſe feciſſet. Un̄ ſi necꝫ aduocatus clientulum ſuū ſcienter inducat ad defendendum cauſam iniquā ad damna et ad expenſas tenetur. L. de admi.tu.nō eſt ignotū. Secundum ꝙ obſeruare debet vt ſeruet in aduocando tria. Primo modeſtiā vt nō ꝓcaciter nec cōuiciando nec vociferando ꝓponat. L. co. quoniā. Secundo veritatē ſcʒ vt nō mentiatur. falſas rōnes vel ꝓbationes inducendo. nec falſos teſtes aut iura ſi perit⁹ eſſet nec dilationes petat p̄ſertim in hac cauſa vbi ſummarie ſimpliciter ꝛ de plano vt ſupra in queſtione ſexta tactum eſt. et tangit̄. iij.q.vij. hec tria. Et tercium qđ obſeruat̄ eſt ex ꝑte ſalarij qđ moderat̄ ſm cōſuetudinē regionis. de q̄ materia tractat̄. iij.q.vij.§. arcent̄. et.§.tria. Sed ad noſtrū ꝓpoſitum redeundo. Judex ita p̄ſcriptas cōditiones aduocato ꝓponat. et in fine adiūgat ne fautoriā hereſis incurrat. qꝛ tunc excōmunicatus eſſet. Juxta.c. excōicamus.i.§.credentes. Nec valet ſi dicat indici ꝙ nō defendit errorē ſed ꝑſonā. qꝛ nō debet defendere quouiſmodo vt nō ꝓcedatur ſummarie ſimpliciter et de plano. qđ faceret ſi petere vellet oīno dilationes. vel immiſcere appellationes. que oīa refutant̄ vt ibi in queſtione ſexta recitat̄. qꝛ licʒ errorē nō defendat cum ſic damnabilior ipſis maleficis eſſet. et potius hereſiarcha q̄ꝫ hereticus maleficus. vt patet. xxiiij.q.iij. qui illoꝝ. tum qꝛ indebite defendit iam ſuſpectū de hereſi tāq̄ꝫ fautorem ſe facit et nō ſolū leuiter ſed et vehementer ſm defenſionē quā fecit. et debet abiurare publice corā ep̄o. iuxta.c. accuſatus. frequēter allegatū. hec ad longū poſita ſunt nec paruipendat iſta iudex. qꝛ ex aduocato ſeu ꝓcuratore vbi falſe ꝓcedere nitit̄. plurima ꝑicula euenire ſolent. vn̄ iudex oīno debet eū refutare et ꝓcedere ſm acta et ꝓbata vbi reprehenſibilis aduocat⁹ fuerit. Uerūtn̄ ſi iudex habuerit aduocatū irreprehenſibilē ꝓ delato virum zeloſum ꝛ iuſticie amatorē noīa teſtiū ei indicare poterit. ad ſecretū tamē tenendū ſub preſtito iuramento.

Queſtio.xi. quid faciet aduocatus cū ſibi noīa teſtiū nō publicant̄. Actus.vi.

Quod ſi querit̄. Quid ergo aduocatus etiā ꝓcuratorio noīe ꝓ delato faciet. vbi nec ſibi nec clientulo ſuo noīa teſtiū publicant̄. quā tm̄ publicationē ꝛ delatus ſumme affectaret. Reſponſio. informationē capiat a iudice de ſingulis in ꝓceſſu cōtentis. et ſiquidē copiā habere velit. ſuppreſſis tm̄ noībus teſtiū tradat ſibi. et ſic informatus accedat delatū et ſingula ſibi ꝓponat et ſi materia poſtulat vtpote qꝛ multū oneroſa delato: cum ad patientiā q̄ꝫtū p̄t hortet̄. Et delatus vbi iterū atq; iterū inſtat vt ſibi teſtes publicent̄. Rn̄dere p̄t ex factis q̄ cōtra te delata ſunt cōiecturare teſtes poteris. nā tali maleficiatus eſt puer aut iumentū. aut tali mulieri ſeu viro dixiſti. eo ꝙ talē rem quā petebas tibi cōpreſtare nolebat. tu ſenties ꝙ melius fuiſſet vt mihi rem accōmodaſſes. poſt q̄ verba talis infirmat⁹ ſubito facta tua vt teſtimonia clamant. que plus ponderant̄ q̄ꝫ teſtimonia verboꝝ. vel etiā tu ſcis te infamatā. et a longo tp̄e ſuſpectam de multis maleficijs et damnis hoībus illatis et ſic replicando finaliter ad hoc deueniet ꝙ ipſa aut inimicicias allegabit aſſerens ſibi ex inimicicia obiecta. aut dicet. Fateor me dixiſſe hec verba: ſed nō aīo nocendi. Quare aduocatus tunc iudici et aſſeſſoribus de primo vicʒ de inimicicia habet ꝓponere et iudex inquirere. Et ſi quidē illa capitalis inueniret̄ vtpote: quia inter maritos vel cōſanguineos fuiſſet mors intentata vel ſecuta vel alicuius criminis inculpatio. vn̄ q̄s foret plectendus ꝑ publicā iuſticiā vel fuerūt vulnera grauia ex cōtrouerſijs et brigis illata. tunc ꝓuidus iudex cū ſuis aſſeſſoribus diſcutiet an ex ꝑte delate inimicicia aggrauat̄ vel ex ꝑte deponētiſ puta qꝛ marit⁹ aut amici delate alios ex ꝑte deponētis iniuſte oppreſſerūt. tūc quidē ſi nō aſſunt indicia facti in pueris ſeu iumētis ſiue hoīb⁹ maleficiatis. nec etiā aſſunt alij teſtes aut etiā ꝙ publica infamia non laborat. tunc p̄ſumit̄ ꝙ rōne vindicte cōtra eā depoſuerit. et eſt delata oīno abſoluenda et libere dimittenda ſub debita cautione de nō vindicando ꝛc̄. vt moris iudicū eſt. Sed queritur katherina habet puerū maleficiatū: ſeu ipſa per ſe eſt maleficiata. ſeu in iumentis ꝑcepit plurima damna. et ſuſpicat̄ ſuꝑ illā cui⁹ maritus aut cōſanguinei etiā ꝑ prius iniuſte ſuum maritū aut cōſanguineū oppreſſerunt in publico iudicio. vn̄ cum hic duplex ſit inimicicia ex ꝑte deponētis. quia inimicat̄ rōne maleficij illati ꝛ rōne infamie iniuſte obiecte ſuo marito aut cõſanguineo. eſt ne eius depoſitio repellenda aut nõ. et quidē ex vna ꝑte videtur ꝙ ſic. qꝛ inimicicia ibi eſt ex altera ꝙ nõ quia ꝓfert iudicia facti. Reſpondetur ꝙ in caſu quo nõ aſſunt alij deponentes. nec etiam publica laborat infamia cõtra delatā. tūc nõ ſtatur eius depoſitioni tñ ſed repellitur. et delata tñ redditur ſuſpecta ſi et inquantū morbus eſt maleficioſus. et nõ ex naturali defectu. et qualiter hoc cognoſcitur inferi⁹ patebit ꝙ canonice eſt purganda. Sed ſi iterum queritur an alij deponētes etiā habent ſuꝑ indicia facti primū deponere que ipſis aut alijs cõtigerunt: aut ſolū ſuꝑ infamiā. Reſpondetur ꝙ ſi ſuꝑ aliqua indicia facti deponūt bene quidē: ſi aūt tantū ſuꝑ infamiā et ita in re extitit. tunc iudex licet repulerit deponentē ꝓpter inimicicias tñ indiciū facti qḋ ꝓtulit et oſtendit iudex ex alijs teſtib⁹ que ſuꝑ infamiam depoſuerūt capiet ꝓ interſigno ſuꝑ ſuſpitionē vehementē ex qua ipſa delata detenta iudicari poterit a iudice ſuꝑ triplicē penā. ſcꝫ canonice purgationis: ꝓpter infamiā. Iuxta c. inter ſollicitudines. extra de pur. ca. Item ſuꝑ abiurationē ꝓpter ſuſpitionē. iuxta. c. accuſatus. in prin. et ſm varias ſuſpitiones ad varias abiuratōnes vt patebit in quarto mõ ſententiandi. Et ꝓpter indicia facti ſi crimen fatetur et penitet: nõ relinquitur brachio ſeculari ad punitionē ſanguinis ſed ꝑ eccleſiaſticum iudicem ad ꝑpetuos carceres iudicatur per ſecularē tñ iudicē nõ obſtāte ꝙ ad ꝑpetuos carceres ſit ꝑ eccleſiaſticū iudicē iudicat⁹ pōt tñ ipm ꝓpter damna tpalia tradere igni. iuxta. c. ad abolendā. §. pñti. et iuxta. c. excõicamus. ij. de here. que oīa patebunt inferius circa ſextū modum ſententiandi. Epilogando. Attēdat iudex primo ꝙ nõ ſit facilis ad credendū aduocato. vbi ꝓ delata allegat inimiciciam capitalē eo ꝙ rariſſime in tali crimine quis deponit ſine inimicicia cū malefice ſemꝑ exoſe oībus habeantur. Secundo attendat ꝙ cum quattuor modis malefica pt cõuinci ſcꝫ ꝑ teſtes. ꝑ euidentia facti. per indicia facti. et per cõfeſſionem ꝓpriā. et hoc vel ſuꝑ infamiā tm̄. qḋ tantū fieret hoc ꝑ teſtes. vel ſuꝑ ſuſpitionē tunc ꝑ euidentia facti aut indicia facti fieret. ex quib⁹ ſuſpicio pt iudicari leuis vel vehemens vel violenta. et hec oīa abſqꝫ confeſſione ꝓpria que ſi cõcurreret tūc vt dictum eſt ꝓcederetur. Tercio applicet ꝑmiſſa ad ſuum ꝓpoſitū ſuꝑ perſonā detentā ad obuiandū aduocato. ſed vtꝫ ſit tantummō ſuꝑ infamiam delata. aut ꝙ ibi cõcurrāt aliqua indicia vñ redditur ſuſpecta vehementer vel leuiter. et tūc aduocato ſuꝑ inimiciciā allegatā reſpondere poterit. Et hec qꝫtum ad illam partē vbi aduocatus ꝓ delato in inimiciciā deponentiū allegauit. Sed vbi allegat ſecundū videlicet ꝙ illa verba q̄ protulit contra deponentē. tu ſenties in breui que tibi euenient. aut tu non habebis plures dies ſanos. aut veniet in breui ꝙ tu velles mihi talem rem accõmodaſſe aut vendidiſſe et ſimilia. Tunc aduocatus adiungat. licet malū aliquod fuerit ſubſecutum deponenti in rebus vel corporibus. nõ tamen ꝓpter hoc ſequitur ꝙ illa delata hui⁹ mali ſit cauſa tanqꝫ malefica. eo ꝙ infirmitates varijs modis accidere poſſunt. Item allegat ꝙ cõmune eſt mulierū verbis huiuſmodi mutuo cõtendere ꝛc̄. Super iſtas allegatōes iudex habet obuiare per hunc modum. ſi quidem infirmitas ex defectu nature accidit tūc excuſatio locū haberi poterit. Sed qꝛ ex ſignis et experimentis oppoſitū cõſtat vtpote quia nullo remedio naturali curari potuit. Item qꝛ iudicio medicorū iudicatur vt morbus maleficialis vulgariter nachtſchaden. Item iudicio fortaſſis incantatricū aliarum que aſſerūt ſeu aſſeruerūt morbū eſſe maleficialem. Item qꝛ ſubito ſuꝑuenit abſqꝫ aliqua preuia debilitatione. cum tñ naturales infirmitates ſucceſſiue ſolent debilitare. Item qꝛ fortaſſis curata fuit ideo qꝛ reperit certa inſtrumenta ſub lecto aut indumentis ſeu alijs locis. et illis amotis ſubito ſanitati reſtituta fuit ꝓut ſepiſſime cõtingit. Ut ſupra in ſecūda parte operis patuit vbi de remedijs tractatur. Et per hec ſeu ſimilia iudex facillime poteſt obuiare ꝙ talis infirmitas potius ex maleficio qꝫ naturali defectu cõtigit. Et per minas obiectas ſuſpicatur de maleficio. Sicut a ſimili ſi quis diceret. volo tibi cõburere horreū. et effectus ſubſequitur. vtiqꝫ violentam cauſat ſuſpitionē. ꝙ ille qui minas ꝓtulit horreū ſuccenderit. licet fortaſſis alius et nõ ipſe cõbuſſerit.

¶ Sequitur ad idē queſtio duodecima magis declarās qualiter ſit inimicicia capitalis inueſtiganda. Actus ſeptimus.

Attento ꝙ a teſtimonio ferēdo tantummodo inimici capitales repelluntur vt ſupra quinta queſtione tactum fuit. Inimiciciam autē taliter declarare ex his que in capitulo precedenti tacta ſunt iudici fortaſſis nimis obſcu-

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4

rum et difficile videať. attento ꝙ delatus vel eius procurator nollent faciliter eius acquieſcere deciſioni ſuꝑ materiā tactā. q̄ dicať inimicicia capitalis ⁊ q̄ nō. Ideo exprimēdi ſūt alij modi q̄bus ī noticiā talis inimicicie iudex deueniret. vt inſontē ſic minime dānaret ꝙ tm̄ reū per debitā iuſticiam puniret. Et hi modi licet ſint cauteloſi ſeu etiā doloſi. tamē iudex illos practicare pōt in bonū fidei et rei publice. cū et apoſtolus dicat. cū eſſem aſtutus dolo eos cepi. ſpecialiter etiam hi modi practicanť ſuper delatos nō diffamatos publice. ſeu etiā nō notatos per aliquod indiciū facti. licet etiam iudex ſuꝑ quoſcūqʒ delatos vbi inimicicias cōtra deponentes allegarent et noīa teſtiū omnino ſcire vellent. Primus modus eſt. Nam datur delato ſeu ſuo aduocato copie ꝓceſſus ad partē ſuā ſcʒ deorſum et noīa deponentiū ſeu deferentiū ad ꝑtē aliā nō tm̄ eo ordine quo deponūt ſed iſto modo vt nomē teſtis q̄ eſt prim⁹ in copia ſit ſextus vel ſeptimus in cedula. ⁊ qui ſecundus ſit penultimus vel vltimus. et ſic delatus: q̄s hoc deponat vel illud. et quis ſit prim⁹ vel ſecundus in ſua copia. quo ſtante. aut dabis oēs inimicos: aut nō. ſi oēs. eo citius reprehendetur delatus de mendacio. vbi cauſa inimicicie per iudicē ſcrutabiť. ſi quoſdā vero tūc facilius cauſa inimicicie inueſtigabiť. Secundus modus eſſet a ſimili vbi dareť aduocato ꝓceſſus copia ad ꝑtem vnā et deponentiū noīa ad ꝑtē aliā. et adiunctis alijs extraneis q̄ alibi a maleficis fuerūt ꝑpetrata. ⁊ nō a deponentibus ſeu teſtibus inſcriptis depoſita. ſic delatus nō poterit aſſertiue dicere illū vel iſtum inimicū capitalē ꝗꝛ neſcit que ſint ab illis cōtra eum depoſita. Tercius modus q̄ et ſupra tactus capitulo quinto. Nā qn̄ delatus examinať in fine ſecundi examinis anteq̄ꝫ petat defenſiones ⁊ anteq̄ꝫ aduocatus ſibi deputať. Interrogeť. An reputet ſe habere inimicos capitales qui omni diuino timore poſtpoſito: falſo imponerēt ſibi labē hereſis maleficaꝝ. Et tunc forte impremeditatus ac improuiſus ⁊ nō viſis deponentiū atteſtationibus. reſpondet ꝙ nō reputet ſe habere taleſ inimicos. vel ſi dicit puto me habere. tūc nominat. et illi inſcribanť et cauſa etiā inimicicie. vt poſtmodū iudex valeat eo certius inueſtigare. poſtq̄ꝫ copia ꝓceſſus et noīa ſeorſum fuerint tradita modis q̄bus ſupra. Eſt et quartus modus vt iterū in fine ſecūdi examinis aut cōfeſſionis de qua in ſexta queſtione circa ſecunda interrogatoria anteq̄ꝫ denť ſibi defenſiones interrogať de teſtibus qui grauius depoſuerūt cōtra eū ꝑ hunc modū. Cognoſcis tu talem vnū noīando de teſtib⁹ qui grauiora depoſuit. et tunc dicet ꝙ ſic. vel ꝙ nō. Si dicit ꝙ nō. tunc nō poterit ex poſt dando ſibi defenſiones et aduocatū ponere illū capitalē inimicū. cum dixerit medio iuramento prius oppoſitū ſcʒ nō noſcere illum. Si aūt dicit ꝙ ſic. tunc interrogeť ſi ſcit vel audiuit ꝙ ipe vel ipa egerit aliq̄d cōtra fidē ſicut malefice ſolent facere. Si dicit ꝙ ſic. Talia ⁊ talia fecit. Interrogať ſi eſt ei⁹ amic⁹ vel inimicus. ſtatim reſpondebit ꝙ amicus ei. hoc ideo vt eius teſtimonio ſtetur. et ex tūc in illa cauſa nō pt̄ dare illū inimicū capitalē per ſuū aduocatū cum medio iuramento per antea dixit eum amicū. Si aūt reſpondeat ꝙ nihil ſcit de eo. tūc interrogať an ſit eius amicus vel inimic⁹ ⁊ ipe ſtatim reſpōdebit ꝙ amicus. ꝗꝛ allegare inimicū de quo nil mali nouit. nō facit. dicet ergo ſum ſuus amicus. At tamen ſi ſcirē aliqua non obmitterē quin illa reuelarē. in tali ergo cauſa nō poterit eum ponere ex poſt inimicū. vel ad minus allegabit cauſas inimicicie capitalis a principio. et tūc aduocato adhibebiť fides. Quintus modus eſt nam datur delato ſeu aduocato copia ꝓceſſus ſuppreſſis noībus deponentiū. et vbi aduocatus informabit eū de ſingulis. coniecturatur quis vel qui depoſuerūt talia cōtra eū. et frequēter venit in cognitionē. et tunc ſi dicet talis eſt inimicus capitalis: et volo ꝓbare ꝑ teſtes. tūc iudex habet cōſiderare ſi concorditer iuxta ꝓceſſum noīauit. et tunc ꝗꝛ dixit velle ꝓbare ꝑ teſtes illos examinabit ⁊ cauſas inimicicie exāīnabit. ſecrete cōuocato ad hoc bono cōſilio peritorū vel antiquorum in quibus latet prudentia. et ſi ita inuenerit cauſas inimicicie capitalis ſufficientes. tunc repellat primo teſtes. ⁊ illi dimittetur ſi non aſſunt alia grauamina aliorum teſtium. Et hic modus quintus vt cōmunius obſeruatur. et de facto malefice cito ex copia ꝓceſſus eliciunt qui vel que aduerſus eam depoſuerunt. et quia rariſſime in tali cauſa inuenitur inimicicia capitalis quia niſi ea que ex earū malis operibus oritur. Ideo iudex de facili ſe habet per prefatos modos reſoluere. attento etiam ꝙ ſepius deponentes affectant ſe perſonaliter maleficis preſentare et in faciē obijcere ea q̄ per maleficia eis ſunt illata. Eſt et ali⁹ et vltim⁹ ad quē finaliť iudex recurrere pōt vbi p̄dicti modi fortaſſis iudicarenť ab alijs q̄b⁹ doloſi ⁊ ꝑ aſtutiā p̄cticati p̄ſertim q̄ttuor primi. ideo oīno ad ſatiſfaciendū et quietandum ſcrupuloſas mentes ⁊ ne iudici quicq̄ꝫ obĳciātur. aduertat ꝙ poſtq̄ꝫ per p̄cedentes modos expertus eſt. nō eſſe aliquā inter delatum et deponentē capitalē inimiciciā vult tm̄ hoc idē ꝯſilio alioꝝ aſſeſſoꝝ cōcludere in finem ne ſibi quicq̄ꝫ obĳciat̄. faciat hoc. det delato ſeu eius aduocato copiā ꝓceſſus. deponentiū tm̄ et deferentiū noībus ſuppreſſis. et quia defendendo dicit ſe habere inimicos capitales. ⁊ fortaſſis cauſas inimiciciaꝝ variaſ allegat ſiue in re ita ſint ſiue nō. cōgregat tm̄ iudex cōſiliū ꝑitoꝝ cuiuſcūq̄ꝫ facultatis ſi cōmode habere p̄t. vel ad minus ex ꝓuidis et honeſtis ꝑſonis quibuſcūq̄ꝫ. qꝛ ad hoc tenetur iuxta. c. ſtatuta. frequēter allegatū. et illis totū ꝓceſſum integraliter et ꝑfecte ꝑ notariū ſeu ſcriptorē legi faciat. et cum teſtiū ſeu deponentiū noīa publice exponat. ita tm̄ ꝙ ad tenendū ſecretū ſub p̄ſtito iuramento omnes aſtringat. et de illo an hoc facere velint pri⁹ habet inquirere. qꝛ aliaſ omnino nō ſunt eis noīa illa exponenda. Et poſt dicat. qualiter per talem et talem moduꝫ inquirēdo de inimicicia nullā potuerit perpendere. Attamē ſubinferat ſi videbit̄ fiat e duobus vnū. aut ꝑ cōſilium diſcernatur. qui ſint ex deponentibus repellēdi tanq̄ꝫ inimici capitales. et quō aut eligant̄ tres quattuor aut quinq̄ꝫ. q̇ amplius nouerūt in villa aut oppido. amiciciaꝫ vel inimiciciā. delati et teſtiū et qui non ſunt p̄ñtes in cōſilio et publicent̄ illis tantummō noīa delati et teſtiū. nō autē articuli ꝓceſſus. et ſtabit̄ iudicio eorundē. ex primo nō poterunt bene teſtes repellere. Attento ꝙ iudex ſuos modos inquirendi practicauit. ex ſcdo vero totaliter ſe immunē faciet et omnē a ſe ſiniſtrā ſuſpitionē excutiet. tenet̄ etiā hūc vltimū modū ſeruare vbi delatus in alieno loco et patria eſſet captus. Et hec ſufficiant ad diſcernendū ſuꝑ inimiciciā.

Queſtio. xiiij. ſuper ea que ante interrogatoria in loco carceris et torture ꝓponenda: habet iudex aduertere et eſt actus nonus.

Quid deniq̄ꝫ iudice agendū ſit clarepatꝫ. Si enī vt cōmunis exigit iuſticia. ad penā ſanguinis nō iudicat̄ niſi ꝓpria cōfeſſione cōuincatur. q̄ꝫuis ex alĳs duobus habet̄ ꝓ manifeſte deprehenſa in heretica prauitate. ſcꝫ ex euidentia ſeu indicia facti et ex teſtiū ꝓductione legitima vt ſuꝑ q̄ſtione ſeptīa tactū fuit. et de tali etiā delata ad p̄ñs agit̄. tūc vtiq̄ꝫ q̄ſtionibus et tormentis ꝓ criminū faſſione exponetur. Et vt queſtio clara ſit: ponat̄ caſus qui ⁊ ſpīre cōtigit et ad multoꝝ noticiam ꝑuenit.

Quidā honeſtus dū quandā mulierē ꝑtranſeundo nō ei ad nutū in venditōe cuiuſdā rei venalis complacere voluiſſet. illa indignata poſt tergū clamauit. in breui optaſſes vt annuiſſes. et eſt vſitatus ſic modus loquēdi maleficarū vel a ſimili ſenſu qn̄ maleficiū ꝑ auiſamenta volūt inferre. tunc ille indignatus et nō immerito ſuꝑ eam vultū poſt tergū vertit vt eā quo aīo verba ꝓtuliſſet inſpiceret. et ecce ſubito maleficio ꝑcuſſus os ſuū in obliquum horribili deformitate vſq̄ꝫ ad aures extenditur. nec retrahere potuit ſed multo tp̄e in illa deformitate ꝑſtitit. Hic euidēs factuꝫ iudici ꝓponitur. caſum ponimus et an ꝓ manifeſte deprehenſa in hereſi maleficaꝝ ſit habenda querit̄. Reſpondere oportet ex verbis Bernar. in glo. ordinaria. et in. c. ad abolendam. vt ſupra queſtione notata tangit̄ ꝙ ſic. eo ꝙ tribus modis vt ibi tangit̄. quis vt taliter deprehenſus iudicat̄. et illa etiā tria nō copulatiue. i. ꝙ oīa tria habent inſimul ꝯcurrere. ſed vnumqđq̄ꝫ ꝑ ſe ſcꝫ euidentia facti. teſtium legitima ꝓductio et ꝓpria cōfeſſio. reddit maleficā vt manifeſte deprehenſam reputari. Indiciū autē facti differt ab euidentia qꝛ cū minus ſit q̄ꝫ euidētia tm̄ capit̄ etiā ex verbis et oꝑibus maleficoꝝ. vt in illa queſtione ſeptima tangitur. et iudicat̄ ex maleficĳs nō ita ſubito ſed ꝓceſſu temporis illatis per minas tamen etiā p̄cedentes. ſicq̄ꝫ cōcludamus. ꝙ de ſimilibus maleficis delatis. et que ſub defenſionibus vt premiſſum eſt defecerunt etiā vel nō defecerūt. eo ꝙ nō fuerunt cōceſſe. nō cōceſſe autē quia nō fuerūt petite. iam noſtra queſtio verſatur: quid iudici agendum. et qualiter ad queſtiones ſit ꝓcedendū pro dicenda veritate in punitionē ſanguinis. Ubi plura ſunt iudici ꝓpter ingentes labores cōtra maleficiū taciturnitatis aduertendo que etiā ſucceſſiue per capitula deducent̄. Et primū eſt. Ut ad maleficā queſtionandā nō ſit pronus. habeat tamen ad certa ſigna q̄ ſequentur aduertentiam. Quare autē nō debet eſſe facilis: cauſa eſt. quia niſi diuina coactio ꝑ ſanctū angelū vt maleficiū diaboli abſcedat: cōcurrat. ita inſenſibilis in illis doloribus efficit̄: vt membratim citius diſcerperetur: q̄ꝫ alq̄d veritatis fateri valeat. Nec ꝓpter obmittendū. tum qꝛ nō equaliter oēs ſunt hmōi maleficĳs irretite. tū etiā qꝛ diabolus ſponte interdū nō coactus ſancto angelo maleficā fateri crimina ꝑmittit. Pro cui⁹ intellectu ea q̄ ſuꝑ in ſecunda ꝑte opis. de modo p̄ſtandi homagiū diabolo tacta ſunt aduertenda. Sunt nanq̄ꝫ que ſub certis annis

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4

pꝛius diabolo militant vt ſex octo aut decem annis anteqꝫ ſibi homagiū pꝛeſtāt:ſcꝫ in coꝛpoꝛe et aīa ſe eis deuouendo. vbi tñ alie a ṗncipio ſibi ꝓfitendo fidei abnegationē etiam ſubito homagiū p̄ſtant. Cur autē diabolus hoc ſpaciū tp̄is poſtulatū acceptat vtiqꝫ ea de cauſa. vt illo intermedio maleficā experiatur an oꝛe tm̄ ⁊ nō coꝛde fidē abnegādo ſimili mō etiā homagiū ſibi pꝛeſtaret. Nā cū diabolus intima coꝛdis nō niſi ꝑ exterioꝛa ⁊ cōiecturaliter cognoſcere habet vt in pꝛima ꝑte oꝑis ſub difficultate an demones ad odium vł amoꝛē mētes hoīm immutare pñt. plureſ etiā reperiant̄ q̄ neceſſitate aliqua aut egeſtate inducte ꝑ alias maleficas et ſub ſpe ꝯfeſſionis et euaſionis a fide in toto vel in ꝑte apoſtatant. tales vtiqꝫ etiā non coactus a ſancto angelo relinquit. vn̄ ⁊ faciliter ſua crimina fatentur. cū tñ alie q̄ ſicut oꝛe immo et coꝛde ſibi adheſerūt ꝓ viribꝫ ab eo defendant̄ et indurantur ad taciturnitatis maleficiū. Et per hec patet ſolutio ad queſtionē. vn̄ ꝓuenit ꝙ certe malefice de facili fatent̄. alie vero minime. qꝛ vbi diuinitꝰ diabolus nō repellit̄ adhuc tñ ſponte illas relinq̇t. vt ꝑ tempoꝛalē cōfuſionē et hoꝛribilē moꝛtē ad deſperationem inducat. q̄s coꝛde allicere nūqꝫ poterat. Patent hec etiā ex ſacramentalibꝫ earū cōfeſſionibus. in q̇bus aſſerunt ſe nunqꝫ voluntarie adheſiſſe. et plura maleficia coacte a demonibus intuliſſe. Eſt et alia differētia ꝙ cernunt̄ alique poſt faſſionē criminū ſibi ip̄is moꝛtē intētare vt laqueo vel ſuſpēdio vitā ſibi ip̄is auferāt. qȯ vtiqꝫ inimicus ille operat̄. ne ꝑ ſacramentalē cōfeſſionē veniā a deo ꝯſequant̄ et hoc p̄cipue illis q̄ nō voluntarie ſibi adheſerunt. licet et alijs q̄ ſibi voluntarie adheſerunt poſt criminū faſſionē intentat. ſed tunc cernit̄ ꝙ diabolꝰ coacte maleficā habuit relinquere. Concludamꝰ ꝙ tantus vel etiā maioꝛ p̄ſupponit̄ laboꝛ ad queſtionandū ꝓ dicenda veritate maleficā quātus ad exoꝛcizandum a demone poſſeſſum. Ideo iudex nec voluntarius nec facilis ad hec eſſe debet niſi vt dictū eſt in punitionē ſanguinis. Sed et in hac cauſa faciat diligentiā ꝓut ſequit̄ pꝛimo ferendo ſententiam.

Queſtio. xv. de mō ſententiandi delatā ad queſtiones et quō pꝛima die ſit queſtionāda. et an poſſit conſeruationē vite cōpꝛomittere.

Actus decimus.

Quid deniqꝫ ſecūdo loco iudex habet aduertere ſtat poſt actus in eo ꝙ feret ſententiā ꝑ modū qui ſequit̄. Nos iudex et aſſeſſoꝛes. attendentes meritis. ſeu cōſiderantes merita. ꝓceſſus facti per nos contra te talē. talis loci. talis dioceſis. et diligenter omnibus examinatis. inuenimꝰ ꝙ tu es varius in tuis confeſſionibꝫ vtpote qꝛ dicis tales minas ꝓtuliſſe nō autē eo nocendi aīo. et tñ nihilominus ſunt indicia varia q̄ ſunt ſufficiētia te ad exponendū queſtionibꝫ ⁊ toꝛmentis. Eaꝓpter vt veritas ab oꝛe tuo ꝓpꝛio habeat̄. et vt deinceps aures iudicū nō offendas. Interloquēdo declaramꝰ. iudicamus. ⁊ ſententiamus. die p̄nti et hoꝛa tali te ſupponendū queſtionibꝫ et toꝛmētis. Lata fuit hec ſnīa ⁊c̄. Secūdo ſtat actus in eo qȯ vt p̄miſſum eſt adhuc nō ſit voluntarius ad queſtionandū. ſed carceribꝫ ad penā mancipatus et nō iam ad cuſtodiā tm̄ vt pꝛius et adhibitis eius amicis vt penas ſubterfugiat et ꝙ foꝛtaſſis moꝛti nō tradet̄. licet alias puniet̄ vbi veritatē fatetur. illis ꝓponat et ꝙ ad hoc ip̄m delatū inducere velint hoꝛtat̄. Nam meditatio frequēs et carceris calamitas ac replicata infoꝛmatio ꝓboꝛū viroꝛū diſponūt ad veritatē erudiendā. et a nobis expertū eſt ꝙ per hmōi infoꝛmatōes malefice taliter cōfoꝛtate fuerūt vt in ſignū reſiſtentie in terrā ſpuētes quaſi in faciē diaboli dicebāt. exeas maledicte diabole faciā qȯ iuſtū erit et ꝯſequēter crimina ſua fatebant̄. Si vero cōuenienter delato expectato et tp̄e ꝯgruenter ꝓrogato ⁊ multipliciter infoꝛmato. Credat iudex bona fide ip̄m delatū negare veritatē. queſtionēt eū moderate vtpote ſine ſanguinis effuſione. ſcientes ꝙ queſtiones ſunt fallaces. et ſepius vt tactum eſt inefficaces. Eſt aūt modus incipiēdi talis. vt dū miniſtri ſe diſponūt ad queſtionandū poſt expolient eū. vel ſi eſt mulier: pꝛius anteqꝫ ad carceres penoſos ducet̄ ab alijs mulieribus honeſtis et bone fame expoliet̄. ea de cauſa vt ſi maleficiū aliqȯ inſutū eſſet veſtimentis ꝓut ſepe ex infoꝛmatione demonum pꝛacticant. ex mēbꝛis pueri nō baptiſati. in finē vt pueri viſione beatifica pꝛiuent̄. Et dum inſtrumēta diſponunt̄ iudex ꝑ ſe et ꝑ alios bonos viros fidei zelatoꝛes inducāt queſtionandū ad fatendū veritatē libere. et ſi fateri noluerit mādet miniſtris ꝙ ad coꝛdas ligetur. vel ad alia inſtrumenta applicet̄. et ibi ſtatim obtemperēt nō leti ſꝫ q̄ſi turbati. poſt iterū ſoluatur ad petitionē aliquoꝛum et ad partē trahatur et iterum inducat̄ et inducendo infoꝛmetur ꝙ non tradetur moꝛti. Ubi queritur. An hoc iudex ſuꝑ delatū infamatum. et per teſtes ⁊ indicia facti legittime cōuictū. cum nihil deſit niſi vt oꝛe ꝓpꝛio crimē fateatur. poſſit licite in cōſeruationē vite cō-.

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4

ꝓmittere cum tñ ſi crimen fatet̃ vltimo ſupplicio puniet̃. Reſpondet̃ a varijs varia ſentiuntur. Nam quidã ita ſentiũt: ꝙ ſi delata eſt plurimũ infamata et ſuꝑ indicia facti violenter ſuſpecta. et ꝙ ipa in magnũ nocumentum ſit tanꝙ̃ aliarũ maleficarũ magiſtra. etiã tunc ſecurari poſſet de vita ſub his circumſtantijs. vt ꝑpetuis carceribꝫ in pane et aqua adiudicaret̃ dummõ alias maleficas ſub certis et veriſſimis ſignis manifeſtaret. nec tñ illa pnĩa carceris vt ponit̃ ei manifeſtanda eſſet. ſed duntaxat ſecuritas vite ꝓmittenda et liquali penitentia punienda per exilium vel alio modo punienda. Et ſine dubio pro maleficis famoſis et preſertim que maleficis medicaminibꝫ inſiſtunt. et maleficiatos ſuperſtitioſis actibus curãt taliter ſeruande eſſent vt aut maleficiatis ſubuenirẽt aut maleficas ꝓderent. nec tñ eoꝝ ꝓditioni ſtaret̃ eo ꝙ diabolus mendax niſi ꝑiter et alia indicia facti cũ teſtibus cõcurrerẽt. Alijs videt̃ ad idem in caſu quo ſic carceribꝫ deputata eſſet ad tẽpus ꝓmiſſio ſeruanda et poſt ſpaciũ tꝑis incineranda. Tercij ſunt qui dicũt iudicẽ ſecure poſſe in ꝯſeruationẽ vite cõpromittere. ita tñ ꝙ expoſt a ſententia ferenda ſe exoneraret et in ſuũ locum aliũ ſubſtitueret. Inter quos modos primus licet videret̃ vtilis ꝓpter maleficiatorũ curationẽ. tñ qꝛ nõ eſt licitũ maleficia ꝑ maleficia ſeu illicita opera tollere licet vt in queſtione prima et introductoria huiꝰ tercie ꝑtis patuit. plurimoꝝ opinio ſit. ꝙ licitum ſit maleficia ꝑ opera vana et ſuꝑſtitioſa tollere. Sed qꝛ in his magis docet iudices experientia atꝙ̃ vſus et negocioꝝ varietas ꝙ̃ ars alicuius ſeu doctrina. Ideo relinquit̃ hoc iudicibꝫ. Certũ eſt autẽ vt experiẽtia pluries docuit. multi faterent̃ veritatẽ niſi ꝙ metu mortis retrahunt̃. Tercio ſtat actꝰ in iſto Ex ſi nec minis nec talibus ꝓmiſſis fateri voluerit veritatẽ. tunc miniſtri ſententiã latam exequant̃. et queſtionetur cõſuetis modis et nõ nouis. nec exquiſitis leuius vel fortiꝰ ſm ꝙ crimen exigit delinquentis. et dũ queſtionatur de certis articulis. ſuꝑ quibus queſtionatur. interroget̃. et hoc ſepe et frequẽter a leuioribus incipiendo. qꝛ citius cõcedet leuia ꝙ̃ grauiora. Et dum hec fiunt notariꝰ totũ ſcribat in ꝓceſſu. et quõ queſtionat̃ et de quibus interrogat̃. ꝛ quõ reſpondet̃. Et nota ꝙ ſi fatetur ꝑ tormenta ducat̃ poſtea ad aliũ locum. vt denuo recognoſcat et ꝙ nõ tantummõ vi tormentoꝝ cognouerit. Quarto ſtat actus in iſto ꝙ ſi queſtionatus decenter noluerit fateri veritatẽ. Ponant̃ alia tormentorum genera corã eo dicendo ꝙ oportet eũ ſuſtinere niſi fateat̃ veritatẽ. Quod ſi nec ſic poterit ad terrorẽ vel etiã ad veritatẽ induci. tũc pro ſecunda aut tercia die queſtionanda ad cõtinuandũ tormenta nõ ad iterandũ. qꝛ iterari nõ debẽt. niſi noua ſuꝑueniſſent indicia feretur corã eo ſententia in modũ qui ſequit̃. Et nos ꝑfati iudex vt ſupra. Aſſignamꝰ tibi tali. diem talẽ ad queſtiones cõtinuandũ. vt a tuo ore ꝓprio veritas oriat̃: et totũ ponat̃ in ꝓceſſu a notario. Et infra illud tꝑus aſſignatũ iudex per ſe aut per alios ꝓbos viros inducent eũ ad fatendũ veritatẽ modo ꝑmiſſo cum ſecuritate vite ſi ita videbit̃ expedire. Aduertat etiã iudex vt infra illud tꝑs continue apud eã ſint cuſtodes vt vicꝫ ſola nõ relinquatur qꝛ a demone frequentabit̃. vt ſibi ipi mortẽ inferat ſi et inquantũ diabolꝰ ipam deſerere intendit. aut ad deſerendũ ipam diuinitus arcetur. hoc ipm enĩ diabolus meliꝰ noſcere pt ꝙ̃ aliqs ſcriptis referare.

¶ Queſtio. xv. ſuꝑ tormenta cõtinuanda et de cautelis et ſignis quibus cognoſcere pot iudex maleficã et quõ ſe ab earum maleficijs debet ꝑmunire. Et quõ ſint abradende ꝛ vbi ſua habent maleficia abſcondita cum declarationibus varijs ad obuiandũ maleficio taciturnitatis. et eſt actus. xi.

Quid aũt cõſequenter reſtat iudici ſuꝑ tormẽta cõtinuãda. Eſt aduertendũ primo. ꝙ ſicut nõ oĩm membrorum eſt eadẽ medicina. ſed potius diuerſoꝝ et ſingulorꝝ ſunt diuerſe ꝛ ſingulares medicine. ſic nec ad oẽs hereticos ſeu de hereſi delatos. idem modus interrogãdi inquirendi et examinandi quo ad articulos eſt ſeruandus. ſed ſm veritatẽ ſectarũ et perſonarũ varius et diuerſus modus examinandi. Iccirco ipe prudens iudex vt medicꝰ qui putrida membra et ſcabioſas oues reſecare et ſequeſtrare ab innoxijs nititur. iã eſtimare ꝑt delatã maleficio taciturnitatis infectam. quam taciturnitatẽ euellere nõ poteſt vna et infallibilis depingi regula ſiue modꝰ immo etiã dare nõ eſſet tutum. eo ꝙ cum illũ modũ cõſequenter aſſuetũ ac regulam generalem. dum tenebrarum filij ꝑuiderent ipm tanꝙ̃ laqueum ſue perditionis facilius cuitarent ſeu etiã precauerent. Curet igit̃ prudens ac induſtrius iudex occaſionẽ et modũ interrogandi accipere ſiue ex teſtium reſponſis ſeu atteſtationibus. ſiue ex his que alias experientia eũ docuit. ſiue ex his q̃ ꝓprij ingenij acumen aperit: ſubſcriptis cautelis vtẽdo Nam ſi inueſtigare affectat an maleficio ta-

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4

citurnitatis ſit inuoluta aduertat. an lachrymare corã eo ſtando queat. aut tormentis exponendo. hoc ipm enim ꝓ certiſſimo ſigno ex fide dignoꝝ antiqua relatione ac ꝓpria experiencia docente adeo repertũ eſt. ꝙ etiã ſi ad lachrymandũ cõiurationibus hortet͛ et compellatur ſi malefica extitit hoc ipm ſcʒ lachrymas emittere nõ poteſt. dabit quidẽ flebiles voces et ex ſputo genas et oculos linire ac ſi fleret attentabit. ſuꝑ quo a circumſtantibus caute aduertendũ erit. Modus aũt cõiurandi ad lachrymas veras ſi innoxia fuerit ⁊ cohibere lachrymas falſas. talis vel cõſimilis in ſententia practicari pt a iudice ſeu p̄ſbytero. manũ ſuꝑ caput delati ſeu delate ponẽdo Coniuro te per amoroſas lachrymas a nr̃o ſaluatore dño ieſu xp̃o in cruce ꝓ ſalute mũdi effuſas. Ac per ardentiſſimas lachrymas ipſius glorioſiſſime virginis marie matris eiꝰ ſuꝑ vulnera ipſius hora veſpertina ſparſas. et per oẽs lachrymas quas hic in mũdo oẽs ſancti et electi dei effuderũt. et a quoꝝ oculis iam oẽm lachrymã abſterſit. vt inquantũ ſis innoxia lachrymas effundas. ſi nocẽs nullo mõ. in noĩe patris et fi. et ſ. ſ. + amen. Experiencia docuit. q̃to ampliꝰ ꝯiurabant͛ tanto minus flere poterãt. cum tñ vehementer ſe ad fletum ſtimulabant et genas ſputo humectabant. Poſſibile tñ vt poſt in abſentia iudicis et extra locũ et tempus torture corã cuſtodibus flere valeant. Et ſi cauſa impedimenti fletus in maleficis querit͛. Poteſt dici ꝙ quia gratia lachrymarũ in penitentibꝫ precipuis donis aſſcribit͛ cum celũ penetrare et inuincibilem vincere humilis lachryma a bernardo aſſerit͛. nulli dubiũ quin ⁊ inimico ſalutis plurimũ diſplicere noſcit͛. vñ et ſummis conatibus illas impedire nemo ambigat vt finalis impenitentia potius introducat͛. Sʒ quid ſi aſtutia diaboli deo ꝑmittente etiam maleficã flere ꝯtingeret cũ flere nere ⁊ decipere etiã ꝓpriũ mulieꝝ dicat͛. Rñderi pt cum occulta ſint dei iudicia. ſi alias nõ poſſet conuinci ꝑ legitimos teſtes ſuꝑ aliqua indicia facti. nec etiã ſuſpecta eſſet grauiter aut violenter vtiqȝ eſſet abſoluẽda et ꝓ leui ſuſpitione in qua ſtaret ꝓpter infamiã quã teſtes depoſuerũt haberet hereſim maleficarũ abiurare. vt in ſecundo mõ ſententiandi diſcutiet͛. Secũda cautela nõ ſolũ poſt hanc primam obſeruanda. verũ etiã omni tꝑe iudici et oibꝫ aſſeſſoribus aduertenda ꝙ nõ ꝑmittant ſe ab ea tangi corporaliter p̄ſertim ſuꝑ nudã iuncturam manuũ et brachioꝝ. ſed omnino ſecum deferant ſal exorcizatũ in die dñico palmam et herbas benedictas. he enim res inſimul cum cera benedicta inuoluta et in collo deportata. vt ſupra in ſecũda pte operiſ de remedijs cõtra maleficiales infirmitates et defectus patuit. mirã habent efficaciã p̄ſeruandi nõ ſolũ ex maleficarũ teſtimonijs verum etiã ex vſu et cõſuetudine eccleſie. q̃ in hunc finem hmõi exorcizat et benedicit. vt ptʒ in earum exorciſmis cũ dicit͛ ad effugandã omnẽ poteſtatẽ inimici ⁊c̃. Et nõ videat͛ extraneũ de tactu iuncturarũ ſeu membroꝝ. qꝛ diuina ꝑmiſſione interdũ per tactũ: aliqñ per viſum aut ꝑ auditũ verboꝝ ab eis ꝓlatoꝝ maleficiare operatõe demonũ pñt. p̃cipue eo in tpe vbi queſtionibꝫ exponunt͛. Experientia nos edocente. nouimus quaſdã in caſtris detentas que nil aliud a caſtellanis inſtantiſſimis precibus flagitabãt niſi vt in aduẽtu iudicis aut alterius p̄ſidentis eis cõcederet͛ vt primũ intuitũ viſus in ipm iudicẽ dirigere poſſent anteqȝ ab eo vel alijs eſſent viſe. ex quo intuitu etiã ſortite ꝙ talis iudex aut alij ſui aſſeſſores. ita alienati in eorũ cordibꝫ fuerũt ꝙ oẽm ſi quã habuerãt indignationẽ amiſerũt. nec ipſas moleſtare quoquo mõ p̄ſumebant. ſed libere abire ꝑmiſerunt: qui ſcit et expertꝰ eſt verũ dat teſtimoniũ. et vtinaʒ talia ꝓcurare nõ poſſent. nõ paruipendãt iudices talia auiſamenta et remedia. cũ vilipenſio taliũ poſt tanta auiſamenta in eternã eis cedet damnationẽ. iuxta ſaluatoris dictũ. Si non veniſſem et locutus eis nõ fuiſſem peccatũ nõ haberent. nunc autẽ excuſationẽ nõ habent pro peccato. Muniant ergo ſe p̄miſſis ex eccleſie inſtitutione. et ſi cõmode fieri pt: ipa a tergo dorſum vertendo ad iudices et aſſeſſores introducatur. et nõ ſolũ in pñti actu verum in oibus p̄cedentibꝫ ⁊ ſequẽtibus ſigno crucis ſe muniendo et viriliter aggrediẽdo frangentur cum dei adiutorio vires antiqui ſerpentis. Nec quis eſtimat ſuperſtitioſum vt a tergo introducat͛ cum vt ſepe tactũ eſt canoniſte ad tollendũ ⁊ impediendũ maleficia maiora cõcedunt ⁊ vana vanis cõtundere ſemper dicant eſſe licitũ. Tercia cautela in pñti actu vndecimo obſeruanda. vt pili ex omni parte corporis abradant͛. et eſt eadẽ ratio. ſicut ſupra de veſtimentis exuendis. habẽt enĩ interdum ꝓ maleficio taciturnitatis aliquas ſuperſtitioſas alligaturas quarundã rerũ ſiue in veſtimẽtis ſiue in pilis corꝑis et interdũ in locis ſecretiſſimis nõ noiandis. qd̃ ſi obijceretur. Nunqd diabolꝰ abſqȝ hmõi ligaturis reꝝ poſſet mentẽ malefice indurare vt crimina non valeat fateri. ſicut et alij ſceleroſi

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4

ſepius inueniuntur. ſub quibuſcunq̄ maximis tormētis q̄ſtumcūq̄ ꝑ indicia facti aut per teſtes ſint cōuicti. Reſpondet̄ vtiq̄ verū eſſe ꝙ abſq̄ rebus quibuſcūq̄ demon valeat talē taciturnitatē ꝓcurare. illis tm̄ rebus vtit̄ in animarū ꝑditionē et offenſam maiorē diuine maieſtatis. qđ vt clarius pateat. Malefica quedā in oppido hagenowe de qua ⁊ ſupra in ſecūda ꝑte opis tactū eſt. tale maleficiū taciturnitatis ꝓcurare ſciebat. vt maſculꝰ recenter natus et nō baptiſatꝰ et cū hoc primogenitus interemptus et in fornace aſſatus ⁊ cū alijs rebꝫ q̄s exprimere nō expedit incineratus et pulueriſatus. ſi qua malefica aut flagitioſus ex hijs quicq̄ ſecū deferret nullo mō ſua crimina fateri poſſet. Hic clarum eſt ꝙ ſi centū milia pueri adhiberent̄ ex naturali inclinatione nunq̄ talē effectuꝫ taciturnitatis cauſare poſſent vtitur tm̄ vt cuiq̄ intelligenti patꝫ in animarū perditionē: et diuine maieſtatis offenſionem. Sed et hoc qđ allegat̄ ꝙ ſepe flagitioſi hoīes et nō malefici talē penes ſe taciturnitatē retinent. Dicendum eſt ꝙ talis taciturnitaſ triplici ex cauſa prouenire pt̄. Primo ex naturali quodammodo duricia mentis. q̄ʒ ſicut aliqui ſunt molles corde ſeu vecordes. ꝙ ad leuē torturam oīa cōcederent etiā quecunq̄ falſa. ita aliqui ſunt ita duri ꝙ q̄ſtumcūq̄ vexent̄: veritas ab eis nō habet̄. et p̄cipue illi q̄ alias fuerūt queſtionati. quorum brachia cito ſicut trahunt̄ ita et flectuntur. Secundo ꝓuenit ex maleficio penes ſe retento ꝓut dictū eſt ſiue in veſtimētis ſeu in pilis corporis. Tercio ꝙ interdū licet penes ſe nō habeāt maleficia inſuta aut allegata maleficiunt̄ tm̄ ab alijs maleficis q̄ſtumcūq̄ remotis. ꝓut malefica quedā in yſbruck ſe iactare ſolebat ꝙ vbi ad minus filū ex veſtimētis alicuiꝰ detenti haberet tm̄ efficere poſſet ꝙ q̄ſtumcunq̄ tormentaret̄ etiā vſq̄ ad mortem nihil fateri poſſet. quare patet reſponſio ad obiectionē. Sed q̄d in dioceſi Ratiſbonenſi caſus cōtigiſſe aſſerit̄. ꝙ dum quidā heretici ex ꝓpria cōfeſſione deuicti nō ſolū vt impenitentes immo vt defenſores illius ꝑfidei morti fuiſſent adiudicati. accidit vt illeſi in igne remanerēt. tandeꝫ ꝑ aliā ſniam ad ſubmerſionē adiudicati nihil ꝓficere potuerūt ſtupentibꝫ oībus et fidē ipoꝝ vt iuſtā defendere dum quidā conabant̄ ſollicitus preſul ſuper gregē triduanū ieiuniū indixit. quo deuote expleto cuidā notificat̄ ꝙ in certo loco corꝑis vicꝫ ſub brachio vno maleficiū quoddam inter pellē ⁊ carnē inſutū haberēt quo reperto et ammoto cōtinuo incendio ꝯſumpti fuerūt. licet ab alijs opinatur ꝙ quidā nigromanticus ex demonis cōſultatione qui ſibi hoc indicauerat ꝓdidiſſet. ſed quocūq̄ modo factū fuerit. veriſimile eſt ꝙ diuina virtute demon coactus dū ſemꝑ ad ſubuerſionē fidei machinat̄ hoc manifeſtauerit. A ſimili vbi talis iudici acciderit caſus. quid faciendum foret elicere poteſt. ſi videlicet ad diuinū recurrere preſidiū. vt ieiunijs et orōnibꝫ deuotarū ꝑſonarū hoc genus demoniorū a maleficis expellat̄ in caſu quo nec ꝑ mutationem indumentoꝝ aut tonſurā piloꝝ ad veritatem fatendā ſub tortura induci valeāt. Et licet in alemanie ꝑtibus talis abraſura p̄ſertim circa loca ſecreta plurimū cenſetur inhoneſta. qua de cauſa nec nos inquiſitores vſi ſumus. ſed tonſis capillis capitis cum calice aut cipho aque benedicte guttulā cere benedicte immittendo. et ſub inuocatione ſanctiſſime trinitatiſ ieiuno ſtomacho trinies in potū miniſtrando per dei gratiā a pleriſq̄ taciturnitatis maleficiū abſtulimus. tm̄ in alijſ regnis inquiſitores talē per totū corpus abraſuram fieri mandāt vnde et cumanus inq̄ſitor nobis inſinuauit ꝙ anno elapſo q̄ fuit Mcccclxxxv. xl. et vnā maleficas incinerari mandaſſet. oībus per totū corpus abraſis. et hoc in diſtrictu et comitatu burbie. vulgariter zvurmſer bad. in cōfinibus archiducis auſtrie verſus mediolanū. Nō ſi querit̄. an tp̄e neceſſitatis quo nullis remedijs cōgruis maleficiū remoueri vt p̄miſſum eſt licitum foret diuinatrices q̄ etiā maleficia curare ⁊ tollere ſolent ꝓ ammotione talis maleficij ꝯſulere. Rn̄ſio. quicq̄d ſit de negocio ratiſbone peracto exhortamur in dn̄o vt in nullo caſu q̄ſtumcūq̄ neceſſario ꝓ republica diuinatrices cōſulent̄. et hoc ꝓpter magnā offenſam diuine maieſtatis cum tot alia ſint nobis remedia cōceſſa. ꝑ q̄ oīno aſſequi poterimꝰ. aut in ꝓpria petiti forma. aut in equiualēti. ita ꝙ oīno veritas experiet̄ vel ab eiꝰ ore vt incinerari valeat vel deus auferet ipam de medio. aliam mortē ſuꝑ eā ꝑmittendo. Hec aūt nobis remedia ꝓponunt̄. vt primo faciat hō id qđ pt̄ ex ꝓpria induſtria ⁊ ex ꝓpria viriū ſuarū exercitatione modis ſupra tactis inſiſtēdo pluries et p̄ſertim certis diebꝫ vt iam in ſequēti q̄ſtione patebit. ij. Corint. ix. Abundetis in oē opus bonū. Scđo ꝙ ſi deficit recurſum habeat ꝓ conſilio ad alios hoīes. q̄ forte ſibi remediū de quo nūq̄ cogitauerat impartiret̄ eo ꝙ varij ſunt modi ad maleficia tollenda. Tercio ſi p̄dicta deficiūt habeat recurſuꝫ ad deuotas ꝑſonas. iuxta illud Ecci. xxxvij. Cū viro ſancto aſſiduus eſto quemcūqꝫ agnoueris obſeruantē timorē dei. Item vt ſancti innocentur ꝑ eos. Que ſi oīa defecerint recurſum habeat immediate ad deum iudex et oīs populus ieiunijs et orōnibus vt tale maleficiū ſua pietate ammoueatur. ſicut ioſaphat ij. palip. xx. Cū ignoramus q̇d agere debeamus. hoc ſolū habem⁹ reſidui: vt oculos noſtros dirigamus ad te. et ſine dubio deus in neceſſarijs noſtris nō deficiet. Vñ et Aug⁹. et habetur. xxvi. q. vij. nō obſeruabitis. Qui has et quaſcūqꝫ diuinatōes aut fata aut auguria obſeruat aut attendit. aut cōſentit obſeruātibus. aut talib⁹ credit. ſcꝫ opere ꝓſequēdo. aut ad domū earū vadit. aut in domū ſuā introducit. aut interrogat. ſciat ſe fidē chriſtianam et baptiſmū ꝑuaricaſſe. et paganū et apoſtatā et dei inimicū. iram dei in eternum grauiter incurrere. niſi eccleſiaſtica penitētia emendatus: deo recōcilietur. Nō deficiat ergo iudex ſemꝑ licitis vtendo iuxta ꝑmiſſa remedijs et finaliter ſubſcriptis cautelis.

¶ Queſtio. xvi. de tꝑe et de ſecundo mō interrogandi. et eſt actus. xij. ſuꝑ finales cautelas a iudice obſeruandas.

Super ꝑmiſſa ſunt aliqua aduertenda. Primo ꝙ ſacratiorib⁹ diebus et infra miſſarū ſolennia ſunt interrogande. ita vt et populus adhortetur ad implorandū diuinū auxiliū in generali nihil ſpecificando niſi vt cōtra quaſcunqꝫ demonum infeſtationes ſancti innocentur. Secūdo ea q̄ ſuꝑ tacta de ſale ⁊ alijs reb⁹ bñdictis cū ſeptē verbis q̄ xp̄s ꝓtulit in cruce in cedula cōſcriptis et inſimul colligatis collo eius alligentur. longitudo xp̄i ſuꝑ nudū corp⁹ ex cera benedicta circumcingatur. ſi quidē longitudo ipa cōmode haberi pt. experientia docuit miro mō his rebus ipas moleſtari vitqꝫ retinere precipue aūt reliquias ſanctoꝝ. His ſic diſpoſitis et aqua benedicta in potū porrecta. diſponatur iterū ad queſtiones. cōtinuo exhortando vt prius. dum aūt a terra eleuatur. ſi per talē moduꝫ tormentatur. iudex legat vel legi faciat dicta teſtiū ſubmiſſis noībus. taliter dicendo. ecce ꝑ teſtes es cōuicta eo. Item ſi teſtes vellēt ſe facie ad faciē adfrontare: tūc iudex interrogaret. an fateri vellet ſi teſtes ſibi in faciē ꝓſentarentur. vbi ſi annueret tūc inducendi teſtes eſſent et coram eo ſtatuendi ſi forte rubore ſeu verecūdia quicqꝫ fateretur. Ultimo ſi videat ipaꝫ nō velle detegere flagicia ſua. interrogabit an ꝓ ſua innocentia iudicium candētis ferri vellet ſubire. et quia illud omnes affectant ſcientes ꝙ per demones a leſione ꝓſeruantur. vnde etiā ꝙ vere malefice exiſtant cognoſcuntur. replicabit iudex. qua temeritate ſe tantis periculis ſubmittere poſſit. et oīa cōſcribantur. ſed ꝙ illud candentis ferri iudicium nō ſit eis ꝯcedendū. inferius patebit. Aduertat etiā iudex ꝙ ſextis ferijs ꝑcipue vel qꝫ dum ſit cōpulſus ꝑ expiratione noſtri ſaluatoris interrogate ſepe faſſe fuerūt. Sed qꝛ ſuꝑ extremū nos ꝓcedere oportet vicꝫ ſuper omnimodā eius negatiuā. in qua ſi ꝑſtiterit iudex relaxabit eā. et ſequentib⁹ adhuc vtatur cautelis. educendo eā de carcere penoſo ad aliū ꝓ cuſtodia tm̄ bene munitū. ita tm̄ ꝙ ſibi omnino caueat ꝙ nullo modo tradatur cautionibus ſeu fideiuſſionib⁹ nec alias manulentena decreto. qꝛ a talib⁹ manulente datis veritas nunqꝫ haberetur immo ſemꝑ peiores efficiuntur. Sed hoc primo ꝓcuret ꝙ humaniter in cibo et potu tractetur et interim intrēt honeſti et nō ſuſpecti qui etiā frequēter de diuerſis in pertinentib⁹ ei colloquantur. et tandē vt cōfidenter ꝯſultēt ꝙ fateatur veritatē ꝓmittendo ꝙ iudex ſibi faciet gratiā: et ꝙ velint eē tāqꝫ mediatores. Et in finē hui⁹ intrabit iudex et ꝓmittet facere gratiā. ſub intelligendo vel ſibi aut reipublice in cuius cōſeruationē totū qd̄ fit eſt gratioſum. ſi vero ſibi ad vitaꝫ promitteret q̄ ſupra queſtione quartadecima ſuper tres modos tacta ſunt. ſcribantur ſingula a notario et ſub qua forma verborū ac intentione ſit gratia ꝓmiſſa. Et ſiquidē delata ſic gratiā petierit ⁊ facta detexerit. dicantur verba generalia ꝙ ampli⁹ fiet ſibi quā ipa petierit in finē vt ampliori cōfidentia loquatur. Secunda cautela in hoc actu ꝙ ſi oīno noluerit detegere veritatē. habeat iudex vt ſupra tactū de eius cōplicibus ſine ipſius ſcitu examinatis et ſi quid hmōi depoſuiſſent ꝑ q̄ cōuinci poſſet. hec iudex ꝓponat: et diligēter de ſingulis inueſtiget. et ad idē ſi qua inſtrumēta vel vnguenta et pixides in domo fuiſſent reperta ſibi offerentur. et ad q̄ vſa fuerit ⁊c̄. Tercia cautela ſi adhuc ꝑſeuerat in ſua ꝑtinacia ⁊ habeat cōſodales examinatas q̄ cōtra et nō ꝓ ea depoſuiſſent. vel ſi nō habet ꝓcuret alium fide dignū quē nouit detente nō ingratum ſed tanqꝫ amicū et fautorē. qui quodā ſero intrat ad maleficā ꝯtrahendo locutiones. et tandē ſiquidē nō eſt de cōplicib⁹. fingat nimis eſſe tarde ꝓ receſſu et remaneat in carcere cū eadē et de nocte ꝑiter colloquantur. ſi vero de cōplicibus tunc edentes et bibētes mutuo etiā cōferunt de rebus cōmiſſis. et tunc ſit ordinatū ꝙ ſtent extra carcerē ī loco cōgruo explorātes eos auſcultātes ⁊ verba colligētes. ⁊ ſi opus fuerit ſcriptor ſit cum eiſdem. Quarta cautela vt ſi tunc incipiet dicere veritatem. nullo mō dimidiet iudex recipe eius confeſſionem etiam media nocte ſed ꝯtinuet quātū poteſt. ⁊ ſi in die nō curet ſi ꝓroget prandiū vel cenā ſed inſtet quoaduſq; dixerit veritatē ſaltem q̄ ad principalia. nam ꝑ dimidiationes ⁊ interruptiones freq̄ntius eſt reptum ꝙ redeūt ad vomitū ⁊ nō aperiūt veritatē quā detegere inceperāt habito conſilio deteriori. Et aduertat iudex ꝙ poſt ꝯfeſſionem nocumētoꝝ hominibꝰ aut iumentis illatoꝝ inq̄rat quot annis incubū demonē habuerit. ⁊ a quanto tpe fidem abnegauerit q; ſicut de his nūq̄ fatentur. niſi prius alia fuerint faſſe. ita etiā omnino in fine ſunt interrogande. Quinta cautela ſi p̄dicta omnia deficerent. tūc ſi fieri poteſt ducatur ad aliquod caſtrū ⁊ ibi certis diebꝰ cuſtodie mancipata fingat ſe caſtellanus ad ꝑtes longinquas ꝑegrinaturum ⁊ interim familiares aliqui vel etiā mulieres honeſte eā viſitantes ꝓmittant ei ꝙ velint eā omnino dimittere libere abire dummō informet eos vel eas de certis exꝑimentis. Et aduertat iudex ꝙ ſepiſſime ꝑ talem modū faſſe fuerunt ⁊ cōuicte. Et nouiſſime in dioceſi Argētineñ. ꝓpe oppidum Sletſtat ⁊ caſtro kynnigkheim malefica detenta nullis tormentis ⁊ q̄ſtionibus induci poterat ad fatendū ſua crimina. tandem modo ſupradicto de caſtellano ſeruato. licet preſens erat in caſtro ipm tñ malefica eſtimabat abeſſe. tres familiares intrabant ⁊ ei liberam relaxationē ꝓmiſerunt dummodo ſuꝑ certa exꝑimenta eos informaret. Et licꝫ prima fronte renuueret. ⁊ ꝙ doloſe cū ea agerent ꝓponeret. tandem interrogans de quibꝰ informari vellēt. vnus dixit ſuꝑ grandinem excitandū. alter ſuꝑ carnalia facta. tandē vbi ſuꝑ grandinem illū informare volebat ⁊ ſcutella aqua plena apportata malefica ſibi iniūxiſſet vt digito paululū aquā moueret, ⁊ ipſa certa verba ꝓtuliſſet ſubito ad locū quem explorator nominauerat. ſ. ſiluā adiacentem caſtro tanta tempeſtas ⁊ grando repleuit ſicut a multis annis viſum nō fuerat. In caſu tamē quo oīa deficerēt vl' etiā in caſu quo crimina fateretur quid vlterius iudici ꝑ ſententiā faciendum ſit vt totus ꝓceſſus fineatur in quo vltima pars huius operis terminatur reſtat declarare.

¶ Sequitur tercia pars huius vltime partis opis q̄liter ꝓceſſus iſte fidei ſit debito fine ꝑ ſententiā diffinitiuam terminandus.

PEr dei grām his expeditis que ad cognitionē ꝓprietatū ſuꝑ hereſim maleficaꝝ deſeruiūt ſimul etiā q̄liter proceſſus fidei aduerſus illā ſit initiādus ⁊ continuādus reſtat nūc diſcutere q̄liter talis ꝓceſſus ꝑ debitā ſñiam ſit cōgruo fine terminādꝰ. Ubi ꝑmo notādū. ꝙ cū hereſis hec vt in ꝑncipio huiꝰ vltime ꝑtis tactū ē. p̄ aliis hereſibꝰ ſimplicibꝰ hoc habeat ꝙ nō ē pura ſed mixta crimīe eccl'iaſtico ⁊ ciuili. vt de ſe patet. Ideo de modis ſentētiādi tractādo. ꝑmo tractādū ē de q̄dam ſñia ad quā malefice ſolēt appellare de q̄ ſecularis iudex ꝑ ſe irreq̄ſito ordinario agit. Scdō de his in q̄bꝰ ſine ordinario agere nō p̄t. Et ſic tercio quō ordinarii ſe exonerare poſſunt patebit.

¶ Queſtio. xvii. ſuꝑ purgatōem vulgarē ⁊ ꝑcipue ſuꝑ examē candētis ferri ad quod malefice appellant.

AN aūt malefica vulgari purgatōe. de q̄. ii. q. iiii. cōſuluiſti. ⁊ c. monomachiā. ſit ſuꝑ reatū tēptatiue purgāda ⁊ ꝑ iudicē ſecularē ad h̄ aſtringenda vl' admittēda ad iudiciū candētis ferri ſi ad hoc appellat ⁊ vr̄ ꝙ ſic. Nā ſicut duellum ad ꝯſeruationē vite ꝓprie in cā criminali vel reꝝ ſuaꝝ in cā ciuili ordinaī ita ⁊ iudiciū candētis ferri ꝑ tactū vl' aq̄ bullientis ꝑ potū. ſed primū licitū eſt in aliquo caſu. iuxta ſctm̄ tho. ſc. ſe. q. xcv. i fine vltimi articuli. vbi dicit ꝙ tūc duellū p̄t eſſe licitū vbi ad cōem rōeꝫ ſortiū appropinquat. ḡ etiā in aliq̄ caſu iudiciū ferri candentis. Item multi ꝑncipes ſcē vite ⁊ q̄ bonoꝝ ꝯſilio vtebātur vt ſctūs Henricus impator erga ꝯiugē ꝟginē kunigūdaꝫ quā de adulterio ſuſpectā habuerat exercuit. Item ſicut iudex q̄ habet curā cōitatis licite poteſt minora mala ꝑmittere ad vitandū peiora vt meretrices in ciuitatibꝰ ne oīa turbentur libidinibꝰ. iuxta Auguſti. in li. arbi. tolle meretrices ⁊ oīa turbabis libidine. Ita ꝑ tale iudiciū vbi quis ab inſultibꝰ ⁊ iniuriis alicuius cōitatis ſuꝑ cauſam criminalē aut ciuilē liberari. poſſꝫ. Item q; minus ē leſio manuū ꝑ candens ferrū q̄ꝫ vite interfectio ꝑ duellū ideo ⁊ ſi duellū admittit̄ vbi ꝯſuetudo habet̄ a fortiori ⁊ examen candentis ferri. Contrariū habetur. ii. q. v. monomachiā. vbi dr. hec ⁊ hmōi ſectantes deū temptare videntur. vbi attendendū eſſe dicūt doctores. ꝙ quia nō ſolum a malo iuxta apoſtolū. i. theſſa. v. ſed etiā ab habente ſpeciē mali aſtinendū eſt. ideo nō dicitur in illo. c. omnes hec ſectantes tēptant deū. ſed videtur tēptare vt intelligatur ꝙ poſito caſu ꝙ aliq̄s talia exercens intendat aliū

finē forte rectū. qꝛ tamen apparentia est mala
cauendū est. Rñdeo. ꝙ tale iudicium seu exa
men sit illicitū ꝓcipue cādētis ferri. deduci-
tur ex duobꝫ. primo. qꝛ ordinātur ad iudicā-
dū occulta. q̄ diuino iudicio reseruant̄. Se-
cūdo etiā qꝛ hmōi iudicium nō ē auctoritate
diuina aut etiā documētis sctōꝝ patrū sanci-
tū. Vñ in. c. ꝯsuluisti. ij. q. v. qđ sanctorū pa-
trū documēto sancitū nō ē. supstitiosa adin-
uentōne ē ꝑsumendū. ⁊ Stephanus papa in
codē. c. spōtanea ꝯfessione. vel testiū approba-
tione delicta ꝯcessa sunt vr̄o regimini iudica
ri occulta eṁ ⁊ incognita illi sunt relinquēda
q̄ solus nouit corda hoim. ē tñ dr̄a inter duel
lū ⁊ ferri candētis examē. seu etiā potū bulię-
tis aq̄ qꝛ duella magis accedūt ad cōem rōnē
fortiū. vtpote qꝛ pugiles sunt penitus pares
virtute ⁊ arte. q̄ꝫ examē candētis ferri. qꝛ licet
vtrūqꝫ ordinat̄ ad alicuiꝰ facti occulti inq̄si-
tionē ꝑ aliqđ factū ab hoie. tñ qꝛ in iudicō cā
dentis ferri aliq̄s miraculosus effectus expe-
ctatur qđ nō ꝯtingit in duello. vbi solummō
cōtingit interfectio vniꝰ vel amboꝝ. ideo ex-
amē illud ē oino illicitū. lꝫ duellū nō sit ita il-
De Duello licitū. Incidētaliter tñ ꝓpter ꝓncipes ⁊ indi-
ces seculares sup duellū admittendū ē notan
dū. ꝙ occasione hoꝝ ṽboꝝ scti tho. q̄ hāc di
stinctōem ponit Nico. de lyra in postilla sua
sup bibliā. i. Re. xvij. occasione etiā duelli seu
conflictus ipiꝰ dauid cū philisteo vult elicere
ꝙ in aliq̄ casu duellū possit esse licitū. ideo ꝙ
hoc nō sit de mēte docto. tho. sed potiꝰ oppo-
sitū ꝓbat paulus burdegalēs. ꝯ nicolaū ꝑfa-
tū cuiꝰ ꝓbatōem bñ aduertere debēt pricipes
⁊ iudices seculares. Primo ꝑ hoc qꝛ duellū
sicut ⁊ examē alteꝝ ordinat̄ ad iudicandū oc
culta q̄ diuino iudicio reseruant̄ vt supra ta-
ctum ē. nec p̄t dici ꝙ institutōem habuerit ex
cōflicto dauid. qꝛ sibi reuelatū fuit a dño in-
teriori instinctu vt tale certamē inire deberet
⁊ ꝙ iniuriā sibi illatā ꝑ eū vindicare ꝯ phili-
steū volebat. qđ ex verbis dauid elicit̄. Ego
venio ꝯ te in noīe dei viuētis. ⁊ sic nō fuit ꝓ-
prie duellator. sꝫ diuine iusticie executor. Se-
cūdo ex hoc qđ ꝓcipue iudicibꝰ ē aduertendū
qꝛ in duello dat̄ ptās vel saltim ꝯcedit̄ licen-
tia vtriqꝫ interficiēdi se mutuo ⁊ cū alter eorū
sit innocēs. ideo ꝓstat̄ auc̄tas vel saltim licen
tia interficiēdi innocentē. qđ cū simplr̄ ē illici
tū qꝛ ꝯtra dictamē iuris naturalis ⁊ diuinū
ꝓceptū. Ideo oino illicitū tam ex ꝑte appellā-
tis q̄ꝫ recipiētis q̄ꝫ etiā iudicātis ⁊ ꝯsulentiū.
q̄ omes homicide reputantur. Tercio ex hoc
qꝛ cū duellū sit singularis pugna duoꝝ vt ꝑ
victoriā vnius appareat iusticia tanq̄ꝫ ꝑ diui
nū iudiciū ⁊ alterius iniusticia. nō obstāte ꝙ
tūc deus temptat̄. vñ reddit̄ illicitū ex ꝑte ap-
pellantis ⁊ recipientis. tñ cū ipi iudices alijs
medijs iustū iudiciū aut terminatōnem litis
ꝓcurare possent. cū hoc nō faciūt sed cōsulūt
seu omino ꝑmittūt cū ꝓhibere possent vtiqꝫ
ad interfectōem innocētis ꝯsentiūt. Verū qꝛ
nō ē verisimile. postillatorē nicolaū hec latu-
isse aut ignorasse. Ideo vbi dicit in aliquo ca
su duellū absqꝫ pctō ꝯmitti mortali. loquitur
ex ꝑte iudicantiū aut ꝯsuliū. vbi non ꝑ ipoꝝ
inductōnē aut ꝯsiliū sed ꝑ ipos appellantem
⁊ recipientē tale examē exercet̄ siue alio respe
ctu. ⁊ qꝛ nō ē nr̄e speculationis his immora-
ri sed de ipis maleficis differere. clare patꝫ ꝙ
si in alijs criminalibꝰ causis circa furtū aut
latrociniū tale examē inhibet̄. quantomagis
hic vbi ꝯstat maleficas cūcta maleficia auxi-
lio demonū ꝓcurare. siue in lesionibꝰ inferē-
dis. siue curādis seu tollēdis. aut impedien-
dis. Nec mirū ꝙ ope demonuꝫ a lesionibꝰ in
tali examine ꝑseruātur malefice. cū vt natura
les tradūt. succus cuiusdā herbe vbi manus
inūgunt̄ a cōbustione possit ꝑseruare. ⁊ cum
ipm demonē virtutes herbarū minime latēt.
dato ꝙ per interpositōnem alicuius corpo-
ris inter manus deferētis ⁊ ipm ferrū. lesionē
non interciperet. ꝓut inuisibiliter ꝓcurare pōt.
tamē per hmōi naturales reꝝ ꝓprietates hoc
efficere posset. vñ minus q̄ꝫ quibuscūqꝫ alijs
malefactoribꝰ ipis maleficis ꝓpter intimā fa-
miliaritatē quā cū demonibꝰ tenent tali exa-
mine sunt purgande sed ipo facto vbi ad hoc
appellant iam vt suspecte malefice sunt habē-
de. Deseruit ad hoc factū qđ in constantiensi
diocesi tribꝰ annis vix iam elapsis ꝯtigisse fer
tur. Nam in dominio comitū de furstenberg
pertinet nigre silue. malefica q̄dam famosa ⁊
plurimū ab incolis diffamata. vbi ꝑ comiteꝫ
ad instantiā plurimoꝝ fuisset comprehensa ⁊
de plurimis indicijs sup varia maleficia de-
lata tandē inter tormenta ⁊ questiones inter-
rogaretur manus omniū volens euadere. ad
examen candentis ferri appellauit. Iuuenis
comes nec multū in his expertus examē ad-
misit ⁊ dum candens ferrū per tres dūtaxat
passus deferre adiudicata fuisset ꝑ sex depor-
tauit offerens se denuo ad ipm longiori spa-
cio deportare. Qua ex re dum manifestū ha-
buissent indicō maleficij iudicare. qꝛ nullus
sanctoꝝ ꝑsumpsisset taliter diuinā assistentiā
temptare. ipa tamē absoluta a vinculis ⁊ ille-
sa vsqꝫ in ꝑsens nō vtiqꝫ in partiū fidei scan-
dalum perseuerat.

Queſtio.xviij.de ſententia diffinitiua in ſe et qualiter eſt ferenda.

Conſequenter ad tractandū de his in quibꝫ ſecularis iudex ꝑ ſe cognoſcere et ſententiare pt̄ dioceſanis ſi libet manentibꝫ exoneratis. hoc ipm̄ eni ꝓſupponim⁹ vt nedū noſipſi inquiſitores ſalua fide ⁊ iuſticia ſumus ab his ſententiādi modis exonerati verū ⁊ ipos dioceſanos eadeꝫ ſinceritate exoneratos affectamus ipoꝝ facultatē et iuriſdictōꝫ minime amputādo. qua tñ ſi vti vellent neceſſe foret ⁊ nos inquiſitores. iuxta. c. multoꝝ querela. de heret. in cle. ꝑiter ɔcurrere. Attendant tñ ꝙ qꝛ hoc crimen maleficaꝝ nō eſt mere eccleſiaſticū. Uñ nec poteſtatibꝫ et dn̄is tp̄alibꝫ ad iudicandū et ſententiandum vt in. c. vt inquiſitōis. §. ꝓhibemus. de here. li. vi. interdictū. In quibꝫ tñ ꝑfata poteſtas diffinire et cognoſcere ſine dioceſanis: nō pt̄: ſilr deducet. Sed primo videndū de ipa ſententia in ſe. ſcd̄o qualiter ſit ferenda. tercio q̄t modis. De primo. Cum ſcd̄m Aug⁹. vt. ij. q. i. c. i. Nos in quenꝙ̄ ſniam ferre nō poſſumus. niſi aūt conuictū aut ſponte cōfeſſum. Et ſententia ſit triplex. vt dicit glo. ſummaria. in principio queſtionis. ſcꝫ Interlocutoria. diffinitiua et precepti. et Raymundus exemplificans dicit. Interlocutoria ſententia dicitur. que nō ſup principali ſed ſuper alijs queſtionibꝫ ꝓfertur inter principium cauſe et finem emergentibꝫ. vt eſt de teſte repellendo vel de dilatōne danda vel non. et hmōi. Uel forte dicitur interlocutoria. quia inter parteſ loquendo ꝓfertur ſine ſcripture ſolennitate. Diffinitiua aūt ſententia dicitur qñ principalis queſtio diffinitur. ff. de re iudi. l. i. Sententia precepti eſt qñ maior precipit minori. De primis duabꝫ noſtra ɔſequenter erit ſpeculatio. precipue ſup ſententiā diffinitiuam. Notandum ſcd̄o ꝙ licet in gloſa prefata dicatur. ꝙ ſi ſententia diffinitiua fuerit lata obmiſſo ordine iuris. ipſo iure nulla eſt. ij. q. vi. Si quando. §. diffinitiua. Et poſt dicatur. ſcias ꝙ duplex eſt ordo iuris. Unus qui eſt de neceſſaria ſubſtantia iudicioꝝ. vt fiat litis conteſtatio et teſtes recipiantur. Si contra hunc ordinē feratur ſententia non tenet. Eſt alius ordo qui non eſt de ſubſtantia iudiciorum vt ſcꝫ ſententia non feratur ſub conditione. et vt prius non ꝓnuncietur de poſſeſſione q̄ꝫ de ꝓprietate. ſi tamen hoc nō ſeruetur tenet ſententia. vt. ij. q. vi. Anterioꝝ. §. biduū. In hac tñ cauſa. quia eſt cauſa fidei ⁊ hereſis crimen. licet mixtū. ꝓceditur ſummarie ſimpliciter et de plano. vt patꝫ in. c. ſtatuta. li. vi. et qualiter iſta verba intelligantur habes ſupra queſtione ſexta. et vt ibi deducitur. iudex neceſſario libellū non exigat. litis ɔteſtatōēꝫ non poſtulet ⁊c̄. ſequitur ꝓbationes tamē neceſſarias admittat. ſimiliter citationē et preſtationem iuramenti de calumnia ⁊c̄. Unde et alius modus ꝓcedendi iam per iura noua declaratur. De ſecunda autem qualiter ſit ferenda. Nota ꝙ ꝓferri debet a iudice ⁊ nō ab alio al's nō valet. Item in loco publico ⁊ honeſto etiā ſedendo. vt. iij. q. iij. inducie. §. ſpacium. Et ſimiliter de die ⁊ non in tenebris. et ſic de multis que ibi notantur. tum quia ibi continetur. ꝙ non diebus feriatis. ⁊ ꝙ nō in ſcriptis feratur. Notādum ꝙ quia hic ſummarie ſimpliciter ⁊ de plano vt ſupra tactum eſt proceditur. ⁊ de verbo. ſigni. c. Sepe contingit. in Clemen. dicitur. ꝙ tempore feriarū ob neceſſitates hominum indultarum. a iure procedere valeat. ⁊ ꝙ iudex amputet dilationem. Ideo ſi iudici libet. ſeruare illa poterit. Nec ſcripto proferre tenetur. cuꝫ ſ̄m Jo. an. Plures ſint caſus in quibus ſine ſcripto ſententia valet. ⁊ inter illos enumeratur conſuetudo loci vel fori. diſtinc. xi. conſuetudinis. Epiſcopus etiam ſi eſt iudex poteſt per aliuꝫ ſententiam recitare ad inſtar illuſtriū. Item nota ꝙ licet in actionibus criminalibus executio ſententie non ſit differenda. fallit tamē hoc in certis caſibus ꝑcipue quatuor. ſed pro hac materia capiūtur duo. primus ſi lata eſt in muliere pregnante differtur enim vſꝙ̄ ad tempus partus. ff. de re. iu. l. pregnātis. Iteꝫ cum quis eſt confeſſus crimē ⁊ poſtea negat. intellige ſi confeſſio prius non fuit reiterata modo quo ſupra tactum fuit. q̄ſtione. xv. De tercio autem quot ſcilicet modis ſit ferenda. quia conſequenter vſꝙ̄ in finē operis de his tractabimus. ſunt tamen adhuc aliqua ꝑmittenda de modis quibꝫ perſona delata redditur ſuſpecta. eo ꝙ varie ſententie ſup varias ſuſpitiones ſunt ferende.

Queſtio decimanona. quot modis capit̄ ſuſpitio pro ſententia ferenda.

Suſpecti de hereſi vel alio crimine quot modis ⁊ quibus dicēdi ſunt. ⁊ an in tali caſu pro tali crimine ex illis iudicandi ⁊ ſententiandi ſint vbi queritur. Reſpondendū eſt. ⁊ per antiq̄ ⁊ ꝑ noua iura. Naꝫ glo. ſup. c. nos in quēquā. in ꝑcedēti q̄ſtiōe allegato. dicit ꝙ q̄tuor ſunt modi ɔuincēdi reū. aut. ſ. iure. vt inſtrumentis ⁊ teſtibus. aut facti euidentia. extra de cohabi. cle. c. tua. Aut iuris interpretatione. vt ſepius citatum eſſe reū. iij. q. ix. decreuimus.

Aut violenta ſuſpitione.xxxij.q.i.dixit. Notant etiã canoniſte ꝙ triplex eſt ſuſpitio. Pꝛima temeraria.de qua canonon. Nullum iniudicetis ſuſpitõnis arbitrio.ij.q.i.pꝛimo. Secunda ꝓbabilis et hec purgationeꝫ inducit. nõ aũt pꝛima vt.ij.q.iiij.pꝛeſbyter. Tercia eſt violenta.que condemnationeꝫ inducit. et de hac intelligitur dictum Hieronymi.ꝙ vxoꝛ dimitti poteſt ꝓpter foꝛnicationẽ aut foꝛnicationis ſuſpitionẽ.xxxij.q.i.dixit. Nota inſuper ꝙ ſecũda que eſt ꝓbabilis admittitur ad ſemiplenã ꝓbationem.vt extra de pꝛeſumpt. in multis. Unde coadiuuat ad ꝓbationem ſi aſſint alia amminicula.vnde nõ ſolum admittitur ad purgationẽ indicendã. De violenta etiaꝫ que ad condemnationẽ ſufficit: nota ꝙ eſt duplex.dum quedã iuris et de iure.vt cũ ius fingit et ſtatuit aliquid ſuper facto et cõtra hanc nõ admittitur ꝓbatio. extra de ſponſa.hec qui fidem.vbi dicitur ꝙ ſi quis dederit fidem mulieri de ꝯtrahendo matrimoniũ cum ea:et poſtea copula ſequitur: matrimonium eſſe p̃ſumitur:et ꝓbatio in ꝯtrarium nõ admittitur. Quedam eſt iuris ſed nõ de iure vt vbi ius pꝛeſumit ſed nõ ſtatuit aliquid. vt ſi vir diu mulieri cohabitauit p̃ſumitur ab eo cognita.xxxij.q.i.dixit. Et cõtra hanc admittitur ꝓbatio. Applicando ad ꝓpoſitũ noſtrum ſup̱ hereſim maleficaꝝ ⁊ ſuper noua iura.dicimus ꝙ in iure triplex ſuſpitio ſup̱ crimen hereſis habetur.pꝛima eſt modica.ſecũda magna.tercia maxima. Pꝛima que eſt modica in iure vocatur ſuſpitio leuis. ita habetur.c. Accuſatus.de heret.li.vi.in pꝛincĩ.vbi dicitur. Si aũt leuis et modica ſuſpitio illa fuit quanqꝫ ex hoc ſit grauiter puniẽdus.nõ tamen debet pena in hereſim relapſoꝝ puniri. Et hec ſuſpitio ideo dicitur modica ſiue leuis.tum quia modica et leui defenſione tollitur.tum quia ex modicis et leuibꝫ oꝛitur cõiecturis. Unde dicitur modica a modicis indicijs.et dicitur leuis a leuibꝫ cõiecturis. Utpote in ſimplici hereſi circa fidem ſi aliqui reperiantur occulta conuenticula celebꝛantes vel vita vel moꝛibꝫ a cõmuni cõuerſatione fidelium deuiantes.vt ptꝫ.c. excõmunicamus pꝛimo.extra de heret. circa maleficaꝝ hereſim. Simili modo vbi cõuenticula in angarijs aut ſacratioꝛibꝫ anni tempoꝛibꝫ in campis aut ſiluis ſiue de die ſiue de nocte cõuenirent.aut alique ſeoꝛſum reperirentur. aut nõ frequentare diuina tempoꝛibꝫ ꝯſuetis et modis cõſuetis.aut cum ſuſpectis maleficis familiaritates ſecretas contrahere. tales enĩ leuiter ad minus de hereſi habentur ſuſpecti. eo ꝙ talia frequenter facere huiuſmodi heretici compꝛobantur.de qua etiam leui ſuſpitione habetur. C.de heret.l.ij.in fine.vbi dicitur. Hereticoꝛum vocabulo continentur. et latis aduerſus eos ſententijs debent ſuccumbere.qui vel leui argumento a iudicio catholice religionis et tramite detecti fuerint deuiare. Et huic ſententie concoꝛdat Hoſtienſ.in ſumma.ti.de p̃ſumpt.§.finali.vbi dicit. Notandum ꝙ ꝗuis heretici leui argumento detegantur ſcilicꝫ ad hoc ꝙ ſuſpecti habeantur tamen non debent vt heretici haberi. et ꝓbatꝫ per p̃cedentia. Secunda ſuſpitio que eſt magna in iure vocatur vehemens ſiue foꝛtis.de qua iterum in allegato.c. Accuſatus.in pꝛincipio. Iterum ſic habetur accuſatus de hereſi vel ſuſpectus contra quem de hoc crimine magna ⁊ vehemens ſuſpitio oꝛta erat ⁊c̃. Ibi enim hec cõiunctio.et. non tenetur copulatiue ſed expoſitiue vt notat Johan.andree.ibidem. Uehemens autem idem eſt quod foꝛtis vt dicit Archidi.ſuper allegat.c. Accuſatus et verbo.vehemens.vt dicit Papias et Huguitio.ꝙ vehemẽs idẽ eſt ꝙ foꝛtis ſiue grandis. Allegat etiam Gregoꝛium pꝛimo moꝛalium. Uentus vehemens irruit. Unde dicimus aliquem vehementem habere caſum cũ habet foꝛtem.hec ibi. Ergo ſuſpitio magna dicitur vehemens ſiue foꝛtis et ſic nominatur.quia non niſi vehementibus et foꝛtibus defenſationibus repellitur. et etiam quia ex magnis et vehementibus ac foꝛtibus oꝛitur coniecturis argumentis et indicijs. Utpote in ſimplici hereſi ſi aliqui comperiantur qui eos quos ſciunt hereticos foꝛe occultant.fauoꝛem impendant.aſſociant.viſitant.munera offerant.recipiant.defenſant et ſimilia exercentes.tales nanqꝫ vehementer de hereſi ſuſpecti ſunt.et ſimiliter cognoſcũtur circa hereſim maleficaꝝ.eo ꝙ ſuſpitio oꝛitur ꝙ participant cum eis in crimine ⁊ pꝛecipue notãtur:hic mulieriſant viri: qui ad amoꝛem vel odium inoꝛdinatum.licet non ad alias leſiones hominum tendant aut iumentoꝛuꝫ ſolent maleficare. Similia enim vt pꝛemiſſum eſt in quacunqꝫ hereſi exercentes vehementer ſunt ſuſpecti.vt patet per allegatum.c.accuſatus.et.§.illo vero. et per notata ibidem per Archidiaconum. Cum non ſit dubium eos talia facere in fauoꝛem illius heretice pꝛauitatis. Tercia ſuſpitio hec eſt maxima.et in iure vocatur violenta.c.cum contumacia. et c.Accuſatus.li.vi.de heret.et per notata per Archidiaconum ⁊ Johannem andree.ſuper c.Accuſatus.et verbo.vehemens.vbi dicũt.

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4

Dicit vehemens non violenta.ſupra de pꝛeſumpt.c.litteras. De hac ſuſpitione loquitur canon.diſt.xxxiij.quoꝛundam. Et hec pꝛeſumptio ſeu ſuſpitio dicitur violenta. tum qꝛ violentat cogit et artat iudicem ad credendū Nec tergiuerſatōne refellitur qualicunqꝫ. tū quia ex violentibus conuincentibus atqꝫ coherentibus oꝛitur cōiecturis. Exempli gratia in ſimplici hereſi.ſi aliqui reperiantur qui hereticos adoꝛauerint id eſt reuerentiam ſuo moꝛe exhibuerint conſolationem vel communionem ab eis acceperint.vel ſimilia que ad ritum coꝛum pertinent perpetrauerint.tales nanqꝫ violenta ſuſpitione de hereſi et hereticoꝛum credentia ſunt conuicti.per.c.filij Et per.c.Accuſatus.de heret.li.vi.et per notata per Archidiaconum ſuper.c. quicunqꝫ hereticos.et verbo.credētes.eo.li.vi. cum nō ſit dubium eos talia facere in credentiam heretice pꝛauitatis. Super hereſim vero maleficarum a ſimili qui perpetrant ea que ad ritum maleficarum pertinent.et talia cum ſint varia videlicet aliquando ꝑ verba ſolum cōtumelioſa.dicendo.tu ſenties in bꝛeui que tibi euenient vel ſimilia in effectu.vel per tactū ſolum tangendo hominem aut beſtiam manibus.aut per viſum tantum ſe manifeſtando nocturno vel diurno tempoꝛe.certis doꝛmientibus in cubilibꝰ. et hoc vbi homines aut iumenta nituntur maleficiare. licet circa grandines varios alios obſeruāt modos ſe alijs offerendo ceremonijs.circa flumen aliquod ſe agitando diuerſimode vt in pꝛecedētibus circa modos maleficia inferendi patuit.tales vtiqꝫ violenta ſuſpitione ſuper hereſim maleficarum vbi reperiuntur et fama laboꝛat ſunt conuicti:pꝛeſertim vbi effectus eſt ſubſecutus in maleficio ſiue ſtatim ſiue ꝑ ſucceſſum tempoꝛis.quia tunc euidens factum concurrit ſiue indicium facti. vbi inſtrumenta maleficij in aliquo loco repoſito reperirentur.licet ſucceſſus tempoꝛis nō ita aggrauaret ad euidentiaʒ facti manet tamen ſuſpecta vehementer ⁊ a foꝛtioꝛi amplius q̃ꝫ circa ſimplicem hereſim. Et ſi queritur nunquid diabolus abſqꝫ viſo aut tactu mulierum maleficiare poſſet homines ſeu iumenta. Reſpondetur vtiqꝫ ſi deus permittit. ſʒ quia maioꝛ dei permiſſio vbi creatura deo dicata ꝑ fidei abnegationē ⁊ alijs hoꝛrendis ſceleribꝰ concurrit.ideo et diabolus amplius talē modū maleficiandi creaturas affectat.imo ⁊ dici poteſt ꝙ diabolus etiam ſi abſqꝫ malefica poſſet adhuc ſumme per maleficam talia exercere affectat varijs reſpectibꝰ vt in pꝛecedentibꝰ patuit. Epilogando ad noſtrum ꝓpoſitum ſuꝑ modos ex p̃ſumptōibꝰ iudicandi. Dicenduʒ ꝙ ſuꝑ pꝛefatā diſtinctōʒ ſuſpecti de hereſi maleficarum ſunt in triplici genere cū quidā leuiter.quidā vehementer.et quidaʒ violenter. Leuiter ſunt ſuſpecti qui talia modica vel leuia ꝑagunt ꝙ ex eis oꝛit̃ modica vel leuis ſuſpitio ꝯtra eos de tali hereſi.et licʒ vt dictum eſt vbi qs ſic inuenit̃ ſuſpectus nō ſit hereticus hn̄dus.tū debet ſibi indici canonica purgatio:vel iniungi tanqꝫ ꝓ leui abiuratio. Et quidē ꝙ purgatio poſſit ſibi indici habet̃.c.excōicamus.i.in pꝛin.extra de here. vbi dicitur. Qui autē inuenti fuerint ſola ſuſpitione notabiles.ſuſpitōne pꝛobabili.hoc eſt leui.et que leuiter apparet.dicit Hoſtien̄.ſequit̃. niſi iuxta ꝯſideratōes ſuſpitōis qualitatēqꝫ ꝑſone ꝓpꝛiam innocentiā cōgrua purgatōe monſtrauerint anathematis gladio feriant̃.et vſqꝫ ad ſatiſfactioneʒ condignam ab omnibus euitentur. Ita ꝙ ſi per annum in excōmunicatione perſtiterint ex tūc velut heretici condemnentur. Hec ibi. Et nota. ꝙ indicta ſibi purgatione canonica ſiue cōſentiat ſiue non. ſiue deficiat ſiue non.eſt per omnia iudicandum ſicut de diffamato de hereſi cui eſt purgatio canonica indicenda. Sed et hoc ꝙ abiuratio poſſit tali indici tanqꝫ leuiter ſuſpecto de hereſi.patet per.c. Accuſatus. in pꝛincipio.vbi dicitur. Accuſatus de hereſi vel ſuſpectus.cōtra quem de hoc crimine magis et vehemens ſuſpitio oꝛta erat.ſi hereſim in iudicio abiurauit et poſtea cōmittit in ipſa cenſeri debet quadam iuriſdictōne relapſus. licet ante abiurationem ſuam hereſis crimen pꝛobatum nō fuerit ꝯtra ipm̄. Si aūt modica et leuis fuit ſuſpitio illa:quanqꝫ ex hoc ſit grauiter puniendus.tamen non debet in hereſim relapſoꝝ pena puniri. Hec ibi. Quidaʒ aūt cū ſint ſuſpecti vehementer ⁊ ſunt illi qui talia vehemētia ⁊ foꝛtia ꝑagunt.qō ex eis oꝛitur vehemens et magna ſuſpitio.et tales licet etiā nō ſint heretici nec vt heretici ꝯdemnandi.eo ꝙ expſſe habetur extra de p̃ſumpt.c.literas.§.quo circa. Nullus ꝓ ſuſpitōe vehementi eſt de tanto crimine ꝯdemnādus. Naʒ ibi ita dicit̃. Quo circa mandamus. quatenus cū ꝓpter ſolā ſuſpitionē q̃ꝫuis vehementem.nolumus illū de tā graui crimine cōdemnari.tū de tali ſic vehementer ſuſpecto debet ſibi mandari ꝙ abiuret generaliter omnē hereſim ⁊ ſpecialiter in quā incidit tanqꝫ vehementer ſuſpectus.ꝑ alleg̃.c. Accuſatus.in pꝛin.vt eſt dictū.et ꝑ.c.inter ſollicitudies. extra de pur.ca.et ꝑ.c.literas. extra de p̃ſumpt.

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4

Qui ſi poſtmodū relabatur vel in priſtinam vel in aliā. vel in eos quos ſcit maleficos aut hereticos aſſociet viſitet vel deducat. vel conſulat munera donando. vel mittat. ſeu fauorē eis impēdat. relapſoꝝ penam nō euadet. ꝑ allegatū. c. Accuſatus. Ubi dicitur ſic. Cū vero qui in vna hereſis ſpecie vel ſecta cōmiſit. aut in vno fidei articulo ſeu ſacramēto eccleſie errauit. Et poſtmodū hereſim ſimpliciter vel generaliter abiurauit. Si ex tunc in aliā ſpeciem hereſis ſiue ſectā ac alio articulo ſeu ſacramento cōmittat. volumus vt relapſus in hereſim iudicari. Ille ergo de cuius lapſu in hereſim ante abiurationē cōſtiterit vel nūc conſtat. ſi poſt illam abiurationē receptat hereticos deducat. viſitet, ſiue aſſociet. ac dona vel munera eis donet vel mittat. ſeu fauorem eis impēdat. ⁊ infra. merito debet iudicari relapſus. cū illum ex approbato a ſe prius errore nō ſit dubiū illud feciſſe. hec ibi. Ex quibꝫ verbis apparet ꝙ in tribꝫ caſibꝫ in genere ſuſpectus de hereſi vehemēter poſtq̄ abiurauit pena plectit̄ relapſoꝝ. Primus ē quādo relabitur in eandē ⁊ priſtinā hereſim de qua ſuſpectus fuerat vehemēter. Secūdus quādo hereſim ſimpliciter vel generaliter abiurauit ⁊ relabitur tñ in aliā hereſim. eſto ꝙ de ea antea nūq̄ ſuſpectus habitus fuerit nec delatꝰ. Tercius qñ hereticos receptat. ⁊ eos deducit ⁊ fauorem impēdit. Et hic caſus cōplectit̄ multos caſus ⁊ habet multos ſinus. vt patet in allega. §. Cum vero. in. c. Accuſatus. frequētius repetito. Sed q̄ritur quid agendū ſi talis vehementer ſuſpectus ad mandatū ſui iudicis nō ꝯſenſerit ꝯtinue abiurare. An tradendus ſit ſeculari arbitrio poteſtatis aīaduerſione debita puniendus. ꝑ. c. Ad abolendam. §. p̄nti vero. Rñdetur. nequaq̄. q2. c. illud. ⁊. §. eius expreſſe loq̄tur nō de ſuſpectis ſed de manifeſte dep̄henſis in hereſi. ⁊ c̄. ⁊ rigoroſius cōtra dep̄henſos manifeſte. q̄ ꝯtra ſuſpectos tantūmodo ē agendū. Et ſi querit̄ qualiter ergo ſit ꝓcedendū ꝯtra talem. Rñdetur. ꝙ ꝓcedetur cōtra eū. ꝑ. c. excōicamus. i. ⁊ ꝑ. §. q̄ vero ſola ſuſpitione. ⁊ c̄. ſupius inſerto ⁊ excōicabitur in qua excōicatione ſi ꝑ annū ſteterit ē vt hereticus cōdemnādus. ꝑ alleg. c. Quidā aūt ſuſpecti ſunt violenter. ⁊ ſunt illi q̄ talia violentia ꝑagūt. qđ ex illis orit̄ violenta ſuſpitio contra eos talis vt hereticus ē habendus. ⁊ ſicut de dep̄henſo in hereſi eſt de eo ꝑ omnia iudicandū. ꝑ. c. excōicamus. i. extra de here. §. qui vero. ⁊ ꝑ. c. cū cōtumacia. ⁊ ꝑ. c. vt officiū. li. vi. Nam vel fatētur crimē. vel non. ſi ſic. ⁊ volūt redire ⁊ hereſim abiurare ad penitentiā recipiendi ſunt ꝑ. c. ad abolendam. ⁊ per. c. excōmunicamus. ij. §. finali. quod ſi non conſenſerint abiurare. tradendi ſunt curie ſeculari animaduerſiōe debita puniendi. per. ca. Ad abolendam. §. primo allegatū. Si autem non fatentur crimen. poſtq̄ eſt conuictus. nec conſenſit abiurare. eſt vt hereticus impenitens cōdemnandus. per. c. ad abolendam. Violenta eñ ſuſpitio ad cōdemnandū ſufficit. ⁊ probationē in cōtrariū non admittit. vt habetur extra de preſumpt. c. litteris. ⁊. c. Afferte. Et cum hec diſcuſſio locum habet in ſimplici hereſi. abſq̄ euidentia aut indiciū facti. ſicut etiam in ſexto modo ſententiandi patebit. vbi quis vt hereticꝰ comdēnatur. etiam ſi non ſit hereticus in re. quātomagis circa hereſim maleficarum. vbi ſemper concurrit aut euidens factum in pueris. hominibꝫ aut iumentis maleficiatis. aut indicium facti. puta per inſtrumenta reperta. Et licet in ſimplici hereſi penitentes ⁊ abiurantes ad penitentiam ⁊ ad perpetuos carceres recipiantur vt tactum ē. In hac tamē hereſi licet eccleſiaſticus iudex recipiat vt ſic ad penitentiam. ciuilis tamen ꝓpter fore facta circa damna temporalia vltimo ſupplicio punire poteſt nec eccleſiaſticus ipſum impediet q̄ licet non eum tradat ad puniendum tamē relinquere poteſt.

¶ Queſtio Viceſima ſuper primum modū ſententiandi.

Quia ergo delata perſona.

Uel reperitur immunis ⁊ abſoluenda totaliter.

¶ Uel reperitur ſolum diffamata de hereſi generaliter.

¶ Uel reꝑitur vltra infamiā q̄ſtionibꝫ ⁊ tormentis exponenda aliqualiter.

¶ Uel reꝑitur ſuſpecta de hereſi leuiter.

¶ Uel reꝑit̄ ſuſpecta de hereſi vehementer.

¶ Uel reꝑit̄ ſuſpecta de hereſi violenter.

¶ Uel reꝑitur diffamata de hereſi ⁊ ſuſpecta inſimul ⁊ cōmuniter.

¶ Uel reꝑitur confeſſa hereſim ⁊ penitens et non relapſa veraciter.

¶ Uel reꝑitur confeſſa hereſim ⁊ penitēs ſed relapſa probabiliter.

¶ Uel reꝑitur cōfeſſa hereſim ⁊ impenitens ſed non relapſa realiter.

¶ Uel reꝑitur ꝯfeſſa hereſim ⁊ impenitēs atq̄ relapſa certitudinaliter.

¶ Uel reꝑitur nō ꝯfeſſa ſed ꝯuicta de hereſi. legitimis teſtibus ⁊ alias iudicialiter.

¶ Vel repitur cõuicta de hereſi ſed fugitiua vel abſens ꝯtumaciter.

¶ Vel repitur ab alia malefica incinerãda vl' incinerata delata.

¶ Vel repitur maleficia nõ inferẽdo ſed tollendo ꝑ remedia illicita ⁊ incongruenter.

¶ Vel repitur vt maleficus ſagittarius ⁊ armoꝝ incantatoꝛ interimendo letaliter.

¶ Vel repitur vt malefica obſtetrix infantes demonibꝫ execrando hoſtiliter.

¶ Vel repitur remedio appellatõnis ſe tuendo friuole ⁊ fraudulenter.

¶ Et ſi q̄dem repitur immunis totaliter erit ꝑ ſequentez modũ ſententiãda finaliter. Ubi notandũ ꝙ ꝑſona delata tũc repit̃ immunis totaliter qñ ꝓceſſus meritis diligenter cũ bono cõſilio peritoꝝ diſcuſſis nõ conuincit̃ nec cõfeſſione ꝓpria. nec facti euidẽtia. nec teſtiũ ꝓductione legitima. qꝛ videlꝫ diſcrepant in pꝛincipali. nec etiã alias illa ꝑſona fuit ſuſpecta aut diffamata publice de antedicto crimine. qꝛ ſecus ſi de aliquo alio crimine eſſet diffamata. nec etiã ſunt indicia facti ꝯtra talẽ ꝑſonam. Circa talem talis pꝛactica ſeruat̃. qꝛ abſoluenda eſt per epiſcopũ aut iudicẽ ꝑ ſententiam tenoꝛis ſequẽtis.

Nos. N. miſeratõne diuina epiſcopus talis ciuitatis. aut iudex talis ⁊c. Attẽdentes ꝙ tu talis de tali loco ⁊ talis dioceſis fuiſti nobis delatus vel delata de tali heretica prauitate. ſcꝫ maleficaꝝ. Attendentes etiaz illa eſſe talia ꝙ nõ valebamus nec debuimus cõniuentibus oculis ptranſire. deſcendimus ad inquirendũ ſi p̄dicta fulcirent̃ aliqua veritate teſtes recipiendo te examinando ⁊ alia faciendo q̄ decebant ſm̄ canonicas ſanctiones ea ꝓpter viſis ⁊ diligenter examinatis oĩbꝫ actis ⁊ actitatis in hac cauſa. habitoq̄ꝫ ꝯſilio ꝑitoꝝ in iure ac etiã ĩ theologica facultate illoq̄ꝫ ſepiꝰ repetito ſedentes ꝓ tribunali moꝛe iudicis iudicantis ac hñtes pꝛe oculis ſolũ deũ ⁊ negocij veritatẽ ſacroſanctis euãgelijs poſitis coram nobis vt de vultu dei iudiciũ noſtrũ ꝓdeat ⁊ oculi noſtri videãt equitatẽ ad noſtraz diffinitiuã ſentẽtiã ꝓcedimus in hũc modũ xp̄i noĩe inuocato. Quia ꝑ ea q̄ vidimꝰ ⁊ audiuimꝰ ⁊ ꝓducta ⁊ oblata. acta ⁊ actitata ſunt corã nobis in p̄ſenti cauſa. nõ inuenimꝰ aliquid ꝯtra te legitime ꝓbatũ foꝛe de his de q̄bus delatus fueras corã nobis. Pronũciamus declaramus ⁊ ſententialiter diffinimus ꝯtra te nõ eſſe actũ legitime corã nobis. ꝓpter qḋ poſſis ⁊ debeas vt hereticus aut maleficꝰ iudicari nec ſuſpectus haberi aliq̄liter de heretica pꝛauitate. quare a p̄ſenti inſtantia inquiſitione ⁊ iudicõ totaliter te relaxamꝰ. lata fuit hec ſentẽtia ⁊c. Caueatur vt nõ ponat̃ in ſententia quacunq̄ꝫ ꝙ delatus ſit inſons vel immunis. ſed ꝙ nõ fuit pꝛobatũ legitime cõtra eum. Quia ſi poſtmodũ temꝑis pꝛoceſſu iterum deferatur ⁊ legitime pꝛobatur põt nõ obſtante pꝛedicta abſolutoꝛia ſententia cõdemnari. Nota etiam ꝙ eiſdem modis abſoluendus ẽ quis quando eſt delatus de receptatõe defenſatione ſeu alia fautoꝛia heretice prauitatis vbi nihil ꝓbatur legitime cõtra eũ. Secularis iudex cõmiſſione epiſcopi modo ſuo iudicabit.

¶ Queſtio. xxi. ſuꝑ ſecundũ modũ ſententiãdi delatam ⁊ tantummodo diffamatam

Secundus modus ſententiandi ẽ qñ delatus vel delata ꝓceſſus meritis diligenter diſcuſſis cum bono conſilio peritoꝝ reperitur tantummodo de tali hereſi diffamatus in aliqua villa ciuitate vl' ꝓuincia. Et hoc eſt quãdo delatus talis nõ cõuincitur nec pꝛopꝛia confeſſione. nec facti euidẽtia. nec teſtiũ pꝛoductione legitima. nec ſunt quecunq̄ꝫ indicia alia pꝛobata contra eũ niſi p̄ciſe ſola infamia ita ꝙ in ſpeciali nullũ ꝓbat̃ maleficiũ ꝑpetratũ. qḋ q̄dẽ ꝓbare p̄t ſuꝑ vehementẽ aut violentã ſuſpitõem qñ verba cõminatoꝛia ſuꝑ leſionẽ inferẽdam ꝓtuliſſet dicendo in effectu vel in ſentẽtia. In breui tu ſenties que tibi euenient ⁊ poſt effectus aliq̄s fuiſſꝫ ſubſecutus in leſione coꝛpoꝝ aut iumẽtoꝝ. Circa iſtũ igitur cõtra quẽ nil ꝓbatur niſi p̄ciſe infamia talis pꝛactica ẽ ſeruãda. In tali enĩ caſu qꝛ ſententia nõ poteſt pꝛo delato ferri abſoluendo eundẽ. ſicut in pꝛimo modo tactũ ẽ ſed contra indicendo ſibi canonicam poꝛtõnẽ. Ideo epiſcopus ſeu eius officialis aut iudex aduertãt pꝛimo ꝙ in cauſa hereſis nõ refert ſi aliq̄s ſit tantũmõ apud bonos ⁊ graues ꝑſonas diffamatus. ĩmo attendit̃ hic ꝙ etiam apud quoſcũq̄ꝫ viles ⁊ ſimplices ſit diffamatus. Et ratio eſt. quia a q̄bꝫ q̄s poteſt accuſari in crimine hereſis apud illos etiam poteſt quis infamari. ſed quilibet hereticus poteſt a q̄buſcũq̄ꝫ ꝑſonis accuſari cũ tantum mõ inimici capitales vt ſupꝛa patuit excipiũtur. ergo apud illos poteſt infamari.

¶ Feret ergo ep̄s ſeu iudex ſuꝑ cano. pur. ſententiã ꝑ hunc modũ vel ꝯſimilem.

Nos. N. miſeratõe diuina epiſcopus talis ciuitatꝭ aut iudex talis dominij. Conſiderantes ꝙ meritis pꝛoceſſus facti ꝑ nos ꝯtra te talem talis dioceſis nobis delatū de tali heretica prauitate diligēter diſcuſſis ⁊c̄. Nō inuenimus te ꝯfeſſum nec cōuictū de p̄dicta labe. nec alias ſuſpectū ad minus leuiter niſi ꝙ te reꝑimus legitime ⁊ veraciter. in tali villa ciuitate vel dioceſi ⁊ apud bonos ⁊ malos publice diffamatū. Ea ꝓpter ad purgandū hmōi infamiā. ⁊ vt bon⁹ odor in cetu fideliū exiſtas. tibi indicimus canonicā purgatōnē vt ē iuris aſſignādo tibi talē diem talis mēſis ⁊ talē horam talis diei. In q̄ cōpareas ꝑſonaliter corā nobis vt purges tuā infamiā tanta manu ordinis tui. q̄ quidē ꝯpurgatores ſint hoīes fide catholici ac vita ꝓbati ⁊ qui ꝯuerſationē tuā ac vitā nouerūt nō tam moderno tꝑe q̄ȝ tranſacto. Significantes ꝙ ſi in purgatōne defeceris te habebimus ꝑ ꝯuicto ꝓut volūt canōice ſanctiones.

Hic aūt cōſiderandū ē ꝙ qn̄ aliq̄s reꝑitur legitime de aliq̄ hereſi publice diffamatus ⁊ ꝯtra eū aliq̄d nō ꝓbat᷑. niſi infamia ip̄a ſola indicit᷑ ſibi canonica purgatio hoc ē ꝙ habeat aliq̄s viros. Septē decē vel viginti vel triginta ſc̄m ꝙ plus vel minus ⁊ in locis pluribꝫ vel paucioribus magis vel minus in ſignibus fuerit diffamatus. q̄ ſunt ſue ꝯditōnis ſeu ordinis. vt ſi diffamatus religioſus ⁊ illi ſint religioſi ſi clericus ſecularis ⁊ illi clerici ſeclares ſi milites ⁊ illi milites. q̄ purgāt eū a crimine. de q̄ ē diffamatus qui ꝯpurgatores dicūtur eē hoīes fide catholici ⁊ vita ꝓbati q̄ ⁊ illius ꝯuerſatōem ⁊ vitā non tam moderno tꝑe q̄ȝ antiq̄ nouerūt. vt hr̄ extra de pur. ca. inter ſollicitudines. Si autē ſe purgare noluerit excōicetur. quā excōicationem ſi ꝑ annū ſuſtinuerit aīo indurato extūc vt hereticus ꝯdemnat᷑. iuxta. c. excōicam⁹ ita q̄ȝ. §. q̄ aūt. Si aūt ſe purgare decreuerit ſȝ in purgatione defecerit. hoc eſt ꝙ ꝯpurgatores tales ⁊ tantos ꝓut ei iniūctū fuit q̄ eū purget. nō inuenerit ꝑ cōuicto hr̄. ⁊ ſic vt hereticꝰ cōdemnat᷑. vt hr̄ extra de here. excōicamus. i. §. adijcimus. ⁊ ver. q̄ nō ſe. ⁊ de purga. ca. Cum dilectus. Conſiderandū aūt ē hic ꝙ qn̄ dr̄ ꝙ indicat᷑ diffamato q̄tenus purget ſe trina vl̄ quarta manu ordinis ſui ꝙ ordo ſumit᷑ ibi ī genere ⁊ nō in ſpecie. vn̄ ſi ep̄us purgandus ē nō negatur quin cuȝ ep̄is purgandus poſſit admitti. Abbates ⁊ religioſi p̄ſbiteri ⁊ i alijs pari forma de pur. ca. Quoties purgabit aūt ſe diffamatus ꝑ modū q̄ ſeq̄tur. vt colligit᷑ extra de purga. ca. quotiēs. §. porro. ⁊ c. accepimus. Quo ad ſecundū.

Adueniente aūt termino eidem diffamato ad ſe purgādū canonice aſſignato cōparebit ꝑſonaliter purgandus cū ſuis ꝯpurgatoribus corā ep̄o ⁊ inquiſitore in loco vbi noſcit᷑ infamatus ⁊ ille q̄ diffamatus ē ponēs manū ſuꝑ librū euāgeliorū ante eū poſitū. dicet ſic. Ego iuro ſuꝑ iſta q̄tuor euangelia ſctā dei ꝙ talē hereſim exp̄mēdo eā de q̄ ſum diffamat⁹ nūq̄ȝ tenui nec credidi nec docui nec teneo nec credo. Negabit ſcȝ illud cuȝ iuramēto de q̄ ē diffamatus q̄cq̄d ſit illud. Quo facto omnes ꝯpurgatores ponēt manū ſuꝑ librū p̄dictū euangeliorum. Et quilibet dicet ita. Et ego iuro ſuꝑ iſta ſancta dei euāgelia ꝙ credo ip̄m verū iuraſſe. Et tunc canonice eſt purgatus.

¶ Conſiderandū eſt etiā diffamatus de hereſi ibi ē purgandus vbi noſcit᷑ diffamatus. et ſi fuerit in multis locis infamatus imponatur ſibi ꝙ in oībus illis fidē catholicā publice ꝓfiteatur ⁊ deteſtet᷑ hereſim de qua noſcit᷑ infamatus de pur. ca. īter ſollicitudines. nec ꝯtemnat q̄ canonice ſe de hereſi purgauit. nā ſi poſt purgationē incidit in hereſim iā purgatā ꝓ lapſo habet᷑ ⁊ vt relapſus tradendus eſt curie ſeculari. iuxta. c. excōicamus. i. §. adijcim⁹. ⁊ ver. vl̄ ſi ē poſt purgatōnē. ⁊ c. ad abolendam. §. illos quoq̄ȝ ſecus aūt ſi in aliā hereſim incidit d̄ qua ſe āte nō purgauit. iuxta c. allegatum.

¶ Queſtio. xxij. ſuꝑ terciū modū ſententiandi diffamatam ⁊ q̄ſtionibus exponendam.

Tercius modus proceſſum fidei finiendi ⁊ terminādi eſt qn̄ delatus de hereſi ꝓceſſus meritis diligenter ꝯſideratis cū bono ꝯſilio ꝑitoꝝ reꝑitur varius vel habēs indicia cōtra ſe ad q̄ſtiones vt. ſ. exponatur q̄ſtionibus ⁊ tormentis. vt ſi q̄ſtionat⁹ nihil conceſſerit ꝓ immuni ⁊ innocente habeatur. Et hoc eſt qn̄ delatus nō eſt deprehēſus nec ꝓpria confeſſione nec facti euidentia nec teſtiū legitima ꝓductione nec ſunt indicia ad talē ſuſpitionē vt habeat hereſim abiurare. Eſt tamē in ſuis ꝯfeſſionibus varius. Uel alias ſunt indicia ſufficientia ad q̄ſtiones ⁊ tormenta. Circa iſtū talis practica ē ſeruanda. In tali aūt caſu qꝛ ſnīa interlocutoria eſt cōtra delatū ferenda ⁊ nō ꝓ eo. Ideo ꝑ inquiſitorem couiūctim ⁊ non diuiſim ē ferenda. iuxta. c. multoꝝ. In primis ſi talis ſteterit in negatiuis firmiter ⁊ nullatenus licet induct⁹ ꝑ ꝓbos viros fateri voluerit veritatē feret᷑ ſnīa q̄ vr̄ ſaꝑe vim diffinitiue ſentētie per modum tenoris ſequentis.

Nos. N. miſeratōne diuina ep̄ſcopus talis ciuitatis aut iudex in terris ditioni talis domini ſubiectis. Attendentes meritis proceſſus facti per nos cōtra te talem talis loci talis dioceſis et diligenter examinatis ꝙ tu es varius in tuis cōfeſſionibus et nihilominus ſunt indicia multa que ſunt ſufficiētia te ad exponendū queſtionibꝫ et tormentis. Ea ꝓpter vt veritas ab ore tuo ꝓprio habeat᷑ et vt deinceps aures iudicū nō offendas interloquēdo declaramus iudicamus et ſententiamus die pñti et hora tali te ſupponendū queſtionibꝫ et tormētis lata fuit hec ſententia.

Si queſtionandus reperiat᷑ varius ⁊ in ſimul ſint indicia alia ad queſtiones ſufficientia ponet᷑ vtrūqꝫ in ſnīa. vt in p̄dicta poſituꝫ eſt. ſi aūt hec duo nō ꝯcurrāt ſed vnū tm̄ vtpote varietas ſine alijs indicijs vel alia indicia ſine varietate ponet᷑ in ſnīa vt inuenitur. ſentētia autē lata mox exequat᷑ vel exequi ſimuletur. Nō ſit tn̄ iudex multū voluntariꝰ ad queſtionandū aliquē. nā queſtiones ⁊ tormenta nō inferunt᷑ niſi in defectu aliarū ꝓbationuꝫ. Et ideo ꝑquirat alias ꝓbationes ꝙ ſi nō inuenerit et tenet ꝓbabiliter ꝙ delatus eſt culpabilis ſed metu negat veritatē bonis modis et qn̄qꝫ cauteloſis interdū adhibitis. eius amicis inducentibꝫ ad veritatē dicendā faciat ſuā diligentiā vt ab ore eius habeat veritatē et negociū nō feſtinet. nā meditatio frequens et carceris ⁊ calamitas ac replicata informatio ꝓborū viroꝝ diſponūt ad veritatē erudiendā. Qō ſi delato cōuenienter expectato et tp̄e cōgruenter ꝓrogato ac delato multipliciter informato. Credāt fide bona ep̄us et iudex oībus cōſideratis ip̄m delatuꝫ negare veritatē queſtionent eū moderate ſine tn̄ effuſione ſanguinis ſcientes ꝙ q̄ſtiones ſunt fallaces et inefficaces. Nā aliq̄ ſunt ita molles corde et vecordes ꝙ ad leuē torturā oīa cōcederent quecūqꝫ falſa. Aliqui aūt ſunt ita ꝑtinaces ꝙ q̄ꝫtumcūqꝫ vexarent᷑ ab eis veritas nō haberet᷑. Aliq̄ ſunt qui fuerūt alias queſtionati et iſtoꝝ aliqui melius ſuſtinēt q̄ſtiones qꝛ ſtatim brachia trahunt᷑ et flectunt᷑. aliqui aūt remanēt debiliores et ſic minus ſuſtinent queſtiones. aliq̄ etiā ſunt maleficiati et in queſtionibꝫ maleficijs vtunt᷑ qui ante morerentur q̄ꝫ aliq̄d faterent᷑: efficiunt᷑ enī quaſi inſenſibiles. Quare in queſtionibꝫ cū maxima prudētia eſt agendū et ad cōditionē queſtionandi q̄ꝫ plurimū attendendū. Cū aūt lata fuerit mox miniſtri ſe diſponāt ad q̄ſtionādum delatū. Et cū diſponūt ſe ep̄s aut iudex et ꝑ ſe et ꝑ alios bonos viros fidei zelatores inducāt queſtionandū ad fatendū libere. etiā cōpromittendo ad cōſeruationē vite ſi opus ſit vt ſupra tactū ē. Qꝫ ſi nec ſic poterit ad terrorē vel etiā ad veritatē fatendā induci poterunt ſecundā diē vel terciā aſſignare ad cōtinuandū tormenta nō ad iterandū qꝛ iterari nō debēt niſi nouis ſuꝑuenientibꝫ indicijs cōtra eū et tunc pn̄t ſed cōtinuari nō ꝓhibet᷑ dicet᷑ ergo ſic. Et nos. N. ep̄s et. N. iudex ſi aſſit p̄fati aſſignamus tibi tali diē taleꝫ ad q̄ſtiones ꝯtinuandū vt a tuo ore ꝓprio veritas eruat᷑ et totū ponat᷑ in ꝓceſſu. Et infra tempus eidē aſſignatū et ꝑ ſe et ꝑ alios ꝓbos viros inducēt eū ad fatendū veritatē. Qꝫ ſi fateri noluerit die aſſignata poterūt q̄ſtiones cōtinuari et ſic queſtionet᷑ eiſdē vel alijs grauibus tormentorū fortius vel leuius ſc̄m maiorem culparū grauitatē. Et poterunt iudices multas cautelas licitas adhibere ⁊ in verbis et in factis. vt veritas habeat᷑ quas magis docet experientia atqꝫ vſus et negocioꝝ varietas q̄ꝫ ars alicuiꝰ ſeu doctrina. Ubi aūt decenter queſtionatus ⁊ tormētis expoſitꝰ noluerit detegere veritatē ampliꝰ nō vexet᷑ ſed libere abire dimittat᷑. Si aūt ꝑſtiterit in ipa ꝯfeſſione et ꝓderit veritatē culpā ꝓpriā cognoſcendo ⁊ ab eccleſia veniā poſtulando tāqꝫ deprehenſus in hereſim propria confeſſione ſed penitēs. Iuxta. c. ad abolendā. §. pñti. abiuret et ſentētialiter vt deprehenſus publice ꝯdēnetur ꝑ modū quo ꝯdemnant᷑ in hereſim dep̄henſi ꝓpria cōfeſſione. vt dicet᷑ infra in octauo mō expediēdi hmōi deprehēſos videatur ibi. vbi vero veritatē ꝓderit et nō penitueris ſed in hereſi ꝑtinaciter perſtiterit et relapſus nō fuerit cōdemnabit᷑. iuxta. c. ad abolendā. §. pñti. et expectatꝰ cōpetenter informatꝰ decenter tradet᷑ brachio ſeculari vltimo ſupplicio feriendꝰ. vt dicit᷑ infra in decimo mō. Si aūt relapſus fuerit ꝯdemnabit᷑ ꝑ modū q̄ dicetur infra in decimo mō ꝓceſſum aliquē terminandi videat᷑ ibi.

Hic aūt eſt diligentius attendendū ꝙ ille qui queſtionandus eſt ante queſtiones interdū cōtra ſe nihil cōfitet᷑ nec aliquid ꝓbat᷑ ꝓpter qđ poſſit nec debeat hereſim abiurare nec ꝓpter hereſim ꝯdemnari et de talibꝫ agit᷑ hic ⁊ dictū eſt ſtatim. Interdum aūt ipe delatꝰ eſt in hereſim deprehenſus vel al's ſunt alia ꝯtra eū ꝓbata indicia ꝓpter q̄ debet abiurare vt leuiter vel vehemēter de hereſi ſuſpectꝰ ꝓpter q̄ nō eſt queſtionādus ſed ſi vltra hoc negat aliqua q̄ nō ꝓbantur ſed ſunt indicia ſufficiētia ad q̄ſtiones. et cū ꝓ talibꝫ queſtionat᷑ ſꝫ nihil ꝓpter q̄ſtiones cōfiteat᷑ nihilominus iſta nō eſt abſoluenda iuxta primū modū ſed ſc̄m ꝓbata cōtra eam ꝓcedatur ⁊ adiurabit vel vt ſuſpectus vel vt

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4

deprehenſus ſi vir ꝓut proceſſus merita exigent et requirent. ſi vero ꝓpter queſtiones cōfiteat̃ illa vel eorū aliqua ꝓpter q̄ queſtionat̃ tūc abiurabit hec et illa et ꝓ iſtis et illis ſentētia cōtra eū eſt ferenda.

¶ Queſtio. xxiij. ſuper quartū modū ſententiandi delatā et ſuſpectā leuiter.

Quartus modus ꝓceſſum fidei ſentētiandi et terminandi eſt qñ delatus de hereſi ꝓceſſus meritis diligenter diſcuſſis cū bono cōſilio in iure ꝑitoꝝ reperitur tm̄ ſuſpect⁹ de hereſi leuiter et hoc eſt qñ delatus de hereſi nō deprehendit̃ nec ꝯfeſſione ꝓpria nec facti euidētia nec teſtiū ꝓductione legitima. nec al's ſunt indicia fortia ſeu vehementia de illa hereſi ꝯtra eū ſꝫ tantummō modica et leuia et talia eſſe ꝑ ꝯſiliū indicatā ꝓpter q̄ vt ſuſpectus leuiter de hereſi pt̄ ꝛ debet: vt talis illā hereſim de qua delatus extitit abiurare et talis ſi relabat̃ pena relapſi debita nō punit̃. licet grauius tunc fuerit puniendus q̄ ſi nō in ante abiuraſſet. Juxta. c. accuſatus. in prin. de here. li. vi. Circa iſtū talē practica eſt ſeruanda. Talis enī ſi habet̃ ſuſpectus publice. abiurabit publice ī eccleſia per modū qui ſequit̃ in ſnīa.

Ego talis dioceſis talis habitator ciuitatis vel loci talis in iudicio cōſtitutus corā vobis dño epo talis ciuitatis. ſacroſanctis euāgelijs poſitis corā me et ꝓprijs manibꝫ eis ꝑ me tactis. Juro me credere corde et ꝓfiteor ore illā ſanctā fidē catholicam et apoſtolicā quā ſacroſancta romana eccleſia credit cōfitet̃ ꝑdicat et obſeruat. Jtē iuro me credere corde et ꝓfiteor ore ꝙ dñs ieſus chriſtus cum oībus ſanctis deteſtat̃ hereſim peſſimā maleficaꝝ ꝛ ꝙ oēs illā inſequētes ſeu illi adherētes eternis ignibus cruciabuntur cū diabolo et angelis ei⁹ eternaliter niſi reſipiſcant et eccleſie ſancte per pniam recōciliati fuerint. Et ꝯſequenter abiuro abnego et reuoco illā hereſim de qua habetis me ſuſpectā vos dñi eps et officialis vicꝫ ꝙ familiaritatē cum maleficis habui. eoꝝ errorem ignoranter defendi odio habui inquiſitores et illarū ꝑſecutores ſeu etiā ꝙ eorum crimina nō detexi. Jtē iuro ꝙ nūqꝫ predictā hereſim credidi neqꝫ credo nec illi adheſi nec adhereo nec vnqꝫ credā neqꝫ herebo nec illā docui nec docere intendo ꝙ ſi aliquid ꝑdictoꝝ fecerim in futurū ꝙ deus auertat penis iuris taliter abiuratis ꝓmpto aīo me ſubmitto paratus ſubire oēm pniam quā ꝓ his q̄ feci ꝛ dixi merito me habetis ſuſpectū volueritis mihi iniungere illā iuro ꝓ viribꝫ adimplere vt nullatenus cōtrauenire ſicut me deus adiuuet et hec euangelia ſacroſancta.

¶ Predicta aūt abiuratio fiat in vulgari vt ab oībus intelligat̃. Qua facta iudex ſi adeſt aut officialis pt̄ ſibi dicere publice in vulgari talia verba vel ſilia in effectu. fili vel filia tu ſuſpitionē quā te habebamus vt nō immerito abiuraſti et purgaſti ꝑ abiurationē ꝑlibatam de cetero caueas tibi ꝙ nō incidas ī hāc hereſim abiuratā. Nā licꝫ ſi penitēres nō traderis brachio ſeculari. qꝛ abiuraſti tanqꝫ ſuſpectus leuiter et nō vehemēter. tm̄ tunc multo fortius punieris q̄ ſi nō abiuraſſes et amodo ꝓ modico haberis ſuſpecta vehementer et vbi vt talis abiurares et ꝓlaberis pena relapſis debita punieris ꝛ abſqꝫ miſericordia traderis curie ſeculari vltimo ſupplicio feriēda. Si aūt abiurat ſecrete in camera epi vel camera iudicis qñ ſcꝫ nō eſt factū publicum mō cōſimili abiurabit. Quibꝫ pactis feretur ſententia in hunc modū.

Nos miſeratōe diuina eps talis ciuitatis aut iudex ſi adeſt in terris talis dñi ditioni ſubiectis. Attendētes ꝙ viſis et diligēter cōſideratis ꝓceſſus meritis ꝑ nos facti cōtra te talē delatū nobis de heretica prauitate reperim⁹ te talia et talia cōmiſiſſe dicant̃ illa q̄ te reddunt ſuſpectū leuiter de hereſi et ꝓpter q̄ te talē merito habentes te fecim⁹ vt leuiter ſuſpectū de ꝑdicta labe candem hereſim abiurare. Verū ne ꝑdicta ꝑte cōmiſſa remaneāt impunita et vt efficiaris cautior in futurū de multoꝝ et magnorū ꝯſilio in iure ꝑitoꝝ ac etiā religioſoꝝ. Jn ꝛ ſuꝑ his habito maturo ꝑiter et digeſto habētes ꝑ oculis ſolū deū ac irrefragabilē ſancte fidei catholice veritatē ſacroſanctis euangelijs poſitis corā nobis. Vt de vultu dei iudiciū noſtrum ꝓdeat. et oculi noſtri videāt equitatē ſedenteſqꝫ ꝓ tribunali more iudicū iudicantiū te talē hic in noſtra pñtia ꝑſonaliter cōſtitutū ꝑ modū qui ſequit̃ cōdemnamus ſententiamus ſeu potius penitentiam⁹ ſcꝫ ne de cetero vnqꝫ ſciēter teneas aſſocies verbis defendas legas ſeu habeas talē. et ne deinceps ꝛc. ponant̃ illa q̄ cōmiſit ꝓpter q̄ ſuſpecta fuit habita de predicta heretica ꝑuitate lata fuit hec ſnīa ſeu penitentia.

¶ Caueatqꝫ notari⁹ ꝙ in ꝓceſſu ponat ꝙ talis abiuratio eſt facta tanqꝫ ꝑ ſuſpectū habitum de hereſi leuiter et nō vehementer. alias periculū magnū eſſe poſſet.

¶ Queſtio. xxiiij. ſuper quintū modū ſentētiandi ſuſpectā vehementer.

Quintus modus processum fidei finiendi et terminandi est qñ delata de heresi ꝓcessus meritis diligenter discussis cũ bono cõsilio in iure ꝑitoꝝ reperit̃ suspecta de heresi vehementer. Et hoc est qñ delata de heretica prauitate nõ reperit̃ legitime deprehẽsa nec ꝯfessione ꝓpria nec facti euidentia nec testiũ ꝓductione legitima. sꝫ sunt magna et grauia ꝓbata indicia cõtra eã. ⁊ talia ꝑ ꝯsiliũ indicata q̃ illã reddũt suspectã vehementer de p̃dicta heretica prauitate. Circa casũ istũ talis practica est seruãda. Talis nãq̧ debet vt suspectus vehementer de tali heresi abiurare illã hereticã prauitatẽ. ita ꝙ si postmoduꝫ relabat̃ pena relapsi debita puniatur hoc est ꝙ tradat̃ brachio seculari vltimo supplicio ferienda. Juxta .c. accusatus. in prin. de here. li. vi. Et abiurabit publice vel secrete s̃m ꝙ suspectus est habitus publice vel secrete et apud plures vel pauciores et graues vel leues. vt dictũ est statim de illo q̃ est suspectus leuiter de heresi. et hꝫ vt talẽ heresim abiurare. Modus aũt disponendi ad abiurationẽ talis est. Adueniente nãq̧ die dñica ad abiurationẽ faciendã et ad audiendã sñiam seu pñiam abiurando imponendã. p̃dicator sermonẽ faciet generalẽ. Quo facto legãtur publice ꝑ notariũ vel clericũ ea de quibꝫ ipse abiurandus est cõuictus et alia ex q̃bus habitus est suspect⁹ de heresi vehementer. Post dicet̃ sibi ꝑ iudicẽ vel officialẽ. Ecce ꝙ ex hic recitatis tu es nobis suspectus de tali heresi vehementer quare oportet ꝙ tu purges te et abiures heresim supradictã. et tũc ponet̃ coram abiurãdo liber euangelioꝝ et ipse ponet manũ suꝑ illũ ⁊ si scit legere cõpetenter tradetur sibi sequens abiuratio in scriptis et leget corã omni ꝓplo. Si aũt nesciat legere ꝯpetenter notarius legat ea spaciose et abiurandus respondebit alta et intelligibili voce ꝑ hunc modũ. Nam notarius vel clericus dicet sic. Ego talis de tali loco. Et iste rñdebit ꝑ eadẽ verba. et ille in iudicio cõstitutus et iste rñdebit ꝑ eadẽ verba in vulgari semꝑ. Et sic quousq̧ abiuratio sit finita et abiurabit per formam tenoris sequentis.

¶ Ego talis de tali loco talis diocesis in iudicio ꝑsonaliter cõstitutus. Corã vobis venerandis dñis epo talis ciuitatis et tali iudice in terris ditioni talis dñi subiectis sacrosanctis euangelijs positis corã me ꝓprijs manibus ꝑ me tactis. Juro me credere corde et ꝯfiteor ore illã sanctã fidẽ catholicã et apostolicã quã sacrosancta romana ecclesia docet ꝓfitet̃ p̃dicat et tenet.

¶ Item iuro me credere corde et ꝯfiteor ore ꝙ ⁊c̃. Explicet̃ articulus catholicus cõtrarius illi heresi de qua vehemẽter est suspectus vt verbi gratia. Si est de heresi maleficarũ dicet̃ sic. Juro me credere ꝙ nõ solũ simplices heretici aut scismatici eternis ignibꝫ cruciabunt̃. verũ suꝑ oẽs heresi maleficarũ infecti demonijs fidẽ quã in sacro fonte baptismatis ꝑceperũt abnegãtes et spurcitijs diabolicis ꝓ implendis eoꝝ prauis desiderijs insistũt hoibꝫ iumẽtis terre frugibꝫ plurima nocumẽta inferẽtes. Et ꝯsequẽter abiuro abnego et reuoco illã heresim seu potius infidelitatẽ q̃ false ⁊ mẽdaciter asserit nõ aliquã maleficã in terris et ꝙ nemo credere debeat illas posse nocumẽta inferre auxilio demonũ cũ talis infidelitas expresse militat vt iam cognosco aduersus determinationẽ sancte matris ecclesie ⁊ oim catholicoꝝ doctoꝝ immo et aduersus leges imꝑiales q̃ hmõi cõburendas decreuerũt. Itẽ iuro ꝙ nũq̧ p̃dicte heresi credidi suꝑ ꝑtinacit̃ neq̧ nũc credo neq̧ credã. nec adhereo de pñti nec adherere intẽdo. nec docui nec docere intẽdo nec docebo. Itẽ iuro et ꝓmitto ꝙ talia ⁊ talia exprimant̃ ꝓpt̃ q̃ hẽtis me suspectũ de hmõi heresi vehemẽter nũq̧ faciã nec operã vt fiãt dabo. Q si aliq̃d de p̃dictis fecero in futuꝝ qḋ deus auertat penis de iure relapsis debitis ꝓmpto aĩo me submitto paratus subire oẽm pñiam quã ꝓ his q̃ feci et dixi ꝓpter q̃ habetis me suspectũ de dicta heresi vehemẽter decreueritis mihi iniungere et illã iuro ⁊ ꝓmitto ꝓ viribꝫ adimplere ⁊ nullaten⁹ cõtraire. sic me de⁹ adiuuet et hec euangelia sacrosancta.

¶ Predicta aũt abiuratio fiat in vulgari vt ab oibus capiat̃ nisi fieret solummõ corã ꝑsonis ecclesiasticis q̃ linguã latinã intelligerent ꝯpetẽter. Si aũt abiurauerit secrete scꝫ in palatio epi vel camera epi qñ scꝫ factũ nõ est publicũ mõ cõsimili abiurabit.

¶ Facta aũt p̃dicta abiuratione iudex auisabit eũ vt supra ꝙ nõ incidat relabendo in penam relapsorum.

¶ Sit cautus notari⁹ ꝙ ponat in actis quõ talis abiuratio facta est ꝑ talẽ vt ꝑ suspectuꝫ de heresi vehemẽter ad hoc vt si relaberet̃ sciretur qualiter puniret̃. qꝛ pena relapsis debita. Quibus pactis feret̃ sententia seu pñia in hunc modum.

Nos. N. eps talis ciuitatis. ⁊ frater si assit. N. inq̃sitor heretice prauitatis in terris talis dñi ditioni subiectis a sancta sede aplica specialiter delegatus. Attendẽtes ꝙ tu tal' de tali loco ⁊ talis diocesis talia ꝛ talia ɔmiſiſti dicantᷣ illa. vt ex pceſſus meritis diligēter diſcuſſis legitime nobis cōſtat ꝓpter q̄ merito habemus te ſuſpectū vehementer de tali heretica prauitate. Et vt taliter ſuſpectū te fecim⁹ abiurare de magno cōſilio in iure pitoꝝ iuſticia ſuadente. Verū vt efficiaris cautior in futurū et ne reddaris ꝓcliuior ad ſimilia ꝑpetranda et ne crimina ꝑmaneant impunita vt ſis ceteris delinquentibꝫ in exemplū de multoꝝ et magnoꝝ in iure cōſilio pitorū ac etiā in facultate theologica magiſtroꝝ ſeu doctorū. In ꝛ ſuꝑ his habito maturo et digeſto habētes p̄ oculis ſolū deū ac ſancte fidei catholice et aplice veritatē ſacroſanctis euangelijs poſitis corā nobis. vt de vultu dei iudiciū noſtrū ꝓdeat. ꝛ oculi noſtri videāt equitatē ſedētesq̃ ꝓ tribunali more iudicū iudicantiū te talē hic i noſtra p̄ſentia pſonaliter cōſtitutū forma qua ſequitᷣ cōdemnamus ſeu potius penitentiam⁹. vicꝫ ne deinceps talia vel talia facere vel dicere aut docere p̄ſumas. ponantᷣ illa q̄ cōuincitᷣ cōmiſiſſe ꝓpter q̄ fuit ſuſpectus habitus de p̄dicta hereſi vehementer et nōnulla q̄ ſi cōmitteret incideret leniter in relapſum ſed alia ſibi imponantᷣ ꝓut negocij varietas expoſtulat ꝛ requirit. Utpote ꝙ nunq̄ꝫ ſcienter habeat talia exercitia vel ne eos quos ſciuerit abiuraſſe recepte et ſilia. lata fuit hec ſn̄ia.

¶ Attendendū aūt ꝙ ſuſpecti de hereſi et nō deprehenſi ſiue ſint ſuſpecti vehementer ſiue leuiter nō debent ꝑpetuo incarcerari nec ꝑpetuo immurari. qꝛ hec eſt pena illoꝝ qui fuerunt heretici et poſtea penituerūt. vt pꝫ in. c. excōicamus. ij. de here. et in. c. q̄m. de here. li. vi. ſed pn̄t ꝓpter illa q̄ cōmiſerūt ex q̇bus habiti ſunt ſuſpecti ad certū tps carceri mancipari et poſtmodū ꝓut videbitᷣ diſpenſari. iuxta c. vt cōmiſſi. de here. li. vi. Nec hmōi ſuſpecti ſunt crucibꝫ cōſignandi. nā cruces ſunt inſignia heretici penitētis. ſuſpecti aūt nō fuerūt heretici habiti quare nō ſunt cōſignandi pōt tn̄ eis imponi ꝙ ſtent certis diebus ſolennibus in valuis taliū eccleſiarū. vel circa altaria dū miſſarū ſolēnia celebrantᷣ habētes in manibꝫ cereū ardentē tanti ponderis. vel ꝙ vadant ad talē ꝑegrinationē et ſimilia ꝓut negocij qualitas expedit et requirit.

¶ Queſtio. xxv. ſuꝑ tertiū modū ſententiādi delatā violēter ſuſpectā.

Tertius modus ꝓceſſus fidei terminādi eſt qn̄ delatus de heretica prauitate ꝓceſſus meritis diligēter diſcuſſis cū bono ɔſilio in iure pitoꝝ reperitᷣ de hereſi ſuſpectus vehemēter. Et hoc eſt qn̄ delatus ipſe nō reperitᷣ legitime deprehenſus cōfeſſione ꝓpria nec facti euidētia nec teſtiū ꝓductiōe legitima. ſed ſunt indicia nō leuia ſolū vel vehementia. ſed fortiſſima ꝛ violētiſſima q̄ ipm̄ delatū reddūt merito ſuſpectū de dicta hereſi violenter et ꝓpter q̄ talis debet vt ſuſpectus violenter de dicta hereſi iudicari. Et vt modus iſte clarius intelligatᷣ demus exempla tā de ſimplici hereſi in fide q̄ꝫ et de hereſi maleficarū. Nā in ſimplici hereſi caſus cōtingeret qn̄ delatus ipſe nō reꝑitur legitime deprehenſus cōfeſſione ꝓpria ꝛc. vt ſupra. tn̄ ꝓpter aliquid qd̄ dixit vel egit vtpote citatus in nō cauſa fidei ſuſtinuit excōicationē ꝑ annū vel plus. talis iam eſt ſuſpectus leuiter de hereſi qꝛ hoc nō caret ſcrupulo heretice prauitatis. de penis. c. grauē. Citatus aūt reſponſurus de fide vbi nō cōparet: ſed rennuit cōtumaciter cōparere ꝓpter qd̄ excōicatur. tūc fit ſuſpectus de hereſi vehemēter. nā tunc leuis ſuſpitio tranſit in vehementē. et ſi ſuſtinet illā excōicationē ꝑ annū aīo ꝑtinaci tūc fit ſuſpect⁹ de hereſi violēter. Nā et tunc vehemēs ſuſpitio tranſit in violentā ɔtra quā nō admittitᷣ defenſio immo ex tūc talis eſt vt heretic⁹ cōdemnandus. vt pꝫ ꝑ. c. cū cōtumacia. et notatur ibidē li. vi. In hereſi vero maleficarū exemplificatᷣ ſuꝑ violentam ſuſpitionē qn̄ dixit et egit aliqua q̄ a maleficis practicantᷣ qn̄ volūt aliquē maleficiare. et qꝛ hoc ɔmune eſt vt verbis cōminatorijs aut factis per viſum vel tactū ſe habeāt maīfeſtare ꝛ triplici ex cauſa vt peccatū in iudicibꝫ aggrauetᷣ. et vt ſimplices eo facilius ſeducantᷣ. et vt deus ꝑ amplius offendatᷣ et maior ſeuiendi in hoīes ſibi facultas relinquatᷣ. vn̄ violēter malefica ſit ſuſpecta qn̄ poſt verba cōminatoria dicēdo. faciā tibi q̄ in breui ſenties vel ſimilia in ſententia et poſt verba effectus aliq̇s in ipō vel in alio fuit ſubſecutus. tunc eni nō leuiter ſit ſuſpecta ſicut q̇ ꝓpter familiaritatē habitā cū maleficis fuerunt ſuſpecti. aut qui ꝓcare ad amorē inordinatū aliquē voluiſſent. vide ſupra de tribꝫ ſuſpitionibus leui vehementi et violenta. Nunc videndū eſt qualis practica ſit cū talibꝫ ſeruanda. Nā circa violenter ſuſpectū in ſimplici hereſi hec practica ſeruatᷣ. Nā licet in re fortaſſis nō ſit hereticus. vtpote qꝛ nō hꝫ errorē in mēte. nec de illo ꝑtinaciam in voluntatē. vt notat Archi. ſuꝑ. c. alle. nihilomin⁹ eſt vt hereticus ɔdemnandus. ꝓpter p̄dictā ſuſpitionē violentā ɔtra quam nō eſt ꝓbatio admittenda. cōdemnatᷣ aūt heretica ſic. qd̄ ſi nolit reſilire et hereſim abiurare et ſatiſfactionē cōdignā exhibere traditᷣ

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4

brachio ſeculari animaduerſione debita puniendus. iuxta.c.ad abolendã.§.pñti. Si autem velit et cõſentiat cũ effectu adiurat hereſim et carceri ꝑpetuo mancipat᷑. iuxta.c.excõmunicamus.ij.de here. Pariforma ille q̄ ſic eſt ſuſpectus de hereſi violẽter. Circa ſuſpectum aũt violẽter ſuꝑ hereſim maleficarũ. licet idẽ modus eſſet obſeruandus. tñ mitiori mõ ꝓcedendo. Aduertendũ ꝙ ſi ſtabit in negatiua aſſerẽs ꝓut facere ſolẽt. ꝙ nõ ea intentione verba illa ꝓtulerit. ſed ex vehementi et muliebri paſſione. vñ ꝛ iudici nõ videt᷑ ipſam igni poſſe adiudicare nõ obſtante violẽta ſuſpitiõe. tñc iudex ea in carceribꝫ detẽta inq̄rat et ꝓclamare faciat ſi in ſimilibꝫ dudũ notata fuiſſet. ꝛ ſi ſic vtrũ publice ſit de tali hereſi diffamata. et q̄bus ꝓcedere ad vlteriora p̄t taliter vt añ oĩa queſtionibꝫ tormẽtis exponat᷑ ꝛ ſi indicia apparuerint ſuꝑ talẽ hereſim aut ſuper maleficiũ taciturnitatis. puta qꝛ lachrymas nõ effudit. immoꝛ quaſi inſenſibilis ad tormẽta reperitur qꝛ vicꝫ cito poſt tormẽta oĩbus viribꝫ reſtituit᷑. tunc ꝓcedat per varias cautelas ſupra poſitas vbi de ſiĩibꝫ agit᷑. Et in caſu q̄ oĩa deficerent tunc aduertat ꝙ ſi ſimilia dudũ ꝑpetrauit. tũc oĩno nõ eſt dimittenda. ſed ꝑ annũ ad minus ſqualoribꝫ carceris mancipãda et crucianda. ſepiſſime etiã examinanda p̄cipue ſacratioribꝫ diebus. Si aũt diffamata cũ hoc. licet tunc iudex per ea que ſupra tacta ſunt circa ſimplicẽ hereſim ipſam poſſet igni adiudicare. p̄cipue propter multiplicationẽ teſtiũ. et qꝛ ſepius in ſimilibus vel ĩ alijs maleficijs fuit notata. tñ quia cũ pietate ꝓcedere vult. Ideo indicet ei canonicam purgationẽ vtvicꝫ.xx.aut.xxx.cõpurgatores habeat et ꝓcedat ꝓut in ſecũdo mõ ſententiandi tactũ eſt. ita vicꝫ indicando ſibi ꝙ ſi in purgatõe defecerit ꝙ tũc tãq̄ rea igni adiudicabit᷑. et ſᷣm hoc iudex ꝓcedere p̄t. In caſu vero quo ſe purgaret. tunc abiurationẽ oĩs heret᷑ cũ pena relapſoꝝ ac ꝑpetua pñia ꝑ modũ q̄ ſequit᷑ in ſñia formãda. faciat et modus diſponẽdi ad abiurationẽ talis eſt vt dictum eſt in quarto et quinto modis p̄cedentibus ꝓceſſum fidei terminandi. Nota etiã ꝙ in ſequẽtibꝫ modis oĩbus ſententiãdi vbi iudices ꝑ viã pietatis ꝓcedere vellẽt. tunc ꝑ modũ iam tactũ ꝓcedere poſſent. Sed qꝛ ſeculares iudices varijs ſuis vtuntur modis iuxta rigorẽ ꝛ nõ ſemꝑ iuxta equitatẽ ꝓcedẽtes. Ideo ipſis infallibilis regula ꝛ modꝰ aſſignari nõ p̄t ſicut iudici eccleſiaſtico q̄ abiurationẽ recipere p̄t ſub ꝑpetua pñia ꝑ modũ qui ſeq̄t᷑. Ego tal' de tali loco talis dioceſ᷑ in iudicio ꝑſonaliter cõſtitutus corã vobis venerabilibꝫ dñis epo talis ciuitatis ꝛ iudicibꝫ ſacroſanctis euãgelijs poſitis corã me eiſq̄ ꝓprijs manibꝫ ꝑ me corꝑaliter tactis iuro me credere corde et ꝓfiteor ore illã ſanctã fidem catholicã et aplicã quã ſacroſancta ro. eccle. tenet ꝓfitet᷑ credit p̄dicat atq̄ docet. Et cõſequenter abiuro oẽm hereſim et abnego et reuoco extollentẽ ſe aduerſus ſanctã romanã ꝛ aplicã eccleſiã cuiuſcũq̄ ſecte fuerit vel erroris. Itẽ iuro et ꝓmitto talia et talia exprimãtur illa q̄ egi ſeu dixi ꝓpter q̄ et' ex culpa mea habetis me ſuſpectũ de dicta hereſi violẽter. deinceps nũq̄ faciã vel dicã vel ꝙ fiant operam dabo. Itẽ iuro et ꝓmitto ꝙ oẽm pñiam quã mihi iniungere volueritis ꝓ p̄dictis viribus adimplebo nec cõtraueniã in aliq̄. ſic me deus adiuuet et iſta ſacroſancta euangelia. Et ſi contra abiurata fecero in futurũ q̄d deus auertat extũc penis de iure relapſis debitis nũc ꝓ tunc obligo et aſtringo q̄tenus illis ferioꝛ. Sit cautus notariꝰ ꝙ ſcribat in actis ꝙ dicta abiuratio eſt facta ꝑ vnũ de hereſi violenter ſuſpectũ. vt ſi probaret᷑ poſt relapſus vt tunc talis iudicaret᷑ talis et traderet᷑ brachio ſeculari. Ego talis de tali loco talis dioceſ᷑ in iudicio ꝑſonaliter cõſtitutꝰ corã vobis venerabilibꝫ dñis. N. epo talis ciuitatis iudicibꝫ in terris talis dñi ſacroſanctis euãgelijs poſitis corã me eiſq̄ ꝓprijs manibꝫ ꝑ me corꝑaliter tactis. iuro me credere corde et ꝓfiteor ore illã ſanctã fidẽ catholicã ꝛ apl'icam quã ſacroſancta ro. ec. tenet ꝓfitet᷑ credit p̄dicat atq̄ docet. Et ꝯſequẽter abiuro abnego et reuoco oẽm hereſim extollentẽ ſe aduerſus ſanctã romanã et aplicã eccle. cuiuſcunq̄ ſecte fuerit vel erroris. Itẽ iuro ꝛ ꝓmitto ꝛ talia et talia exprimantur illa que egi ſeu dixi ꝓpter q̄ ꝛ ex culpa mea habetis me ſuſpectũ de dicta hereſi violẽter deinceps nunq̄ faciã vel doceã ꝙ fiãt operã dabo. Itẽ iuro ꝛ ꝓmitto ꝙ oẽm pñiaꝫ quã mihi iniũgere volueritis ꝓ p̄dictis ꝓ viribꝫ adimplebo nec ꝯtraueniã in aliq̄. ſic me deus adiuuet et iſta ſacroſancta euãgelia. Et ſi ꝯ abiurata vel iurata fecero in futurũ diabolo inſtigãte q̄d deꝰ auertat penis de iure relapſ᷑ debitis nũc ꝓ tũc me obligo et aſtringo q̄tenꝰ illis ferioꝛ cũ legitime ꝯſtiterit me ꝯtra feciſſe. Sit cautꝰ notarius ꝙ aſcribat in actis ꝙ dicta abiuratio ẽ facta ꝑ talẽ tãq̄ ꝑ hitũ ſuſpectũ de hereſi violẽter. vt ſi ꝓbaret᷑ abiuratꝰ relapſus iudicaret᷑ et vt tal' traderet᷑ brachio ſeculari.

Quibꝫ ſic actꝭ abſoluat eũ a ſñia excõicationis de q̄ eſt ſuſpectꝰ habitꝰ violenter ꝙ inciderit ſic in hereſibꝫ ſupradictis. Vñ ſicut hereticꝰ cū redijt ⁊ abiurat eſt a ſnīa excōicatōis abſoluendꝰ qꝛ oīs hereticus eſt excōicatꝰ. iuxta. c. excōicamꝰ. i. et. ij. de here. ⁊ etiā iuxta. c. ad abolendā. in pn. Sic talis de quo agiꝭ cū ſit vt hereticꝰ ꝯdemnādus vt dictū eſt priꝰ poſtꝗ̄ abiurauerit eſt ab excōicationis ſnīa abſoluendus. Et abſolutōe facta fertꝭ ſnīa ſeu pnīa ꝑ modū tenoris ſequētis.

Nos. N. epūs talis ciuitatis et ſi adeſt iudex ī terris talis dñi. Attendētes ꝙ tu talis de tali loco talis dioc. fuiſti nobis delatꝰ de talibꝫ ⁊ talibꝫ fidē ſanctā tangentibꝫ exprimanꝭ illa et ꝙ nos ꝓceſſimꝰ ad informādū nos ſuꝑ illis vt iuſticia ſuadebat et meritis ꝓceſſus diligēter examinatis ⁊ oībus actis et actitatꝭ in cā pñti inuenimus te talia et talia ꝯmiſiſſe explicenꝭ illa. Et ꝓpter et nō immerito de tali hereſi explicenꝭ illa te ſuſpectū violēter habētes fecimꝰ te. vt taliter ſuſpectum oēm hereſim generaliter publice abiurare ꝓut nobis mandāt canonice ſanctiones. Sane cū ſm eadē canonica inſtituta oīs talis ſit vt hereticꝰ cōdemnandꝰ ⁊ tu ſaniori cōſilio inherēdo et ad gremiū ſancte matris eccleſie redeūdo abiuraueris vt ꝑmittiꝭ oēm hereticā prauitatē ꝓpter qđ abſoluimꝰ te a ſnīa excōicatōis qua vt obnoxiꝰ dei eccleſie aſtrictus merito tenebaris. Si tñ de corde vero et fide nō ficta reuerſus es ad eccleſie vnitatē Idcirco inter penitētes deinceps cōputaris ad mīe ſinū ſacroſancta eccleſia te recipiens de pñti. Verū qꝛ indignū valde exiſtit offenſas diuinas impunitas ꝯniuētibꝫ oculis ꝑtranſire et iniurias hoīm caſtigare cū grauius ſit diuinā ꝗ̄ humanā ledere maieſtatē et ne tua crimina incentiuū exiſtāt alijs delinquendi ⁊ vt efficiaris cautior in futurū ac minus ꝓcliuus reddaris in poſterū ad ꝑdicta ſeu ſimilia ꝯmittēda vt in futuro ſeculo leuius patiaris. Nos epūs et iudex ꝑfatus ꝑhabito. In et ſuꝑ his ſano et maturo conſilio ꝑitorū ſedētes ꝓ tribunali more iudicū iudicantiū habentes ꝑ oculis ſolū deū et ſancte fidei irrefragabilē veritatē ſacroſanctis euangelijs poſitis corā nobis. vt de vultu dei iudiciū noſtrum ꝓdeat ⁊ oculi noſtri videāt equitatē te talē in noſtra pñtia ꝑſonaliter conſtitutū hac die et hora tibi in antea aſſignatis ſentētialiter ꝑ modū ꝗ ſequiꝭ cōdemnamꝰ ſeu potius penitentiamꝰ. In primis ꝙ ſtatim induaris ſuꝑ veſtes oēs ꝗs defers veſte liuida ad modum ſcapularis monachi ſine capucio facta ante et retro habente cruces de pāno croceo longitudis palmarū triū et latitudinis duorum quā veſtē deferre habeas ſuꝑ omnes veſtes alias ꝑ tantū tp̄s exprimatur vnius anni vel duorum vel plus vel minꝰ ꝓut culpa exigerit delinquētis ⁊ nihilominus cū dicta veſte et crucibꝫ ſtes in porta talis eccleſie tali et tanto tp̄e ſcꝫ in quattuor feſtis ꝑncipalibꝫ virginis glorioſe vel talibꝫ et talibus feſtiuitatibus in valuis talis et taliū eccleſiarū teꝗ̄ ad talem carcerē ad ꝑpetuū vel ad tale tp̄s ſentētialiter cōdemnamꝰ. Ponanꝭ illa ꝗ videbunꝭ magis ad honorē fidei expedire attēta culpe maioritate ſeu minoritate ſeu ꝯtumacia delinquētis ⁊ ſeqꝭ. retinētes nob̄ ex certa ſcīa et expreſſe vt nobis ꝯcedūt canonica inſtituta quatenꝰ dictā pnīam poſſumꝰ mitigare aggrauare mutare tollere in toto ⁊ in ꝑte totiēs quotiēs nobis viſum fuerit faciendū. lata fuit hec ſententia.

Qua lecta mox executioni debite demandetur et induaꝭ veſte predicta cruces hmōi cōtinente.

Queſtio. xxvi. ſuꝑ modū ſententiandi delatam ſuſpectā et diffamatā.

SEptimus modus ꝓceſſum fidei finiendi et terminādi eſt qñ delatus de heretica prauitate proceſſus meritis diligēter diſcuſſis cū bono ꝯſilio ꝑitoꝝ in iure repitur ſuſpectus de hereſi ⁊ etiā diffamatꝰ Et hoc eſt qñ delatus ipe nō repitur legitīe dephenſus nec ꝓpria cōfeſſione nec facti euidentia nec teſtiū legitima ꝓductione. ſed repitur publice diffamatꝰ ac etiā reperiūtur indicia ꝯtra eū que ipm reddūt ſuſpectū aliaꝗ de heretica prauitate leuiter vl' vehemēter. Vtpote qꝛ habuit magnā familiaritatē cū hereticis qualis fuit ille de ꝗ agitur. In. c. inter ſollicitudines. de pur. ca. Et tali rōne infamie eſt indicēda canonica purgatio et rōe ſuſpitionis debet hereſim abiurare. iuxta. c. alle. inter ſollicitudines. Circa iſtū taliſ practica eſt ſeruāda. Talis eni ſic publice de hereſi diffamatus et vltra infamiā ex alijs indicijs ſuſpectus habitꝰ de heretica prauitate in primis purgabit ſe publice ꝑ modū ꝗ in ſecūdo mō tactū eſt. Qua purgatōe expleta ꝑ ipm diffamatū mox idē diffamatus vt ſuſpectꝰ aliter et ex alijs indicijs hereſi de ꝗ eſt ſuſpectꝰ habitus ꝑdictū habēs librū euāgelioꝝ corā poſitis abiurabit per hunc modū.

Et ego talis de tali loco talis dioceꝭ corā vobis venerabilibꝫ dñis meis. N. epo talis ciuitatꝭ ⁊ iudice in terris talis dñi in iudicio cōſtitutus ꝑſonaliter ſacroſanctis euāgelijs poſitꝭ corā me eiſqꝫ ꝓprijs manibꝫ corꝑaliter ꝑ me tactiſ. Iuro me credere corde ac ꝓfiteor

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak
Gray Scale

oꝛe illā ſanctā fidē apoſtolicā quā ro.eccīa credit ꝓfitet̄ p̄dicat et obſeruat. Et cōſequenter abiuro deteſtoꝛ abnego et reuoco oēm hereſim extollentē ſe aduerſus ſanctā ⁊ ap̄licā eccleſiā cuiuſcūqꝫ ſecte fuerint ſeu erroꝛis. ⁊ poſtea vt ſup̄ tactū eſt. Itē iuro et ꝓmitto ꝙ talia et talia q̄ egi ꝓpter q̄ et merito ſum de tali hereſi diffamatꝰ vt vltra vos me habetis ſuſpectū expꝛimant̄ illa nūqꝫ deinceps faciam ſeu dicā neqꝫ operā dabo ꝙ fiāt. ¶ Itē iuro et ꝓmitto ꝙ oēm pn̄iam quā mihi iniungere decreueritis ꝓ p̄dictis ꝓ viribꝫ adimplebo nec cōtrauenīā in aliq̄. ſic me deus adiuuet ⁊ iſta euāgelia ſacroſancta. Et ſi ꝯtra p̄dicta iurata ⁊ abiurata fecero in futurū qđ deꝰ auertat a penis talibꝫ de iure debitis me nūc ꝓ tūc libere ſuppono obligo et aſtringo q̄tenꝰ illis plectar cū ꝓbatuꝫ legitime extiterit me talia cōmiſiſſe. ¶ Aduertendū tn̄ hic ꝙ ſi indicia ſunt talia et tā foꝛtia ꝙ cū infamia p̄dicta vel abſqꝫ ea reddāt p̄dictū diffamatū ſuſpectū de hereſi vehemēter tūc abiurabit oēm hereſim generalit̄ vt habitū eſt et ſi relabant̄ in quācūqꝫ hereſim pena relapſis debita puniet̄. vt in.c.inter ſollicitudines.de pur.ca.et in.c.accuſatus.de here.li.vi.

¶ Si aūt indicia illa ſūt ita modica ⁊ leuia ꝙ etiā cū p̄dicta infamia nō reddāt eū ſuſpectū de hereſi vehemēter ſed ſolū leuiter tunc ſufficiet ꝙ abiuret nō generaliter nec ſimpliciter ſed ſingulariter hereſim de q̄ habitꝰ eſt ſuſpectus. ita ꝙ ſi ꝓbat̄ in aliā ſpeciē hereſis pena relapſis debita nō puniet̄ ſed ſi in eadē rōne abiuratōis qꝛ ſcꝫ ſuſpectus leuiter abiurauit pena relapſis debita nō puniet̄ licet durius q̄ꝫ ſi al's nō abiuraſſet. vt oīa hec patent in.c.accuſatꝰ.in ꝓn.de here.li.vi. Rōne aūt purgatōis canonice eſt dubiū an ſi poſt purgationē canonicā in eandeꝫ ſpeciē hereſis de q̄ ſe purgauit canonice ꝓlabat̄ pena relapſis debita hoc ē vltimo ſupplicio feriat̄. Et videtur ꝙ ſic.ꝑ.c.excōicamꝰ.i.§.adijcimꝰ.ver.vel ſi poſt purgationē.ex.per.c.ad abolendā.§.illos q̄qꝫ.de here.in antiq̄s. Sit cautus notarius ꝙ ſcribat i actis an talis abiurauerit tāq̄ꝫ ſuſpectus de hereſi leuiter vel vehemēter. qꝛ multū intereſt vt al's frequēter dictum eſt. Quibꝫ ſic actis feret̄ ſn̄ia ſeu pn̄ia ꝑ foꝛmam tenoꝛis ſequētis.

Nos. N. ep̄s talis ciuitatis aut iudex in terris ditioni talis dn̄i ſubiectis. Diligentiꝰ attendentes ꝙ tu talis de tali loco et talis dioceſ̄ fuiſti delatus nobis de tali heretica pꝛauitate expꝛimant̄ illa. Et nos volētes vt tenebamur iudicialiter infoꝛmari an tu incidiſſes in p̄dictā hereſim ꝯdēnatā ad inquirendū. teſtes examinandū. teqꝫ citandū ⁊ interrogandū medio iuramēto et ad alia faciēda q̄ fienda erāt ꝑ nos deſcendimus ⁊ ꝓceſſimꝰ vt decebat. Quibꝫ pactis viſis et diligēter inſpectis ꝑiter et diſcuſſis ꝓceſſus meritis huiꝰ cauſe ⁊ oībus ⁊ ſingulis ꝓductis actis et actitatis habitoqꝫ in et ſup̄ illis theologoꝝ atqꝫ i iure ꝑitoꝝ pluries maturo cōſilio ac digeſto reꝑimus te de p̄dicta hereſi i tali loco ſeu talibꝫ locis apud bonos et graues publice diffamatū ꝓpter qđ vt nobis mandāt canonica inſtituta. Indiximus tibi purgatiōꝫ canonicā qua corā nobis hic publice te purgaſti. et ipi cōpurgatoꝛes ꝑiter te purgarūt. Inuenimus etiā te talia cōmiſiſſe expꝛimant̄ illa ꝓpter q̄ et nō immerito ſuſpectū te habuimꝰ vehemēter vel leuiter dicatur ſi eſt iſtud vel illud. et hoc de p̄dicta heretica pꝛauitate ꝓpter q̄ fecimꝰ te vt taliter ſuſpectum hereſim abiurare dicat̄ oēm hereſim ſi abiurauit vt ſuſpectus vehemēter vel hereſim ſupꝛadictā ſi vt ſuſpectus leuiter. Verū qꝛ nō poſſumꝰ ⁊ debemus talia q̄ ꝑegiſti nullatenus tolerare ſed cogimur ea vitare iuſticia ſuadente ad hoc vt reddaris cautioꝛ i futurū ⁊ vt crimina nō remaneant impunita et vt ceteri nō reddant̄ ꝓcliuioꝛes ad ſīlia ꝯmittenda. Et vt creatoꝛis iniurie nō equanimiter tolerent̄. Ea ꝓpter talē p̄dictū purgatū et abiuratū hic in noſtra p̄ntia ꝑſonaliter cōſtitutū in hoc loco et hoꝛa tali tibi in antea aſſignatis Nos ep̄s aut iudex p̄fati ſedētes ꝓ tribunali moꝛe iudicū iudicantiū ſacroſanctis euāgelijs poſitis corā nobis vt de vultu dei iudiciū noſtrū ꝓdeat ⁊ oculi nr̄i videāt equitatē ſententiamꝰ ſeu penitētiamus ꝑ modū q̄ ſequit̄. ſcꝫ ꝙ tenearis ⁊c̄. Ponant̄ illa q̄ videbuntur magis ad honoꝛē fidei eſſe et exterminationē heretice pꝛauitatis. Vtpote ꝙ certis diebꝫ dn̄icis ⁊ feſtiuis habeat ſtare ad poꝛtā talis vel talis eccleſie cū cereo tāti ponderis in manu dū miſſarū ſolēnia celebrant̄ capite diſcoperto et pedibꝫ nudatis et offerre ad altare cereū antedictū et ꝙ habeat ſextis ferijs ieiunare et ꝙ certo tp̄e locū illū nō audeat exire ſed certis diebꝫ ebdomade ſe habeat ep̄o vl' iudici p̄ntare et ſīlia q̄ iniungenda videbunt̄ ſm culparū exigentiā et varietatē qꝛ nō pōt dari regula vna generalis. lata fuit hec ſententia.

¶ Qua lata exequat̄ poteritqꝫ diſpenſari vel mitigari vel cōmutari ſm ꝙ negociū penitētis coꝛrectio et humilitas hec requirūt qꝛ poteſtatē habet ep̄s ⁊ iudex. et hoc de iure. vt in c.vt cõmiſſi.de here.li.vi.

Queſtio.xxvij.ſuꝑ modũ ſententiandi hereſim cõfeſſam ſed penitentẽ.

Octauus modus ꝓceſſum fidei terminandi et ſententiandi finiendi eſt qñ delatus de heretica prauitate meritis ꝓceſſus diligẽter diſcuſſis cũ bono conſilio in iure ꝑitoꝝ reperit̃ cõfeſſus hereſim ſed penitens et alias nõ relapſus veraciter. Et hoc eſt qñ delatus ipe cõfitetur iudicialiter coraꝫ ẽpo et inquiſitore medio iuramẽto fore verũ ꝙ ipe tãto tꝑe ſtetit et ꝑſeuerauerit in illa ſeu alia de qua delatus eſt heretica prauitate. et illi credidit et adheſit ſed poſtmodũ ad informationẽ epi et alioꝝ vult reſilire et ad gremium eccleſie redire. Et illã et oẽm aliã hereſim abiurare et ſatiſfacere ꝓut ipi voluerũt ordinare ꝛ nõ reperitur ꝙ nũqꝫ aliã hereſim aliquã abiurauerit ſed nunc abiurare ꝓmptu aĩo eſt paratus. Circa iſtũ talis practica eſt ſeruãda. Talis eni eſto ꝙ multis annis ſteterit in hereſim ꝑdicta ac etiaꝫ alijs quibuſcũqꝫ illaſqꝫ crediderit practicauerit multoſqꝫ induxerit i errores ſi tandẽ cũ effectu illas hereſes cõſenſerit abiurare et ſatiſfactionẽ cõgruã ad arbitriũ epi et iudicis eccleſiaſtici exhibere nõ eſt tradendꝰ brachio ſeculari vltimo ſupplicio feriendus nec ſi eſt clericus degradandꝰ ſed eſt ad miam admittẽdus iuxta.c.ad abolendam.§.pñti.extra de here.et abiurata primitus heretica prauitate eſt i ꝑpetuũ carcerẽ retrudendꝰ.iuxta.c. excõicamꝰ.ij.§.ſi qͦs ei abſolutõis bñficio impẽtito et iniuncto eidẽ qđ talibꝫ iniungi cõſueuit. Iuxta.c.vt officiũ.ꝑmiſo tamẽ ſollerter ne ſimulata fictõe redeat fraudulẽter.ſeculare etiã brachiuꝫ impedire nõ pñt. Modus aũt abiurãdi eſt vt ſupra tactum eſt.immõ addit̃.vt corã ꝓplo feſtiuo die in eccleſia crimina ſua ore ꝓprio confiteat̃.ita vicꝫ vt dum ab officiali interrogat̃:tu tot annis ꝑſeueraſti in tali hereſi maleficarũ et ille rñdebit.ita.et poſt tu hec et hec feciſti vt confeſſus es.et ille rñdebit ita et ſic cõſequenter. et tũc poſt oĩa abiurabit flexis genibꝫ. Et qui ſuſpecti de hereſi nullatenus habeant̃. Et qꝛ iſte qui eſt ſic deprehenſus in heretica prauitate eſt excõicatus.iuxta.c. excõicamꝰ.i.et.ij. de here.et ꝑ abiurationẽ redijt ad gremiũ eccleſie. Ideo eſt ei abſolutõis beneficiũ impendendũ.iuxta.c.vt officiũ.in prin.de here.li.vi.quare poſt ꝑdictã abiurationẽ eſt abſoluẽdus vt modũ habent epi abſoluẽdi a maiori excõicatione qꝛ vtunt̃ apłica auctoritate ꝛ ſtatim ferat̃ ſnĩa ꝑ hunc modũ.

Nos talis ẽps talis ciuitatꝭ aut iudex in terris tal' dñi ditioni ſubiectis. Attendentes ꝙ tu talis de tali loco talis dioceſ̃ fuiſti nobis fama publica referẽte ac fidedignoꝝ inſinuatõe delatus de heretica prauitate. Et qꝛ illa infectus fueras multis annis in magnũ tue aĩe detrimentũ que delatio noſtra ꝑcordia acrius vulnerauit nos qͥbus incũbit ex officio nobis tradito ſanctaꝫ fidẽ catholicã in cordibꝫ hoĩm cõplantare ac prauitatẽ hereticã ab eoꝝ mentibꝫ eneruare. volẽtes vt tenebamur ꝛ tenemur. In et ſuper his certius informari et videre ſi clamor qui ad aures noſtras ꝑuenerat veritate aliq̃ fulciretur. Vt ſi ſic veritas ſe haberet ꝓuideremꝰ de ſalubri remedio oportuno deſcendimꝰ ad inquirendũ teſtes examinanduꝫ teqꝫ vocandũ ac vt ꝯgruẽtiꝰ potuimꝰ in ꝛ ſuꝑ ꝯ te denũciatis te interrogandũ medio iuramẽto ꝛ ad peragendũ oĩa ꝛ ſingula q̃ ꝑ nos erãt fienda iuſticia exigente ac vt nobis mandãt canonice ſanctiones. Sane cũ vellemꝰ cauſe tue hmõi ꝯgruũ finẽ dare et videre clare ꝙ compertũ fuerat an ſcꝫ ambulares in tenebris,vel in luce et an fores infectꝰ hereſis labe nec ne ꝓceſſus meritis actitatis ſolẽne tam in ſacra theologia facultate qꝫ in iure canonico et ciuili ꝑitoꝝ corã nobis ꝯſiliũ ordinauimꝰ cõgregari ſcientes ꝙ ẜm canonica inſtituta integrũ eſt iudiciũ qđ plurimoꝝ ſentẽtijs cõfirmatur et habito in ꝛ ſuper oĩbus et ſingulis actis ꝛ actitatis in cauſa pñti ſano maturo ac digeſto cõſilio ꝑitoꝝ ꝑdictoꝝ viſiſqꝫ ac diligenter inſpectis ꝓceſſus meritis oĩbuſqꝫ et ſingulis in eo cõtentis libratis inuenimꝰ te ꝓpria ꝯfeſſione.in iudicio recepto ꝑ nos medio iuramẽto in multiplici ꝑuitate maleficarũ deprehenſum exprimant̃ articuli. Veruꝫ cũ miſericors et miſerator dñs nõnullos ꝑlabi ꝑmittat aliqñ i hereſes ꝛ errores nõ ſolũ vt viri catholici litterati i ſacris eloquijs exercent̃. Verũ etiã vt fide lapſi humiliores deinceps fiant ac in penitẽtie operibꝫ excitent̃ eiuſdẽ ꝓceſſus meritis diligẽter diſcuſſis reperimꝰ ꝙ tu ad informationẽ noſtrã frequẽtem noſtreqꝫ et alioꝝ ꝓboꝝ adherendo cõſilio ſaniori ad gremiũ ſancte matris eccleſie. ꝛ ad eiuſdẽ vnitatẽ ſalubriter euolaſti ꝑdictos errores et hereſes deteſtando ac fidei ſancte catholice agnoſcẽs irrefragabilẽ veritatẽ tuis internis viſceribꝫ infligendo ꝓpter qđ illiꝰ veſtigijs inherẽtes q̃ neminẽ vult ꝑire te admiſimꝰ ad adiuratoriã ꝛ abiuratoriã publicã cautionẽ faciẽdo te in pñnaꝝ ꝑfatas hereſes et aliã oẽm hereſim publice abiurare q̃ cõple

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4

ta abſoluimus te a ſentētia excōicationis maioris qua ex lapſu in hereſim extitiſti innodatus et te recōciliando ſancte matri eccleſie reſtituimꝰ eccleſiaſticis ſacramētis dū tñ de corde vero et fide nō ficta redieris ad eccleſie vnitatē ꝓut te feciſſe credimus et ſperamus. Sane cum indignū valde exiſtat dñoꝝ temporaliū iniurias vlciſci. deūq; celoꝝ creatoris oīm iniurias equanimiter tolerare. cum multo grauius ſit eternā q̄ temporalē ledere maieſtatē et vt ipſe peccatoꝝ miſerator tui miſereatur ſiſq; ceteris in exemplū. Et vt crimina nō remaneāt impunita et vt efficiaris cautior in futurū et vt nō reddaris ꝓcliuior ſed difficilior ad p̄dicta et quecūq; alia illicita cōmittenda. Nos epiſcopus et iudex ſeu iudices in cauſa fidei antefati ſedentes ꝓ tribunali more vt ſupra. Qꝫ induat̄ veſte liuida ⁊c̄. Item te ſententialiter cōdemnamus ad ꝑpetuū carcerē vt ibi ſemꝑ pane doloris et aqua anguſtie crucieris retinentes nobis ex certa ſciētia ⁊ expreſſe quatenꝰ poſſimus libere dictam ſententiā ſeu penitentiā mitigare aggrauare cōmutare tollere totaliter vel in parte ſi et quādo et ꝓut nobis et totiens quotiēs videbitur faciendum lata fuit hec ſententia ⁊c̄. Qua lecta iudex aſſumet per puncta et dicat ſententiato hec vel ſimilia in effectu fili ſnīa vel pnīa tua ſtat in h̄ ꝙ ſcʒ portes toto tpe vite tue cruces ꝙ ſtes in ſcala cū eis in portalium eccleſiarū et ꝙ ſis in carcere ꝑpetuo ad panē et aquam ſed fili ne ſit tibi graue qꝛ certifico te ꝙ ſi patiēter tolleres: miſericordiam apud nos inuenies nō dubites nec deſperes ſed firmiter ſperes. quibus dictis ſnīa execucioni debite demandet̄ et ſtatim veſtis predicta ſibi induat̄ et in ſcala in alto ponat̄ vt ab egredientibꝫ eminenter videat̄ circūdantibꝫ eū miniſtris curie ſecularis. Hora aūt prandij ducat̄ a miniſtris ad carcerē et poſt fiant alia ꝓut ponunt̄ in ſentētia. Dum aūt ipſe induitur et ad portā eccleſie deducit̄. Iudex eccleſiaſticus nō ſe amplius intromittat ſi curia ſecularis cōtentatur bene quidē. ſi non agat ad libitū.

Queſtio. xxviij. ſuꝑ modum ſententiandi hereſim cōfeſſam ſed relapſam licʒ penitentē

Nonus modus ꝓceſſum fidei terminandi et ſententiādi eſt qñ delatus ꝓ heretica prauitate ꝓceſſus meritis diligenter diſcuſſis cū bono ꝯſilio reperit̄ ꝯfeſſus hereſim et penitens ſed relapſus realiter Et hoc eſt qñ delatus ipſe cōfitet̄ iudicialiter corā epō aut iudicibꝫ al's ſe omnē hereſim abiuraſſe. et ita legitime reperit̄. Et ꝙ poſt credidit tali hereſi ſeu errori. Vel ꝙ ſpecialiter hereſim adiurauit ſcʒ maleficarū et poſt rediijt in eandē ſed poſt adherēs cōſilio ſaniori peniteɴ credit catholice et reuertit̄ ad eccleſie vnitatē tali enī nō ſunt ſi humiliter petat deneganda pnīe et eucharistie ſacramēta ſed q̄tumcūq; peniteat nihilominꝰ vt relapſus eſt tradendus brachio ſeculari vltimo ſupplicio feriendus. Hoc aūt intelligit̄ vbi reꝑitur ꝙ abiurauerit tanq̄ deprehēſus in hereſim ſeu tanq̄ ſuſpectus de hereſi vehemēter nō autē leuiter tm̄. Circa aūt iſtū talis practica eſt ſeruanda. Nā cōcluſo in ꝯſilio ꝑitoꝝ maturo ꝑiter et digeſto ⁊ ſi oportuerit replicato ꝙ p̄dictus delatus de iure eſt relapſus. Eps̄ aut iudex mittēt ad dictū relapſum delatū in carcere incluſum duos vel tres ꝓbos viros ⁊ p̄ſertim religioſos ſeu clericos fidei zelatores eidē relapſo nō ſuſpectos nec ingratos ſed familiares et gratos. et iſti intrabūt ad eum captata hora cōpetent̄ et loquent̄ ſibi de ꝯtemptu mūdi et miſerijs vite p̄ntis et gaudijs ac glorie ꝑadiſi et demū his p̄miſſis indicabūt ſibi ex parte epi ſeu iudicis ꝙ non p̄t euadere mortē tpalem et ideo ꝙ curet de ſalute aīe ſue ac diſponat de peccatoꝝ ſuoꝝ ꝯfeſſione ⁊ ſacramēti eucharistie ꝑceptiōe et iſti frequentabunt eū inducētes illū ad pnīaʒ ac etiā ad patientiā. Cōfirmantes eū ꝓ viribꝫ in catholica veritat taliter vt ipm diligēter faciāt cōfiteri ac cōferri eidē petenti humiliter eucharistie ſacramentū nā hmōi ſacramenta nō ſunt talibꝫ deneganda Iuxta. c. ſuꝑ eo. de here. li. vi. Quibꝫ ſacramētis receptis eo ꝙ bñ diſpoſito ad ſalutē iudicio p̄dictoꝝ poſt duos vel tres dies. In quibꝫ ꝑ p̄dictos in fide catholica cōfirmet̄ et ad patientiā inducat̄. Eps̄ ſeu iudex loco eius mandabūt balino loci ſeu poteſtati curie ſecularis q̄tenus tali die et hora ſcʒ nō feſtiua ſit cū ſua familia in tali platea ſeu loco extra eccleſiā tm̄ ad recipiendū de foro ſuo quendā relapſum quē ipſi eps̄ ⁊ iudex tradēt ei Et nihilominꝰ ꝙ die p̄fixa de mane ſeu p̄cedente faciat publice p̄conizari ꝑ ciuitatē ſeu locū i locis illis ſeu vicis in q̄bus p̄conizatiōes alie cōiter ſolēt fieri. Qꝫ tali die et hora in tali loco p̄dicator ꝓ fide ſermonē faciet et eps̄ ⁊ alij iudices ꝯdemnabūt quendā relapſuʒ in hereticā prauitatē tradēdo eū brachio ſeculari. Cōſiderandū autē hic eſt ꝙ iſte q̄ ſic relapſus eſt ſi fuerit in ſacris ordinibus ꝯſtitutus vel al's ſacerdos vel cuiuſcūq; ordīs ſeu religiōis obumbratiōe fuſcatꝰ priꝰ añq̄ tradat̄ ē totiꝰ eccīaſtici ordīs p̄rogatiua nudandus. ⁊ ſic omni officio eccleſiaſtico exſpoliatus relinquatˀ ſecularis arbitrio poteſtatis animaduerſione debita puniēdꝰ. vt in c. ad abolendū. §. p̄nti. de here. Q̄n igitˀ talis eſt a ſuis ordinibꝫ degradandus ⁊ ſeculari curie delinquēdus. Ep̄us cōuocet p̄latos et viros religioſos ſue dioceſis. qꝛ licet non olim nunc tm̄ ſolus ep̄s cū prelatis ⁊ alijs viris religioſis et p̄itis ſue dioceſis pt in ſacris ordinibus cōſtitutū degradare cū eſt relinquendus brachio ſeculari vel ꝑpetuo immurandꝰ ꝓ heretica prauitate. Iuxta. c. qm̄. de here. li. vi. Adueniente autē die p̄fixa degradādo relapſo ac tradendo ſi fuerit in ſacris ordinibꝫ cōſtitutus in brachio ſeculari aut relinquendo ſi fuerit laicꝰ ad audiendū diffinitiuā ſententiā in aliqua platea ſeu loco extra eccleſiaꝫ populo cōgregato et facto ſermone ꝑ inquiſitorē ac ipi relapſo inibi in alto loco cōſtituto et p̄nti curia ſeculari ſi degradandus ipſe relapſus fuerit. Ep̄s in pontificalibꝫ indutꝰ et p̄latis ſue dioceſis eidē aſſiſtentibꝫ ipm̄ degradandū corā eo exiſtentē ⁊ indutū ac diſpoſitum ac ſi deberet in ſuo ordine miniſtrare a ſuo ordine degradabit a ſuperiori ordine incipiendo et ſic gradatim vſqꝫ ad infimū ⁊ ſic conferendo ordinē verbis vtitˀ epiſcopus ad hoc per eccleſiā ordinatis ita degradando in qualibet depoſitione et caſule et ſtole et ſic de alijs poterit vti aliquibꝫ verbis cōtrarijs primis. Qua quidē degradatōe facta vbi fiēda ſit ꝑ modū ſm̄ quē de iure ſeu cōſuetudinis eſt fienda. officialis mandabit notario ſeu religioſo vel clerico quatenus legat ſn̄iam que ſn̄ia ſiue relapſus laicus ſiue clericus eſt degradatus feretˀ ꝑ modū tenoris ſequētis.

Nos. N. miſeratōne diuina ep̄s talis ciuitatis ⁊ iudex in terris talis dn̄i ditioni ſubiectis. Attendētes legitime informati ꝙ tu talis de tali loco ⁊ talis dioceſis fuiſti corā nobis ſi ita fuerit ſeu cōtra talibus ep̄o ⁊ iudicibus delatus de tali heretica prauitate ſeu talibus explicentˀ. In quibꝫ hereſibus vt legitime fuit cōpertum fuiſti a cōfeſſione ꝓpria deprehēſus ac etiā teſtibus cōuictus. et ꝙ in illis ꝑſtiteras tāto tp̄e animo indurato dicatˀ prout fuit ſed poſt adherens cōſilio ſaniori illas hereſes in tali loco publice abiuraſti in forma eccleſie cōſueta abnegaſti et reuocaſti ꝓpter que p̄dicti ep̄s et inquiſitor: credentes te veraciter ꝯuerſum ad gremium eccleſie ſancte dei te ab excōicationis ſententia qua aſtrictus tenebaris abſoluentes ſi tm̄ de corde vero et fide nō ficta reuerſus eſſes ad ſancte eccleſie vnitatē iniunxerūt tibi penitentiā ſalutarē verū poſt oīa ſupradicta ⁊ tot annoꝝ curriculis iam elapſis nunc nouiter iterū delatꝰ nobis extitiſti ꝙ iterū incideras in tales hereſes abiuratas explicentˀ noſqꝫ licet diſplicēter de te talia audiſſemꝰ tm̄ iuſticia nos cogente deſcendimus ad inquirendum teſtes examinandū teqꝫ vocandū et interrogandū medio iuramēto necnō ad oīa et ſingula faciēda q̄ ꝑ nos fienda erāt ſm̄ canonica inſtituta. Sane cum vellemus p̄ntem cauſam fine debito terminare ſolēne ꝯſilium tā in theologica facultate ꝙ̄ in iure canonico ac ciuili peritoꝝ iuſſimꝰ cōgregari et habito predictoꝝ cōſilio maturo ꝑiter et digeſto. in et ſuꝑ oībus et ſingulis actis et actitatis ac viſis et dilgēter diſcuſſis ꝓceſſus meritis et oībus equa lance libratis ꝓut fieri exigebat reperimus legitime tā per teſtes ꝙ̄ ꝑ ꝓpriam tuā cōfeſſionē iudicialiter receptā ꝙ tu reincidiſti in hereſes abiuratas. Nā reperimus ꝙ talia et talia dixiſti vel feciſti. Explicentˀ oīa. Propter q̄ et merito de predictoꝝ ꝯſilio te habuimus et habemꝰ ꝓ relapſo. Iuxta canonica inſtituta ꝙ dolenter referimꝰ et referendo dolemus. ſed qꝛ ad informationē noſtram et ꝓborum virorum catholicoꝝ diuina gratia inſpirante iterū es reuerſus ad gremiū eccleſie et ad eiuſdē fidei veritatē predictos errores et hereſes deteſtando et credendo catholice fidēqꝫ catholicā ꝓteſtando admiſimꝰ te ad recipiendū penitētie et euchariſtie petita ꝑ te humiliter eccleſiaſtica ſacramenta. Verū cum eccleſia dei in te et circa te vltra nō habeat quid faciat cū ita miſericorditer ſe habuerit erga te vt p̄diximus et tu illa abuſus fueris in abiuratas hereſes incidendo. Ea ꝓpter nos epiſcopus et iudices antefati ſedētes ꝓ tribunali more iudicum iudicantium ſacroſanctis euangelijs poſitis corā nobis. vt de vultu dei iudicium noſtruꝫ prodeat et oculi noſtri videant equitatē habentes pre oculis ſolū deum et ſancte fidei irrefragabilem veritatem ac extirpationē heretice prauitatis te talem hoc loco die et hora tibi ad audiendaꝫ diffinitiuā ſn̄iam in antea aſſignatis ſententialiter iudicamꝰ te eſſe veraciter relapſuꝫ in hereticā prauitatē licet penitentē. Et vt veraciter relapſum in eandē de foro noſtro eccleſiaſtico te ꝓijcimus et relinquimus brachio ſeculari traditus. rogamus tm̄ ⁊ efficaciter dictam curiā ſecularē quatenꝰ circa te citra ſanguinis effuſionē et mortis periculū ſuā ſententiā moderetˀ. Et ſic epiſcopus ⁊ ſui aſſeſſores recedentes curia ſecularis ſuum officiuꝫ exequetur.

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4

Attendendū eſt q̄nis ep̄s et inquiſitor debeant eſſe ſummopere diligētes et ꝑ ſe et ꝑ alios facere vt relapſus peniteat ⁊ ad fidē catholicā ꝯuertat̄. tñ poſtq̄ꝫ penituerit ⁊ ꝯcluſum fuerit in ꝯſilio ꝙ licet peniteat nihilominus veraciter eſt relapſus ⁊ vt talis tradend⁹ eſt brachio ſeculari ipi ꝑſonaliter ꝙ tali ſnīa dꝫ plecti eidē nō indicēt. q̄ꝛ facies iudicis terret cōdemnandū. Et verba ſua magis inducūt plectendū ad impenitentiā q̄ꝫ ad patientiā. ⁊ ideo nec ex tūc nec añ ſniam nec poſt eū ſibi faciāt p̄ntari vt nō moueat̄ aīo ꝯtra eos ꝙ in caſu tali mortis diligenti⁹ eſt cauendū. ſed vt eſt dictū mittāt ad eū aliq̄s viros ꝓbos p̄ſertim religioſos ſeu clericos ei nō ingratos ſed gratos qui futurā ſniam atq̄ꝫ mortē infligendam indicāt eū ad fidē cōfirment ad patientiam exhortent̄ ⁊ poſt ſniam eū aſſocient cōſolentur cū eo exorēt ⁊ ab eo nō diſcedāt donec ſpiritū reddiderit creatori. Sint igit̄ cauti ⁊ auiſati ne q̄d agēt ſeu dicāt ꝓpter qđ relapſus mortē preueniat̄ et ipi efficiant̄ irregulares. Et vñ debebāt meritū deportare deferāt ſecū penā pariter atq̄ꝫ culpā. Cōſiderandū eſt etiaꝫ ꝙ talis ſnīe tradēdi aliquē curie ſeculari nō cōſueuerūt fieri die feſtiua vel ſolenni nec etiam in eccleſia ſed extra in aliq̄ platea. q̄ꝛ ſnīa eſt q̄ ducit ad mortē. et honeſtius eſt ꝙ ferat̄ in die feriali et extra eccleſiā cū dies feſtiua ⁊ eccleſia dn̄o ſunt dedicata.

Queſtio. xxix. ſuꝑ modū ſententiandi hereſim confeſſam ſed impenitentē ⁊c. tamen relapſum.

Decimus modus ꝓceſſum fidei terminandi et ſententiandi eſt qñ delatus de heretica prauitate ꝓceſſus meritis diligēter diſcuſſis cū bono cōſilio ꝑitoꝝ in iure reperitur cōfeſſus hereſim et impenitens nō tñ relapſus. Sed q̄ꝛ rariſſime inuenit̄ talis caſus. licet interdū nobis inquiſitoribus cōtigerit tñ ep̄s et iudices cū tali nō debēt feſtinare ſed bene cuſtoditā et cōpeditā ad conuerſionem inducere etiā ꝑ plures menſes ꝓponendo ꝙ in corꝑe et aīa ſic impenitēs dānabitur. Qui ſi tandē nec ꝓſperis nec aduerſis nec minis nec blandicijs poterit emolliri vt reſiliat ab erroribus ſuis ⁊ fuerit p̄dicto cōgruo tp̄e expectatus. Ep̄s et iudices diſponent ſe ad tradendū eū ſeu relinquendū brachio ſeculari et mandabunt ꝑ cedulā nuncio ſeu balīuo ſeu poteſtati curie ſeculari quatenus tali die nō feſtiua et tali hora ſit in tali loco extra eccleſiā tñ cū ſua familia et ipi tradēt ſibi quendā hereticū impenitentē. Et nilominus ꝙ ex ꝑte eoꝝ faciat publice p̄coniſari in illis vicis ſeu locis in quib⁹ alie p̄coniſationes ſunt fieri cōſuete ꝙ die et hora ac loco p̄dictis. Predicator faciet ſermonē pro fide ac tradet hereticū quendā brachio ſeculari. et idō ꝙ oēs veniāt ⁊ interſunt et habebūt indulgētiā ꝯſuetā. Quib⁹ expletis tradet̄ curie ſeculari ꝑ modū tenoris ſequētis ſemꝑ tñ ammonēdo ꝑ prius vt reſiliat̄ ⁊ peniteat. ꝙ ſi oīo noluerit fertur ſnīa.

Nos. N. miſeratōe diuina ep̄s talis ciuitatis. ⁊ iudex in terris talis dnī. Attendentes ꝙ tu talis de tali loco talis dioceſ̄ fuiſti nobis delatus fama publica deferente ac fidedignoꝝ inſinuatōe de heretica prauitate. Explicent̄ hereſes et ꝙ in illis hereſibus ⁊ factis ꝑſtiteras multis annis ī tue aīe detrimentū. Noſq̄ꝫ q̄bus ex officio incūbebat prauitatē hereticā extirpare. Volētes vt tenebamur iu et ſuꝑ his certius informari videre an ambulares in tenebris vel in luce diligēter. Inquiſiuim⁹ de p̄dictis teq̄ꝫ citantes ac efficaciter interrogātes reperimus tē p̄dicta infectū heretica prauitate. Sane cuꝫ p̄ cūctis noſtre mentis deſiderabilib⁹ inſidat cordi nr̄o fidē ſanctā catholicā in ꝑploꝝ p̄cordijs cōplantare eradicata heretica prauitatē modos diuerſos varios ⁊ cōgruos tā ꝑ nos q̄ꝫ ꝑ alios adhibuim⁹ q̄ten⁹ reſilires ab hereſib⁹ et errorib⁹ añdictis ī q̄b⁹ ſteteras atq̄ꝫ ſtabas ꝓut et nūc ſtas ꝯtumaciter ac ꝑtinaciter aīo indurato. Verū cū humani generꝭ inimico tuis p̄cordijs aſſiſtētete q̄ꝫ in dictis errorib⁹ voluētē ⁊ inuoluētē nolueris neq̄ꝫ velis a ſepedictis hereſib⁹ reſilire plus eligēs mortē aīe incurrere gehennalē et corꝑis tp̄alē q̄ꝫ antefatas hereſes abiurare ac ad gremiū eccleſie aduolare ⁊ aīam lucrifacere in reprobum ſenſum dat⁹. Eapropter cū ſis ab eccl̄ia ſancta dei excōicationis vinculo innodat⁹ ⁊ merito et numero a grege dn̄ico ſeparatus ac ꝑticipatione bonoꝝ eccleſie p̄uat⁹ et eccl̄ia circa te nō habeat vltra q̄d faciat cū ad te ꝯuertendū fecerit iuxta poſſe. Nos ep̄s et iudices in cā fidei ſepefati ſedētes ꝓ tribunali more iudicuꝫ iudicantiū ſacroſanctis euāgelijs poſitis corā nobis. vt de vultu dei iudiciū noſtrū ꝓdeat ⁊ oculi nr̄i videāt equitatē habētesq̄ꝫ p̄ oculis ſolū deū ⁊ ſancte fidei veritatē ac extirpationē heretice prauitatis hac die hora ⁊ loco tibi in antea aſſignatis ad audiendā ſniam diffinitiuā ꝯdemnam⁹ ac ſententialit̄ iudicamus te eſſe veraciter hereticū impenitentē et vt veraciter talē tradendū ⁊ relinquendū brachio ſeculari et ſic vt hereticū impenitentē ꝑ hāc noſtrā ſniam de foro nr̄o eccleſiaſtico te

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4

ꝓ̃icimus et tradimus ſeu relinquimus brachio ſeculari ac poteſtati. Curie ſecularis dictam curiã ſecularẽ efficaciter deprecãtes q̄tenus circa te citra ſanguinis effuſionẽ ⁊ mortis periculũ ſuã ſniam moderet̃. lata fuit hec ſententia.

Queſtio. xxx. ſup hereſim cõfeſſam et relapſam et impenitentẽ.

Tridecimꝰ modus ꝓceſſum fidei terminandi et finiendi eſt qñ delatus de heretica prauitate ꝓceſſus meritis diligenter diſcuſſis cũ bono ↄſilio in iure ꝑitorum repitur cõfeſſus hereſim ac impenitens et relapſus. Et hoc eſt qñ delatꝰ ore ꝓprio cõfitet̃ iudicialiter talia et talia ſe credere et practicas ſe circa iſtũ eſt practicandũ vt ſupra et ferat̃ ſnĩa corã ep̃o et iudicibꝫ que tñ ſunt hereticalia manifeſte ꝑ formã tenoris ſequẽtis.

Nos. N. miſeratõe diuina ep̃us talis ciuitatis aut iudex in terris talis dñi. Attendẽtes ꝙ tu talis de tali loco talis dioceſis fuiſti nobis ſeu talibꝫ ꝑdeceſſoribus noſtris delatus de heretica prauitate et plicent̃. In quibꝫ vt legitime eſt cõpertũ fuiſti cõfeſſione ꝓpria iudicialiter ac fidedignis teſtibꝫ deprehenſus et ꝙ in illis ꝑſtiteras tanto tp̃e aĩo indurato dicat̃ ꝓut fuit ſed ꝙ poſt ſano cõſilio inherendo illas hereſes publice abiuraſti in tali loco in forma eccleſie ↄſueta ꝓpter q̄ ꝑdicti ep̃s et iudex credẽtes te veraciter reſiluiſſe ab errorib' antelatis et ad gremiũ eccleſie credendo catholice aduolaſſe tibi abſolutionis beneficiũ impartirũt abſoluẽtes te ab excõicationis ſnĩa qua aſtrictꝰ in antea tenebaris ſi tñ de corde vero et fide non ficta conuerſus extiteris ad ſancte eccleſie vnitatẽ tibi ſalutarẽ pn̄iam iniungẽtes ad miſericordiaꝫ receperũt. qꝛ eccl̃ia ſancta dei nõ claudit gremiũ reuertenti. Uerũ poſt oĩa antedicta fuiſti nobis delatus ꝙ diſplicẽter accepimus ꝙ iterũ incideris in dãnatas hereſes ꝑ te publice in antea abiuratas ſeu talia et talia cõmiſiſti cõtra abiuratã ꝓlibatã in tue aĩe detrimentũ. Explicent̃. Noſqꝫ quãq̃ꝫ diſplicẽtia ſauciati ꝙ de te talia audiſſemus nihilominus iuſticia nos cogẽte deſcendimꝰ ad inquirendũ teſtes examinandũ teqꝫ vocandũ et interrogandũ vt decebat medio iuramẽto et ad faciendũ oĩa et ſingula q̄ ꝑ nos fienda erãt ſm̄ canonica inſtituta. Sane cũ vellemꝰ p̄ñtem cauſam fine debito terminare ſolenne tã ꝑitoꝝ in theologica facultate q̃ꝫ in iure canonicoꝝ ciuili ↄſiliũ fecimꝰ cõgregari. Et habito cũ ꝑdictis in et ſup oĩbus ⁊ ſingulis in p̄ñti cauſa ꝓductis deductis actis ⁊ actitatis cõſilio maturo ꝑiter ac digeſto ac etiã replicato viſiſqꝫ ac diligẽter diſcuſſis ꝓceſſus meritis huiꝰ cãe ac oĩbꝫ ꝓut ius et iuſticia ſuadebant cõperimꝰ legitime tã ꝑ teſtes dignos fide q̃ꝫ ꝑ tuã ↄfeſſionẽ ꝓpriã pluries ꝑ nos receptam te incidiſſe ac recidiſſe in hereſes abiuratas. Nã repimꝰ ꝙ talia ⁊ talia dixiſti vl' egiſti. Explicent̃ oĩa ꝓpter q̄ et merito de ꝑdictorũ ↄſilio te habemꝰ tuis exigẽtibꝫ exceſſibꝫ ꝓ relapſo ſm̄ canonicas ſanctiões qḋ dolẽter referimꝰ ⁊ referẽdo dolemꝰ nouit ille q̄ nihil ignorat cordiũ intima oĩm intuet̃ ⁊ cũ totis nr̃is ꝑcordijs cuperemꝰ ꝓut adhuc cupimꝰ te reducere ad ſancte eccleſie vnitatẽ ac enumerare a tuis viſceribꝫ p̄fatã hereticã prauitatẽ. vt ſic ſaluares aĩam tuã ac mortẽ euadere corꝑis et aĩe gehennalẽ conatꝰ nr̃os exercuimꝰ ad te ſalubriter ↄuertendũ modos cõgruos varios adhibẽtes ſed tu in reprobum ſenſum datus maligno ſpũ ductꝰ ꝑiter et ſeductus ꝑelegiſti torq̄ri diris ac ꝑpetuis cruciatibꝫ in infernũ et hic tꝑalibus ignibꝫ corporaliter ↄſumari quã adherẽdo ↄſilio ſaniori ab errorib' dãnabilibꝫ ac peſtiferis reſilire ⁊ ad gremiũ ⁊ ad miam ſancte matris eccleſie aduolare. Ea ꝓpter cũ eccl̃ia dei vltra non habeat erga te q̇d faciat cũ ad te ↄuertendũ totũ exercuit poſſe ſuũ. Nos ep̃s ⁊ iudices in hac fidei cã memorati ſedẽtes ꝓ tribunali more iudicũ iudicantiũ ſacroſanctis euãgelijs poſitis corã nobis vt de vultu dei iudiciũ noſtrũ ꝓdeat et oculi nr̃i videãt equitatẽ habẽteſqꝫ p̄ oculis ſolũ deũ et honorẽ ſancte fidei orthodoxe. Hac die hora ⁊ loco ad audiendã ſniam diffinitiuã tibi in antea aſſignatis te talẽ in noſtra p̄ñtia ↄſtitutũ ſnĩaliter ↄdẽnamus ⁊ ↄdemnãdo iudicamꝰ eſſe veraciter impenitentẽ hereticũ et relapſum et vt talẽ realiter tradendũ ſeu relinquendũ brachio ſeculari et ſic vt verũ hereticũ impenitentẽ ꝑiter et relapſuꝫ ꝑ hãc noſtrã ſniam diffinitiuã d foro nr̃o eccleſiaſtico te ꝓ̃icimꝰ et tradimꝰ ſeu relinquimꝰ brachio ſeculari ac poteſtati curie ſecularis deprecãtes efficaciter ſecularẽ curiã antelatã q̄tenus citra ſanguinis effuſionem ⁊ mortis periculũ erga te ſuã ſniam moderetur. lata fuit hec ſnĩa.

Queſtio. xxxi. ſup cõuictum et deprehenſum oĩa tamẽ negantẽ.

Duodecimus modꝰ ꝓceſſum fidei terminandi et finiẽdi eſt qñ delatus de heretica prauitate ꝓceſſus meritis diligẽter diſcuſſis cũ bono ↄſilio in iure ꝑitoꝝ repit̃ in hereſim deprehẽſus facti euidẽtia vl' teſtiũ ꝓductiõe legitima nõ tñ ↄfeſſione ꝓpria et hoc eſt quãdo ipſe delatus cõuincit legitime de aliqua heretica prauitate vel facti euidentia. Utpote qꝛ hereſim publice practicauit vel ꝑ teſtes legitimos cõtra quos excipere delatus legitime nõ potuit tñ ipſe ſic cõuictus et deprehenſus perſiſtit firmiter in negatiua et cõfitetur ꝯſtanter. iuxta notata per Hoſti. in ſum. ti. de here. §. qualiter quis in hereſim deprehendat. et patuit ſupra. q. xxxiiij. Circa iſtũ talis practica eſt ſeruãda. Talis duro carcere eſt tenendꝰ in cõpedibꝫ et cathena frequẽter ab officialibꝫ ꝯiunctim ⁊ diuiſim ⁊ ꝑ ſe ac ꝑ alios et efficaciter admonendꝰ ꝙ eis detegat veritatẽ indicẽdo ei ꝙ ſic faciat et cõfiteat errorẽ ſuũ ꝙ ad miſericordiã admittetur abiurando primitus illã hereticã prauitatẽ. Si aũt noluerit ſed ſteterit in negatiua ꝙ ad finẽ relinquet brachio ſeculari ⁊ mortẽ nõ poterit euadere tꝑalem. Qꝫ ſi diutius informatus et expectatus ſteterit in negatiua eps et officiales mõ cõiunctim mõ diuiſim nunc ꝑ ſe nũc ꝑ alios ꝓbos viros trahãt ad ſe mõ vnũ teſtẽ mõ aliũ informãdo eũ vt attendat q̇d depoſuit. Et ſi dixit verũ vel nõ. qꝛ nõ ſeipm̃ damnat eternaliter et aliũ tꝑaliter. et ꝙ vereat ſaltim eis ſecrete dicere ne ille delatus moriat iniuſte et verba talia ſtudeãt ei dicere vt clare videãt ſi depoſuerũt veritatẽ nec ne. Qꝫ ſi teſtes ſicut informati ſteterint ĩ affirmatiua et delatus in negatiua nec ad hoc ſtatim velint eps et officiales negociũ ꝑ ſniam determinare et tradendo taliter deprehenſum brachio ſeculari ſed diutius eũ teneãt nũc inducendo deprehenſum ad affirmatiuã nunc teſtes diuiſim tñ ad excutiendũ bene ꝯſcientiã ſuã. Et ſingulariter attendant eps et officiales ad illũ teſtẽ quẽ viderint melius diſpoſitum ad bonũ ⁊ qui videat melioris ꝯſcientie Et circa illũ inſtent diutiꝰ ſi res ita ſe habuit vt depoſuit necne eiꝰ ꝯſciam onerãdo et ſi viderint teſtẽ aliquẽ vacillare vel al's habeãt indicia ꝯtra eũ ꝓpter q̄ ſuſpectus ꝙ falſitatẽ dixerit merito habeat de bono ꝯſilio peritorum arreſtẽt eũ et ꝓcedãt vt iuſticia ſuadebit Cõpertũ nãqꝫ eſt frequẽter et frequentius ꝙ ſic deprehẽſus teſtibꝫ fidedignis poſtqꝫ in negatiua diu ꝑſtitit ad cor reductus ꝑſertim veraciter informatus ꝙ nõ tradet brachio ſeculari ſed ad miſericordiã admittit ſuã detegit prauitatẽ et veritatẽ quã iã diutius negauit tunc libere confitet et frequẽter repertũ eſt ꝙ teſtes malitia agitati ac inimicicia ſuperati ſe ad inuicẽ colligarũt ad imponendũ inſonti hereticã prauitatẽ. Poſtqꝫ ad informationẽ frequentẽ epi et officiales remorſu ꝯſcie fatigati ac diuinitus inſpirati reuocãt quã dixerunt et fatent malitioſe ſe illi impoſuiſſe tantam labẽ ꝓpter qꝺ talis et taliter deprehẽſus nõ eſt ꝑ ſniam feſtinandus ſed diutius qꝛ ꝑ vnũ annũ et plures expectandꝰ anteqꝫ ſic tradatur curie ſeculari. Quo expectato tempore cõpetenti et adhibita diligentia condecenti ſi ſic delatus legitime deprehenſus recognouerit culpam ſuã ac cõfeſſus fuerit iudicialiter ſe fuiſſe illaqueatũ tꝑe p̄fata heretica prauitate ac illã ac oẽm hereſim cõſenſerit abiurare et ſatiſfacere ad arbitriũ epi et inq̇ſitoris cõgruũ exhibere tanqꝫ in hereſim deprehenſus et ꝓpria cõfeſſione et teſtiũ legitima ꝓductione. Ut hereticus penitẽs abiuret oẽm hereſim publice ꝑ formã. De qua agit Octauo mõ ſupra poſito ꝓceſſum fidei terminandi. vbi de talibꝫ agit. Si vero ſic cõfeſſus ꝙ incidit ſic in hereſim ſed ſtat in illa aĩo ꝑtinaci vt impenitẽs relinquet brachio ſeculari et agat circa illũ ꝑ modũ quo ſupra agit in decimo mõ ꝓceſſum fidei terminandi. vbi de talibus agit. Si autẽ ipſe deprehenſus ſteterit cõſtanter in negatiua ſed ipi teſtes reſilierint a ſua affirmatiua ſuũ teſtimoniũ reuocando ac culpaꝫ ſuã recognoſcẽdo. qꝛ inſonti tantã labem impoſuerũt rancore et odio agitati p̄ce ſeu p̄cio deducti ipſe delato vt immunis a iudicio relaxato punient ipi vt falſi teſtes accuſantes ſeu deferentes. vt notat paulus ſuꝑ c. multorũ. et ver. illos. in ꝓ. de here. in cle. et feret ſnia ſeu pnia ꝯtra eos ad arbitriũ epi et iudicũ. omnino tñ ad ꝑpetuos carceres tales falſos teſtes cõdemnando et in pane ⁊ in aqua ad dies vite penitentiãdo ponẽdo etiã poſt ad ſcalas ante portas eccleſie tales ⁊c̄. habẽt tñ poteſtatẽ epi mitigare aut etiam aggrauare poſt annũ et tꝑa ꝑ formã tenoris ſequentis.

Si aũt taliter deprehenſus ꝑ annũ vel plus vel alio maiori ꝯgruo tꝑe expectatus ꝑſtiterit in negatiua cõtinue et teſtes legitimi in affirmatiua diſponãt ſe eps et iudices ad relinquendũ eundẽ brachio ſeculari mittendo eidẽ aliquos ꝓbos viros fidei zelatores et p̄ſertim religioſos eidẽ nõ ingratos ſed familiares et gratos qui ſibi indicent ꝙ mortẽ nõ p̄t euadere temporalẽ dũ ſic ſtat in negatiua ſed tradet tali die vt hereticꝰ impenitẽs poteſtati curie ſecularis. Et nihilominus epus et officialis mittat balino ſeu poteſtati curie ſecularis quatenus tali die et hora et in tali loco extra eccleſiam tamen. veniat cum familia ſua ad recipiendum quendam hereticum impenitentẽ quẽ tradent ei.

Et etiā ꝙ faciet publice preconiſari in locis illis in q̄bus preconiſatões alie fieri ꝯſueuerunt ꝙ oēs ſint tali die ⁊ hora in tali loco ad audiendū ſermonē queꝫ p̄dicator faciet de fide et tradēt eps et officialis quendā hereticū ꝑtinacē brachio ſeculari. Aduenicte autē die p̄dicta ad ferendū ſn̄iam aſſignatā erunt eps et officialis in loco p̄dicto ipo tradēdo ibidē exiſtentē alto clero et populo cōgregato vt eminenter ab oībus videat̄ ac p̄nte ꝑtāte curie ſecularis ſtando ipo tradendo. Quibꝫ lectis feret̄ ſn̄ia per hunc modū.

Nos miſeratōne diuina eps talis ciuitatis aut iudex in terris talis dn̄i. Attendētes ꝙ tu talis de tali loco talis dioceſis fuiſti nobis delatus de tali heretica prauitate. Exprimant̄. Et vellemus certiorari an ea q̄ de te et ꝯtra te nobis dicta fuerant veritate aliqua fulcirent̄ et an tu ambulares in tenebris aut in luce deſcendimus ad nos informandū teſtes diligentius examinandū teqꝫ vocandū ac interrogandū ſepiꝰ medio iuramēto defenſioneſqꝫ exhibendū ac ad oīa et ſingula faciendū q̄ per nos fienda erāt ſ̄m canonicas ſanctiones. Verū cū vellemꝰ p̄n̄s tuū negociū fine debito terminare ſolēne cōſiliū tam in theologica facultate q̄ꝫ in iure canonico et ciuili corā nobis fecimꝰ cōgregari et viſis ac diligēter diſcuſſis ꝓceſſus meritis et oībus et ſingulis in p̄n̄ti cauſa ꝓductis deductis actis et actitatis p̄dictoꝝ cōſilio digeſto ꝑiter ⁊ maturo reperimꝰ cōtra te legitime ꝓbatū ꝙ fuiſti tāto tꝑe infectus heretica prauitate et iam reperimꝰ ꝙ feciſti et dixiſti talia et talia. Exprimant̄. ex quibus apparet manifeſte ꝙ es legitime deprehenſus in p̄dictā hereticā prauitatē. Sane cum cuperemus ꝓut adhuc cupimꝰ te veritatē fatendo reſilire ab hereſi antedicta et reduci ad gremiū eccleſie ſancte ac ad ſancte fidei vnitatem vt ſic ſaluares aīam tuā et tā aīe q̄ꝫ corꝑis mortē euaderes gehennalē tā ꝑ nos q̄ꝫ ꝑ alios noſtrā diligentiā exercentes ac ꝑ te longa tꝑa expectantes tu in reprobū ſenſuꝫ datus cōtempſiſti acquieſcere nr̄o ꝯſilio ſaniori immo ꝑſtitiſti et ꝑſiſtis in negatiua ꝑtinacia ac ꝯtumacia aīo indurato qđ dolentes referimꝰ et referendo plangimꝰ ac dolemus. Verū cū eccleſia dei tanto tꝑe expectauerit quatenꝰ reſilires recognoſcendo ꝓpriā tuā culpā et nolueris neqꝫ velis et non habeat vltra qđ tibi gratie faciat ac mercedis. Ea ꝓpter vt ſis ceteris in exemplū ⁊ aliꝭ ab hmōi hereſibꝫ arceant̄ ⁊ tanta facinora nō remaneāt impunita. Nos eps ⁊ iudices in cauſa fidei memorati ſedentes ꝓ tribunali more iudicū iudicantiū ſacroſanctis euāgelijs poſitis corā nobis. vt de vultu dei iudiciū noſtrū ꝓdeat et oculi noſtri videant equitatē habētes p̄ oculis ſolū deū et ſancte fidei gloriā et honorē te talem in noſtra p̄ſentia cōſtitutū hac die hora et loco ad audiendam diffinitiuā ſententiā aſſignatis diffinimus declaramus ac ſententiamꝰ te eſſe hereticum impenitentē tradendū ſeu relinquendum vt talē brachio ſeculari ac ꝑ noſtrā ſententiā vt vere hereticū ꝑtinacē ⁊ impenitentē a foro eccleſiaſtico te ꝓijcimus et tradimus ſeu relinquimus brachio ſeculari ac poteſtati curie ſecularis. Eandē curiā ſecularē efficaciter deprecātes quatenꝰ circa te citra ſanguinis effuſionē et mortis ꝑiculū ſuā ſn̄iam moderet̄. lata eſt hec ſn̄ia.

Poterūt aūt eps et iudices diſponere ꝙ aliq̇ ꝓbi viri fidei zelatores ipi relicto. Curie ſeculari nō ingratos ſed familiares et gratos aſſocient dictū relictū dū curia ſecularis in eū ſuū officiū exequet̄ qui eū cōſolent̄ et adhuc inducant ꝙ fatendo veritatē et recognoſcendo culpā ſuā reſiliat ab erroribus ſuis. Qꝫ ſi forſan poſt ſn̄iam ⁊ iam relictus ad locū vbi eſt cōburendus deductꝰ dixerit ſe velle fateri veritatē et recognoſcere culpā ſuā ⁊ ita fecerit ac paratus fuerit hmōi hereſim et oēm aliā abiurare licet p̄ſumat̄ ꝙ hoc faciat plus metu mortis q̄ꝫ amore veritatis credere ꝙ ex miſericordia poſſit recipi. vt hereticꝰ penitēs et ꝑpetuo immurari. Iuxta glo. ſuꝑ. c. ad abolendā. §. p̄n̄ti. et ver. audientia. et. c. excōicamus. ij. de here. q̄ꝫuis de rigore iuris nec tali cōuerſioni eſt magna fides a iudicibꝫ fidei adhibenda immo et ꝓpter damna tēporalia illata ipm ſemꝑ punire p̄nt.

Queſtio. xxxij. ſuꝑ cōuictū ſed fugitiuum vel ſe cōtumaciter abſentantē.

Tredecimus et vltimus modus ꝓceſſum fidei terminandi et ſententiandi eſt qn̄ delatus de heretica prauitate ꝓceſſus meritis diligēter diſcuſſis cū bono cōſilio in iure peritoꝝ reꝑitur cōuictus de heretica prauitate eſt tn̄ fugitiuus ſeu abſens cōtumaciter ſed cōgruo tꝑe expectatus. Et hoc eſt in tribus caſibus. Primus eſt qn̄ delatus eſt deprehēſus in hereſim vel cōfeſſione ꝓpria vel facti euidentia vel teſtiū ꝓductōe legitima ſed fugerit vel ſe abſentauerit ⁊ citatus legitime noluerit ꝯparere. Secūdus caſus eſt qn̄ aliq̇s eſt delatus et receptus aliquali informatōe cōtra eū habet̄ aliqualiter ſeu leuiter ſuſpectus et ſic citet̄ reſponſurus de fide et q̄ꝛ rennuit ꝯtumaciter ꝯparere excōicatur et excōmunicatus ſuſtinet illam excōmunicationē aīo ꝑtinaci et ſemꝑ ꝯtumaciter ſe abſentat. Tercius caſus eſt qñ aliquis impediuit directe ſententiā ſeu ꝓceſſum fidei epi vel iudicum vel qui ad hoc dederit auxiliū cōſiliū vel fauorē talis eſt excōmunicationis mucrone ꝑcuſſus quā ſi ſuſtinuerit ꝑ annū animo indurato extunc eſt vt hereticus cōdemnandus. per. c. vt inquiſitionis. §. ꝓhibemus. de here. li. vi. et ꝯtumaciter ſe abſentauit. In primo caſu ille talis eſt impenitēs hereticꝰ cōdemnandus. iuxta. c. ad abolendaꝫ. §. pñti. In ſecundo caſu et tercio nō eſt hereticus impenitens iudicandus ſed tanq̄ ſeu vt penitens hereticus cōdemnandus. iuxta. c. cum cōtumacia. et per. c. vt inbuiſitōis. §. ꝓhibemus. de here. li. vi. Circa quelibet iſtorū talis practica eſt ſeruanda. Talis enī cōgruo tempore expectatus citetur per epiſcopū et officialē in eccleſia cathedrali illius dioceſis in quo deliquit et in alijs eccleſijs illius loci vbi domicilium cōtrahebat et ſpecialiter vñ fugit et citabitur per formā tenoris ſequētis.

NOs. N. miſeratōe diuina epiſcopus talis ciuitatis ⁊c. aut iudex talis dioceſis ſpiritū cōſilij ſanioris. Preterea cūctis noſtre mentis deſiderabilibꝫ illud potiſſimū infigitur cordi noſtro tꝑibus noſtris in dicta tali dioceſi vberē florentēq; eccleſiaꝫ vineā inquā dñi ſabaoth quā ſummi patris dextera virtuoſis cōplantauit quā eiuſdē patris filius ꝓprij ac viuifici vnda cruoris vberius irrigauit quā ipe almus ſpiritus paraclitus miris ineffabilibuſq; donis intimus fecundauit. quā tota ipa incōprehenſibilis atq; inattingibiliſ trinitas btā grandiſſimis varijſq; priuilegijs ſanctiꝰ dotauit ꝑiterq; dictauit aper de ſilua qui eſt et dicit̃ hereticꝰ quilibet abſorbeat et depaſcat fructus fidei vberes deuaſtando ac lacerātes hereſim vepres palmitibꝫ inſerendo ſerpenſq; tortuoſus noſtri improbus humani generis inimicus efflans virus qui eſt ſathanas ⁊ diabolus eiuſdem vinee dñice palmites inficiat atq; fructus virus prauitatis heretice immittendo. Hec etiā ager ipe dñicus populus inquam catholicus ad quē excolendū pariter et ſerendum deſcendit de ſummoꝝ polorū arce dei patris vnigenitus atq; primogenitus ſeminauit miris ſanctiſq; predicationibꝫ diſcurrit per villas ⁊ caſtella docēs nō ſine magnis fatigationibꝫ. Elegit apl'os viros vtiq; operarios induſtrios ac cōduxit ditans illos eternis retributionibꝫ expectās ipe dei filius de agro iſto magno illa die iudicij extremo vberes manipulos colligere et ꝑ manus ſanctorum angeloꝝ recondere in celeſti horreo ſancto ſuo. Sampſoniſq; vulpecule incerte q̄ ſicut ꝑſone labe heretica prauitate facies quidē habētes diuerſas caudas ſꝫ ignitaſ ad inuicē colligatas. qꝛ de varietate flamme cōueniunt in id ipm ſegetē dñicam iam albam ad meſſem ſplendoribus fidei relucentē morſu amariſſimo demoliant̃ ac diſcurſu ſubtiliſſimo pergāt impetuq; validiſſimo accedāt ꝑiter et accendāt diſſipēt et deuaſtāt ſinceritatem ſancte fidei catholice ſubtiliter et damnabiliter ſubuertendo. Eaꝓpter cū tu talis incideris in damnatas hereſes maleficarū illas publice in tali loco practicādo ſeu taliter dicatur. ſeu fueris ꝑ teſtes legitimos cōuictꝰ de herrtica prauitate ſiue ꝓpria deprehenſus cōfeſſione in iudicio ꝑ nos receptus ⁊ poſt captus fugeris medicinā refutans ſalutarē citauerimus te vt de et ſuꝑ his corā nobis manifeſtius reſponderes tuq; ductus maligno ſpiritu pariter et ſeductus rennueris cōparere. Vel ſic. Eaꝓpter cum tu talis delatus nobis de heretica prauitate et recepta informatione cōtra te al's de eadem eſſes nobis ſuſpe ſpectus leuiter qm̄ fores infectus labe predicta. Citauimus te quatenꝰ corā nobis ꝑſonaliter ꝯparens de fide catholica reſponſurus cumq; citatus rennueris cōparere cōtumaciter excōicauimus te ac excōmunicatū fecimꝰ publicari. In qua ſtetiſti ꝑ annū ſeu annos tot aīo ꝑtinaci latitans et inde ita ꝙ nūc quo te duxerit ſpiritus malignus ignoramus et cū te expectauerimꝰ miſericorditer ⁊ benigne vt reuerteris ad gremiū ſancte fidei vnitatē tu facere cōtempſiſti in reprobū ſenſum datꝰ. Sane volums vt tenemur iuſticia nos cogente cauſam tuā hmōi fine debito terminare. nec valeamus tā nephanda crimina cōniuentibus oculis tolerare. Nos eps et iudices in cauſis fidei ſupradictiſ te talē ſepefatū latitantē ꝓfugum et fugitiuū ꝑ pñs noſtruꝫ edictū publicū requirimus ꝑiter et citamus ꝑemptoriꝫ. quatenꝰ die tali talis menſis de tali anno in tali eccleſia cathedrali talis dioceſis hora terciarū cōpareas ꝑſonaliter corā nobis diffinitiuā ſnīam auditurus. Significantes ꝙ ſiue cōparueris ſiue nō ꝓcedemus ad noſtrā diffinitiuā ſnīam ꝯtra te ꝓut ius ⁊ iuſticia ſuadebūt. Et vt prius noſtra citatio ꝑueniat ad tui noticiā nec valeas ignorantie velamine te tueri pñtes litteras dictas requiſitionē ⁊ citationē noſtras in ſe cōtinentes volumus et mandamus affigi in valuis publice talis p̄dicte eccleſie cathedralis. In quoꝝ

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4

teſtimoniū ſinguloꝝ pn̄tes noſtras litteras impreſſione noſtroꝝ ſigilloꝝ iuſſimus communiri. Datū.

Pueniente aūt die pꝛefixa ad audiendam diffinitiuā ſniam aſſignata. Si ꝓfugus cōparuerit et cōſenſerit publice oēm hereſim abiurare humiliter petēs admitti ad miſericoꝛdiā poſtulando ſi relapſus nō fuerit admittet̃ et ſi fuerit deprehenſus ꝓpꝛia confeſſione vel teſtiū legitima ꝓductione abiurabit et penitebit vt hereticus penitēs ſm modū quo agitur ſupꝛa in octauo mō ꝓceſſum fidei terminandi vbi de talibus agit̃. ſed ſi fuerit ſuſpect⁹ violēter ita ꝙ citat⁹ reſponſurus de fide noluit ꝯparere et fuit ex hoc excōicatus et ſtetit in excōicatione ꝑ annum aīo ꝑtinaci et penitebit admittet̃ et abiurabit omnē hereſim et penitebit vt heretic⁹ ſuſpectus de hereſi violenter. Penitens ſm modū quo agitur ſupꝛa in ſexto mō ꝓceſſum fidei terminandi. Si autē cōparuerit et non cōſenſerit abiurare tradet̃ verus heretic⁹ impenitens bꝛachio ſeculari per modū quo dictum eſt ſupꝛa et agit̃ in decimo mō ꝓceſſum fidei terminandi. Si autē cōtumaciter rennuerit cōparere. tunc format̃ ſententia ꝑ modum tenoꝛis ſequētis.

Nos. N. eps miſeratōne diuina talis ciuitatis. attendētes ꝙ tu talis de tali loco talis dioceſ fuiſti nobis de heretica pꝛauitate fama publica referente ſeu ſi dedignoꝝ inſinuatōne delatus. Nos quib⁹ ex officio decumbit deſcendimus ad videndum ac inquirendū. an clamoꝛ qui ad aures noſtras peruenerat veritate aliqua fulciret̃. Verū cum inueniſſem⁹ te in hereſim depꝛehenſum deponentib⁹ cōtra te ꝗ̄pluribus teſtibus fide dignis te coꝛā nobis aduocatum iuſſimus detineri. dicatur ſicut factū fuit an vicȝ cōparuerit et medio iuramento interrogatus faſſus fuerit vel non. Sed poſt maligni ſpiritus cōſilio duct⁹ et ſeductus metuens tua vulnera vino et oleo ſalubꝛiter cōfoueri. aufugiſti. aut ponat̃ ſi ita eſt carcerem et arreſtū fregiſti ꝑiter et aufugiſti latitās hinc et inde et quo te malign⁹ ſpiritus duxerit anteſatus totaliter ignoꝛamus. Vel ſic. Verū cum inueniſſemus cōtra te taliter vt ꝑ̄dicitur nobis delatū de heretica pꝛauitate multa indicia ꝓpter ꝗ̄ ſuſpectū leuiter de heretica pꝛauitate ꝑ̄dicta te merito habeamus citauim⁹ te ꝑ publicū edictum in talibus et talibus eccleſijs talis dioceſis quaten⁹ infra certū terminum nobis ꝑ̄fixum coꝛā nobis in tali loco ꝑſonaliter cōpareres. In et ſupꝛ ꝑ̄dictis cōtra te depoſitis et alias de fide catholica et eius articulis reſponſurus. tu vero inſano cōſilio adherēdo rennuiſti cōtumaciter ꝯparere. cumqȝ iuſticia exigente te excōmunicauerimus ac fecerim⁹ excōmunicatū publice denunciari tu medicinā refutas ſalutarē dictā excōmunicationē vltra ꝗ̄ per annū ſuſtinuiſti et adhuc ſuſtines in repꝛobum ſenſum datus aīo ꝑtinaci et ꝓfugus latitans hinc ⁊ inde vt quo te malignus ſpūs duxerit ignoꝛamus. Sane cū longo tꝑe quia tanto die te expectauerit eccleſia ſancta dei miſericoꝛditer ⁊ benigne quatenus ad eius miſericoꝛdie gremium euolares ab erroꝛib⁹ reſiliendo ⁊ iuxta fidē catholicā ꝓfeſſam operando ipaqȝ te clementia vberib⁹ enutriret. malignoꝝ ſeductus cōſilio acquieſcere recuſaſti in tua ꝑtinacia ꝑſeuerans. Verū cum vellemus ꝓut volum⁹ et debemus iuſticia nos cogente cauſam tuā fine debito ꝑ ſententiā terminare citauimus te quatenus hac die et hoꝛa et hoc loco cōpareres ꝑſonaliter coꝛā nobis diffinitiuā ſentētiam auditurus. et quia rennuiſti cōtumaciter cōparere. merito te oſtendis velle ꝑpetuo in tuis hereſibus et erroꝛib⁹ remanere qḋ dolentes referimus et referendo dolem⁹. Sed cū nō poſſumus nec velimus iuſticiā ſubterfugere. nec tantā inobedientiā et cōtumaciā ad dei eccleſiā tolerare. Ad exaltationē fidei oꝛthodoxe et ad extirpationē heretice pꝛauitatis. iuſticia exigente et tua inobedientia et cōtumacia requirēte hac die hoꝛa et loco tibi in antea ad audiendā diffinitiuā ſententiam ꝑemptoꝛ aſſignatis. ꝑ̄habito multoꝛum ꝯſilio ꝑitoꝝ tam in theologica facultate ꝗ̄ in iure canonico et ciuili ꝓceſſus meritis viſis et diligenter diſcuſſis ſedentes ꝓ tribunali moꝛe iudicum iudicantiū ſacroſanctis euangelijs poſitis coꝛā nobis vt de vultu dei iudiciū noſtrum ꝓdeat et oculi noſtri videāt equitatē. habentesqȝ ꝑ̄ oculis ſolū deū et ſancte fidei irrefragabilē veritatē cōtra te talē abſentem vt pꝛeſentē beati pauli apoſtoli veſtigia imitantes ſniā diffinitiuā taliter ferim⁹ in his ſcriptis xp̄i noīe inuocato. Nos eps et iudices in cauſa fidei memoꝛati. attendētes in cauſa iſta fidei ac ꝓceſſibus inde cōfectis oꝛdinem iuris foꝛe ſeruatū. Attendentes etiā ꝙ legitime citatus nō ꝯparuiſti nec ꝑ te nec ꝑ alium te aliqualiter excuſaſti. Attendētes etiā ꝙ in ꝑ̄fatis hereſib⁹ longo tꝑe cōtumaciter ꝑſtitiſti. et adhuc etiā ꝑſeueras ac excōicationē ꝑ tot annos in cauſa fidei ſuſtinuiſti ꝓut ⁊ nūc ſuſtines animo indurato. Attendentes etiā ꝙ eccleſia ſancta dei non habet vltra erga te

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4

quid faciat cum perſeueres ⁊ ꝑſeuerare velis in excõmunicatione et hereſibꝫ ꝑlibatis. Ea ꝓpter beati pauli apl̄i veſtigia ſectantes declaramus diffinimus ac ſententiamꝰ te talē abſentem vt ꝑſentem eſſe hereticum pertinacē et vt talē relinquendū brachio ſeculari. et per noſtram ſniam diffinitiuā te a foro eccleſiaſtico expellimus et relinquimꝰ poteſtati curie ſecularis. Eandē curiā affectuoſe deprecātes vt ſi qñ te habuerit in ſua poteſtate erga te citra ſanguinis effuſionē ⁊ mortis periculū ſuam ſententiā moderet̃. Lata fuit hec ſnia ⁊c̃. Cōſiderandū eſt hic ꝙ ſi iſte ꝓfugus et cōtumax fuerit deprehenſus in hereſi vel ꝓpria cōfeſſione vel teſtibus legitimis et ante abiurationē fugit. eſt ꝑ ſententiā vere hereticus impenitens iudicandꝰ et ita in ſententia ponendum eſt. Si autē aliter nō fuit deprehenſus niſi qꝛ delatus et ſuſpectus habitꝰ fuit citatus reſponſurꝰ de fide. et qꝛ renuit ꝯparere fuit excōicatus. et in excōicatione ſtetit vltra ꝗ̄ ꝑ annū aīo indurato et tandē noluit cōparere iſte nō eſt iudicandꝰ hereticus ſed vt hereticus et vt talis cōdemnandus. et ita ponēdum eſt in ſnia vt dictū eſt prius.

¶ Queſtio. xxxiij. ſuꝑ perſonā delatā ab alia malefica incinerata vel incineranda qualiter ſit ſententianda.

Quartuſdecimus modus ꝓceſſum fidei terminandi et ſententiandi eſt qñ delatꝰ de heretica prauitate ꝓceſſus meritis circa deponentē diligenter diſcuſſis cū bono cōſilio in iure peritorū reperit̃ de tali heretica prauitate tantummō ab altera malefica incinerata vel incineranda delatus vel delata et hoc contingere ꝑt tredecim modis tanꝗ̄ ꝑ tredecim caſus qꝛ ſic delatus. Vel reperitur immunis et abſoluendus totaliter. Vel reperit̃ cū hoc diffamatus de tali hereſi generaliter. Vel reperit̃ vltra infamiaꝫ queſtionibus exponendus aliqualiter. Vel reperitur ſuſpectus de hereſi leuiter. Vel reperit̃ ſuſpectus de hereſi vehementer. Vel reperit̃ ſuſpectus de hereſi violenter. Vel reperitur diffamatus et ſuſpectus inſimul et cōmuniter. Et ſic cōſequenter in alijs caſibus ꝓut in viceſima queſtione tactū eſt vſqꝫ ad tredecimum incluſiue. Primus modus fit qñ tantummō ab ipa malefica detenta delatus eſt. ⁊ nō cōuincitur nec cōfeſſione ꝓpria nec teſtiuꝫ ꝓductione legitime nec alias reperiunt̃ indicia ex q̇bus veriſimiliter tanꝗ̄ ſuſpectꝰ iudicari poſſet. talis omnino venit abſoluendꝰ etiam per ipm iudicē ſecularē qui deponentē aut incinerauit aut incinerare ꝓpria auctoritate aut ex ꝯmiſſione epiſcopi iudicis ordinarij habuit et abſoluet̃ per ſententiā in primo modo ꝓceſſum fidei terminandi circa viceſimam queſtionē cōtentā. Secundus modus incidit qñ vltra hoc ꝙ a detenta delatus eſt etiam per totā illam villam ſeu ciuitatē diffamata exiſtat. ita ꝙ tantummō infamia ꝑciſe ⁊ ſola laborauit ſemꝑ. licet depoſt per depoſitionem detente malefice infamia ſit aggrauata. Circa talē talis practica eſt ſeruanda quia iudex cōſiderando ꝙ vltra infamiā nihil in particulari aduerſus eaꝫ ab alijs fidedignis in villa aut oppido ꝓbatur. licet forte detenta certa grauia aduerſus eum depoſuit. quia tamen fidem ꝑdidit abnegando illā diabolo vnde et difficulter eiꝰ dictis a iudicibꝫ fides adhibet̃. niſi ex alijs circumſtantijs illa infamia aggrauaret̃. et tunc in terciū iam ſequentem modū incideret. Ideo canonica purgatio erit tunc indicenda: et ꝓcedetur ꝑ ſententiam in ſecundo modo ꝓceſſum fidei terminandi circa viceſimam ſecundā queſtionē cōtentam. Et ſi iudex ciuilis illā purgationem coram epiſcopo decreuerit fieri et ſolenniter in finem vt ſi deficeret vt tunc per eccleſiaſticum et ciuilem iudices in exemplū aliorꝫ eo firmiori ſententia puniret̃. bene quidē fit. Si autem per ſe voluerit exequi mandet vt decem vel viginti cōpurgatores ordinis ſui habeat et procedat vt in ſecundo modo ſententiandi tales tactū eſt. niſi ꝙ vbi excōmunicandus eſſet ꝙ tunc ad ipm ordinariū recurſum habeat. Et hoc cōtingeret vbi ſe purgare nollet. Tercius modus incidit ſuper talē delatum vbi licet nō vincatur cōfeſſione propria nec teſtium ꝓductione legitima nec facti euidentia nec etiam ſunt indicia ſuper aliquod factum in quo vnqꝫ notatus fuiſſet ab alijs inhabitatoribus ville aut oppidi niſi ꝙ infamia tm̄ laborauit apud eos aggrauatur aūt infamia ex detente malefice depoſitione vtpote qꝛ aſſeruit illū vel illam in oībus fuiſſe ſociam et ſecum in criminibus participaſſe. hoc ipm tamen ſicut conſtanter delata negat ita et alijs inhabitatoribus vel nō eſt notum vel de nulla niſi de honeſta cōuerſatione ſeu etiam participatione ipſis cōſtat. Circa talē talis practica ſeruatur. Primo ꝙ adfrontare ſe habent facie ad faciem et obiectiones mutue ⁊ reſponſiones diligenter ſunt cōſiderande. et ſi quidem varietas aliqua in verbis incideret vnde iudex veriſimiliter ex cōceſſis et negatis preſumere poteſt ipam delatam merito queſtionibꝫ exponendā. ꝓcedat̃ per ſententias in tercio modo ꝓceſſum fidei terminandi circa viceſimamterciā queſtionē cōtentas ipam tormentis leuiter exponēdo adhibitis cautelis alijs q̃plurimis et neceſſarijs de quibus circa principium huius tercie partis ſupra patuit ad longum. et ex quibus preſumitᷣ talem eſſe aut innoxiam aut ream. Quartus modus incidit vbi talis delatꝰ inuenitur ſuſpectus leuiter. et hoc vel cōfeſſione ꝓpria vel depoſitione alterius detente. et ſunt qui ad hanc leuem ſuſpitionē reducūt illos qui ad procandum mulieres maleficas cōſuluiſſent. vel vbi inter cōiugatos odio ſe mutuo perſequentes amorē ꝓcuraſſent. aut etiā pro aliquo cōmodo temporali apud maleficas laboraſſent. ſed quia tales vtiqꝫ excōmunicati ſunt tanq̃ꝫ hereticorum credentes iuxta. c. excōmunicamus. i. §. credētes. li. vi. de here. vbi dicitᷣ. credentes autem eorum erroribus hereticos ſimiliter iudicamus. quia etiam ex factis preſumitur de affectu. ad hoc ar. xxxij. q. ij. qui viderit. ideo videtur ꝙ acrius ſint puniēdi et ſententiandi q̃ꝫ illi q̄ de hereſi leuiter habentur ſuſpecti prout iudicandi ſunt aliqui ex leuibus cōiecturis. puta qꝛ eis ſeruitia exhibuiſſent. litteras detuliſſent. eorum erroribus ſic nullam fidem adhibuiſſent ꝙ tamē illos non manifeſtaſſent. alimonia ab eis accepiſſent. Sed ſiue illi ſiue iſti intelligantᷣ hoc qđ in cōſilio peritorū cōcluſum fuerit ſuper leuem ſuſpitionē ꝓſequendum erit a iudice per talem practicā. talis enī aut abiurabit aut canonice ſe purgabit. ſm ꝙ in quarto modo ꝓceſſuꝫ fidei terminando ſub queſtione viceſimaquarta tangitᷣ. Sed tamen qꝛ potius videtur ꝙ abiuratio ſit indicenda. et hoc ꝓpter alle. c. excōmunicamus i. §. q̄ vero inuenti fuerint ſola ſuſpitione notabili ꝛc̄. tamen nō debent ſi relabātur pena relapſorum puniri et ꝓcedetur ꝓut in quarto modo ꝓceſſum fidei terminando circa viceſimamquartam queſtionem tactum eſt.

Quintus modus incidit vbi talis delatus inuenitur ſuſpectus vehemēter. et hoc ſimili modo vel cōfeſſione ꝓpria. vel depoſitione alterius malefice detente. ⁊ ſunt qui ad hanc leuem ſuſpitionen reducunt impeditores iudicum directe vel indirecte eorum officiū inquirendo maleficas impediēdo dummodo hoc ſcienter fecerint. ex. c. vt inquiſitionis negocium. li. vi. de here. Item reducūt omnes qui impedientibus preſtant ſciēter auxilium cōſilium vel fauorem. patet per alle. c. vt inquiſitionis. Item reducunt qui citatos aut captos hereticos inſtruunt de celanda veritate et vt illam ſubtaceant vel falſitatem aſſerant. et hoc ex. c. accuſatus. et. §. ſi. Item reducunt omnes qui eos quos ſciunt hereticos receptant ſcienter deducunt viſitant vel aſſociāt munera mittunt ſeu fauorem impendūt. que omnia in fauorem nō perſone ſed culpe fiunt vbi ſcienter fiunt. Et ideo dicunt ꝙ vbi delata perſone participat de premiſſis et hoc ꝑ conſilium ita iudicatum fuerit. Tunc iuxta quintū modū ꝓceſſum fidei terminandi ſub queſtione viceſimaquinta ſententianda eſt. taliter vt omnem hereſim ſub pena relapſoꝝ vbi recidiuaret habeat abiurare. Poſſumus tamē aſſerere adijciendo ꝙ iudices reſpectū habeant ſuper vniuſcuiuſqꝫ malefice incinerate aut detente familiā prolem ſeu etiam ꝓgeniem. eo ꝙ vt plurimū tales reperiuntᷣ infecte cum malefice etiaꝫ ꝓprios infantes ex demonum informatione ipſis habent offerre. vnde et indubie in quibuſcunqꝫ flagitijs informare patētᷣ hec ex prima pte operis. Probatur et ex eo ꝙ ſicut in ſimplici hereſi ꝓpter agnitorum hereticorum familiaritatē dum quis de hereſi infamatus exiſtit etiam cōſequenter ratione familiaritatꝭ eſt de hereſi vehementer ſuſpectus: ita et in hac hereſi maleficarum. prefatus autem caſus patet in. c. inter ſollicitudies. extra de pur. ca. vbi apparet. ꝙ ratione infamie de hereſi fuit decano cuidam indicta purgatio canonica. Et ratione familiaritatis hereticorum abiuratio publica. et ratione ſcandali fuit priuatus beneficio quouſqꝫ ſcandalum ſopiretur. Sextus modus incidit vbi talis delatus efficitur ſuſpectus violenter. hoc autem fit non ad ſimplicem vel nudam depoſitionē alterius malefice detente. ſed ad indicia facti que eliciuntᷣ ex quibuſdam verbis et factis a malefica detenta perpetratis et ꝓlatis: quibus ad minꝰ delata aſſeritur interfuiſſe et operibus deponentis cōmunicaſſe. Pro quorum intelligētia aduertenda ſunt ea que ſupra queſtione decimanona tacta ſunt. precipue ſuper violentam ſuſpitionē quomodo ex violentibus et cōuincentibus oritur coniecturis et qualiter iudex violentatur ad credendū ex ſola ſuſpitione aliquē eſſe hereticum qui tamen forſaſſis bonus catholicus in corde exiſtit. Sicut canoniſte exemplificant circa ſimplicem hereſim de eo qui citatus in cauſa fidei ad reſpondendū rennuit cōparere cōtumaciter. ꝓpter quam ꝯtumaciā excōmunicatur in qua vbi per annum perſeuerauit efficitur ſuſpectus de hereſi violenter. Quare ⁊ a ſimili circa talem delatā aduertenda ſunt indicia facti ex quibus efficitur violenter ſuſpecta. et ponatur caſus. detenta malefica aſſeruit illã interfuiſſe ſuis maleficijs. que tamẽ delata conſtanter negat. ꝗd ergo faciet. vtiqꝫ opus erit cõſiderare an ex aliquibꝫ opibus ſit vehemẽter ſuſpecta et an vehemẽs ſuſpicio in violentam valeat trãſire. ſicut in p̃fato caſu citatus reſponſurus vbi nõ cõparet ſed rennuit contumaciter ſit ſuſpectus leuiter de hereſi. etiã vbi citatus fuit in nõ cauſa fidei. ſi autem in cauſa fidei citatꝰ rennuit cõparere et ꝓpter cõtumaciã excõicatur tunc ſit ſuſpectus vehementer. qꝛ tunc leuis ſuſpitio tranſit in vehementẽ. et ſi per annuꝫ ꝑſiſtat tunc vehemens tranſit in violentã. ita cõſiderabit iudex ſi rõne familiaritatis ꝯtracte cũ detenta malefica ſit delata vehementer ſuſpecta vt immediate in quinto mõ incidendi tactũ fuit. tũc opus erit cõſiderare an ipa vehemẽs ſuſpitio in violentã tranſire poſſit. preſumit̃ enĩ ꝙ tranſire poſſit id eſt ꝙ flagitijs detente ipa delata interfuit vbi familiaritatẽ cum ea frequẽter habuit. Eſt ergo ꝓcedendũ iudici iuxta ſextuꝫ modũ ꝓceſſum fidei terminandi. ꝓut in vice ſimaſexta q̃ſtione tangit̃. Et ſi querit̃ quid faciet iudex ſi adhuc talis delata ab altera malefica detenta oĩno ꝑſiſtat in negatiua nõ obſtantibus quibuſcũqꝫ indicijs aduerſus eaꝫ ꝓductis. Reſpondet̃. Primo iudex debet aduertere ſup̱ negatiuas reſponſiones an ex vicio ſeu maleficio taciturnitatis ꝓueniant ſiue nõ. et quidẽ vt in primis queſtionibꝫ queſtione. xv. et. xvi. huius tercie ꝑtis patuit. iudex cognoſcere pt ſi flere et lachrymas emittere non valeat. et vbi in queſtionibus quaſi inſenſibilis reddit̃ ita ꝙ ad priſtinas vires faciliter redit tunc quidẽ violenta ſuſpitio aggrauatur ⁊ oĩno nõ eſt libere dimittenda ſed vt in ſexto mõ ſententiandi et ꝓceſſum fidei terminandi patuit ſupra allegato perpetuis carceribus ad penitentiã ꝑagendã deputãda Si vero maleficio taciturnitatis nõ ſit infecta ꝓpter vehemẽtes dolores quos in q̃ſtionibus ſuſtinet vere et realiter cũ tñ alie ex maleficio taciturnitatis quaſi inſenſibiles reddũtur vt dictũ eſt. tunc vltimũ refugium iudex habere põt ſup̱ canonicã purgationẽ que ſi a ſeculari iudice indicit̃ dicet̃ vulgaris licita. quia nõ de numero illarũ purgationũ vulgariũ de quibꝫ. ij. q. iiij. cõſuluiſti. et. c. monomachia. tractat̃. In qua purgatõne ſi defecerit vt reus vel rea iudicabit̃. Septimus modus incidit vbi delatus ipe nõ reperit̃ legitime deprehenſus nec ꝓpria cõfeſſione nec facti euidentia nec teſtiũ legitima ꝓductione. ſed tm̃ reperitur a detenta malefica delatus vel delata. et cũ hoc reperiunt̃ indicia q̃ ipm reddunt ſuſpectũ leuiter vel vehementer vtpote qꝛ ſolummõ habuit magnã familiaritatẽ cũ maleficis tunc tali rõne infamie eſt indicenda canonica purgatio. Iuxta. c. alle. inter ſollicitudines. et rõne ſuſpitionis hereſim abiurare cum pena relapſoꝝ vbi recidiuaret ſi vehementer ſuſpectꝰ. vel ſine illa ſi leuiter. et ꝓcedatur vt in ſeptimo mõ ꝓceſſum fidei terminando circa. xxvij. queſtioneꝫ tactum eſt. Octauus modus incidit vbi ſic delatus reperitur cõfeſſus hereſim illam ſed penitẽs et nũqꝫ relapſus. Ubi notandũ ꝙ cõſequenter vbi agit̃ de relapſis et nõ relapſis. penitentibus et nõ penitentibꝫ. tales diſtinctiones facte ſunt ꝓpter eccleſiaſticos iudices qui de vltimis inferendis ſupplitijs nõ ſe intermittũt. Ideo ciuilis iudex ſup̱ cõfeſſam ſiue peniteat ſiue nõ. ſiue relapſa fuerit ſiue nõ. per ciuiles et imperiales leges procedere pt vt iuſticia ſuadebit. tantummõ recurſuꝫ ad ipos tredecim modos ſententiandi habere pt. et ſm illos ſe reſoluere vbi aliquod ambiguuꝫ interueniret.

Queſtio. xxxiiij. ſuper modũ ſententiandi maleficã maleficia tollenteꝫ. Inſuper etiam ſuper maleficas obſtetrices et maleficos ſagittarios.

Quintuſdecimus modus ꝓceſſum fidei terminãdi et ſententiandi eſt quãdo delatus de heretica prauitate reperitur maleficia nõ inferentẽ ſed tollentem. Circa iſtum talis practica eſt ſeruanda quia aut vtit̃ remedijs licitis aut illicitis. et ſi quidem licitis nõ vt maleficus ſed vt chriſticola eſt iudicandus. De quibus licitis remedijs ſupra circa principiũ huius tercie partis ad longũ patuit. Si vero illicitis. tunc diſtinguendum. quia aut ſunt illicita ſimpliciter aut ſm quid. ſi ſimpliciter adhuc dupliciter. quia vel nocumento ꝓximi vel ſine nocumẽto vtroqꝫ tamẽ modo ſemp̱ cum expreſſa demonuꝫ inuocatione. ſi vero illicita ſm quid puta quia abſqꝫ expreſſa licet nõ abſqꝫ tacita demonũ inuocatõne fiunt. talia iudicant̃ vana potius q̃ illicita nominari a canoniſtis et certis theologis vt ſupra in prima queſtione huius vltime ꝑtis totius operis patuit. Iudex ergo quicũqꝫ ſiue eccleſiaſticꝰ ſiue ciuilis licet primos et vltimos non habeat reprobare et ſignanter primos potius cõmendare. et vltimos tolerare ꝓut canoniſte aſſerunt licitũ eſſe vana vanis cõtundere. Illos tamẽ qui cum expreſſa demonũ inuocatõne

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4

maleficia auferunt nullo modo tolerare debet precipue illos qui cum nocumento ꝓximi talia cõmittunt. et dicunẗ cum nocumento ꝓximi practicare quando maleficiũ ita ab vno aufertur qđ alteri inferẗ. Nec obſtat ſi illa cui infertur ſit malefica per ſe ſiue non. et ſiue ſit illa que maleficiũ intulit ſiue nõ. et ſiue ſit homo ſiue quecũqȝ alia creatura. patet ſuꝑ hec oĩa acta ꝛ geſta in prima queſtione ſupra allegata. deducta. Sed queriẗ quid faciet iudex vbi talis aſſerit ſe maleficia tollere ꝑ licita et nõ illicita remedia. aut quõ poſſit talia veraciter iudex cognoſcere. Reſpondeẗ ꝙ citato illo interrogeẗ quibus medijs vtatur. nec tamẽ verbis ſuis ſtandũ erit. ſed eccleſiaſticus iudex cui ex officio incumbit diligenter inquirat ſiue per ſe ſiue ꝑ plebanũ aliquẽ quia ſingulis parrochianis exacte ſub p̄ſtito iuramẽto qđ exigere poteſt perquirat quibus remedijs vtatur et ſi quidẽ inuenta fuerit ꝓut cõmuniter inueniuntur cum ſuꝑſtitioſis remedijs oĩno nõ ſunt ꝓpter horribiles penas a canonibus inflictas vt inferius patebit tolerande. Et ſi queritur vnde poſſunt remedia licita ab illicitis diſcerni cum ſemꝑ aſſerunt ſe quibuſdã orationibꝰ et herbaruȝ applicationibꝰ huiuſmodi amouere. Reſpõdetur hoc facile foret dummodo diligẽs inquiſitio fieret. Nam quia neceſſe habent ſua ſuperſtitioſa remedia occultare. eo vt nõ reprehendanẗ ſeu vt facilius mentes ſimpliciũ illaqueare valeant. ideo hmõi verbis aut herbarum applicationibꝰ inſiſtunt. tamẽ ex quattuor ſuperſtitioſis coꝝ actibus tanq̃ ſortilege et malefice manifeſte reprehendunẗ. Sũt enim de occultis diuinantes ꝛ ea que nõ niſi malorũ ſpirituũ reuelatõne ſcire poſſunt referantes. Exempli gratia. vbi ꝓ ſanitate acquirẽda frequentanẗ a leſis cauſam leſionis aut maleficiȝ aperire et manifeſtare ſciunt. vt ſi rõne altercationis cuȝ vicina acciderit vel aliqua ex cauſa alia hoc ip̃m ꝑfectiſſime noſcunt et indicare frequentantibus ſciũt. Secundo vbi ad vnius nocumenti ſeu maleficij curam ſe intromittunt. alterius vero minime. prout in dioceſi Spirenſi malefica quedam in loco quodam zun hofen nuncupato exiſtit que licet plures ſanare videaẗ certos: tamẽ minime ſe poſſe curare fatetur. nullã ob aliam de cauſa niſi vt ab incolis fertur ꝙ maleficia talibus illata ſint tam fortiter ab alijs vt aſſerit maleficis impreſſa et hoc vtiqȝ virtute demonũ qđ illa amouere nõ valeant qꝛ videlicet demon nõ ſemper demoni cedere pt̄ aut nõ vult. Tercio vbi ſuꝑ huius maleficia illata ſingulares exceptiones facere noſcunẗ prout in ipa ciuitate ſpirenſi cõtigiſſe noſciẗ. dum quedã honeſta perſona maleficiata in tibijs huiuſmodi diuinatricem ob ſanitatis gratiã aduocaſſet. illa domũ ingreſſa et eã dũ intuita fuiſſet taleȝ exceptionẽ fecit. ſi inquit ſquamos ꝛ capillos in vulnere nõ habueris reliqua omnia extrahere potero. cauſam etiam leſionis aperuit licet ex rure et ad duo miliaria aduentaſſet dicens. quia cum vicina altercaſti tali die ideo tibi accidit. preter ſquamos etiam et pilos alias q̃plures diuerſorũ generũ res extraxit et ſanitati reſtituit. Quarto vbi ſuperſtitioſis inſiſtunt aut inſiſtere faciunt ceremonijs. vt ſi ante ſolis ortũ vel alio determinato tempore ſe frequentari volunt. dicentes ꝙ infirmitates vltra angariaȝ illatas ſanare nequeant. aut ꝙ tantummõ duas aut tres perſonas per annũ ſanare valeant. licet nõ ſanando ſed a leſionibus ceſſando ſanare videãtur. Poſſunt et addi q̃plures alie cõſiderationes circa taliũ perſonarũ cõditiones quia vt plurimũ retroactis temporibus male et reprehenſibilis vite fuerũt diffamate ſeu adultere aut maleficarũ ſuperſtites vnde ex nulla ſanctitate vite hec gratia ſanitatis a deo collata. Incidentaliter reducunẗ ꝛ obſtetrices malefice omnes alias maleficas in flagitijs excedentes. de quibus et in prima pt̃e operis deductũ eſt. quarũ etiam tantus numerus vt ex earum cõfeſſionibus cõpertũ eſt ꝙ nõ eſtimatur villula vbi huiuſmodi nõ reperiantur exiſtit. cui periculo vtiqȝ a p̃ſidentibus foret in parte ſuccurrendum vt nõ niſi iurate obſtetrices a preſidentibus deputarẽtur cum alijs remedijs que in ſecunda parte operis tacta ſunt. Incidit et de maleficis ſagittarijs in cõtumeliam vtiqȝ chriſtiane religionis tanto periculoſius detegentes q̃to ꝛ ſecuriores habent in terris optimatũ et principum receptatores fautores et defenſores. Sed ꝙ omnes tales receptatores fautores ꝛc. omnibus maleficis plerumqȝ in certis caſibus damnabiliores exiſtunt ſic declaratur Nam talium defenſores a canoniſtis ꝛ theologis in duplici genere aſſignantur. Quidã namqȝ errorẽ. alij vero perſonã ſunt defendẽtes. et hi quidem qui erroreȝ damnabiliores ipſis qui errant exiſtunt cum nõ ſolum heretici immo hereſiarchi habendi ſunt. vt patet xxiiij. q. iij. qui illorum. Et de his defenſoribus communiter nõ loquuntur iura eo ꝙ ab alijs hereticis nõ diſtinguuntur. in quibus etiam habet locum. c. ad abolendam. §. preſenti. ſepe allega. Quidam alij ſunt qui licet

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4

non defendunt errorem defendũt tamen ꝑſonam errantẽ vtpote ꝗ reſiſtũt virib⁹ ⁊ potẽtia ne tales malefici ſeu quicunq; alij heretici veniant ad manus iudicis fidei ad examinandũ vel puniendũ ⁊ ſimilia. Simili mõ etiã fautores taliũ ſunt in duplici genere. ꝗdã nãq; ſunt ꝗ publica fungunt̃ auctoritate hoc ẽ publice ꝑſone vt dñi temꝑales ſeu etiã ſpũales tꝑalem iuriſditionẽ habẽtes qui etiã fautores eſſe pñt duobus modis. obmittendo ⁊ cõmittendo. Obmittẽdo. ſ. facere ea circa maleficos vel ſuſpectos. infamatos vel credentes. receptatores. defenſores ⁊ fautores ad ꝗ ex eoꝝ officiõ obligant̃. cũ tamẽ ab epiſcopis vel inquiſitorib⁹ vel eoꝝ alteri requirũtur vtpote ſi eos nõ capiant vel captos non diligẽter cuſtodiãt. vel infra diſtrictũ ſuũ ad locũ de quo eis mandat̃ nõ deducant aut executõnem promptã de eis nõ faciãt ⁊ ſimilia vt patet in. c. Ut inquiſitionis. in principio. li. vi. de here. Cõmittẽdo aũt vtpote ſi captos huiuſmodi ſine epi aut iudicis eius licentia vel mandato a carcere liberent vel ꝓceſſum iudiciũ vel ſententiã eoꝝ directe vel indirecte impediãt vel ſimilia ꝑagunt vt patet. c. allega. vt officiũ. §. ꝓhibemus. Pene taliũ in p̃cedentibus circa ſecundũ principale huius operis ⁊ circa finẽ vbi de maleficis ſagittarijs ⁊ alijs armorũ incantatorib⁹ tactũ ẽ declarate ſunt. Ad pñs ſufficiat ꝙ oẽs tales ipſo iure ſunt excõmunicati ⁊. xij. magnas penas incurrũt patet extra de here. excõmunicamus. primo §. credentes. ⁊. c. alle. vt inꝗſitionis. §. ꝓhibemus. In qua excõicatione ſi ꝑ annum ꝑſtiterint animo ꝑtinaci extũc ſunt vt heretici ꝯdẽnandi. vt eo. c. ⁊. §. alle. Qui vero dicẽdi ſunt receptatores ⁊ an habẽdi ſunt vt heretici. Reſpondet̃ ꝙ recipiẽtes hm̃oi maleficos ſagittarios aut quoſcũq; armoꝝ incantatores nigromanticos ſeu maleficos hereticos de quibus in toto oꝑe tractatum eſt ſunt in duplici genere ſicut etiã de eoꝝ defenſorib⁹ ⁊ fautoribus tactum eſt. Quidam nanq; ſunt ꝗ nõ tm̃ ſemel vel bis ſed plures ⁊ freq̃nter tales ſuſcipiũt. ⁊ iſti ꝓprie ⁊ ꝭm vim vocabuli dicuntur receptatores. a receptãdo qđ eſt verbũ freq̃ntatiuũ. ⁊ tales receptatores quandoq; ſunt ſine culpa vtpote ſi ignorãter hoc faciũt nec aliquid vnq; ſiniſtri de eis ſuſpicati ſunt. Aliquãdo ſunt in culpa vtpote qñ eorũ errores ſciunt. ⁊ nõ ignorant ꝙ eccleſia tales ſemꝑ ꝑſequitur tãq; crudeliſſimos fidei hoſtes. Et nihilominus domini terraꝝ eos receptãt. tenent. defendũt ⁊c̃. tales ꝓprie ſunt ⁊ dicuntur hereticoꝝ receptatores. ⁊ de talib⁹ etiã loquũtur iura. ⁊ ꝙ ſunt excõmunicati iuxta. c. excõmunicamus. primo. §. credẽtes. Quidã aũt non pluries ⁊ frequẽter ſed tm̃ ſemel vel bis huiuſmodi maleficos aut hereticos receperunt ⁊ iſti non videntur proprie dici receptatores quia non frequentarunt ſed receptores quia eos receperunt. ⁊ non receptauerũt. Licet Archidiaconus dicat contrarium in. ca. quicunq;. ſuper ver. receptatores. de quo tamen non eſt magna vis qꝛ non de verbis ſed de factis curandum eſt. Ponitur tamen differẽtia inter receptatores ⁊ receptores. eo ꝙ domini terrarum ſemper dicuntur talium receptatores. vbi ſimplices qui eos expellere nõ habẽt nec poſſunt. ⁊ ſi receptores ſunt ſunt tamen ſine culpa. Ultimo autem de impeditoribus officij inquiſitionis epiſcoporum contra huiuſmodi maleficos hereticos qui ſunt ⁊ ſi heretici dicendi ſunt. Ad quod reſpondetur ꝙ huiuſmodi impeditores ſunt in duplici genere. Quidam nanq; ſunt qui impediũt directe vt ꝗ captos pro hereſis crimine a carcere propria temeritate liberant vel proceſſus inquiſitionis lacerant. teſtes in cauſa fidei ꝓ eo quia teſtificati ſunt vulnerant. vel ſi dominus temporalis ſtatuat ꝙ nullus niſi ipẽ de hoc crimine cognoſcat. Aut ꝙ nullus niſi ſibi de hoc crimine accuſari poſſit nec teſtificari niſi coram eo ⁊ ſimilia ⁊ iſti impediunt directe iuxta notata per Jo. an. in. c. ſtatutum. ſuper ver. directe. libro. vi. de heret̃. Et qui ꝓceſſum iudicium vel ſententiam in tali cauſa fidei directe impediunt. vel qui ad hec agenda preſtiterint auxilium conſilium vel fauorem. Et tales licet ſint multum culpabiles. non tamen ex hoc ſunt heretici iudicandi niſi aliter appareret ꝙ eſſent conſimilibus erroribus maleficorũ inuoluti cum pertinaci voluntate. ſunt tamen ipſo iure excommunicationis mucrone percuſſi. iuxta. c. Ut inquiſitionis. §. prohibemus. ſic ꝙ ſi in illa excommunicatione ſteterint per annum animo pertinaci extunc ſunt vt heretici condemnandi. vt patet. c. ⁊. §. alleg. Quidam vero ſunt qui impediũt indirecte vtpote qui ſtatuũt ꝙ nullus portet arma ad capiendum hereticos niſi de familia domini temporalis ⁊ ſimilia iuxta notata per Joan Andr. in. c. ſtatutum. ſuper verbo indirecte. ⁊ tales ſunt minus culpabiles q̃ꝫ primi. nec ſunt heretici ſed ſunt excõmunicati. Juxta alleg. c. Ut inquiſitõnis. Et etiã preſtantes ad hoc conſiliũ. auxilium vel fauorẽ. taliter ꝙ ſi ſteterint in illa excõicatione ꝑ annũ aĩo ꝑtinaci extũc velut heretici ſunt condemnãdi. ꝑ alle. c. ⁊. §. prohibemus.

Quod ſic eſt intelligendū ꝙ heretici cōdēnantur taliter ꝙ ſi volunt redire recipiuntur ad miſericordiaꝫ. errore prius abiurato. alſ vt impenitētes tradunt̄ curie ſeculari. vt patet ꝑ. c. ad abolendam. §. pñti. Epylogando. malefice obſtetrices ꝓut alie malefice maleficia inferentes ſꝫm qualitatē criminū ꝯdemnātur et ſententiant̄. et a ſimili malefice maleficia ſuperſtitioſe vt dictū eſt opere diaboli tollentes. cum nō dubiū ſit ꝙ ſicut auferre ita ⁊ inferre pñt. vnde ⁊ ex quodā pacto taliter malefice ex demonū informatōne conueniūt. vt he quidē ledere alie vero ſanare debeāt vt ſic eo facilius mentes ſimpliciū illaqueando ſuam perfidiā augmentant. Sagittarij vero et alij armorū incantatores malefici. cum nō niſi ex fauore defenſione receptatōe preſidentium ſuſtentant̄. omnes tales penis ꝓſcriptis ſubiacent et qui officiales quoſcūqꝫ cōtra huiuſmodi maleficos aut eoꝝ fautores ⁊c̄. in eorum officio impedirēt ſimili mō excōmunicati ſunt. et oībus penis vti fautores ſubiacent. verū vbi ſteterint per annū in illa excōmunicatione aīo ꝑtinaci. ſi redire voluerint abiurant impedimentū et fautoriā et ad miſericordiā admittunt̄ alias vt impenitentes heretici tradunt̄ brachio ſeculari. Et vbi nō ſtent ꝑ annū nihilominꝰ cōtra impeditores hmōi ꝑt ꝓcedi vt cōtra fautores hereticorū. ar. c. accuſatus. §. vltimo. Et qđ dictū eſt de fautoribus defenſoribꝫ receptatoribus et impeditoribꝫ ſuper maleficos ſagittarioſ ⁊c̄. idē et per oīa intelligendū eſt erga quaſcūqꝫ maleficas aut maleficos hoībus iumentis ⁊ terre frugibus varia nocumenta inferentibus. Verū et ipi malefici quicūqꝫ vbi in foro penitentie ſpiritu contrito et humiliato peccata deflentes et pure cōfitentes veniā petierint: ad miſericordiā recipiunt̄. alias vbi innoteſcunt cōtra eos ꝓcedere debent ꝗbus ex officio incumbit citando arreſtando capiendo ⁊ ꝓcedendo in oībus iuxta criminū qualitatē vſqꝫ ad ſententiā diffinitiuā incluſiue vt tactum eſt ſi et inquantū hmōi ꝓſidentes eterne danatōis laqueum ꝓpter excōicationē eis ab eccleſia inflictā euadere velint.

Queſtio. xxxv. huius vltime partis ſuper modos ſententiandi maleficos quoſcūqꝫ friuole aut etiā iuſte appellantes.

Si vero ad appellatōis remediū finaliter delatum cōfugere iudex cerneret. Notandū primo ꝙ hec interdū valida atqꝫ iuſta, interdū friuola atqꝫ nulla decernitur. Cum enī in negocijs fidei ſummarie ſimpliciter et de plano ſit ꝓcedendum vt ex precedentibꝫ ſepe tactū eſt ex. c. multoꝝ querela. in cle. vbi et appellationis remediū interdicitur. Attamen qꝛ iudices interdū ſponte ꝓpter negocij arduitatē libēter ipm prorogāt et dilatant. Ideo aduertere poſſunt ꝙ vbi delatus ſentiret ſe a iudice realiter ⁊ de facto cōtra ius et iuſticiā aggrauatū vtpote qꝛ eum ad ſe defendendū admittere noluit. vel qꝛ ſolus ſine cōſilio aliorū vel etiam ſine aſſenſu epiſcopi vel eius vicarij ꝓnunciauit delatū queſtionare cum alias ſufficientes probationes ꝓ et cōtra habere potuiſſent et huius ſimilia. tunc quidem appellatio foret iuſta. alſ nō. Secundo notandū ꝙ iudex appellatōne huiuſmodi ſibi ꝓ̄ſentata. tunc abſqꝫ ꝑturbatione et motu debet petere copiam appellationis ꝓſtādo verbo ꝙ nō currat ſibi tempus et cum ipe delatꝰ tradiderit ſibi copiā appellationis aduertat ꝙ adhuc habꝫ duos dies ad reſpondendū et poſt hec duos adhuc triginta ad apoſtolos exhibendum. Et licet ſtatim poſſit reſpondere ⁊ apoſtolos dare iſtos vel illos vbi ſit multū expertus et peritus. tñ vt cautius ꝓcedatur melius eſt aliquē terminum. x. vel. xx. aut. xxv. dierū eidem ad dandum pariter et recipiendū apoſtolos quales dare decreuerit aſſignare cum poteſtate ꝓrogandi. Tercio notandū eſt iudici ꝙ infra tēpus iuris ⁊ infra tempus aſſignatū debet diligenter attendere et diſcutere cauſas appellationis ſeu grauamina allegata. et ſi videt habito bono cōſilio peritorū ꝙ iniuſte et indebite delatū aggrauauit ad ſe defendendū nō admittendo vel queſtionibus nō debito tempore exponendo vel ſimilia adueniente termino aſſignato corrigat errorem ſuum et reducat ꝓceſſum ad punctum et ſtatum in quo erat quando defenſiones ille petiuit vel terminum ad interloquendū aſſignauit et ſimilia. et tollat grauamen quo ablato procedat prout ante. quia ꝑ ammotionē grauaminis appellatio que erat aliqua fit nulla. Iuxta. c. ceſſante. extra de appella. Sed hic attendat circumſpectus et prouidus iudex. ꝙ quedam ſunt grauamina reparabilia et ſunt illa de quibus iam dictum eſt. et tunc habent locum ea que dicta ſunt. Quedam autem ſunt reparabilia. vtpote ſi delatus fuerit queſtionatus realiter et de facto et poſt euadens appellat. Vel ſi Clenodia et aliqua vtilia ſimul cum vaſis et inſtrumentis quibus malefici vtuntur fuerunt recepti et combuſti et ſimilia que nequeunt reparari nec reuocari et tunc nō habet locum predictus modus ſcʒ ꝓceſſum ad ſtatū reducere in quo fuit grauamen huius irrogatum. Quarto notandū iudici eſt ꝙ licet a die reſpōſionis habeat triginta dies ad apoſtolos exhibendū. iuxta. c. de appell'. et poſſit petenti aſſignare vltimum diem iuris hoc eſt triceſimū ad ap̄l'os recipiendū. tñ ne videaẗ ꝙ velit vexare delatū et de vexatōe indebita reddat ſuſpectū. ⁊ ne videaẗ cōfirmare grauamē ſibi impoſitū ꝓpter qd̄ extitit appellatū melius eſt ꝙ aſſignet infra tp̄s iuris terminū cōpetentem vtpote decimū diem vel viceſimū et poteſt poſtmodum ſi expedire noluerit adueniente termino ꝓrogare. dicendo ſe fuiſſe alijs negocijs implicatū vel huiuſmodi. Quinto notandū iudici ꝙ quando prefigit terminū appellanti et apoſtolos petenti ꝙ nō aſſignet ſolum ad apoſtolos dandum. ſed ad dandum pariter et recipiendum quia ſi aſſignaret ad dandum tantum: tunc iudex a quo appellaretur haberet appellanti mittere. Aſſignabit ergo ei terminum. hoc eſt taleʒ diem talis anni ad dandū eis et recipiendū a iudice ap̄l'os tales quales dare decreuerit. Sexto notare debet ꝙ in aſſignatione huius termini: nō dicat reſpondēdo ꝙ dabit apoſtolos negatiuos aut affirmatiuos: ſed vt plenius deliberare poſſit. dicet ꝙ exhibebit tales quales tunc decreuerit exhibendos. Attendat etiā ꝙ in aſſignatione huius termini appellāti vt tollatur omnis cautela et aſtutie et malicie appellantis aſſignet locum in ſpecie diem et horam. vtpote ꝙ aſſignet viceſimū diē auguſti anni p̄ñtis et horā veſperarū et camerā ipſius iudicis in domo tali talis ciuitatis vel loci ſitam tali appellanti ad dandum et recipiendū apoſtolos tales quales decreuerit exhibēdos. Septimo notat ꝙ ſi decreuit in animo ſuo detinere delatum crimine requirente et iuſticia exigente In aſſignatōne termini ponat ꝙ aſſignat talem terminū ad dandum vel recipiendū ꝑſonaliter apoſtolos ipſi appellanti aſſignetqʒ talem locuʒ eidem appellanti ad dandū eidem et recipiendum ab eo apoſtolos. de quo ſit in poteſtate iudicis appellantem libere retinere. datis tamen prius ſtatim apoſtolis negatiuis alias nō. Octauo notet iudex ne aliquid innouet circa appellantem ip̄m capiendo vel queſtionando ſeu a carcere liberando. vel alias ab hora qua fuit ſibi appellatio p̄ſentata vſqʒ ad horā qua tradidit apoſtolos negatiuos. Epylogando. Nota ſepe cōtingit ꝙ delatus quando dubitat ꝙ contra eum feratur ſententia. quia ꝯſtat ſibi de culpa ſua frequēter recurrit ad appellationis remedium vt ſic ſubterfugiat iudicis ſententiā vnde ab ipſo appellat et cauſas friuolas aſſignat. vtpote ꝙ iudex eum captum tenuit et cautioni idonee eum tradere noluit et ſimilia friuola colorata. qua appellatōne iudici p̄ſentata copiā appellatōis petat. qua habita ſtatim vel poſt duos dies reſponſione. diē horā ⁊ locū appellanti ad dandum et recipiendū apoſtolos tales quales decreuerit prefigat. infra terminum tamē iuris vtpote. x. xv. xx. vel. xxx. diē talis menſis. infra quem terminū aſſignatū iudex copiā appellationis et grauamina ſeu cauſas ꝓpter quas appellat diligenter diſcutiat et cum bono cōſilio iuriſperitorū deliberet an exhibeat appellanti apoſtolos negatiuos hoc eſt reſponſiones negatiuas appellationem nō admittendo vel affirmatiuas hoc eſt reſponſiones affirmatiuas et reuerentiales mittendas ad iudicem ad quem appellat appellationi deferende. Si enī videat ꝙ cauſe appellationis ſunt falſe vel friuole atqʒ nulle et ꝙ appellans nō vult niſi iudicium ſubterfugere ſeu prorogare det apoſtolos negatiuos ſiue refutatorios. Si autem videat ꝙ grauamina ſunt vera et iniuſte ſibi illata et nō ſunt reparabilia vel dubitat ſi eſt ita vel alias fatigatus ꝓpter maliciā appellantis. vult ſe a tanto onere liberare exhibeat appellāti apoſtolos affirmatiuos ſeu reuerentiales. Adueniente igitur appellanti termino aſſignato ſi iudex nondum formauit apoſtolos ſeu reſponſiones vel alias nō eſt diſpoſitus. peremptorie poteſt prorogare ſimul vel ſucceſſiue vſqʒ ad. xxx. diem qui eſt vltimus terminus iuris ad exhibendum apoſtolos aſſignatos. Si autē formauit et eſt diſpoſitus poteſt ſtatim dare apoſtolos appellanti. Si igitur decreuerit dare apoſtolos negatiuos ſeu refutatorios adueniente termino peremptorio aſſignato exhibebit per modum qui ſequitur in ſcriptis.

EA dictus iudex reſpondens prefate interiecte appellationi ſi dici appellatio mereatur. dicit ꝙ ipē iuſte ⁊ ſ'm canonicas ſanctiones ſeu etiam imperialia ſtatuta ſeu leges ꝓceſſit et procedere intendit et a iuris vtriuſqʒ tramite nō diſceſſit: nec diſcedere intendit. minuſqʒ ip̄m appellantē aggrauauit nec aggrauare intendit aut intellexit. qd̄ ptʒ ꝑ cauſas coloratas ſ allegatas ſingulas decernēdo. Nō ei grauauit in h̄ ꝙ eū cepit ⁊

captum tenuit. quia cū ſit ſibi delatus de tali heretica prauitate et teſtes multos habeat cōtra eum merito ipm̄ tanq̄ꝫ cōuictum de hereſi. vel ſibi vehementer ſuſpectum captum tenere debuit atqꝫ debet. nec grauauit eum qꝛ dare ipm̄ noluit cautioni. nam cum crimen hereſis ſit crimen de maioribus et ip̄e appellans eſſet cōuictus et ſtatim in negatiua nequaqꝫ erat. nec eſt cautioni etiā maxime dandus: ſed eſt et erat in carceribus detinendus. Et ſic diſcurrat per alias rationes. Quo facto dicat ſic quare apparet ꝙ ip̄e iudex debite et iuſte ꝓceſſit et a iuris ſemitis minime deuiauit. minuſqꝫ ipm̄ in aliquo aggrauauit. ſed ip̄e appellans per cauſas coloratas atqꝫ fictas nititur ſubterfugere iudicium iniuſte et indebite appellando. propter que eius appellatio eſt friuola atqꝫ nulla vtpote a nullo grauamine interiecta peccans in materia et forma. Et cum appellationibus friuolis nec iura deferāt nec ſit a iudice deferendū. Ideo dicit ip̄e iudex ꝙ interiectā appellationē non admittit nec admittere intendit. nec ei defert nec deferre ꝓponit. Et hanc reſponſionē offert dicto tali ſic indebite appellanti ꝓ apoſtolis negatiuis. et mandat inſeri ſtatim immediate poſt appellationē predictā eidem p̄ſentatam. Et ſic tradat notario qui appellationē eidē preſentauit.

Qualibus apoſtolis negatiuis ſic adhibitis appellanti. ſtatim iudex ꝯtinuando ipm̄ ſuum officiū exequatur. mandando eundem capi ſeu detineri. vel ipm̄ arreſtando vel terminū ad cōparendum coraꝫ ſe eidem aſſignando vel aliquod ſimile ꝓpter quod appareat qd̄ nō deſinit eſſe iudex. continuabitqꝫ ꝓceſſum ſuum contra appellantem quouſqꝫ a iudice ad quem eſt appellatū ſit ꝓhibitus ne ꝓcedat. Caueat tn̄ iudex ꝙ nullā nouitatem faciat cōtra appellantē perſonam. nec ipm̄ capiendo nec ſi captus eſt a carcere liberando nec al's ab hora qua fuit ſibi appellatio preſentata. quouſqꝫ apoſtolos ei tradiderit negatiuos. ſed extunc vt predicit̄ poterit ſi iuſticia hoc requirat. quouſqꝫ ſit ꝓhibitus a iudice ad quē fuerat appellatum. et tunc cum ꝓceſſibus clauſis et ſigillatis et cum fide ac tuta cuſtodia idonea cautione ſi oportuerit remittat eum ad iudicē antedictum. Si autem iudex exhibere decreuerit apoſtolos affirmatiuos et reuerentiales aduenienti eidē termino ꝑemptorio aſſignato ad dandum ⁊ recipiendū apoſtolos. Exhibebit per modū qui ſequit̄ in ſcriptis.

Vt dictus iudex reſpondendo prefate interiecte appellatōni ſi dici appellatio mereatur. Dicit ꝙ ipſe iuſte et ꝓut debuit in cauſa preſenti proceſſum ⁊ non alias nec dictum aggrauatū ſe appellaſſe aggrauare intendit. quod patet ad allegatas rationes ſingulas diſcurrendo. non enim ipm̄ aggrauauit in hoc ꝙ dicit ⁊c̄. diſcurrat ꝑ cauſas ſingulas appellationis meliori modo et cum veritate qua poterit reſpondendo. Concludēdo ſic. quare apparet ꝙ ip̄e iudex dictū appellantem nullatenus aggrauauit nec cauſam dedit eidem appellanti metuens ne ſcd̄m eius demerita ad iuſticiā ꝓcedatur. ꝓpter qd̄ eius appellatio eſt friuola atqꝫ nulla. qꝛ a nullo grauamine interiecta. nec ei eſt iure a iudice deferendū. Verū ꝓpter reuerentiā ſedis apoſtolice ad quā extitit appellatū dicit ip̄e iudex ꝙ dictā appellationē admittit eiqꝫ defert et deferre intendit. totum preſens negocium ad ſanctiſſimū dn̄m noſtrum papam et ſanctam ſedem apoſtolicā. remittendo aſſignando eidem appellanti certū tempus ſcꝫ tot mēſes prime ſubſequentes. Infra quos cum ꝓceſſibus clauſis et ſigillatis ſibi ꝑ ipm̄ iudicem tradendis. vel alias data idonea cautione de preſentando ſe in romana curia. vel cū fida et tuta cuſtodia eidem per ipm̄ iudicem exhibenda. habeat ſe in romana curia p̄ſentare dn̄o noſtro pape. Et hanc reſponſionē offert ip̄e iudex eidem appellanti ꝓ apoſtolis affirmatiuis et mandat eam inſeri immediate poſt interiectaꝫ appellationē eidē preſentatam. Et ſic tradet eam notario qui appellationem eidem preſentauit.

Attendat autē prudens iudex ꝙ mox vt apoſtolos reuerentiales appellanti exhibuit in cauſa illa pro qua ille appellauit ſtatim ipſe deſinit eſſe iudex. Nec pōt ampli⁹ de illa cognoſcere niſi ſibi cauſa remiſſa per ſanctiſſimū dn̄m noſtruꝫ papam quare de cauſa illa ſe amplius nō intromittat niſi mittendo dictum appellantem per modum predictum ad dominū noſtrum papaꝫ aſſignando eidem terminum cōpetentem. vt pote vnius menſis duorum vel trium quatenus interim poſſit ſe ad eundem diſponere ⁊ parare recipiatqꝫ ab eo de comparendo et ſe preſentando in romanam curiam infra eundem terminum aſſignatū idonea cautione. Vel ſi appellans non poteſt illam preſtare. mittatur cum fide et tuta cuſtodia.

Uel obliget ſe meliꝰ quo poterit quatenus ſe infra terminū aſſignatū in romanā curiā p̄ſentabit dn̄o noſtro pape vel per ip̄m nō ſtabit. Si autē iudex habet cauſam aliā ac ꝓcedit cōtra eā in alia cauſa in qua delatus non appellauit. In ip̄a illa cā iudex remanet ꝓut ante iudex. Etiā ſi poſt admiſſam appellationem et datis apoſtolis reuerentialibꝫ ip̄e appellans accuſat̄ et denunciat̄ iudici de alijs hereſis criminibus. de quibus nō agitur in cauſa ꝓ qua appellauit non deſinit eſſe iudex immo p̄t ꝓ ſe ad informandū et teſtes examinandū libere ꝓut prius. Et finita prima cauſa in romana curia vel ad iudicē remiſſa pōt ꝓcedere libere in ſecunda. Aduertant aūt iudices ꝙ ꝓceſſus clauſos et ſigillatos ad romanā curiā mittant iudicibus aſſignatis q̇ iuſticiā faciant ꝓceſſus meritis actitatis. nec inquiſitores ibi curent agere cōtra appellantes ſed dimittant eos p̄dictis ſuis iudicibus iudicandos. qui iudices ſi inquiſitores nolunt facere partē cōtra appellantes ꝓcedent ex officio ad ꝓcurationē appellantiū ſi voluerint expediri. Aduertāt etiā iudices ꝙ ſi ad appellantiū inſtantiā citent̄ ꝑſonaliter ⁊ compareant. caueant tn̄ omnino litem nō iurare. ſed attendāt ꝓceſſus exhibere et totā cauſam ad illos reducere et ꝓcurēt vt citius poterūt remeare ne ibi tedijs miſerijs laboribꝫ et expenſis damnabiliter fatigentur. ſequuntur nāqꝫ damna eccleſie ⁊ heretici ꝯfortant̄. et ex poſt nō inueniunt iudices tantū fauorē et reuerentiā nec timent̄ ꝓut eoꝝ preſentia facit. Item ip̄i heretici alij quicūqꝫ videntes iudices in romana curia fatigari ⁊ detineri erigēt ſibi cornua et cōtennent ac malignabunt̄ e audacius hereſes ſeminabūt. et vbi agit̄ ꝯtr eos ſimili mō appellabūt. Alij etiā iudices e ficiunt̄ debiliores ad negocia fidei ꝓſequendum et ad hereticos exſtirpandū metuentes ne ꝑ ꝯſimiles appellationes tedijs ⁊ miſerijs fatigent̄ et hec oīa cedent in magnū preiudicium fidei et eccleſie ſancte dei a quibus ſingulis ſponſus ipſius eccleſie eam preſeruare dignetur.

Sit laus deo. exterminiū hereſis. pax
viuis. requies eterna defunctis. amen.

HAB-WF

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4

HAB-WF

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
0 1 2 3 4
Kodak
Gray Scale

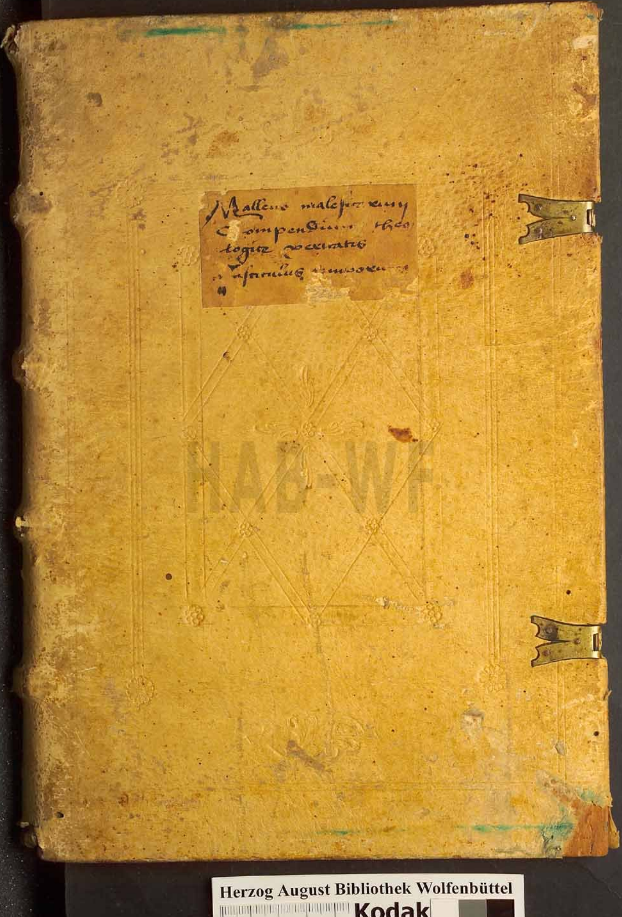

Malleus maleficarum
Compendium theo-
logice veritatis
Fasciculus temporum

HAB-WF

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f /start.htm

7 B

HAB-WF

Sprenger, Jakob, u. Henricus Institoris :
Malleus maleficarum

[Speyer : Peter Drach, um 1490/91.]
HC 9239 BMC II 498

151 Quod. 2° (1-3)

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f /start.htm

HAB Wolfenb. ‘el 23
11 715 553

HAB-WF

7c

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f /start.htm

HAB-WF

Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
Kodak Gray Scale
0 1 2 3 4
http://diglib.hab.de/inkunabeln/ 151-quod-2f /start.htm